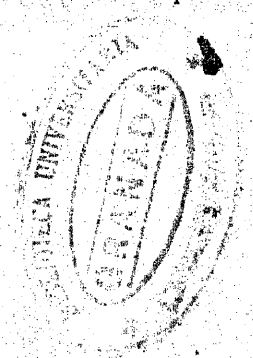
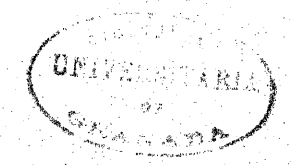

Del Collegio de la Comp^{ta} de Jesus de Granada R. 25676
Del aparcero del P. M. de Navarra

SEPTIMVS TOMVS

OPERVM VENERABILIS
lis Bedæ: in quo Conciones & scripta continen-
tur, quæ ad Ecclesiam instruendam, piorum-
que animos excitandos multum fa-
ciunt: eorū uerò nomencla-
tio, pagella uersa ha-
betur.

Seuendó de Orden del Consejo
Rector D. Villavicencio

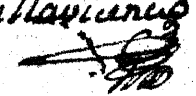
BASILEAE, M. D. LXIII

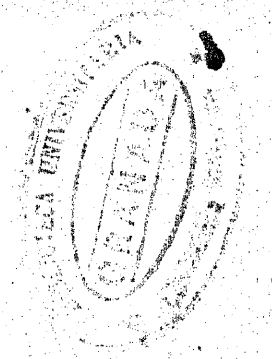
2 400 40 *Stahli* MADE IN GERMANY

Al Colegio de la Comp^{ta} de Jesus de Granada *R. 25676*
Del apunto del P. M. de Covarr

SEPTIMVS TOMVS

OPERVM VENERABILIS
lis Bedæ: in quo Conciones & scripta continen-
tur, quæ ad Ecclesiam instruendam, piorum-
que animos excitandos multum fa-
ciunt: eorū uerò nomencla-
tio, pagella uersa ha-
betur.

Sevendis de Orden del Consejo
Rector D. Villavicencio

BASILEAE, M. D. LXIII

SEPTIMI TOMI

ELENCHVS.

<i>Homiliae æstiuales de Tempore, XXXIII.</i>	
<i>Pagina</i>	2
<i>Homiliae æstiuales de Sanctis, XXXII.</i>	127
<i>Homiliae hyemales de Tempore, XV.</i>	256
<i>Homiliae Quadragesimales, XXII.</i>	304
<i>Homiliae hyemales de Sanctis, XVI.</i>	404
<i>Sermones ad populum uarij</i>	472
<i>Scintillae, siue Loci communes</i>	516
<i>De muliere forti, libellus</i>	627
<i>De Officijs, libellus</i>	839
<i>Fragmenta quaedam in libros Sapientiales, et Psalterij uersus aliquot.</i>	650

I. Aestiuales de tempore. 2

Homiliae æstiuales Bedæ presbyteri de tempore.

IN VIGILIIS PASCHAE.

Matth. 28. In illo tempore, Vespere autem sabbati quæ lucefcit in prima sabbati, uenit Maria Magdalena, et altera Maria uidere sepulchrum. Et ecce terræ motus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cælo, et accedens reuoluit lapidem, et se debat super eum. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIÖNE.

VIGILIAS nobis huius sacratissimæ noctis, sicut ex lectione euangelica audiuius, fratres charissimi, resurrectio Domini ac Saluatoris nostri dedicauit. Iustè etenim hanc pro eius amore uigilijs celebramus & hymnis, qui pro nostro amore in ea dormire in mortem, ac de morte uoluit excitari, nam sicut Apostolus ait, mortuus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram. Quod ipso quoque itatum temporis quo uel mortuus est in cruce, uel à mortuis resurrexit, ostendit. Circa horam quippe noctis, cum inclinata iam esset ad uesperam dies, & tepesfactus à meridiano seruore radius solis, mysterium uictoriosissimæ passionis consummauit, euidenter se insinuans propter auferenda scelera, quibus à diuina luce & dilectione in huius mortem peregrinationis incidimus, crucis subisse patibulum. Surrexit mane prima sabbati, quæ nunc dies Dominica uocatur, manifestè docens se nos à morte animæ resuscitaturum: & in lucem perpetuæ felicitatis esse perduciturum. Sed & aliud nobis memorabile mysterium tempore suæ passionis, sepulture & resurrectionis intimare curauit. Sexta quippe feria crucifixus est, sabbato quiescit in sepulchro, Dominica resurrexit à mortuis, significans electis suis per sex huius seculi ætates, inter pericula persecutionum bonis operibus insudandum. In alia autem uita quasi in sabbato perpetuo requiem animarum sperandam: porro in die iudicij quasi in die dominica, corporum quoque immortalium receptionem esse celebrandam, in quibus deinceps animæ superno gaudio sine fine fruuntur. Quod autem in lectione euangelica dictum est, quia sanctæ mulieres uespere sabbati, quæ lucefcit in prima sabbati, uenerint uidere sepulchrum, ita intelligendum est: quia uespere quidem uenire cœperint, sed lucefciente mane in primam sabbati ad sepulchrum peruenerunt, id est, uespere aromata parauerunt, quibus cor-

Bedæ tom. 7.

pus Domini ungere desiderabāt, sed parata uespere aromata mane ad sepulchrum detulerint. quod Matthæus quidem breuitatis causa obscurius posuit, sed alij euangelistæ quo ordine sit factum euidentius ostendunt. Sepulto namque sexta feria Domino, reuersæ à monumento mulieres parauerunt aromata & unguenta quamdiu operari licebat, & sabbato quidem siluerunt secundum mandatum, sicut Lucas aperte designat. Cum autem transisset sabbatum, uespereque adueniente tempus operandi redisset, mox promptè ad deuotionem emerunt, quæ minus parauerant aromata, sicut Marcus commemorat, ut uenientes ungerent eum, & ualde mane una sabbatorum ueniunt ad monumentum. Quærendum autem, cur noctem Dominicæ resurrectionis euangelista describens ait,

Vespere autem sabbati, quæ lucefcit in prima sabbati.] Cui consuetus ordo temporum habeat, uesperam magis tenebrescere in noctem, quam in diem lucefcere. Sed mysticè loquens euangelista quantum dignitatis hæc sacratissima nox de gloria dei etæ mortis accepit, insinuare studuit, dum eius exordium quo deuotæ Christo foeminae in obsequium illius uigilare cœperunt, in sequentem iam diem lucefcere perhibuit. Nam dominus autor & ordinator temporum, qui in ultima noctis huius parte surrexit, totam eam nimirum eiusdem resurrectionis luce festiuam reddidit & coruscantem. Siquidem ab exordio mundanæ creationis usque huc, ita temporum cursus distinguatur, ut dies noctem præcederet, iuxta ordinem uidelicet primæ conditionis. Hac autem nocte per mysterium resurrectionis Domini temporum ordo mutatus est. Nam quia nocte resurrexit à mortuis, die uero sequenti eiusdem resurrectionis effectum discipulis ostendit, ac participato cum eis conuiuio, ueritatem uirtutis eius mirantibus simul & gaudentibus affruxit: rectissime nox illa sequentis diei coniuncta est luci, ac si temporum ordo statutus est, ut dies noctem sequatur. Et quidem aptissime quondam diem sequebatur nox, quia homo à luce paradisi peccando lapsus, in huius seculi tenebras ærumnasque decidit: aptissime nunc dies sequitur noctem, quando per fidem resurrectionis à peccati tenebris & umbra mortis ad lucem uite Christo largiente reducimur. Quapropter necesse est, fratres charissimi, ut quia noctem hanc precipuam gratia Dominicæ resurrectionis illustratam cognouimus, ipsi quoque sollicitè curemus, ne qua eius particula nostro in corde tenebrescat, sed tota lucefcant in diem, & nunc uidelicet nobis uigilias eius digne deuotione laudis agentibus, & completis quoque uigilijs sobria ac pura conscientia, diei Domini paschalis festa expectantibus.

Venit, inquit, Maria Magdalena, et altera Maria uidere sepulchrum.] Duæ unius nominis eiusdemque amoris ac deuotionis foeminae, quæ Dominicum uenerunt inuiser e sepulchrum, duas fidelium plebes, Iudaicam scilicet & gentilem designant, quæ una atque indissimili studio passionis, resurrectionis

2 2 sul

sui redemptoris quacunq; eius ecclesia per orbem diffusa est celebrare desiderant. Quod autem terramotus resurgente Domino de sepulchro sicut etiam moriente in cruce factus est magnus, significat terrena prius corda & celestis spe delecta per fidem passionis ac resurrectionis eius concutienda ad poenitentiam, ac saluberrimo pauore permota, ad uitam sublimada perpetuam. Quod angelus aduenit, obsequium seruitutis suae quod Domino debuit, exoluit. Quia enim Christus Deus & homo est, inter acta humanitatis eius semper angelorum ministeria Deo debita non desunt, sicut inquisita sancti euangelij copiosissime probat historia. Reuoluit autem lapidem, non ut egressuro Domino ianuam pandat, sed ut egressus eius iam facti praestet hominibus indicium. Qui enim mortalis adhuc clauso uirginis utero potuit nascendo mundum ingredi, ipse absq; ulla dubietate iam factus immortalis, clauso licet sepulchro potuit resurgendo exire de mundo. Nec praetereundum quare testis Dominicae resurrectionis angelus sedens apparuerit, cum is qui natiuitatis eius mundo gaudium euangelizabat, iuxta pastores stetit legatur. Stare quippe pugnantis est, sedere autem regnantis. Et recte stans apparuit angelus qui aduentum Domini in mundo praedicabat: ut etiam stando signaret, quia is quem praedicabat, ad debellandum mundi principem ueniret. Recte praeco resurrectionis eius sedisse memoratur, ut etiam sedendo figuraret eum superato mortis autore, sedem regni iam conscendisse perpetui. De qua ipse paulo post discipulis apprensus ait: Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra. Et euangelista Marcus: Et Dominus quidem Iesus, inquit, postquam locutus est eis, assumptus est in caelum, & sedet a dextris Dei. Sedebat autem super lapidem reuolutum, quo ostium monumenti claudebatur, ut claustra inferorum sua illum uirtute deiecit ac superasse doceret, quatenus omnes quos ibi suos inuenisset ad paradisi lucem requiemq; subleuaret, iuxta illud propheticum: Tu quoq; in sanguine testamenti eduxisti uinctos de lacu, in quo non est aqua.

Erat aspectus eius sicut fulgur, & uestimenta eius sicut nix. Ut ipso quoq; habitu & uultu significaret, quia is cuius gloriam resurrectionis nunciabat, & terribilis ad damnandum reprobos, & benignus esset ac blandus ad consolandum electos. In fulgure etenim terror timoris, in nix autem blandimentum candoris exprimitur. In cuius indicium diuinae discretionis ipse quoq; angelus apparet, & custodes sepulchri impios timore perterret, ac mortuorum instar terrae prosternit, & uisitatrices eiusdem sepulchri piissimas benigna consolatione refouet, ac ne paueant confortat. Insuper etiam familiari affatu prior ipse, quia sciret eos Iesum quaerere, dicit, & quia iam surrexit addit, mox etiam ipsas honorifico ac laetissimo subditas ministerio gaudium resurrectionis eius euangelizare praecipit. Et quam felices foemine, quae angelico doctae oraculo triumphum

Luc. 2.

Matt. 28.

Marc. 16.

Zach. 9.

resurrectionis mundo annunciare meruerunt, atq; mortis, quam Eua serpentina seducta affatu contraxit, imperium predicare dirutum. Quamto feliciores animae uitorum pariter & foeminarum, quotquot in die iudicij percussis pauore ac digna ultione reprobis, ipse celestis gratia adiuta triumphare de morte, & gaudium beatitae resurrectionis intrare meruerunt. Currentibus autem eis euangelizare discipulis occurrit Iesus, easq; salutat, ostendens se omnibus inter uirtutum inchoatibus, ut ad salutem perpetuam peruenire queant, adiuuando occurrere.

Ille autem accesserunt & tenuerunt pedes eius. Videamus fratres in Domino resurgente a mortuis ueritatem nostrae carnis, uideamus gloriam non uel in corruptionis. Superius quippe lectum est, quia clauso surrexit monumento: nunc autem legitur, quia mulieres tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum. Surrexit enim clauso ostio monumenti, & exiit, ut immortale iam factum doceret esse corpus, quod in monumento clausum fuerat mortuum. Tenendas mulieribus praebuit plantas, ut ueram se habere carnem, quae a mortalibus tangi posset intimaret.

Ite, inquit, nunciate fratribus meis, ut eant in Galileam, ibi me uidebunt. Omnia pietas saluatoris, mira benignitas. Quos ante passionem discipulos, & alii quando etiam seruos uocare consueuerat, hos post resurrectionem fratres appellat, ut & eiusdem se humanitatis, quam & ante habuerat, habitum resurgendo resumpsisse monstraret, & illos quoq; ad promerendam sperandamq; in sua carne coronam immortalitatis qua ipse iam praeminabat, erigeret. Sane quod se in Galilea uidendum a discipulis praedixit, & sicut sequentia sancti euangelij declarant, exhibuit etiam in hoc mystice, & ueritatem suae resurrectionis & nostrae profectum uitae spiritualis insinuat. Galilea quippe transmigratione facta interpretatur. Et bene in Galilea uidetur a discipulis, qui iam de morte ad uitam, de corruptione ad incorruptionem, de poena transmigrauerat ad gloriam, ut uictoriam resurrectionis non solum ostensione corporis & exhortatione sermonis, sed nomine quoq; loci in quo appareret & loqueretur commendaret. Sed & ipsi gaudio resurrectionis eius ita solum tunc frui ualeamus, si nunc de corruptela uitatorum ad uirtutum opera transmigrare satagimus. Vnde curandum summopere est fratres mei, ut quia resurrectionis Domini & saluatoris nostri tempus agnouimus, quia eius solennia celebramus, continuis bonorum operum profectibus ad contemplandam eius celsitudinem transmigramus: quia nostrae resurrectionis tempus ignoramus, quod tamen futurum nullo modo ambigimus, & omni quidem, & in hac praecipua nocte sollicitas pro eius expectatione uigilias agamus. Obsecremus misericordiam illius, qui susceptam pro nobis humiliter mortem mox sublimiter superauit, ut nostrae nos tempore resurrectionis de morte ad uitam transmigrare concedat. Rogemus eum qui pascha nostrum immolatus est Christus, ut & inchoata paschalis gaudij

1. Cor. 5.

Exod. 12.

gaudij solennia nos dignè peragere, & per haec contingere ad gaudia praestet aeterna. Inter haec uero notandum, quod huius sacratissimae noctis ac redemptionis nostrae, quam colimus solennitatis, iam olim est in antiquo Dei populo mystice designata. Cum enim idem populus diu fuisset Aegyptia seruitute grauatus, nec eum dimittere uellent Aegyptij ad liberum sui conditoris exire seruitium, tandem praecipit ei Dominus in celebratione pasche immolare agnum, eiusq; carnes hac nocte assare & edere, & ex eius sanguine, qui esset effusus in limine postem domorum suarum utrunq; ac superliminare perungere, atq; intus paratum ac uigilantem, horam suae redemptionis expectare: quod dum faceret, eccentis huius medio Dominus adueniens percussit Aegyptiorum primogenitis, liberauit populum suum a pondere longae seruitutis, atq; ad terram promissam olim patriae perduxit, iubens eum hanc noctem in memoriam suae saluationis omnibus annis immolationem agni paschalis agere solennem. Quae profectum redemptio populi illius spiritualis nostrae redemptionis, quae resurgente a mortuis Domino hac nocte completa est, typum gessit, sicut etiam carnales eiusdem populi oppressores Aegyptij diriora nequitiae spiritualis arma designant, quibus subiectum sibi genus humanum impia damnatione premebat. Sed ueniens agnus immaculatus dignatus est immolari pro nobis, dedit sanguinem suum nostrae salutis precium, qui morte ad tempus suscepta, mortis imperium perpetuo damnauit, mirandusq; ac deliderabili spectaculo agnus innocenter occisus, leonis qui occiderat uires potenter attriuit. Agnus qui tollit peccata mundi, leonem qui intulit peccata mundo confregit: agnus qui nos suae carnis & sanguinis libamine ne pereamus rescit, leonem qui nos rugiens circumit, & quem de nobis perdat, inquit, interficit agnus, qui suae mortis signum frontibus nostris ad decutienda tela mortiferi hostis imposuit. Nam & ideo sanguis agni legalis in limine superliminari, & utroq; postea domorum in quibus edebatur iussus est poni, ut etiam quadripartita sanguinis distinctio quadriduum Dominicae passionis uexillum, quo nos signati liberamur exprimeret, deiecit aduersarium nostrae libertatis & pacis, qui insidiatur nobis in occulto, sicut leo in cubili suo. Sicuti ergo nocte hac immolato agno in Aegypto, signatis eius sanguine domibus fidelium, comestis eius carnibus uenit Dominus repente, & eos qui mysterij celestis exortes manebant puniens, e contra populum quem sacramentis salutaribus imbutum uidit, redemit: ita nimirum Dominus ac redemptor noster cum suum pro nobis corpus & sanguinem hostiam patri obtulisset, subuertit potentiam diaboli, & satellitum eius spirituum uidelicet immundorum audaciam comminuit. Diliecit claustra inferni, electos qui ibidem quamuis in tranquillitatis sinu tenebantur eruit, & hac ipsa nocte resurgens a mortuis ad celestis regni gaudia reduxit, impleta propheta quae dixit, Ascendit Bedae tom. 7.

Psal. 57.

des in altum captiuam duxit captiuitatem, nec iustos solum quos apud inferos inuenit, abstulit, uerum etiam eis, quos in carne adhuc positos suos esse cognouit, nec non & nobis, quos in se credituros in fine temporum prauidit, remedium salutis morte sua ac resurrectione procurauit. Nobis etiam antequam crearemur spiritalem uitam alimoniam qua recrearemur sacrauit, signum uictoriae quo ab hostium insidijs muniremur parauit, uitae perennis iter quod sequamur aperuit. Vnde & ipsi merito nocte hac redemptionis nostrae memores uigilijs Deo dignis iustamur & precibus. Lectionibus diuinis, quae data nobis gratia uenera narrat, audiendis operam damus, nouam adoptionis plebem spiritualis Aegypti Domino subtractam, uni uero Domino fonte regenerationis sacramentum, missarum solennia celebramus, corpus sacrosanctum & preciosum agni nostri sanguinem, quo a peccatis redempti sumus de nouo Deo in profectum nostrae salutis immolamus. Et quia de resurrectione Domini simul & ereptionis nostrae mysterijs annua solennitate laetamur, studeamus charissimam, haec eadem mysteria interno mentis amore complecti, haec uiuendo semper tenere, haec quasi munda animalia nunc oris locutione ruminada, nunc cordis penetralibus retractanda seruemus, & ante omnia talibus uitam ducere curemus actibus, quibus nostrae quoq; resurrectionis euentum letantes mereamur aspicere, ut cum tuba nouissimi totum genus humanum excitans ad tribunal iusti iudicis aduocauerit, nos a forte reproborum fecernat, signum eiusdem iudicis nostri, quo sacramur, a poena negligentium fecernant uigiliae quibus aduentum eius expectamus, eiusq; digna uisione mulctatis ipse nos ad mansionem supernae pacis, quam ante secula promissit, inducat, qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti Deus per omnia secula seculorum, Amen.

IN DIE SANCTO PASCHAE. Marc. 16. Matt. 28. Lucae 24. Ioan. 20.

In illo tempore, Maria Magdalena & Maria Iacobi & Salome emerunt aromata, ut uenientes ungerent Iesum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

In euangelio Lucae scriptum est, quod reuerentes a monumento parauerunt aromata & unguenta, & sabbato quidem siluerunt secundum mandatum. Mandatum ergo legis erat, ut sabbati silentium a uespera usq; ad uesperam serua retur: ideoq; religiosae mulieres sepulto Domino, quamdiu licebat operari, id est usq; ad solis occasum, in unguentis preparandis erant occupatae, ut Lucas scribit. Et quia tunc praeanxiosa temporis opus explorare nequibat, festinauerunt mox transacto sabbato, i. occidete sole, ubi operandi licentia remeauerat, emere aromata, sicut Marcus refert, ut uenientes mane ungerent corpus eius. Neq; enim uespere sabbati occupata iam

Deuter. 5.

Luc. 24.

te ia noctis articulo, monumentum adire ualuerunt.

Et ualde mane una sabbatorum ueniunt ad monumentum, or to iam sole.] Prima sabbatorum prima dies est a die sabbatorum, id est, requietionum, qua nunc diem Dominicam propter resurrectionem Domini saluatoris mos ecclesiasticus appellat. Id ipsum autem est, cum una sabbati, siue una sabbatorum legimus, id est, una dies a sabbatorum die, hoc est, requietionum, qua in sabbatis custodiebantur. Sanctae autem mulieres quae Dominum fuerant secuta, cum aromatibus ad monumentum uenerunt, & ei quem uenientem dilexerant, etiam mortuo studio humanitatis obsequuntur. Et nos ergo in eum, qui est mortuus credentes, si odore uirtutum referti cum opinione bonorum operum Dominum querimus, ad monumentum profecto illius cum aromatibus uenimus. Quod autem ualde mane mulieres uenerunt ad monumentum orto iam sole, id est, cum iam coelum ab orientis parte albesceret, quod non fit utiq; nisi solis orientis uicinitate, iuxta historiam quidem magnus querendi & inueniendi Domini ueror charitatis ostenditur iuxta intellectum ueror mysticum nobis datur exemplum illuminata facie, decussisq; uitiorum tenebris odorem honorum operum Domino, & orationum suauitatem offerre.

Et dicebant adinuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes uiderunt reuolutum lapidem. Erat quippe magnus ualde.] Quomodo lapis per angelum reuolutus sit, Matthaeus sufficienter exponit. Sed reuolutio lapidis, mystice referatio nem sacramentorum Christi, qua uelamine literae legalis tegebantur, insinuat. Lex enim in lapide scripta est, cuius ablato tegmine, gloria resurrectionis ostensa, & abolitio mortis antiquae, ac uita nobis speranda perpetua toto coepit orbe praedicari.

Et introeuntes in monumentum, uiderunt iuuenem sedentem in dextris cooperitum stola candida, & obstupuerunt.] Introeuntes ab oriente in domum illam rotundam, quae in petra est excisa, uiderunt angelum sedentem ad meridianam partem loci illius, ubi positum fuerat corpus Iesu: hoc enim erat in dextris. Quia nimirum corpus quod supinum iaces caput habebat ad occasum, dexteram necesse est haberet ad austrum. Scribit autem Matthaeus quod angelum qui reuoluit lapidem ab ostio monumenti, primo uiderunt super ipsum lapidem sedentem, qui eas intrare in locum ubi Dominus erat positus iusserit, & uidere quod iam resurrexisset a mortuis. Scribit Lucas quod intrantes in monumentum duos angelos inibi sitas inuenierunt. Illae ergo mulieres angelos uident, quae cum aromatibus uenerunt: quia uident illae mentes supernos eius aspiciunt, quae cum uirtutibus ad Deum per sancta desideria proficiuntur. Notandum uero nobis est, quid nam sit quod in dextris sedere angelus cernitur. Quid namq; per sinistra, nisi uita praesens? Quid uero per dexteram, nisi perpetua uita signatur? Vnde scriptum est: Laeva eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Sinistram

Matth. 28.

Ibidem.

Luc. 24.

Cantic. 8.

namq; Dei ecclesia prosperitatem uidelicet uite praesentis quasi sub capite posuit, quam intentione summi amoris premit: dextera uero Dei ea amplectitur, quia sub aeterna eius beatitudine tota deuotione continetur. Quia igitur redemptor noster iam praesentis uitae corruptionem transierat, recte angelus qui nunciare perennem eius uitam uenerat, in dextera sedebat. Qui stola candida cooperitus apparuit, quia festiuitatis nostrae gaudia nunciavit. Candor etenim ueris splendorem nostrae denunciat festiuitatis. Nostrae dicamus an suae? Sed ut fateamur uerius, & suae dicamus, & nostrae. Illa quippe redemptoris nostri resurrectio, & nostra festiuitas fuit, quia nos ad immortalitatem reduxit: & angelorum festiuitas extitit, quia nos reuocando ad coelestia eorum numerum impleuit. In sua ergo ac nostra festiuitate angelus in albis uestibus apparuit, quia nos per resurrectionem Dominicam ad superna reducimur, coelestis patriae dona reparantur. Sed iam qui ueniens foeminas affatur audiamus.

Nolite expauescere: Iesum queritis Nazarenum, crucifixum, surrexit, non est hic: ecce locus ubi posuerunt eum.] Nolite, inquit, expauescere. Ac si aperte dicat: Paueat illi qui non amant aduentum supernorum ciuium, pertimescant qui carnalibus desideriis pressi, ad eorum se societatem pertingere posse desperant. Vos autem cur pertimescitis, quae concitantes uestros uidetis? Vnde & Matthaeus angelum apparuisse describens, ait: Erat autem aspectus eius sicut fulgur, & uestimenta eius sicut nix. In fulgure etenim terror timor est, in niue autem blandimentum candoris. Quia uero omnipotens Deus & terribilis est peccatoribus, & blandus iustis, recte testis resurrectionis eius angelus, & in fulgure uultus, & in candore habitus demonstratur, ut de ipsa sua specie & terre ret reprobos, & mulceret pios.

Iesum queritis Nazarenum.] Iesus Latino eloquio salutaris, id est, Saluator interpretatur. At uero multi hoc nomine dici poterat tunc, non tamen substantialiter, sed nuncupatiue. Ideoq; locus subiungitur, ut de quo Iesu dictum sit, manifestetur: Nazarenum & causam protinus subdit: Crucifixum, atq; addidit: resurrexit, non est hic. Non est hic, dicitur per praesentiam carnis, qui tamen nusquam deerat per praesentiam maiestatis.

Sed ite, dicite discipulis eius & Petro, quia praecedet uos in Galileam.] Querendum est nobis cur nominatis discipulis Petrus designatur ex nomine. Sed si hunc angelus nominatim non exprimeret, qui magistrum negauerat, uenire inter discipulos non auderet. Vocatur ergo ex nomine, ne desperaret ex negatione. Qua in re considerandum nobis est, cur omnipotens Deus eum quae cunctae ecclesiae praeferrere disposuerat, ancillae uocem pertimescere, & seipsum negare permisit. Quod nimirum magne actum pietatis dispensatione cognoscimus, ut is qui futurus erat pastor ecclesiae in sua culpa disceret, qualiter alijs misereri debuisset. Prius itaq; eum ostendit sibi, & tunc praeposuit ceteris, ut ex sua infirmitate cognosceret,

Matth. 28.

sceret, quam misericorditer aliena infirma tolleraret. Bene autem de redemptore nostro dicitur: Praecedet uos in Galileam, ibi eum uidebitis, sicut dixit uobis.] Galilea namq; transmigrationis facta interpretatur. Iam quippe redemptor noster a passione ad resurrectionem, a morte ad uitam, a poenitentia ad gloriam, a corruptione ad incorruptionem transmigrauerat. Et primum post resurrectionem in Galilea a discipulis uideatur, quia resurrectionis eius gloriam post latere uidebimus, si modo a uitijs ad uirtutum celsitudinem transmigramus. Qui ergo in sepulchro nunciatur, in transmigratione ostenditur: quia is qui in mortificatione carnis agnoscitur, in transmigratione mentis uideatur, qui cum patre & spiritu sancto, &c.

FERIA SECUNDA PASCHAE. LUC. 24.

In illo tempore, duo ex discipulis Iesu ibant in caestellum, quod erat in spacio stadiorum sexaginta ab Hierusalem, nomine Emmaus: & ipsi loquebantur adinuicem de his omnibus quae acciderant. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

Stadium quo Graeci autore, ut dicunt, Hercule uiarum spacia mensurant, octaua est pars miliarij, & ideo sexaginta stadia, septem miliarum & quingentos significant. Quod bene spacium itineris congruit eis qui de morte ac sepultura Saluatoris certi, dubij de resurrectione gradiebantur. Nam resurrectionem quae post septimam sabbatifa facta est, octauo numero concinere quis ambiget? Discipuli ergo qui de Domino loquentes incedebant, sextum coepti itineris miliarium compleuerunt: quia illum sine querela uiuentem usq; ad mortem, quam sexta sabbati subiit, peruenisse dolebant. Compleuerunt & septimum, quia hunc in sepulchro uisum non dubitabant. Verum de octauo stadium tantum peregerunt, quia gloriam celebratae iam resurrectionis necdum perfecte credebant. Emmaus autem ipsa est Nicopolis ciuitas insignis Palaestinae, quae post expugnationem Iudaeae sub Marco Aurelio Antonino principe restaurata, cum statu mutauit & nomen.

Et factum est dum fabularentur, & secum quererent, & ipse Iesus appropinquans ibat cum illis.] Loquentes de se Dominus appropinquans comitatur, ut & fide suae resurrectionis eorum mentibus incendat, & oculis praesentia maiestatis semper se quod promissit impleturum designet: Vbi enim sunt duo uel tres congregati in nomine meo, ibi, ait, sum in medio eorum.

Oculi autem illorum tenebantur, ne eum agnoscerent. Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones quos confertis adinuicem ambulantes, & estis tristes? Apparuit quidem Dominus discipulis, sed eis speciem quam recognoscerent non ostendit. Hoc ergo egit Dominus foris in oculis corporis, quod apud ipsos agebatur in tuis in oculis cordis. Ipsi namq; apud semetipsos

Matth. 28.

intus & amabant & dubitabant: eis autem Dominus foris & praesens aderat, & quis esset non ostendebat. De se ergo loquentibus praesentiam exhibuit, sed de se dubitantibus cognitionis suae speciem abscondit.

Et respondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Hierusalem, & non cognouisti quae facta sunt in illa diebus? Peregrinum putabant eum, cuius uultum non agnoscebant: sed & reuera peregrinus erat eis, a quorum natura fragilitate, percepta iam resurrectionis eius gloria longe distabat. Peregrinus erat eis, a quorum adhuc fide utpote resurrectionis eius nescia manebat extraneus.

Quibus ille dixit: Quae? Et dixerunt de Iesu Nazareno, qui fuit uir propheta, potens in opere & sermone coram Deo & omni populo.] Prophetam & magnum fatentur, filium Dei tacent, uel scilicet nondum perfecte credentes, uel solliciti ne inciderent in manus Iudaorum persequentium, quia nesciebant quis esset cum quo loquebantur, quod uerum credidere celantes.

Et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum: nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israel.] Merito tristes incedebant, quia & se ipsos quodam modo arguebant quod in illo redemptionis sperauerint, quem iam mortuum uiderant, nec resurrectionem credebant, & maxime dolebant eum sine culpa occisum, quia nouerant innocenter.

Et nunc super haec omnia tercia dies est hodie, quod haec facta sunt. Sed & mulieres quaedam ex nostris terruerunt nos, quae ante lucem fuerunt ad monumentum: & non inueniunt corpore eius, uenerunt dicentes se etiam uisionem angelorum uidisse, qui dicunt eum uiuere.] Terruisse dicuntur merito eos, quorum mentibus plus de non inuenio corpore Dominico moestitiam qua dolebant addere, quam denuntiata per angelos eius resurrectione gaudium quo recrearentur, uidere potuerunt.

Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, & ita inueniunt sicut mulieres dixerunt, ipsum uero non inueniunt.] Cum ipse Lucas supra Petrum dixerit cucurrisse ad monumentum, & nunc Cleopham dixisse se ipse retulerit, quod quidam eorum ierant ad monumentum: intelligitur attestari quod duo ierint ad monumentum, sed Petrum solum primo commemorauit, quia illi primitus Maria nunciauerit.

Et ipse dixit ad eos: O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus quae locuti sunt prophetae. Nonne haec oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a Moese, & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis quae de ipso erant.] Hoc nobis in loco non ulla scripturam interpretandi, sed gemina nos ipsos humiliandi necessitas incumbit, qui neq; in scripturis quantum oportet edocui, neq; adimplenda quae discere forte potuimus, quantum decet sumus intenti. Nam si Moyses & omnes prophetae Christum locuti sunt, & hunc per angustiam passionis in gloriam suam intraturum, qua ratione se gloriatur esse Christianos, qui iuxta uerbum suarum modulum neq; scripturas qualiter ad Christum pertineant inuestigare, neq; ad gloriam quam cum Christo habere cupiunt, per passionem tribulationum desiderant attingere?

Luc. 24.

Et appropinquauerunt castello quod ibant, et ipse se finxit longius ire. Et coegerunt illum, dicentes: Mane nobiscum, quoniam aduersperasit, et inclinata est iam dies, et intrauit cum illis. Nihil simplex ueritas per duplicitatem fecit, sed quod dicitur, finxit se longius ire, talem se exhibuit discipulis in corpore, qualis apud illos erat in mente. Probandi autem erant si hi qui eum, & si necdum ut Deum diligenter, saltim ut peregrinum amare potuissent. Sed quia esse extranei a charitate non poterant, hi cum quibus ueritas gradiebatur, eum ad hospitium quasi peregrinum uocant. Cur autem dicimus uocant, cum illic scriptum sit, & coegerunt illum. Ex quo nimirum exemplo colligitur, quia peregrini non solum ad hospitium inuitati sunt, sed etiam trahendi.

Et factum est dum recumberet cum illis, accepit panem, et benedixit ac fregit, et porrigebat illis: et aperti sunt oculi eorum, et cognouerunt eum. Quem in scripturae sacrae expositione non cognouerunt, in panis fractione cognoscunt, audiendo illuminati sunt, quia scriptum est: Non audientes legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Quisquis ergo uult audita intelligere, festinet ea quae iam intelligere potuit opere implere.

Rom. 2.

Et ipse euauit ex oculis eorum. Et dixerunt adiuuice: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in uia, et aperiret nobis scripturas? Ignem, inquit, ueni mittere in terram, & quid uolo nisi ut ardeat? Ignem quippe Dominus in terram misit, cum afflatu spiritus sancti cor carnalium incendit: & terra ardet, cum cor carnalium in suis prius uoluptatibus frigidum relinquit concupiscentias presentis seculi, & inceditur ad amorem Dei. Nonne cor nostrum, inquit, ardens erat in nobis, dum loqueretur in uia, & aperiret nobis scripturas? Ex audito quippe sermone inardescit animus, torporis frigus recedit, fit mens in superno desiderio anxia, a concupiscentijs terrenis aliena, amor uerus qui hanc repleuerit, in fletibus cruciat. Sed dum tali ardore cruciatur, ipsis suis cruciatibus pascitur, audire ei libet praecipua coelestia, & quot mandatis instruitur, quasi tot facibus inflammatur.

Luce 12.

Et surgentes eadem hora regressi sunt in Hierusalem, et inuenerunt congregatos undecim, et eos qui cum ipsis erant, dicentes: Quod surrexit Dominus uere, et apparuit Simoni. Iam erat fama quod resurrexerat Iesus ab illis mulieribus facta, & a Simone Petro, cui iam apparuerat. Hoc enim isti duo inuenerunt loquentes, ad quos in Hierusalem uenerunt. Fieri itaque potest, ut timore prius in uia noluerint dicere, quod eum audierant resurrexisse, quando tantummodo angelos dixerunt uisos esse mulieribus. Ignorantes enim cum quo loquerentur, merito possent esse solliciti, ne quid falsum de Christi resurrectione factantes in manus inciderent Iudeorum. Omnium ergo uirorum primo Dominus apparuisse intelligitur Petro, ex his dumtaxat omnibus quos euangelista quatuor, & Paulus apostolus commemorauerunt. Loquitur enim ad Corinthios de Domino Paulus, quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die secun-

2. Cor. 15.

dum scripturas, & quia apparuit Cephae, & postea undecim.

Et ipsi narrabant quae gesta erant in uia: et quomodo cognouerunt eum in fractione panis. Praeter hoc quod promerito mentis eorum adhuc ignorantis quod oportebat Christum mori & resurgere, simile aliquid eorum oculi passi sunt non ueritate fallente, sed ipsis ueritatem percipere non ualentibus, & aliud quam res est opinantibus, certam etiam mysterij causam factum est, ut eis in illo alia ostenderetur effigies, & sic eum non nisi in fractione panis agnoscerent: ne quisquam se Christum agnouisse arbitretur, si eius corporis particeps non est, id est ecclesiae, cuius unitatem in sacramento panis commendat Apostolus, dicens, Unus panis, unum corpus multi sumus, ut cum eis benedictum panem porrigeret, aperirentur oculi eorum, & agnoscerent eum. Aperirentur utique ad eius cognitionem, remoto scilicet impedimento quo tenebantur ne eum agnoscerent. Non autem incongruenter accipiamus hoc impedimentum in oculis eorum a satana fuisse, ne agnosceretur Iesus, sed tamen a Christo facta est permissio usque ad sacramentum panis, ut unitate corporis eius participata, remoueri intelligatur impedimentum inimici, ut Christus possit agnosci, qui cum patre & spiritu sancto uiuit & regnat Deus, &c.

FERIA TERTIA PASCHAE.
Luce 24. Ioannis 20.

In illo tempore, Stetit Iesus in medio discipulorum suorum, et dicit eis, Pax uobis, ego sum, nolite timere. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE
EADEM LECTIONE.

Gloriam suae resurrectionis Dominus & redemptor noster paulatim discipulis & per incrementum temporis ostendit, quia nimirum tanta erat uirtus miraculi, ut hanc repente totam capere fragilia mortalium pectora non possent. Consulens igitur ipse imbecillitati quarentium, primo uenientibus ad monumentum & foeminis suo amore feruentibus & uiris reuolutum lapidem, & ablato suo corpore linteamina, quibus inuolutum erat, sola posita monstrauit: deinde curiosius inquirantibus foeminis, & de eo quod inuenerant mente consternatis angelorum uisionem ostendit, qui illum resurrexisse certa manifestatione patefacerent, ac sic praecurrente fama patratae resurrectionis tandem ipse Dominus uirtutum & rex gloriae apparens, quanta potentia mortem quam ad horam gustauerat, deuicisset, aperuit. Et quidem quantum ex Euangelicae serie lectionis inuenimus, quinquies ipsa qua resurrexit die, uisus est hominibus. Primo Mariae Magdalene ad monumentum, quando ei desideranti pedes eius amplecti dictum est: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrem meum. Deinde duabus

Ioan. 20.

bus a monumento currentibus nunciare discipulis quae ab angelis de perfecta eius resurrectione didicerant, de quibus scriptum est: Quia accesserunt, & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum. Apparuit ipso die aduersperascente duobus euntibus in castellum Emaus, qui eum ad hospitium uocantes in panis fractione cognouerunt: apparuit & Petro. Quod si Euangelista quando uel ubi factum sit, minime designauerit, tamen quia factum sit non tacet, scribens quia cum praefati duo discipuli cognito Domino in Emaus statim redissent Hierusalem, inuenerunt congregatos undecim, & eos qui cum ipsis erant, dicentes: Quia surrexit Dominus uere, & apparuit Simoni. Ac deinde subiungit: Et ipsi narrabant quae gesta erant in uia, & quomodo cognouerunt eum in fractione panis. Statimque annectit quinatum eius apparitionem, de qua modo cum legerat audiuius, ita incipiens:

Matth. 28.

Luce 24.

Dum haec autem loquuntur, Iesus stetit in medio eorum, et dicit eis: Pax uobis, ego sum, nolite timere. Vbi primo notandum, & diligenter memoriae commendandum est, quod de se loquentibus discipulis Dominus astare in medio, & praesentiam suam uisionis reuelare dignatus est. Hoc est enim quod fidelibus cunctis alibi promissit, dicens: Vbi sunt duo uel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Ad confirmandam namque fidei nostrae constantiam, quod semper agit praesentia diuinae pietatis, aliquando etiam praesentia uoluit corporalis ostendere uisionis. Nam & de nobis quamuis porro infra apostolorum pedes iacentibus hoc ipsum eius misericordia fieri confidere debemus, ipsum uidelicet esse in medio nostri, quotiescumque conuenientes in nomine illius congregamur. Nomen quippe illius Iesus, id est, saluator est. Et cum de acquisitione perpetuae salutis locuturi conuenimus, constat nimirum, quia in nomine Iesu congregamur. Nec dubitare fas est de his quae ipse amat conferentibus nobis eum esse praesentem, & tanto utique uerius, quanto ea quae ore proferimus, perfectiori corde retinemus. Deinde uidentur, quod apprensens saluator discipulis pacis statim eis gaudentia mandat, id ipsum celebrata immortalitatis gloria iterans, quod ad passionem iturus mortis quasi pignus eis speciale salutis accuratè commendauerat dicens: Pacem relinquo uobis, pacem meam do uobis. Cuius gratiam muneris eo quoque nato uisi mox pastoribus angeli praedicabant laudantes Deum, & dicentes: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonae uoluntatis: quia nimirum tota redemptoris nostri in carne dispensatio, mundi est reconciliatio. Ad hoc quippe incarnatus, ad hoc passus, ad hoc est resuscitatus a mortuis, ut nos qui peccando iram Dei incidimus, ipse reconciliando ad Dei pacem reduceret. Vnde recte & a propheta pater futuri seculi, princeps pacis nominatur. Et Apostolus de eo scribens his qui ex gentibus crediderant, ait: Et ueniens euangelizauit pacem uobis qui longe fuistis, & pacem his qui prope, quoniam per ipsum habemus accessum

Matth. 28.

Ioan. 14.

Luce 2.

Esai. 9.

Ephes. 2.

ambo in uno spiritu ad patrem. Apparente autem sibi Domino, conturbati & commoti discipuli, existimabant se spiritum uidere. Agnoscentes quidem Dominum esse qui apparuit, sed putantes quia non in corporis eum, sed in spiritus sui substantia uiderunt, id est, quia non corpus ipsius quod defunctum & sepultum nouerant, tam resuscitatum a morte conspicerent, sed spiritum potius quae relicto corpore in manus patris commendauerat, per oculis haberent. Sed huc eorum error simul & pauore, quo ad nouam incognitamque uisionem fuerat percussus, benigna magister pijsimus gratia consolationis & admonitionis abstergere curauit.

Quid, inquit, turbati estis, et cogitationes ascendunt in corda uestra? Videte manus meas et pedes, quia ego ipse sum. Non autem sine causa manus suas potius ac pedes, quam uultum quae aequae nouerant, eos uidere ac recognoscere iubet, sed ut uisus clauorum signis quibus cruci erat affixus, non solum corpus esse quod uidebatur, sed ut ipsum Domini sui corpus quod crucifixum nouerant, intelligere possent. Vnde bene Ioannes Dominicae apparitionis memoriam faciens, latus quoque suum, quod a milite fuerat uulneratum, discipulis eum ostendisse perhibet: ut quo plura notissima passionis ac susceptae mortis indicia cognoscerent, eo certior patratam iam resurrectionis ac diruta mortis fide gauderent. Qui ut illos per omnia de fide resurrectionis certos redderet, non tantum oculis intuebatur, sed attendendum quoque manibus corpus quod immortale illis ostendebat, exhibuit dicens:

Ioan. 20.

Palpate et uidete, quia spiritus carnis et ossa non habet, sicut me uidetis habere. Quatenus gloriam resurrectionis praedicaturi, modum quoque nobis resuscitati corporis qualis esset sperandum absque omni ualere ambiguitate monstrare. Vnde cum magna fiducia beatus Ioannes apostolus auditores suos ad sequenda fidei & ueritatis, quam didicistis, arcana prouocat dicens: Quod fuit ab initio, quod audiuius, & uidimus oculis nostris, quod perspeximus, & uisus nostra tentauerunt de uerbo uita. Solent autem gentiles hoc in loco simplicitati fidei nostrae deceptio, num laqueos tendere dicendo: qua temeritate confiditis, quia Christum quem colitis, uestra de puluere corpora possit incorrupta redere, qui nec suorum uulnerum, quae in cruce suscepit, potuit cicatrices obducere, sed resuscitato ut dicitis suo corpore a mortuis, signa adhuc mortis inesse non celauit: Quibus respondemus, quia Christus cum omnipotens sit Deus, & nostra ut promissit corpora de corruptione ad incorruptionem, de morte ad uitam, de terrae puluere caelestem suscitauit ad gloriam, & suum quod moriendo exuerat corpus quale uoluit reuocauit ad uitam. Quod cum abolutis passionis indicijs ostendere discipulis posset, certe utique dispensationis gratia passionis in eo maluit indicia seruare. Primo uidelicet ut discipuli qui haec uidebant, manifeste possent dinoscere non spiritum sine corpore, sed corpus esse spirituale quod uidebatur, certamque fidem peractae resurrectionis eius, certam spem futurae omnium hominum resur-

1. Ioan. 1.

resurrectionis mundo predicarent. Deinde ut ipse Dominus & Deus noster Iesus Christus, qui in humilitate patrem interpellat pro nobis, ostensis uulnerum suorum cicatricibus, quantum pro humana salute laborauerit, ei perpetuo de mostret, miroque & ineffabili nobis ordine eum, qui nil unquam potest obliuisci, qui semper misereri paratus est, absque intermissione admonet, quam congrue hominibus miseretur, quorum particeps naturae, doloris & passionis ipse Dei filius effectus sit, pro quibus ipse configit, mortis imperium moriendo prostrauit. Tertio ut omnes electi perpetua beatitudine suscepti, uidentes in Deo ac Domino suo signa passionis, nunquam illi gratias agere desistant, per cuius mortem se uiuere cognoscunt, sicque fieri ualeat quod uoce totius ecclesiae cantat propheta in psalmis: Misericordias Domini in aeternum cantabo. Ad extremum ut etiam reprobi in iudicio signa eiusdem passionis aspiciant, sicut scriptum est: Videbunt in quem transfixerunt, ac se iustissime damnandos intelligant, non solum hi, qui ei impias intulere manus, sed & illi qui uel suscepta eius mysteria pro nihilo contemnunt, uel sibi oblata nunquam suscipere curarunt, uel etiam maiore impietate in eos, qui susceperant odium ac persecutionibus extinguerent aut corrumpere laborant. Non ergo fallit fides resurrectionis Christi, non decipit nos spes resurrectionis nostrae, quia Deus pater & Dominum suscitauit, & nos suscitabit per uirtutem suam. Et sicut alibi idem Apostolus ait: Quod si spiritus eius, inquit, qui suscitauit Iesum Christum a mortuis, uiuificabit & mortalia corpora uestra per inhabitatem spiritum eius in uobis. Quod de electis specialiter dictum constat, quoniam quidem omnes resurgemus, non autem omnes immutabimur: sed soli qui nunc spiritus sancti in habitatione reguntur, tunc in aeterna uita beatitudine maiori eiusdem spiritus gratia subleuantur. Igitur Dominus ad confirmandam resurrectionis fidem seipsum uiuum discipulis praeiuit, uerba exhortationis attulit, uestigia passionis non solum intuenda, sed & palpanda demonstrauit. Sed infirma adhuc eorum praecordia nouitatem tantae potentiae capere nequeunt, magisque mirari praegaudio quod uidebant, quam credere quod docebantur incipiunt. Verum Dominus ne quid in eorum mente resideret ambigui, sumptis etiam epulis comedit coram eis, ut si uisibus oculorum, si suorum tactibus non crederent digitorum, uel alimentorum carnalium perceptione carnem esse, quae apparuit cognoscerent. Qua in re, fratres, caueda est haereticis Cerinthianorum, ne quis uel delictis pueriliter desipiens aestimet uel mediatoris Dei & Domini nostri corpus excitatum a mortuis sustentaculo eguisse ciborum, uel nostra post resurrectionem corpora in uita & conuersatione spiritali eis reficienda carnalibus, ubi diuina contemplatio claritatis elurire & sistere, sicut & bonorum ceterorum penuriam pa-

Psalm. 88.

Ioan. 19.

Rom. 8.

1. Cor. 15.

ti nullatenus sint. Vnde ardentissimus uitae illius amator de sua certus deuotione, Deo se legatundus loquitur: Ego autem cum iusticia apparebo in conspectu tuo, fatiabor dum manifestabitur gloria tua. Et Philippus eodem feruens amore: Domine, inquit, ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Simpliciter itaque & pie sentientum est resuscitatum a morte, & immortale iam factum corpus Dominicum, nullam quidem necessitatem, attamen facultatem habuisse uescendi: ideoque ubi opportunitas probandae substantiae naturalis exigebat cibis esse refectum, qui nimirum cibi nullum sagine adiuuentum, ut mortalium corporibus solent illi praebuerint, sed quomodo in ignem missa aqua, ita mox comesti spiritali eius sint uirtute absumpti. Sed & nostra post resurrectionem corpora coelestis gloria praedita, credendum est ad quicquid uoluerint agendum esse potentia, ad perueniendum ubicunque liberit esse promptissima: sed quia tunc nulla manducandi necessitas uel utilitas aliunde potest incurrere, nullatenus immortalis seculum cibis mortalibus esse fruiturum, ubi filius resurrectionis non aliud esca & potus, quam uita & salus, gaudium, pax, & omnia bona quam illud nimirum sit, quod in psalmo canitur: Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te. Et iterum: Videbitur Deus deorum in Sion. Vnde & Apostolus illius seculi arcana scribens, ait: Quando erit Deus omnia in omnibus. Expleta autem refectioe Dominus adhuc exhortationis monita subiunxit dicens: *Hec sunt uerba quae locutus sum ad uos, cum adhuc essem uobiscum.* Id est, cum mortali adhuc & passibili carne ueltri essem similis. *Quoniam necesse est impleri omnia, quae scripta sunt in lege Moysi, & prophetis, & psalmis de me.* Omnem magister ueritatis tollit scrupulum simulationis, undique ueritatis iura confirmat. Videtur, palpatur, reficitur, sermo exhortationis per singula praebetur, & ne solum eius testimonium minus sufficere putaretur, etiam Moysi & prophetarum autoritas, qui eius incarnationem, passionem & resurrectionem suis praesignauerunt scriptis, ad medium producit. Ne uero ad intelligenda horum mystica dicta, tardi forte remanerent, sensum quoque illis quo haec intelligere possent, aperuit: quo facto nil ultra praesca dubietatis in eorum mente relidere permisit, nec tamen illis adhuc rationem passionis ac resurrectionis suae reddere desistit. Nam sequitur: *Et dixit illis: Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere a mortuis die tertia, & predicari in nomine eius poenitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes.* Ideo autem Christum pati & resurgere oportebat a mortuis, quia impossibile erat mundum saluari nisi Deus homo ueniret, qui in hominis habitu apparens, & homines quae essent diuina instrueret, & mortem ut homo suscipiens diuina uirtute reuinceret, sicque in se credentes, & ad contemptum subeundae mortis accenderet, & certitudine sperandae resurrectionis

Psalm. 16.

Ioan. 14.

Psalm. 83.

Ibid.

1. Cor. 15.

tionis ac uita perpetis animaret. Quo enim aptius exemplo poterat homines ad fidem participandae gloriae, & promerendam uitae immortalis erigi, quam cum ipsum Deum cognoscerent humanitatis ac mortalitatis suae factum participem? Quo efficacius ordine ad toleranda pro sua salute aduersa quaeque prouocarentur, quam cum autorem suum didicissent pro eorum salute innumera ab impijs generis probrorum, & ipsam mortis subisse sententiam? Qua ratione congruentius spem resurrectionis acciperent, quam cum eius se sacramentis ablutos & sanctificatos, eius corpori adunatos esse meminissent, qui pro ipsis morte gustata, citius exemplum resurgendi a morte praebere: Oportebat itaque pati Christum, & resurgere a mortuis die tertia, & praedicari, inquit, in nomine eius poenitentiam, & remissionem in omnes gentes. Qui uimurum ordo erat necessarius, ut prius pro salute mundi sanguis funderetur Christi, postquam per eius resurrectionem & ascensionem patefieret hominibus coelestis inuicem regni: & sic demum mitteretur, qui cunctis per orbem nationibus uerbum uita praedicarent, ac sacramenta fidei, quibus saluari atque ad gaudia supernae patriae possent attingere, ministrarent, cooperante ipso mediatore Dei & hominum, homine Iesu Christo, qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

FERIA SEXTA PASCHAE. Matth. 28.

In illo tempore undecim discipuli abierunt in Galileam, in monte ubi constituerat illis Iesus. Et uidentes eum adorauerunt. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EARUM LECTIO.

Euangelica lectio, fratres charissimi, quam modo audiimus, & iuxta literam gaudio plena resurgit: quia triumphum redemptionis nostri, simul & redemptionis nostrae dona plausu sermone describit. Et si haec enucleatius pertractare uelimus, gratiore in litera fructu spiritalis sensus inditum esse comperimus. Sermo etenim Dei aromatum more, quo subtilius quasi terendo & cernendo discutitur, eo maiorem internae suae uirtutis fragrantiam reddit. Planum nanque est, & dulce ad audiendum pijs, quod discipuli abierunt in Galileam in montem ubi constituerat illis Iesus, & uidentes eum adorauerunt. Sed non uacat mysterio, quod Dominus in Galileam post resurrectionem, uel quod in monte discipulis apparuit. In monte etenim apparuit, ut significaret quia corpus, quod de communi humani generis terra nascendo susceperat, resurgendo iam super terrena omnia subleuatum coelesti uirtute induerit. In monte apparuit, ut admoneret fideles, si illic celsitudinem resurrectionis eius cupiunt uidere, hic ab infimis cupiditatibus ad superna studeant delicta transire. Nomen uero

Galilaeae quid mysterij salutaris contineat, crebra patrum expositione notissimum est. Sed non ab re est saepius uerbo repetere, quod semper necesse est animo retinere. Galilaeae quippe transmigratione facta, uel reuelatio dicitur. Vtraque autem interpretatio nominis ad unum finem respicit. Siquidem supra legimus, dixisse angelum mulieribus: Ite, dicit discipulis eius quia surrexit, & ecce praecedet uos in Galileam, ibi eum uidebitis. Et nunc euangelista narrante cognouimus, quia

Matth. 28.

Abierunt discipuli in Galileam, & uidentes eum adorauerunt. Quid est ergo, quod Dominus Iesus praecedat discipulos in Galileam, ut uideatur ab eis, sequuntur illi & uidentes eum adorant: nisi quia surrexit Christus a mortuis, primitiae dormientium? Sequuntur autem hi qui sunt Christi, & ipsi in suo ordine ad uitam de morte transmigrant: ibique eum uidentes adorant, quia in specie suae diuinitatis contemplantes sine fine colaudant. Cui uisioni congruit illud, quod Galilaeae etiam reuelatio interpretatur. Tunc etenim reuelata facie, sicut Apostolus testatur, gloriae Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur, quicunque modo reuelamus ad eum uiam nostram, eiusque uestigia fide sequimur non ficta.

1. Cor. 15.

1. Cor. 3.

Et uidentes, inquit, eum, adorauerunt: quidam autem dubitauerunt. Si quidem unde dubitauerint, qui uidentes Dominum adorauerunt, nulla magis causa occurrit, quam ea cuius Lucas meminit, cum ipso resurrectionis suae die discipulis eum apparuisse narraret, conturbati uerbo & conterriti, existimabant se spiritum uidere. Videntes ergo Dominum cognoscunt, & quia hunc Deum esse didicerant, dimissis in terram uultibus adorant. Sed inerat mentibus eorum non contenta dubietas, quia se non corpus in quo passus est, resuscitatum: sed spiritum, quem finita passione tradidit, solum uidere putabant. Vnde de confestim magister pius & eos qui iam crediderunt, in fide confortat, & illos qui adhuc dubitauerunt, ad fidei gratiam conuocat: omnibus scilicet intimans, ad quantam gloriae magnificentiam assumpta pro hominibus & morti data humanitas resurgendo peruenerit.

Luce 24.

Data est mihi, inquit, omnis potestas in caelo & in terra. Non enim hoc de coaeterna patri diuinitate, sed de assumpta loquitur humanitate, quam suscipiendo minoratus est paulo minus ab angelis, & in qua resurgendo a mortuis, gloria & honore coronatus est, & constitutus super opera manuum patris, omniaque subiecta sub pedibus eius. Interque omnia etiam mors ipsa, quae ei ad tempus praualere uisa est, eius pedibus substrata est. Quod ergo Psalmista de Domino resurgente a mortuis ait patri, Omnia subiecisti sub pedibus eius, hoc est utique quod resurgens ipse Dominus ait discipulis:

Psalm. 8.

Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra. Et quae etiam priusquam a morte resurgeret, nouerat angelicae in caelo uirtutes iure subditas homini, quae a suo conditore specialiter assumptum esse uidebant: sed caeci in terra homines dedignabantur ei subijci, quem

quem communi secum mortalitate cognouerant indutum. Contemnebat eius uirtutem in miraculis intelligere diuinam, cui infirmitatem in passionibus inesse cernebat humanam. Propter quod benigne mediator ipse Dei & hominum, etiam hominibus in terra notum fieri uolens, quia data sit ei omnis potestas in caelo & in terra, quatenus & ipsis cum angelis in caelo uitam possent habere perennem, misit doctores qui cunctis per orbem nationibus uerbum uitae praedicarent.

Matth. ult. Euntes, inquit, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, docentes eos seruire omnia quaecumque mandauimus uobis.

Marc. 16. Rectissimus autem ordo praedicandi & modernis quoque praedicatoribus ecclesiae diligentissime sectandus, ut primo quidem doceatur auditor, deinde fidei sacramentis imbuatur, deinde seruadis Domini mandatis ex tempore liberius instruat. Quia neque indoctus quisque & ignarus Christianae fidei, potest eiusdem fidei sacramentis abluere, neque la-uacro baptismi a peccatis emundari sufficit, si non post baptismum studeat quibus bonis operibus insistere. Prius ergo docere gentes, id est, scientia ueritatis instruere, ac sic baptizare praecipit, quia & sine fide impossibile est placere Deo: & nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Ad extremum uero subiungit:

Hebr. 11. Docentes eos seruire omnia quaecumque mandauimus uobis.

10an. 3. Quia sicut corpus sine spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est. Quanta autem merces pie conuersationis, quale pignus futurae beatitudinis etiam in praesenti fidelibus maneat, subsequenter insinuat, dicens:

Et ecce ego uobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi.

Marc. 16. Libet autem conferre huic testimonio, quod Marcus ait: Et Dominus quidem postquam locutus est eis, assumptus est in caelum, & sedet a dextris Dei. Quia enim ipse Deus & homo est, assumptus est in caelum humanitate, quam de terra susceperat: manet cum sanctis in terra diuinitate, qua terram pariter implet & caelum: manet autem omnibus diebus usque ad consummationem saeculi. Ex quo intelligitur, quod usque ad finem saeculi non sunt defuturi in mundo, qui diuina mansione & in habitatione sint digni. Nec dubitandum eos post huius saeculi certamina manere cum Christo in regno, qui in saeculo certantes Christum in sui cordis hospitio meruerunt habere mansorem. Notandum interea, quod praesens ubique diuina maiestas aliter electis suis, aliter adest reprobis. Adest enim reprobis potentia naturae incomprehensibilis, qua omnia cognoscit nouissima & antiqua, intelligit cogitationes a longe, & omnes uias singulorum prauidet. Adest electis gratia pie protectionis, qua illos specialiter praesentia dona uel flagella quasi filios pater erudit, atque ad possessionem futurae hereditatis erudit.

Psal. 138. do prouehit. Adest electis, ut scriptum est: Iuxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu saluabit. Adest reprobis, ut pra-

Psal. 33. quem admodum uidistis eum euntem in caelum.

missum est: Vultus autem Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum. Vnde necesse est, ut semper in operibus nequam pauent mali, quorum etiam cogitationes singulae conspectui districti iudicis patent, semper in operatione iustitiae & in his, quae propter iustitiam patiuntur, gaudeant boni, quibus Deum diligentibus omnia cooperantur in bonum, & in quacumque tribulatione positus numerum eius pietas abest, cui canitur in psalmo: Tibi enim derelictus est pauper, pupillo tu eris adiutor. Contere brachium peccatoris & maligni. Quam pietatis suae praesentiam non tantum nobis uerbo promisit, sed & euidentibus designauit indicijs, cum post resurrectionem suam discipulis saepius usque ad diem quo caelos petijt, apparuit, eorumque animos admonendo, increpando, spiritus sancti donum tribuendo roborauit. E quibus quidem apparitionibus de eum solummodo in Euangelistarum scriptis inuenimus, sed plures fuisse docet Apostolus, dicens: Et resurrexit tertia die secundum scripturas, & uisus est Cephae, & post haec undecim. Deinde uisus est plus quam quingentis fratribus simul, deinde uisus est Iacobo, deinde Apostolis omnibus: nouissime autem omnium tanquam abortiuo, uisus est & mihi. Quibus enim locis uel temporibus factae sint uisiones, quas commemorat, ignoramus: tantum scimus quia quod sibi nouissime uisum esse Dominum confirmat, post ascensionem eius factum est, uel quando illum de caelo alloquens de persecutore doctorem ecclesiae fecit: uel quando in paradysum & tertium caelum raptus audiuit arcana uerba, quae non licebat homini loqui. Et sicut alibi dicit: Mysterium Euangelij, quod ab homine non accepit, per reuelationem Iesu Christi didicit. Decies uero uisum, ut diximus post resurrectionem Dominum, euangelistorum nobis & actuum apostolorum prodit historia, ubi ipso resurrectionis suae die quinquies apparuisse legitur. Primo quidem Mariae Magdalene stenti ad monumentum: deinde eisdem Mariae, & alteri eiusdem nominis forminae regredientibus a monumento nunciare discipulis, quae ibi compererant, occurrens apparuit: tertio Simoni Petro: quarto Cleophae & socio eius, cum quibus ipse gradies in Emaus, ibidem in panis fractione cognitus est. Qui mox reuersi Hierosolymam, inuenerunt discipulos loquentes: Quia surrexit Dominus uere, & apparuit Simoni. Nam plenius alibi quando Simoni apparuerit, non legitur. Quinto apparuit eis in eodem loco ianuis clausis, ubi non erat Thomas. Sexto post dies octo, quando erat cum eis & Thomas. Septimo piscantibus ad mare Tiberiadis. Octauo in monte Galilaeae, quod hodierna lectione audiuimus. Nono recumbentibus illis undecim apparuit, die quo ascendit in caelum. Decimo uiderunt eum ipsa die non iam in terra positum, sed eleuatum in aera, ceterosque petentes dicentibus sibi angelis: Sic ueniet quem admodum uidistis eum euntem in caelum. Hac

ibidem. Rom. 8. Psal. 9. 1. Cor. 1. Act. 9. 1. Cor. 12. Gal. 1. Marc. 16. 10an. 20. Matth. 28. Luc. 24. 10an. 20. 10an. 21. Marc. 16. Rom. 11. Act. 1. Marc. 16. Philip. 2. Apocal. 1. 10an. 20. 10an. 21. Matth. 28. Marc. 16. Act. 1. Marc. 16.

DOMINICA IUBILATE,
Ioannis 16.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Modicum etiam non uidebitis me, et iterum modicum et uidebitis me, quia uado ad patrem. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA,
DEM LECTIONE.

Hac ergo frequentia corporalis suae manifestationis ostendere uoluit Dominus, ut diximus, in omni loco se bonorum desiderijs diuinitus esse praesentem. Apparuit namque ad monumentum lugentibus, adest & nobis absentiae eius recordatione salubriter contristatis. Occurrit reuertentibus a monumento, ut agnita resurrectionis gaudia praedicarent, adest & nobis, dum bona quae nouimus, proximis fideliter annuntiare gaudemus. Apparuit in fractione panis his, qui se peregrinū esse putantes ad hospitium uocauerunt: adest & nobis cum peregrinis & pauperibus, quaecumque possumus, bona libenter impendimus. Adest & nobis in fractione panis, cum sacramenta corporis eius, uidelicet panis uiui, casta ac simplici conscientia sumimus. Apparuit in abdito de sua resurrectione loquentibus: adest & nobis, modo eius dono idem agentibus. Adest nobis semper cum ab externis operibus ad tempus uacantes, de eius gratia locuturi conuenimus. Apparuit, cum foribus clausis intus Iudaeorum metu residerent. Apparuit cum minorato eodem metu apertis eum gressibus in montis uertice quarentent. Adfuit quondam confortaturus suo spiritu ecclesiam, cum ab infidelibus premeretur, & ad publicum uenire ac dilatarī prohiberetur. Adest eidem & nunc cum inclinato ad fidem culmine regali terror quieuit persecutionis, & omnis mundi sublimitas apostolicis est subdita uestigijs. Apparuit piscantibus, eisque apparens diuinitus adiuit beneficijs, adest & nobis, cum necessaria uita temporalis recta intentione curamus, iustisque nostris laboribus subsidium suae pietatis adiungit. Apparuit recumbentibus, adest & nobis, cum iuxta Apostoli monita, siue manducamus, siue bibimus, siue aliud quid agamus, omnia in gloriam Dei facimus. Apparuit primo in Iudaea, deinde in Galilaea, post haec rursum in Iudaea, die quo ascendit in caelum. Aderat ecclesiae, cum primo solus Iudaea terminis clauderetur, adest modo, cum Iudaea ob culpam perfidiae derelictis transiit in gentes. Adest in futuro, cum ante finem saeculi reuertetur ad Iudaea, & sicut Apostolus ait, Intrante gentium multitudine, sic omnis Israel saluus erit. Nouissime illis apparuit ascendens in caelum. Adest & nobis, ut eum post mortem sequi mereamur ad caelos, si ante mortem eum in Bethaniam unde ascendit, id est, in domum obedietae sequi curamus. Ipse etenim caelos ascensus, Bethaniam uenit: quia sicut Apostolus ait, Factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus illum exaltauit. Venimus ibidem & nos, si quod ille monet agimus, quod promisit intendimus. Esto, ait, fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam uitae. Fitque ipsius gratia largiente, ut qui nobiscum usque ad uitae huius terminum manet, post hanc nos uitam ad uidentem secum uita caelestis premia subleuet, in qua uiuit & regnat cum patre, Deus in unitate spiritus sancti, per omnia saecula saeculorum, Amen.

Marc. 16. 10an. 20. Matth. 28. Luce 24. 10an. 21. Marc. 16. Rom. 11. Act. 1. Marc. 16. Philip. 2. Apocal. 1. 10an. 20. 10an. 21. Matth. 28. Marc. 16. Act. 1. Marc. 16.

Lacta Domini & saluatoris nostri promissa, fratres charissimi, lato cordis auditu percipere debemus, sedulaque intentione persistere, quatenus ad haec pertingere mereamur. Quid est enim, quod merito laetius audiat, quam perueniri posse ad gaudium, quod nunquam possit auferri? Notandum autem quod tota lectionis huius euangelicae series illis conuenit, qui eam praesentes audierunt a Domino: pars autem illius etiam nobis, qui post passionem & resurrectionem Dominicam ad fidem uenimus, aptissime congruit. Quod ergo ait:

Modicum etiam non uidebitis me, et iterum modicum et uidebitis me, quia uado ad patrem. Ad illos specialiter pertinet, qui eius discipulatu praedicatoris in carne adherere, & post tristitiam passionis uisa resurrectione & ascensione eius laetificari meruerunt. Nam quia haec illa, qua tradebatur nocte locutus est, modicum erat, id est, eiusdem noctis & diei sequentis tempus, usque ad horam qua illi non uidere inciperent. Tentus enim nocte illa a Iudaeis, & in crastinum crucifixus cum sero factum esset repositus est de cruce, & intra septa sepulchri ab humanis seclusus obtutibus. Et iterum modicum erat usque dum illum uiderent: resurrexit enim a mortuis die tertia, & apparuit eis in multis argumentis per dies quadraginta. Quare autem modicum esset ut non uiderent eum, & iterum modicum ut uiderent, annexit causam, dicens:

Quia uado ad patrem. Ac si aperte dicat: Ideo post modicum a uestris aspectibus in monumento claustris abscondor, & iterum post modicum destructo mortis imperio uobis intuentibus appareo, quia tempus est ut expleta dispensatione assumpta mortalitatis cum resurrectionis triumpho, iam reuertar ad patrem. Potest & aliter intelligi quod ait:

Modicum etiam non uidebitis me, et iterum modicum et uidebitis me. Modicum quippe tempus futurum erat, quo eum non uiderent, illud scilicet triduum, quo erat quieturus in monumento. Et iterum modicum erat futurum quo uiderent eum, illi uidelicet dies quadraginta, in quibus eis post passionem suam saepius usque ad tempus ascensionis apparuit. Quod autem subiunxit,

Quia uado ad patrem. Iuxta hunc sensum, ad illud specialiter respicit quod promisit, Et iterum modicum, & uidebitis me. Ac si aperte diceret: Propterea me resuscitatum a mortuis modico tempore uidebitis, quia non semper in terra corporaliter mansurus, sed per humanitatem quam assumpsit, iam sum ascensus in caelum. Haec quidem

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. 10an. 18. Act. 1.

de uerba Domini ut diximus, illis specialiter g eius resurrectione uidere potuerunt conueniunt. Quod uero illis querentibus exponendo subiungit,

Amen amen dico uobis, quia plorabitis et flebitis uos, mundus autem gaudebit. Vos autem contristabimini, sed tristitia uestra uertetur in gaudium. Et ipsorum, & totius ecclesiae statui congruit. Plorabant quippe & flebant amatores Christi cum illum comprehendit ab hostibus, ligari, ad concilium duci, damnari, flagellari, derisui haberi, ad ultimum crucifigi, lanceari, & sepeliri uiderent. Gaudebant mundi amatores, quos ob infimas cogitationes mundum uocat Dominus, cum morte turpissima condemnarent illum, qui grauis erat eis etiam ad uideandum. Contristabantur discipuli posito in morte Domino, sed agnita eius resurrectione, tristitia illorum uersa est in gaudium: uisa ascensionis potentia, iam maiori gaudio subleuati laudabant & benedicebant Dominum, ut Lucas euangelista testatur. Sed & cunctis fidelibus hic sermo Domini conuenit, qui per lachrymas pressurasque praesentes ad gaudia aeterna peruenire contendunt. Qui merito in praesenti plorant, flent, & tristes sunt, quia nec dum ualent uidere quem diligunt. Quia quamdiu sunt in corpore, peregrinari se a sua patria & regno cognoscunt, quia per labores & certamina ad coronam sibi perueniendum esse non dubitant. Quorum tristitia uertetur in gaudium, cum finito agone uitae huius brauium uitae perennis accipiunt, de quo dicitur in psalmo: Qui seminat in lachrymis, in gaudio metent. Flentibus autem & contristatis fidelibus, mundus gaudet, quia iure in praesentibus quaecumque gaudium habent, qui alterius uitae, uel nullae esse gaudia sperant, uel se ad haec pertingere posse desperant. Quod tamen specialiter de perfectioribus fidei Christianae potest intelligi, quia cruciatibus occisusque martyribus, ad tempus se praualuisse gaudebant. Sed non post multum illis in occulto coronatis, ipsi poenas perfidiae suae simul & homicidij subibat aeternas. Quibus diuina increpatione recte dicitur per prophetam: Ecce serui mei laetabuntur, uos autem confundemini. Ecce serui mei exultabunt in laetitia, uos autem clamabitis pro dolore cordis uestri, & praerogatione spiritus ululabitis. Sequitur:

Mulier cum parit, tristitiam habet, quia uenit hora eius. Mulierem dicit sanctam ecclesiam, uidelicet propter fecunditatem bonorum operum, & quia spiritaliter Deo filios gignere nunquam desinit. De qua & alibi dicitur: Simile est regnum caelorum sermone, quod acceptum mulier abscondit in farinae farta tria, donec fermentaretur totum. Mulier quippe fermentum accepit, cum ecclesia uim supernae dilectionis & fidei Domino largiente concurens. Abscondit hoc in farinae farta tria, donec fermentaretur totum, cum Asiae, Europae, & Africae partibus uerbum uitae ministravit, donec omnes terrarum termini regni caelestis amore flagrarent. Ad huius mulieris membra se pertinere signabat, qui recedentibus quibusdam a castitate fidei, tristis aiebat: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in uobis,

Sapient. 2. Luc. 24.

2. Cor. 5.

Psalm. 125.

Esai. 63.

Math. 13. Luc. 13.

Gala. 4.

Ad huius se membra pertinere testantur, qui caelestibus desiderijs accensi, in conditoris sui laude proclamabant: A timore tuo Domine coepimus & parturimus, & peperimus spiritum. Haec mulier cum parit, tristitiam habet, quia uenit hora eius. Cum autem pepererit puerum, iam non meminit pressurae propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Quia nimirum sancta ecclesia quamdiu in mundo spiritualium uirtutum profectibus insistit, nunquam mundi tentationibus exerceri desistit: at cum deiquo laborum certamine ad palmam peruenierit, iam non meminit pressurae praecedentis propter gaudium perceptae retributionis. Non sunt enim condignae passiones huius temporis ad superuenturam gloriam, quae reuelabitur in nobis.

Non meminit, inquit, pressurae propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Sicut enim mulier nato in hunc mundum homine letatur, ita ecclesia nato in uitam futuram fidelium populo, digna exultatione repletur, pro qua eius natiuitate multum laborans & gemens, in praesenti quasi parturiens dolet. Nec nouum debet cuiquam uideri si natus dicatur, qui ex hac uita migrauerit. Quomodo enim consuetudine nasci dicitur, cum quis de utero matris procedens hanc lucem egreditur, ita etiam rectissime potest natus appellari, qui solutus a uinculis carnis ad lucem sublimatur aeternam. Unde mos obtinuit ecclesiasticus, ut dies beatorum martyrum siue confessorum Christi, quibus de seculo transierunt, natales uocemus, eorumque solennia non funebria, sed natalicia dicantur. Sequitur, Dominus exponens in ipse paradigma, quod de muliere proposuit:

Et uos igitur nunc quidem tristitiam habetis: iterum autem uidebo uos, & gaudebit cor uestrum, & gaudium uestrum nemo tollet a uobis. Quod de ipsis quidem discipulis facile intelligitur, quia tristitiam habuerunt passio ac sepulto Domino: sed perfecta resurrectionis gloria, gauisi sunt uiso Domino. Et gaudium eorum nemo tollit ab eis, quia & si postmodum persecutiones pro Christi nomine ac tormenta passi sunt, spe tamen resurrectionis & uisionis illius accessi, libenter quaeque aduersa ferebant: imo omne gaudium existimabant cum in tentationibus uarias inciderent. Denique casu a principibus sacerdotum, ut scriptum est, ibant gaudentes a conspectu concilij, quoniam digni habitus sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Gaudium eorum nemo tollit ab eis, quia talia patiendo pro Christo meruerunt regnare sine fine cum Christo. Sed & omnis ecclesia per huius uitae labores & angustias, ad aeterna caelestium tendit premia gaudiorum, attestante Apostolo: Quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Quod attem ait,

Iterum uidebo uos, & gaudebit cor uestrum. Videbo uos dixit: eripiam uos ab aduersarijs, coronabo uos uictor es, me uos decertantes semper uidebo probabo. Quando enim non uideret suos maxime pressuris circumuentos, cum quibus seipse omnibus diebus seculi manere promissit. Sed morientibus inter tormenta fidelibus, ar-

Esai. 26.

Rom. 8.

Iacob. 1.

Actu. 5.

Actu. 14.

bitrabant

Math. 28. Psalm. 78.

Thre. 1.

Gen. 22.

Rom. 12.

Math. 5.

Psalm. 41.

1. Cor. 13.

bitrabatur eos tortores diuino carere presidio, dicentes: Vbi est Deus eorum? Unde quidam ex his circūseptus arumnis aiebat: Vide Domine afflictionem meam, quoniam erectus est inimicus. Quod est aperte dicere: Quonia inimicus insequens ceruicem superbiae contra tuos humiles attollit, tuos auxilio conditor omnipotes subleua, te uictis ac repulsis hostibus nostros semper agones uidisse, tibi hos placuisse comproba. Videt itaque electos post tristitiam Dominus, cum eorum patientiam damnato impugnatore remunerat. Potest & ita intelligi quod ait, Iterum autem uidebo uos, quasi dicitur: Iterum uobis uidentibus appereo, quomodo dixit Abrahā: Nunc cognoui quod timeas Dominum, pro eo ut diceret: Nunc cognoscere homines feci, quod timeas Deum, qui haecenus nesciebat, quod apud me semper habui certum. Si ergo charissimi, salubri tristitia nunc afficiamur, si iuxta hortamenta Apostoli spe gaudentes, in tribulatione existimus patientes, si nostra errata, si miserias proximorum debita lamentatione deslemus, uidebit nos iterum Dominus, id est, uidebunt se nobis ostendat in futuro, qui quondam nos uidere, fidei suae nobis agnitionem largiendo dignatus est. Videbit ut coronet, qui quondam uisit ut uocaret. Videbit & gaudebit cor nostrum, & gaudium nostrum nemo tollet a nobis, quia haec est uera & unica merces eorum, qui secundum Deum contristauerunt de perpetua eius uisione gaudere. Quam profectio mercedem promisit ipse sublimiter cum ait: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum uidebunt. Quam desiderabat ardentem propheta cum dicebat: Sitiuit anima mea ad Deum uiuum, quando ueniam & apparebo ante faciem Dei. Quam se Apostolus cum suis similibus accepturum esse gratulatur, qui certaminum suorum conscios confidenter protestatur, dicens: Videmus nunc per speculum in aenigmate, tunc autem facie ad faciem. Quam nos quoque & fideliter querere, & ueraciter apprehendere donec ipse certantium auxiliator, & uincientium remunerator Iesus Christus Dominus noster, qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti Deus per omnia secula seculorum, Amen.

DOMINICA CANTATE. Ioan. 16.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Vado ad eum qui me misit, & nemo ex uobis interrogat me, quod uadis. Sed quia haec locutus sum uobis, tristitia impleuit cor uestrum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

Sicut ex lectione euangelica, fratres charissimi audiuitis, Dominus ac redemptor noster imminente suae passionis articulo, discipulis & gloriam ascensionis, qua ipse post mortem & resurrectionem erat clarificandus, & aduentum spiritus sancti, quo illi erant illustrandi, par-

tescit: quatenus instante hora passionis eiusdem, minus pro illius morte dolerent, quae post mortem ad caelos subleuandam non dubitarent: minus de sua desolatione trepidarent, quos abeuntē licet Domino, spiritus sancti gratia consolandos esse sperarent.

Vado, inquit, ad eum qui me misit, & nemo ex uobis interrogat me, quod uadis. Ac si aperte dicat: Reuertor ascendendo ad eum, qui me incarnari constituit, & tanta tamque manifesta erit eiusdem ascensionis claritas, ut nemini uestrum opus sit interrogare, quod uadam: uidentibus cunctis, quia ad caelos pergam. Bene autem cum de ascensione sua dixisset, Vado ad eum qui me misit, addidit, Et nemo ex uobis interrogat me, quod uadis. Superius namque cum de sua passione protestaretur, dicens: Quod ego uado, uos non potestis uenire, interrogauit eum Petrus, & ait: Domine quod uadis? Responsumque est ei: Quod ego uado, non iuxta me modo sequi, sequeris autem postea. Quia nimirum passionis mortisque eius mysterium nec dum intelligere, nec dum poterant imitari: maiestatem uero ascensionis statim ut uidere cognouerunt, totisque animi uotis ut sequi mererentur, optabant.

Sed quia haec locutus sum uobis, tristitia impleuit cor uestrum. Sciebat Dominus ipse, quid haec sua uerba in discipulorum cordibus agerent, quia uidelicet tristitiam magis de abscessu, quo eos desereret, quam de ascensu quo patrem peteret, letitiam generarent. Unde benigne consolando subiunxit:

Sed ego ueritatem dico uobis, expedit uobis ut ego uadam. Expedit ut forma serui uestris subtrahatur aspectibus, quatenus amor diuinitatis arctius uestris infigatur in mentibus. Expedit ut notam uobis formam caelo inferam, quatenus maiori per hoc desiderio illuc suspiratis, sicque suspensis ad superna cordibus uestris, ad accipienda iam spiritus sancti dona capaces fiat.

Si enim non abiero, paracletus non ueniet ad uos: si autem abiero, mittam eum ad uos. Non quia non poterat ipse in terra positus dare spiritum discipulis, haec loquitur, cum aperte legatur, quia post resurrectionem apparens eis insufflauit & dixit eis: Accipite spiritum sanctum. Sed quia ipso in terra posito, & corporaliter conuersante cum eis, non ualebant illi erigere mentem ad sitienda munera gratiae caelestis: ascendente autem ipso ad caelos, & illi pariter omne desiderium suum illi transfererent, iuxta hoc quod alibi audiverunt: Vbi enim est thesaurus tuus, ibi & cor tuum erit. Ideoque capaces spiritus iam facti erant, non ultra de morte eius contristati, sed de promissionis eius munere laetati, Luca attestante qui ait: Et factum est dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in caelum. Et ipsi adorantes regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno, & erant semper in templo laudantes & benedicentes Deum. Patet autem, nec laboriosa expositio ne indiget, cur eundem spiritum paraclatum, id est, consolatorem cognominet: quia nimirum corda discipulorum, quae recessus ipsius moesta

Ioan. 13.

Ioan. 20.

Math. 6.

Luc. 24.

reddidisset, huius consolaretur & recrearet ad- uetus. Sed & singulis quibusque fidelium uel de peccati perpetracione merentibus, uel com- muni huius seculi afflictione laborantibus, dum spem uenturae & misericordiae coelestis inspirat, profectio ab angore tristitiae mentem illustran- do subleuat. Quia uero spiritus eidem menti quam replet, non solum uim diuinae charitatis infundit interius, uerumetiam carnali timore depulso, ad increpandam prauitatem malorum foris fiduciam praestat, recte subditur:

Et cum uenerit ille, arguet mundum de peccato, & de iusticia, & de iudicio. Claret namque, quod ipse filius Dei Dominus noster Iesus Christus, cum esset in mundo, arguebat mundum, id est, sectatores mundi, de peccato suae incredulitatis: arguebat de iusticia, quia uidelicet iusticiam fidelium nolent imitari: arguebat de iudicio, uidelicet quare diabolum, qui iam iudicatus ac condemnatus erat, sequerentur. Sed non sine causa spiritum cum uenerit hoc idem dicit acturum, quia profectio per huius inspirationem corroboranda erat animus discipulorum, ne mundum qui contra se fremebat, arguere timerent. Exponens ergo sententiam suam Dominus, adiunxit:

De peccato quidem, quia non credit in me. Peccatum incredulitatis quasi speciale posuit, quia sicut si des origo uirtutum, ita solidamentum est uitiorum in incredulitate persistere, Domino terribiliter attestante, qui dicit: Qui autem non credit, iam iudicatus est, quia non credit in nomine unigeniti filij Dei. At contra iustus ex fide uiuit.

10an. 3.

Abac. 2.

De iusticia uero, quia ad patrem uado, & iam non uidebitis me. Iusticia discipulorum Christi confessio erat, quod Dominum quem uerum hominem cernebant, uerum quoque Dei filium esse crediderunt: & quem sibi corporaliter ablatum nouerant, certo semper amore colebant. Iusticia ceterorum fidelium, id est, eorum qui Dominum in carne non uiderunt, haec est, quod eum quem corporali intuitu nunquam uiderunt, Deum & hominem uerum corde credunt ac diligunt. De qua profectio iusticia fidei arguuntur infideles, cur ipsi uidelicet cum similiter uerbum uitae audierint, noluerunt credere ad iusticiam. Neque enim nequitia malorum ex sua solum toritudine, uerumetiam ex comparatione rectorum, quam sit damnanda monstratur. Hinc etenim scriptum est: Probata autem uirtus corrumpit insipientes. Arguit ergo mundum spiritus sanctus de peccato suo, quia non crediderit in Christum: arguit & de iusticia credentium, quia exemplum eorum sequi noluerint, qui hunc ad patrem ascendisse, neque ultra corporaliter in terris conuersaturum esse sciebant, nec tamen ab eius dilectione poterant ulla ratione separari. hoc est enim quod ait, Quia ad patrem uado, & iam non uidebitis me. Non uidebitis me postquam ascendero, qualem nunc uidere soletis, carne mortali & corruptibili circumdatum, sed

Sapient. 1.

est aliud quam scientia. Quod uero adiunxit: Et quae futurae sunt, annuntiabit uobis. Constat innumeros fidelium per donum sancti spiritus praenosse, ac praedixisse uentura, sed quia sunt non nulli,

De iudicio autem, quia princeps mundi huius iudicatus est. Principem mundi diabolum dicit, quia principatur eis, qui ordine peruerso mundum potius quam mundi conditorem diligunt. Qui iudicatus est a Domino, qui ait: Videbam satanam sicut fulgur de caelo cadentem. Iudicatus est ab eo, cum & ipse daemonia eijceret, & discipulis daret potestatem calcandi super omnem uirtutem inimici. Arguitur itaque mundus de iudicio, quo diabolus est iudicatus, quando homines ne Dei uoluntati resistere praesumant, exemplo damnati propter superbiam terrentur archangelij. Arguit mundum spiritus sanctus de iudicio, quo princeps mundi iudicatus est, cum loquens in spiritu sancto Iudas apostolus ad corrigendam hominum prauorum nequitiam poenam superbientium commemorat angelorum dicens: Angelos uero, qui non seruauerunt suum principatum, sed reliquerunt suum domicilium, in iudicio magni diei uinculis aeternis sub caligine seruauit. Sequitur:

Luce 10.

Adhuc multa habeo uobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem uenerit ille spiritus ueritatis, docebit uos omnem ueritatem. Certum est quidem, quia ueniente de super spiritu apostoli maiorem multo scientiam ueritatis, quam carnales eatenus potuerunt secuti sunt, maiori desiderio certandi pro ueritate succensu sunt. Non tamen putandum est in hac uita quempiam omnem ueritatem posse comprehendere, cum haec fidei nostrae merces in alia sit uita promissa, ipsa ueritate dicente: Haec est autem uita aeterna, ut cognoscant te solum uerum Deum, ut quem misisti Iesum Christum. Et alibi ad Iudaeos: Si manseritis in uerbo meo, uere discipuli mei eritis, & cognoscetis ueritatem. Vnde & Apostolus, qui ad tertium caelum raptus audiuit arcana uerba, quae non licebat homini loqui, Ex parte, inquit, cognoscimus, & ex parte prophetamus. Intelligendum est ergo, quod ait de spiritu, Docebit uos omnem ueritatem, quasi diceret: Diffundet in cordibus uestris charitatem, cuius magisterio intus edocetis proficiatis de uirtute in uirtutem, dignique efficiamini peruenire ad uitam, in qua uobis aeterna claritas summam ueritatis, & uerae sublimitatis, i. contemplatio uestri conditoris appareat.

10an. 17.

10an. 8.

2. Cor. 13.

Non enim loquetur a semetipso, sed quaecumque audiet loquetur. Non loquitur spiritus a semetipso, id est, sine patris & filij communiione, neque enim diuisus ac a se partitus est spiritus, sed quaecumque audiet loquetur: audiet uidelicet per unitatem substantiae, & proprietatem scientiae. Non loquitur a semetipso, quia non est a semetipso. Pater quippe solus, de alio non est. Nam & filius de patre natus est, & spiritus sanctus de patre procedit. Ab ipso autem audiet spiritus, a quo procedit, quia non est a seipso, sed ab illo, a quo procedit. A quo illi est essentia, ab illo utique & scientia. Ab illo igitur audientia, quod nihil

est aliud quam scientia. Quod uero adiunxit: Et quae futurae sunt, annuntiabit uobis. Constat innumeros fidelium per donum sancti spiritus praenosse, ac praedixisse uentura, sed quia sunt non nulli,

nulli, qui spiritus gratia pleni infirmos curant, mortuos suscitant, daemones imperant, multis uirtutibus coruscant, ipsi angelicam in terris uitam gerunt, nec tamen quae sibi sunt uentura spiritus eiusdem reuelatione cognoscunt. Potest hic Domini sermo etiam sic accipi, quia spiritus adueniens, quae uentura sunt nobis annuntiat, cum gaudia nobis patriae coelestis ad memoriam reducit, cum festa illa supernae ciuitatis per donum nobis suae aspirationis innotescit. Ventura nobis annuntiat, cum nos a delectatione praesentium abstrahens, promissi in caelis regni desiderijs inflammat.

Actu. 4.

Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit uobis. Spiritus clarificauit Christum, quia per eum tanta charitas in cordibus discipulorum accensa est, ut abiecto timore carnali effectum resurrectionis eius constantes praedicarent, a quo tempore passionis pauidi fugerunt. Vnde scriptum est: Et repleti sunt omnes spiritu sancto, & loquebantur uerbum Dei cum fiducia. Spiritus clarificauit Christum, cum impleti gratia spiritali doctores sancti, tot & tanta miracula in nomine Christi fecerunt, quibus orbem totum ad fidem Christi conuerterent, tot ac tanta pro Christi nomine passionum certamina pertulerunt, donec ipsa etiam superbiorum colla persecutorum suauissimo Christi iugo submitterent. Spiritus clarificat Christum, cum sua nos inspiratione ad diligendam eius uisionem accendit, cum illum patri in diuinitate aequalem esse credendum fidelium cordibus intimat.

Quia de meo, inquit, accipiet, & annuntiabit uobis. De patre accipit spiritus sanctus, unde accipit & filius, quia in hac trinitate de patre natus est filius, de patre procedit spiritus sanctus. Qui autem de nullo natus sit, de nullo procedat, pater est solus. Omnia quaecumque habet pater, mea sunt, propterea dixi, quia de meo accipiet & annuntiabit uobis. De his dixit, quae ad ipsam patris diuinitatem pertinent, in quibus illi est aequalis omnia, quae habet pater habendo. Neque enim spiritus sanctus de creatura, quae patri est subiecta & filio erat accepturus, quod ait, De meo accipiet, sed utique de patre de quo procedit spiritus, de quo natus est & filius. Sed quia donante Domino lectionem sancti euangelij patrum uestigia sequentes exponendo transcurrimus, restat uestram fraternitatem, charissimi, mecum pariter admonere, ut eius memoriam sollicito semper intentione seruemus, eius suauitatem & deuoto pectore scrutemur, & casto sapienter ore rulinemus. Quid enim prodest ad audiendum Dei uerbum conuenire, & expleto auditu ad inania mox, & secularia colloquia uel acta conuerti? Recolamus ergo iuxta quod eadem admonet lectio, quia Dominus noster expleta passione rediit ad patrem, a quo missus est, nec patrem cum ad nos ueniret, nec nos deserens cum rediret. Illuc eius uestigia toto mentis nisu sectemur, & ut illud peruenire, & illius regni ianuam mereamur intrare, perpendamus magnopere, quibus actionum gressibus

in terra degens inceserit. Qui enim dicit se in Christo manere, debet sicut ipse ambulauit & ipse ambulare. Certum est ipse per agones passionum ad coronam peruenit gloriae: merito ergo intimatur & nobis, quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Vnde & apostolus Petrus obsessus seruire tentationum quibusdam fratribus, consolans aiebat: Nolite pauere, quasi noui aliquid contingat, sed communicantes Christi passionibus gaudeat, ut & in reuelatione gloriae eius gaudeatis exultantes. Reuocemus ad mentem, quia gratiam spiritus discipulis, & se missurum esse promisit, & misit: & curemus omni uigilantia ne cogitationibus illecebris contristemus spiritum sanctum Dei, in quo signati sumus in diem redemptionis. Sic enim scriptum est: Spiritus sanctus disciplinae effugiet fictum, & auferet se a cogitationibus, quae sunt sine intellectu. unde

1. 10an. 2.

Actu. 14.

1. Petri 4.

Ephesi. 4.

Sapient. 1.

Psal. 50.

1. 10an. 2.

Colo. 3.

Philip. 3.

Iacob. 2.

Luce 11.

Psal. 140.

Psal. 142.

prouide Psalmita, cum huius spiritus accendi desiderio flagraret, prius cordis mundi hospitium, in quo hunc recipere posset, & sic demum tanti hospitis ingressum quaerebat. Cor mundum, inquit, crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in uisceribus meis. Prius quippe cor mundum in se creati, ac deinde spiritum rectum in suis uisceribus precabatur innouari, quia utique sciebat spiritum rectum in corde poluto sedem habere non posse. Retineamus sedulo corde, quia idem spiritus arguit mundum de peccato, & de iusticia, & de iudicio. Cauemus ne ima quaerendo ad mundum pertineamus, quia mundus transibit, & concupiscentia eius. Quae sursum sunt quaeramus, quae sursum sunt sapiamus, ubi Christus est in dextera Dei sedens. Conuersationem nostram cum Apostolo habeamus in caelis, & ne de peccato incredulitatis arguamur, exerceamus operando quod credimus: fides enim sine operibus otiosa est. Ne ex comparatione iustorum, quos imitari non luermus acris iudicemus, solerti animo moremur, quod de contemptoribus suae gratiae Dominus ait, Regina Austri surget in iudicio cum generatione ista: & condemnabit eam, quia uenit a sinibus terrae audire sapientiam Salomonis. & ecce, plus quam Salomon hic. Ne cum mundi principem damnemur, resistamus illi fortes in fide, & fugiet a nobis. Loquamur ueritatem in corde nostro, nec faciamus dolum in lingua nostra, ut spiritus ueritatis magis magisque diffundendo charitatem in cordibus nostris, ducat nos ad agnitionem omnis ueritatis. Huius spiritus gratiam in cunctis actibus nostris charissimi huius precemur auxilium, dicamus singuli Domino, dicamus omnes: Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. Sicque fit ut qui Apostolus superueniens ea, quae uentura erant, annuntiauit, nostris quoque mentibus uenturae uitae gaudia patefaciat, nos ad haec inquirenda benignus incendat, cooperante ipso qui hunc & polliceri suis fidelibus, & dare consuevit Iesu Christo Domino nostro, qui uiuit & regnat cum patre in unitate eius-

dem spiritus sancti Deus per omnia secula seculorum, Amen.

DOMINICA VOCEM IVCVM dicitatis. Ioannis 16.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Amen amen dico uobis, si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. Vsq; modo non petistis quicquam in nomine meo. Petite, et accipietis, ut gaudium uestrum sit plenum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

Potest mouere infirmos auditores quomodo in capite lectionis huius euangelicæ discipulis Saluator promittat. Si quid, inquit, petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis: cum non solum nostri similes multa, quæ patrem in Christi nomine uidentur petere, non accipiant, uerum etiam ipse apostolus Paulus tertio Dominum rogauerit, ut a se angelus satanæ, a quo tribulabatur abscederet, nec impetrare potuerit. Sed huius motio quæstionis antiqua iam patrum explanatione reserata est, qui ueraciter intellexerunt illos solum in nomine Saluatoris petere, qui ea quæ ad salutem perpetuam pertinent petunt: ideoque Apostolum non in nomine Saluatoris petisse, ut tentatione careret, quam ob custodiam humilitatis acceperat, quia si hac caruisset, saluus esse non posset, ipso affirmante cum ait: Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus satanæ, qui me colaphizet. Quotienscumque ergo petentes non exaudimur, ideo fit, quia uel contra auxilium nostræ salutis petimus, ac propterea à misericorde patre beneficii gratia nobis, quod ineptè petimus negatur, quod eidem apostolo Paulo contigisse probatur, cui ter petenti responsum est: Sufficit tibi gratia mea, nã uirtus in infirmitate perficitur: uel utilia quidem, & quæ ad ueram salutem respiciunt petimus, sed ipsi male uiuendo auditum à nobis iustitiam iudicis auertimus, incidentes in illud Salomonis: Qui auertit aurem suam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis: uel dum pro peccantibus quibusdam, ut resipiscant oramus, & si salubriter petimus, atque ex nostro merito dignissimum auditu, ipsorum quæ petitis accipietis, ne impetremus obstitit. Fit etiam aliquando, ut salutaria prorsus & precibus sollicitis, & deuotis quæramus actionibus, nec tamen statim obtineamus quæ petimus, sed in futurum petitionis nostræ differatur effectus, sicut cum genibus flexis quotidie rogamus patrem, dicentes: Adueniat regnum tuum, idem tamen regnum non mox oratione finita, sed tempore congruo sumus accepturi. Quod pia prouisione nostri conditoris constat acitari, ut uidelicet desideria nostræ deuotionis dilatione crescant, & incre-

mento quotidiano magis magisque prouecta, tandem perfectius capiant gaudia quæ requirunt. Inter quæ notandum, quia cum pro peccantibus oramus, & si eorum saluationem impetrare nequimus, nequaquam tamen fructu precis nostræ priuamur: quia etsi illi digni non sunt saluari, nos tamè amoris quem illis impendimus, mercede donabimur, sicut in tali petitione impletur nobis illa Domini promissio, qua ait: Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. In uendum enim, quia non ait simpliciter dabit, sed dabit, inquit, uobis: quia etsi non eis pro quibus petimus dabit, nobis tamen cum pro aliorum erratibus misericorditer interuenimus, premium nostræ benignitatis restituet. Sequitur: Vsq; modo non petistis quicquam in nomine meo. Non petierunt eatenus in nomine Saluatoris, quia dum ipsum Saluatorem uisibili presentia complecterentur, minus ad inuisibilia salutis donamentis intuitum exerant. Sed & nostra fragilitas patrem petens non in nomine Iesu, id est, Saluatoris petit, dum contra rationem suæ petit salutis, non ut apostolorum simplicitas corporali uisu sui Saluatoris ab æternæ salutis petitione sit retardata, sed obstaculo propriæ cupiditatis ab intuitu Domini uoluntatis impedita. Quid autem principaliter petendum, ac sine ulla dubietate eis, qui fideliter in petendo persisterunt, sit parandum à patre, & Dominus subdendo manifestat, dicens: Petite et accipietis, ut gaudium uestrum sit plenum. Oratio quippe sensus est: Petite ut gaudium uestrum sit plenum, & accipietis. Plenum ergo gaudium beatitudinem perpetuæ pacis appellat. Nam ut taceamus de gaudio reproborum, quo sibi luctum mercantur æternum, habent sancti etiam in presenti gaudium de spe celestium bonorum, cum pro Domino terrenis exercentur aduersis: habent gaudium cum amore fraternitatis suadente, discunt gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Sed non est plenum gaudium, quod flentu uariate miscetur. Plenum quippe gaudium fit, ubi nemine flente cum solis datur gaudere gaudentibus. Ait itaque, Petite et accipietis, ut gaudium uestrum sit plenum. Ac si patenter dicat: Non fluxa seculi gaudia, quæ & mœrore semper mixta, & certo sunt sine obnoxia: sed illud singulare gaudium à patre petite, cuius plenitudo nullo cuiuslibet iniquitatis tactu minuitur, æternitas nullo unquam termino dissoluitur. Si enim persistieritis in petendo, & proculdubio quæ petitis accipietis. De huius plenitudine gaudij Petrus fidelibus scribit, dicens: Credentes autem exultabitis lætitia inenarrabili & glorificata, reportantes fidem fidei uestræ salutem animarum uestrarum. Petere autem huiusmodi gaudium est, non uerbis tantummodo patriæ celestis introiungere, sed & digna operatione pro eius perceptione certare. Neque enim quippiam ut uita adfert bene orando superna querere, qui non desistit peruerse uiuendo infimis implicari. Hæc in prouerbijs locutus sum uobis. Venit hora, cum iam non

in prouerbijs loquar uobis, sed palam de patre annuntiabo uobis. Illam nimirum horam significat, qua eis peracta sua passione ac resurrectione spiritus sancti erat gratiam daturus. Tunc etenim spiritaliter intus instructi, spiritali dilectione succensi, quo perfectius omnia quæ de agnitione diuinitatis mortalibus erant capienda, ceperant, eo ardentius sola quæ ad eius uisionem promerenda iuauerent, petere ac desiderare curarent. Hoc est enim quod subiunxit: Illo die in nomine meo petetis. Possumus horam quæ pollicetur in futura uita intelligere, in qua palam de patre annunciat, id est, palam patrem ostendet electis, quando sicut Apostolus ait, Videbimus eum facie ad faciem. De qua annuntiatione dicit & Ioannes: Charissimi, nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus. Scimus enim quia cum apparuerit, similes ei erimus: uidebimus enim eum sicuti est. Vbi ueraciter in nomine Iesu petunt electi, dum pro nostra fragilitate intercedunt, quatenus ad suæ saluationis sortem pertingamus, à qua adhuc inter insidias hostium peregrinamur in terris, quæ sanctorum petitionem aptissimè in die futura promissit. Illo inquit, die in nomine meo petetis. In die etenim petunt, quia non inter tenbras pressurarum, ut nostra in presenti, sed in luce sempiternæ pacis, & gloria beatorum spirituum pro nobis intercessio funditur. Possunt autem idem spiritus electorum in illa celestium ciuitate positi, etiam pro seipsis in nomine saluatoris petere intelligi: quia uidelicet tempus uniuersalis iudicij & resurrectionis corporum, in quibus pro Domino certauere, uenire desiderat. Vnde & Ioannes ait: Vidi sub altare Dei animas interfectorum propter uerbum Dei, & propter testimonium quod habebant. Et clamabant uoce magna, dicentes: Vsq; quo Dominus sanctus & uerus non iudicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra? Vbi continuo subinfertur: Et data sunt illis singulæ stolæ albe, & dictum est illis ut requiescerent tempus adhuc modicum, donec implerentur conseruati eorum, & fratres eorum. Singulas quippe stolas albas nunc habent animæ, cum sola sua felicitate fruuntur: binas tunc accipiunt cum impleto in fine numero fratrum, corporum quoque immortalium receptione lætantur. Et non dico uobis, quia ego rogabo patrem de uobis. Quia enim Dominus noster Iesus Christus, & Deus & homo est, modo summa deitatis, modo humanitatis humilia loquendo designat. Quod enim dicit non rogaturum se patrem, de discipulis propter consubstantialem patri diuinitatis suæ potentiam dicit, in qua non patrem ipse rogare, sed rogata cum patre consueuit dare. Quod uerò Petro ait, Ego autem rogauit pro te, ut non deficiat fides tua, et de illo Ioannes, Aduocatū, inquit, habemus apud patrem Iesum Christum iustum: propter dispensationem dictū est assumptæ humanitatis, cuius cum triumphum patris ostendit oculis, pro nostra infirmitate propitius interuenit. Potest & ita non inconuenienter ac

cepti quod ait, Et non dico uobis, quia ego rogabo patrem de uobis, quia non de presenti rogo, sed de futuro tempore posui rogabo, quod sanctis in interna pace receptis non opus sit iam aliquid rogari de illis: quia nimirum tanta beatitudine donati sint, quæ amplior esse non potest. Ipse enim pater amat uos, quia uos me amastis, & credidistis quia à Deo exiui. Non ita intelligendum est, quasi amor & credulitas discipulorum præcesserit amorem quo illos pater amaret, meritumque humanum prius sit muneribus gratiæ celestis, cum apertissimè dicat Apostolus, Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: sed ita portus, quia pater illos gratuito amore præuenit, atque ad amandum credendumque filium amando sustulerit, & quia ipsi agnitam filij dilectionem ac fidem pio & sollicito corde seruauerint, maioribus eos donis paternæ dilectionis esse remuneratos. Non autem arbitrandum quia pater sine filio & spiritu sancto amare, uel amoris possit munera dare. Nec rursus æstimandum, quia filius sine patre & spiritu sancto ualeat amari uel credi. Quod ergo ait, ipse enim pater amat uos, intelligendum est unà cum filio & spiritu sancto amare, quos amore dignos iudicat. Et quod adiunxit, quia uos me amastis, eadem ratione sentiendum est: quia quicumque filium rectè amat, hunc cum patre & amborum spiritu amet, quia quorum inseparabilis est natura diuinitatis, horum una eademque sunt dona uirtutis. Exiui à patre, & ueni in mundum. Iterum relinquo mundum, & uado ad patrem. Exiuit à patre & uenit in mundum, quia mundo uisibilis apparuit in humanitate, qui erat inuisibilis apud patrem in diuinitate. Exiuit à patre, quia non in ea forma qua equalis est patri, sed in assumpta creatura minor apparuit. Et uenit in mundum, quia in forma serui quam accepit, etiam mundi huius amatoribus se uidentem præbuit. Iterum reliquit mundum, & rediit ad patrem, quia ab aspectu amatorum mundi quod uiderant abstulit, & se amatoribus suis æqualem patri esse credendum docuit. Reliquit mundum, & rediit ad patrem, quia humanitatem quam induit, per ascensionem ad inuisibilia perduxit. Hæc quidem uerba Domini mystica, & sicut ipse testatur, in prouerbijs sunt dicta: sed discipuli quibus dicebantur, ad eos carnales adhuc erant, ut eorum profunditatem minimè caperent, & non solum arcana dictorum, sed nec ipsam ignorantiam suam intelligerent, puritates simpliciter & dilucide prolata, quæ non intelligentibus prouerbia erant. Vnde continuo responderunt: Ecce nunc palam loqueris, & prouerbiū nullum dicis. Palam igitur eum loqui autumabant, cuius mysteria dictorum necdum comprehendere ualebant. Quod autem adiungitur, Nunc scimus quia scis omnia, & non opus est tibi ut quis te interroget. In hoc credimus quia à Deo existi. Apertè ostendunt, quia loquens ad eos Dominus de his maximè dispatabat, quæ illos delectabat audire, & quæ illi interrogare uolebant, hæc ipse præueniens eos

1. Cor. 12.

Ibidem.

Ibidem.

Proverb. 28.

1. Cor. 13. 1. Ioan. 3.

Apoc. 6.

Rom. 12.

1. Petr. 2.

Lucæ 22. 1. Ioan. 2.

Rom. 11.

ultrò proferebat. Vnde merito illum scire omnia quasi Deum, & quasi Dei filium à Deo uenisse credunt & confitentur. Apertum namque diuinitatis indicium est, cogitationū nosse secreta Salomone affirmare, qui Deo supplicās ait: *3. Reg. 8. Hier. 11.* Tu enim solus nosti corda omnium filiorū horum. Vnde etiam Hieremias ait: Tu autem Domine Sabaoth, qui iudicas iuste, & probas renes, & cor. Neque hæc transeunt, aut negligenter commemoranda, sed solerter inuigilandum est, fratres mei, ut non uerba tantum, & opera nostra, sed ipsa quoque cordium secreta diuinis aspectibus digna reddamus. Non in templo nostri pectoris odiorum flamma, non in uulsi rubigo resideat, non inde turpis, uel contumeliosi sermonis radix oriatur, non ibi meditatio facti nocētis innascatur: memores simus Domini cōminationis, qua dicitur: Ego enim opera, & cogitationes eorum uenio ut congregem. Et expulsis uitiorum rudibus, talē cordis nostri paremus mansionem, cuius ipse tenetur inesse mansor, qui eius inuitabilis inspector & iudex est. Sciendum autē, quia triplex est modus cogitationum nequam: unus earum, quæ deliberatione, & proposito peccandi mentem contaminant: alius earum, quæ delectatione quidē peccati mentem perturbant, nec tamē hanc ad peccandi consensum pertrahunt: tertius earū, quæ naturali motu mentem percurrentes, non tamen hanc ad perpetranda uitia illiciunt, quā à bonis quæ cogitare debuit, impediunt. ueluti est cum phantasmata rerum, quæ aliquando superuacue gesta uel dicta nouimus, ad memoriā reducimus: quarum crebra retractatio quasi importuna muscarum improbitas, cordis oculos circumuolare, ac spiritalem eius aciem inquietare magis, quā excæcare consueuit. A cunctis autem his cogitationum nequam generibus castigari, monuit Salomō cum dicit: *Prover. 4.* Omnia custodia serua cor tuū, quoniam ex ipso uita procedit. Cuius monita sequentes agamus solliciti, ut si quid consensu perpetradi facinoris in animo deliquimus, scita hoc confessione, & dignis poenitentia fructibus abstergamus. Si delectatione peccandi nos tentari senserimus, noxiam delectationem crebris precibus ac lachrymis, crebra amaritudinis perpetua recordatione pellamus: & si nos solos ad hanc propulsandam sufficere non posse uiderimus, fratrum quæramus auxilia, ut quod nostris uiribus nequiuimus, illorum consilio & intercessione sumamus. Multū enim ualet deprecatio iusti assidua: & sicut idē præmisit, oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis sit, dimittentur ei. Quia superuacuis cogitationibus ad integrū carere non ualemus, has in quantum possumus, immiſsione bonarū cogitationū, & maxime frequenti scripturarū meditatione fugemus, iuxta exemplum psalmiste, qui dicit: Quomodo dilexi legē tuā Domine, tota die meditatio mea est. Petamus supernā clementiā, quod est uerē in nomine saluatoris petere, ut & cordis munditiā, & boni operis prestet efficaciam,

& ante omnia illam sedula mente recolamus horam, illam citius uenire optemus, in qua non iam per scripturas loquatur nobis Dominus, sed palam de patre annunciet nobis, cum quo uiuit & regnat Deus in unitate spiritus sancti, per omnia secula seculorum, Amen.

IN LETANIIS MAIORIBVS ET MINORIBVS. Lucae 11. Matth. 7.

In illo tempore, Dixit Iesus discipulis suis: Quis uestrum habet amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, comoda mihi tres panes: quoniam amicus meus uenit de uia ad me, & non habeo quod ponam ante illum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

Rogatus à discipulis Saluator, non modo formam orationibus, sed & instantiā frequentiamque tradit orandi.

Amicus ergo ad quē media nocte uenit, ipse Deus intelligitur, cui in media tribulatione supplicare, & tres panes. i. intelligentiā trinitatis, qua presentis uitæ cōsolentur labores efflagitare debemus. Amicus qui uenit de uia, ipse noster est animus: qui totiens à nobis recedit, quotiens ad appetenda terrena & temporalia foris uagatur. Redit ergo, celestique alimonia refici desiderat, cum in se reuersus superna cœperit ac spiritalia meditari. de quo pulchrè qui petierat adiūgit, non se habere quod ponat ante illum: quoniam animus post seculi tenebras Deum suspiranti, nil præter eum cogitare, nil loqui libet, inueni solum quod recognouit, summę trinitatis gaudia contemplari, atque ad hoc plenius intuendum peruenire satagit.

Et ille deintus respondens, dicat: Noli mihi molestus esse, iam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere & dare tibi. Ostium amici diuini est intelligentia sermonis, quod sibi Apostolus orat aperiri ad loquendum mysterium Christi: clausumque est tempore famis, cum intelligentia uerbi non datur. Et illi qui euangelicam sapientiā tanquam panem erogantes, per orbē terræ prædicauerunt, pueri patrisfamilias, iam sunt in secreta quiete cum Domino, & tamē orando efficiuntur, ut accipiat desideras intellectum ab ipso Deo, etiam si homo delit, per quem sapientiā prædicetur.

Et ille si perseverauerit pulsans, dico uobis: & si non dabit illi surgens, eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamē eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios. Et ego dico uobis: Petite, & dabitur uobis: querite, & inuenietis: pulsate, & aperietur uobis. Comparatio est à minore. Si ergo amicus homo surgit delecto, & dat non amicitia, sed tædio cōpulsus, quanto magis dat Deus quisine tædio largissimè donat: quod petetur Dominus etenim Saluator noster ad celestis regni gaudia nos peruenire desiderans, & nos eadem gaudia à se petere docuit, & nobis petentibus se hæc daturum esse promissit.

Petite, inquit, & dabitur uobis: querite, & inuenietis: pulsate

aperietur uobis. Quæ nobis sunt uerba Domini nostri, fratres charissimi, magnopere ac toto ex corde pensanda: quia uidelicet regnum cœlorum non ociosis & iracantibus, sed petentibus, querentibus & pulsantibus dandum, inueniendum & aperiendum esse testatur. Petenda est ergo ianua regni orando, querenda recte uiuendo, pulsanda perseverando. Non enim sufficit uerbis tantummodo Dominum rogare, si non etiam quererimus diligentius qualiter nobis sit uiuendum, ut digni simus impetrare quæ poscimus, ipso attestante qui ait: Non omnis qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit uoluntatem patris mei qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum. Neque aliquid prodest bona inchoasse, si non quisque studeat ea quæ bene inchoauerat, usque ad finem firmum perducere: quin imò melius erat non cognoscere usam iustitiæ, quàm post cognitionem retrorsum conuerti. Vnde necesse est fratres mei, ut petamus seduliter, sine intermissione oremus, prociadamus ante Deum: proremus corā Domino qui fecit nos: & ut exaudiri mereamur, uideamus, solliciti qualiter nos uiuere uelit, quid nos facere iusserit qui fecit nos. Quæramus Dominum & conformemur, quæramus faciem eius semper: & ut hunc inuenire ac uidere mereamur, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus: quia non nisi casti corpore in die resurrectionis ad cœlos subleuari, non nisi mundi corde gloriā ualent diuine maiestatis intueri. Pulsemus infatigabili desiderio aternæ beatitudinis aures pijs conditoris, nec deficiamus à cœptis, priusquam illo aperiante de carcere mortis huius mundi eripiamur, ac portam mereamur celestis patriæ ingredi. Nemo sibi blandiatur de innocentia, nullus suis fidens actibus, quasi qui misericordia iusti iudicis non egeat, à precibus cesset: quin potius etiam cum se aliquid boni quis egerit cognouerit, quia qua hoc districtione iudicetur, ignorat, tremens cum Propheta clamet: Ne intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Et cum beato Iob: Si iustificare me uolueris, os meum condemnaabit me. Si innocentem ostendero, prauum me comprobabit: memor tempore illius Apostolici sermonis. Quia si confitemur peccata nostra, fidelis & iustus est, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniam non peccauimus, mendacem facimus Deum, & uerbum eius in nobis non est. Neque rursus quisquam cōsiderata peccatorum suorum qualitate seu quantitate, à petenda uenia mentem desperando reuocet, neminem uisa stirum putredo uulnerū, sui magnitudo languoris à salute querenda retrahat. Præbeat magnam obrinendæ sanitatis fiduciam, quod ipse conditor noster, medicus nobis fieri, ipse ad nos uenire in carnem, ipse in firmitates nostras suscipere ut sanaret, dolores nostros ut auferret, portare dignatus est: ipse suum pro nobis sanguinem sudidit, suam prouisa

nostra mortem obtulit, ipse magnis peccantiū admisis, magna poenitentia remedia ostendit, dicens per præcursores suum: Genimina uispararum, quis ostendit uobis fugere à uentura ira: Facite ergo fructus dignos poenitentia. Et paulo post inquit: Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat. Ipse leuioribus quotidianisq; nostris erratibus, sine quibus hæc uita transigi non potest, quotidiana confessionis & intercessionis mutua medicamenta concessit, dicens per apostolum Iacobum: Confitemini alterutrum peccata uestra, & orate pro inuicem ut saluemini. Ipse rogari ut prestet, amat, qui animos inopud se rogandum largus donator erigit.

Omnis, inquit, qui petit, accipit, & qui querit, inuenit, & pulsanti aperietur. Non ergo dubitandum quod petentes accipimus, querentes inuenimus, pulsantibus nobis aperietur, quia nimirum fallere non potuit ueritas quæ promissit. Sed hoc est uigilantius intuendum, quia non omnes qui coram hominibus orare uidentur, in conspectu aterni arbitri petere uel querere, uel celestis regni aditum pulsare probantur. Neque enim Propheta diceret, Prope est Dominus omnibus inuocantibus eum in ueritate, si non aliquos Dominum inuocare, sed non in ueritate cognosceret. Inuocant quippe Dominum in ueritate, qui in hoc quod orando dicunt, uiuendo non contradicunt. Inuocant Dominum in ueritate, qui suas ei preces oblaturi, primò iussa illius implere satagunt, qui dicturi ei in oratione: Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: illud eius mandatum impleuerunt quod dicit, Et cum stabitis ad orandum, remittite si quid habetis aduersus aliquem, ut & pater uester qui in cœlis est, dimittat uobis peccata uestra. Vnde & de talibus apte Propheta subiungit: Voluntatem timentium se faciet, & orationes eorum exaudiet, & saluos faciet eos. Illi itaque in ueritate Dominum inuocant, qui eum timere comprobantur. Horum imple cum clamauerint, orationes exaudit, horum cum ad se suspirauerint, pia desideria perficit, hos cum de hac uita transierint, ad salutem sustollit aternam. At contra sunt qui Dominum, sed non in ueritate inuocant, quos redarguens Iacobus, ait: Petititis & non accipitis, eo quod male petatis. Male namque petunt, qui perseverantes in peccatis pro eisdem peccatis quæ ipsi minime dimittunt, ut sibi à Domino dimittantur, impudenter exorant, quales ipse per Esaiam reprobatur, dicens: Et cum extenderit manus uestras, auertat oculos meos à uobis. Et cum multiplicaueritis orationē, non exaudiat: manus enim uestræ sanguine plene sunt. Quibus adhuc consulendo qua ratione possint impetrare quæ poscerent, ostendit eū subdit: Lauamini, mundi estis oculis meis. Male petunt, qui uocē Domini iubentis audire obtemperando contemunt, & nihilominus Dominū suū uocē supplicantium exaudire miserando deposcunt, quos ipse repellens in euange-

Lucæ 3. Ibidem. Iacobi 1. Psal. 7. 2. Pet. 2. Psal. 94. 3. 4. Coloss. 4. Psal. 142. Iob 9. 1. Ioan. 1. Ibidem.

Lucæ 3. Ibidem. Iacobi 1. Psal. 144. Matth. 6. Marci 11. Psal. 144. Iacobi 4. Esaiæ 26. Ibidem.

Coloss. 4.

Lucæ 6. lio loquitur: Quid autem uocatis me Domine, domine, & non facitis quæ dico? De quibus & Salomon in Proverbijis: Qui declinat, inquit, aurem suam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Malè petunt, qui non supernæ mercedis intuitum, sed ad exemplum pharisæorū humanæ gratia laudis, longis incubant precibus. de quibus ipse testis & iudex terribiliter protestatur: Quia receperunt mercedem suam. Malè petunt & illi, qui terrena magis in oratione, quæ cœlestia bona requirunt, quorū preces Apostolus in ipsa de qua loquimur sententia, specialiter reprehendit. Cum enim dixit, Petitis, & non accipitis, eo quod malè petatis, adiunxit contumud, Vt in concupiscētis uestris infumatis. neque autem prohibentur ciues patriæ cœlestis in terra peregrinantes, pro pace temporū, pro salute corporum, pro ubertate frugum, pro serenitate aurarū, pro ceteris huius uitæ necessarijs Dominum petere: si tamen hæc non nimis petantur, & si ob id solum modo petantur, ut abundante uitatico in præsentia, liberius ad futura dona tendatur. Sed quia sunt qui temporalem quietem & prosperitatem à suo creatore requirunt, non qui dem ut eidem creatori deuotioribus animis obediant, sed ut abundantius comestationibus & ebrietatibus uacent, & securius ac licētius suis concupiscētis, suæ carnis seruiant illecebris, merito tales malè petere dicuntur. Verū quia omnes huiusmodi petitores, eo quod malè petant, accipere non merentur, studeamus dilectissimi & bene petere, & digni obtinēda quæ petimus existere. Quod ita fit, si & ea quæ Deus iussit orando quærimus, & quales ipse nos fieri docuit, tales ad orandum procedimus, & intenti in precibus donec impetremus, insistimus. Si autem scire cupimus quæ ipse nos petere uelit, audiamus illud euangelicum: Querite primū regnū Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur uobis. Regnum autem Dei & iustitiam eius querere, est cœlestis patriæ dona desiderare, & quibus iustitiæ meritis ad hæc perueniri debeat, indefinenter inquirere: ne si à uia forte quæ illo ducit, aberremus, peruenire quod nitimur, minime queamus. Quod si uerba Domini & Saluatoris nostri, quibus nos de exēplo terreni parentis ad rogandum Deum patrem hortatur, diligenter inspicimus, citius agnoscimus quæ sit maximè iustitia, quæ iter nobis regni cœlestis aperiat.

Lucæ 6. Quis inquit, ex uobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? Aut piscem, nunquid pro pisce serpentem dabit illi? Aut si petierit ouum, nunquid porriget illi scorpionem? Aperta etenim est comparatio hæc, & cunctis audientibus ad intelligendū facilima: quia si homo qui libet mortalis ac fragilis, & peccati adhuc carne grauatus, petētibus se filijs quos diligit, quæ habet bona, quamuis terrena & fragilia dare non denegat, multo magis pater cœlestis petitoribus suis suo timore & amore præditis, non defectiua in cœlis bona largitur. Sed iuxta typicam intelligentiam panis dilectionem significat, quia sicut ille principalis est cibus, ita ut

siue eo mensa inops uideatur: ita hæc principalis est uirtus, ita ut sine illa uirtute reliquæ spirituales uirtutes esse nequeant. Quia nimirum quicquid boni agitur, in sola dilectione perficitur. Vnde dicit Apostolus, Quia si linguis hominum loqueretur & angelorum, & si haberet prophetiam, & nosset mysteria omnia, & omnem scientiam, & si haberet omnem fidem, ita ut montes transferret, & si distribuere omnes facultates suas in cibos pauperum, & si traderet corpus suum ita ut arderet, charitatem autem non haberet, nihil ei prodesset. Charitas autem uera est, quæ Dominum ex toto corde, tota anima, tota uirtute, & proximum tanquam nos ipsos diligere præcipimur. Nec tantum proximis & amicis, uerum etiam inimicis perferat, ut beneficium dilectionis impendere debet, Domino dicente: Diligite inimicos uestros, benefacite his qui oderunt uos. Orate pro persequentibus & calumniantibus uos, ut litis filij patris uestri qui in cœlis est. In pisce autem fides non ficta exprimitur. Quomodo enim piscis sub tegumento aquarum nascitur, uiuit & alitur, sic & fides quæ in Deum est, quæ alterius uitæ gaudia per lamenta præsentia fletusque requirit, inuisibiliter in corde gignitur, inuisibili gratia spiritus per aquam baptismatis consecratur, inuisibili auxilio diuine protectionis ne deficiat, nutritur, inuisibilium præmiorum intuitu quæque ualet, bona operatur, memor illius Apostolici: Quia quæ uidentur, temporalia sunt: quæ autem non uidentur, aeterna sunt. Possumus & hoc dicere, quia piscis in eo fidei typum tenet, quod sicut ille crebris maris fluctibus tunditur, nec perimitur, ita fides firma quātislibet aduersantis pressuris mundi impugnetur, incoulsu persistat: imò etiam de certamine gloriosior existat, adiuuante illo qui missis ad prædicanda eiusdem fidei dona discipulis ait: In mundo pressuram habebitis, sed confidite, ego uicium mundum. Porro per ouum, spei nostræ certitudo figuratur: quia in ouo nondum fœtus cernitur, sed futuræ auis fœtus speratur. Et fideles quicquid nec dum id præsentia supernæ patriæ gloriam quam credunt intuentur, sed futuram sperando præstolantur. Vnde dicit Apostolus: Si autem quod non uidemus speramus, per patientiam expectamus. Hæc igitur sunt fratres charissimi, bona quæ principaliter à Domino petere, hæc iustitia regni Dei quam ante omnia querere debemus, fides uidelicet, spes & charitas, quia scriptum est: iustus ex fide uiuit. Sperantes autem in Domino, misericordia circundabit, & Plenitudo legis est dilectio. Omnis enim lex in uno sermone impletur. Diliges enim proximum tuum sicut teipsum. Et iterum: Dilectio proximi malum non operatur. Non est autem metuentum, ne si gratiam dilectionis à Domino pia deuotione quæramus, si intimo ex corde dicamus, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, ille cor nostrum rigore odiorū constrinxi permittat. Hunc etenim rigorem per duritiā lapidis inlinuat, cum dicit:

Quis

Lucæ 17. Quis autem ex uobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? Non est formidandum, ne si fortitudinem fidei contra hostis antiqui tentamēta precemur toto ex corde dicentes, Domine auge nobis fidem, ille nos infidelitatis sinat interire uenenis. Iure enim nomine serpentis uirus infidelitatis, quod per ipsum generi humano aspersum est, exprimitur, cum dicitur, Aut si piscem petit, nunquid pro pisce serpentem dabit illi? Non est timendum, ne si spem cœlestium bonorum, per quam præsentia, aduersa simul & prospera contemnere possimus, à Domino postulemus, ille auditum auertat, ac nos desperatione futurorum retro respicere, id est, ea quæ relinquimus, patiatur labentis seculi commoda uirulenta requirere. Recte nanque immutatio boni propositi nociua, & concupiscētiæ carnalis repetitio ueneno scorpionis, quod retro, id est, in cauda gestat, comparatur cum dicitur: Aut si petierit ouum, nunquid porriget illi scorpionem? Hæc itaque petamus à Domino charissimi, ut scilicet alimentum nobis puræ charitatis, syncere fidei, certæ spei tribuat, ut duritiā odiorum, ut perfidiā uirus, ut aculeum nobis desperationis, qui ad caduca retrahere solet, auferat, & absque ulla dubietate quod petimus, accipiamus. Ait enim ueridica uoce Ioannes apostolus: Quia quæcumque petierimus secundum uoluntatem eius, audit nos. Sed & ipse Dominus certam nobis fiduciam dat impetrandi quæ recte petimus, cum subiungit: Si ergo uos cum sitis mali, nostis bona data dare filijs uestris, quanto magis pater uester de caelo dabit spiritum bonum petentibus uestris? Malos autem uocat discipulos, qui utique quantum ad humanum spectat iudicium, boni erant: quia nimirum nemo est qui in hac uita à cunctis ualeat immunis esse delictis, Salomone affirmante, qui ait: Quia non est homo iustus in terra, qui faciat bonum & non peccet. Vnde prouide Dominus, qui grauibus peccantium reatibus grauiora poenitendi medicamentum demonstrat, ipse quotidianos electorum erratus, qui uerbo maxime uel cogitatu contingunt, quotidianis orationum studijs docet debere curari, quos inter alia sic orare præcipit: Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Vel certe malos appellat discipulos, quia in comparatione diuinæ bonitatis omnis creatura mala esse probatur, dicente Domino, Nemo bonus, nisi unus Deus, cum tamen participatione eiusdem diuinæ bonitatis rationalis creatura bona fieri posse cognoscitur. Vnde & Dominus pia promissione testatur, Quia pater de caelo dabit spiritum bonum petentibus se: ut profectio ostendat, quia qui ex se ipsis mali sunt, per acceptam spiritus gratiam boni possunt effici. Spiritum bonum petentibus dandum à patre pollicetur, quia siue fidem, spem, charitatem, siue alia quælibet bona cœlestia desideramus adipisci, non aliter nobis hæc quam spiritus sancti donum tribuuntur. Hinc est enim quod idem spiritus in Esaiâ, Spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consi-

lij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, spiritus timoris Domini, & in alio loco spiritus dilectionis & pacis, spiritus gratiæ & precum nominatur: quia nimirum quicquid boni ueraciter habemus, quicquid boni agimus, hoc eodem spiritu largiente percipimus. Quod intelligens propheta cum cordis munditiam quæret, dicens, Cor mundum crea in me Deus, continuo subiunxit: Et spiritum rectum innoua in uisceribus meis. Quia si non interiora nostra spiritus Domini rectus impleuerit, cor in nobis mundum, unde sit non habet. Cum operis boni profectum concupiscens dixisset: Domine ad te confugi, doce me facere uoluntatem tuam, statim quo hunc ordine consequi deberet, ostendit, eum subdidit, Spiritus tuus bonus deducet me in uiam rectam. Cuius uestigijs iuxta modulum nostrum fratres dilectissimi adherentes, petamus Deum patrem, ut spiritus sui gratia nos in uiam rectæ fidei, quæ per dilectionem operatur, inducat. Et ut optata mereamur obtinere, taliter uiuere studeamus, ne tanto patre sumus indigni, quin potius mysterium regenerationis, quo in baptismate filij Dei sumus effecti, illibato semper corpore pariter & mente seruemus. Certum nanque est, quia si summi patris mandata sectamur, remunerabit nos hæreditate sempiternæ benedictionis, quam nobis ante secula parauit, per Dominum nostrum Iesum Christum, qui cum eo uiuit & regnat Deus in unitate spiritus sancti, per omnia secula seculorum, Amen.

IN DIE ASCENSIONIS DOMINI. Marc' 16.

In illo tempore, Nouissimè recumbentibus undecim discipulis, apparuit illis Iesus, & exprobrauit incredulitatem illorum, & duritiā cordis, quia his qui uiderant eum resurrexisse, non crediderunt. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

Quomodo nouissimè, quasi iam ultra eum non uiderint: Nouissimū quippe illud est, quo Dominum Apostoli in terra uiderunt, quando ascendit in cœlum, quod factum est quadragésimo die post eius resurrectionem. Nunquid nam tunc exprobraturus erat, quod non credidissent eis qui eum uiderant resurrexisse, quando iam & ipsi post resurrectionem toties eum uiderant? Illud ergo accipiamus, post multas demonstrationes eius, quibus per dies quadraginta discipulis suis presentatus est, eum etiam nouissimè recumbentibus illis undecim apparuisse, id est, ipso quadragésimo die. Et quoniam iam erat ab eis ascensus in cœlum, hoc eis illo die maxime exprobrare uoluisse, quia his qui uiderant eum resurrexisse, non crediderant, antequam eum ipsi uiderent: cum utique post ascensionem suam prædicantibus illis euangelium, gentes quæ non uiderant, fuerant

2. Cor. 13.

Psal. 50.

Psal. 142.

Ibidem.

1. Cor. 13.

Deut. 6. & Matth. 22.

Matth. 5.

2. Cor. 4.

1. Ioan. 16.

Rom. 8.

Psal. 31. Abac. 2. Rom. 1. Rom. 13. Ibidem.

1. Ioan. 5.

Eccles. 7.

Matth. 6.

Marc' 11.

Esai. 11.

rant creditura. Post illam quippe exprobrationem secutus, ait idem Marcus:

Et dixit eis, Euntes in mundum uniuersum, praedicate euangelium omni creaturae: qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui uero non crediderit, condemnabitur. Hoc ergo praedicaturi, quonia qui non crediderit, condemnabitur, cum id utiq; non crediderit quod non uidit, non ne ipsi primitus fuerant obiurgandi, quod antequam Dominum uidissent, non crediderint eis quibus Dominus apparuisset. Quod uero dixit eis,

Euntes in mundum uniuersum, praedicate euangelium omni creaturae. Nunquid sanctum euangelium uel in sensatis rebus, uel brutis animalibus fuerat praedicandum, ut de eo discipulis dicatur, Praedicate omni creaturae. Sed omnis creaturae nomine potest omnis natio gentium designari. Antea enim dictum fuerat, In uiam gentium ne abieritis: nunc autem dicitur, Praedicate omni creaturae, ut scilicet prius a Iudea Apostolorum repulsa praedicatio, tunc nobis in adiutorium fieret, cum hanc illa ad damnationis suae testimonium superba repulisset.

Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui uero non crediderit, condemnabitur. Fortasse unusquisq; apud semetipsum dicat, Ego iam credidi, saluus ero, uerum dicit, si fidem operibus tenet. Vera etenim fides est, quae in hoc quod uerbis dicit, moribus non contradicit. Hinc est enim quod de quibusdam falsis fidelibus Paulus dicit: Qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant. Hinc Ioannes ait: Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est. Cum autem dicitur, Qui uero non crediderit, condemnabitur, quid hic dicimus de paruulis, qui per aetate adhuc credere non ualent: nam de maioribus nulla quaestio est. In ecclesia ergo saluatori per alios paruuli credunt, sicut ex alijs ea quae illis in baptismo remittuntur peccata traxerunt.

Signa autem eos qui crediderint, haec sequuntur: In nomine meo demonia eijcient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent, & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super aegros manus imponent, & bene habebunt. Nunquid quia ista signa non facimus, minime credimus? Sed haec necessaria in exordio ecclesiae fuerunt: ut enim ad fidem cresceret, miraculis fuerat nutrienda. Quia & nos cum arbuta plantamus, tamdiu eis aquam fundimus, quousq; ea in terra conualluisse uideamus. At si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit. Hinc est enim quod Paulus dicit: Linguae in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus. An non habemus de his signis atq; uirtutibus quae adhuc subtilius considerare debeamus? Sancta quippe ecclesia quotidie spiritaliter facit, quod tunc per apostolos corporaliter faciebat. Nam sacerdotes eius cum per exorcismi gratiam manus credentibus imponunt, & habitare malignos spiritus in eorum mente contradicunt, quid aliud faciunt, nisi daemona eijciunt? Et fideles qui iam uitae ueteris secularia uerba derelinquunt, sancta autem mysteria insonant, conditoris sui laudes & potentiam, quantum praualent narrant, quid aliud faciunt,

nisi nouis linguis loquuntur? Qui dum bonis suis exhortationibus maliciam de alienis cordibus auferunt, serpentes tollunt, & dum pestiferas suasiones audiunt, sed tamen ad operationem prauam minime pertrahuntur, mortiferum quidem est quod bibunt, sed non eis nocebit, qui quoties proximos suos in bono opere infirmari conspiciunt, dum eis tota uirtute concurrunt, & exemplo suae operationis illorum uitam roborant: qui in propria actione titubant, quid aliud faciunt, nisi super aegros manus imponunt, ut bene habeant? Quae nimirum miracula tanto maiora sunt, quanto magis spiritalia: tanto maiora sunt, quanto per haec non corpora, sed animae suscitantur.

Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in caelum, & sedet a dextris Dei. Considerandum nobis est, quid est quod Marcus ait, Sedet a dextris Dei: & Stephanus dicit, Video caelos apertos, & filium hominis stantem a dextris Dei. Quid est quod Marcus hunc sedentem, Stephanus uero stantem se uidere testatur? Sed scimus quia sedere iudicantis est, stare uero pugnantis uel adiuuantis. Quia ergo redemptor noster assumptus in caelum, & nunc omnia iudicat, & ad extremum iudex omnium ueniet, hunc post assumptionem Marcus sedere describit, quia post ascensionis suae gloriae, iudex in fine uidebitur: Stephanus uero in laboris certamine positus, stantem uidit, quem adiutorem habuit, quia ut iste in terra persecutorum infidelitatem uinceret, pro illo de caelo illius gratia pugnauit. Sequitur:

Illi autem profecti praedicauerunt ubiq; domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Quid in his considerandum est, quid memoriae commendandum, nisi quod praecipuum obedientia, obedientiam uero signa secuta sunt. Inter quae notandum, quod euangelium suum Marcus quanto tardius ceteris inchoauit, tanto in longiora scribendo tempora porrexit. Nam neq; de natiuitate ipsius Domini aut praecursoris eius, neq; de infantia uel pueritia utriuslibet eorum aliqua commemorans, neq; de natiuitate saluatoris altius scribens, excepto quod eum in capite euangelij sui filium Dei nominat, ab initio euangelicae praedicationis, quod per Ioannem factum est, coepit, & ad illud usq; tempus narrando peruenit, quo Apostoli idem euangelij uerbum totum praedicando disseminauere per orbem. Restat sane quaestio non minima, quomodo scripserit idem euangelista, dixisse angelum mulieribus, Ite dicite discipulis eius & Petro, quia praecedet uos in Galilaam, ibi eum uidebitis sicut dixit uobis, nec tamen ibi uisum a discipulis dominum, in ullo post haec euangelij sui loco retulerit. Et quidem Matthaeus ab ille discipulos dicit in Galilaam, ibiq; Dominum uidisse & adorasse, & praecipuum ab eo accepisse eundi, docendi, baptizandi omnes gentes in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Attamen inspecta aliorum scriptura euangelistarum, docet eum saepius antea uisum discipulis, maxime ipso die resur-

Tit. 1. 1. Ioan. 2. 1. Cor. 14.

Act. 7. 1. Cor. 14. Marc. 16. Matth. 28. Luc. 24.

resurrectionis eius in Hierosolymis, & in castris lo Emaus. Quare ergo specialiter se in Galilaam praecessurum, & ibi a discipulis uidendum praedixit, cum neq; ibi solum, neq; ibi primum fuerit uisus? Videamus ergo cuius mysterij gratia secundum Matthaeum & Marcum resurgens ita mandauerit, Praecedam uos in Galilaam, ibi me uidebitis. Quod etsi completum est, tamen post multa completum est, cum mandatum sic sit, (quanquam sine praedicatione necessitatis) ut aut hoc solum, aut hoc primum expectaretur fieri debuisset. Proculdubio ergo quoniam uox est ista non Euangelistae narrantis, quod ita factum sit, sed angeli ex mandato Domini & ipsius Domini, Euangelistae autem narrantis: sed ita ab angelo, & a Domino dictum sit, prophetiae dicium accipiendum est. Galilaam namq; interpretatur uel transmigrationis, uel reuelationis. Prius itaq; secundum transmigrationis significationem, quid aliud occurrit intelligendum, Praecedet uos in Galilaam, ibi eum uidebitis sicut dixit uobis, nisi quia Christi gratia de populo Israel transmigratione erat ad gentes, quibus Apostoli praedicantes euangelium nullo modo crederentur, nisi eis ipse Dominus uitam in cordibus hominum praepararet? Et hoc intelligimus, praecedet uos in Galilaam. Quod autem gaudentes miratur, disruptis & euictis difficultatibus aperiri sibi ostium in Domino per illuminationem fidelium, hoc intelligitur, ibi eum uidebitis, id est, ibi membra eius inuenietis, ibi uiuum corpus eius in eis qui uos susceperint, agnoscetis. Secundum illud autem quod Galilaam interpretatur reuelatio, non iam in forma serui intelligendum est, sed in illa in qua aequalis est patri, quam promissit apud Ioannem dilectoribus suis cum diceret: Ego diligam eum, & ostendam illi meipsum. Non utiq; secundum id quod iam uidebant, & quod etiam resurgens cum cicatricibus non solum uidentium, sed etiam tangentium postmodum ostendit, sed secundum illam ineffabilem lucem qua illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum, secundum quam lucet in tenebris, & tenebrae eum non comprehenderunt. Illuc nos praecessit, unde ad nos ueniens non recessit, & quod nos praecedens non deseruit. Illa erat reuelatio tanquam uera Galilaam, cum similes ei erimus, ibi eum uidebitis sicut est. Ipsa erit etiam beatorum transmigrationis ex isto seculo in illam aeternitatem, si eius praeccepta sic amplectamur, ut ad eius dexteram aggregari mereamur. Tunc enim ibunt sinistri in combustionem aeternam, iusti autem in uitam aeternam. Hinc illuc transmigrabunt, & ibi eum uidebunt, quomodo non uident impij. Tollatur enim impius ne uideat claritatem Domini, & impij lumen non uidebunt. Haec est autem uita aeterna, ut cognoscant te unum uerum Deum, & quem misisti Iesum Christum, sicut in illa aeternitate cognoscitur, quo suos perducet per formam serui, ut eum liberi contemplantur per formam Domini. Quod nobis quoque praestare dignetur Iesus Christus, qui cum patre & sp

ritu sancto uiuit & gloriatur Deus per immortalia secula seculorum, Amen.

DOMINICA EXAUIDI. Ioan. 15.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Cum uenerit paracletus, quem ego mittam uobis a patre spiritum ueritatis, qui a patre procedit, ille testimonium perhibebit de me. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

Ex multis sancti euangelij locis inuenimus, quia discipuli ante aduentum spiritus sancti minus capaces erant, ad intelligenda arcania diuinae sublimitatis, minus fortes ad toleranda aduersa humanae prauitatis, sed eis adueniente spiritu cum augmento diuinae cognitionis, data est etiam constantia uincendae humanae persecutionis. Unde illis Dominica promissione nunc dicitur:

Cum uenerit paracletus, quem ego mittam uobis a patre spiritum ueritatis, qui a patre procedit, ille testimonium perhibebit de me. Et uos testimonium perhibebitis. Notandum autem in primis, quod Dominus spiritum ueritatis, & a se mittendum esse testatur, & eundem mox a patre procedere subiungit, non quia idem spiritus aliter a patre procedit, quam a filio mittitur, aut alio tempore a patre procedit, quam a filio mittitur, sed ideo filius eum a se mittit, & a patre dicit procedere, ut aliam patris, aliam esse suam personam designet, atq; in eadem distinctione personarum unam esse operationem, ac uoluntatem suam cum patris uoluntate, & operatione denunciet. Cum enim eiusdem spiritus gratia datur hominibus, mittitur profecto spiritus a patre, mittitur & a filio: procedit a patre, procedit & a filio: quia & eius missio ipsa processio est, qua ex patre procedit & filio. Venit & sua sponte, quia sicut coaequalis est patri & filio, ita eandem habet uoluntatem cum patre & filio communem. Spiritus enim ubi uult spirat. Et sicut Apostolus enumeratis donis coelestibus ait, Haec autem omnia operatur unus atq; idem spiritus, diuidens linguis pro ut uult. Ad ueniens autem spiritus testimonium perhibuit de Domino, quia discipulorum cordibus aspirans, omnia quae de illo erant scienda mortalibus, clara illis luce reuelauit: quod uidelicet aequalis & consubstantialis erat patri ante secula, quod consubstantialis nobis factus est in fine seculorum, quod de uirgine natus, sine peccato uixit in mundo, quod quando uoluit, & qua uoluit morte transiit de mundo, quod ueraciter resurgendo mortem destruxit, ueram, in qua passus & resurrexit, carnem ad caelos ascendendo leuauit, atq; in paterna gloria dextera constituit, quod omnia prophetarum scripta illi testimonium perhibent, quod confessio nominis eius usq; ad fines erat propaganda terrarum, ceteraq; fidei illius mysteria spiritus sancti testimonio sunt reserata discipulis. Neq; illis tantummo-

Ioan. 14. 1. Ioan. 15. 1. Ioan. 17. 1. Cor. 13. 1. Cor. 12.

1. Cor. 12.

tummodo, sed & omnibus, qui per uerbum eorum credunt in Dominum, quicquid recte sapient, eiusdem spiritus est munere concessum. Ille ergo, inquit, testimonium perhibebit de me, & uos testimonium perhibebitis: quia quae spiritu intus docente perceperunt, haec abiectione timore pristino foris loquendo & alijs ministrabant. Ipse namque spiritus corda eorum & scientia ueritatis illustrauit, & ad docenda quae nosse sent culmine uirtutis erexit: unde recte apud

Esai. 11.

Esaiam spiritus idem fortitudinis & scientiae nuncupatur. Est enim spiritus scientiae, quia per ipsum quae recte agere, uel etiam cogitare debemus, agnoscimus: est & fortitudinis, quia etiam per ipsum, ut quae bene nouimus operemur, accipimus, ne aduersitate aliqua a bonis, quae cepimus repellamur.

Et uos, inquit, testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis. Cum data spiritus gratia etiam hoc fiducia discipulorum fuit, quod ab initio erat cum Domino, id est quae apud illum uiderunt & audierunt, absque ulla ambiguitate praedicare ualebant. Unde bene Petrus alium pro Iuda ordinare uolens Apostolum, non hunc neophytum, sed probatum ex tempore curabat eligere,

Actu. 11.

dicens: Oportet ergo ex his uiris, qui nobiscum congregati sunt in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus, teste resurrectionis eius nobiscum fieri unum ex istis. Hinc ipse gentibus Christum euangelizans, confidenter aiebat: Hunc Deus suscitauit tertia die, & dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus praedictis a Deo, nobis qui manducauimus & bibimus cum illo postquam resurrexit a mortuis. Sed quia crescentibus electorum meritis statim crescere solet antiqui hostis inuidia, qua uel per seipsum latenter, uel per homines suae malignitati subditos patenter, inchoata pietatis germina conetur obruere, recte Dominus promissa discipulis praedicandam fiducia persecutionem quoque eorum, qui eidem praedicationi resisterent, pariter exorturam ostendit dum subdidit:

Hec locutus sum uobis, ut non scandalizemini. Absque synagoga facient uos. Curauit namque pius magister futura discipulis prauorum bella praedicere, quominus haec eos uenientia possent offendere, quia solent nimirum leuius ferri aduersa, quae possunt ante praenosci. Nam quae imparato ac non praudenti animo mala ingeruntur, grauius hunc saepe ab integritatis suae statu deiciunt. Unde bene Salomon admonet dicens: Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iusticia & timore Domini, & praepara animam tuam ad temptationem. Non solum uero discipulos Saluator a contrubilitate societate pellendos, sed ab eis etiam mortis pericula passuros fuisse praemonuit. Nam sequitur:

Eccles. 12.

Sed uenit hora, ut omnis qui interficit uos, arbitretur obsequium se praestare Deo. Arbitrabantur autem obsequium se Deo praestare Iudaei in eo, quod ministros noui testamenti odij insequerentur & mortibus: quia sicut illis testimonium perhibet Apostolus, emulationem Dei habent, sed non secundum scientiam. Et de seipso loquitur: Et ego qui de existimaueram me aduersus nomen Iesu Nazareni debere multa contraria agere, quod & feci Hierosolymis. Praedictis ergo pressuris aduersantium repete quasi consolans discipulos adiunxit:

Sed uenit hora, ut omnis qui interficit uos, arbitretur obsequium se praestare Deo. Ac si aperte dicat: Bella quidem tribulationum a contri-bulibus uestris estis passuri, sed eo tolerabilius haec suscipite, quo non tam odio uestri, quam diuinae legis emulatione uobis ingerentur. Cuius memor admonitionis beatus martyr Stephanus flexis genibus pro his, qui se interficiebant pia uoce supplicabat, dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatum. Arbitrabatur ergo legis emulationes obsequium se praestare Deo, dum praconibus gratiae necesse interrent: sed frustra legem quae per famulum data est, defendunt, qui gratiam quam ipse filius offert, accipere renuunt. In cassum se Deo patri placere aestimant, qui Dei filium contemnerent, imò etiam persequi ac blasphemare laborant. Unde recte subiungitur:

Et haec facient uobis, quia non nouerunt patrem, neque me. Quia enim filius in patre, & pater est in filio, & qui uidet filium, uidet & patrem, patet profectio quia quicumque filij credulitati obstinata mente resistunt, nec patrem nosse probantur. Unde etiam idem Ioannes ueritatem diuinae unitatis inuincuas, ait: Omnis qui negat filium, nec patrem habet: qui conitetur filium, & patrem habet. Et iterum: Et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit eum qui natus est ex eo. Verum quia discipuli, qui patrem bene nouerant, & filium multa pro eiusdem scientiae defensione ac propalatione fuerant passuri, prouida Dominus admonitione subiungit:

Sed haec locutus sum uobis, ut cum uenerit hora eorum remiscamini, quia ego dixi uobis. Magnopere pensandum est, quod ait, Ego dixi uobis, ego qui pro uestra uita ac salute moriturus sum, qui uos meo sanguine redempturus, qui uos in tribulatione semper adiuturus, qui aeterna uobis praemia post tribulationem daturus sum Magnum quippe certantibus leuamen, magnam consolationis gratiam praestat, quando ille certamina eadem futura praedixisse reminiscitur, qui & milites suos ne uinci possent adiuuare, & ne in cassum uincant immortalē post praelia solet repedere palmam. Qui enim hic horam persecutionis uenturam praemonuit, ipse paulo post in eadem persecutione suum fidelibus auxilium pollicetur, dicens: In mundo pressuram habebitis, sed confidite, ego uici mundum. ipse alibi legitime certantibus coronam uitae repromittit, dicens: Beati qui persecutionem patiuntur propter iusticiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Haec de euangelica lectione, fratres charissimi, breuiter explanando transcurramus, nunc libet de ipsa, quam colimus, quinquagesimae solennitate subtilius aliquid loqui. Sicut enim imminentibus solennijs paschalis quadagesimae ieiuniorum obseruantia celebrauimus, sic eisdem peractis, quinquagesimam non sine certa causa mysterij festa

Actu. 26.

Actu. 7.

1. Ioan. 14.

1. Ioan. 2.

1. Ioan. 5.

1. Ioan. 16.

Matth. 11.

febra deuotione agimus. Nam quia sancta ecclesia in quibusdam uis membris adhuc pro aeterna requie laborat in terris, in quibusdam uero omni finito labore cum Christo iam regnat in caelis, in memoriam utriusque uitae constituere patres nostri gemina haec congruae religionis solennia, quadagesimam uidelicet afflictionis & ieiuniorum, instantiam tam Dominicam resurrectionis tempore, gaudijsque paschalis, ut per eam nobis saepius ad memoriam reuocarent: quia per labores & continentiam, per uigilias & orationes, & per caetera, quae Apostolus commemorat, arma iusticiae, ad uitae immortalis praemia debemus attingere. Porro quinquagesimam ab ipso Dominicae resurrectionis die inchoare, & gaudijs potius laudibusque diuinis, quam ieiunijs uoluerunt esse celebrem, quatenus annuis eius festis dulcius admoneremur, desiderium nostrum ad obtinenda festa, quae non sunt annua sed continua, non terrena sed caelestia semper accendere, fixumque tenere, quia non in tempore mortalitatis huius, sed in aeternitate futurae incorruptionis uera nobis quaerenda felicitas, uera est inuenienda solennitas, ubi cessantibus curis languoribus tota in Dei uisione ac laude uita geritur. Iuxta hoc quod propheta corde pariter & carne in Deum uiuunt exultans, aiebat: Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te. Unde merito quinquagesimae diebus in memoriam huius nostrae quietissimae ac felicissimae actionis crebrius ac festiuius Alleluia canere solemus. Alleluia namque Hebraeus sermo est, & interpretatur Latine, Laudate Dominum. Denique in psalmis ubi nos canimus, Laudate Dominum, pro hoc uerbo apud Hebraeos semper Alleluia canitur: quod euangelista Ioannes in Apocalypsi sua caelestium agmina uirtutum cantantia se audisse perhibet. Sed & uenerabilis ille Tobias ex uisione angelica intelligens, qualis supernorum ciuium gloria, quanta ipsius Hierusalē caelestis sit claritas, haec mystica uoce dicebat: Ex lapide precioso & mudo omnes plateae eius sternentur, & per uicos eius Alleluia cantabitur. Rectissime autem & pulcherrime generalis sanctae ecclesiae mos inoleuit, ut hoc diuinae laudationis carmen, propter reuerentiam primae autoritatis, a cunctis per orbem fidelibus Hebraea uoce ceteretur. Quod ideo fit, ut per talis consonantiam deuotionis omnibus admoneatur ecclesia, quia & nunc in una fidei confessione, ac dilectione Christi consistere debeat, & ad illam in futuro patriam festinare, in qua nulla diuersitas mentium, nulla est dissimilitudo linguarum. Nam quomodo in Hierosolymis quondam multitudinis credentium erat cor unum & anima una: & erant illis omnia communia, ita in illa summa pacis uisione multitudinis uidentium Deum: erit cor unum & anima una, uidelicet diligendi ac laudandi eius, cuius se gratia uiderint esse saluatos: & ibi ueraciter erunt omnibus oia communia, quia sicut Apostolus ait, Erit Deus omnia in omnibus. In cuius typum temporis ac laudabunda nostrae quietis ultimi septem

1. Cor. 6.

Psalm. 83.

Apoc. 19.

Tob. 13.

Actu. 4.

1. Cor. 15.

psalmi, qui specialiter in Domini laude canuntur, Alleluia titulo praenotatur. Septima quippe dies sabbati, id est, requie, per legem uocari & haberi praecipitur. Et apte liber psalmorum post tanta caelestium praceptorum instituta, tot arcanorum spiritualium mysteria decantata, tantas saluberrimae confessionis ac deprecationis humilissimae uoces editas, semper Alleluia titulis finitur: quia quicquid in hac uita boni gerimus, quicquid in obsequio redemptoris nostri lingua exultate profecerimus, quicquid pro aeternae patriae desiderio cogitamus, cuncta haec nimirum ea nobis mercede recompensantur, ut in requie sempiterna & auidere uocem laudis eius, & ipsi eum sanctis eum benedicere, gloriae regni eius dicere, & potentiam uirtutis eius loqui mereamur. Ideo autem plures magistri ecclesiae decantatione Alleluia tempore quadagesimae intermittenda esse sanxerunt, quamuis in ecclesia nunquam a diuina laude cessatur, sed alijs uerbis, quae id ipsum perfectae significant, eius quotidie dona canuntur, ut noua eius repetitio maiorem gratiorumque paschalis solennijs honorificentiam reddat & splendore. Sed & hoc in eo mysterij maxime designare uoluerunt, quod in huius exilij peregrinatione, sicut ex parte nouimus, & ex parte prophetae, ita etiam ex parte Domini laudamus, dicentes cum propheta: Quomodo cantabimus canticum Domini, in terra aliena? Cum uero nostram patriam, terram scilicet uiuentium, domumque regni caelestis nobis olim a Domino repromissam intrare meruerimus, tunc ut illum & perfectae inueneris, sic etiam perfectae ualebimus laudare, iuxta illud Psalmista: Et in templo eius omnes dicent gloriae. Unde & alibi dicit: Coeli enarrant gloriae Dei. Coelos quippe caelestis patriae ciues appellat. Et quidem terrigenae gloriae Dei narrare possunt, non autem hanc enarrare nisi coeli ciues sufficiunt, qui quo hanc uicinius uident, eo certius ualent eloqui. Vtraque sane hanc solennitatem, scilicet & quadagesimae & quinquagesimae, non quorumlibet hominum, sed ipsius Domini ac Saluatoris nostri patriam nobis sanxerit autoritas: quadagesimam uidelicet in eo, quod quadraginta diebus & quadraginta noctibus ieiunauit in deserto, uictaque tentatoris uersutia, ministerijs fruebatur angelicis: ubi suo nos informauit exemplo, quia per macerationem carnis aduersarij spiritualis machinas euitare, & ad angelorum de-

1. Cor. 13.

Psalm. 136.

Psalm. 28.

Psalm. 18.

Matth. 4.

Luce 4.

Marc. 1.

Actu. 11.

Ibidem.

resurrectionis, mox illi adorantes regressi sunt in Hierusalē cum gaudio magno, & erant semper in templo laudantes & benedicentes Deū. Hoc quoque nobis gaudio, ac laude, & benedictione celesti, qua spiritus sancti praestolabatur aduentum usque ad diem quinquagesimū, quem Graeci Pentecosten appellāt, solēnitatis huius leticiam docuerunt esse protelandam. Inter hec uerō solertius intuentum fratres charissimī, quod Dominus hac quadraginta dierum conuersatione cum discipulis, nō solum futuri seculi gaudia, quae cū illo sumus habituri praesignauit, uerum etiā ineffabilem circa nos suae pietatis ostendit affectū, qui deposita iam infirmitate corporis, imō finita, & per resurrectionis uirtutem in coelestem gloriam commutata, dignatur tamē adhuc discipulorū interesse conuuiuiū, ut eos socios habere possit in caelo, ut praecipua quibus ad regnū Dei perueniant, uiuacius ipsa familiaritate commendet. Quid enim fratres mei, quid sibi uult horum cōiunctio uerborum, qua dicitur, Apparens eis & loquēs de regno Dei, & conuēscēs, nisi quia patenter ostenditur, quod ob hoc maximē conuictui sociabatur eorum cum de regno Dei loqueretur, ut terrenas inter eos epulas sumens, quibus coeleste corpus monstrabat, arctius eos uinculis suae charitatis obligaret, atque illius tēporis memoria roboraret, de quo eis ante passionē suam promittendo praedixerat: Et ego dispono uobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum, ut edatis & bibatis super mensam meā in regno meo. Merito ergo sacrosanctis diebus his nos quoque maioribus epulis atque hymnis coelestibus uacamus, ob reuerentiā nimirum Dominicae resurrectionis, ob memoriā Dominici conuictus cum discipulis, simul ob spem futurae nostrae quietis ac uitae immortalis. Sed & genu in oratione minime iuxta morē flectimus, quia pro catione genuū inflexio poenitentiae & luctus indicium est. Quod etiam in omnibus Dominicis diebus obseruandum propter eiusdem resurrectionis, uel Dominicae uel nostrae sacramenta patres instituerunt. De sacramento autē quinquagenarij uel quadragenarij numeri multipliciter à patribus disputatum est. Sed quia nos in lōgum duximus sermonē, breuiter modō fraternitati uestrae dicere sat est, quod recte ieiuniorum ceremoniae quadragenario dierum numero obseruantur: ut scilicet per hoc insinuetur, quod toto huius uitae tempore pro aeternae uitae perceptione laborare debeamus. Quater enim deni quadraginta sunt, & uita praesens cōgrue quaternario numero figuratur, uel quia quatuor annis tēporibus tota uariatur, uel quia mundus ipse in quo uiuimus, quatuor elementis subsistit, uidelicet igne, aere, aqua & terra. Futurae autem uitae beatitudo denario numero nō incōuenienter exprimitur. Hinc est enim quod Dominus operarios uinea denario remuneratos esse perhibet. Operarij quippe uinea, cultores sunt sanctae ecclesiae. Denarius autē uita coelestis perfectionē designat, in qua gloria Dei, summi uideli-

et regis, speculantes, in eandem imaginē trāsformamur, nō solum in eo quod regis imaginē habet & inscriptionē, uerum etiā in eo quod decem obolis, qui perfectus est numerus constat, undē & nomen accepit. Recte ergo quadragenario, hoc est, quater denario dierū numero, ieiunium annuē celebramus, ut per hoc specialius admoneamur, quia quā diu uiuimus in mundo, pro coelestium premiorum adoptione semper laborare debeamus. Recte etiā quinquagenario dierum numero statum futurae nostrae beatitudinis in imaginē ueneramur, ieiunia uidelicet relaxando, Alleluia canendo, stantes orando, quae sunt aptissima perpetuae quietis, resurrectionis, & laudis praesagia. Septies enim septē, quadragintanouē faciunt. Et quidem per septem saepe requiē designari luce clarius est. Septem uerō septies ducta, eiusdem requiē perfectionem insinuant, quae nullo unquā sine clauditur, nulla labe maculatur, sed ubi dies iudicij uersualis ac resurrectionis aduenerit, ampliorū corporū receptorū gratia perficitur. Quod enim ad septē septimanae monas additur, id est, ipsa dies Dominica Pentecostes, qua spiritum sanctum accepit ecclesia primitiua, & ita quinquagenarius numerus perfecte completur, & ipsum iudicij & resurrectionis omniū tēpus ostendit, quando sanctarū requies animarū, quae nunc in illa uita geritur, etiā corporū immortalium receptione geminabitur, & ille Apostoli sermo adimplebitur: Quod si spiritus eius qui suscitauit Iesum à mortuis, habitat in uobis, qui suscitauit Iesum Christū à mortuis, uiuificabit & mortalia corpora uestra. per inhabitantē spiritum eius in uobis. Verū hoc quoque quod non statim peracta die quinquagesima genu ad adorandum curuamus, sed & illa adhuc septimana stātes Domino supplicamus, & quamuis intermissa repetentes ieiunia, tamen Alleluia quotiē die personamus, nemo absque discretionē apta & cōgrua ratione mysterij putet acētari. Quia enim spiritus sancti septiformis est gratia, iure solennitas aduentus eius per septē dies laude hymnorū debita, simul & missarum celebratione colitur. Quia tempore Pentecostes ecclesia toto orbe nouos semper Deo populos per aquā regenerationis aggregare conueuit, merito saluti eorū congaudentes, quousque albis induuntur stolis, & nitore purificatae mentis splendore habitus praemonstrant, hymnum Deo deuotae laudis offerimus, iuxta praecipitū ipsius pijsimi pastoris ac redemptoris nostri, quo ait: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meā quae perierat. Merito etiā tunc stātes oramus, ob significantiam uidelicet liberationis eorundē, quia per donum spiritus sancti de morte animae ad uitā resuscitari ac resurgere meruerunt: cuius donante gratia, etiam carnis immortalitate nos in nouissimo die uestiēdos, atque ad gaudia beatitudinis resurrectionis perducendos esse speramus, iuxta hoc quod paulo ante Apostolo teste docuimus. Quod uerō inter hec ieiuniorū castigatio repetitur, de ipsorum Apostolorū exemplo

sumptū credere debemus, qui accepto spiritu quō perfectius noua coelestium honorū suauitate fruebantur, eo altius mentem à memoria deliciarū, abstulere terrestriū. Iā enim aduenerat tēpus illud, de quo Dominus praedixit, quia discipuli ipso secum conuersante ieiunare non possent, ablato autem eo ieiunarent. Nam cum interrogarent eum discipuli Ioannis, dicentes, Quare nos & Pharisaei ieiunamus frequenter, discipuli autem tui non ieiunant? ait illis, Nunquid possunt filij sponsi lugere, quandiu cum illis est sponsus? Venient autem dies, cum auertetur ab eis passio, & tunc ieiunabunt. Quia ergo & ante passionē & post resurrectionē Dominicam propter ipsius Domini praesentia lugere ac ieiunare nequuerāt, cōstat profectō quia post ablationē eius spontaneis sese subdidere ieiunijs. Namque ubi sancti spiritus sunt acceptio, ne recreati, sicut à ceteris mundalibus illecebris, sic & ab epularū appetitū mētem prorsus auerterāt: animā potius quā corpore alimō nō gaudentes, & praememoria patriae coelestis orationibus, ac lachrymis insisterēs salubribus. Denique Luca referente, cognouimus de illis tribus milibus uirorū, qui ipso die Pentecostes, Petro praedicante crediderunt, quā parco uictu contenti fuerint, quā sobriam, coelestemque in terris egerint uitā. Et erant, inquit, perseuerantes in doctrina Apostolorū, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Et paulo post: Quotidie quoque perdurantes unanimitē in templo, & frangentes circa domos panē, sumebāt cibum cum exultatione & simplicitate cordis, collaudantes Deū, & cetera huiusmodi. Ad quorum nos exemplū, uitā, moresque solerter aptare necesse est, quia perfectū uitae magister est, ecclesiae primitiuae semper actus imitari: illamque aditū spiritualis normā ad finē usque seruare, quam ab ipsis Apostolis in fundamento fidei liquet esse propositā. Nec dubitandū, quia quorū nunc uestigia sequimur, ad eorū in futuro sumus praemia peruerturi. Et quidē, fratres mei, pulcherrimam etiā in praesenti futurae beatitudinis figuram gerimus, de qua modō aliquanta perfrinximus: sed ita nobis uiuēdū est, ut quae exterius in imagine colimus, ante interni arbitri oculos ueraci corde seruemus. Perseueremus ergo & nos in doctrina sanctorū, ut uidelicet discēdo, & operibus exercendo quae docēt, orationibus incumbamus assiduis, Dominici panis cōmunionē digni satagamus existerē, unanimitē in ecclesia horis perstitamus canonicis, panē indigentī proximo, uel quicquid ualeamus pia consolationis porrigamus, & ita cibum corpori in dulgeamus, ut memoria uisui panis potius mentis intima latificet, simplicitatē cordis in omnibus teneamus, quod est sola intētionē supernae retributionis bona operari: & quod praesentia festa maximē decet, hymnum diuinā laudis cōsona uoce simul & mēte personemus. Sic enim solummodo Deo nostro iucunda sit laudatio, si quod ore canimus, non impugnamus opere: si cum labijs Alleluia proferimus, à turpi & mali

gna cogitatione praecordia casta gestamus. Ea tamen ratione suauis erit ei laudatio nostra, si nō in reb. caducis & infimis, sed delectemur in Domino. Quod ipse praestare dignetur, qui tanta nobis tamque praecleara beneficiorum pignora per paschalia sacramenta praetogauit Iesus Christus Dominus noster, qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti Deus per omnia secula seculorum, Amen.

IN FESTIUITATE SANCTA
Pentecostes. Ioan. 14.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Si diligitis me, mandata mea seruate. Et ego rogabo patrem, et alium paraclētū dabit uobis, ut maneat uobiscū in aeternū, spiritum ueritatis, quem mundus nō potest accipere: quia non uidet eum, nec scit eum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EAD
DEM LECTIOE.

Quia sancti spiritus hodie, fratres charissimi, celebramus aduentū, debemus ipsi cōgruere solēnitati quam colimus. Hoc etenim ordine tantū festiuitatis huius dignē gaudia celebramus, si nos quoque Domino opitulante aptos reddiderimus, ad quos spiritus sanctus aduenire, & in quibus habitare dignetur. Ea autē solummodo ratione aduentū & illustrationē sancti spiritus apti existimus, si & corda nostra diuino amore repleta, & corpora sint Dominicis mancipata praecipis. Vnde in exordio lectiois huius euangelicae discipulis ueritas ait: Si diligitis me, mandata mea seruate. Et ego rogabo patrem, et alium paraclētum dabit uobis. Paraclētus quippe consolator interpretatur. Et spiritus sanctus recte paraclētus uocatur, quia corda fidelium ne inter huius seculi aduersa deficiant, coelestis uitae desiderijs subleuat ac reficit. Vnde in actibus Apostolorū crescente sancta ecclesia dicitur: Et edificabatur ambulans in timore Domini, & cōsolatione sancti spiritus replebatur. Quod ergo ait, Si diligitis me, mandata mea seruate, Et ego rogabo patrem, & alium paraclētum dabit uobis: in ipsis quidem discipulis, qui eū uerē dilexissē, uerē mandatis eius obedissē non dubitantur, hodierna die completū est, quando illis in coenaculo orantibus, repente spiritus S. in linguis apparuit, eosque & in ore per diuersam linguarū docuit, & in corde per amoris sui consolationem roborauit. Habebāt autem & prius paraclētum, ipsum uidelicet Dominū secum in carne commorantem, cuius & miraculorum dulcedine, & ope praedicationis, ne infidelium persecutione scandalizari possent, erigi & confortari solebant. Verū quia ille post resurrectionē ascendenis in caelum eos corpora liter deseruit, quibus tamen diuinā praesentia maiestatis nunquā abfuit, recte de hoc paraclēto, id est, spiritu sancto subiunxit: Ut maneat uobiscum in aeternum. In aeternum namque manet cum sanctis, quos & in hac uita semper inuisibiliter intus illustrat, & in futuro ad con-

Luce 24.
Luce 22.
Luce 15.
Luce 10.
Rom. 8.
Rom. 8.

2. Cor. 3.
Rom. 8.
Luce 15.
Rom. 8.

Math. 9.
Act. 2.
Ibidem.

Act. 9.
Act. 2.

templadū perpetuū speciē suę maiestatis intro-
ducit. Sed & nos, fratres charissimi, si Christū
perfecte diligimus, ita ut eiusdē dilectionis ue-
ritatem mādatōrum eius obseruatione probe-
mus, rogabit etiā pro nobis patrem, & alium
paracletum dabit nobis pater. Rogabit patrē
per humanitatem, qui dabit cum patre per diu-
nitatem. Neq; enim putandū est, quia ante pas-
sionem suam tātummodo pro ecclesia rogauerit,
& non etiā nunc post ascensionem roget,
cū dicat de illo Apostolus: Qui est ad dexterā
Dei, qui etiā interpellat pro nobis. Habemus
autē & nos paracletum Dominum nostrum Ie-
sum Christū, quem etsi corporaliter uidere ne-
quimus, ea tamen quę in corpore gessit & do-
cuit, in euangelij scripta tenemus. Et si his au-
diendis, legendis, inuicem cōserendis, corde &
opere cōseruādis curam impendimus, constat
nimirum quōd ærumnas seculi facillimē, quasi
Domino nobiscum perpetuō commorante ac
nos consolāte, uincamus. Si ergo hunc paracle-
tum diligimus, eiusq; mandata seruamus, roga-
bit patrē, & alium paracletum dabit nobis, id
est, spiritus sui gratiam nostris cordibus clemē-
ter infundet, quę nos inter aduersa præsens
exilij, patrię cœlestis expectatione letificet, ita
ut cum prōpheta possimus dicere: Secundum
multitudinem dolorum meorum in corde meo
paracleses, id est, consolationes tuę Domine le-
tificauerunt animam meam. Alium ergo, in-
quit, paracletum dabit uobis, ut maneat uobis-
cum in æternum. Et addidit:

Spiritu ueritatis, quem mundus non potest accipere. Mū-
dum autē appellat homines mundi huius amo-
ri deditos, sicut ecōtrā sancti qui cœlesti deside-
rio flagrant, cœli recte uocantur, dicente Psal-
mista: Et annuntiabūt cœli iustitiam eius popu-
lo qui nascetur. quod est aperte dicere: annun-
ciabunt excellēte uoce, actione, doctores
iustitię eius populo, qui ad fidem ueniendo nu-
per in illo nasci desiderat. Quisquis igitur cōso-
lationem foris in mundi rebus inquirat, hic diu-
inę consolationis munere intus reformari non
ualet. Quisquis in infimis delectationibus inhiat,
nō potest accipere spiritum ueritatis. Fugit en-
nim spiritus ueritatis cor quod uanitati subdi-
tum cernit, solosq; hos quos mandata ueritatis
per dilectionē operari conspiciat, aduentus sui
luce reficit. Vnde bene cum diceret, Quē mun-
dus non potest accipere, mox addidit dicens:

*Quia non uidit eum, nec scit eum. Vos autem cognoscetis eū,
quia apud uos manebit, & in uobis erit.* Dominū nanq;
Saluatorem, & infideles ante passionē in car-
ne uiderunt, sed quia Dei filius esset, quia para-
cletus à Deo missus in mundum, nō nisi fideles
scire potuerunt. Spiritum autem sanctum neq;
oculis uidere infideles, neq; animo ualebāt co-
gnoscere, quia nō indutus humanitate discipu-
lis apparuit, sed ita ad eos uenire, ita apud eos
maluit manere, ut in ipsis eorum cordibus gra-
tissimam sibi sedem consecraret. Hoc est enim
quod ait, Vos autē cognoscetis eū, quia apud

uos manebit, & in uobis erit. Qui autē inuisibi-
liter in hac uita manet cum electis, inuisibiliter
utique eis gratiam suę cognitionis exhibet.

Non relinquam uos orphanos, ueniam ad uos. Videba-
tur in fidelibus, quia moriens in cruce Domi-
nus discipulos relinqueret orphanos: sed non
reliquit orphanos, quibus & prębuit uiuam
post passionem suam in multis argumētis per
dies quadraginta, & post dies decē assumptio-
nis suę, hoc est, hodierna die, spiritus sancti il-
los de cœlo charismate donauit. Vbi ipsum
Christum ad eos uenisse nullus ambigit, qui in-
separabilem sanctę trinitatis naturam, uirtutē
& operationē esse cognouit. Quod ipsum
latius exequens, quantum causa illorum de gē-
te non sancta sit discretā denunciat.

*Ahuc modicum, & mundus me iam non uidet. Vos autem ui-
detis me, quia ego uiuo, & uos uiuetis.* Nam quia hęc ad
passionem iturus loquebatur, modicum erat
usque ad tempus expletę passionis, ex quo il-
lum reprobis nunquā uidere ualebant. Soli ete-
nim iusti qui morte illius erant contristati, gau-
dium resurrectionis eius uidere meruerūt. At
qui uisa morte eius exultabant, nequaquam ip-
si uisa eius resurrectione letari, sed audita con-
turbati ac dolere prout decebat, habebant.

Vos autem uidetis me, inquit, quia ego uiuo, & uos uiuetis.
Ego uiuo præsens temporis uerbo posuit, &
uos uiuetis futuri, quia nimirum in proximo
esse cernebat: ideoq; quasi præsens nomina-
bat horam, in qua ipse morte destructa in æter-
nam resurgeret uitam: illorum uerō uitam in
futurum nouerat esse differendam, quos & us-
que ad præsinitum mortis suę tempus singulos
pro ingressu uitę perennis agonizari, & usque
ad finem seculi resurrectionem sui corporis ex-
pectare oportebat. Ait ergo: Ahuc modicum,
& mundus me iam non uidet: uos autem uide-
tis me, quia ego uiuo, & uos uiuetis. Ac si aper-
te dicat: Ahuc modicum, & mundi amatores
me mortalem ultra uidere desistunt, resurre-
ntem uerō à mortuis cernere nequeunt: quia il-
lam nesciunt uitam, cuius soli amatores glo-
riam meę resurrectionis merētur inueniri. Vos
autem ideo me post hęc uidere ualetis, quia &
ego uiuo resuscitatus à mortuis, & uos digni es-
tis meę resurrectionis exemplo cōfortari, qui
& ipsi ad perpetuam uitam, & beatę resurre-
ctionis estis gaudia uenturi.

*In illo die uos cognoscetis, quia ego in patre meo, & uos in
me, & ego in uobis.* Nouerant etiam tunc Aposto-
li Christum esse in patre per unitatem indiui-
dę diuinitatis, nouerant se esse in Christo
per susceptionem fidei & sacramentorum ei-
us, nouerant in se esse Christum per dilectio-
nem & obseruantiam mandatorum eius. Dixit
enim eis ipse: Si quis diligit me, sermonem
meum seruabit, & pater meus diliget eum, &
ad eum uenietis, & mansionem apud eum
faciemus. Hęc utique & tunc imbuti à Christo
nouerant Apostoli, & nunc apostolicis imbuta
litetis, nouit omnis ecclesia Christi, sed in illo
nimirum

nimirum die quo ueraciter uiuere incipiūt, lon-
gē melius ea iusti cognoscunt, hoc est, in die
resurrectionis, quādo eo perfectius cuncta quę
scienda sunt sciunt, quo ipsum scientię fontem
uicinius sine fine conspiciunt. Quod etiā de
quibusdam perfectioribus sanctis, & ante tem-
pus resurrectionis fieri dubium non est, illis ut-
delicet, qui fiducia bonorum operum dicere
cum Apostolo ualent: Cupio dissolui, & esse
cum Christo: mihi enim uiuere Christus est, &
mori lucrum. Hęc quidem omnia Dominus
quali Apostolis specialiter dicere uidetur, sed
ne putaremus cum illis solummodo, & non etiā
nobis, si illorum exempla sequeremur, beatitu-
dinem diuine cognitionis polliceri, generalem
post hęc sententiā subintulit, & omnibus se
diligentibus eadem suę uisionis & cognitionis
præmia promittit, dicens:

*Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit
me. Qui autem diligit me, diligitur à patre meo: & ego dili-
gam eum, & manifestabo ei meipsum.* Vbi omni in-
tentione considerandum, quia Christum uere
diligere, est non ipsam dilectionem labijs profu-
teri, sed mandata Christi quę discendo habe-
mus, operando seruare. Vnde & Ioannes ad-
monens, ait: Filij mei, non diligamus uer-
bo neque lingua, sed opere & ueritate. Om-
ni gaudio amplectendum est, quia merces ue-
rę nostrę dilectionis illa erit, qua esse maior
nulla poterit, nos scilicet à patre & filio diligi,
nobis contemplandam perpetuō filij Dei glo-
riam reuelari. Non autem dubitandum, quia
quibus gloria filij reuelabitur, eisdem quoque
patris, & spiritus sancti liceat adesse conspe-
ctui: quia quorum una est diuinitas, una uti-
que & inseparabilis uisio est. Hinc etenim di-
cit: Qui me uidet, uidet & patrem. Et notan-
dum, quia cum præsens temporis uerbo di-
ceret, Qui autem diligit me, adiecit de futu-
ro, diligitur à patre meo: & ego diligam eum,
& manifestabo ei meipsum. Diligit nanque
etiam nunc dilectores suos cum patre filius, sed
nunc diligit ad hoc, ut recte uiuant ex fide, que
per dilectionem operatur: tunc ad hoc diligit,
ut perueniant ad uisionem ueritatis, quam per
fidem gustauerant, & pro qua ad mortem us-
que certauerant. Non autem frustra cum ad-
ditamento ait, Et manifestabo ei meipsum. Se
enim cunctis hominibus, se ipsum uerō solis ma-
nifestabit electis. Nam & reprobis in iudicio
Christum uidebunt, sed sicut scriptum est, Vi-
debunt in quem transfixerunt, soli autem re-
gem in decore suo uidebunt oculi iustorum.
Beati enim mundo corde, quoniam ipsi Deum
uidebunt. Hęc de lectione euangelica frater-
nitati uestrę charissimi, prout Dominus de-
dit, exponendo diximus. Videtur autem op-
portunum de solennitate adhuc hodierna bre-
uiter aliqua differere. In primis autem scien-
dum est, quōd hęc solennitas non euangelicis
tantum cōsecrata charismatibus, uerumetiam
iam olim legalibus præsignata est mysterijs, ac
Domino iubente, per omnes annos sacris ob-

seruata cæremonijs. Hodierna etenim die, ut
notimus, positus in cœnaculo discipulis, factus
est repente de cœlo sonus, & spiritus sanctus in
uisione ignis apparens, scientiam illis omnium
linguarum tradidit. Facta autem hac uoce, con-
uenere uiri religiosi, qui de diuersis nationibus
Hierosolymam Paschalis festiuitatis gratia cō-
fluxerant, stupebantq; mirantes, quoniam au-
diebat unusquisque lingua sua illos loquentes
magnalia Dei. Exponentibus autem discipu-
lis quia spiritus sancti esset gratia, quam cerne-
bant, olim quidem uoce prophetarum promissa,
tunc autem Christi munere missa, crediderunt
ex eis tria milia uirorum, & baptizati ac-
ceperunt etiam ipsi donum spiritus sancti. Hęc
est diē huius annua celebritas, hęc gratiæ cœ-
lestis semper grata festiuitas. Ob huius memo-
riam fidelium cordibus arcibus imprimendam
pulcherrimus sanctę ecclesię mōs inoleuit, ut
annis singulis in ea baptismatis mysteria cele-
brentur, ablutisq; fonte salutari credentibus,
superuenientē spiritu sancto templum uenera-
bile paretur. Ac per hoc non solum ueteris fa-
cti recordatio, uerumetiam in nouos adoptio-
nis filios nouus in ea spiritus sancti celebratur
aduentus. Attendat ergo charitas uestra, fra-
tres mei, qualiter huic nostrę festiuitati legalis
festi typus & figura cōcinat. Liberati de Aegy-
ptiaca seruitute filij Israël, per immolationem
agni paschalis exierunt in desertum, ut uenirēt
ad terram repromissionis, perueneruntq; ad
montem Sinai: & descendens Dominus in i-
gne super montem, comitante sonitu buccinę,
tonitruis ac fulgoribus quinquagesimo diē
peracti Paschæ, legis decalogum eis aperta uo-
ce disposuit, atque in memoriam datę legis sta-
tuit, eodem diē per annos singulos sacrificium
sibi nouum de frugibus eiusdem anni, panes ui-
delicet primitiarū duos ad altare deferri. Quę
autem sit agni paschalis immolatio, quę Aeg-
yptiacę seruitutis absolutio, cūctis legentibus
liquet, quia uidelicet Pascha nostrum immo-
latus est Christus, & ipse uerus est agnus, qui
absoluit peccata mundi, qui sui sanguinis pre-
cio nos à peccatorum seruitute redemit, suę re-
surrectionis exemplo nobis spem uitę & perpe-
tuę libertatis ostendit. Quinquagesimo uerō
diē post occisionem agni data est lex, descen-
dente Domino super montem in igne, & quin-
quagesima equē diē post resurrectionem nostrę
redemptoris, quę est hodiē, data est gratia spiri-
tus sancti discipulis in cœnaculo cōstitutis, quę
apparente foris igne uisibili, inuisibiliter eorū
pectora luce scientię irradiauit, ac inextingui-
bili charitatis ardore succendit. Et hic autē alti-
tudo cœnaculi, & ibi cacumen montis, sublimi-
tatem pręceptorum & donorum indicat cœle-
stium: & quia nemo infimis adhuc desiderijs in-
hærens, uel diuinis obtemperare mandatis, uel
supernis possit dignus existere donis, sed hic in
maioris signum perfectionis omnes qui acci-
piēbant spiritum, in cœnaculo erant positi: il-
lic ad designanda infirmorum corda audito-
rum,

rum, populus quidem omnis infra montem stabat, at pauci seniorum montis partem conscenderant. Solus autem Moyses in ipsum eius uerticem, ubi in igne & caligine diuina maiestas praefulgebat, ascendit: quia nimirum altiora & intima legis arcana perfectiores solum capere & seruare nouerunt, populus uero carnalis literae superficie contentus, quasi exterius & infra positus uerbi coelestis astabant auditui: at hunc data latius gratia sancti spiritus, ad intelligenda sublimius simul & implenda perfectius sancti Euangelij dicta, fidelium corda subleuantur. Ibi inter flammam ignium & micantia fulgura, fragor quoque tonitruorum, & clangor sonabat buccinae: hic cum ignearum uisione linguarum sonitus pariter de caelo tanquam spiritus uehementis aduenit. Sed cum in utraque datione, & legis uidelicet & gratiae, foris audiretur sonitus, hic tamen ampliori miraculo cum auditu sonitus adfuit uirtus doni coelestis, quae intus sine sonitu discipulorum corda doceret. Ibi auditis legalibus edictis, respondet omnis populus una uoce, dicens: Omnia uerba quae locutus est Dominus, & audiemus & faciemus. Hic accepta illustratione spiritus nascentis ecclesiae, cœtus omnium nationum linguis Dei magnalia loquebatur, certe utique discretionis gratia: quia legis obseruatio uni tantum genti iudaeae data sit, uerbum uero euangelij cunctis per orbem gentibus praedicandum, cunctorum linguis populorum Christianae fidei essent praerogativa dicenda, impleta prophetia quae dicit: A solis ortu usque ad occasum laudabile nomen Domini, excelsus super omnes gentes Dominus. Sed & hoc quod in uenerationem acceptae legis omnibus annis sacrificium nouum Domino die Pentecostes offerri iussus est, in nostra quoque festiuitate spiritualiter agit ex acceptae gratiae tempore nunquam desistit. Nouum quippe in ea sacrificium offert ecclesia, cum sabbato incipientis sanctae Pentecostes, nouum adoptionis populum per baptismum Domino consecrat ritu uere decentissimo, sicut & supra monuimus, ut non solum populis Christianis ueteris facti memoria innouetur, sed & in nouam renatorum sobolem, noua paracliti a patre missio celebretur. Nouum in ea sacrificium Domino ipsi quoque apostoli, mox accepto dono spiritus obtulerunt, cum euangelizantes his qui conuenerant, plurimos conuerterunt ad fidem, & hos fonte baptismatis renatos, ac spiritus gratia sanctificatos uitas utique noui testamenti primitias ad communionem Domini altaris obtulerunt. Bene autem duo panes primitiarum de nouis frugibus iubeantur offerri, quia nimirum ecclesia de utroque populo, iudaeorum scilicet & gentium colligit, quos in nouam suo redemptori familiam consecrat. Inter haec uero solerter intuendum est, quod non sine magno mysterio quinquagenarius numerus in datione uel legis, uel gratiae obseruatus est. Nam quinquagesima die Paschae, & illa in morte populo data, & haec discipulis in coenaculo

Exo. 19. 24

Psal. 112.

Leuit. 23.

Leuit. 25.

1. Cor. 15.

Psal. 45.

Exod. 23.

Genes. 2.

Esai. 64.

1. Cor. 2.

Ibidem.

missa est. Sed hoc nimirum numero perpetuitas futurae quietis ostenditur, in quo recte uel legis decalogus mandatur, uel spiritus sancti gratia datur hominibus, ut aperte monstraretur, quia quicumque diuinae legis iussa iuante spiritus gratia perficiunt, ad ueram profectio re quem tendunt. Quia enim quinquagesimus annus in lege iubilaeus, id est, dimittens siue mutatus appellari iussus est, in quo populus ab omni operatione quiesceret, omnium debita laxarentur, serui liberi redirent, annus ipse maioribus solennijs ac laudibus diuinis eminentior ceteris existeret, merito per hunc numerum illa summæ pacis tranquillitas indicatur: quando, sicut Apostolus ait, Canente nouissima turba mortui resurgent, & nos immutabimur in gloriam: ubi cessantibus huius seculi laboribus & arumnis, dimissis omnium culparum debitis, in sola diuinae uisionis contemplatione cunctus electorum populus in aeternum gaudebit, impleto illo desiderabili Domini ac saluatoris nostri mandato, Vacate & uidete, quoniam ego sum Deus. Ad quam profectio uacationem & uisionem incommutabilis ueritatis, quia non nisi per obseruantiam praceptorum coelestium ac spiritus sancti donum pertingitur, recte & legem decalogi, & eiusdem spiritus gratiam in eo dierum numero qui requiem designaret, dari decebat. Neque hoc praetereundum, quod ideo numerus quinquagenarius significationi internae quietis aptatur, quia ex septem septimanis & monade perficitur. Sex quippe diebus in lege populus operari, septima quiescere: sex annis arare & metere, septimo iussus est cessare: quia & Dominus sex diebus mundi ornatum perfecit, septimo ab opere suo cessauerit. Quibus omnibus mystice admonemur, quod hi qui in hoc seculo, quod sex aetatibus constat, bonis operibus pro Domino instant, in sabbatum in futuro, id est, in requiem a Domino inducuntur aeternam. Quod autem septem dies uel anni septies ducuntur, multiplicem eiusdem requiei abundantiam designant, in qua praemium illud sublime datur electis, de quo Apostolus ait, Quod oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparauit Deus diligentibus se. Cuius praemij cognitionem quia in cor hominis, id est, humana adhuc sapientis ascendere non posse testatur, aperit subsequenter unde hoc diligentibus Deum possit ostendi: Nobis autem, inquit, reuelauit Deus per spiritum suum. Per spiritum ergo reuelatur praemij magnitudo perennis, quia dum ipse corda qua impler appetitu inuisibilia inflamat, eadem bona inuisibilia quam sint praecleara, quam terrenis omnibus praeferenda manifestat. Vnde bene eiusdem spiritus gratia septiformis a propheta describitur, quia nimirum & per eius inspirationem ad requiem peruenitur, & in eius plena perceptione ac uisione requies uera possidetur. Porro ipse dies uel annus quinquagesimus, qui septem septimanis superest, & maiore praeter ceteris erat solennitate uenerabilis,

bilis, tempus futurae resurrectionis indicat, in quo illa requies qua nunc animae fruuntur electorum, corporum quoque receptorum gloria cumulabitur. Vbi sollicitus intuendum est fratres mei, quia spiritus sanctus non solum in futuro perfectam, sed & in praesenti maximam iustis quietem tribuit, cum eorum mentes coelesti igne charitas accendit. Dicit namque Apostolus: Spes autem non confundit, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Et haec est uera, imò haec est sola in hac uita requies animarum, diuina dilectione repleri, super superna retributionis prospera mundis simul & aduersa contemnere, terrena a se desideria funditus extirpare, concupiscentijs renunciare secularibus, illatis pro Christo contumelijs & persecutionibus gaudere, & cum Apostolo dicere posse: Et gloriamur in spe gloriae filiorum Dei: non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus. Nam qui in rerum mundanarum delectationibus, & opulentia se requiescere posse confidit, fallitur: etenim & creberrimis eiusdem mundi perturbationibus, & ipso sine conuincitur, quia super arenam fundamentum suae quietis posuerit. At quicumque sancto afflatus spiritu, suauissimum illud Dominicæ dilectionis iugum super se leuauerit, atque exemplo illius mites esse & humiles corde didicerint, nonnulla etiam in praesenti futurae quietis imagine fruuntur, dum a conturbatione hominum secularium tota mente secreti, uultum sui conditoris semper reminisci gaudent, atque ad perfectam eius contemplationem pertingere litant, dicentes sibi cum apostolo Ioanne: Scimus quia cum apparuerit, similes ei erimus, uidebimus enim eum sicuti est. Ad cuius praemium uisionis si peruenire desideramus, oportet, fratres charissimi, ut huius Euangelicae lectionis perpetuo memores, a mundi nos illecebris immunes exhibeamus, quatenus ad percipiendam spiritus sancti gratiam, quam mundus non potest accipere, digni existere ualeamus. Diligamus Christum, eiusque mandata quae habemus incipiendo, seruemus perseuerando. Fit enim iusta mercede, ut illum diligendo diligi amplius mereamur a patre, sed & ipse maiorem dilectionis suae gratiam praestare dignetur in futurum. Dat enim nunc diligendo nos, ut credentes speremus in eum: tunc autem ut uideamus eum facie ad faciem, manifestabitque seipsum nobis, hoc est in claritate, quam habuit priusquam mundus esset apud patrem, cum quo uiuit & regnat Deus in unitate spiritus sancti, per omnia secula seculorum, Amen.

Rom. 5.

Ibidem.

1. Ioan. 3.

1. Ioan. 3.

Ibidem.

Homiliam Bedae presbyteri super eodem euangelio, require Dominica post Ascensionis.

ITEM IN OCTAUA PENTECOSTES. Ioannis 3.

In illo tempore, Erat homo ex pharisaeis Nicodemus nomine, princeps iudeorum. Et reliqua.

Homiliam eiusdem require ipso die Inventionis sanctae crucis.

DOMINICA PRIMA POST Trinitatis. Lucae 16.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam erat diues, & induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

Purpuram regij habitus esse colorem marinis e conchylis tinctam, nemo fere qui dubitet. Nam conchylia ferro circuncisa, lachrymas purpurei coloris quibus lana tingatur, emittunt. Byssum uero genus est quoddam lini in mium candidi & mollissimi, quod Graeci πικρίδι uocant. Admouerat ergo Dominus supra facere amicos de mammona iniquitatis, qui cum ab hac uita defecerimus, recipiant nos in aeterna tabernacula, quod audientes pharisaei deridebant. Verum ille quae proposuerat, exemplis adstruens, ostendit ideo diuitem purpuratum irremediabiliter apud inferos torturum, quia pauperem Lazarum, a quo in uita tabernacula recipi posset, amicum sibi facere neglexerat. Nonnulli autem putant praepcepta ueteris testamenti districtiora esse quam noui, sed hi nimirum improvida consideratione falluntur. In illo enim non tenacia, sed rapina multatur, ibi res iniuste sublata restitutione quadrupli punitur: hic autem diues iste non abstulisse aliena reprehenditur, sed propria non dedisse: nec dicitur quod ui quempiam oppressit, sed quia in acceptis rebus se extulit. Hinc ergo, hinc summoperè colligendum est, qua poena multandus sit, qui aliena diripit, si inferni damnatione percutitur, qui propria non largitur. Et sunt nonnulli qui cultum subtilium preciosarumque uestium non putant esse peccatum: quod si uidelicet culpa non esset, nequaquam sermo Dei tam uigilanter exprimeret, quod diues qui torquetur apud inferos, bysso & purpura indutus fuisset. Nemo quippe uestimenta preciosa nisi ad inanem gloriam quaerit, uidelicet ut honorabilior ceteris esse uideatur. Quam culpam possumus melius etiam ex diuerso colligere, quia si abiectio uilis indumenti uirtus non esset, Euangelista uigilanter de Ioanne non diceret, Erat indutus pilis camelorum. Sed notandum nobis magnopere est, in ore uerita-

IN OCTAUA PENTECOSTES. Ioan. 15.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Cum uenerit paraclitus, quem ego mittam uobis a patre spiritum ueritatis, qui a patre procedit, ille testimonium perhibebit de me, & nos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.

Matth. 3. Marci 1. Lucae 3. Ioan. 1.

ueritatis de superbo diuite, & de humili pau-
pere, quantus sit ordo narrationis. Ecce enim
dicitur, Homo quidam erat diues, & protinus
subiungitur:

Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus.] Certè in
populo plus solent nomina diuitum, quam pau-
perum sciri. Quid est ergo quod Dominus de
paupere & diuite uerbum faciens, nomen pau-
peris dicit, & nomen diuitis non dicit, nisi quod
Deus humiles nouit atque approbat, & super-
bos ignorat? Vnde & quibusdam de miracu-
lorum uirtute superbientibus in fine dicitur
est: Nescio uos unde sitis: discedite à me om-
nes operarij iniquitatis. At contra Moyse dicitur,
Nouit te ex nomine tuo. At ergo de diuite,
Homo quidam: ait de paupere, Egenus nomi-
ne Lazarus. Ac sic aperte dicat: Pauperem hu-
mitem scio, superbum diuitem nescio: illum co-
gnitum per approbationem habeo, hunc per iu-
diciū reprobationis ignoro.

*Lucæ 13. &
Matth. 7.
Exod. 33.*

*Qui iacebat ad ianuam eius ulceribus plenus, cupiens satu-
rari de micis que cadebant de mensa diuitis. Sed & canes uenie-
bant, & lingebant ulcera eius.]* Plenus ulceribus men-
dicus Lazarus ante ianuam diuitis iacet. qua de
re una Dominus duo iudicia expleuit. Habuit
set enim fortasse aliquam excusationem diues,
si Lazarus pauper & ulcerosus ante eius ianu-
am non iacuisse, si remotus fuisset, si eius ino-
pia non esset oculis importuna: rursus si longe
esset diues ab oculis ulcerosi pauperis, minor
rem tolerasset tentationem pauper in animo.
Sed dum egenum & ulceratum ante ianuam di-
uitis & delictis affluentis posuit, in una eademque
re, & ex uisione pauperis non miseri diuiti
cumulum damnationis intulit, & rursus ex ui-
sione diuitis tentatum quotidie pauperem pro-
bavit. Cui certè poterat ad poenā sufficere pau-
peritas, etiam si sanus fuisset: rursus suffecisset
agritudo, etiam si subsidium adesset. Sed ut pro-
baretur amplius pauper, simul hunc & pauper-
tas & agritudo tabefecit: atque insuper uide-
bat procedentem diuitem obsequentibus can-
neis fulciri, & se in infirmitate & inopia à nul-
lo uilitari. Nam quia nemo ei ad uilitandum
aderat, testantur canes qui licenter uulnera lin-
gebant. Ex una ergo re omnipotens Deus duo
iudicia exhibuit: dum Lazarum pauperem an-
te ianuam diuitis iacere permisit, ut & diues im-
pius damnationis sibi auget ultionem, & ten-
tatus pauper cresceret ad remunerationem.

*Factum est autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab
angelis in sinum Abraham. Mortuus est autem & diues, & se-
pultus est in inferno.]* Sinus Abraham requies est
beatorum pauperum, quorum est regnum cœ-
lorum, quo post hanc uitam recipiuntur. Sep-
ultura inferni poenarum profunditas, quæ su-
perbos & immisericos post hanc uitā uorat.

*Eleuans autem oculos suos cum esset in tormentis, uidebat
Abraham à longe, & Lazarum in sinu eius: & ipse clamans, di-
xit: Pater Abraham, miserere mei, ut mitte Lazarum ut intin-
gat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam,
quia crucior in hac flamma.]* O quanta est subtilitas
iudiciorum Dei, quā districte agitur bono-

rum actuum malorumque retributio. Certè su-
perius dictum est, quia in hac uita Lazarus ca-
dentes micæ de mensa diuitis quærebat, & ne-
mo illi dabat: nunc de supplicio diuitis dicitur,
quia de extremo digiti Lazari destillari aquā
in os suum concupiscit. Qui ergo mensæ suæ
uel minima dare noluit, in inferno positus us-
que ad minima quærenda peruenit. Sed notan-
dum ualde est, quid sit quod diues in igne posi-
tus, linguam suam refrigerari petit. Mos quip-
pe est sacri eloqui, ut aliquando aliud dicat, sed
ex eodem dicto aliud innuat. Superius autem
hunc superbum diuitem Dominus non loqua-
citati uacantem dixerat, sed superflue conui-
uantem. Neque hunc de loquacitate narrauit,
sed cum elatione & tenacia de edacitate pec-
casse. Sed quia abundare in conuiujs loquaci-
tas solet, is qui hic male conuiuatus dicitur, apud
infernus grauius in lingua ardere perhibe-
tur. Sed cum graui ualde pauore pensandum
est hoc quod sequitur:

*Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti bona in
uita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur,
tu uero cruciaris.]* Ecce enim dum dicitur, Reperi-
sti bona in uita tua, indicatur & diues iste boni
aliquid habuisse, ex quo in hac uita bona reci-
peret. Rursusque dum de Lazaro dicitur, quia
recepit mala, profectio monstratur & Lazarum
habuisse malum aliquod quod purgaretur. Sed
mala Lazari purgauit ignis inopia, & bona di-
uitis remunerauit felicitas transeuntis uitæ.

*Et in his omnibus inter uos & nos chaos magnum firma-
tum est, ut hi qui uolunt hinc transire ad uos, non possint, nec
que inde huc transire.]* Qua in re ualde quæren-
dum est quomodo dicatur, Hi qui uolunt ad uos
transire non possint. Quod enim hi qui in in-
ferno sunt, ad beatorum sortem transire cupi-
unt, dubium non est: qui uero iam in beatorum
dinis sortem suscepti sunt, quo pacto dicitur,
quia transire ad eos qui in inferno cruciantur,
uolunt? Sed sicut transire reprobis ad electos cu-
piunt, id est, à suppliciorum suorum afflictio-
ne migrare, ita ad afflictos atque in tormentis
positos transire iustorum est, mente ire per mi-
sericordiam, eosque uelle liberare. Sed qui uo-
lunt de beatorum sede ad afflictos atque in tor-
mentis positos transire, non possunt: quia iu-
storum animæ quamuis in suæ naturæ bonita-
te misericordiam habeant, iam tunc autoris
sui iustitiæ coniunctæ tanta rectitudine con-
stringuntur, ut nulla ad reprobos compassio-
ne moueantur. Sed postquam ardent diuiti
de se spes tollitur, eius animus ad propinquos
quos reliquerat, recurrit: quia reprobos men-
tem poena sua quædam inuoluit erudit ad cha-
ritatem, ut iam tunc etiam suos spiritaliter dili-
gant, qui hic dum peccata diligenter, nec se ama-
bant, unde nunc sequitur:

*Et ait, Rogo te ergo pater, ut mittas eum in domum patris
mei: habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne & ipsi ue-
niant in locum hunc tormentorum.]* Qua in re notandū
est, ardent diuiti quanta ad supplicium cumu-
lantur. Ad poenā namque suā ei & cognitio fer-
uatur

uatur & memoria. Cognoscit enim Lazarum
quæ despexit, fratrum quoque suorum meminit
quos reliquit. Perfecta quippe ei ultio de pau-
pere non esset, si hunc in retributione non cognos-
ceret: & perfecta poena in igne non esset, si non
hoc quod ipse patitur, etiam suis timeret. Ut er-
go peccatores amplius in supplicio puniantur,
& eorum uident gloriam quos contempserunt,
& de illorum etiam poena torquentur, quos inu-
tiliter amauerunt. Credendum uero est quod an-
te retributionem extremi iudicij iniusti in requie
quosdam iustos conspiciunt, ut eos uidentes in
gaudia non solum de suo supplicio, sed etiam de
illorum bono crucientur. Iusti uero in tormen-
tis semper intuentur iniustos, ut hinc eorum gau-
dium crescat, quia malum conspiciunt, quod mi-
sericorditer euaserunt, tantoque maiores erepto-
ri suo gratias referant, quāto euidentius uident
in alijs quid ipsi perperit, si essent neglecti, potue-
runt: quia qui creatoris sui claritate uident, ni-
hil in creatura agitur, quod uidere non possint.

*Et ait illi Abraham: Habent Moysen & prophetas, audiant il-
los.]* Sed qui uerba Dei despexerat, hæc audire
non posse sequaces aestimabat. Vnde & re-
spondit diues:

*Non pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, poe-
nitentiam agent.]* Cui mox ueraci sententia dicitur:
*Si Moysen & prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis
surrexerit, credent.]* Quia nimirum qui uerba legis
despiciunt, redemptoris præcepta qui ex mor-
tuis surrexit, quanto subtiliora sunt, tanto hæc
difficilius implebunt. Et nimirum constat quia
cuius implere dicta renuunt, ei proculdubio cre-
dere recusant. Quem uero iuxta allegoriam di-
ues iste qui induebatur purpura & bysso, & e-
pulabatur quotidie splendide, nisi Iudaicū po-
pulum significat, qui cultum uitæ exterius ha-
buit, qui acceptæ legis delictis ad nitorum usus
est, non ad utilitatem. Quem autem Lazarus ul-
ceribus plenus, nisi gentilem populum figura-
liter exprimit, qui dum conuersus ad Deum, pec-
cata sua confiteri non erubuit, huic uulnus in-
cute fuit. In cutis quippe uulnere uirus à uisce-
ribus trahitur, & foras erumpit. Quid est ergo
peccatorum confessio, nisi quædam uulnerum
ruptio: quia peccati uirus salubriter aperitur
in confessione, quod pestiferè latebat in men-
te. Sed Lazarus uulneratus cupiebat saturari
de micis, quæ cadebant de mensa diuitis, & ne-
mo illi dabat: quia gentilem quæque ad cogniti-
onem legis admittere superbus ille populus de-
spiciebat, qui dum doctrinam legis non ad cha-
ritatem habuit, sed ad elationem, quasi de acce-
ptis opibus tumuit, & quia ei uerba defluebant
de scientia, quasi micæ cadebant de mensa. At
contra iacentis pauperis uulnera lingebant ca-
nes. Nonnunquam solent in sacro eloquio per
canes prædicatores intelligi. Canum etenim
lingua uulnus dum lingit, curat: quia & docto-
res sancti dum in confessione peccati nostri nos
instruunt, quasi uulnus mentis per linguam tan-
gunt: & quia nos loquendo à peccatis eripiunt,
quasi tangendo uulnera ad salutem reducunt.

Vnde & bene Lazarus aditus interpretatur,
quia ipsi hunc ad ereptionem iuuant, qui eius
uulnera per linguæ correptionem curant. Con-
tingit uero ut uterque moreretur: diues qui in-
duebatur purpura & bysso, sepultus in inferno:
in sinu uero Abraham Lazarus ab angelis du-
ctus est. Quid Abraham sinus, nisi secretam re-
quiem significat patris: de qua ueritas, Multi,
inquit, ueniunt ab Oriente & Occidente, & re-
cumbent cum Abraham, & Isaac & Iacob in
regno cœlorum, filij autem regni huius eicien-
tur in tenebras exteriores. Qui enim purpura
indutus dicitur, rectè filius regni uocatur. Qui
de longinquo ad uidendum Lazarum oculos
leuat, quia dum per damnationis suæ supplicia
infideles in imo sunt, fideles quosque ante diem
extremi iudicij super se in requie attendunt,
quorum post gaudia contemplari nullatenus
possunt. Longe uero est quod conspiciunt, quia
illuc per meritum non attingunt. In lingua au-
tem amplius ardere ostenditur, cum dicit: Mit-
te Lazarum ut intingat extremum digiti sui in
aquam, & refrigeret linguam meam, quia cru-
cior in hac flamma. Infidelis populus uerba le-
gis in ore tenuit, quæ opere seruare contempsit.
Ibi ergo amplius ardebit, ubi se ostendit scire
quod facere noluit. Ab extremo digiti se tangi
desiderat, quia æternis supplicij datus optat o-
peratione iustorum uel ultima participari. Cui
respondetur quod in hac uita bona receperit,
quia omne suum gaudium, felicitatem transito-
riam putauit. Habere hic iterum possunt & iu-
sti bona, nec tamen hæc in recompensatione
recipere: quia dum meliora, id est, æterna appe-
tunt, eorum iudicio quælibet bona aduerunt,
cum sanctis desiderijs aestuant, bona minimè ui-
dentur. Inter hæc uero notandum est quod ei di-
citur, Memento fili. Ecce enim Abraham filium
uocat, quem tamen à tormento non liberat, quod
nam huius infidelis populi præcedentes pa-
tres fideles, quia multos à sua fide deuiasse con-
siderant, eos nulla compassione à tormentis eri-
piunt, quos tamen per carnem filios recognos-
cunt. In tormentis autem diues positus, quibus
que fratres habere se perhibet, quia superbus
idem Iudaicus populus qui ex magna iam par-
te damnatus est, sequaces suos quos super ter-
ram reliquit, quinque sensibus corporis dedi-
tos nouit. Quinario ergo numero fratres quos
reliquerat exprimit, quia eos ad spiritalem in-
telligentiam non assurgere, in inferno posi-
tus gemit. Petit ut ad eos Lazarus mittatur,
cui quod Moysen & prophetas habeant, dicitur.
Sed ait quod non credunt, nisi quis ex
mortuis resurrexerit, cui protinus responde-
tur: Si Moysen & prophetas non audiunt, neque
si quis à mortuis resurrexerit, credent ei. Cer-
te de Mose ueritas dicit: Si crederetis Moysi, cre-
deretis utique & mihi, de me enim ille scripsit.
Impletur ergo quod per Abraham responsionem
dicitur. Ex mortuis enim Dominus resurrexit,
sed Iudaicus populus quia Mose credere no-
luit, ei etiam qui resurrexit ex mortuis, crede-
re con-

*Matth. 8. &
Lucæ 13.*

Ioan. 5.

re con-

re contempserit: cumque Mosi uerba spiritaliter intelligere renuit, ad eum, de quo Moses locutus fuerat, non peruenit.

DOMINICA SECUNDA POST
Trinitatis. Lucæ 14. Matth. 22.

In illo tempore, dixit Iesus discipulis suis similitudinem hanc: Homo quidam fecit cenam magnam, et uocauit multos. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE
EADDEM LECTIOE.

Quis est iste homo, nisi ille de quo propheta dicitur: Et homo est, & quis cognoscit eum? Qui fecit cenam magnam, quia saturat nobis internam dulcedinis preparauit. Qui uocat multos, sed pauci ueniunt, quia nonnullam quam ipsi qui ei per fidem subiecti sunt, aeterno eius conuiuio male uiuendo contradicunt.

Et misit seruum suum hora cenae dicere inuitatis ut ueniret, quia iam parata sunt omnia. Quid hora cenae nisi finis est mundi: in quo nimirum nos sumus sicut iam dudum Paulus testatur, dicens: Nos sumus, in quos fines seculorum deueniunt. Si ergo iam hora cenae est cum uocamur, tanto minus debemus excusare conuiuio Dei, quanto propinquasse iam cernimus finem seculi. Idcirco autem hoc conuiuium Dei non prandium, sed cena nominatur, quia post prandium cena restat, post cenam uero conuiuium nullum restat. Et quia aeternum Dei conuiuium nobis in extremo preparabitur, rectum fuit ut hoc non prandium, sed cena uocaretur. Sed quis per hunc seruum qui a patrefamilias ad inuitandum mittitur, nisi praedicatorum ordo signatur? Ad repellendum autem fastidium nostrum iam patrat sunt omnia, quia ad abstergendum mentis nostrae teporem in cena Dei ille nobis singularis agnus occisus est, qui tulit peccata mundi.

Et coeperunt simul omnes excusare. Offert Deus quod rogari debuit, non rogatus dare uult quod uis sperari poterat. Quia dignaretur largiri postulat, contemnitur uero paratus, delicias refectiois aeternae denunciat, & tamen simul omnes excusant. Sed dicunt aliqui, excusare nolimus: ad illud enim supernae refectiois conuiuium & uocari & peruenire gratulamur. Qui uerum profectio dicunt, si non plus terrena quam caelestia diligunt, si non amplius rebus corporalibus quam spiritalibus occupantur. Vnde hic quoque ipsa excusantium causa subiungitur, cum protinus subinfertur:

Primus dixit ei, Villam emi, et necesse habeo exire et uidere illam: rogo te, habe me excusatum. Quid per uillam nisi terrena substantia designatur? Exit ergo uidere uillam, qui sola exteriora cogitat propter substantiam.

Et alter dixit: Iuga bouum emi quinque, et eo probare illa: rogo te, habe me excusatum. Quid in quinque iugis bouum, nisi quinque corporis sensus accipimus: qui recte quoque iuga uocati sunt, quia in utroque sensu geminatur. Qui uidelicet corporales sensus, quia

comprehendere nesciunt interna, sed sola exteriora cognoscunt, & deserentes intima ea quae extra sunt, tangunt, recte per eos curiositas designatur. Graue namque curiositatis est uitium, quod cuiuslibet mentem ad inuestigandam uitam proximi exterius ducit, semper ei sua intima abscondit. Propter hoc namque & de eisdem quinque iugis bouum dicitur, eo probare illa: quia uidelicet aliquando pertinere probatio ad curiositatem solet. Sed notandum quod & is qui propter uillam, & is qui propter probanda iuga bouum, a cena sui inuitatoris excusat, uerba humilitatis permiscet, dicens:

Rogo te, habe me excusatum. Dum enim dicit rogo, & tamen uenire contemnit, humilitas sonat in uoce, superbia in actione. Et ecce hoc diiudicat prauus quisque cum audit, nec tamen ea quae diiudicat, agere desistit. Nam dum cuiuslibet per uerba agentis dicimus, Convertere, Deum sequere, mundum relinque, ubi hunc nisi ad Dominicam cenam uocamus? Sed cum respondet, Ora pro me, quia peccator sum, hoc facere non possum, quid aliud agit nisi rogat & excusat? dicens namque, Peccator sum, humilitatem insinuat: subiungens autem, Conuerti non possum, superbiam demonstrat.

Et alius dixit: Vxorem duxi, et ideo non possum uenire. Quid per uxorem, nisi uoluptas carnis accipitur: Nam quamuis bonum sit coniugium, atque ad propagandam sobolem prouidentia diuina constitutum, nonnulli tamen non per hoc fecunditatem prolis, sed desideria expetunt uoluptatis: & ideo per rem iustam significari potest non incongrue res iniusta. Ad cenam nos ergo aeterni conuiuii summus paterfamilias inuitat, sed dum hunc terrena cura occupat, illum alieni actus sagax cogitatio deualtat, alterius etiam mentem uoluptas carnalis inquinat, fastidiosus quisque ad aeternam uitae epulas non festinat.

Et reuersus seruus, nunciauit haec domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit seruo suo: Exi cito in plateas et uicos ciuitatis, et pauperes ac debiles, et caecos et claudos introduce. Ecce qui terrena substantia plus iusto incubat, uenire ad Dominicam cenam recusat: qui labori curiositatis insudat, preparata uitae alimenta fastidit: qui carnalibus desiderijs inhæret, spiritalis conuiuii epulas respuit. Quia ergo uenire superbi renuunt, pauperes eliguntur. Cur hoc? quia iuxta Pauli uocem, Infirma mundi eligit Deus, ut confundat fortia. Pauperes autem & debiles dicuntur, qui iudicio suo apud semetipsos infirmi sunt. Nam pauperes & quasi fortes sunt, qui & positi in paupertate superbiunt: caeci uero sunt, qui nullum ingenij lumen habent: claudi quoque qui rectos gressus in operatione non habent. Sed dum morum uitia in membrorum debilitate signantur, profectio liquet: quia sicut illi peccatores fuerunt qui uocati uenire noluerunt, ita hi quoque peccatores sunt, qui inuitantur & ueniunt: sed peccatores superbi respuuntur, & peccatores humiles eliguntur. Hos itaque eligit quos despicit mundus, quia plerumque ipsa despectio hominem reuocat ad semetipsum. Pauperes &

res & debiles, caeci & claudi uocantur, & ueniunt, quia infirmi quique, atque in hoc mundo de specti, plerumque tanto celerius uocem Dei audiunt, quanto & in hoc mundo non habent ubi delictetur. Sed ductis ad cenam pauperibus, quid puer subiungat audiamus:

Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est. Multi tales ad Dominicam cenam ex Iudaea collecti sunt, sed multitudo quae ex Israelitico populo credidit, locum superni conuiuii non impleuit. Intrauit iam frequentia Iudeorum, sed adhuc locus uacat in regno, ubi suscipi debeat numerositatis gentium. Vnde & eidem seruo dicitur:

Exi in uias et sepes, et compelle intrare, ut impleatur domus mea. Cum de uicis & plateis ad cenam Dominus inuitat, illum uidelicet populum designat, qui tenere legem sub urbana conuersatione nouerat. Cum uero conuiuas suos colligi ex uicis & sepibus praecipit, nimirum agrestem populum colligere, id est, gentilem querit. Notandum uero quod in hac inuitatione tertia non dicitur inuita, sed compelle intrare. Nam sunt nonnulli qui bona facienda intelligunt, sed haec facere desistunt. His, ut superius diximus, plerumque contingit, ut eos in carnalibus desiderijs suis mundi huius aduersitas feriat. Saepemamque aut longa aegritudine tabescunt, aut afflictu iniurijs concidunt, aut percussis grauioribus damnis astringuntur, seque ipsos in suis desiderijs reprehendentes ad Dominum corda conuertunt. Qui ergo huius mundi aduersitatibus fracti, ad Dei amorem redeunt, atque a praesentis uitae desiderijs corriguntur, quid isti nisi compelluntur ut intrarent? Sed ualde est tremenda sententia, quae protinus subinfertur. Ait enim:

Dico autem uobis, quod nemo uirorum illorum qui uocati sunt, gustabit cenam meam. Ecce per se uocat, per angelos uocat, per patres uocat, per prophetas uocat, per apostolos uocat, per pastores uocat, plerumque per miracula uocat, plerumque per flagella uocat, aliquando per huius mundi prospera uocat, aliquando per aduersa, nemo contemnat: ne dum uocatus excusat, cum uoluerit intrare, non ualeat.

DOMINICA III. POST TRINITATIS.
Lucæ 15. Matth. 18.

In illo tempore, Erant appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, ut audirent illum, et murmurabant pharisaei et scribae, dicentes: Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE
EADDEM LECTIOE.

Quia non solum iustus peccare per inertiam, sed & peccator per solertiam respicere potest, postquam sal infatuatum foras mitti debere narratum est, mox poenitentium cohors inuitus admissa describitur, qui ad audiendum Dei uerbum appropinquantes, non solum ad colloquendum, sed etiam ad conuiscendum recepti sunt. Bedae tom. 7.

sunt. Quod uidentes pharisaei, dedignati sunt: quia uera iustitia compassionem habet, & falsa iustitia dedignationem, quam uis & iusti solent recte peccatoribus indignari. Sed aliud est quod agitur typo superbiae, aliud quod zelotum disciplinae. Sed qui agri erant, ita ut agros se esse nescirent, quatenus quod erant agnoscerent, caelestis eos medicus blandis fomētis curat, benignum paradigma obijcit, & in eorum corde uulneris tumorem premit. Ait namque:

Quis ex uobis homo, qui habet centum oves, et si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonagintanovem in deserto, et uadit ad illam quae perierat, donec inueniat illam? Ecce mira dispensatione pietatis similitudinem ueritas dedit, quam & in se ipse homo recognosceret, & tamen haec specialiter ad ipsum autorem hominum pertinere. Quia enim ceterarius numerus est perfectus, ipse centum oves habuit, cum angelorum substantiam & hominum creauit. Sed una ouis tunc perijt, quando peccando homo pasua uitae dereliquit: dimisit autem nonagintanovem oves in deserto, quia illos summos angelorum choros reliquit in caelo. Cur autem caelum desertum uocatur, nisi quod desertum dicitur derelictum? Tunc autem caelum homo deseruit, cum peccauit. In deserto autem nonagintanoue oves remanserant, quando in terra Dominus unam quaerebat, quia rationabilis creaturae numerus, angelorum uidelicet & hominum, quae ad uidentium Deum condita fuerat, pereunte homine erat imminutus, & ut perfecta summa ouium integraretur in caelo, homo perditus quaerebatur in terra.

Et cum inuenit illam, imponit in humeros suos gaudens. Ouem in humeris suis imposuit, quia humana natura suscipiens, peccata nostra ipse portauit. Et ueniens domum conuocat amicos et uicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam, quae perierat. Inuenta oue ad domum redijt, quia pastor non ster reparato homine ad regnum caeleste redijt. Ibi amicos & uicinos inuenit, illos uidelicet angelorum choros, qui amici eius sunt, quia uoluntatem eius continue in sua stabilitate custodierunt: uicini quoque eius sunt, quia claritate uisionis illius sua assiduitate perfruuntur. Et notandum quod non dicat congratulamini ouem inuenitae, sed mihi: quia uidelicet eius est gaudium uita nostra, & cum nos ad caelum reducimus, solennitatem laetitiae illius implemus.

Dico uobis, quod ita gaudium erit in caelo super uno peccatore poenitentiam habente, quam super nonagintanovem iustis, qui non indigent poenitentia. Plus de conuersis peccatoribus, quam de stantibus iustis gaudium erit in caelo, quia plerumque hi, qui nullis se oppressos peccatorum molibus sciunt, stant quidem in uia iustitiae, nulla illicita perpetrante, sed tamen ad caelestem patriam anxie non anhelant, tantoque sibi in rebus licitis usum praebent, quanto se perpetrasse illicita nulla meminerunt: & plerumque pigri remanent ad exercenda bona praecipua, quia ualde securi sunt, quod nulla commiserint mala gratiora. At contra nonnulli hi, qui se aliqua illicita egisse meminerunt, ex

ipso suo dolore compuncti, inardescunt ad amorem Dei, seseque in magnis uirtutibus exercent. Maius ergo de peccatore conuerso, quam de stante iusto gaudium fit in caelo: quia & dux in prelio plus eum militem diligit, qui post fugam reuersus hostem fortiter premit, quam illum qui nunquam terga praebuit, & nunquam aliquid fortiter fecit. Sed inter haec sciendum est, quia sunt plerique iusti in quorum uita tantum est gaudium, ut eis qualibet peccatorum poenitentia praeponi nullatenus possit. Nam multi & nullorum sibi malorum sunt conscij, & tamen in tantis ardoris afflictione se exerunt ac si peccatis omnibus angustentur, cuncta etiam licita respuit, ad despectum mundi sublimiter accinguntur, lamentis gaudent, in cunctis semetipsos humiliant, & sicut nonnulli peccatorum, sic ipsi peccata cogitationum deplorant. Hinc ergo colligendum est, quantum Deo gaudium faciat, quando humiliter plangit iustus, si facit in caelo gaudium, quando hoc quod male gessit, per poenitentiam damnat iniustus.

Aut quae mulier habens drachmas decem, si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & euertit domum, & quaerit diligenter donec inueniat? Qui signatur per pastorem, ipse & per mulierem. Ipse enim Deus, ipse & Dei sapientia. Et quia imago exprimitur in drachma, mulier drachmam perdidit, quando homo qui conditus ad imaginem Dei fuerat, peccando a similitudine sui conditoris recessit. Sed accendit mulier lucernam, quia sapientia Dei apparuit in humanitate: lucerna quippe lumen in testa est, lumen uero in testa est diuinitas in carne. Accensa autem lucerna euertit domum, quia mox ut eius diuinitas per carnem claudit, omnis se nostra conscientia concussit. Dominus namque euertitur, cum consideratione reatus sui humana conscientia perturbatur. Euersa uero domo inuenitur drachma, quia dum perturbatur conscientia hominis, reparatur in homine similitudo conditoris.

Et cum inuenierit, conuocat amicos & uicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni drachmam, quam perdideram.] Quae amicae uel uicinae, nisi illae potestates sunt caelestes iam superius dictae, quae tanto superne sapientiae iuxta sunt, quanto ei per gratiam continuam uisionis appropinquant. Sed intuentum cur ista mulier decem drachmas habuisse perhibetur. Angelorum quippe & hominum naturam ad cognoscendum se Dominus condidit, quam dum consistere ad aeternitatem uoluit, eam proculdubio ad similitudinem suam creauit. Decem uero drachmas habuit mulier, quia noue sunt ordines angelorum: sed ut completeretur electorum numerus, homo decimus creatus est, qui a conditore suo nec post culpam perijt: quia hinc aeterna sapientia per carnem miraculis coruscans, ex lumine testae reparauit.

Ita dico uobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente.] Poenitentiam agere est & perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc poenitentiam agere aut

ignorat, aut dissimulat. Quid enim prodest si peccata quis luxuria desinat, & tamen adhuc auariciae aestibus anhelet? Aut quid prodest si irae culpas iam lugeat, & tamen adhuc inuidiae facibus tabescat? Sed minus est ualde quod dicimus, ut qui peccata deplorat, ploranda minime committat. Nam cogitandum summopere est, ut qui se illicita meminit commisisse, a quibusdam etiam licitis studeat abstinere: quatenus per hoc conditori suo satisfaciat, ut qui commisit prohibita, sibi metipsum abscondere debeat etiam commissa.

DOMINICA IIII. POST TRINITATIS. Lucae 6.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIO.

HOC loco nihil aliud nobis praecipere existimo, nisi ut ea facta quae dubium est, quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod enim scriptum est, Ex fructibus eorum cognoscetis eos, de manifestis dictum est, quae non possunt bono animo fieri, sicuti sunt stupra, uel blasphemiae, uel furta, uel ebrietas, & si quae sunt talia, de quibus nobis iudicare permittitur. De genere autem ciborum, quia possunt bono animo & simplici corde sine uitio concupiscentiae quicumque humani cibi indifferenter sumi, prohibet Apostolus iudicari eos, qui carnibus uescantur, & uinum bibebant, ab eis qui se ab huiusmodi alimentis temperant. Qui manducat, inquit, non manducantem non spernat: & qui non manducat, manducantem non iudicet. Ad hoc pertinet etiam illud, quod alio loco dicit: Nolite ante tempus quicumquam iudicare, quoad usque ueniat Dominus & illuminet abscondita tenebrarum, & manifestabit cogitationes cordis. Sunt ergo quaedam facta media, quae ignoramus quo animo fiant, quae & bono & malo fieri possunt, de quibus temerarium est iudicare, maxime ut condemnemus. Horum autem ueniet tempus ut iudicentur, cum Dominus illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit cogitationes cordis. Duo sunt autem in quibus temerarium iudicium cauere debemus, cum incertum est quo animo quidque factum sit, uel cum incertum est qualis futurus sit, qui nunc uel malus uel bonus apparet.

Dimittite, & dimittentur: date, & dabitur uobis.] Dimittere nos iniurias, dare beneficia iubet, ut & nobis peccata dimittantur, & uita detur aeterna. Quia sententia breui sed eximia, cuncta quae latissime de conuersando, cum inimicis mandauerat, comprehendendo concludit:

Mensuram bonam, confertam & coagitatam & superfluentem dabunt in sinum uestrum.] Huic simile est quod alibi dicit. Ut & ipsi recipiant uos in eterna tabernacula. Non enim pauperes ipsi, sed Christus

mercedem his qui eleemosynam fecere, redditurus est. Quam tamen in sinum dare dicuntur, quia promerenda illius occasionem debere, cum uel egentes miserere, uel improbe saeuientes fortiorum sunt & tolerati patientia, & beneficentia sustentati, & ad ipsam aliquoties fidem dulci gratia prouocati.

Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur uobis.] Et Apostolus ad eleemosynam Corinthios hortans, inter alia dicit: Hoc autem dico, qui parce seminat, parce & metet. Et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Potest autem & de omnibus quae mente, manu, lingua gerimus accipi, Quia tu reddes singulis, inquit, secundum opera eorum.

Dicebat autem illis & similitudinem, Nunquid potest caecum caecum ducere? nonne ambo in foueam cadent? Sensus huiusce sententiae pendet ex superioribus, ubi danda eleemosyna & iniuria dimittenda praecipitur. Si te, inquit, ira contra uolentium, & contra petentem philargyriae caecauerit, nunquid tua mente uisitata uirtutum eius curare poteris? Aut ille solus qui iniuriam fecit, & non tu etiam qui ferre nesciebas, reus deputaberis? Aut si mitem te tranquillique pectoris eius improbitas inuenerit, & ille ad poenitentiam mouebitur, & tu patientiae praemio donaberis, quia caecum uidente oculo, hoc est, corde sereno, ducere curabas ad lumen.

Non est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit, sicut magister eius.] Si magister, qui utriusque quasi Deus potuit, non suas uultum ire iniurias, sed ipsos maluit infecutores patiendo reddere mitiores, eandem necesse est discipuli, qui puri homines sunt, regulam perfectionis sequantur.

Quid autem uides festucam in oculo fratris tui, trabem autem tuam in oculo tuo est, non consideras? Et hoc ad superiora respicit, ubi caecum a caeco duci, id est, peccantem a peccatore castigari non posse praemonuit. Multi enim superbia uel odio, philargyria uel auaritia, uel alio quolibet crimine praueuerit, leuita haec aut nulla iudicantes, acerrime corripunt eos, quos subita uiderint ira turbatos, oculum mentis a solito puritatis statu quasi festuca irruente mutasse, atque immemores Dominici praecipi quo ait, Nolite condemnare, & non condemnabimini, magis amant uituperare & damnare, quam emendare atque corrigere.

Et quomodo potes dicere fratri tuo: frater sine eijciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non uidens? Haeccum fratre agis, si (uerbi gratia) quod ira ille peccauit, tu odio reprehendis. Quantum autem inter festucam & trabem, quali tantum inter iram distat atque odium. Odium est enim ira inueterata, quasi quae uetustate ipsa tantum acceperit, ut merito appelletur trabis. Fieri autem potest, ut si irascaris homini, uelis eum corrigi: si autem oderis hominem, non potes eum uelle corrigere. Et ideo impossibile dicitur, ut festucam fratris oculo demat, qui uo trabem gestat in oculo.

Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc respicies ut educas festucam de oculo fratris tui.] Id est, prius

modo abs te expelle odium, & deinceps poteris iam eum quem diligis emendare. Et est uere multum cauendum & molestum hypocritarum, id est, simulatorum genus, qui cum omnium uirtutum accusaciones, odio & liuore suscipiant, etiam consultores uideri se uolunt. Et ideo pie cauteque uigilandum est, ut cum aliquem reprehendere uel obiurgare necessitas ceperit, primo cogitemus utrum tale sit uitium, quod nunquam habuimus, uel quo iam caruimus. Et si nunquam habuimus, cogitemus & nos homines esse, & habere potuisse. Si uero habuimus & habemus, tangat memoriam communis infirmitas, ut illam reprehensionem aut obiurgationem non odium, sed misericordia praecedat: ut siue ad correctionem eius, propter quem id facimus, siue ad peruersionem ualuerit (nam incertus est exitus) nos tamen de simplicitate oculi nostri securi simus. Si autem cogitantes nosmetipsos inuenerimus in eo esse uitio, in quo est ille quem reprehendere parabamus, non reprehendamus neque obiurgemus, sed tamen commiseramus, & non illum ad obtemperandum nobis, sed ad pariter conandum inuitemus. Raro ergo & magna necessitate obiurgaciones adhibendae sunt, ita tamen ut etiam in his ipsis non nobis, sed Deo ut seruiamus instemus: ipse enim est finis, ut nihil duplici corde faciamus, auferentes trabem de oculo nostro in uidentiae, uel maliciae, uel simulationis, ut uideamus eijcere festucam de oculo fratris.

DOMINICA QUINTA POST TRINITATIS, Lucae quinto.

In illo tempore, cum turba irrueret ad Iesum ut audirent uerbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genesareth. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIO.

STAGNUM Genesareth idem dicunt esse, quod mare Galilaeae, uel mare Tiberiadis: sed mare Galilaeae ab adiacente prouincia dictum, mare Tiberiadis a proxima ciuitate, quae olim Chennereth uocata, sed ab Herode tetrarcha instaurata, in honorem Tiberij Caesaris Tiberias est appellata. Porro Genesas a lacu ipsius natura, quae crispantibus aquis de seipso sibi excitare auram perhibetur, Graeco uocabulo, quasi generans sibi auram dicitur. Neque enim in stagni morem sternitur aqua, sed frequentibus aetris spirantibus agitur, hauritu dulcis & ad potandum habilis. Sed Hebraea linguae consuetudine omnis aquarum congregatio, siue dulcis, siue salua, mare nuncupatur. Qui lacus interfluit in Iordane centum quadraginta stadiis in longitudinem, & quadraginta extenditur in latitudinem. Quia ergo stagnum siue mare praesens seculum designat, Dominus secus mare stat postquam uitae labentis mortalitatem deueniens in ea, quae passus est carne, stabilitate perpetuae quietis adiit. Turbarum conuentus ad

Esai. 2.

eum, gentium in fide concurrentium typus est, de quibus Esaias: Et fluent, inquit, ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent: Venite & ascendamus ad montem Domini.

Et uidit duas naues stantes secus stagnum.] Duas naues secus stagnum posita circumcissionem & preputium figurant: quas bene Iesus uidisse perhibetur, quia in utroque populo nouit Dominus qui sunt eius, eorumque cor a fluctibus seculi huius ad futurae uitae tranquillitatem quasi ad soliditatem litoris uident, hoc est, misericorditer uisitando prouehit.

Piscatores autem descenderant, & lauabant retia.] Piscatores sunt ecclesiae doctores, qui nos rete fidei comprehensos, & de profundo ad lumen elatos quasi pisces litori, sic terrae uiuentium aduehunt. Quasi enim quaedam retia piscantium sunt complexae praedicationum dictiones, quae eos quos ceperint in fide non amittant: unde & retia quasi retinentia sunt uocata. Sed haec retia modo laxantur, in capturam modo lota plicantur: quia non omne tempus est habile doctrinae, sed nunc exerenda lingua doctori, nunc suimet cura gerenda.

Ascendens autem in unam nauem, quae erat Simonis, rogauit eum a terra reducere pusillum. Et sedens, docebat de nauicula turbas.] Nauis Simonis est ecclesia primitiua, de qua Paulus ait: Qui enim operatus est Petro in apostolatum circumcissionis, operatus est & mihi inter gentes. Bene una dicta, quia multitudine dinis creditum erat cor unum & anima una. De qua docebat turbas, quia de autoritate ecclesiae docet usque hodie gentes.

Gal. 2.

Actu. 4.

Ut cessauit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia uestra in capturam.] Quod primo rogauit Simonem nauem a terra reducere pusillum, significat temperate utendum uerbo ad turbas, ut nec terrena eis praecipiantur, nec sic terrenis in profunda sacramentorum recedatur, ut ea penitus non intelligant, uel prius in proximis regionibus gentibus praedicandum, ut quod dicitur ite Petro, Duc in altum, & laxate retia uestra in capturam, ad remotiores gentes quibus postea praedicatum est, pertineat.

Et respondens Simon, dixit illi: Praeceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus, in uerbo autem tuo laxabo rete.] Nisi Dominus aedificauerit domum, in uanum laborant qui aedificant eam: nisi Dominus cor illustrauerit auditorum, doctor in nocte laborat: nisi in uerbo gratiae supernae laxata fuerint instrumenta disputationum, frustra uocis suae praedicator iaculum mittit. Quia fides populorum non sapientia uerbi compositi, sed diuina uocationis munere prouenit.

Psalm. 126.

Et cum hoc fecissent, conuenerunt piscium multitudinem copiosam. Rumpebatur autem rete eorum.] Prae multitudi- ne piscium rete rumpebatur, quia nunc ad confessionem fidei etiam cum electis reprobis tan- ti intrant, qui ipsam quoque ecclesiam haeresibus scindant. Rumpitur autem rete, sed non labitur piscis, quia suos Dominus etiam inter persequentium scandala seruat.

Et annuerunt socijs, qui erant in alia naui, ut uenirent &

adiuuarent eos.] Alia nauis, ut praediximus, est ecclesia de gentibus, quae & ipsa non sufficiente una nauicula piscibus impletur electis: quia non uit Dominus qui sunt eius, & apud ipsum certus est suorum numerus electorum. Dumque tot in Iudaea credituros non inuenit, quot ad fidem uitamque praedestinos nouit aeternam, quasi alia nauis receptacula piscibus querens suis, corda quoque gentium fidei gratia replet. Et bene rupto rete socia nauis aduocatur, quoniam ante Iudas proditor, ante Simon magus pisces nequissimi capti sunt, ante Ananias & Saphira fidei rete subdole tentabant ingredi: ante, ut Iohannes testatur, multi discipulorum eius abierunt retro, & iam non cum illo ambulabant: ac deinde Barnabas & Paulus ad gentium sunt apostolatam segregati.

2. Tim. 2.

Actu. 8. Actu. 5. Ioh. 6. Actu. 13.

Et uenerunt, & impleuerunt ambas nauiculas, ita ut mergerentur.] Harum impletio nauium usque in finem seculi crescit: sed quod impletae merguntur, hoc est, in subuersione premuntur (non enim submersae, sed tamen sunt periclitatae). Apostolus exponit, dicens: In nouissimis diebus erunt tempora periculosa, & erunt homines seiplos amantes, &c. Nam mergi naues, est homines in seculum, ex quo elati per fidem fuerant, morum praui- tate relabi. Quales & ipse Petrus adhuc in infirmitate positus, hoc loco demonstrat. Unde sequitur:

2. Tim. 3.

Quod cum uideret Simon Petrus, proci- dit ad genua Iesu, dicens: Exi a me, quia homo peccator sum Domine.] Quia carnales quique in ecclesia regimen spirituum, in quibus maxime Christi persona eminet, a se quodammodo repellunt. Non enim hoc uoce linguae dicunt bonis ministris Dei, ut eos a se repellant, sed uoce morum & actuum suorum suadent a se recedi, ne per bonos regantur, & eorum hementius quo deserunt eis honorem, & tamen factis suis a se recedere admonent, ut honorificentiam eorum significauerit Petrus caedens ad pedes Domini: mores autem in eo quod ait, Exi a me Domine, quia peccator homo sum. Quod tamen quia non fecit Dominus, non enim recessit ab eis, sed eos subductis nauibus ad litus perduxit, significat in bonis & spiritalibus uiris non esse oportere hanc uoluntatem, ut peccatis turbati commoti, quo quasi securius tranquillusque uiuant, minus ecclesiasticum deserant.

Et ait ad Simonem Iesus: Noli timere.] Confortat Dominus timorem carnalium, animosque fragillum consolando erigit, ne quis uel de sua conscientia culpa tremens, uel de aliorum innocentia stupens, sanctitatis iter formidet aggredi. Quod autem sequitur,

Ex hoc iam homines eris capies.] Ad ipsum Petrum specialiter pertinet. Exponit enim ei Dominus quid haec captura piscium significet, quod uidelicet ipse licet nunc per retia pisces, sic alii quando per uerba sit capturus homines: totusque facti huius ordo quid in ecclesia, cuius ipse typum tenet, quotidie geratur ostendat. Quod uero subiungitur,

Et subductis ad terram nauibus, relictis omnibus secuti sunt eum.]

Math. 4. Marc. 1.

eum.] Potest significare finem temporis quo ab huiusmodi fallo, qui Christo inhaerent, penitus recessuri sunt. Sciendum est autem hanc eandem non esse lectionem, qua Matthaeus & Marcus binos de nauiculis piscatores, primo Petrum & Andream, deinde filios Zebedae a Domino narrat esse uocatos. Non enim eos Lucas nunc a Domino uocatos, sed tantum Petro fuisse praedictum, quod homines esset capturus, insinuat. Quod non ita dictum est, quasi iam pisces nunquam esset capturus: nam & post resurrectionem Domini legimus eos esse piscatos. Unde datur intelligi, eos ad capturam piscium ex more remeasse, ut postea fieret, quod Matthaeus & Marcus narrat, quando eos binos uocauit. Tunc enim non subductis ad terram nauibus tanquam cura redeundi, sed ita eum secuti sunt, tanquam uocantem ac iubentem ut sequerentur.

10. Ioh. 21.

DOMINICA SEPTIMA POST TRINITATIS. Mar. 8. Matth. 15.

In illo tempore, cum multa turba esset cum Iesu, nec haberent quod manducarent, conuocatis discipulis ait illis: Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

In hac lectione consideranda est in uno eodemque redemptore nostro distincta operatio diuinitatis & humanitatis: atque error Euty- chetis, qui unam tantum in Christo operationem dogmatizare praesumit, procul a Christianis finibus expellendus. Quis enim non uideat hoc, quod super turbam miseretur Dominus, ne uel inedia uel uitae longioris labore deficiat, affectum esse & compassionem humanae fragilitatis? Quod uero de septem panibus, & pisciculis paucis quatuor hominum milia saturauit, diuina opus esse uirtutis: Mystice autem hoc miraculo designatur, quod uia seculi praesentis aliter incolumes transire nequimus, nisi nos gratia redemptoris nostri alimento uerbi sui reficiat. Hoc uero typice inter hanc refectionem & illam quinque panum ac duorum piscium distat, quod ibi litera ueteris instrumenti spiritali gratia plena esse signata est: hic autem noui ueritas ac gratia testamenti fidelibus ministranda monstrata est. Sane utraque resectio in monte celebrata est, ut aliorum euangelistarum narratio declarat: quia utriusque scriptura testamenti recte intellecta altitudinem nobis caelestium & praceptorum mandat & premiorum: utraque altitudinem Christi, qui est mons domus Domini, in uertice montium consona uoce praedicit. Qui enim aedificatam super se ciuitatem siue domum Domini, id est, ecclesiam in altum honorum extollit operum, & cunctis manifestam gentibus exhibet, ipse hanc ab infimis delectationibus abstractam pane caelestis reficit, at-

10. Ioh. 6.

Math. 15.

que ad appetitum supernae suauitatis dato pig- nore cibi spiritalis accendit.

Miseretur, inquit, super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent. Et si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in uia.] Quare triduo turba Dominum sustinuerit, Matthaeus exponit plenius, qui ait: Et ascendens in montem, sedebat ibi. Et accesserunt ad eum turbae multae, habentes secum mutos, caecos, claudos, debiles, & alios multos, & proiecerunt eos ad pedes eius, & curauit eos. Turba ergo triduo Dominum propter sanationem infirmorum suorum sustinet, cum electi quinque fide sanctae trinitatis lucidi Domino pro suis suorumque peccatis, animae uidelicet languoribus, perseveranti instantia supplicant. Item turba triduo Dominum sustinet, quando multitudo fidelium peccata quae perpetravit, per poenitentiam declinans ad Dominum se in opere, in locutione, atque in cogitatione conuertit. Quos dimittere ieiunos in domum suam Dominus non uult, ne deficient in uia: quia uidelicet conuersi peccatores in praesentis uitae deficiunt, si in sua conscientia sine doctrinae sanctae pabulo dimittantur. Ne ergo lassentur in huius peregrinationis itinere, passendi sunt sacra admonitione. Valde autem pensanda est pia sententia, quae processit ex ore ueritatis, qua dicitur:

Math. 15.

Quidam enim ex eis de longe uenerunt.] Est enim qui nihil fraudis & nihil carnalis corruptionis expertus ad omnipotentis Dei seruitium festinauit. Ille de longinquo non uenit, quia per incorruptionem & innocentiam proximus fuit. Alius nulla impudicitia, nullis flagitijs inquinatus, solum autem coniugium expertus ad ministerium spirituale conuersus est. Neque iste uenit de longinquo, quia usus conjunctione concessa per illicita non errauit. Alij uero post carnis flagitia, alij post falsa testimonia, alij post facta furta, alij post illatas iniurias & uolentias, alij post perpetrata homicidia ad poenitentiam redeunt, atque ad omnipotentis Dei seruitium conuertuntur: hi uidelicet ad Dominum de longinquo ueniunt. Quanto enim quisque plus in prauo opere errauit, tanto ab omnipotente Domino longius recessit. Dentur ergo alimenta eis etiam qui de longinquo ueniunt, quia conuersis peccatoribus doctrinae sanctae cibi praebendi sunt, ut in Deum uires reparent, quas in flagitijs amiserunt. Item Iudaei quicumque in Christo crediderunt, de propere ad illum uenerunt, quia legis & prophetarum erant literis edociti de illo. Credentes uero ex gentibus de longe utique uenerunt ad Christum, quia nullis paginarum scripturarum monumentis de eius erant fide praemoniti.

Et interrogauit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt, Septem.] Bene septem panes in mysterio noui testamenti ponuntur, in quo septiformis gratia spiritus sancti plenius fidelibus cunctis & cre- denda reuelatur & credita datur. Neque horum deacei fuisse produntur, sicut illi quinque de quibus sunt quinque hominum milia saturata: ne iterum sicut in lege uitale animae alimentum

corporalibus sacramentis obtegeretur. Hordei enim medulla tenacissima palea tegitur.

Et praecepit turbae discumbere super terram.] Supra in refectioe quinque panum turba super foenum uiride discumbebat, nunc ubi septem panibus reficienda est, supra terram discumbere praecipitur: quia per scripturam legis carnis delicta calcare & comprimere iubemur. Omnis enim caro foenum, & omnis gloria eius tanquam flos foeni. In nouo autem testamento ipsam quoque terram, ac facultates temporales derelinquere praecipimur. Vel certe quia mons in quo turba Dominici panibus reficiebatur, altitudinem, ut supra diximus, redemptoris nostri significat, ibi super foenum, hic super terram reficitur. Ibi enim cellitudo Christi propter carnales homines, & Hierusalem terrenam carnali spe & desiderio tegitur: hic autem remota omni cupiditate carnali conuiuas noui testamenti spei permanentis firmamentum tanquam plus montis soliditas nullo foeno interposito, continebat.

Et accipiens septem panes, gratias agens, fregit, & dabat discipulis suis ut apponerent, & apposuerunt turbae.] Dominus accipiens panes dabat discipulis, ut ipsi acceptos turbae apponerent: quia spiritualis dona scientiae tribuens Apostolis, per eorum ministerium uoluit ecclesiae suae per orbem uitae clara distribuere. Quod autem fregit panes quos discipulis daret, a pertionem designat sacramentorum, quibus ad perpetuam salutem nutriendus erat mundus. Cum enim ait ipse Dominus, Et nemo nouit filium, nisi pater: neque patrem quis nouit, nisi filius, & cui uoluerit filius reuelare, quid nisi panem uitae nobis per se aperendum demonstrauit, ad cuius interiora cernenda per nos ipsos penetrare nequiuimus?

Cui contra propheta miserabilem quorundam famem deplorans, aiebat: Paruuli petierunt panem, nec erat qui frangeret eis. Quod est alijs uerbis dicere: Indocti quaesierunt pabulum uerbi Dei, quo ad uirtutem bonae operationis conualescerent refici, nec erat magistris deficientibus, qui eis scripturarum arcana patefaceret, eosque ad uiam ueritatis institueret. Acceptis autem ad frangendum panibus Dominus gratias agit, ut & ipse quantum de salute generis humani congaudeat, ostendat, & nos ad agendas semper Deo gratias informet, cum uel tereno pane carnem, uel animam caelesti superna gratia largiente reficimus.

Et habebant pisciculos paucos, & ipsos benedixit, & insit apponi.] Si in panibus septem scriptura noui testamenti designatur, in cuius lectione per gratiam sancti spiritus internas mentium epulas inuenimus, quid in pisciculis quos benedicens pariter Dominus turbae iussit apponi, nisi sanctos accipimus illius temporis, quo eadem est condita scriptura, uel quorum ipsa scriptura fidem, uitam & passionem continet: Qui de turbulentis huius seculi fluctibus erepti, ac diuina benedictione consecrati, refectioem no-

bis internam; ne in huius mundi transeuntis excursu deficiamus, exemplo suae uel uitae praebuere uel mortis.

Et manducauerunt, & saturati sunt.] Manducant de panibus Domini ac piscibus, & saturantur, qui audientes uerba Dei, & exempla intuentes ad profectum uitae correctionis per haec excitari atque assurgere festinant. Quibus apte congruit illud Psalmista, Edent pauperes, & saturabuntur, & laudabunt Dominum, qui requirunt eum, uiuet cor eorum in seculum seculi. Quod est aperte dicere: Audient humiles uerbum Dei, & facient, & ad laudem non suam, sed superni argitoris cuncta, quae bene gerunt referent. Unde merito ad uitam interioris hominis aeternam, utpote pane uitae saturati per prophetam exprobratur: Manducastis, & non estis saturati. Manducant namque, & non saturantur, qui panem uerbi Dei audiendo degustant, sed non faciendo quae audiunt, nihil ex his internae dulcedinis, quo cor ipsorum confirmetur, in uentre memorem recipiunt.

Et sustulerunt, quod superauerat de fragmentis septem sportas.] Quod turbis saturatis supererat, Apostoli sustollunt, & septem sportas implent, quia sunt altiora perfectionis praeccepta uel potius exhortamenta & consilia, quae generalis fidelium multitudo nequit seruando & implendo attingere. Quorum executio illos proprie respicit, qui maiore sancti spiritus gratia pleni generalis populi Dei conuersionem mentis atque operis sublimitate transcendunt, qualibus dicitur: Si uis perfectus esse, uade, uende omnia quae habes, & caetera. Unde bene sportas, quibus Dominicorum sunt condita fragmenta ciborum, propter septiformem spiritus gratiam septem fuisse memorantur. Nam quia sportae iunco & palmarum folijs solent contexti, merito in sanctorum significatione ponuntur. Iuncus quippe super aquas nasci consueuit, palmarum uero uicticem ornat manum. Et iuncea ualis recte comparantur electi, cum radicem cordis ne forte ab amore aeternitatis arefcat, in ipsa uiae fonte collocant. Assimilantur & eis quae de palmarum sunt folijs contexta, cum in defectiuam aeternae retributionis memoriam puro in corde retinent. Et bene turba, quamuis reliquias Domini prandij non caperet, manducasse tamen & saturata esse narratur: quia sunt nonnulli qui etsi omnia sua relinquere nequeunt, neque explere hoc quod de uirginibus dicitur, Qui potest capere capiat, caeteraque huiusmodi: tamen esurientes & sitientes iusticia saturantur, cum audiendo mandata legis Dei ad uitam perueniunt aeternam.

Erant autem qui manducauerunt quasi quatuor milia, & dimisit eos.] Bene quatuor milia, ut ipso etiam numero doceret euangelicis se pastos esse cibarijs,

DOMINICA VIII. POST Trinitatis. Lucae 6. Matth. 7.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Attendite a falsis prophetis, qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium, intrinsecus sunt autem lupi rapaces. Non est enim arbor bona, quae facit fructus malos. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Contra hypocritam quae coeperat Christus Iesus saluator noster, exequitur. Si ueram, inquit, & non fictam uis habere iustitiam, quae uerbis ostentas, etiam factis compensare curato, ut bona existens arbor, bonis orneris & fructibus. Quia etsi se fingat hypocrita, non est bonus qui facit opera mala: etsi reprehendat insontem, non ideo malus est qui facit opera bona.

Vnaqueque enim arbor de fructu suo cognoscitur.] Qui sit fructus, quo mala bona uel dinosci debeat arbor, Apostolus ostendit, dicens: Manifesta autem sunt opera carnis, quae sunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum seruitus, ueneficia, inimicitiae, contentiones, emulationes, irrixae, dissensiones, haereses, inuidiae, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia quae praedico uobis sicut praedixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, modestia, continentia. Caeterum elemosyna, uel oratio, uel ieiunium, fructus quidem est proprie bonorum, sed nonnunquam simulatae etiam usurpatum a malis, de quibus Dominus ait: Quia receperunt mercedem suam. Et alibi: Attendite a falsis prophetis, qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Sed non ideo debent oues odisse uestimentum suum, quod plerumque illo se occultant lupi, dum aliud ostendant ad decipiendum eos, qui sub isto uestitu ouino lupos uideri non possunt. Hic ergo non est fructus de quo cognosci arborem monet, sed ille qui est supra monstratus.

Neque enim de spinis colligunt ficus, neque de rubo uindemiunt uua.] Spinas reor & rubum seculi curas & punitiones esse uitiorum, de quibus peccanti homini dictum est: Terra tua spinas & tribulos germinabit tibi. Ficus uero & uua dulcedinem conuersionis nouae, quam Dominus in nobis esurit, & seruiorem dilectionis qui laetificat cor hominis: de quibus Euangelio conuiscante uox turturis in terra longe lateque resonabat, ficus protulit grossos suos, uinae flores dederunt odorem. Non autem de spinis ficus, non uua de rubo colligitur, quia mens adhuc ueteris hominis consuetudine depressa simulare potest, sed fructus noui hominis ferre non potest. Quod si quis obijcere uoluerit ac dicere, quod & Moyses de rubo uindemiari uiam, quando a cognato gentili consilium uti-

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam erat diues, qui habebat uillam, & hic diffusa

le suscepit: & de spinis collegerint ficus hi, qui bus dictum est de pharisaeis; Quae dicunt facite, quae autem faciunt, facere nolite. sciat quia sicut uerax nonnunquam palmes sepi inuoluta recumbit, portansque fructum spina non suum uilibus seruat humanis: sic dicta uel acta malorum, si quando bonis profunt, non hoc ipsi faciunt mali, sed fit de illis superno prouidente consilio.

Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum, & malus homo de malo profert malum.] Idem thesaurus cordis, quod radix est arboris: & quod de corde profertur, id est quod arboris fructus. Qui ergo thesaurum in corde patientiae perfectusque habet amoris, optimos nimirum fructus effundens diligit inimicum, benefacit odienti, benedicit maledicenti, orat pro calumniante, percutienti se uel despolianti non reluctatur, omni petenti tribuit, sua ablata non repetit, non iudicare, non condemnare desiderat, errantem patienter amanterque corrigit, & caetera quae supra saluator edocuit. At qui nequam thesaurum corde seruat, odit amicum, maledicit diligenti, maledicit benedicti, & caetera quae Dominicus sermo redarguit, bono thesauro contraria peragit. Qui ne sibi frustra blandiretur, ex eo quod sequitur:

Ex abundantia enim cordis os loquitur.] quasi non fructus arboris, sed folia, hoc est, uerba folia, & non magis opera, uel ueri Christiani, uel hypocritae quaerantur, consequenter Dominus adiungit:

Quid autem uocatis me, Domine, & non facitis quae dico?] Ac si alijs uerbis ita diceret: Quid folia refectionis uos germinare iactatis, qui nulli operis boni fructus ostenditis? Unde Apostolus preciosum a uili separaturus: hoc est, bonum thesaurum a malo, bonam arborem a mala, perfectum boni magistris discipulum ab hypocrita, ducem uidentem a caeco secreturus, ait: Veniam autem ad uos, si Dominus uoluerit, & cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt, sed uirtutem. Non enim in sermone est regnum Dei, sed in uirtute. Per oris ergo locutionem Dominus uniuersa, quae uel actu, uel fatu, uel cogitatu de corde proferimus, insinuat, quae magis quam hominibus dicta nuda & aperta sunt oculis eius. Nam & moris est scripturarum, uerba pro rebus ponere, unde Psalmista: Dic, inquit, anima mea salus tua ego sum, & Ezechias, Non fuit uerbum, quod non ostenderim eis. Qui utique rerum, & non uerborum Chaldaeis reuelarat arcana. Itemque Apostolus, Et nemo dicit dominum Iesum, nisi in spiritu sancto: pro eo ut diceret, Nemo Dominum Iesum intellectu cernit, nemo uoluntate amplectitur, nisi per gratiam spiritus sancti.

DOMINICA NONA POST Trinitatis. Lucae 16.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam erat diues, qui habebat uillam, & hic diffusa

matus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius. Et uocauit illum, et ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem uillicationis tuae. Iam enim non poteris uillicare. Ait autem uillicus intra se: Quid faciam, quia Dominus meus aufert a me uillicationem? Fodere non ualeo, mendicare erubescio. Scio quid faciam, ut cum amotus fuero a uillicatione, recipiant me in domos suas. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

IN uillico quem Dominus eieciat de uillicatu, & laudauit eum quod in futurum sibi prospexerit, non omnia debemus ad imitandum sumere. Non enim aut Domino nostro facienda est in aliquo fraus, ut de ipsa fraude eleemosynas faciamus: aut eos a quibus recipi uolumus in tabernacula aeterna, tanquam debitores Dei & Domini nostri fas est intelligi, cum iusti & sancti significantur hoc loco, qui eos in

Matth. 10.

Luce 18.

Matth. 25.

Prouer. 20.

roducant in tabernacula aeterna, qui necessitatibus suis terrena bona communicauerunt. De quibus etiam dicit, Quod si quis alicui eorum calicem aquae frigidae dederit tantum in nomine discipuli, non perdet mercedem suam. Sed etiam e contrario dicuntur istae similitudines, ut intelligamus si laudari potuit ille a Domino, cui fraudem faciebat, quanto amplius placeant Domino Deo, qui secundum eius praecipuum illa opera faciunt. Sicut etiam de iudice iniquitatis qui interpellabatur a uidua, comparationem duxit ad iudicem Deum, cui nulla ex parte iudex iniquus conferendus est. Villici sane uocabulo discimus eos, qui pecunias habent, non iam dominos suae, sed alienae potius rei dispensatores esse putandos. Qui si iuxta huius serui exemplum sedulo finienda uillicationis ac rationis reddendae tempus praeriderint, facile terrenorum omnium delectatione simul & dilectione nudati, plus sibi de amicis conquirendis in futuro, quam diuitijs in praesenti colligendis prospicere curabunt. Qui multa se cum anxius pertractando, Quid faciam, inquit, fodere non ualeo, mendicare erubescio. Ablata quippe uillicatione fodere non ualemus, quia finita hac uita in qua tantum licet operari, nequaquam ultra bonae conuersationis fructum ligone deuotae compunctionis licet inquirere. Mendicare, confusionis est: illo scilicet pessimo genere medicandi, quo uirgines illae fatuae mendicasse referuntur, quae ingruente tempore nuptiarum, oleo uirtutum deficiente, sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo uestro, quia lampades nostrae extinguuntur. & de quo Salomō ait, Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo aestate, & non dabitur ei.

Conocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit, Centum cados olei. Dixitque illi, Accipe cautionem tuam, & sede cito, scribe quinquaginta. Deinde alio dixit: Tu uero quantum debes? Qui ait, Centum coros tritici. Ait illi, Accipe literas tuas, & scribe octoginta. Cadus Graeca amphora est, continens urnas tres: corus uero modios triginta complectitur.

Quod autem de centum cadis olei quinquaginta scribi fecit a debitore, & de centum coris tritici octoginta, ad nihil aliud ualere arbitror, nisi ut ea quae similitur in sacerdotes atque in Leuitas Iudaeus quilibet operatur, in Christi ecclesia abundet iustitia eius, super scribarum & phariseorum, ut cum illi decimas darent, isti dimidias dent, sicut non de fructibus, sed de ipsis bonis suis fecit Zachaeus: aut certe duplicet decimas, ut duas decimas dando superet impendia ludaeorum. Nisi forte quis simpliciter accipiendum putet, quod omnis qui indigentiam cuiuslibet pauperis sanctorum, uel ex dimidia, uel certe ex quinta parte, quantum uiginti, uel quinquaginta ad centum sunt, alleuiauerit, certa suae misericordiae sit mercede donandus.

Et laudauit Dominus uillicum iniquitatis, quia prudenter fecisset. Quia filij huius seculi, prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. Audiant sapientes huius seculi, ut stultam sapientiam deserere, & sapientem Dei stultitiam discere queant, quanti eorum sapientiam diuina equitas estimauerit, quos non uere prudentes, sed in generatione sua prudentes esse commemorat, iuxta hoc quod alibi dicitur: Vae qui sapientes estis in oculis uestris, & cora uobismet ipsis prudentes. Nec non & amatores aeternae uitae filios lucis appellando, non aliud eos qui sapientes sunt ut faciant mala, bene autem facere nescierunt, quam filios arguit esse te nebrarum. Filij autem lucis & filij huius seculi uocantur, quomodo filij regni & filij perditionis. Cuius enim quisque agit opera, eius cognominatur & filius.

Et ego uobis dico, Facite uobis amicos de mammona iniquitatis: ut cum defeceritis, recipiant uos in aeterna tabernacula. Mammonam iniquitatis ob hoc appellat ista pecuniam, quam possidemus ad tempus, quia mammona diuitiae interpretantur. Nec sunt istae diuitiae nisi iniquis, qui in eis constituunt spem atque copiam beatitudinis suae. A iustis uero cum haec possidentur, est quidem ista pecunia, sed non sunt illis diuitiae nisi coelestes & spirituales, quibus indigentiam suam spiritualiter supplentes, exclusa egestate miseriae beatitudinis copia ditabuntur. Si autem hi qui praebent eleemosynam, de iniquo mammonae faciunt sibi amicos, a quibus in aeterna tabernacula recipiantur, quanto magis hi qui spirituales largiuntur epulas, qui dant conseruis cibaria in tempore suo, certissima debent spe summam retributionis erigi.

Qui fidelis est in minimo, & in maiore fidelis est: & qui in modico iniquus est, & in maiore iniquus est. Sunt qui ut scera pietatis & opera misericordiae, quae proximis debentur, ignorant, meritis tamen se castitatis, uigilantibus, longae orationis, plenae fidei, ieiuniorum, ceterarumque uirtutum quae Dei dilectio gignere solet, ueraciter fideles existimant: sed in pio iudice attestante, qui fidelis est in minimo, id est, in pecunia cum paupere participanda, & in maiore fidelis est, illo uidelicet actu, quo specia liter adhaerere creatori, & unus cum eo spiritus effici desiderat. At qui temporalia quae possidet,

Luce 19.

Esai. 5.

Hier. 4.

det, recte dispensare dissimulat, aeternorum sibi gloriam de qua tumet euacuat. Qui enim non diligit fratrem suum quem uidet, Deum quem non uidet, quomodo potest diligere? Et sicut idem dicit, Qui habuerit substantiam mundi, & uiderit fratrem suum necesse habere, & clauerit uiscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?

Si ergo in iniquo mammonae fideles non fuistis, quod uestrum est, quis credet uobis? De iniquo mammonae quod diuitias malorum significet, supra explanatum est. Quorum mentionem saluator faciens alibi dicit, Quia fallacia diuitiarum suffocat uerbum. Veras autem diuitias uel ipsa aeterna uita gaudentia, de quibus scriptum est, quae diuitiae hereditatis eius in sanctis, uel uirtutum spiritualium, quibus ad uitam peruenitur, copiam significat, de quibus dicit Esaias: Diuitiae salutis, sapientia & scientia: timor Domini, ipse thesaurus eius.

Et si in alieno fideles non fuistis, quod uestrum est, quis dabit uobis? Aliena sunt a nobis huius seculi facultates, id est, extra naturam sitae. Nihil enim intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possumus. Nostra autem possessio, regnum caelorum: nostra uita Christus est: nostrae opes sunt spiritualium operum fructus, de quibus Salomon ait: Redemptio animae uiri, propria diuitiae eius. Arguit ergo phariseos fraudis & auaritia, qui quoniam in facultatibus suis fideles non fuerunt, communia conditoris bona priuatim habere malentes, nec Christum accipere meruerunt, quem publicanus ille, cuius paulo ante memini, Zachaeus, ut acquirere posset, dimidiam partem bonorum suorum obtulit.

Matth. 4.

Ibidem 3.

Matth. 13.

Esai. 33.

1. Tim. 6.

Prouerb. 13.

Luce 19.

DOMINICA DECIMA POST Trinitatis. Lucae 19, Matthaei 24, Marci 13.

IN illo tempore, cum appropinquasset Iesus Hierusalem, uidens ciuitatem, fleuit super illam, dicens: Quia si cognouisses et tu, & quidem in hac die tua quae ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia uenient dies in te, & circumdabunt te inimici tui uallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Quod flente Domino illa Hierosolymorum subuersio describitur, quae a Vespasiano & Tito Romanis principibus facta est, nullus qui historiam euerisionis eiusdem legit, ignorat. Sed querendum prius est, quid sit quod dicitur: Videns ciuitatem, fleuit super illam, dicens: Quia si cognouisses et tu. Fleuit etenim pius redemptor ruinae perfide ciuitatis, quam ipsa sibi ciuitas non cognoscebat esse uenturam. Cui flente Domino recte dicitur, Quia si cognouisses et tu, subaudis fleueras, quae modo, quia nescis quod imminet, exultas, unde & subditur:

Et quidem in hac die tua quae ad pacem tibi. Cum er-

nim carnis uoluptatibus se daret, uentura mala non prospiceret, in die sua quae ad pacem esse poterat, habebat. Cur uero bona praesentia ad pacem habuerit, manifestatur cum subditur:

Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Si enim cordis eius oculis mala quae imminerent, abscondita non essent, igitur in praesentibus prosperis non fuisset. Cuius mox etiam poena quae de Romanis, sicut praedixi, principibus imminet, adiuncta est, cum dicitur:

Quia uenient dies in te, & circumdabunt te inimici tui uallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt. Hoc quoque quod additur,

Et non relinquent in te lapidem super lapidem. Etiam ipsa iam eiusdem ciuitatis transmigratio testatur, quia dum nunc in eo loco constructa est, ubi extra portam Dominus crucifixus fuerat, prior illa Hierusalem funditus est euerfa: cui ex qua culpa euerisionis suae poena fuerit illata, subiungitur:

Eo quod non cognoueris tempus uisitationis tuae. Creator quippe omnium per incarnationis mysterium hanc uisitare dignatus est, sed ipsa timoris & amoris illius recordata non est. Unde etiam per prophetam increpatione cordis humani aues caeli ad testimonium deducuntur, dum dicitur: Miluus in caelo cognouit tempus suum, turtur, & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit iudicium Domini.

Et ingressus in templum, cepit eiecerre uendentes in illo ementes, dicens illis, Scriptum est: Quia domus mea domus orationis est. Qui enarrauit mala uentura, & protinus templum ingressus est, ut de illo uendentes & ementes eieceret, profectio innotuit quia ruina populi maxime ex culpa sacerdotum fuit. Euerisionem quippe describens, sed uendentes & ementes in templo feriens, in ipso effectu sui operis ostendit, unde radix prodit perditionis.

Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Qui ad accipienda munera in templo residebant, profectio quia quibusdam non dantibus, laesiones exquirent, dubium non erat. Domus ergo orationis spelunca latronum facta fuerat, quia ad hoc in templo adistere nouerant, ut aut non dantes munera studerent corporaliter persequi, aut dantes spiritualiter necare. Quia uero redemptor noster praedicationis uerba nec indignis & ingratis subtrahit, postquam discipline uigorem eieciendo peruersos tenuit, donum mox gratiae ostendit, nam subditur:

Et erat docens quotidie in templo. Haec iuxta historiam breuiter tractando transcurramus, nunc eadem morali intellectu discutienda repetamus. Videns ciuitatem fleuit super illam, dicens, Quia si cognouisses et tu. Hoc semel erigit, cum perituram ciuitatem esse nunciauit: hoc quotidie redemptor noster per electos suos agere nullatenus cessat, cum quosdam ex bona uita ad mores reprobos peruenisse considerat. Plangit enim eos, qui nesciunt cur plangantur: quia iuxta Salomonis uerba, Latantur cum malef-

Hier. 8.

Prouerb. 24.

cerint, & exultant in rebus pessimis. Qui si damnationem suam quæ eis imminet, agnouissent, semetipsos cum lacrymis delictorum plangerent. Et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi. Suam hic diem habet anima peruersa, quæ transitorio gaudet in tempore, cui ea quæ ad pacem sunt: quia dum ex rebus temporalibus letatur, dum honoribus extollitur, dum in carnis uoluntate resoluitur, dum nulla uentura pœnæ formidine terretur, pacem habet in die sua quæ graue damnationis suæ scandalum die habebit aliena. Ibi enim affligenda est, ubi iusti letabuntur. Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Peruersa anima rebus presentibus dedita, in terrenis uoluptatibus resoluta, abscondit sibi mala sequentia: quia prauideret futura refugit, quæ presentem lætitiã perturbent: dumq; in presentis uitæ oblectatione se deserit, quid aliud quàm clausis oculis ad ignem uadit. Quia uenient dies in te, & circumdabunt te inimici tui uallo. Qui unquam sunt humanae animæ maiores inimici, quàm maligni spiritus, qui hanc à corpore exeuntem obsident, quam in carnis amore positam deceptorij delectationibus fouent. Quam uallo circumdant, quia ante mentis eius oculos, reductis iniquitatibus quas perpetravit, hanc ad societatem suæ damnationis trahentes coarctant. Et circumdabunt te, & coangustabunt te undique. Maligni spiritus undique animam coangustant, quando ei non solum operis, uerum etiam locutionis atq; insuper cogitationis iniquitates replicant, ut quæ prius se per multa dilatauit in scelere, ad extremum de omnibus angustetur in retributione. Et ad terram consternent te, & filios tuos qui in te sunt. Tunc anima per cognitionem reatus sui ad terram consternitur, caro quam uitam suam credidit, redire ad puluerem uertitur. Tunc in morte filij illius cadunt, cum cogitationes illicitæ quæ modo ex illa prodeunt, in extrema uitæ ultione dissipantur, sicut scriptum est: In illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Quæ scilicet duræ cogitationes intelligi etiam per lapidum significationem ualēt. nam sequitur: Et non relinquent in te lapidem super lapidem. Peruersa etenim mens cum peruersæ cogitationi adhuc peruersiorem adijcit, quid aliud quàm lapidem super lapidem ponit. Sed in destructa ciuitate super lapidem lapis non relinquitur, quia cum ad ultionem suam anima deducitur, omnis ab illa cogitationum suarum constructio dissipatur. Eo quod non cognoueris tempus uisitationis tuæ peruersam quoque animam omnipotens Deus modis multis uisitare consueuit. Nam assidue hanc uisitat præcepto, aliquando autem flagello, aliquando uerò miraculo, ut & uera qui nesciebat, audiat, & tum adhuc superbiens atque contemnens, aut dolore compuncta redeat, aut beneficijs deuicta, malum quod fecit, erubescat. Sed quia uisitationis suæ tempus minimè cognoscit, illis in extremo uitæ inimicis traditur, cum quibus in æterno iudicio damnationis suæ so-

Psal. 145

cietate colligatur. Et ingressus in templum, cepit eicere uendentes in illo & ementes. Sicut templum Dei in ciuitate est, ita in plebe fidelium uita religiosorum. Et sæpe nonnulli religionis habitum sumunt, sed dum factorum ordinum locum percipiunt, sanctæ religionis officium, commercium terrenæ negotiationis tribuunt. Vendentes quippe in templo sunt, qui hoc quod quibusdam iure competit, ad præmium largiuntur. Iustitiam enim uendere est, hanc pro premij acceptione seruare. Ementes uerò in templo sunt, qui dum hoc persoluere proximo quod iustum est nolunt, dumq; rem iure debitam facere contemnunt, dato patronis præmio, emitte peccatum. Quibus bene dicitur, Domus mea domus orationis est: uos autem fecistis eam speluncam latronum. Quia dum nonnunquam peruersi homines locum religionis tenent, ibi malitiæ suæ gladijs occidunt, ubi uiuificare proximos orationis suæ intercessione debuerunt. Templum quoque & domus Dei est ipsa mens atq; conscientia fidelium, qui si quando in læsione proximi peruersas cogitationes profert, quasi in spelunca latrones resident: & simpliciter gradientes interficiunt, quando in eos qui in nullo rei sunt, læsionis gladios desigunt. Mens enim fidelium non iam domus orationis, sed spelunca latronis est, quando relicta innocentiã & simplicitate sanctitatis, illud conatur agere, unde ualeat proximis nocere. Sed quia contra peruersa hæc omnia, uerbis redemptoris nostri per sacras paginas indefinenter instrumur, nunc usque hoc agit quod factum fuisse perhibetur cum dicitur: Et erat docens quotidie in templo. Cum enim mentem fidelium ad cauēda mala subtiliter erudit, quotidie ueritas in templo docet. Principes autem sacerdotum & scribe, & principes plebis querebant illum perdere, & non inueniebant quid facerent illi. Vel quia quotidie docebat in templo, uel quia latrones eiecerat de templo, uel quia uentus illo quasi rex & Dominus, à tanta credentiũ turba laudem hymni cœlestis accepit, inuidi principes eum perdere querebant. Omnis enim populus suspensus erat audiens illum. Duo bus modis potest intelligi, quia uel timētes populū multum non inueniebant quid facerent Iesu, quem perdere disposuerunt: uel ideo Iesum perdere querebant, quia suo magisterio neglecto, plures ad eum audiendum confluere cecebant. Libet interea paucis intueri quàm pulchre legalis umbra Pasche, nostro uero Pasche, in quo immolatus est Christus, non tantum mysterij, sed & temporis ratione concordet. Decima, inquit, die mensis primi, tollat unusquisq; agnum per familias domus suæ. Iuxta quem ritum tolletis & hœdum, & seruabitis eum usque ad quartum decimū diem eiusdem mensis. Decima enim die mensis primi, id est, ante quinque dies Paschæ, sicut Ioannes euangelista testatur, egrediens omnis populus in montem Oliuarum, tulit inde Dominum. Qui agnus est, quia uenit ut peccata tolleret, & peccatum in eo non

Exod. 11

Ioan. 11

Ioan. 11

eo non est: hœdus, quia peccati insimulatus est. Agnum domi intulerunt, qui gaudentes canebant. Benedictus qui uenit rex in nomine Domini: hœdum, qui contra zelantes atebant: Magister, increpa discipulos tuos. Agnum, populus omnis qui suspensus erat, audiens illum: hœdum, principes qui eum perdere cupiebant. Quinque autem dies ante pascha, id est, à decima usque ad quartam decimam, agnum siue hœdum immolaturi seruabant. Quia licet etiam tunc eius sanguinem sitrent, nemo tamen in eum misit manus, quia necdum uenerat hora eius. Agnum seruabant, qui libenter eius dictis auscultabant: hœdum, qui insidiantes querebant capere aliquid ex ore eius ut accusarent eum. At uerò quartadecima die completa, id est, declinata in uespera, postquam corporis & sanguinis suis celebranda discipulis sacramenta contradidit, uenientibus qui eum comprehensum uincirent, cepit impleri quod sequitur: Et immolabit eum omnis multitudo filiorum Israël ad uesperam. Stabant enim iuxta crucem Iesu non solum impij qui mortem eius deriderent, sed etiam sancti qui lugerent.

Luce 19
Ibidem.

Ioan. 7.

Exod. 12.

Ioan. 19.

DOMINICA XI. POST Trinitatis. Luca 18.

In illo tempore dixit Iesus ad quosdam, qui in se confidebant tanquam iusti, & aspernabantur ceteros, parabolam istam: Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent: unus pharisæus, alter publicanus. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Quia parabolam Dominus qua semper orare & non deficere docebat, ita concludit, ut diceret ueniente iudice, difficile fidem in terra reperendam, ne quis sibi forte de superuacua fidei cognitione, uel etiam confessione blandiretur, mox altera iuncta parabola diligentius ostendit à Deo fidei non uerba examinandam, sed opera: inter quæ nimirum opera maxime regnat humilitas. Unde & supra quum fidem grano linapis minuto quidem, sed ex contritio ne flagranti compararet, quasi exponendo subiunxit: Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt uobis, dicite, serui inutiles sumus. Cui contra superbi cum nequaquam omnia, sed modicum quorundam quæ præcepta sunt faciant, non solum mox de sua iustitia præsumunt, sed & infirmos quosque despiciunt, atque ideo quasi fide uacui, cum orauerint, non exaudiuntur. Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent: unus pharisæus, & alter publicanus. Publicanus humiliter orans, ad illa præfata uidua. hoc est, ecclesiæ mēbra pertinet, de quibus supra dicitur: Deus autem non faciet uindictam electorum suorum clamantium ad se: Pharisæus autē merita iactans, ad ea de quibus terribilis in conclusione sententia subditur: Veruntamen filius hominis ueniens, putas inueniet fidem in terra?

Luce 17.

Ibid. 18.

Ioan. 11.

Ioan. 11.

Pharisæus stans, hæc apud se orabat: Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, uelut etiã hic publicanus. Quatuor sunt species, quibus omnis tumor arrogantium demonstratur, cum bonum aut à semetipsis habere se aestimant, aut sibi datum de super credunt, pro suis se hoc accepisse meritis putant: aut certe cum iactant se habere, quod non habent: aut despectis ceteris, singulariter uideri appetunt habere quod habent. Quia pharisæus iste iactantia peste laborasse deprehenditur, qui idcirco de templo absq; iustificatione descendit, quia honorum operum merita sibi quasi singulariter tribuens, oranti publicano se prætulit. Ieiuno bis in sabbato, decimas de omnibus quæ possideo. Ezechiel propheta de ostentis sibi cœli animalibus scribit: Et totum corpus plenum oculis, in circuitu ipsorum quatuor. Corpora quippe animalium idcirco plena oculis describuntur, quia sanctorum actio ab omni parte circumspicita est, bona desiderabiliter prouidens, mala solerter cauens. Sed nos sæpe dum alijs rebus intendimus, sit ut alia negligamus: & ubi negligimus, ibi proculdubio oculum non habemus. Nam ecce pharisæus ad exhibendam abstinentiam, ad impendendam misericordiam, ad referendas Deo gratias oculum habuerat, sed ad humilitatis custodiã non habebat. Et quid prodest quod contra hostium insidias penè tota ciuitas cautè custoditur, si unum foramen apertum relinquitur, unde ab hostibus intretur? Et publicanus à longe stans, nolebat nec oculos ad cœlum leuare, sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori. Dico uobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo. Quanta uenit fiduciam dignè poenitentibus præbet, quod publicanus qui reatu suæ nequitie perfecte cognouit, fleuit, confessus est, & si iniustus ad templum uenit, iustificatus à templo rediit. Typicè autem pharisæus Iudaorum est populus, qui ex iustificationibus legis extollit merita sua: publicanus uerò gentilis est, qui longè à Deo positus, confitetur peccata sua. Quorum superbiendo unus recessit humiliatus, alter lamentando appropinquare meruit exaltatus. Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Et de utroq; populo præfato, & de omni superbo uel humili recte potest intelligi, sicut & illud quod alibi legimus: Ante ruinam exaltatur cor, & ante gloriam humiliatur. Quapropter & de uerbis elati pharisæi quibus humiliari meruit, possumus ex diuerso formam humilitatis qua sublimemur assumere: ut sicut ille consideratis & peiorum uitijs & suis uirtutibus est elatus ad ruinam, ita nos non nostra solum pigritia, sed & meliorum uirtutibus inspectis humiliemur ad gloriam, quatenus unusquisq; nostrum hæc apud se supplex ac summissus obsecret: Deus omnipotens, miserere supplicij tuo, quia non sum sicut innumeri serui tui, contemptu seculi sublimes, iustitiæ merito gloriosi, castitatis laude angelici, uelut etiam multi illorum, qui post flagitia publica poenitendo tibi meruerunt esse

Ezech. 11.

Proverb. 15.
16.

esse deuoti. Qui etiam si quid boni tua gratia largiente fecero, quo sine hoc faciam, quae uera te districtione pensetur, ignoro.

DOMINICA XII. POST Trinitatis. Marci 7.

In illo tempore, exiens Iesus de finibus Tyri, uenit per Sidonem ad mare Galilaeae inter medios fines Decapoleos. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Surdus ille & mutus, quem mirabiliter curatum a Domino modo cum euangelium legitur, audiuius, genus designat humanum, in his qui ab errore diabolicae deceptionis diuina merentur gratia liberari. Obscurum namque homo ab audiendo uerba uerbo, postquam mortifera serpentis uerba contra Deum tumidus audiuit: mutus a laude conditoris effectus est, ex quo cum seductore colloquium habere praesumpsit. Et merito clausit aures ab audienda inter angelos laude creatoris, quas ad audiendam eiusdem creatoris uituperationem sermonibus hostis incautus aperuit. Merito clausit os a praedicatione cum angelis laude creatoris, quod uelut ad meliorandum eiusdem opus creatoris, cibi ueritatis praeruaricatione superbus impleuit. Et heu miser generis humani defectus, quod in radice uitiosum germinauit, uitiosius multo dilatari coepit in propagine ramorum, ita ut ueniente in carne Domino, exceptis paucis de Iudaea fidelibus, totus pene mundus ab agnitione & confessione ueritatis surdus erraret & mutus. Sed ubi abundauit peccatum, superabundauit & gratia. Venit namque Dominus ad mare Galilaeae, ubi nouerat aegrotare quem sanaret. Venit suae gratia pietatis ad tumentia turbida, & instabilia gentium corda, in quibus nouerat esse qui ad suam gratiam pertinerent. Et bene inter medios fines Decapoleos ad mare Galilaeae, ubi aegrotum sanaret, uenisse perhibetur, quia relicto ob perfidiam populo, qui decalogi mandata acceperat, exteras uenit ad gentes, ut sicut Ioannes ait, Filios Dei qui erant dispersi, congregaret in unum.

Rom. 5.

Ioan. 11.

Et adducunt, inquit, ei surdum & mutum, & deprecantur eum, ut imponat illi manum. Quia ipse surdus saluatore agnoscere, mutus rogare nequibat, adducunt eum amici, & pro eius salute Domino supplicant. Sic nimirum, sic in spiritali necesse est curatione geratur, ut si quis humana industria ad auditum confessionemque ueritatis conuertere non potest, diuinae pietatis offeratur aspectibus, atque ad sanandum eum supernae manus flagitetur auxilium. Nec tardat coelestis misericordia medicum, si intenta precantum non haesitat, nec deficit oratio, unde statim subiungitur:

Quia apprehendens aegrotum Iesus de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius. Digitos quippe surdo in auriculas mittit ut audiat, cum per dona gratiae spiritalis diu non cre-

dentem ad auditum sui uerbi conuertit. Expuens, linguam muti ut loqui ualeat, tangit, cum per ministerium praedicationis rationem fidei, quam confiteri debeat, praestat. Per digitos namque Domini spiritus sancti dona significari & ipse docet dicens, Si ego in digito Dei eicio demonia: quod alius euangelista manifestius ponit, Si ego in spiritu Dei eicio demones: & Psalmista ubi ait, Quoniam uidebo caelos opera digitorum tuorum, id est, uidebo sanctos non suae merito uirtutis, sed tui munere spiritus a terrenis suspensos, & coelestis factos conuersione sublimes. Sputum quoque capitis & oris Domini uerbum est euangelium, quod ex inuisibili diuinitatis arcano sumptum, uisibiliter mundo ut sanari posset, ministrare dignatus est. Notandum sane quod Dominus priusquam auriculas linguamque sanandi tangeret aegroti, apprehendens eum seorsum duxit e turba. Prima namque salutis spes est, quemlibet assuetos uitiorum tumultus turbasque deserere, & sic ad suscipienda sanitatis munera humiliter caput inclinare. Neque ullatenus saluari putandus est, quamdiu quis inordinatis moribus adherere, superuacuis uerbis delectari, turbulentis cogitationibus non timet deaerari, ut qui miserante & adiuuante Domino turbidam praesae conuersionis uitam mutauit, qui inspirationem diuinae gratiae corde concepit, qui uerbo doctrinae coelestis confessionem ueraciter didicit fidei, restat ut confestim optata sanitatis gaudia consequatur. Unde bene postquam de turba segregat infirmum Dominus, postquam mittit digitos in auriculas, postquam sputo tangit linguam illius, subiungitur:

Suspiciens in caelum ingemuit, & ait illi, Ephpheta, quod est adapere: & statim aperte sunt aures eius, & solutum est uinculum linguae eius. Et recte sanaturus aegrotum Dominus suspicit in caelum & ingemuit, ut ubi nobis speranda salus, & qua compunctionis uella chrymarum sit deuotione quaerenda, ac petenda significet. Suspiciens in caelum ingemuit, quia nos quos ad coelestia possidenda creauit, longe in terrestria deiectos esse doluit. Suspiciens in caelum ingemuit, ut nobis qui a coelestibus gaudijs per terrena oblectamenta discelsimus, ad haec per gemitus & suspiria insinuarer esse redeundum. Quod autem ait ephpheta, id est, adaperire, propter aures dicit sanandas, quas surditas diutina clauferat, sed ad audiendum iam tacitus patefecit ipsius. unde credo mos increbuerit ecclesiae, ut sacerdotes illius his quos percipiendis baptismi sacramentis praeparant, prius inter caetera consecrationis exordia de saluata oris sui nares tangant & aures, dicentes ephpheta saluam quidem oris sui gustum quo in initia di sunt supernae sapientiae delignant: per tactum uerbo narium, ut abiectis delectationibus noxijs, solum Christi semper amplectantur odorem, de quo dicit Apostolus: Christi bonus odor sumus Deo in omni loco, & ut meminerint se iuxta exemplum beati Iob, Donec superest halitus in eis, & spiritus Dei in naribus eorum, non loqui iniquitatem labijs, nec lingua mendacium meditari

Luce 11. Matth. 12. psal. 8.

2. Cor. 2. Iob 27.

meditari debere. Porro per tactum aurium, ut recto auditu linguae ne qua audiant uerbi Christi & faciant ea, similes uiro prudenti, qui aedificauit domum suam supra petram. Et unusquisque nostrum, fratres charissimi, qui baptismum Christi rite suscepit, hoc ordine consecratus est. Omnes quidem qui salutare lauacrum uel proximo hoc paschae tempore, uel aliquando alias rite suscepturi sunt, ipso sunt ordine consecrati. Unde multum necesse est, ut quod Dominus in nobis propitius abluere & sanctificare dignatus est, ipsi passim contaminare, & pro nihilo profanare timeamus. Sed etiam qui in coelum nequitiae sordidantis incidimus, festinemus rursum lachrymarum & poenitentiae fonte mundari. Renouemus aurium puritatem, quam nobis auditu fidei diuinitus constat fuisse collatam, cauete illud Apostoli, quod quibusdam exprobrans, ait: Et a ueritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Cohibeamus linguam a malo, quae confessione fidei sanctificata est, timeamus in ipsa qua benedicimus Deum, & patrem maledicere homines, qui ad imaginem Dei facti sunt. Qui enim putat se religiosum esse non refrenans linguam suam, huius uana est religio. Ecce enim dicitur, quia aperte sunt aures eius, & solum est uinculum linguae eius, & loquebatur recte. Qui ergo recte loqui baptismatis nostri tempore didicimus, corde credendo ad iustitiam, ore autem confessionem faciendo ad salutem, curandum summopere est, ne post baptismum ad iniusta & noxia uerba declinemus. Si enim ipso iudice attestante, omne uerbum ociosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij, quid putamus fieri de illis, qui non solum ociosa, sed & criminosa loquuntur, qui impudicitiae, iactantiae, blasphemiae, & quod maxime minus libet de tractionis sermonibus seruire non timeant, qui proferunt mendacia, testes fallaces, qui seminant inter fratres discordias? Non solum autem a malis aures linguamque factis est castigare loquelis, si non etiam iuxta Psalmistam inclinemus aurem nostram in uerbo oris Dei, si non os nostrum loquatur sapientiam, & meditatio cordis nostri prudentiam. Sed & cunctos simul interioris exteriorisque hominis nostri sensus, qui cuncti in baptismo abluti sunt, oportet mundos ac bonis operibus seruemus insuper semper ornatos. Curato autem surdo & mutuo, uideamus quod sequitur. Et praecipit, inquit, illis, ne cui dicerent. Quanto autem eis praecipiebat, tanto magis plus praedicabant, & eo amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui. Quare fratres charissimi, haec acta credamus? Nunquid non aestimandum est, quod unigenitus Dei filius signum faciens, & abscidit hoc uoluerit, & contra uoluntatem illius sit patefactum in turbas, nec potuerit silentio linguam tegere si uellet, quod potuit facere cum uoluit? An forte nobis exemplum dare uoluit, ut uirtutum opera facientes, uitium iactantiae per omnia gloriamque uitemus humanam, ne bona nostra actio, per inanem uulgi fauorem sub Bedae tom. 7.

Matth. 7.

2. Cor. 4.

Iacob. 3.

Iacob. 1.

Rom. 10.

Matth. 12.

Proverb. 6.

Psalm. 77.

50

Luc. 10.

Ioan. 8.

Esai. 6.

3. Reg. 22.

pernae retributionis munere priuetur: Et tamen sciamus opera nostra si digna imitatione sunt, nullatenus posse celari, sed ad utilitatem fratrum correctionis ipso dispensante pateferi, qui dicit: Non potest ciuitas abscondi super montem posita. Et alibi: Quoniam quae in tenebris dixistis, in lumine dicentur. Et reuera ita omnimode, ita intelligenda est Domini dispensatio praecipit. Quod non ita tamen dictum quis aestimet, quasi bona facientes fraternos cauere debeamus aspectus, cum Dominus dicat, Luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona: sed ut per opera quae fratribus ostendimus, non laudem ab illis, sed profectum quarum, hoc est enim quod sequitur: Et glorificent patrem uestrum, qui in caelis est. Nam qui ea intentione bona ostendunt opera, ut ipsi solum laudentur, non autem ut laudates in bono proficiant, neque ut patet qui in caelis est glorificetur, tales sunt nimirum illa terribili increpatione plectendi, qua dicitur: Amen amen dico uobis, receperunt mercedem suam. Sed & hoc dicendum, quia si illi uirtutes Dominicas tacere nequeunt, qui tacendi praecipit acceperunt, multo amplius sit nobis diuinae gratiae praerogatijs semper insistendum, qui quotidianis inuicem nos uerbis ac coelestibus alimonijs reficere praecipimur, dicente apostolo Ioanne: Qui audit dicat, ueni, id est, qui gratiam supernae aspirationis mente concepit, qui uerbum exhortationis, quo utiliter proximum confortare ualeat, dicit, nequaquam quod nouit silentio abscondat, sed ipsum protinus fratribus aperiendo communicet. Si enim ea quae nouimus benignè proximis dicere bona non negligimus, aderit illi in quo sunt omnes thesauri sapientiae & scientiae absconditi, & quod nunc ex parte cognouimus, ad perfectum nobis lumen ueritatis intumare dignabitur Iesus Christus, Dominus noster, unigenitus patris, qui cum eo uiuit & regnat in unitate spiritus sancti Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Matth. 5. Luce 11.

Matth. 5.

Matth. 5.

Apoc. 22.

Colo. 2.

DOMINICA DECIMATERTIA post Trinitatis. Lucae 10. Matth. 15.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Beati oculi, qui uident quae uos uidetis. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Non oculi scribarum & pharisaeorum, qui corpus tantum Domini uident, sed illi beati oculi, qui eius possunt cognoscere sacramenta, de quibus dicitur: Et reuelasti ea paruulis. Beati oculi paruulorum, quibus & se & patrem filius reuelare dignatur.

Dico enim uobis, quod multi prophetae & reges uoluerunt uidere quae uos uidetis, & non uiderunt, & audire quae auditis, & non audierunt. Abraham exultauit ut uideret diem Christi, & uidit & gauisus est: Esaias quoque & Micheas & multi alij prophetae uiderunt gloriam

Luc. 10.

Ioan. 8.

Esai. 6.

3. Reg. 22.

riam Domini, qua & propterea uidentes sunt appellati. Sed hi omnes a longe aspicientes, & salutantes per speculum, & in enigmate uiderunt. Apostoli autem impraesentiarum habentes Dominum, conuidentesque ei, & quaecumque noluerunt interrogando discere, nequaquam per angelos, aut uarias uisionum species opus habebant doceri. Quos uero Lucas multos prophetas & reges dicit, Matthaeus apertius prophetas & iustos appellat. Ipsi sunt enim reges magni, quia tentationum suarum motibus non consentiendo succumbere, sed regendo praesefse nouerunt.

Matth. 13.

Et ecce quidam legisperitus surrexit tentans eum. & dicens: Magister, quid faciendo uitam eternam possidebo? Legis peritus qui de uita aeterna Dominum tentans interrogat, occasionem ut reor tentandi de ipsis Domini sermonibus scripsit, ubi ait: Gaudete autem quod nomina uestra scripta sunt in caelis. Sed ipsa sua tentatione declarat, quam uera sit illa Domini confessio qua patri loquitur: Quod abscondisti haec a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.

Luc. 10.

Ibidem.

Deut. 6.

At ille dixit ad eum: in lege quid scriptum est? Quomodo legis? Ille respondens, dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus uiribus tuis, & ex omni mente tua, & proximum tuum sicut teipsum. Dum legisperito respondet, perfectum nobis saluator iter uitae coelestis ostendit: cui primo de dilectione Dei & proximi legis scripta proponenti, dicit:

Recte respondisti: hoc fac, & uiues. Deinde post inductam parabolam respondentem illi fuisse proximum uulnerato, qui fecit misericordiam in illum, adiicit: Vade, & tu fac similiter: id est, tali misericordiae studio proximum tuum necesse habentem, diligere & sustentare memento: apertissime declarans, sola esse dilectionem, & ipsam non uerbotenus ostentatam, sed operis executione probatam, quae perpetuam ducat ad uitam.

Cantic. 5.

Ille autem uolens iustificare seipsum, dixit ad Iesum: Et quis est meus proximus? Quanta inanis gloriae dementia: legisperitus ob uulgi fauorem captadum, quo sapienter respondisse iactaretur, primum se legis fatetur ignorare mandatum, uere iuxta saluatoris sententiam, sapiens & prudens in lege: sed quia non humiliari cum paruulis Christi, sed seipsum iustificare desiderat, beatos oculos coelubarum innocentiae lacte lotarum, quibus Christi arcana uidere posset, accipere recusans. Cui profectio Dominus ita responsum temperauit suum, ut omnem qui misericordiam faceret, cuiuslibet proximum doceret: & tamen haec eadem parabola specialiter ipsum Dei filium, qui nobis per humanitatem proximus fieri dignatus est, designaret. Neque enim ita proximum, quem licet nos diligere iubemur, super Christo interpretari debemus, ut moralia mutue fraternitatis instituta sub allegoriae regulis extenuare, & auferre conemur.

Suspiciens autem Iesus, dixit: Homo quidam ab Hierosolymis descendebat in Hiericho. Homo iste Adā intelligitur in genere humano. Hierusalem ciuitas pacis illa coelestis, a cuius beatitudine lapsus in hanc

mortalem miseramque uitam deuenit: quam bene Hiericho, quae luna interpretatur, significat, uarijs uidelicet defectuum laboribus, erroribusque semper incertam.

Et incidit in latrones. Latrones diabolum & angelos eius intellige, in quos quia descendebat, incidit. nam nisi prius intumesceret, foris tentatus tam facile non caderet. Vera est enim factis sententia, quae dicit: Ante ruinam enim exaltatur cor.

Proverb. 16.

Qui etiam despoliauerunt eum. Gloria uidelicet immortalitatis & innocentiae ueste priuarunt. Haec est enim prima stola, quae iuxta aliam parabolam luxuriosus filius per poenitentiam rediens ornatur, & qua protoplasti amissa cognouerunt esse se nudos, tunicasque pelliceas naturae mortalis induti sunt.

Luc. 15. Genes. 3.

Et plagis impositis, abierunt semiuino relicto. Plagae peccata sunt, quibus naturae humanae integritatem uiolando, seminarium quoddam, ut ita dicam, augendae mortis seisis indidere uisceribus. Abierunt autem non ab insidijs aliquate nus cessando, sed eandem insidiarum fraudes occultando. Semiuinum reliquerunt, quia beatitudinem uitae immortalis exuere, sed non sensum rationis abolere ualuerunt. Ex qua enim parte sapere & cognoscere Deum potest, uiuus est homo: ex qua uero peccatis contabescit, & miseria deficit, mortuus idē lethiferoque est uulnere foedatus.

Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem uia, & uiso illo praeteriit. Similiter & Leuita, cum esset secus locum & uideret eum, transiit. Sacerdos & Leuita, qui uiso faucio tranlerunt, sacerdotium & ministerium ueteris testamenti est, ubi per legis decreta mundi languentis uulnera monstrari tantum, non autem curari poterant: quia impossibile erat, ut Apostolus ait, sanguine uitulorum & agnorum & hircorum auferri peccata.

Heb. 10.

Samaritanus autem quidam iter transiens, uenit secus eum: & uidens eum, misericordiam motus est. Samaritanus qui interpretatur custos, Dominum significat, cui rectissime propheta, ne hos latrones posset incurrere, supplicat: Custodi me, in quiens, a quo quem statuerunt mihi, & a scandalis operantibus iniquitatem. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendens de caelo, uitae praesentis iter arripuit, & uenit secus eum qui uulneribus tabescebat inflicis: id est, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo, compassionis nostrae susceptione finitimus, & misericordiae factus est consolatione uicinus.

Psal. 140.

Phillip. 2.

Et appropians alligauit uulnera eius, infundens oleum & uinum. Peccata quae in hominibus inuenit, redarguendo cohibuit, spem ueniae poenitentibus, terrorem poenae peccantibus incutiens. Alligat enim uulnera, dum praecipit, Poenitentiam agite: infundit oleum, dum addit, Appropinquant enim regnum caelorum: infundit & uinum, dum dicit, Omnis arbor quae non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur.

Matth. 3.

Ibidem.

Et imponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, & curauit.

Chir. 118.

DOMINICA QUARTA DECIMA LUCAE 17.

In illo tempore, dum iret Iesus in Hierusalem, transibat per mediam Samariam. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem uiri leprosi. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE BADAEM LECTIO.

Leprosi non absurde intelligi possunt, qui scientiam uerae fidei non habentes uarias doctrinas profitentur erroris. Non enim uel abscondunt imperitiam suam, sed pro summa peritia proferunt in lucem, & iactantiam sermonis ostentant. Nulla porro falsa doctrina est, quae non aliqua uera intermiscet. Vera ergo falsis inordinate permixta, in una disputatione uel narratione hominis, tanquam in unius corporis colore apparentia, significant lepram tanquam ueris falsisque colorum locis humana corpora uariantem atque maculantem. Hi autem tam uitandi sunt ecclesiae, ut si fieri potest longius remoti, magno clamore Christum impellent. Vnde & apte subiungitur:

Qui steterunt a longe & tenuerunt uocem, dicentes: Iesu praceptor, miserere nostri. Et bene ut saluentur, Iesum praceptorem nominant. Quia enim in eius uerbis se errasse significat, hunc saluandi humiliter praceptorem uocant: cumque ad cognitionem praceptoris redeunt, mox ad formam salutis recurrunt. Nam sequitur:

Quos ut uidit, dixit: Ite, ostendite uos sacerdotibus. Et factum est, dum irent mundati sunt. Nullum Dominus eorum quibus haec corporalia beneficia praestitit, inuenitur misisse ad sacerdotes nisi leprosos: quia uidelicet sacerdotium Iudaeorum si gura erat futuri sacerdotij regalis, quod est in ecclesia, quo consecrantur omnes pertinentes ad corpus Christi summi & ueri principis sacerdotum. Et quisquis uel haeretica prauitate, uel superstitione gentilis, uel Iudaica perfidia, uel etiam schismate fraterno, quasi uario colore per Domini gratiam caruerit, necesse est ad ecclesiam ueniat, coloremque fidei uerum quem acceperit, ostendat. Caetera uero uitia, tanquam uoletudinis & quasi membrorum anime atque intellectus Dominus sanat & corrigit. Denique & Paulus uoce Domini audita, Quid me persequeris? Et ego sum Iesus quem tu persequeris, ad Ananiam tamen missus est, ut illo sacerdotio quod in ecclesia constitutum est, sacramentum doctrinae fidei perciperet, & uerus eius approbaretur color: non quia non potest per seipsum Dominus omnia facere (nam quis alius haec facit etiam in ecclesia?) sed ut ipsa societas congregatorum fidelium approbando

Act. 9.

in inuicem atque communicando uerae fidei doctrinam, in omnibus que dicuntur uerbis uel signantur sacramentis, tanquam unam speciem ueri coloris obducatur. Cornelius etiam cum &

Act. 10.

1. Petr. 2. curam eius egit. Iumentum eius est caro, in qua ad nos uenire dignatus est: in quo faucium impositus, quia peccata nostra ipse portauit in corpore suo super lignum: & iuxta aliam parabolam inuentam quae errauerat ouem, humeris suis impositam reportauit ad gregem. Itaque imponi iumento, est in ipsam incarnationem Christi credere, eiusque mysterijs initiari, simul & ab hostis incursionibus tutari. Stabulum autem est ecclesia praesens, ubi reficiuntur uiatores, de peregrinatione hac in aeternam patriam redeuntes. Et bene iumento impositum duxit in stabulum, quia nemo nisi baptizatus, nisi corpori Christi adunatus ecclesiam intrabit.

Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait: Curam illius habe. Altera dies est post Domini resurrectionem. Nam & ante quidem per euan gelij sui gratiam illuminauerat his qui in tenebris & umbra mortis sedebant, sed potior resurrectione celebrata perpetuae lucis splendor effulsit. Duo denarii sunt duo testamenta, in quibus finis enim legis Christus. Qui altera die protulit dantur stabulario, quia tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas. Altera die stabularius denarios, quorum precio uulneratum curaret, accepit: quia spiritus sanctus adueniens docuit apostolos omnem ueritatem, quo gentibus erudiendis instare, atque euangelium praedicare sufficerent.

Luc. 11.

Rom. 10.

Luc. 24.

Ioan. 16.

1. Cor. 7.

1. Cor. 9.

Matth. 25.

Et quodcumque supererogaueris, ego cum rediero reddam tibi. Supererogatum stabularius quod in duobus denarijs non accepit, cum dicit Apostolus: De uirginibus autem praecipit Domini non habeo, consilium autem do. Itemque: Et Dominus ordinauit his qui euangelium annunciant de euangelio uiuere: sed non usi sumus hac potestate, ne quem uirum grauaueremus. Cui rediens quod promiserat debitor reddidit, quia ueniens in iudicio Dominus dicit: Quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam. Intra in gaudium Domini tui.

Quis horum trium uidetur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Iuxta literam manifesta est Domini sententia, nullum nobis amplius quam qui miseretur esse proximum, si Hierosolymitae ciui non sacerdos, non Leuita ex eadem gente, imo in eadem urbe nati & nutriti, sed externa gentis accola, quia magis misertus est, factus est proximus. Sacratione autem intellectu, quoniam nemo magis proximus quam qui uulnera nostra curauit, diligamus eum, quasi Dominum Deum nostrum: diligamus quasi proximum: nihil enim tam proximum, quam caput membrum: diligamus etiam eum qui imitator est Christi. Hoc est enim quod sequitur.

Et ait illi Iesus: Vade & tu fac similiter. Id est, ut uere te proximum sicut teipsum diligere manifestes, quicquid uales in eius uel corporali uel spiritali necessitate subleuanda deuotus operare.

rare. Bedae tom. 7.

elemosynae eius acceptae, & preces eius audita illi ab angelo nuncientur, propter doctrinae tamen sacramentorumque unitatem ad Petrum iubetur mittere, tanquam illi & suis diceretur, Ite, ostendite uos sacerdotibus. nam & cum irent, mundati sunt. Iam enim ad eos uenerat Petrus, sed tamen ipsi nondum accepto baptismatis sacramento, nondum spiritaliter ad sacerdotes peruenerant, & tamen infusione spiritus sancti, & admiratione linguarum eorum mundatio declarata est.

Vnus autem ex illis, ut uidit quia mundatus est, regressus est cum magna uoce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens. Vnus iste qui magnificans Deum regressus est, unius ecclesiae deuotam Christo humilitatem significat: qui bene cadens ante pedes Domini gratias egit. Ille enim uere Deo gratias agit, qui repressis praesumptionis suae cogitationibus, quam in semetipso infirmus sit humiliter uidet, qui nihil sibi uirtutis tribuit, qui bona quae agit esse de misericordia conditoris agnoscit. Vnde & recte subiugitur:

Et hic erat Samaritanus. Samaritanus quippe interpretatur custos. Quo nomine ille populus aptissime significatur, qui gratias agendo eia quo accepit, tribuit omne quod accepit, quodammodo cantans illud de psalmo: Fortitudinem meam ad te custodiam, quia tu Deus susceptor meus es, Deus meus misericordia eius praeueniet me. Cadit autem in faciem, quia ex malis quae se perpetrasse meminit, erubescit: ibi enim cadit homo ubi confunditur. Vnde & Paulus quasi quibusdam in facie iacentibus dicebat: Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? At contra de ascensione equi, id est, de eo qui in huius mundi gloria elatus est, dicitur: Ut cadat ascensor eius retrorsum. Rursumque de persecutoribus Domini scriptum est: Abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram. Quid est hoc, quod electi in faciem, & reprobi retrorsum cadunt, nisi quod omnis qui post se cadit, ibi procul dubio cadit ubi non uidet: qui uero ante se ceciderit, ibi cecidit ubi uidet? Iniqui ergo quia in inuisibilibus cadunt, post se cadere dicuntur, quia ibi corruunt ubi quid eos tunc sequatur, modo uidere non possunt. Iusti uero quia istis inuisibilibus semetipsos sponte deiciunt, ut in inuisibilibus erigantur, quasi in faciem cadunt, quia timore compuncti uidentes humiliantur.

Respondens autem Iesus dixit: Nomen decem mundati sunt, & nouem ubi sunt? Vnum si addatur ad nouem, quaedam effigies unitatis impletur: quo fit tanta complexio, ut ultra non progrediatur numerus, nisi rursus ad unum redeatur, & haec per infinitatem numeri regula custodiatur. Nouem itaque indigent uno, ut quadam unitatis forma coagulentur, & decem sint: unum autem non eis indiget, ut custodiat unitatem. Quamobrem ut unus ille qui gratias egit, unicae ecclesiae significatione approbatus atque laudatus est, ita illi nouem qui gratias non egerunt reprobi effecti, a consortio unitatis exclusi sunt. Ideoque

tales in nouenario numero tanquam imperfecti remanebunt. Et merito eos Saluator quasi ignotos ubi sunt inquit: scire enim Dei eligere, nescire reprobare est.

Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. Secundum corpus quidem facile est uidere, posse hominem non habere lepram, & tamen animi esse non boni: secundum significationem autem huius miraculi, conturbat considerantem, quomodo mundus dici possit ingratus. Sed iam facile est etiam illud uidere, fieri posse ut quisque in ecclesiae societate doctrinam integram ueramque assequatur, & omnia secundum catholicam regulam differat, distinguat a creatore creaturam, eaque manifestetur uarietate mendaciorum tanquam lepra caruisse, & tamen ingratus sit Deo & Domino mundatori suo: quia elatus superbia gratiarum agenda, rum pia humilitate non sternitur, similisque efficitur eis, de quibus dicit Apostolus: Qui cum cognouissent Deum, non ut Deum magnificauerunt, aut gratias egerunt. Quod enim dicit eos Deum cognouisse, ostendit quidem a lepra fuisse mundatos; sed tamen statim accusat ingratos.

Et ait illi: Surge, uade, quia fides tua te saluum fecit. Qui deuotus ante Dominum cecidit, surgere & ire praecipitur: quia qui infirmitatem suam subtiliter cognoscens humiliter iacet, per diuini uerbi consolationem surgere ad fortia opera, & crescentibus quotidie meritis ad perfectiora passim proficere iubetur. Si autem fides saluum fecit eum quem ad agenda Saluatori & emundatori suo gratias inclinauit, ergo perfidia perdidit eos, qui de acceptis beneficiis Deo gloriam dare neglexerunt. Quapropter & haec lectio superiori ea ratione coniungitur, quod ibi fidem per humilitatem augeri debere parabola data decernitur: hic autem manifestus ipsi rebus ostenditur, non fidei tantum agnitam rationem, sed executam fidei operationem esse, quae saluum faciat credentem, detque gloriam patri qui est in caelis, Amen.

Et ait illi: Surge, uade, quia fides tua te saluum fecit. Qui deuotus ante Dominum cecidit, surgere & ire praecipitur: quia qui infirmitatem suam subtiliter cognoscens humiliter iacet, per diuini uerbi consolationem surgere ad fortia opera, & crescentibus quotidie meritis ad perfectiora passim proficere iubetur. Si autem fides saluum fecit eum quem ad agenda Saluatori & emundatori suo gratias inclinauit, ergo perfidia perdidit eos, qui de acceptis beneficiis Deo gloriam dare neglexerunt. Quapropter & haec lectio superiori ea ratione coniungitur, quod ibi fidem per humilitatem augeri debere parabola data decernitur: hic autem manifestus ipsi rebus ostenditur, non fidei tantum agnitam rationem, sed executam fidei operationem esse, quae saluum faciat credentem, detque gloriam patri qui est in caelis, Amen.

DOMINICA QVINTADECIMA post Trinitatis. Luce 10. Matth. 6.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Nemo seruus potest duobus Dominis seruire. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Quia non ualet simul transitoria & aeterna diligere. Si enim aeternitatem diligimus, cuncta temporalia in usu, non in affectu possidemus.

Aut enim unum odiet, & alterum diligit: aut uni adhaerbit, & alterum contemnet. Haec uerba diligenter consideranda sunt. Nam qui sint duo Domini, consequenter exponit, dicens: Non potestis Deo seruire & mammonae. Audiat hoc auarus, audiat qui censetur uocabulo Christiano, non

no, non posse simul mammonae, hoc est, diuitijs Christoque seruire. Et tamen non dixit, Qui habet diuitias: sed, Qui seruit diuitijs. Qui enim diuitiarum seruus est, diuitias custodit ut seruus. Qui autem seruitutis excussit iugum, distribuit eas ut Dominus. Sed qui seruit mammonae, illi utique seruit, qui rebus istis terrenis merito suae peruersitatis praepositus, princeps huius seculi a Domino dicitur. Ergo aut unum odiet & alterum diligit, ut fieri debet: odiet scilicet diabolum, diligit Deum. Aut uni adhaerbit, & alterum contemnet: adhaerbit scilicet diabolo, cum quasi eius praemia temporalia sectatur: contemnet autem Deum, non dixit odiet, sed sicut solent minas eius postponere cupiditatibus suis, qui de bonitate eius ad impunitatem sibi blandiuntur. Quibus per Salomonem dicitur: Fili ne adicias peccatum super peccatum, & dicas, misericordiam Dei magna est.

Audiebant autem omnia haec pharisaei, qui erant auari, & deridebant illum. Monebat quidem Dominus scribas & pharisaeos non superbe sapere, non de sua iustitia praesumere, sed & peccatores publicanosque recipere poenitentes, & sua quae forte inciderent elemosynis peccata redimere: sed illi praepceptorem misericordiae, humilitatis & parimoniae duas maxime deridebant ob causas. Quia scilicet uel minus utilia, neque unquam facienda quasi noxius imperaret: uel certe utilia, sed a se iam facta superfluis ingereret.

Et ait illis: Vos estis qui iustificatis uos coram hominibus, Deus autem nouit corda uestra. Quia quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum. Iustificantes se coram hominibus, qui peccatores quidem quasi infirmos desperatosque contemunt, se autem ipsos quasi perfectos in omnibus cunctaque fragilitatis expertes elemosynarum remedio opus habere non credunt. Sed haec noxii tumoris altitudo quasi iuste dananda, uidet ille qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.

DOMINICA DECIMASEXTA post Trinitatis. Lucae 7.

In illo tempore, ibat Iesus in ciuitatem quae uocatur Naïm, & ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Naïm ciuitas est Galilaeae in secundo miliario Tabor montis contra meridiem iuxta Aendor, qui est uicus grandis in quarto miliario eiusdem montis ad meridiem.

Et ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa. Cum autem appropinquaret portae ciuitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suae. Defunctus hic qui extra portam ciuitatis multis est intuentibus elatus, significat hominem lethali criminum funere soporatum, eandemque insuper animae mortem non cordis adhuc cubili tegentem, sed ad multorum notitiam per locutionis operis uel indicium quasi per suae ciuitatis ostia propalantem. Qui bene

Bedae tom. 7.

no, non posse simul mammonae, hoc est, diuitijs Christoque seruire. Et tamen non dixit, Qui habet diuitias: sed, Qui seruit diuitijs. Qui enim diuitiarum seruus est, diuitias custodit ut seruus. Qui autem seruitutis excussit iugum, distribuit eas ut Dominus. Sed qui seruit mammonae, illi utique seruit, qui rebus istis terrenis merito suae peruersitatis praepositus, princeps huius seculi a Domino dicitur. Ergo aut unum odiet & alterum diligit, ut fieri debet: odiet scilicet diabolum, diligit Deum. Aut uni adhaerbit, & alterum contemnet: adhaerbit scilicet diabolo, cum quasi eius praemia temporalia sectatur: contemnet autem Deum, non dixit odiet, sed sicut solent minas eius postponere cupiditatibus suis, qui de bonitate eius ad impunitatem sibi blandiuntur. Quibus per Salomonem dicitur: Fili ne adicias peccatum super peccatum, & dicas, misericordiam Dei magna est.

Audiebant autem omnia haec pharisaei, qui erant auari, & deridebant illum. Monebat quidem Dominus scribas & pharisaeos non superbe sapere, non de sua iustitia praesumere, sed & peccatores publicanosque recipere poenitentes, & sua quae forte inciderent elemosynis peccata redimere: sed illi praepceptorem misericordiae, humilitatis & parimoniae duas maxime deridebant ob causas. Quia scilicet uel minus utilia, neque unquam facienda quasi noxius imperaret: uel certe utilia, sed a se iam facta superfluis ingereret.

Et ait illis: Vos estis qui iustificatis uos coram hominibus, Deus autem nouit corda uestra. Quia quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum. Iustificantes se coram hominibus, qui peccatores quidem quasi infirmos desperatosque contemunt, se autem ipsos quasi perfectos in omnibus cunctaque fragilitatis expertes elemosynarum remedio opus habere non credunt. Sed haec noxii tumoris altitudo quasi iuste dananda, uidet ille qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.

DOMINICA DECIMASEXTA post Trinitatis. Lucae 7.

In illo tempore, ibat Iesus in ciuitatem quae uocatur Naïm, & ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Naïm ciuitas est Galilaeae in secundo miliario Tabor montis contra meridiem iuxta Aendor, qui est uicus grandis in quarto miliario eiusdem montis ad meridiem.

Et ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa. Cum autem appropinquaret portae ciuitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suae. Defunctus hic qui extra portam ciuitatis multis est intuentibus elatus, significat hominem lethali criminum funere soporatum, eandemque insuper animae mortem non cordis adhuc cubili tegentem, sed ad multorum notitiam per locutionis operis uel indicium quasi per suae ciuitatis ostia propalantem. Qui bene

Bedae tom. 7.

Bedae tom. 7.

filius unicus matri suae fuisse perhibetur, quia licet e multis collecta personis una sit perfecta & immaculata uirgo mater ecclesia, singuli qui que tamen fidelium uniuersalis se ecclesiae filios rectissime fatentur. Nam & electus quilibet, quando ad fidem imbuitur, filius est: quando alios imbuit, mater. An non materno erga paruulos agebat affectu, quait: Filii mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in uobis? Portam ciuitatis qua defunctus efferebatur, puto aliquem de sensibus esse corporeis. Qui enim seminat inter fratres discordias, qui iniquitatem in excelsum loquitur, per oris portam extrahitur mortuus. Qui uidet mulierem ad concupiscendum eam, per oculorum portam suae mortis indicia profert. Qui fabulis ociosis, obscenis uel carminibus, uel deractionibus aurem libenter aperit, hanc animae suae portam mortis efficit, ceterosque qui non seruat sensus, mortis sibi ipse reddit aditus. Obsecro Domine Iesu, cunctas meae ciuitatis portas iustitiae facias, ut ingressus in eas consistear nomini tuo, tuamque maiestati cum ministris caelestibus eam crebrius inuisenti, non sessor elati cadaueris occurrat, sed occupet salus muros illius, & portas eius laudatio.

Et haec uidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa. Viduam esse ecclesiam, omnis anima quae sponsi dominici sui se morte redemptam meminit, agnoscit. Diuino autem nutu multa Dominum turba multa uiduam comitabatur, ut uiso tanto miraculo multi testes, multi Dei fierent laudatores.

Quam cum uidisset Dominus, misericordiam motus super eam, dixit illi: Noli flere. Desiste, inquit, quasi mortuum flere, quem mox resurgere uidebis. Vbi mystice Nouati dogma confunditur, qui de sua munditia superbe gloriatus, humilem poenitentium mundationem euacuare conatur, ueramque matrem ecclesiam de natorum suorum spiritali extinctione plorantem, spe uitae redonandae negat consolari debere. Et pulchre Euangelista Dominum prius misericordia motum esse super matrem, ac sic filium suscitare testatur: ut in uno nobis exemplum imitandae pietatis ostenderet, in altero fide mirae potestatis astrueret.

Et accessit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabant, steterunt. Loculus in quo mortuus effertur, male secuta desperati peccatoris conscientia est. Qui uero sepeliendum portant, uel immunda desideria, quae hominem rapiunt in interitum, uel lenocinia blanditium sunt uenenata sociorum, quae peccata nimirum dum fauoribus tollunt, accumulunt, peccantesque contemptu quasi agere terrae obruunt. De quibus alibi dicitur: Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Mortuos quippe mortui sepeliunt, cum peccatores quique sui similes alios nociuo fauore demulcent, congestaque pessimae adulationis mole, & ne qua aliquando spe resurgendi potiantur, opprimunt. Domino ergo loculum tangenti funeris baiuli steterunt, quia superni formidine iudicij attracta conscientia, & carnalium sapientiae

Gala. 4.

Proverb. 6.

Psal. 62.

Matth. 5.

Psal. 58.

Rom. 6.

Gen. 49.

Ioan. 18.

Matth. 8.

fluentiam uoluptatum, & iniuste laudantium turbam coercens, ad seipfam reuertitur, uocantibus ad uitam festina, respondet Saluatori. Unde recte sequitur:

Et ait: Adolefcens, tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus, & cepit loqui, & dedit illum matri suae. Residet quippe qui erat mortuus, cum interna compunctione reuiuiscit peccator: incipit loqui, cum reuducis indicia uitae cunctis qui peccatum luxuriant, ostendit: redditur matri, cum per sacerdotales decreta iudicij communioni sociatur ecclesie.

Acceptit autem omnes timor, & magnificabant Deum, dicentes: Quia propheta magnus surrexit in nobis. Quanto desperatior animae mors ad uitam reuocatur, tanto plures eodem corriguntur exemplo. Uide Dauid prophetam, uide apostolum Petrum, quorum quo gradus altior, eo casus grauior: quo autem grauior casus, eo pietas erigentis gratior: quo uero gratior in eis Domini pietas apparuit, eo certior cunctis poenitentibus spes salutis apparuit, ut iure omnes qui audiunt dicant:

Quia Deus uisitauit plebem suam. Non tantummodo uerbum suum semel incorporado, sed etiam nostra hoc ut suscitari debeamus, semper in corda mittendo.

DOMINICA DECIMASEPTIMA post Trinitatis. Lucae 14.

In illo tempore, cum intraret Iesus in domum cuiusdam principis phariseorum sabbato manducare panem, & ipsi obseruabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Hydropis morbus ab aquoso humore uocabulum trahit: Graece enim ὕδωρ aqua uocatur. Est autem humor subcutaneus de uitio uescitae natus, cum inflatione turgente, & anhelitu foetido: propriumque est hydropici, quanto magis abundat humore inordinato, tanto amplius sitire. Et ideo recte comparatur ei quem fluxus carnalium uoluptatum exuberans aggrauat: comparatur diuiti auaro, qui quanto est copiosior diuitijs, quibus non bene utitur, tanto ardentius talia concupiscit.

Et respondens Iesus, dixit ad legisperitos & phariseos: Licet sabbato curare? At illi tacuerunt. Quod dicitur respondisse Iesus, ad hoc respicit quod praemissum est: Et ipsi obseruabant eum. Dominus enim nouit cogitationes hominum. Sed merito interrogati tacent, qui contra se dictum quicquid dixerint uident. Nam si licet sabbato curare, quare Saluatorem an curet obseruant, si non licet, quare ipsi sabbato pecora curant?

Ipsu uero apprehensum sanauit ac dimisit. Prouida dispensatione Dominus ante legisperitos & phariseos hydropicum curat, & mox contra auaritiam disputat, ut uidelicet per huius aegritu-

diem corporis, in illis exprimeretur aegritudo cordis. Denique post multa disputationis eius hortamenta, subiunctum est: Audiebant autem omnia haec pharisei, qui erant auari, & deridebant illum. Hydropicus quippe quo amplius biberit, amplius sitit. Et omnis auarus sitim multiplicat, qui cum ea quae appetit adeptus fuerit, ad appetenda alia amplius anhelat.

Et respondens ad illos dixit: Cuius uestrum asinus aut bos in puteum cadit, & non continuo extrahet illum die sabbati? Sic obseruatores sui phariseos conuincit, ut eosdem etiam auaritia condemnet. Si uos, inquit, in sabbato asinum, aut bouem, aut aliud quodlibet animal in puteum decidens eripere festinatis, non animalis, sed uestrae auaritiae consulentis: quanto magis ego hominem, qui multo melior est pecore, deo liberare? Congruenterque hydropicum animalis, quod cecidit in puteum comparauit: humore enim laborabat. Sicut illam mulierem quam decem & octo annis alligatam dixerat, & ab eadem alligatione soluebat, comparauit iumento quod soluitur, ut ad aquam ducatur. Et bene utroque loco bouem posuit & asinum, quia siue sapientes quosque & hebetes, siue ut supra dictum est, utrunque populum eos significare sentiamus, eum uide licet cuius ceruicem iugum legis attriuit, atque eum quem quislibet seductor reperit, quasi brutum animal, & nulla ratione renitens, quo uoluit errore subtraxit, omnes Saluator adueniens, satanae uinculum adstrictos, omnes in imo concupiscentiae puteo demersos inuenit.

Non est enim distinctio, omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei, iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quae est in Christo Iesu.

Dicebat autem & ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco. Aperta quidem ad literam est haec admonitio Saluatoris, docens humilitatem non solum apud Deum, sed etiam apud homines esse laudabilem: sed quoniam hanc euangelista non frustra parabolam uocat, breuiter intuentium quid etiam mystice signet. Nuptias appellari Christi & ecclesiae conjunctionem, multis locis apparet. Et quibus unum est: Nunquid possunt filij nuptiarum, quamdiu sponsus cum illis est ieiunare? Aliud: Simile factum est regnum caelorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo, & misit seruos suos uocare inuitatos ad nuptias. Has ergo nuptias quisquis inuitatus adierit, id est, ecclesiae se membrum fidei gratia coniunxerit, non discumbat in primo loco, hoc est, non se de meritis gloriano, quasi ceteris sublimior extollet. Et quidem studeat iuxta alterius loci parabolam ueste nuptiali uestitus, hoc est, uirtutum fulgore coruscus apparere, sed ipsarum habitum uirtutum loco deuote humilitatis adornet.

Ne forte honoratior te sit inuitatus ab eo, & ueniens is qui te & illum uocauit, dicat tibi: Da huic locum, & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere. Honoratiori post inuitato locum dat ille, qui de longa surge conuersa-

conuersationis confidentia securior factus, cuncta illorum qui se in Christo secuti sunt, agilitate praetur. Et cum rubore nouissimum tenet, quando de alijs meliora cognoscens, quicquid de sua operatione cessum sentiebat, humiliat dicens cum propheta: Egens sum ego, & in laboribus a iuuentute mea, exaltatus autem humiliatus sum & confusus.

Sed cum uocatus fueris, uade, & recumbe in nouissimo loco. Quanto magnus es, inquit, humiliat in omnibus. Et Psalmista gloriatur: Humiliatus sum usquequaque, Domine uiuifica me secundum uerbum tuum. Manifeste significans ita se a Domino posse uiuificari, si de suis ipse uirtutibus humilia sentiret.

Ut cum uenerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Veniens Dominus quem humilem inuenit, amicum nomine beatificans, superius ascendere praecipiet. Quicumque enim humiliauerit se sicut paruulus, hic est maior in regno caelorum.

Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Pulchre dicitur, Tunc erit tibi gloria, ne nunc querere incipias quod tibi seruat in fine: quia sicut Salomon ait, Haereditas ad quam festinat in principio, in nouissimo benedictione carebit. Potest autem & in hac uita intelligi, qui in nouissimo loco recumbens inuenitur Domino ueniente sublimatus: quia quotidie Dominus suas nuptias intrat, quotidie mores, sedes, habitus conuiuantium diiudicat, & superbos despicit, humilibus saepe tanta sui spiritus munera praestat, ut eos merito simul discumbentium, hoc est, in fide quiete sentium coetus unanimes admiratione glorificet, stupensque in autoris sui laudationem profiliat dicens: Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum.

Quia omnis qui se exultat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Et ex hac conclusione manifeste claret, praecedentem Domini sermonem typice intelligendum. Neque enim mox omnis qui se coram hominibus exultat, humiliabitur, aut qui se in conspectu hominum humiliat, exaltabitur ab eis: sed e contrario nonnunquam qui se uel in apice dignitatis, uel in alia qualibet acquirenda gloria subleuiat, usque in finem exaltari non cessat. Similiter & humilis quislibet ac uerecundus in sua qua contentus est usque ad uitae terminum mediocritate perseuerat. Et iudeo quia iuxta ueritatis sententiam, omnis qui se incaute de meritis alleuat, humiliabitur a domino: & qui prouide se de benefactis humiliat, exaltabitur ab eo, in eundem proculdubio sensum praemissus sermo redemptoris, quo primos in nuptijs accubitus quari uetat, congruit.

Dicebat autem & ei, qui se inuitauerat: Cum facis prandium aut coenam, noli uocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque uicinos diuites. Fratres, amicos, & diuites, alterutrum conuiuia celebrare, non quasi scelus interdicit, sed sicut caetera necessitatis humanae commercia, ubi & peccatores peccatoribus foenerantur, ut recipiant aequalia, ad

promerenda uitae caelestis praemia nil ualere ostendit, denique subiungit:

Ne forte & ipsi te reuoluerint, & fiat tibi retributio. Non ait, & fiat tibi peccatum, sed & fiat, inquit, tibi retributio. Cui simile est quod alibi dicit: Et si benefeceritis ijs qui uobis benefaciunt, quae uobis est gratia? Neque hic dicit, peccatum est uobis, sed quae uobis est gratia. Siquidem & peccatores hoc faciunt. Quamuis sunt quaedam mutua fratrum, amicorum, cognatorum, uiciorumque diuitem conuiuia, quae non solum in praesenti retributionem, sed & damnationem percipiunt in futuro: denique ab Apostolo inter opera tenebrarum adnumerantur. Sicut in die, inquit, honeste ambulemus, non in comestationibus & ebrietatibus. Comestationes quippe sunt luxuriosa conuiuia, quae aut collatione omnium celebrantur, aut uicibus solent a contubernalibus exhiberi, ut neminem pudeat in honeste aliquid dicere aut facere: quia ad hoc conuenitur, ut foeda illic gerantur copia uini, & incitetur libidinis diuersa uoluptas.

Sed cum facis conuiuium, uoca pauperes, debiles, claudos, caecos, & beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum. Resurrectionem iustorum dicit, qui etiam omnes resurgant, eorum tamen non immerito quasi propria cognominatur, qui in hac se beatos non dubitant esse futuros. Ergo qui pauperes ad conuiuium uocat, in futuro praemium percipiet: qui amicos, fratres & diuites uocat, recipit mercedem suam. Sed & si hoc propter Deum facit in exemplum filiorum beati Iob, sicut caetera fraternae dilectionis officia, ipse qui iussit, remunerat. Qui gulosos ac luxuriosos propter lasciuiam inuitat, poena in futuro plectetur aeterna.

Haec cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit eis: Beatus qui manducabit panem in regno Dei. Panis qui manducatur in regno Dei, non iuxta Cerinthum corporalis intelligendus est cibus, sed ille unicus, qui ait: Ego sum panis uiuus, qui de caelo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in aeternum: id est, si quis meam incarnationis sacramento perfectè incorporatus meae diuinae maiestatis uisione frui meruerit, hic perpetua uitae immortalis beatitudine gaudebit.

DOMINICA XVIII. POST Trinitatis. Marci 12. Lucae 10. & 20. Matthaei 22.

In illo tempore accessit unus de scribis, & interrogauit Iesum, quod esset primum omnium mandatum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Duae erant haereses in Iudaeis, una phariseorum, & altera Sadducaeorum. Pharisei traditionum & obseruationum, quas illi deuterosis uocant,

uocant, iustitiam preferant, unde & diuisi uocabantur a populo. Saducei autem qui interpretantur iusti, & ipsi uendicabant sibi quod non erat. Prioribus & corporis & animae resurrectionem credentibus confidētibuscq; & angelos & spiritus, sequentes iuxta acta Apostolorum omnia denegabant.

Act. 23.

Et accessit unus de scribis, qui audierat illos conquirentes, & uidens quoniam bene illis responderit, interrogauit eum, quod esset primum omnium mandatum. Iesus autem respondit ei quod primum omnium mandatum est: Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus unus est. Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota uirtute tua. Hoc est primum mandatum. Secundum autem simile est illi: Diliges proximum tuum tanquam teipsum. Primum omnium & maximum mandatum dicit, hoc est, quod ante omnia debeamus intimo in corde singuli, quasi unicum pietatis fundamentum locare. Quod apertius in conclusione demonstrauit, cum ait:

Deut. 6.

Maius horum aliud mandatum non est. Primum ergo omnium & maximum mandatum est, cognitio atq; confessio diuinæ unitatis cum executione bonae operationis. Bona autem operatio in dilectione Dei & proximi perficitur, quam breuiter alijs uerbis commendat Apostolus, dicens: In Christo enim Iesu neq; circumcisio aliquid ualet, neq; praeprium, sed fides quae per dilectionem operatur.

Gal. 3.

Et ait illi scriba: Bene magister in ueritate dixisti, quia unus est Deus, & non est alius praeter eum: & ut diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine, & diligere proximum tanquam seipsum, maius est omnibus holocaustis & sacrificijs. Ostenditur ex hac responsione scribae, grauem saepe inter scribas & pharisaeos quaestionem esse uersatam, quod esset mandatum primum siue maximum diuinæ legis, quibusdam uidelicet hostias & sacrificia laudantibus, alijs uero maiore autoritate fidei & dilectionis opera praefertibus, eo quod plurimi patrum ante legem absque omni uictimarum & sacrificiorum consuetudine ex fide tantum, quae per dilectionem operatur, placerent Deo, summisq; apud ipsum loci haberentur: nemo autem unquam absq; fide ac dilectione per holocausta solum, & sacrificia Deo placuisse inueniretur. In qua sententia scriba iste etiam se fuisse declarauit.

Matth. 22.

Iesus autem uidens quod sapienter responderet, dixit illi: Nonne longe a regno Dei? Non longe fuit a regno Dei: quia sententia illius, quae noui testamenti & euangelicæ perfectionis est propria, fautor extitisse probatus est. unde solentius quaerendum, quomodo dicat Matthaeus, quod scriba hic, siue legis doctor (ut ipse appellat) tentans Dominum de mandato primo siue maximo interrogauerit, quem secundum hunc euangelistam Dominus non longe esse a regno Dei asseuerat, cum constet eos qui tentando sapientiam quaerunt, hanc inuenire non posse: ideoq; nec regni caelestis, quae sapientibus solum panditur, appropinquare ianua. Dicit enim scriptura, Et in simplicitate cordis quaerite illum: quoniam inuenitur ab ijs,

Sapient. 1.

qui non tentat illum. Nisi forte dicamus, quod tentaturus quidem Dominum adierit, sed audito eius responso, correptus, mox ad pietatis gratiam redierit: & quem prius tentando decipiens dum purabat, postmodum amplectendo sequens esse cognouerit. Aut certe ipsam tentationem non accipiamus malam, tanquam decipere uolentis inimicum: sed cautam potius, tanquam experiri amplius uolētis ignotum. Neq; enim frustra scriptum est, Qui facile credit, leuis est corde, & minorabitur.

Eccles. 10.

Et nemo iam audebat eum interrogare. Pharisei & Saducei, & caeteri principes Iudaeorum, quaerentes occasionem calumniae, & uerbum aliquod inuenire quod pateret insidijs: quia in sermonibus confutati sunt, ultra non interrogant, sed apertissime comprehensum Romanae tradunt potestati. ex quo intelligimus, uenena inuidiae posse quidem superari, sed difficile conquescere.

Et respondens Iesus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt scribae Christum filium Dauid esse? Ipse enim dicit in spiritu sancto: Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis. Do nec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Ipse enim Dauid dicit eum dominum, & unde est filius eius? Interrogatio Iesu nobis proficit usq; hodie contra Iudaeos. Et hi enim qui consententur Christum esse uenturum, hominem simplicem & sanctum uirum asserunt de genere Dauid. Interrogemus ergo eos docti a Domino, si simplex est homo, & tamen filius Dauid, quomodo uocet eum Dauid dominum suum, non erroris incerto, nec propria uoluntate, sed in spiritu sancto. Non autem reprehenduntur quia Dauid filium dicit, sed quia filium Dei eum esse non credunt. Siquidem ipse & Dominus Dauid est, Deus ante tempora manendo, & filius Dauid apparuit homo in temporis fine nascendo. Quod autem a patre subijciuntur ei inimici, non infirmitatem filij, sed unitatem naturae, qua in altero alter operatur, significat. Nam & filius subijcit inimicos patri, quia patrem clarificat super terram.

Psal. 110.

DOMINICA XIX. POST TRINITATIS. Marci 1. Matth. 9. Luc. 5.

In illo tempore intrauit Iesus iterum Capharnaum post dies octo, & audiuim est, quod in domo esset. Et conuenerunt multi, ita ut non caperent neq; ad ianuam. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

Saluator omnium Dominus salutari omnia illustrat incessu. Et nunc in desertis, nunc in ciuitate, nunc ad mare doctrinae caelestis & uirtutum dona turbis ministrat, nunc in monte solus orat, nunc laborantes in mari ne perire debeant, adiuuat. Vbiq; munera salutis impertit, ut omnes gradus ac conditiones ad suam gratiam pertinere demonstraret. Iuxta mysticum uero intellectum post factum in ciuitate miraculum, secedit in desertum, ibique conuenientes ad se turbas benigna pietate susci-

Sapient. 8.

Psal. 118.

suscipit, ut ostendat se magis quietam, & a seculi curis remotam diligere uitam, atq; ob huius appetitum se sanandis curam adhibere corporibus. Et quidem more humano quasi frequentiam se quaerentium declinans, nolens manifeste in ciuitate introire. Sed allegorice docebat, quia tumultuosis carnalium mentibus apertam manifestationem ueritas non exhibet, sed quoscunq; ab illecebris rerum temporalium uiderit esse discretos, ijs suorum lucem donorum largitus infundit. Verum quia nec carnales superna pietas deserit, quin etiam ijs gratiam suae uisionis, per quam & ipsi spirituales efficiuntur, indulget, post desertum Dominus in ciuitatem redit, multisq; eodem conuenientibus loquitur uerbum, ac sanato paralytico pluribus occasione interna sanationis quae est in fide tribuit. Quod uero docente Domino in domo tam multi conuenerunt, ut non caperent neq; ad ianuam, nostram proprie saluationem, qui de gentibus ad fidem uenimus, designat: quia praedicante in Iudaea Domino, necdum intrare ad audiendum ualuumus. Ad quos tamen, etsi foris positos, uerba suae doctrinae fecit peruenire: quia nos ipse per sanctorum ora praedicatorum collegit, & quauis extra synagogam in qua ipse praedicabat, inuētos euangelij sui fecit esse participes.

batum in quo paralyticus iacebat. Patet factio te-cto aeger ante Iesum submittitur: quia reuerentis mysterijs scripturarum ad notitiam Christi peruenitur, hoc est, ad eius humilitatem fidei pietate descenditur. Et bene domus Iesu, iuxta alterius Euangelistae narrationem, regulis esse contenta reperitur, quia sub contentibili literarum uelamine si adlit, qui referet diuina, spiritualis gratiae uirtus inuenietur. Denudatio etenim regularum in domo Iesu apertio est in uilitate litterarum sensus spiritualis, & arcanorum caelestium. Quod autem cum grabato deponitur infirmus, significat ab homine in ista adhuc carne constituto Christum debere cognosci. Cum uisisset autem Iesus fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata. Curaturus hominem a paralyti Dominus, primum peccatorum uincula dissoluit, ut ostenderet eum ob nexum uulparum artuum dissolutione fuisse damnatum, nec nisi his relaxatis membrorum posse recuperatione sanari. Sic & illi paralytico qui iuxta probaticam piscinam diu motum aquae frustra praestolabatur, sanato a Domino dicitur: Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Fili, inquit, dimittuntur tibi peccata. Omnia mira humilitas. Despectum & debilem totisq; membrorum compaginibus dissolutum filium uocat, quem sacerdotes non dignarentur attingere. Aut recte Deo filium, quia dimittuntur ei peccata sua. Intuedum sane quanti propria cuiusq; fides apud Deum ualeat, ubi tanti ualuit aliena, ut totus homo repente, hoc est, exterius interiorisq; iam saluatus exurgeret, aliorumq; merito alijs laxarentur errata.

Luce 51

Ioan. 5.

Erant autem illic quidam de scribis sedentes & cogitantes in cordibus suis: Quid hic sic loquitur? Blasphematur, quis potest dimittere peccata nisi solus Deus? Verum dicunt scribae, quod nemo dimittere peccata nisi Deus potest, qui per eos quoq; dimittit, quibus dimittendi tribuit potestatem. Et ideo Christus uere Deus esse probatur, quia dimittere peccata quasi si Deus potest: uerum Deo testimonium reddunt, sed personam Christi negando falluntur. Erant itaq; Iudaei, qui cum Christum & Deum esse, & peccata dimittere posse credant, Iesum tamen Christum esse non credunt. Sed multo dementius errant Arriani, qui cum Iesum & Christum esse, & peccata posse dimittere euangelij uerbis deuicti negare non audeant, nihilominus Deum negare non timent. At ipse perfidos salutare desideras, & occultorum cognitione & uirtute operum Deum se esse manifestat. Nam sequitur:

Quo statim cognito, Iesus spiritu suo quia sic cogitarent in a ter se, dicit illis: Quid ista cogitatis in cordibus uestris? Ostendit se Deum, qui potest cordis occulta cognoscere, & quodammodo tacens loquitur: Eadem maiestate & potentia qua cogitationes uestras intueor, possum & hominibus delicta dimittere. Ex uerbis intelligitur, quid paralyticus conuenerat. Quid est facilius dicere paralytico, dimittuntur tibi peccata: an dicere, surge & tolle grabatum tuum & ambula? Inter dicere & facere multa distantia est. Vtrumque paralytico peccata dimissa, solus nouerat

Matth. 23.

nouerat qui dimittebat. Surge autem & ambulat, tam ille qui surgebat, quam is qui surgentem uidebant, approbare poterant. Fit ergo carnale signum ut probeatur spiritale, quāquam eiusdem uirtutis sit, & corporis & animae uitia dimittere. Et datur nobis intelligentia propter peccata plerāq; euenire corporum debilitates. Et idcirco forsā prius peccata dimittuntur, ut causis debilitatis ablatis sanitas restituatur. Quinque siquidem sunt differētia causarum, pro quibus in hac uita molestiis corporalibus affligimur. Aut enim ad merita augenda per patientiam iusti corporis infirmitate grauamur, ut beati patres Iob & Tobias, & innumerī martyres in utroq; testamento. Aut ad custodiam uirtutū perceptarum, ne superbia tentante disperant, sicut apostolus Paulus, cui ne magnitudine reuelationum extolleretur, datus est stimulus carnis suae angelus satanae qui eum colaphizaret. Aut ad intelligenda & corrigenda peccata nostra, sicut Maria soror Aaron in eremo ob uerba temeritatis & superbiae lepra percussa est. Vel sicut paralyticus de quo tractamus, qui nisi dimissis primò peccatis potuit ab infirmitate curari. Aut ad gloriam Dei saluantis, siue per seipsum, siue per famulos suos, sicut caecus natus in euangelio, qui neq; ipse peccauit, neque parentes eius, sed ut manifestarentur opera Dei in illo: sicut Lazarus, cuius infirmitas non fuit ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificaretur filius Dei per eam. Aut ad inchoationem damnationis aeternae, quod reproborum est & proprium: sicut Antiochus & Herodes, qui utriusque suo tempore aduersum Deum repugnantes, quod tormentorum in gehenna perpetuo passuri essent, praesentium afflictionum miseria cunctis ostendebant. quibus congruit illud prophetae: Et duplici contritione conterere eos. unde necesse est in omnibus quae temporaliter aduersa patimur, cum humilitate Domino gratias agamus, & infirmitatis nostrae conscij de collatis nobis remedijs gratulemur. Necesse est ut ad conscientiam nostram reuersi solerter opera nostra simul & cogitationes exploremus, & quicquid nos peccasse deprehendimus, digna castigatione purgemus, quicquid de his quae nos recte fecisse credebamus, uitio in nobis elationis perisse comperimus, & hoc humili satisfactione castigemus. haec enim nobis sapius sit causa flagellorum. Caeterum innocentes & iustos ob augmenta praemiorum flagellari perfectiorum est: & donum speciale uirorum: uerberibus autem temporalibus ad aeterna tormenta compelli, impoenitentium est poena reproborum.

Ut autem sciatis quia potestatem habet filius hominis in terra dimittendi peccata, ait paralytico: Tibi dico surge, tolle grabatum tuum, & uade in domum tuam.] Si & Deus est iuxta Psalmistam, qui quantum distat oriens ab occasu, elongauit à nobis iniquitates nostras, & filius hominis potestatem habet in terra dimittendi peccata: ergo idem & ipse Deus & filius hominis est, ut & homo Christus per diuinitatis suae potentiam peccata dimittere possit,

& idem Deus Christus per humanitatis suae fragilitatem pro peccatoribus mori. Spiritualiter autem de grabato surgere, est animam se à carnalibus desiderijs ubi aegra iacebat, abstrahere. Grabatum uero tollere, est ipsam quoque carnem per continentiae frenā correptam, ipse celestium praemiorum à delicijs segregare terrenis. Sublato autem grabato domum ire, ad paradysum redire est. Haec etenim uera est domus nostra, quae hominem prima suscepit, non iure amissa, sed fraude: tandem restituta per eum qui fraudulento hosti nihil debuit. Aliter sanus qui languerat domum, reportat grabatum, cum anima remissione accepta peccatorum, ad internam sui custodiam cum ipso se corpore refert, ne quid post ueniam unde iterum iustitiae feriat, admittat.

Et statim ille surrexit, & sublato grabato, abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes: Quia nunquam sic uidimus.] Quam miranda diuinae potentiae uirtus, ubi nulla temporis interueniente morula, iussu saluatoris salus festina committatur. Merito qui aduersat damnatis blasphemiae iaculis, ad laudem tantae maiestatis stupentia corda conuertunt.

**DOMINICA XXIII. POST
Trinitatis. Matthaei 12. Marci 12. Lucae 10.**

In illo tempore miserunt pharisaei insidiatores qui se iustos simularent, ut caperent Iesum in sermone, & traderent illum principatui & potestati praesidis. Et reliqua.

**BEDAE PRESBYTERI DE
EADDEM LECTIOE.**

Querentes Dominum comprehendere principes sacerdotum & scribae timuerunt populum, atque ideo quod per se non poterant, praesidis manibus efficere tentabant, ut uelut ipsi à morte eius uiderentur immunes. Nuper enim sub Caesare Augusto Iudaea subiecta Romanis, quando in toto orbe est celebrata descriptio stipendiaria, facta fuerat: & erat in populo magna seditio, dicentibus alijs pro securitate & quiete, qua Romani pro omnibus militarent, debere tributa persolui. Pharisaeis uero qui sibi applaudebant iustitiam, e contrario nitentibus, non debere populum Dei qui decimas solueret, & primitiua daret, & caetera quae in lege scripta sunt, humanis legibus subiacere. Cuius seditionis adeo fomes inualuit, ut post Domini passionem insistentibus sibi Romanis, patriam, gentem & regnum, nobile illud cum sua religione templum, imò ipsam lucem perdere, quam tributa pendere maluerint. Et interrogauerunt illum, dicentes:

Magister, scimus quia recte dixisti, & doces: & non accipis personam, sed in ueritate uiam Dei doces. Licet nobis tributum dare Caesari, an non?] Blanda & fraudulenta interrogatio illuc prouocat respondentem, ut magis Deum quam Caesarem timeat,

Matth. 22. Marci 12. & dicat non debere tributa solui, ut statim audientes ministri praesidis, qui iuxta alios euangelistas adfuisse leguntur, seditionis contra Romanos principem teneant.

Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis? Ostendite mihi denarium, cuius habet imaginem & inscriptionem?] Sapia semper sapienter agit, ut suis potissimum tentatores sermonibus confutentur. Ostendite mihi, inquit, denarium. Hoc est genus nummi quod pro decem nummis impenditur, & habebat imaginem Caesaris. Qui autem putant interrogationem saluatoris ignorantiam esse, & non dispensationem, discant ex praesenti loco quod utique potuerit scire Iesus, cuius imago esset in nummo: sed interrogat, ut ad sermonem eorum competenter respondeat.

Respondentes, dixerunt Caesari. Et ait illis: Reddite ergo quae Caesari sunt, Caesari: & quae Dei sunt, Deo.] Caesarem non putemus Augustum, sed Tiberium significari, priuignum eius, qui in loco successerat uirtrici, sub quo & passus est Dominus. Omnes autem reges Romani à primo Caio Caesare, qui imperium arripuerat, Caesares appellati sunt. Porro quod ait, Reddite quae sunt Caesari Caesari, nummum, tributum & pecuniam: & quae sunt Dei Deo, decimas, primitias, oblationes ac uictimas sentiamus. Quomodo ipse & reddidit tributa pro se & Petro, & Deo reddit quae Dei sunt, patris faciens uoluntatem. Aliter: Reddite quae Caesari sunt Caesari, & quae Dei sunt Deo. Quem admodum Caesari à uobis exigit impressionem imaginis suae, sic & Deus, ut quem admodum illi redditur nummus, sic Deo anima lumine uultus eius illustrata atque signata. unde Psalmista: Signatum est, inquit, in nobis lumen uultus tui Domine. Hoc quippe lumen est totum hominis, & uerum bonum quod non oculis, sed mente conspicitur. Signatum autem dixit in nobis, tanquam denarius signatur regis imagine. Homo enim factus est ad imaginem & similitudinem Dei, quam peccando corrumpit. Bonum ergo eius est uerum atque aeternum, si renascendo signetur.

Et non potuerunt uerbum eius reprehendere coram plebe: & mirati in responsis eius, tacuerunt.] Qui credere debuerant ad tantam sapientiam, mirati sunt quod calliditas eorum insidiandi non inuenisset locum.

**DOMINICA XXIII. POST
Trinitatis. Matthaei 9. Marci 8. Lucae 8.**

In illo tempore cum transisset Iesus in nauim rursus transitum, conuenit turba multa ad eum. Et uenit quidam de archisynagogis, nomine Iairus, & uidens eum, prociidit ad pedes eius, & deprecabatur eum multum. Et reliqua.

**BEDAE PRESBYTERI DE
EADDEM LECTIOE.**

In hac lectione ubi archisynagogus saluare filiam petit suam, sed pergente ad domum eius

Domino praecipue hemorroissa mulier praeripit sanitatem, ac deinde filia archisynagogi ad optatam peruenit sanitatem, imò de morte reuocata est, ad uitam: salus ostenditur generis humani, quae Domino in carne ueniente ita dispensata est, ut primò aliqui ex Israel ad fidem uenirent, deinde plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israel saluus fieret. Quis ergo archisynagogus iste, qui ad Dominum pro filia rogaturus aduenit, melius quam ipse Moyses intelligitur? Unde bene Iairus ipse illuminans siue illuminatus uocatur, qui accepit uerba uitae dare nobis, & per haec caeteros illuminat, & ipse à spiritu sancto quo uitalia monita scribere uel docere posset, illuminatus est. Qui uidens Iesum prociidit ad pedes eius, quia praedens in spiritu uenturum in carne Dominum, humiliter corde se eius potentiae subdidit, quem ita circa finem seculi hominem incarnandum esse cognouit, ut aeternum ante omne seculum Deum existere non dubitaret. Si enim caput Christi Deus, pedes eius quid aptius quam assumpta humanitas qua terram nostrae mortalitatis tetigit, accipiendi sunt: Et prociidere archisynagogum ad pedes Iesu, est legislatorem cum tota progenie patrum mediatorem Dei & hominum longe sibi dignitatis gloria praerendum esse cognoscere, & confiteri cum Apostolo, quia quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.

Et deprecabatur eum multum dicens: Quoniam filia mea in extremis est, ueni impone manus super eam, ut salua sit, & uiuat.] In euangelio Lucae ita scriptum est: Quia filia unica erat illi ferè annorum duodecim, & haec moriebatur. Filia ergo archisynagogi, ipsa est synagoga, quae sola legali institutione composita, quasi unica Moyli nata erat. Et haec uelut duodecimo aetatis anno, hoc est, tempore pubertatis appropinquante, moriebatur, quia non biliter à prophetis educata, postquam ad intelligibiles annos peruenerat, postquam spiritalem Deo sobolem generare debebat, subito eorum languore coëternata, spiritualis uitae uisus ingredi desperabiliter omisit: & si non à Christo succurreretur, horrendam per omnia corrumpisset in mortem.

Et abiit cum illo, & sequebatur eum turba multa, & comprimebant illum.] Ad puellam pergens sananda Dominus à turba comprimitur, quia genti Iudaeae salutaria monita praebens, quibus agram uitae eius conscientiam erigeret, noxia carnalium populorum est consuetudine grauatus.

Et mulier quae erat in profusio sanguinis duodecim annis & caetera.] Mulier sanguine fluens, sed à Domino curata, ecclesia est congregata de gentibus, quae ingenito carnalium delectationum polluta fluxu, atque à coetu iam fuerat segregata fidelium: sed dum uerbum Dei Iudaeam saluare decerneret, illa paratam iam promissam que alijs praeripuit spe certa saluam. Notandum que quod & archisynagogus duodecim annis sit filia, & mulier haec ab annis duodecim sanguine fluxerit, hoc est eodem

quo haec nata sit, tempore illa coeperit infirmari. Vna enim penè eademq; seculi huius aetate, & synagoga in patriarchis nasci, & gentium exterarum natio per orbem coepit idololatrie sanie foedari. Nam & fluxus sanguinis bifariam, hoc est, & super idololatriae pollutione, & super ijs que carnis ac sanguinis delectatione geruntur, potest recte intelligi.

Et fuerat multa perpeffa à compluribus medicis, & erogauerat omnia sua, nec quicquam profecerat, sed magis deterius habebat. Medicos, siue falsos intellige theologos, siue philosophos legumq; doctores secularium, qui multa de uirtutibus uirtusq; subtilissimè disputantes, utilia uiuendi credendiq; instituta se mortalibus dare promittebant, seu certè ipsos spiritus immundos, qui uelut hominibus consulendo, sese pro Deo colendos ingerebant. Quibus certatim audiendis gentilitas quanto magis naturalis industria uires expenderat, tanto minus potuit ab iniquitatis suae forde purgari. Sed haec ubi populum Iudaeorum aegrotasse, uerumq; de caelo cognouit adesse medicum, coepit & ipsa languoris sui sperare pariter & inquirere remedium.

Joan. 12. 4. Reg. 17.

Cum audisset de Iesu, uenit in turba retro, & tetigit uestimentum eius. Dicebat enim, Quia si tetigero uestimentum eius, salua ero. Et confestim siccatu est fons sanguinis eius. Venit; & Dominum tangit ecclesia, cum ei per fidei ueritatem appropinquat. Venit autem retro, siue iuxta id quod ipse ait: Si quis mihi ministrat, me sequatur. Et alibi praecipitur: Post Dominum Deum tuum ambulabis. Siue quia praesentem in carne Dominum non uidens, peractis iam sacramentis incarnationis illius, ad fidei & agnitionis eius gratiam peruenit. Sicq; dum participatione sacramentorum eius saluari à peccatis meruit, quasi tactu uestimentorum eius fontem sui sanguinis siccauit. Fons quippe sanguinis est origo peccati. Cuiusq; fons sanguinis est immunda primordium cogitationis, ex quo peccatum omne nascitur. Sed Dominus cum uerbis Euangelicis non solum opera & uerba mala compescere, sed & cogitationum nequam radicem extirpare curauit, cum haec utraq; sacramentis Euangelicis emundari donauit; quasi uirtutem exiccandi fontis obsceni suis uestimentis indidit.

Et statim Iesus cognoscens in semetipso uirtutem quae exierat de eo, conuersus ad turbam aiebat: Quis tetigit uestimenta mea? Non ut ipse quae nesciat doceatur interrogat, sed ut uirtus quam bene nouerat, imò quam ipse dederat, in muliere declararetur, & declarata agnitaq; uirtute fidei, multi ad salutem perueniant.

Et dicebant ei discipuli sui: Vides turbam comprimentem te, & dicis quis me tetigit? Quem turba passim comprimens comprimit, una credula mulier Dominum tangit: quia qui diuersis inordinate glomerantium haesibus, siue peruersis moribus grauat, solo catholicae ecclesiae fideliter corde ueneratur. Nam sicut quidam uidentes non uident, & audientes non audiunt, ita etiam tangentes non tangunt, qui non simplici, sed dubio uel si-

mulato corde Christum tangunt. Vnde cuidam amanti quidem, sed nondum plenè credenti, dicit ipse: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrem meum. Apertè dicens, quid sit ipsum ueraciter tangere, patri scilicet aqualem credere.

Joan. 20.

Et circumspiciebat uidere eam quae hoc fecerat. Non obliuiscitur filiorum suorum Dominus, nec in se sperantes intueri desistit, sed omnes qui saluari merentur, suo dignos intuitu ac miseratione iudicat. Iste autem pauper clamauit, & Dominus exaudiuit eum.

Psal. 33.

Mulier autem timens & tremens, sciens quod factum esset in se, uenit & prociudit ante eum, & dixit ei omnem ueritatem. Ecce quò interrogatio Domini tendebat, ut uel delictis confitente palam muliere ueritatem suae diutinae infirmitatis, subita credulitatis, diuinae propitiationis, ac donatae sibi sanationis, & ipsa certius confirmaretur in fide, & pluribus salutis & uitae praeretur exemplum. Denique sequitur:

Ille autem dixit: Filia, fides tua te saluam fecit, uade in pace, & esto sana à plaga tua. Ideo filia, quia fides tua te saluam fecit, nec dixit: Fides tua te saluam factura est, sed saluam fecit. In eo enim quod credidisti, iam salua facta es.

Adhuc eo loquente, ueniunt ad archisynagogum dicentes: Quia filia tua mortua est, quid ultra uexas magistrum? Nata à profluuio sanguinis muliere, mox filia archisynagogi mortua nunciatur: quia dum ecclesia à uitiorum labe mundata, & ob fidei meritum filia est cognominata, continuo synagoga perfidiae simul & inuidiae luctu soluta est. Per fidem quidem, quia in Christo credere noluit: in uidiâ uerò, quia ecclesiam credere doliuit. Scriptum nanq; est in Actibus apostolorum: Sequenti autem sabbato penè uniuersa ciuitas conuenit audire uerbum Domini. Videntes autem turbas Iudaei, repleti sunt zelo, & contradicebant his quae à Paulo dicebantur, maledicentes. Et quod aiebant nuncij archisynagogo, Quid ultra uexas magistrum? per eos hodieq; dicitur, quia adeo destitutum synagoga statum uident, ut restaurari posse non credant: ideoq; pro resurrectione illius supplicandū esse non aestimant. Sed quae impossibilia sunt apud homines, posibilia sunt apud Deum: unde aptè sequitur,

Act. 13.

Marc. 10.

Iesus autem uerbo quod dicebatur audito, ait archisynagogus: Noli timere, tantummodo crede. Archisynagogus coetus doctorum legis accipitur, de quo Dominus ait: Super cathedram Moysi sederunt scribae & pharisaei. Qui si credere ipse uoluerit, etià subiecta ei synagoga salua erit.

Matth. 23.

Et ueniunt in domum archisynagogi, & uident tumultum, et flentes & euulantes multum. Et latentur, inquit, omnes qui sperant in te, in aeternū exultabunt & inhabitabis in eis. Quia uerò synagoga laetitiam hanc Dominicae inhabitationis merito infidelitatis amisit, quasi interflentes & euulantes mortua facit. Nec tamè superna pietas funditis eam interire patitur, quin potius circa finem seculi reliquias eius secundum electionem gratiae saluti & uitae restituit, unde aptè subiungitur:

Psal. 5.

Ibid. 5.

Et in

Et ingressus, ait illis: Quid turbamini, & ploratis? Puella non est mortua, sed dormit. Hominibus mortua, qui suscitare nequiuertant, Deo dormiebat, in cuius dispositione & anima recepta uiuebat, & carosuscitanda quiescebat. Vnde mos Christianus obtinuit, ut mortui qui resurrecturi esse non dubitantur, dormientes uocentur: sicut Apostolus, Nolumus, inquit, uos ignorare fratres de dormientibus, ut non contristemini sicut & ceteri qui spem non habent. Sed & in parte allegoriae cum anima, quae peccauerit ipsa moriatur, tamen ea quam Dominus resuscitandam atq; ad uitam aeternam prauidit esse uenturam, nobis quidem mortua fuisse, sed ei obdormiuisse dici non incongruè potest.

1. Thes. 4.

Exerch. 18.

Et iridebant eum, ipse uerò electis omnibus, assumit patrem & matrem puellae, & cetera. Quia uerbum resuscitantis irridere, quam credere malebant, merito foras excluduntur, ut pote indigni qui potentiam resuscitantis ac resurgentis mysterium uiderent. Item foras turba eicitur, ut puella suscitetur, quia si non prius à secretioribus cordis expellitur importuna secularium multitudinum cura, anima quae intrinsecus iacet mortua, non resurget. Nam dum se per innumeras terrenorum desideriorum cogitatione spargit, ad considerationem sui sese nullatenus colligit.

Et tenens manum puellae, ait illi: Tabaitha, cumi, quod est interpretatum: Puella, tibi dico, surge. Quae diligens lector, quare uerax euangelista dictum Saluatoris exponens interposuerit de suo, Tibi dico, cum in Syro sermone quem posuit, non plus sit dictum, quam puella surge. Nisi forte propter exprimentandam uim Dominicae iusionis, hoc agendum putauit, magis sensum loquentis, quam ipsa uerba suis curas intimare lectoribus. Nam & familiare constat esse euangelistis atq; apostolis, cum de ueteri testamento testimonia assumunt, magis sensum propheticum ponere curare, q; uerba. Tenens autem manum puellae Dominus, suscitauit eam: quia nisi prius mundatae fuerint manus Iudaeorum, quae sanguine plene sunt, synagoga eorum mortua non consurget.

Et confestim surrexit puella, & ambulabat. Quemcunq; enim peccatis mortuum supernae manus miserationis resuscitatura tetigerit, non solum à sordibus & ueterno scelerum exurgere, sed & in bonis continuo proficere debet operibus, uidelicet iuxta Psalmistam, ingrediens sine macula, & opera exercens iustitiae.

Psal. 14.

Et obstupuerunt stupore maximo. Et praecipit illis uehementer, ut nemo id sciret: & iussit dari illi manducare. Ad testimonium quidem uerae resurrectionis dari puellae manducare praecipit, ne non ueritas, sed phantasma quod apparebat ab incredulis putaretur. Sed et si quis à spiritali morte surrexerit, coelesti necesse est mox pane satiatur, & diuini scilicet uerbi & sacrosancti altaris particeps effectus. Nam iuxta moralem intellectum tres illi mortui quos Saluator in corporibus suscitauit, tria genera resurrectionis animarum significant.

Bedae tom. 7.

Siquidem nonnulli consensum male delectationi praebendo latente tantum cogitatione peccati sibi mortem consciscunt. Sed tales se uiuificare significans Saluator, resuscitauit filiam archisynagogi nondum foras elatam, sed in domo mortuam, quasi uitium secreto in corde regentem. Alij non solum noxiae delectationi consentiendo, sed & ipsum malum, quo delectatur exempla mortuum suum quali extra portas efferrunt. Et hos se si poeniteant resuscitare demonstrans, suscitauit iuuenem filium uiduae extra portas ciuitatis elatum, & reddidit matri suae: quia resipiscentem à peccati tenebris animam uirtuti restituit ecclesiae. Quidam uerò non solum cogitando uel faciendo illicita, sed & ipsa peccandi consuetudine se quali sepeliendo corrumpunt. Verum nec ad hos erigendos minor sit uirtus & gratia Saluatoris, si tamè adint cogitationes sollicitae, quae super eorum salute uelut deuotae Christo sorores inuigilent. Nam ad hoc intimandum resuscitauit Lazarum quatuor dies in monumento habentem, & sorore attestante iam foetentem, quia nimirum pessima noxios actus solet fama comitari. Notandum autem, quòd quanto grauior animae mors ingruerit, tanto acrius necesse est, ut resurgere mereatur, poenitentis serior insistat. Nam leuioribus & quotidiani erratus leuioris poenitentiae possunt remedia curari. Quod occulte uiolens ostendere Dominus iacentem in conclauis mortuam, facillima ac breuissima uoce resuscitat dicens: Puella surge. Quam etiam ob facilitatem resuscitandi iam mortuam fuisse negauerat. Delatum autem foras iuuenem mortuum, pluribus ut reuiuiscere debeat dictis corroborat, cum ait: Iuuenis, tibi dico, surge. Quatriduanus uerò mortuus ut longa prementis sepulchri claustra eadere posset, fremuit spiritu Iesus, turbauit seipsum, lachrymas fudit, rursum fremuit, ac magna uoce clamauit: Lazare, ueni foras. Et sic tandem qui erat desperatus, discusso tenebrarum pondere uitae lucisq; redditur. Sed & hoc notandum, quòd quia publica noxa publico eget remedio, leuia autem peccata leuiori & secreta queunt poenitentia deleri: puella in domo iacens pacis arbitris exurgit, eisdemq; uehementer ut nemini id manifestent praecipitur. Iuuenis extra portam turba multa comitante atque intuentem suscitatur: Lazarus de monumento uocatus in tantum populis innotuit, ut ob eorum qui uidere testimonium, plurimae Domino turbae cum palmis occurrerent, & multi propter illum abirent ex Iudaeis, & crederent in Iesum.

Luce.

Joan. 11.

Quartum uerò mortuum nunciante discipulo Dominus audiuit: sed quia qui pro eius excitatione precarentur uiui defuerant, Dimitte, inquit, ut mortui sepeliant mortuos suos, id est, mali malos noxijs laudibus grauent, & quia non adest iustus qui corripiat in misericordia, oleum peccatoris impinguet caput eorum.

Matth. 8.

Psal. 140.

f DOMI,

DOMINICA VICESIMA QVIN- ta post Trinitatis. Ioan. 6.

In illo tempore, cum subleuasset oculos Iesus, et uidisset quia multitudo maxima uenit ad eum, dicit ad Philippum: Unde enim memus panes, ut manducent hi? Et reliqua.

Homiliam Bedae inuenies in Dominica Latate, super euangelio eodem.

IN SEPTEMBRI FERIA QUARTA | quatuor temporum. Marc. 9. Matth. 17. & Luca 9.

In illo tempore, respondens unus de turba dixit ad Iesum, Magister, attuli filium meum ad te, habentem spiritum mutum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Narratur in praecedenti sancti huius euangelij capitulo, quia ueniens ad discipulos suos Dominus, uidit turbam multam circa eos, & scribas conquirentes cum illis. Et coestim omnis populus uidens eum stupefactus est, & expauescunt, & occurrentes salutabant eum. Notanda est in omnibus locis distantia mentis scribarum & turbae. Erat autem cum discipulis turba, erat & scribae, sed adueniente Domino mox omnis turba stupefacta expauit, eumque salutans occurrit: scribae nihil deuotionis, fidei, humilitatis & reuerentiae ei exhibuisse narrantur. Quid autem cum discipulis Domini turbae siue scribae conquirerent, euangelista non dicit. Potest uero, nisi fallor, apte intelligi de hoc quaestionem fuisse motam, quare ipsi cum essent discipuli Saluatoris, saluare daemontiacum, qui in medio erat positus, non possent, quod ex sequentibus euangelij uerbis potest conijci, dum dicitur.

Et interrogauit eos: Quid inter uos conquiritis? Et respondens unus de turba dixit: Magister, attuli filium meum ad te, habentem spiritum mutum, qui ubicumque eum apprehenderit, allidit eum, & spumat & stridet dentibus & arescit. Et dixi discipulis tuis ut eijcerent illum, & non potuerunt. Norandum autem quod semper loca rebus congruunt. In morte Dominus orat, transformatur, discipulis arca sua maiestatis aperit: in inferiora descendens turbae occursum excipitur, miserorum fletu pulsatur: sursum discipulis mysteria regni reuerat, deorsum turbis peccata infidelitatis exprobrat: sursum patris uocem ihs, qui se sequi se poterant, pandit, deorsum spiritus malos ab his, qui uexabantur expellit. Qui etiam nunc pro qualitate meritorum alijs ascendere, alijs uero non desistit descendere. Nam carnales adhuc & incipientes, qualisima petens confortat, docet, castigat: perfectos autem quorum conuersatio in caelis est, sublimius extollendo glorificat, liberius de aeternis instruit, & saepe quae a turbis ne audiri quidem ualeant, docet. Daemontiacum autem hunc, quem descendens de monte Dominus sanauit, Marcus quidem surdum mutumque, Matthaeus uero lunaticum fuisse commemorat.

Matth. 17.

Significat autem eos de quibus scriptum est: Stultus ut luna mutatur. Qui nunquam in eodem statu permanentes nunc ad haec, nunc ad illa uersa mutati, crescunt atque decrescunt. Qui muti sunt non confitendo fidem, surdi nec ipsum aliquatenus ueritatis audiendo sermonem. Spumant autem, cum stultitia tabescunt. Sultorum namque & languentium atque hebetum est spumas saluarum ex ore dimittere. Strident dentibus, cum iracundia furore flammescunt. Arescunt cum ocio torpente languescunt, & nulla uirtutis industria confortati, eneruiter uiuunt. Quod autem ait, Et dixi discipulis tuis ut eijcerent illum, & non potuerunt, latenter apostolos accusat, cum impossibilitas curandi interdum non ad imbecillitatem curantis, sed ad eorum qui curandi sunt, fidem referatur, dicente Domino: Fiat tibi secundum fidem tuam.

Eccles. 27.

Qui respondens eis, dixit: O generatio incredula, quam diu apud uos ero: quam diu uos patiar? Non quo tempore superatus sit mansuetus ac mitis, qui non aperuit sicut agnus coram tondente os suum, nec in uerba furoris erupit: sed quo in similitudine medici si egrorum uideat, contra sua praeccepta se gerere, dicat: Vsq; uero accedam ad domum tuam? quo usque artis meae perdam industriam, me aliud subter, & te aliud perpetrante? In tantum autem non est iratus homini, sed uitio, & per unum hominem ludaeos arguit infidelitatis, ut statim intulerit: Afferte illum ad me. Et attulerunt, inquit, eum. Et cum uidisset illum, statim spiritus conturbauit eum, & elisus in terram uolutabatur spumans. Allatum Domino puerum spiritus conturbat & elidit, quia saepe dum conuerti ad Dominum post peccata conamur, maioribus nouisque antiqui hostis pulsamur insidijs. Quod ubi id utique callidus facit aduersarius, ut uel odium uirtutis incutiat, uel expulsionis suae uindictam iniuriam. Hinc est enim (ut de specie traseamus ad genus) quod ecclesiae sanctae primordijs tot grauissima inferebat certamina persecutio num, quot suo regno dolebat subito animarum illata fuisse dispendia.

Matth. 9.

Matth. 9.

Esai. 53.

Et interrogauit patrem eius: Quantum temporis est, ex quo hoc ei accidit? At ille ait: Ab infantia, & frequenter eum in ignem & in aquas misit, ut eum perderet. Erubescat Iulianus, qui dicere audeat omnes homines abscissa peccati contagione nasci in carne tanquam innocentes per omnia, quam fuit Adam quando creatus est. Quid enim habuit iste puer, ut ab infantia daemone uexaretur acerbissimo, si non ullo originalis peccati uinculo tenebatur, quem constat nullum adhuc proprium potuisse habere peccatum? Constat autem catholicus, quia nemo immunis a noxa primae praeruaricationis nascitur, & inuocet gratiam Dei, qua liberetur de corpore mortis per Iesum Christum Dominum nostrum. Intelligat scriba doctus in regno caelorum, in hoc daemontiacum a Domino curato saluationem omnium fidelium esse designatam, qui originalis culpae reatu astricti ueniunt in mundum, nec nisi unius redemptoris Iesu Christi fide sunt & gratia saluandi. Quod autem dicitur, & frequenter eum & in ignem & in aquas misit, maxima humanae ueritatis facinorosa de-

ra designat. Ignis namque ardor ad feruorem iracundiae referendus est: aqua ad uoluptates carnis, quae dissoluere mentem per delicias solent. Vel certe in ignem fertur daemontiacus quo ad ulterantia corda successa sunt, & in aquas quae solent extinguere charitatem. Sed si quid potes, adiuua nos, misertus nostri. Iesus autem ait illi: Si potes credere, omnia possibilia credenti. Aptum Dominus responsum reddit petenti. Ipse enim ait: Si quid potes, adiuua nos. Et Dominus: Si potes, inquit, credere, possum uos misertus adiuuare: quia fides non ficta omnia, quae salubriter petit impetrare meretur. Cui contra leprosus, qui fideliter clamabat, Domine si uis, potes me mundare, congruum suae fidei accepit responsum Volo, mundare.

Matth. 8.

Et continuo exclamans pater pueri, cum lachrymis dicebat: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Nemo repente summus, sed in bona conuersatione a minimis quisque inchoat, ut ad magna perueniat. Alia namque sunt uirtutis exordia, aliud profectus, aliud perfectio. Si enim & ipsa fides ad perfectionem suam non quibusdam gradibus duceretur, iste in interrogatus an crederet non responderet. Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Si enim credebat, cur incredulitatem dicebat? Si uero incredulitatem habere se nouerat, quomodo crederet? Sed quia per occultam inspirationem gratiae meritorum suorum gradibus fides crescit, uno eodemque tempore is, qui necdum perfectio crederet, simul & crederet & incredulus erat.

Et cum uideret Iesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi: Surde & mute spiritus, ego tibi precipio, exi ab eo, & amplius ne introcas in eum. Comminatio Domini diuini est uirtus imperij. Non autem puero qui uim patiebatur, sed daemone qui inferebat comminatus est. Quia qui peccantem emendare desiderat, uitium utique increpando & execrando debet exterminare, sed hominem amando refovere. Bene autem Dominus, qui spiritum immundum pellit ab homine, simul ne amplius in eum ingrediatur imperat. Quia ille ueraciter ad daemontiacam dominationem liberatur, qui ad peccata a quibus semel poenitendo mundatus est, uirat male uiuendo reuertit.

Et exclamans, & multum discerpens eum, exiit ab eo. Exiurus ab homine spiritus immundus discerpit eum, ac furenti clamore terruit intuentes. Quia plerumque diabolus dum de corde expellitur, acriter in eo tentationes generat, quam prius exci-tauerat, quando hoc quietus possidebat.

Et factus est sicut mortuus, ita uel multi dicerent, quia mortuus est. Iesus autem tenens manum eius eleuauit illum, & surrexit. Quae hostis impius iam fugere compulsum strauit, ac mortuo similem reddidit, hunc pius Saluator miti suae dextera tactu leuauit. Qui sicut uerum se esse Deum potentia saluandi docuit, ita etiam uerum se habuisse carnis naturam more tactus humani declarauit. Negat namque Manichaeus insanus ueraciter eum carne indutum fuisse, sed ipse cum tot languentes suo tactu erexit, mundauit, illuminauit, haereticum illius & antequam nata esset damnauit.

Et cum introisset in domum, discipuli eius secretum interrogauerunt eum. Bedae tom. 7.

bant eum: Quare nos non potuimus eijcere eum? Et dixit illis: Hoc genus daemontiorum in nullo potest extirpi, nisi in oratione & ieiunio. Dum docet apostolos quomodo daemone nequissimus debeat expelli, omnes instituit ad uitam: ut scilicet nouerimus grauissima quaeque uel immundorum spiritu uel hominum tentamenta ieiunijs & orationibus esse superanda. Iram quoque Domini, cum in ultionem nostrorum scelerum fuerit accensa, hoc remedio singulari posse placari. Ieiunium autem generale est non solum ab escis, sed a cunctis illecebris abstinere carnalibus: imo ab omnibus uitiorum continere passionibus. Sic & oratio generalis non in uerbis solum est quibus diuina clementiam inuocamus, uerum etiam in omnibus, quae in obsequium nostri conditoris fidei deuotione gerimus, teste Apostolo qui ait: Semper gaudentes sine intermissione orate. Quomodo enim quis omnibus horis atque momentis sine intermissione Deum potest inuocare sermonibus? Sed tunc sine intermissione oramus, cum ea solum opera gerimus, quae nos pietati nostri commendat autoris. Quo nimirum ieiunio, & qua oratione iuuante Domino cunctas antiqui hostis debellabimus ac propulfabimus insidias.

1. Thes. 5.

FERIA SEXTA QUATUOR temporum. Luca 18.

In illo tempore dicebat Iesus parabola hanc ad discipulos suos: Iudex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, & hominem non reuerbatur. Vidua autem quaedam erat in ciuitate illa, & ueniebat ad eum dicens: Vindica me de aduersario meo, & nolebat per multum tempus. Post haec autem dixit intra se: Et si Deum non timeo, nec hominem reuerbor, tamen quia molestus est mihi haec uidua, vindicabo illam, ne in nouissimo uenies suggillet me. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Parabolas Dominus aut secundum similitudinem aliquam ponit, sicut de homine qui habebat duos filios, maiorem in agro sibi propinquantem, minorem autem in longinquo luxuriantem: aut ex ipsa dissimilitudine aliquid probat, ueluti est illud: Quod si scenum agri quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic uestit, quanto magis uos modicae fidei: Itaque illud superius genus his uerbis adiungit potest: Sicut illud, ita & illud. Hoc autem posterius, his uerbis: Si illud, quanto magis illud? Aut si illud, quanto minus illud? Sed alicubi obscure, alicubi aperte ista ponuntur. Hic ergo iniustus iudex non ex similitudine, sed ex dissimilitudine adhibitus est. Non enim ullo modo ille iniustus iudex personam Dei allegoricè sustinet, sed tamen quantum Deus, qui bonus & iustus, curet deprecates se, hinc conijci Dominus uoluit, quod nec iniustus homo eos qui illum asiduis precibus tundunt, uel propter tardum deuitandū potest contemneret. Nam hoc est quod ait: Ne ueniens suggillet me. Ipsa uero uidua potest habere similitudinem

Luc. 19.

Matth. 6. 23.

Luc. 12.

militudinem ecclesiae, quod desolata uideatur donec ueniat Dominus, qui tamen in secreto etiam nunc curam eius gerit.

Ait autem Dominus: Audite quid iudex iniquitatis dicit. Deus autem non faciet uindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis? Dico uobis quia cito faciet uindictam illorum. Si quem mouet cur electi Dei se uindicari deprecetur, quod etiam in Apocalypsi Ioannis de martyribus dicitur, cum apertissime moneamur, ut pro nostris inimicis & persecutoribus oremus, intelligendum est eam uindictam esse iustorum, ut omnes mali pereant. Pereunt autem duobus modis, aut conuersione ad iustitiam, aut amissa per supplicium potestate, qua nunc aduersus bonos, quoad hoc ipsum bonis expedit uel temporaliter aliquid ualent. Quem finem iusti cum uenire desiderant, quamuis pro inimicis suis orent, tamen non absurde uindictam desiderare dicuntur.

Verum tamen filius hominis ueniens putas inueniet fidem in terra? Quamuis omnipotens conditor semper electos suos ad se clamantes sit uindicare paratus, in die tamen iudicii quod trementi est corde retinendum, cum idem conditor in forma filij hominis apparuerit, tanta erit raritas electorum, ut non tam ob clamorem fidelium iniuste damnatorum, quam ob eorum torporem iuste damnandorum totius iam mundi sit acceleranda ruina. Quod autem Dominus quasi dubitatioe dicit, Putas inueniet fidem? non dubitat, sed arguit. Verbo quippe dubitationis increpat in fidelitas, non opinatur diuinitas. Nam & nos aliquid quando de rebus quas certas habemus, increpatioe uerbum dubitationis ponimus, cum corde non dubitemus. Velut si indignus seruo tuo, & dicas: Confertis me, considera, forsitan Dominus tuus sum. Et Apostolus ad quosdam contemptores suos: Puto autem, inquit, quod & ego spiritum Dei habeo. Qui dicit puto, dubitare uidetur: sed ille increpabat, non dubitabat. Ita ergo & Dominus scit quid omnia, per quae facta sunt omnia, & tamen dubitatioe increpat infidelium corda.

IN SEPTEMBRI SABBATO QUATOR temporum. Lucae 13, Matth. 21, Marc. 11.

In illo tempore, dicebat Iesus turbis similitudinem hanc: Arborem ficum habebat quidam plantatam in uinea sua, et uenit quaerens fructum in illa, et non inuenit. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

Potest quidem haec arbor ficus generis humani designare naturam, quae bene plantata, hoc est, ad auctoris sui similitudinem creata est. Sed Deo quaerente per triennium fructum dare negavit, quia ante legem, sub lege, sub gratia obdure dispexit. Verum si ad superiora respexeris, animaduertes eam etiam generaliter omnium, specialiter tamen synagogae typum portare. Nam cum praemissa illa terribili tremendaque sententia, si non poenitentiam egeritis, omnes simul

Apoct. 6, Matth. 6, Matth. 5, Lucae 6.

1. Cor. 7.

Lucae 13.

peribitis, mox de infocunda atque eradicanda arbore parabolam subiungit, apertissime docet eos quibus loquebatur instar infructuosae ficus, si non poenituerint, esse succidendos. Vineam ergo Domini Sabaoth, domus Israel est, ut Esaias cantico docemur: synagoga autem in eadem domo condita, fici est arbor in uinea. Sed qui uineam suam permisit a uiatoribus deripi, hic etiam ficum iussit excidi.

Et uenit quaerens fructum in illa, et non inuenit. Ipse qui synagogam per Moysen instituit, Dominus in carne natus apparuit, & crebrius in synagoga docens, fructum fidei quaesuit, sed in pharisaeorum mente non inuenit.

Dixit autem ad cultorem uinea: Ecce anni tres sunt, ex quo uenio quaerens fructum in ficulnea hac, et non inuenio. Per cultorem uinea Apostolorum doctorumque ordo exprimitur, quorum precibus ac monitis assidua plebi Dei cura suggeritur. His etenim Dominus saepissime de infructuosa Iudaeorum gente quaerebatur, quod per tres annos suae uisitationis, hoc est in legalibus edictis, in prophetis contestationibus, & in ipsa coruscantis euangelij gratia negligens extiterit.

Succide ergo illam, ut quid etiam terram occupat? Non ab Apostolis, sed a Romanis gens Iudaea succidenda, & a terra repromissionis eiecta est. Sed succide, inquit, illam, succisionis ei uenturae cladem poenitentiam suadendo proponit. Quae iusto iudicio terram cum regno perdidit, pro cuius amore caeli ciues persequi, ipsumque caeli & terrae regem occidere non metuit, dicens per suos pontifices & pharisaeos: Si dimittimus eum, sic omnes credent in eum, & uenient Romani, & tollent nostrum & locum & gentem. Potest etiam per terram sterili ficu occupatam Iudaicae plebis turba figurari, quae noxia praepositorum umbrae ueritatis lumine recipere posset praesentis, & ne supernae dilectionis sole caleficeret, ex parte est eorum prauitatis impedita, iuxta quod eisdem alibi Saluator: Vae, inquit, uobis scribae & pharisaei hypocrite, qui clauditis regnum caelorum ante homines. Vos enim non intratis, nec introeuntes finitis intrare.

At ille respondens, dixit illi: Domine dimitte illam, et hoc anno usque dum fodiam circa illam. Vox Apostolorum est, qui post passionem Domini pro Iudeis summo opere precabantur, ne ab impoentibus Dominicam crucis ultio peteretur. Usque dum fodiam, inquit, circa illam, id est, radicem infructuosae mentis ligone bis acuta inuentionis humiliat, & praesentium uidelicet pressurarum, & horrorem perpetuae damnationis incutiens. Omnis quippe fossa in imo est. Et nimirum increpatio dum mentem sibi demonstrat humiliat.

Et mittam stercorem. Id est malorum, quae fecit abominatioe ad animum reducenda, & conuersionis gratiam, quasi de putredine stercoreis excutit.

Et si quidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam. Cum diceret, Et si quidem fecerit fructum, non subiunxit aliquid, sed suspendit sententiam: cum uero adderet, Sin autem, continuo iudicium uenturae damnationis adnexuit dicens: In futurum succides eam.

Esaias 5.

Ioan. 11.

Matth. 21.

rum succides eam, quia uidelicet multo procliuiorem ad negandum, quam ad confitendum Deum synagogam uidebat. Unde & alibi rebus eandem figuram, quam hic uerbis agens, infocundam ficum aeternae sterilitatis maledictione damnavit: ostendens uidelicet eam etiam fodiant Apostoli corripiendo, etiam sterces aduehant peccata improperado, nulla tamen poenitentiae fruge cumulanda, sed districtae bipennis seueritate tollendam.

Erant autem docens in synagoga eorum sabbatis. Et ecce mulier, quae habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo. Dicit de ficu parabola, Dominus in synagoga docuisse narratur, ut uidelicet intimeretur non alio parabolam tendere, sed hoc esse fructum in ficulnea quaerere, & non inuenire, uerbum synagogae commodare, nec recipi. Quam tamen ne totam funditus ob culpam sterilitatis extirpandam putares, sed reliquias per electionem gratiae scires esse saluandas, mox ibidem ecclesiae primitiuae sanatio sub incuruae mulieris specie subsequitur: quae bene decem & octo annis fuit curuata, qui numerus ternario sexies ducto perficitur: quia uidelicet eam, quae in testimonio legis, in uaticinio prophetiae, & in reuelatione gratiae per infirma opera langueret, ostendit. Senarius enim numerus, in quo mundi est creatura perfecta, operum perfectionem significat. Tria uero sunt, ut dixi, tempora Dominicae uisitationis, in quibus Iudaea, quia terrena magis quam caelestis nouerat operari, quasi decem & octo annis a suae mentis erat rectitudine curuata.

Et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere. Quia terrena sapiens, infirma requirens, caelestia cogitare nondum sciebat, audiens per prophetam, Si uoueritis & audieritis me, bona terrae manducabitis. Cui contra membrum ecclesiae dicit Apostolus: Quae sursum sunt sapite, non quae super terram.

Quam cum uidisset Iesus, uocauit ad se, et ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus, et confestim erecta est, et glorificabat Deum. Vidit praedestinatio per gratiam, uocauit illustrando per doctrinam, imposuit manus spiritualibus donis adiuuando, erexit ad glorificandum Deum in operibus bonis usque in finem firmam prouehendo. Quos, inquit, praedestinauit, hos & uocauit: & quos uocauit, hos & iustificauit: quos autem iustificauit, illos & magnificauit.

Respondens autem archisynagogus, indignans quia sabbato curasset Iesus, dicebat turbis: Sex dies sunt in quibus oportet operari, in his ergo uenite et curamini, et non in die sabbati. Sabbato curauit Iesus, ostendens iam esse tempus ut secundum prophetiam Cantici canticorum aspiraret dies, & remouerentur umbrae. Sed ne sciebat archisynagogus, uel hoc uel illud multo excellentius sacramentum, quod sabbato curando Dominus intinabat: quia scilicet post sex seculi huius aetates perpetua uita immortalis erat gaudia daturus. In cuius figuram Moses sabbato non a bona, sed a seruili, hoc est, noxia praecipit actione seruandum: illud utique tempus praefigurans, quo secularia nostra opera, non autem religiosa, hoc est, Deum laudandi acta cessarent.

Fallitur ergo & fallit archisynagogus, quia lex in sabbato non hominem curare, sed onera ferre, hoc est, peccatis grauari prohibuit. Respondens autem ad illum Dominus, dixit: Hypocrite, unum quisque uestrum sabbato non soluit bouem suum aut asinum a praesepe, et ducit ad aquam? Infidelitatis quidem arguit principes synagogae, & merito hypocritarum, id est, simulatorum nomine notat, quos cum magistris plebium uideri appeterent, hominis sanationem pecoris curae postponere non puderet. Sed altiori sensu bouis & asini uocabulo Iudaeum Graecumque significat. De quorum uocatione scriptum est: Bos cognouit possessorem suum, & asinus praesepe Domini sui. Qui uterque peccati uinculis absolutus, sitim aestumque mundi huius Dominici fontis haustu deposuit. Hanc autem filiam Abrahae, quam alligauit satanas ecce decem et octo annis, non oportuit solui a uinculo isto die sabbati? Filia Abrahae est anima quaeque fidelis, filia Abrahae ecclesia de utroque populo ad fidei unitatem collecta, quae tempore legis & Dominicae resurrectionis impleto per gratiam spiritus sancti septiformem uincula longa captiuitatis erupit. Nam & hoc modo fortasse mysterium sabbati, decemque & octo annorum potest non inconuenienter intelligi. Idem est ergo mystice bouem uel asinum solutos a praesepe portum agi, quod est filiam Abrahae a uinculo noxiae inclinationis erigi, ecclesiam uidelicet ex Iudaeis gentibusque congregatam laqueis peccatorum per aquam baptismatis absolui, atque ad caelestia speranda sublimari. Notandum sane quod infandissima haereticorum ex eo quod Dominus ait, Mulierem alligatam a satana, conatur astruere corporum humanorum uitia non ad Deum autorem, sed potius ad diabolum pertinere: quasi diabolus cum habeat semper cupiditatem nocendi, nocere cuiquam possit, nisi ab omnipotente acceperit potestatem. Nam quid aliud non solum in libro beati Iob, quem memorata haereticorum cum ceteris ueteris instrumenti libris, & cum ipso Deo qui dedit, quasi maligno mundo principe uesanus exuffiat, sed etiam in Euangelio declarat, ubi demonia nec in porcos irent, nisi hoc illis ipse concederet, sicut & supra docuimus.

Matth. 11, Marc. 11.

Esaias 1.

Colo. 3.

Rom. 8.

Exod. 23.

Cantic. 2.

Esaias 1.

Marc. 5.

HOMILIARVM BEDAE PRESBYTERI AESTIUALIUM DE TEMPORIBUS. re Finis.

BEDAEE PRESBYTERI
HOMILIAE DE SANCTIS AESTI-
uales, ac de dedicatione altariū & tem-
plorum, nec non Commu-
ne sanctorum.

IN FESTO INVENTIONIS
sanctae crucis. Ioan. 3.

In illo tempore, erat homo ex pharisaeis, Nicodemus nomine,
princeps Iudaeorum. Et reliqua.

BEDAEE PRESBYTERI DE EA-
DEM LECTIONE.

ICVT exlectione sancti euā-
gelij, fratres charissimi, audi-
tis, princeps Iudaeorum uenit
ad Dominum nocte, cu-
piens secreta eius allocutio-
ne plenius discere mysteria
fidei, cuius aperta ostensione
signorum aliquatenus iam rudimenta percepe-
rat. Qui quoniam prudenter ea quae ab illo fieri
uidebat, intelligere curauit, sublimiter ea quae
ab illo querebat, inuestigare promeruit.

Rabbi, inquit, scimus, quia a Deo uenisti magister. Nemo enim
potest haec signa facere quae tu facis, nisi fuerit Deus cū eo.]
A Deo igitur Iesum uenisse ad magistrum coe-
leste mundo adhibendum confessus est, Deum
cum illo fuisse miraculis prodētibus intellexit,
necdum tamē ipsum Deum esse cognouit. Sed
quia quem magistrum nouerat ueritatis, stu-
diose docendus adiit, merito ad agnitionem di-
uinitatis eius perfecte doctus subijt, merito ut
triusque natiuitatis eius, diuinā scilicet & huma-
nā, sed & passionis atque ascensionis ipsius arca-
na percepit: necnon etiam modum secundae ge-
nerationis, & ingressum regni caelestis, aliaque
per plura doctrinae euangelicae sacramenta Do-
mino reuelante didicit.

Respondit etenim Iesus, & dixit ei: Amen amen dico tibi, nisi
quis natus fuerit denud, non potest uidere regnū Dei.] Quae
sententia tanto apertius cunctis fidelibus lucet,
quanto constat, quia sine huius luce fideles esse
nequeunt. Quis etenim sine lauacro regene-
rationis remissionem peccatorum cōsequi, &
regnum ualeat intrare caelorum? Sed Nicode-
mus qui nocte uenit ad Dominum, necdum lu-
cis mysteria capere nouerat. Nam & nox in
qua uenit, ipsam eius qua premebatur ignorā-
tiam designat. Necdum enim eorum numero
sociatus erat, quibus ait Apostolus, Fuisse alij
quando tenebrae, nunc autem lux in Domino:
sed inter eos potius remanebat, quibus loquitur
Esaias 60. Surge, illumina Hierusalem, quia
uenit lumen tuum, & gloria Domini super te
orta est.

Ephes. 5.

Esaias 60.

Respondit ergo Domino, & ait: Quomodo potest homo natus
sui, cum sit senex? Nunquid potest in uentrem matris suae iterato
introtire & nasci?] Quia enim secundae natiuitatis
adhuc nescius perseuerabat, de salute autē sua

iam sollicitus extiterat, necessario de una quam
nouerat natiuitate, an possit iterari, uel quo or-
dine regeneratio posset impleri, querebat: ne
huius expers remanendo, uitae caelestis parti-
ceps esse nequireret. Notandum autem quia quod
de carnali dixit, hoc etiam de spiritali est gene-
ratione sentiendum, nequaquam uidelicet eam
postquam semel expleta fuerit, posse repeti. Si-
ue enim haeticus, siue schismaticus, siue facti-
norosus quisque in confessione sanctae trinitatis
baptizet, non ualeat ille, qui ita baptizatus est,
à bonis catholicis rebaptizari, ne cōfessio uel
inuocatio tanti nominis uideatur annullari. Et
quia Nicodemus ad primam Domini respon-
sionem sollicitus, quomodo sit intelligenda dili-
genter inquirat, meretur iam planius instrui, &
quia secunda natiuitas non carnalis, sed spiri-
talis sit, audire.

Respondit namque illi Iesus: Amen amen dico tibi, nisi quis re-
natus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introtire in regnum
Dei.] Cuius natiuitatis modum subsequenter
exponens, prorsusque à carnali distinguens ait:

Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spi-
ritu, spiritus est.] Natura spiritus inuisibilis, carnis
uisibilis est: atque ideo carnalis generatio uisibili-
liter administratur uisibilibus incrementis: qui
in carne nascitur, per atatum momenta profi-
cit: spiritalis autem generatio tota inuisibiliter
agitur. Nam uidetur quidem baptizandus in
fontem descendere, uidetur aquis intingi, uide-
tur de aquis ascendere: quid autem in illo lauacrum
regenerationis egerit, minimè potest uide-
ri. Sola hoc fidelium nouit pietas, quia pec-
cator in fontem descendit, sed purificatus ascē-
dit: filius mortis descendit, sed filius resurrectio-
nis ascendit: filius prauaricationis descendit,
sed filius reconciliationis ascendit: filius irae de-
scendit, sed filius misericordiae ascendit: filius
diaboli descendit, sed filius Dei ascendit. Sola
haec ecclesia mater, quae generat nouit: ceterū
oculis insipientium uidetur talis exire de fon-
te, qualis intrauit, totumque ludus esse quod agi-
tur. Vnde in fine uidentes gloriam sanctorum
dicent gementes in tormētis: Hi sunt quos ali-
quando habuimus in derisum, & in similitudi-
nem improprij. Quomodo ergo computati
sunt inter filios Dei? Et apostolus Ioānes: Cha-
rissimi, inquit, nunc filij Dei sumus, & nondum
apparuit quid erimus. Quod ergo natum est ex
spiritu, spiritus est: quia qui ex aqua & spiritu
regeneratur, inuisibiliter in nouum hominem
mutatur, & de carnali efficitur spiritalis. Qui
ideo recte non solum spiritalis, sed etiam spiri-
tus uocatur, quia sicut substantia spiritus inui-
sibilis est nostris aspectibus: ita is qui per gra-
tiam Dei renouatur inuisibiliter, sit spiritalis &
Dei filius, cū uisibiliter omnibus caro & filius
hominis appareat. Sequitur:

Non mireris quia dixi tibi, Oportet uos nasci denud. Spiri-
tus ubi uult, spirat, & uocem eius audis: sed non scis unde ueniat,
aut quod uadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu.] Spiritus
ubi uult, spirat, quia ipse habet in potestate, cu-
ius cor gratia suae uisitacionis illulstret. Et uocē
eius

Sapient. 5.

1. Ioan. 3.

eius audis, cum te praesente loquitur is, qui spi-
ritu sancto repletus est. sed nō scis unde ueniat,
& quod uadat: quia etiam si te praesente quem-
piam spiritus ad horam impleuerit, non potes
uidere quomodo in eum intrauerit, uel quomo-
do redierit, qui natura est inuisibilis. Sic est om-
nis qui natus est ex spiritu. Et ipse enim inuisi-
biliter agente spiritu incipit esse quod nō erat,
ita ut infideles nesciāt unde ueniat, aut quod ua-
dat: id est, quia à gratia regenerationis uenit in
adoptionem filiorum Dei, & uadit in perceptio-
nē regni caelestis. Quarēte autē adhuc Nicode-
mo, quomodo possent fieri: subiūgit dñs dicens,
Tu es magister in israel, & haec ignoras?] Non quasi
insultare uolens ei qui magister uocetur, cum
sit ignarus sacramentorū caelestium: sed ad hu-
militatis illum usum prouocans, sine qua ianua
caelestis non potest inueniri.

Si terrena dixi uobis, & non creditis, quomodo si dixerō uo-
bis caelestia, credetis?] Terrena illis dixit, ut in supe-
riori lectione inuenimus, cū de passione ac re-
surrectione sui corporis, quod de terra assūm-
perat, loqueretur dicens: Soluite templū hoc,
& in tribus diebus excitabo illud. Non tamen
credebāt uerbo quod dixit, sed ne hoc quidem
intelligere uolebant, quia non de alio quam de
templo corporis sui diceret. Qui ergo terrena
audientes non capiebant, quanto minus ad coe-
lestia, id est, diuinā generationis capienda my-
steria sufficiunt. Addit autem adhuc Dominus
& de caelestibus sacramentis, & de terrenis in-
struere eum, quem uidet sapienter ac diligēter
his quae audit intēdere. Coelestis namque est ascen-
sio eius ad uitam sempiternā, terrena uerō exaltatio
eius ad mortem temporalem. Dicit ergo
de caelestibus:

Et nemo ascendit in caelum, nisi qui de caelo descendit, filius
hominis qui est in caelo.] Subiūgit uerō de terrenis:

Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari
oportet filium hominis.] Merito autē quæritur, quo-
modo dicatur filius hominis uel descendisse de
caelo, uel eo tempore quo haec loquebatur in ter-
ra, iam fuisse in caelo. Nota est namque confessio
fidei catholicae, quia descendens de caelo filius
Dei, filium hominis in utero uirginali suscepit,
eumque cōpleta dispensatione passionis suae resu-
scitauit à mortuis, & assumpsit in caelum. Non er-
go caro Christi descendit de caelo, neque ante tē-
pus ascensionis erat in caelo. Et qua ratione di-
citur, nisi qui descendit de caelo filius hominis
qui est in caelo, nisi quia una Christi persona est
in duabus existens naturis? Atque ideo filius ho-
minis recte dicitur & descendisse de caelo, & an-
te passionē fuisse in caelo: quia quod in sua na-
tura habere nō potuit, hoc in filio Dei à quo as-
sumptus est, habuit: sicut propter eandē unius
Christi personā quae ex duabus extat naturis,
Apostolus ait: Vos spiritus sanctus posuit epi-
scopos regere ecclesiā Dei, quā acquisiuit san-
guine suo. Neque enim Deus in sua substantia, sed
in homine assumpto sanguinē quē pro ecclesia
funderet, habuit. Hinc etiā Psalmista dicit: A-
scendit Deus in iubilacione, Quomodo enim

1. Ioan. 3.

Act. 10.

Psal. 46.

Deus nisi in homine ascendēret, qui in sua na-
tura maiestatis semper ubique praesens ad est: Sed
& hoc quarendū, quomodo dictū sit, Et nemo
ascendit in caelum, nisi qui descendit de caelo: cū
omnes electi ueraciter cōfidāt ascensuros se in
caelum, promittēte sibi Dño, Quia ubi ego sum, il-
lic & minister meus erit. Cuius tamē nodū quae-
stionis apertissima ratio soluit, quia uidelicet
mediator Dei & hominū homo Christus Iesus
electorū omnium caput est: itaque omnes electi eius
demque capitis mēbra sunt, dicente Apostolo, Et
ipsum dedit caput supra omnē ecclesiā: & rur-
sum, Vos enim estis corpus Christi, & mēbra
de mēbro. Nemo ergo ascendit in caelum, nisi qui
descendit de caelo, filius hominis qui est in caelo,
quod est apertē dicere: Nemo ascendit in caelum,
nisi Christus in corpore suo, quod est ecclesia,
qui in seipso quidē primū cernētibus apostolis
eminētoribus nimirū membris suis ascendit, &
exinde in mēbris suis quotidie ascendēs se col-
ligit in caelum. Hinc est enim quod ipsum corpus
eius inter aduersa praesentis seculi deprehensum
gloriatur & dicit, Nūc autē exaltauit caput meū
super inimicos meos. ac si patēter dicat: Qui oc-
cisum à Iudaeis Christū, caput uidelicet meū su-
scitauit à mortuis, ac frustratis omnium inimicorū
insidijs subleuauit in caelum, spero quod me et-
iam de praesentibus periculis eruēs meo capiti
iungat in regno. Quia ergo nemo ascendit in coe-
lum, nisi qui descendit de caelo, quisquis in caelum
ascendere desiderat, ei qui descendit de caelo, et
est in caelo, seuera fidei dilectionisque unitate cō-
iungat: apertē intelligēs, quia nullo alio ordi-
ne, nisi per eum qui descendit de caelo, potest as-
cendere in caelum. unde alias ipse dicit: Nemo uenit
ad patrem, nisi per me. Hinc ideo Nicodemus,
ideo cunctis dicuntur catechumenis, ut discāt eius
mēbris renascēdo incorporari, per quē possint
ascendere in regnū Dei. Et quia ascensio uel in-
gressus regni caelorum nō potest fieri absque fide et
sacramentis dñicā passionis, recte subinfertur:

1. Ioan. 3.

Ephes. 5.

1. Cor. 12.

1. Pet. 2.

1. Ioan. 3.

Num. 21.

Redemptio

redemptoris est in cruce, in cuius solum fide re-
gnū mortis & peccati superatur. Recte etenim
per serpentes peccata quae animā simul & cor-
pus ad interitum trahunt, exprimentur: non so-
lum quia igniti, quia uirulenti, quia ad perimē-
dum sunt astuti, uerum etiam quia per serpentē
primi parentes nostri ad peccandum persuasi,
ac de immortalibus sunt peccādo mortales esse
cti. Recte per serpentē aeneum Dominus osten-
ditur, qui uenit in similitudine carnis peccati,
quia sicut aeneus serpens effigiem quidem igni-
tis serpētibus similem, sed nullū prorsus in suis
membris habuit ardorē uenenī nocentis, quin
potius percussos a serpentibus sua exaltatione
sanabat: sic nimirum, sic redemptor humani ge-
neris non carnem peccati, sed similitudinem in-
duit carnis peccati, in qua mortē crucis patien-
do credentes in se ab omni peccato, & ab ipsa
etiam morte liberaret. Sicut ergo Moyses exal-
tauit serpentem in deserto, ita, inquit, oportet
exaltari filiū hominis: quia sicut illi qui exalta-
tum pro signo serpentem aeneum aspiciēbant,
sanabatur ad tempus a corporali morte & pla-
ga, quā serpentium morsus intulerat: ita & qui
mysterium dominicae passionis credendo, con-
fitendo, synceriter imitando aspiciunt, saluan-
tur in perpetuum ab omni morte, quam peccā-
do in animo pariter & carne contraxerant. un-
de recte subiungitur: Vt omnis qui credit in
ipso, non pereat, sed habeat uitam aeternam. Cu-
ius quidem uerbi pater sensus, quia qui credit in
Christum, non solum perditionem euadit poe-
narum, sed & uitam percipit aeternam. Et homo
inter figuram distat & ueritatem, quia per illā
uira protelabatur corporis, per hanc uita dona-
tur sine fine mansura. Sed curandum solerter
est, ut quod intellectus bene sentit, operatio cō-
digna perficiat, quatenus cōfessio rectae nostrae
fidei pie & sobrie conuersando ad perceptionē
promissae nobis uitae mereatur attingere. Verū
quia haec de filio hominis dicuntur qui exaltari
in cruce, & mortem potuit pati, ne putaret Ni-
codemus filium tantū hominis esse eum, a quo
uita esset expectanda perpetua, curauit ei Do-
minus etiam diuinitatis suae patefacere sacra-
mentum, unumq; & eundem filium Dei & filiū
hominis mundi ostendere saluatorem. Nam se-
quitur: Sic enim dilexit Deus mundū, ut filium
suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in
eum, non pereat, sed habeat uitam aeternā. Un-
de notandum quod eadem de filio Dei unigeni-
to replicat, quae de filio hominis in cruce exal-
tato praemiserat, dicens: Vt omnis qui credit in
eum, nō pereat, sed habeat uitam aeternā. Quia
profecto idem redemptor noster filius Dei ante
secula existens, filius hominis factus est in fi-
ne seculorum, ut qui diuinitatis suae potētia nos
creauerat, ad perfruendam uitae beatitudinem
perennis, ipse per fragilitatem humanitatis nos-
trae, nos restauraret, ad recipiendam quā perdi-
dimus uitam. unde nobis satagendū est, fratres
charissimi, ut diuinis beneficijs uicē rependen-
tes, diligamus toto corde, tota anima, tota uir-

Gen. 3.

Ioan. 3.

tute Deū patrem, qui nos tanto amore prior di-
lexit, ut proprio suo filio non parceret, sed pro
nobis omnibus traderet illū. Diligamus ipsum
filium, qui cum in forma Dei esset, nostrae liber-
tatis & uitae gratia formā serui accepit, factusq;
est obediens usq; ad mortē, mortem autem cru-
cis: & sicut de eo dicit Ioānes apostolus, Qui di-
lexit nos, & lauit nos a peccatis nostris in san-
guine suo. Diligamus sanctū eiusdem patris &
filij spiritū, cuius gratia renati, cuius unctione
signati sumus in die redemptionis, qui ubi uult
spirat: & ubicūq; spirat, continuō flamma eius-
dem diuinae dilectionis accendit. Credamus ip-
sum patrē, & filium & spiritū sanctum unum
esse Deum & dominum nostrum, ac debitis lau-
dibus exaltemus nomē eius in inuicem, cui est
gloria, imperium & potestas, &c.

Rom. 8.

Philip. 2.

Apoc. 1.

IN FESTO DIVI IOANNIS
Euangelistae ante portā Latinā.
Matth. 20. Marci 10.

In illo tempore accedunt ad Iesum Iacobus & Ioannes filij Ze-
bedae, dicentes: Magister, uolumus ut quocūq; petierimus,
facias nobis. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE
EADDEM LECTIONE.

Matthaeus scribit hanc matrem filiorū Zebe-
dai Dominū postulasse pro illis: sed Mar-
cus ipsorū desiderium atq; consiliū uolens a-
perire legentibus, tacet de interueniente matre,
& ipsos potius dicit postulare, quod ipsorum
rogatu per matrem nouerat esse postulatū.
Deniq; Dominus secundum utruq; euangeli-
stam, non matri, sed ipsis respondit:

Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibo?
aut baptismo quo ego baptizor, baptizari? At illi dixerunt ei,
Possimus. Nesciunt quid petant, qui sedem glo-
riae a Domino quam nondum merebantur, in-
quirunt. Iam enim delectabat eos culmē hono-
ris, sed prius uisā habebant exercere laboris: de-
siderabant regnare sublimiter cum Christo, sed
prius erat pati humiliter pro Christo. Nomine
enim calicis siue baptismi, passionem designat
martyrii, qua & ipsum, & illos decebat cōsum-
mari. Vnde & alibi de sua passione loquitur:
Baptismo autem habeo baptizari, & quomo-
do coarctor usq; dum perficiatur: Et eidem pas-
sioni appropians orabat, dicens: Pater, si uis,
transfer calicem istum a me.

Luc. 12.

Ibid. 26.

Iesus autem ait eis: Calicē quidem quem ego bibo, bibetis, &
baptismo quo ego baptizor, baptizabimini. Queritur quo
modo calicē martyrii Zebedaei filij, Iacobus ui-
delicet & Ioannes biberint: aut quomodo ba-
ptismo Dñi fuerint baptizati, cū scriptura nar-
ret Iacobū tm̄ apostolū ab Herode capite trūca-
tū, Ioannes autē propria morte uitā finierit. Sed
si legamus Ecclesiasticas historias, in quibus fer-
tur quia & ipse ppter martyriū sit missus in fer-
uētis olei doliū, & inde ad suscipiendā coronā
Christi athleta processerit, statimq; exilio re-
legatus

Act. 12.

Lib. 7. cap. 36.

legatus in Pathmos insulā sit, uidebimus mar-
tyrio animum non defuisse, & bibisse Ioannem
calicem confessionis, quem & tres pueri in ca-
mino ignis biberunt, licet persecutor non fude-
rit sanguinem. Quod autem subiungit,
Sedere autem ad dexteram meam uel ad sinistram, non est
meum dare uobis, sed quibus paratum est. Sic intelligen-
dum est: Regnum caelorum non est dantis, sed
accipientis. Non est enim personarum acce-
ptio apud Deum, sed quicūq; talem se praebue-
rit, ut regno caelorum dignus sit, hic accipiet
quod non personae, sed uitae paratum est. Si ita-
que tales estis, qui consequamini regnum cae-
lorum, quod pater meus triumphantibus & ui-
ctoribus preparauit, uos quoq; accipietis illud.
Item, Non est meum dare uobis, sed quibus pa-
ratum est. Non est meum dare superbis, hoc ē
nim adhuc erāt. Sed si uultis accipere illud, no-
lite esse quod estis. Alijs paratum est, & uos alij
estote, & uobis paratum est. Quid est, alij esto-
te? Prius humiliamini, qui iam uultis exaltari.
Et audientes decem, ceperunt indignari de Iacobo & Ioan-
ne. Decem apostoli non indignantur matri fi-
liorum Zebedaei, nec ad mulierem audaciam
referunt postulationis, sed ad filios, qui ignorā-
tes mensuram suam immodica cupiditate exar-
serunt. Quibus & Dominus dixerat, Nescitis
quid petatis.

Dan. 3.

Act. 10.

Iesus autē uocans eos, ait illis: Scitis quia hi qui uidentur prin-
cipari gentibus, dominantur eis, & principes eorum potestatem
habent ipsorum. Non ita est autem in uobis, &c. Humilis
magister & mitis, nec cupiditatis immodicae
duos arguit postulantes, nec decem reliquos
indignationis increpat & liuoris: sed tale ponit
exemplum, quo doceat eum maiorem esse qui
minor fuerit, & illum dominum fieri qui omni-
um seruus sit. Frustra igitur aut illi immoderata
quaesierant, aut isti dolent super maiorum desi-
derio, cum ad summam uirtutum uirtutum nō poten-
tia, sed humilitate ueniantur. Deniq; sui propo-
nit exemplum, ut si dicta paruipenderent, eru-
bescerent ad opera. Et dicit,

Nam & filius hominis non uenit ut ministraretur ei, sed ut
ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis.
Nota quod crebro diximus, cum qui ministra-
ret filium hominis appellari: & dare animā suā
redemptionem pro multis, quādo formam ser-
ui accepit, ut pro mundo sanguinem funderet.
Et nō dixit dare animam suam redemptionem
pro omnibus, sed pro multis, id est, pro eis qui
credere uoluerunt.

IN VIGILIIS SANCTI IO-
annis Baptistae. Luc. 1.

Fuit in diebus Herodis regis Iudaeae sacerdos quidam, nomine
Zacharias. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE
EADDEM LECTIONE.

Venturus in carne dominus & redemptor
noster multos dispensationis suae testes pre-
-

misit & nuncios, qui diuersis temporibus diuer-
sis Israeliticā plebis tribubus orti, non diuersa
fide, sed uno eodemq; per omnia sensu, eiusdem
incarnationis mysterium prophetando praeci-
nerent. Horum ultimus & quasi limes quidam
legis & euangelij, figurā & ueritatis Ioannes
apparuit, domino attestante qui ait: Lex & pro-
pheta usq; ad Ioannem, ex eo regnum dei euan-
gelizatur. Vnde etiam plūsq; quam propheta di-
ctus est, quia quem ceteri a longe prophetādo
solum praedixerant, ille & primō uenturū pro-
phetando signauit, & mox ueniētem ostenden-
do monstrauit. Qui certē gratia dispensationis
non solum iustis, sed & de pontificali stirpe or-
tis parentibus natus asseritur.

Matth. 23.

Fuit enim sacerdos sicut ex lectione euangelica audiuius, no-
mine Zacharias, de uice Abia, & uxor illi de filiabus Aaron, &
nomen eius Elizabeth. Erant autem iusti ambo ante dominum. Con-
iustis quippe parentibus est genitus, ut eo con-
fidentius iusticiae praeccepta populis daret, quo
hec ipse nō quasi nouitia didicisset, sed uelut ha-
reditario iure a progenitoribus accepta serua-
ret. De sacerdotali profapia ortus est, ut eo po-
tentius imitationem sacerdotij praconaretur,
quo ipsum ad sacerdotale genus pertinere cla-
resceret. Redemptor etenim noster in carne ap-
parens, sicut rex nobis fieri dignatus est regnū
coeleste tribuendo, ita etiam pontifex factus est
semetipsum pro nobis offerendo deo hostiam
in odorem suauitatis. Vnde scriptum est: Iura-
uit dominus & non poenitebit eum, tu es sacer-
dos in aeternum secundum ordinem Melchise-
dech. Melchisedech quippe, ut legimus, sacer-
dos dei summi, longe legalis sacerdotij tempo-
ra praecessit, offerens deo panem & uinum. Et
ideo redemptor noster sacerdos esse dicitur se-
cundum ordinem Melchisedech, quia ablati-
uictimis legalibus, idem sacrificij genus in my-
sterium sui corporis & sanguinis in nouo testa-
mento offerendo instituit. Quis ergo cōgruen-
tius translationem legalis, ut substitutionem
euangelici sacerdotij, quā summi iuxta legem
sacerdotis filius prophetaret? Qui cum & ipse
summus sacerdos secundum ordinem existere ui-
deretur posse, maluit docente intrinsecus in-
commutabili ratione ueritatis noui sacerdotis
praeo, quā successor & haeres existere uete-
ris. Maluit doctus in spiritu uocatis in deser-
tum populis noui testamēti sacramenta praer-
dicare, quā ad se uenientibus in templum,
gloriosissimo illo tunc temporis sacerdotij ue-
teris officio praesse. Praetulit longam solitudi-
nis sitim & esuriam continuis hostiarum so-
lennijs, pilis camelorum & cincti zona ser-
liceae, auro textas pontificum postposuit isto-
las. Vt quid enim haec, fratres mei, nisi ut is
qui merito iustitiae perfectioris auctoritatem
sibi praedicandi asciuerat, ipse etiam negle-
cto ordine, paterni pontificatus ostenderet,
quia nō dubiē melioris pontificatus praeco
& praecursor existeret? Si uerō fraternita-
tem uestrā audire delectat, quis sit Abia, de cur-
tus uice Zacharias genus duxisse perhibetur,
hic

Psal. 109.

Gen. 14.

1. Pet. 2. 4.

hic temporibus David regis summus erat sacerdos. Siquidem iubente Domino per Moysen, primò unus in lege pontifex Aaron est constitutus, post cuius mortem Eleazar filius eius sacerdotium suscepit. Et hoc quoque mortuo, Phinees filius eius sacerdotij successor extitit, & sic usque ad tempora David per annos circiter quadringentos septuaginta, unus post unum extiterere pontificatus haeredes. At uerò David cum magno feruens studio religionis templum Domino condere desiderasset, Dominus autem magis hoc per filium eius Salomonem uellet impleri, nihilominus ipse David omnia quae ad futuram eiusdem templi constructionem uel reuerentiam pertinerent, sollicitus preparare curauit. Vnde etiam cantores statuit, qui tempore sacrificij quotidie psalmos cum melodia resonarent, atque animos populi circumstantis ad memoriam amoremque caelestium, non solum sublimitate uerborum quae dicebantur, sed etiam suauitate sonorum quae dicebantur, erigerent. Volensque ut crescente cultu & magnificentia templi, decus quoque ministerij illius & ministrantium cresceret coetus, conuocauit omnem progeniem filiorum Aaron, & eos uidelicet qui de Eleazar, & illos qui de Ithamar stirpe descenderant, diuisitque hos in partes uiginti quatuor, ac de his singulis singulos pontifices eligens, ceteros qui in partibus erant sacerdotij minoris, qui nunc presbyteratus uocatur, officio fungi praecipit, ea uidelicet prouisione, ut dum quislibet pontificum uita decederet, quicumque in eius parte optimus putaretur, ei in pontificatu succederet. Quas uidelicet partes taliter ordinauit, ut singuli pontifices cum subiectis sibi sacerdotibus, per octonos dies, hoc est a sabbato usque ad sabbatum, ministrarent. Et cum omnes gradu sacerdotali essent aequales, unus tamen in eis qui dignior uideretur, speciali reuerentia ac potestate praeminens, summi sacerdotis nomen haberet. Qui autem ordo partium earundem seruare deberet, missa coram David rege & principibus familiarum sacerdotalium, & Leuitarum forte quae rebatur. In quarum distributione sortium, Abia de cuius uice & genere Zacharias oritur, octauo loco positus inuenitur. Et recte praeco noui testamenti, in quo gloria resurrectionis mundo declaratur, loco octauae sortis nascitur: quia & Dominus noster una sabbati, quae est a die condictionis octaua, resurrexit a mortuis, & nobis post sex huius seculi aetates, ac septimam quietis animarum, quae est in alia uita, octaua iam aetate perpetuae resurrectionis promittitur in fine.

Erant autem iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela. Saepè conuenit, ut hi qui iam perfecti hominum estimatio ne iudicantur, adhuc in oculis interni arbitri, minus aliquod perfectionis habeant: & rursus euenire solet, ut nonnulli quibusdam uirtutum operibus immoderatus studendo, dum sine scientia Deo placere appetunt, proximorum oculos offendant. A qua utraque reprehensione parentes beati Ioannis immunes esse declaratur.

de quibus cum dictum esset, Erant autem iusti ambo, continuo subnectitur, Ante Deum: & cum adiunctum esset, Incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini, mox inferitur, Sine querela. Ac si aperte dicatur, Adeo se in actibus pariter & cogitationibus suis circumspecte agebant, ut & diuinis obtutibus in occulto, & humano foris iudicio placerent, iuxta illud Apostoli: Prouidemus enim bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus.

Et non erat illi filius, eo quod esset Elizabeth sterilis, & ambo processissent in diebus suis. Diuinitus est procuratum, ut sterili matre & utroque parente prouentioris aetatis Ioannes nasceretur, quatenus etiam ipse ortus eius miraculo patefceret, uirum magnae uirtutis futurum esse qui nascebatur, ubi desinente omni lasciuia concupiscentiae carnalis constaret: quia nulla in conceptione causa uoluptatis, sed sola cogitata sit spiritalis gratia prolis. Sic Isaac filius promissionis, qui in figuram redemptoris nostri factus est obediens patri usque ad mortem, de ueteranis parentibus & sterili diu matre natus est: sic Iacob & Ioseph patriarchae, sic Samson fortissimus ducum, & prophetarum eximius Samuel steriles diu corpore, sed fecundas semper uirtutibus habuere genitrices, ut miraculo natiuitatis, natorum dignitas nosceretur, & probarentur sublimes in uita futuri, qui in ipso uitae exortu conditionis humanae iura transcenderent. quod uero sequitur, Factum est autem, cum sacerdotioungeretur Zacharias in ordine uicis ante Deum, secundum consuetudinem sacerdotij, forte exiit ut incensum poneret, ingressus in templum Domini. Claret quidem omnibus, quia iam redeunte ordine septimana uicis suae, quae ei de uice Abia contigerat, templum ministraturus intrauit: sed forte aliquibus obscurum est, quia scriptura tacere uidetur, quo haec sint anni tempore gesta. Quibus intimandum, quia nec hoc scriptura praetermisit, sed ex eo quod addidit, latenter innuit,

Et omnis, inquit, multitudo erat populi orans foris hora incensi. Vna etenim tantum modo per annum solennitas erat, in qua pontifice ad orandum sancta sanctorum intrante, nullum prorsus hominum intra fores templi remanere liceret, sed omnes tempore oblationis exterius iuberentur orare. Haec autem erat statuta solennitas septimo Paschae mense, decima die mensis, quae dies propitiationis siue expiationis uocabatur: quia uidelicet oblatio in altari holocausti uictimis, sanguis in sancta sanctorum ad expiandum inferebatur. Nec solum sanguis ibi aspergebatur, sed & thymiamata adolebatur, quod in praesentia lectione Zacharias fecisse memoratur. Dicit ergo de hac solennitate Dominus Moysi: Mense septimo, decima die mensis affligetis animas uestras, nullumque facietis opus. Expiabit autem pontifex sanctuarium, & tabernaculum testimonij, atque altare, sacerdotes quoque & uniuersum populum: eritque hoc uobis legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis uestris, & pro cunctis peccatis eorum semel in anno.

Et paulo superius, cum ritum eiusdem expiationis doceret, ait inter alia: Nullus hominum sit in tabernaculo, quando pontifex ingreditur sanctuarium, ut roget pro se, & pro domo sua, & pro uniuerso coetu Israel, donec egrediatur. Longum est de singulis huius diei caerimonij scripturae testimonia ponere, longius multo singula sufficienter, quomodo nunc spiritaliter in ecclesia agatur, exponere. Vnde hoc maxime libet uestrae fraternitatis auribus intimare, quam conuenienter electum sit tempus, in quo praecursoris Domini natiuitas, & uirtus futura nunciaretur. Septimus quippe mensis, & decima huius dies sacratissimo huic oraculo dedicatur, quia nimirum ille nasciturus praedicabatur, qui consummationem obseruantiae legalis, & euangelicae gratiae praedicaret initium: quia monstrabatur illius, qui primus omnium & uenire, & iam adesse ostenderet Dominum saluatore, de quo scriptum est: Finis enim legis Christus ad iustitiam omni credenti. Nam & septenario propter sabbatum, & denario numero propter calogum, legis adimpletio recte figuratur. Dices haec propitiationis erat & expiationis, in qua populus omnis ab operibus uacare, & per orationes atque abstinentiam affligi & castigari perceptus est. Quod beati Ioannis & uicem & praedicationi multum congruit, qui & ipse a mundanis uacans operibus, caelestibus solum studiis ac desiderijs animum dabat, & conuenientes ad peccata mundi, quae a malis operibus abstineret, ac per penitentiam fidemque expiari, & Christo consecrari docebat: quia tempus iam diuinae propitiationis infaret, in quo cunctis pie querentibus, regni caelestis pateret ingressus. Quod autem hac die pontifex sanctuarium & tabernaculum testimonij, atque altare, sacerdotes quoque & uniuersum populum expiare iussus est, Ioannes ipse quis sit iste pontifex, quae haec expiatio manifestat: cum illo ueniente ad baptismum suum loquitur, dicens: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Quae uidelicet expiatio semel in anno celebrari statuta est, quia sicut Apostolus ait, Christus semel oblatum est ad multorum exhaurienda peccata, secundo sine peccato apparebit expectantibus se in salutem. Quod autem pontifice ad rogandum ingrediente sanctuarium, nemini hominum in tabernaculo esse licebat donec exiret, infirmitatem sanctae ecclesiae designat, quae pro fide eius pati necdum erat idonea. Quod in ipsis patefactum est apostolis, qui inchoata eadem passione illius, omnes relicto eo fugerunt. Egrediebatur autem expleta expiatione pontifex, ut & alijs tabernaculum intrandi facultas daretur: quia perfectio suae sacrificio passionis, apparuit discipulis Christus: & data spiritus sancti gratia, ad offerendas Deo hostias non solum deuoti operis & orationis, sed & proprii sanguinis, eorum quoque corda roboraui. Haec de obseruantia festiuitatis legalis latius exposuimus, ut agnosceret charitas uestra, quam congruenter in ea noua gratiae praeco haesumpserint exordium, in qua tam multipliciter

opus eiusdem gratiae & totius mundi redemptionis significabatur.

Apparuit autem oranti Zachariae angelus, stans a dextris altaris incensi. Quo notandum quod non solum uirtute sermonum quos protulit, uerum etiam stantia temporis, & loci situ in quo apparuit, gratiae quam euangelizare uenerat, testimonium perhibet. Tempore quippe oblationis sacerdotij apparuit, ut uerum segeternumque pontificem, ueram pro mundi salute hostiam uenturam praedicare signaret. Stabat iuxta altare incensi, ut noui testamenti praeco se uenisse doceret. Duo namque altaria erant in templo, quae duo testamenta signant in ecclesia. Primum altare holocausti aere coopertum, & ante fores templi ad offerendas uictimas & sacrificia positum, quod carnaliter ueteri testamenti cultores significat. Deinde altare incensum auro testum, propter ostium sancti sanctorum, ad adolenda thymiamata erat statutum, quod interiori perfectiorumque noui testamenti & cultorum illius gratia designat. Stabat etiam a dextris eiusdem altaris, ut non terrena & infirma, sed gaudia caelestis & sempiternae beatitudinis, quae per dexteram solent figurari, hominibus se promittere monstraret: illis maxime qui per cordis sui munditiam ipsi altare aureum effici, qui prope ingressum regni caelestis sedula cogitatione assistere, qui aromata orationum per ignem amoris Deo incendere, qui dicere possunt cum Propheta, Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, quod autem ait Zachariae:

Quia exaudita est deprecatio tua, & uxor tua Elizabeth pariet tibi filium. Non est arbitrandum, quod pontifex qui pro populo oraturus intrauerat, mutato repente animo pro priuatis negocijs coeperit rogare, maxime pro liberis, a quorum generatione in tantum homo senex ac decrepitu spem totam auerterat, ut neque angelo promittente crederet nasci sibi filium posse. Sed hoc certissime sciendum, quia pro populi saluatione rogabat, quae & maximo peccatorum languore uexatus, & insuper alienigenae regis dominio pressum nouerat. Vnde angelico oraculo & se exauditu cognouit a Domino, & quo ordine salus qua querebat esset aduentura didicit: quia uidelicet nasceretur sibi filius, qui propheta & doctor eximius existeret, eum de populum ad uiam ueritatis, speque promerendae salutis conuerteret, & mox sequeretur ipse saluator, qui regni caelestis gaudia praestaret.

Et uocabis, inquit, nomen eius Ioannes, & erit tibi gaudium & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt. Magnae laudis est & uirtutis indicium, quoties in scripturis hominibus a Deo nomen imponitur uel mutatur. Bene autem praecursor redemptoris nostri Ioannes uocari iubetur, Ioannes quippe Domini gratia, siue in quo est gratia dicitur: quia & ipse specialem praeter ceteris sanctis eiusdem praecursionis gratiam accepit, & inauertam eatenus mundo caelestis ingressus gratiam praedicare aduenit. Qui ergo & gratia plenus extitit, & ceteris Dei gratia euangelizauit, recte praeco gratiae ipso etiam suo nomine signauit. Merito que in eius natiuitate multis

Exod. 28.

1. Par. 22.

Ibid. 25.

Ibid. 24.

1. Cor. 9.

Gen. 21.

Gen. 25. & 30.

Judic. 13.

1. Reg. 1.

Psal. 140.

1. Cor. 11.

Hebr. 9.

Matth. 23.

Leuit. 16.

Exod. 38.

Ibidem 30.

Psal. 140.

exul.

exultandum praedicatur, per quem sua regene- rationis mundo autor ostenditur.

Erit enim magnus coram Domino.] Notandum quod idem laudis praecursorum Ioani ab angelo, quod ab euangelista parentibus fertur illius. Et illi enim iusti ante Deum, & hic coram Domino magnus esse perhibetur. Quam magnus autem coram Domino fuerit, ipse qui solus uirtutem magnitudinis eius & donauit & nouit, Dominus insinuat, dicens: Non surrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptista. Sed & angelus multifariam eius coram Domino magnitudinem subsequenter exposuit,

Et unum, inquit, & siceram non bibit, & spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suae, & multos filiorum Israel conuertet ad Dominum Deum ipsorum.] Siquidem in eo quod illum a uino & sicera, id est, ab omni quod inebriari potest, continentiam habiturum asseruit, patenter indicauit, quia ab omnibus uitijs & mundi illecebris, quae statum mentis solent euertere, futurus esset immunis. In eo autem quod illum adhuc ex utero matris spiritu sancto replendum esse memorauit, profecto quia natus in mundum, cunctis uirtutum fructibus esset clarificandus ostendit. Quid enim uiuenti & conuersanti inter homines poterat deesse uirtutis, qui etsi ut homo in iniquitatibus conceptus est, contra morem tamen humanae conditionis non in delictis eum praeruaricationis, sed in gratia remissionis mater sua peperit. Neque enim dubitandum est, quia spiritus sanctus qui eum repleuit, etiam a peccatis omnibus absoluit. Constat quippe ueridica patrum sententia, quia lege non stringitur spiritus sancti donum. Et propterea qui Cornelium & domum eius ante perceptionem baptismi sua gratia consecrauit, ipse utique Ioannem non solum ante circuncisionem, sed & ante natiuitatem eiusdem gratiae munere persequitur, ita ut officium suae praecursoris Domino adhuc in utero positus, quia loquendo nondum poterat, iam gratulando praerberet, quando sic ut sequentia sancti Euangelij testantur, intrante beata Dei genitrice, & salutante Elizabeth, exultauit in gaudio infans in utero eius. Sed & in eo quod illum multos filiorum Israel ad Dominum Deum ipsorum conuersurum asseuerat, manifeste angelus quoniam magnus coram Domino esse futurus indicat, quem optimo genere conuersandi uitam peracturum esse declarat. Quae enim inter homines sublimior, & Deo gratior esse conuersatio potest, quam eorum qui se castigant a uitijs, qui uirtutum studijs animum subiugant, insuper etiam alios quotidiano exercitio ad autoris sui gratiam student conuere & crebra animarum fidelium acquisitione, gaudium semper patriae caelestis augere?

Et ipse praecedet ante illum in spiritu & uirtute Heliae.] Ioannes in spiritu & uirtute Heliae Dominum praecedere dicitur, quia sicut Helias in magna uirtute spiritus secundum eius aduentum praeuenerit, ita Ioannes non minore spiritus potentia praeditus praenit primum. Sicut ille praecursor futurus est iudicis, ita iste praecursor sa-

cius est redemptoris. Nec solum aduentus ordine, sed doctrinae quoque similitudine Ioannes in spiritu & uirtute Heliae Dominum praecelsit. Nam sicut de Ioanne angelus subiungit,

Ut conuertat corda patrum in filios, & incredibiles ad prudentiam iustorum.] Ita & Dominus per prophetam non disparem de Heliae praedicatione sententiam protulit, dicens: Ecce ego mittam uobis Heliam prophetam, antequam ueniat dies Domini magnus & horribilis, & conuertet corda patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum. Vnum igitur atque idem utriusque opus est, fidem scilicet atque intellectum, quem habuere patres, filiorum mentibus praedicando infundere. Nam patres & iusti appellatur ueteres sancti, de quibus saluator ait discipulis: Multi prophetae & iusti conuerunt uidere quae uos uidetis, & non uiderunt. Filij uero & incredibiles illius aui homines, quo uel Helias praedicaturus est, uel Ioannes praedicabat, uocantur. Conuertit autem Ioannes corda patrum in filios, quia sapientiam quam habuerunt patres Christum credentes ac desiderantes in carne uenire, transfudit in filios docendo eos credere & gaudere, Christum in carne uenisse. Conuertit incredibiles ad prudentiam iustorum, quia eos quos sine fide Christi inuenit de operibus legis frustra gloriantes, docuit credere in Christum, eiusque se gratiae tota intentione submittere, ac praecedentium iustorum imitari prudentiam, qui & legem perficere diligentissime studebant, & nihilominus in gratia Domini Iesu, non autem in operum suorum iustitia, salutem sperare didicerant. Hinc nanque unus ex eis dicit, iustus autem ex fide uiuit, unde & aperte subiungitur:

Parare Domino plebem perfectam.] Haec etenim pulcherrima Dominicae plebis perfectio est, quam & Ioannes suo tempore praedicando parabat, & nunc Dominus ipse donando per orbem latius adimplet, cum nos euangelicis & uerbis instituti & imbuti mysterijs eandem fidem adlectionem habere discimus, quam legalibus praecceptis edocti patres habuisse probantur. Hoc perfectissimum sanctae ecclesiae decus est, cum ad eadem quae illos intrasse constat, supernae pacis gaudia suspiramus: atque ut haec etiam nos intrare mereamur, caelestem in terris exercere uitam contendimus, cum eorum exemplo nulla quae facimus uel percipimus, bona nostris meritis adscribimus, sed ad autoris nostri per omnia gratiam respicimus. De quo illorum quoque testimonijs edocemur, quia ipse est Deus, ipse fecit nos & non ipsi nos, non solum scilicet ut homines simus, uerum etiam ut sancti & beati homines simus. Cuius dona gratiae si puro semper & infatigabili corde sectamur, ipse iuxta eorundem patrum promissa propitius fit omnibus iniquitatibus nostris, ipse satiat in bonis desiderium nostrum, ipse non in operibus iustitiae, quae ex nobis habere potuimus, sed in misericordiae & misericordiae quam ipse donauit, nos in uitam coronet aeternam, qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti Deus, &c.

Malach. 4.

Matth. 11. Luc. 10.

Abac. 1.

Psal. 94.

Psal. 101.

IN SOLENNITATE DEIPARAE uirginis Mariae, quando salutauit Elizabeth. Luca 1.

In illo tempore, exurgens Maria abiit in montana cum fistina tione in ciuitatem Iuda, & intrauit in domum Zachariae, & salutauit Elizabeth. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

LECTIO sancti euangelij, quam audiuius, & redemptionis nostrae nobis semper ueneranda primordia praedicat, & salutaria semper imitanda humilitatis remedia commendat. Nam quia peste superbie atacum genus humanum perierat, decebat ut medicamentum humilitatis quo sanaretur, prima mox incipientis salutis tempora praetenderent. Et quia per temeritatem seductae mulieris mors in mundum introierat, congruum fuerat ut in indicium uitae reuertentis mulieres se deuotae humilitatis inuicem ac pietatis praerent obsequijs. Prior ergo nobis beata Dei genitrix, ad sublimitatem patrie caelestis iter ostendit humilitatis, non minus religionis, quam castitatis exemplo uenerabilis. Siquidem gloria uirginis & intemerati corporis qualis sit uita supernae ciuitatis, ad quam suspiramus, insinuat, ubi neque nubent neque nubentur, sed sunt sicut angeli Dei in caelis, ac uirtutem mentis eximiam, qua ad hanc pertingere debeamus, indicat. Namque sicut praecedente sancti euangelij lectione cognouimus, postquam angelica uisione & allocutione meruit sublimari, postquam se caelestis onustadam partu didicit, nequaquam se de donis caelestibus quasi a se haec essent extulit: sed ut magis magisque donis esset apra diuinis, in custodia humilitatis gressum mentis fixit, ita euangelizanti sibi archangelo respondens: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum uerbum tuum. Ut uero ex hodierna lectione audiuius eadem, quam angelo exhibuerat humilitatem, hominibus quoque curauit exhibere, & quod maioris est uirtutis, hoc etiam minoribus. Quis enim nesciat uirginem Deo consecratam, muliere Deo dedita gradum habere potioem? Quis dubitet matrem regis aeterni, iure matri militis praerendam? Attamen ipsa memor scripturae praecipientis, Quato magnus es, te in omnibus humilia: mox, ut angelus qui loquebatur ei ad caelestia redijt, surgit ac montana conscendit, gestansque in utero Deum, seruum Dei habitacula petit, ac requirit alloquia. Et apte post uisionem angeli in montana subijt, quae gustata suauitate supernorum ciuium humilitatis gressibus ad uirtutum alta se transfudit. Intra ergo domum Zachariae atque Elizabeth, quam seruum ac praecurforem Domini parituram nouerat, salutauit, non quasi dubia de oraculo quod acceperat, sed ut congratulatura de dono, quod conferuam accepisse didicerat: non ut uerbum angeli mulieris attestacione probaret, sed ut Bedae tom. 7.

Gene. 3.

Matth. 22.

Eccles. 3.

mulieri proeclae aetatis uirgo iuuenula ministerium sedula impenderet.

Ut autem salutationem Mariae Elizabeth audiuit, exultauit infans in utero eius, & repleta est spiritu sancto Elizabeth.] Aperiente os ad salutandum beata Maria, repleta est mox spiritu sancto Elizabeth, repletus est & Ioannes: atque uno eodemque spiritu ambo edocti, illa salutantem quae esset agnouit, & ut matrem Domini sui debita cum benedictione uenerata est, ille ipsum Dominum esse, qui in utero uirginis portaretur intellexit: & quia lingua necdum ualuit, animo exultate salutauit, officiumque suae praecursoris quam deuote, quam libenter iuuenis esset impleturus, & antequam nasceretur adueniente Domino quibus ualebat indicijs intimauit. Aderat namque tempus quo impletur angeli sermo quem dixerat, quia spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suae.

Repleta est ergo spiritu sancto Elizabeth, & exclamauit uoce magna.] Recte uoce magna, quia magna Dei dona cognouit: recte uoce magna, quia illum quem ubique praesentem nouerat, etiam corporaliter adesse sentiebat. Magna etenim uoce non tam clamosa, quam deuota intelligendum est. Neque enim modica uocis deuotione Dominum laudare ualebat, quae spiritu sancto plena flagrabat: quae & illum in utero gestabat, quo in natis mulierum maior nemo est: & eum aduenisse gaudebat, qui conceptus ex carne matris uirginis filius altissimi uocaretur, & esset.

Exclamaui autem, & dixi: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus uentris tui.] Non solum benedicta inter mulieres, sed inter mulieres benedictas maiori benedictione specialiter insignis. Benedictus fructus uentris tui. Nec ipse generali sanctorum more benedictus, sed sicut Apostolus ait, Quorum patres & ex quibus Christum secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula. De huius ortu fructus Palmista mystico sermone testatur, dicens: Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum. Dedit quippe Dominus benignitatem, quia genus humanum a reatu praeruaricationis per unigenitum suum liberare disposuit: dedit benignitatem, qui eius ingressui uirginalis uteri templum spiritus sancti gratia consecrauit. Et terra nostra dedit fructum suum, quia eadem uirgo quae de terra corpus habuerat, filium genuit diuinitate quidem Deo patri coaequalem, sed sibi sibi carnis ueritate consubstantialem. De hoc & Esaias humanae redemptionis tempus inueniens, ait: In illa die erit germen Domini in magnificencia & gloria, & fructus terrae sublimis. Germen namque Domini fuit in magnificencia & gloria, cum sempiternus Dei filius in carne temporaliter apparens, magnitudine uirtutum caelestium mundo clarus effulsit. Fructus quoque terrae sublimis effectus est, quando carnem quam de nostra natura Deus mortalem susceperat, uirtute resurrectionis immortalem iam reddita ad caelos sublimauit. Recte ergo dicitur, Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus uentris tui. Benedicta est enim incomparabiliter, g. quae

Luca 1.

Rom. 9.

Psal. 84.

Esai. 40.

quæ & diuini germinis suscepit gloriam, & coronam integritatis seruauit. Benedicta inter mulieres, per cuius partum uirginem à natis mulierum maledictio primæ matris exclusa est. Benedictus fructus uentris illius, per quem & semen incorruptionis, & supernæ hereditatis, quam perdidimus in Adam, fructum recepimus. Et uerè ac singulariter benedictus, qui non nostro more postquam natus est, gratiam à Domino benedictionis percepit, sed ipse ad saluandum mundum benedictus uenit in nomine Dñi.

Et unde hoc mihi, ut ueniat mater Domini mei ad me?] O quanta in prophetissæ mente humilitas, quam uerus sermo Domini quem dixit, Super quem requiescit spiritus meus, nisi super humilem & quietum & trementem uerba mea? Matrem quidem Domini, quæ ad se uenerat, mox ut uidit, esse cognouit: sed nihil in se talis meriti reperiens, quo digna fieret à tãta hospite uisitari. Vnde hoc mihi, inquit, ut mater Domini mei ueniat ad me: quia nimirum ipse spiritus, qui ei prophetiæ donum contulit, munus pariter humilitatis præstitit. Prophetico repleta spiritu genetricem ad se aduentasse Saluatoris intellexit, sed humilitatis spiritu circumspicte minus dignam se eius aduentu deprehendit.

Ecce enim ut facta est uox saluationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo.] Intellexit Elizabeth eodem quo impleta erat spiritu reuelante, quid illa exultatio sui significasset infantis, hoc est illius uenisse matrem, cuius ipse præcursor ac demonstrator esse futurus. Et quam miranda, quam cita sancti spiritus operatio. Nulla quippe in discendo mora est, ubi spiritus sanctus doctor adest. In uno eodemque momento cum uoce salutatis gaudium nascitur infantis, quia dum uox ad aures peruenit corporales, uirtus spiritalis cor intrauit audientis, nec solum genetricem, sed & sobolem amore Domini aduenientis accendit. Vnde mox eadẽ præcursoris Domini genitrix ea, quæ in occulto cognouerat, his qui simul aderant & audiebant palam euangelizare curauit. Nam subdit:

Et beata quæ credidit, quoniam perficientur in ea, quæ dicta sunt ei à Domino.] Nam & hoc quoque per spiritum didicit Elizabeth, quæ angelus ad Mariam uerba protulerit, quod illa mox euangelizanti crediderit, quod hæc diuina operante potentia abique ulla essent dubietate complèda. Mirumque in modum idem spiritus eam cum repleuit, præsentium simul præteritorum & futurorum scientia instruxit. De præsentibus namque se edociam monstrauit, cum beatam Mariam matrem Domini sui uocàs, quia redemptorem humani generis in utero gestaret indicauit. Vnde etiam fructum uentris eius singulariter benedictum esse professa est. Præteritorum se noticiam accepisse signauit, quæ & uerba angeli ad Mariam, & consensum Mariæ credentis sibi innotuisse prodidit. Sed & futurorum scientiam sibi non negatam intimauit, cum perficienda à Domino, quæ ei dicta essent aperuit. Quis autem fratres mei dicere, quis aestimare & sufficere, quæ tunc

gratia spiritus Dei genetricem repleuerit, cum tanta in matre præcursoris lux doni cœlestis emicuit. Verum audiamus uerba quæ dixit, si forte ex his ualeamus aliquantulum dinoscere quid intus habuerit. Audita ergo responsione Elizabeth, qua eam beatam inter mulieres prædicauit, matrem Domini sui cognouit, si de forte laudauit, ad cuius ingressum seipsam cum filio spiritu sancto repletam esse signauit, non amplius tacere potuit dona quæ perceperat, sed quæ semper animo gerebat, ubi aptum tempus inuenit, etiam deuota oris professione patefecit. Namque ut uirginalem decebat pudorem, acceptum diuinitus oraculum aliquandiu silentio tegebat, arcanum mysterij cœlestis in sui pectoris abdito uenerabatur occultum, expectabat reuerenter donec ipse donorum distributor quid sibi doni specialis tribuisset, quid secreti reuelasset, quancumque uellet ostenderet. At postquam eadem quæ sibi erant charissimata præstita per alios spiritu reuelante esse patefacta cernebat, mox ipsa etiam thesaurum cœli quem in corde seruabat, aperuit. Ait ergo:

Magnificat anima mea Dominum. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.] Quibus profecto uerbis primo dona sibi specialiter concessa constitutur, deinde generalia Dei beneficia quibus generi humano in æternum consulere non desistit, enumerat. Eius autem anima Dominum magnificat, qui omnes interioris hominis sui affectus diuinis laudibus ac seruitijs mancipat, qui obseruantiæ præceptorum Dei semper eius potentiam maiestatis se cogitare demonstrat. Eius spiritus in Deo salutari suo exultat, quem nihil in terrenis libet, nulla caducarum rerum affluentia emollit, nulla aduersitas frangit, sed sola illius à quo salus speratur æterna, sui conditoris memoria delectat. Quæ cum omnibus perfectis uerbis recte conueniant, maxime tamen ea beatam Dei genetricem proferre decebat, quæ merito priuilegio singularis spiritali ipsius dilectione flagrat, cuius corporali conceptione gaudebat. Quæ iure in lesu, id est, in salutari suo speciali præ ceteris sanctis gaudio potuit exultare, quia quem perpetuum salutis autorẽ nouerat, hunc ipsum temporali ortu de carne sua nasciturum esse sciebat, quatenus in una eademque persona ueraciter & suus filius esset & Dominus. Quæ sequentibus quoque uerbis, quam uilita de seipsa senserit docet, & quod omne quicquid boni meriti habuit, hoc superna gratia largiente perceperit, dicens:

Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.] Humilem quippe Christi ancillam suo iudicio se fuisse demonstrat, sed respectu gratiæ cœlestis repente sublimatam pronunciat, atque in tantum glorificatam, ut sua beatitudo præcipua merito cunctarum gentium uoce miretur. Addidit etiam adhuc diuinæ pietatis munera, quæ mirabiliter accepit, digna gratiarum actione collaudans.

Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius.] Nil igitur suis meritis tribuit, quæ totam magni-

magnitudinem ad illius donum refert, qui essentialiter potens & magnus existens, fideles suos de paruis atque infirmis fortes facere conseruit, & magnos. Bene autem addidit, Et sanctum nomen eius, ut admoneret audientes, imò omnes ad quos eius uerba peruenirẽt, instrueret ad fidem, & inuocationem eiusdem nominis aduolare, quatenus & ipsi sanctitatis æternæ, ac salutis ueræ possent esse participes, iuxta illud propheticum, Et erit omnis quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Ipsum enim est nomen, de quo supra ait, Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Vnde adhuc apertius addit,

Et misericordia eius à progenie in progenie, timentibus eum.] Progenies autem & progenies uel utriusque populi, iudæi uidelicet & gentilis appellat, uel certè omnium per orbem nationum, quas in Christo credituras esse præuidebat: quia sicut Petrus ait, Non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente qui timet eum, & operatur iustitiam, acceptus est illi. Cœcinit autem his beatæ Mariæ uerbis ipsius Domini sermo, quo non tantum matrem, quæ se corporaliter meruit generare, sed & omnes qui sua præcepta seruauerunt, pronunciauit esse beatos. Cum enim docente illo populum quodam loco, & miracula faciente, omnes sapientiam eius ac uirtutes mirarentur, extollens uocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus uenter qui te portauit, & uera quæ sumpisti. At ille testimonium ueritatis prolatur libenter accipiens, continuo respondit: Beati qui audierit uerbum Dei, & custodit illud, ut ipsa quoque mulier, imò uniuersi qui audiebant, se beatos fore considerent, si diuinis uellent obtemperare mandatis. Ac si aperte dicat: Quamuis singulare præuilegium beatitudinis habeat, quæ filium Dei incarnatum uirgo in utero gestare, parere, ac nutrire digna extitit, præcipuum tamen in eadem uita perpetuæ beatitudinis locum & ipsi sunt habituri, qui eius fidem ac dilectionem casto in corde concipiunt, qui sedula in mente præceptorum eius memoriam portant, qui hæc & in mente proximorum solerti exhortatione nutrire satagunt. Verum quia uenerabilis Dei genitrix misericordiam eius omnibus per orbem, qui eum timerent affuturam esse percipuit, restat ut etiam superbi & contemnentes monita ueritatis, quid mereantur, insinuet.

Fecit, inquit, potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui.] In brachio suo, in ditione propria uirtutis significat. Non enim alieno adoperandum indiget auxilio, cui sicut scriptum est, subest cum uoluerit posse. Quod ad ditionem nostræ bonæ operationis dicit, qui non in nostræ uiribus libertatis, sed in Deo facimus uirtutem, & sicut alias scriptum est, Et brachium eorum non saluauit eos, sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio uultus tui. Dispersit autem superbos mente cordis sui, quia initium omnis peccati superbia, ob cuius meritum Dominus genus humanum à stabili habi-

tatione patriæ cœlestis efficiens, in huius peregrinationem exilij longè, lateque dispulit: sed & his qui in peccatis perdurare non timent, grauiore futuræ dispersionis uindictam reseruauit.

Deposuit potentes de sede.] Eisdem potentes appellat, quos ante dixerat superbos. Qui ideo nimirum superbi uocantur, quia supra mensuram se suæ conditionis extollunt. Potentes autem non quia uerè potentes sunt, sed quia confidentes in uirtute sua, conditoris adiutorium querere detrectant. Illi autem uerè potentes sunt, qui dicere cum Apostolo norunt: Omnia possumus in eo qui nos confortat. De quibus scriptum est, Deus potentes non abiicit, cum & ipse sit potens. Deposuit ergo potentes de sede, & exaltauit humiles, quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Quamuis etiam ita rectè possit intelligi, quod nonnunquam illi ipsi, qui merito suæ elationis à Domino fuerant deiectioni, denuò miserante illo ad humilitatis gratiam redeant, sicque merito deuotæ humilitatis erigantur ad gloriam. Denique Saulus ad superbiam de sede doctrinæ legalis depositus est, sed mox ob humilitatis subiectionem ad euangelizandam Christi fidem leuatus.

Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes.] Qui æterna perfecte nunc esuriunt, atque ad hæc appetenda infatigabili operum iustorum instantia certare non desistunt, satiabuntur utique cum sui redemptoris gloria quam desiderabant, apparuerit. At quicumque cœlestibus diuitijs terrenas præponere gaudent, hinc in tempore ultimæ discretionis inanès totius beatitudinis dimittuntur à Domino, ideoque cum diabolo perennis miserisæ poena plectuntur. Quod etiam in hac uita ex parte non minima uidemus impleri, ut & humiles uidelicet supernæ bonitatis alimonijs repleantur, uirtutumque cœlestium largitate ditescant: & qui uel de terrenis diuitijs gloriantes superbunt, uel de opibus se honorum operum quasi hæc per se habeant, extollunt, intus à lumine ueritatis inanesunt. Singulis autem his uersiculis, quos de diuerso superbiorum atque humilium statu beata Maria protulit, adiungendum est quod præmisit, A progenie in progenie: quia nimirum per omne labentis seculi tempus creator iustus ac misericors & superbis resistere, & humilibus dare gratiam consueuit. Vnde bene post generalem diuinæ pietatis & iustitiæ commemorationem, ad specialem nouæ incarnationis dispensationem, qua mundum redimere dignatus est, confessionis suæ uerba conuertit, dicens:

Suscipit Israel puerum suum, memorari misericordis suæ.] Israel quippe uir uideus Deum interpretatur. Quo nomine omnis redemptorum hominum coetus designatur, propter quos ut Deum uide re ualeant, ipse Deus homo uisibilis inter homines apparuit. Qui suscepit Israel quasi medicus ægrum quem curaret, quasi rex populum, quæ ab hostium incursione defenderet, imò hoste

Philip. 4.
Iob. 36.

Lucæ 18.

Actu. 9.

Iacob. 4.
1. Petr. 5.

Iob. 1.

Actu. 10.

Lucæ 11.

Sapient. 12.

Psal. 59.

Psal. 43.

Eccl. 10.

prostrato liberū redderet, ac secum perpetuò regnare donaret. Et bene addidit, Puerum suū, uidelicet humilem obedientemq; significans: quia non nisi per uirtutem humilitatis, quis ad fortem potest redemptionis attingere. Vnde & Dominus ait: Nisi conuersi fueritis, & efficia mini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Bene quoq; subiunxit, Memorari misericordiae suae, quia quod Deus hominem ut redimeret, assumpsit, non humanae meritum condittonis, sed diuinæ donū pietatis extitit. Quid enim post culpam prauaricationis, nisi iustam conditoris irā meruimus: Vnde restat, ut quotquot ad salutem uitamq; recuperamur aeternā, non hoc nobis, sed eius gratiā tribuamus, cui dictum est, In ira misericordiae memor eris.

Math. 18.

Abac. 3.

Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula. Patrum memoriam faciens beata Maria, recte Abraham nominatim exprimit: quia et si multi patres ac sancti Dominicæ incarnationi testimonium mysticè protulerunt, ipsi tamen primò manifeste sunt eiusdem incarnationis, ac nostrae redemptionis arcana praedicta: ipsi specialiter dictum est, Atq; in te benedictur uniuersae cognationes terrae. Quod ad Dominum Saluatorem pertinere nullus fidelium dubitat, qui ad dandam nobis benedictionem perpetuam, de stirpe Abraham ad nos uenire dignatus est. Semen autem Abraham non illos tantū dicit electos, qui ex Abraham progenie sunt corporaliter editi, uerum etiam nos qui de genitibus ad Christum congregati, illis fidei societate patribus copulamur, à quibus prosapie carnalis origine longè segregamur. Et nos enim semen ac filij sumus Abraham, cum sacramentis nostri redemptoris, qui de genere Abraham carnem assumpsit, renascimur. Nos sumus filij Abraham, cum illum uidere solerti intentione quaerimus, cuius diem ipse Abraham exultauit ut uideret, & uidit & gauisus est. Hinc autem

Ioan. 8. Galat. 3.

apostolus ait, Si autem uos Christi, ergo semen Abraham estis, secundum promissionem haeredes. Recte autem in conclusione subiungitur, In secula: quia nimirum praefata promissio supernae hereditatis nullo unquam, sine claudetur. Nam & usque in finem seculi huius non de erunt, qui in Christū credendo semē sicut Abraham, & futurae beatitudinis eidem semini manebit gloria perennis. Vnde nos necesse est, fratres charissimi, quibus aeterna merces à Domino promittitur, indefesso nisu mentis pro eius perceptione lucrari. Oportet enim ut pro obtinendo bono, quod sine fine cupimus habere, sine ulla intermissione donec accipiamus, certa re curemus. Verba igitur euangelicæ lectionis frequenti meditatione reuoluamus, exempla beatae Dei genitricis Mariae semper animo retineamus, ut & in conspectu Dei humiles inuēti, & proximis quoque honore debito submissi mereamur unā cum ipsa perpetuò sublimari. Studeamus sollicitè ne nos laudantium indebitè fautor extollat, cum illam uideamus inter uerba uerae laudationis inconcussam humilitatis

tenuisse constantiam. Si immoderatus temporalium rerum nos appetitus delectat, reminiscamur quia iudex noster diuites dimittit inanes: si temporalis afflictio forte mētem conturbat, recogitemus quia & humiles exaltat. Nunquā de impetrāda admissorum ueniā desperemus, quia misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum. Nulli inter mala quae fecit grauior impoenitendi culpa surripiat, quia Deus superbis resistit, eosq; à beatorum sorte secerne, per uaria poenarum loca pro peccatorum uarietate dispergit. Fit autem largiente Domino, ut si beatae Mariae semper actus & dicta recolamus, semper in nobis & obseruantia castitatis & uirtutis opera perseverent. Nam & optimus ac saluberrimus in sancta ecclesia mos inoleuit, ut hymnus ipsius quotidie cum psalmodia uespertinae laudis ab omnibus canatur, quatenus ex hoc animos fidelium & frequentior Dominicæ incarnationis memoria ad affectum deuotionis accēdat, & recogitata sapienter exempla genitricis illius in uirtutum soliditate confirmet. Et hoc opportunè ad uesperas fieri complacuit, ut uidelicet fatigata per diem & distenta diuersis cogitationibus mens nostrae, incumbente tempore quietis ad unionem se suae considerationis colligeret: iamq; salubriter admonita quicquid superfluum uel nociuum diurna negatione contraxisset, totum hoc nocturnis precibus denuò ac lachrymis ex tempore mundaret. Verum nos quia in longū durimus sermonem, iam conuersi ad Dominum clementiam ipsius postulemus, ut & memoriā beatae Mariae congruis ueneremur officijs, & ad celebranda Dominicæ natiuitatis solennia purioribus animis uenire mereamur, adiuuante ipso ad faciēda opera spiritalia, & ad percipiēda dona caelestia desiderium nostrum, qui pro nobis incarnari, atque inter homines uiuendi formam dare uoluit unigenitum suum Iesum Christum Dominum nostrum, cum quo uiuit & regnat Deus in unitate spiritus sancti per omnia secula seculorum, Amen.

IN VIGILIIS APOSTOLORVM Petri & Pauli. Ioan. ultimo.

In illo tempore dixit Iesus Petro: Simon Ioannis diligis me plus his? Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Virtutem nobis perfectae dilectionis praesens sancti euangelij lectio commendat. Perfecta etenim dilectio est, qua Deū ex toto corde, tota anima, tota uirtute, proximum autem tanquā nosmetipsos diligere iubemur. Et neutra harum dilectio sine altera ualet esse perfecta: quia nec Deus uerè sine proximo, nec sine Deo uerè potest proximus amari. Vnde Dominus toties interrogato Petro, an se diligeret, & illo respondente, quod eum ipso teste diligeret,

Deuter. 6. Matth. 22.

adiungebat per singula, ita concludens: Pasce oues meas, siue agnos meos. Ac si aperte diceret: Haec sola & uera est probatio integri in Deum amoris, si erga fratres studueris curam solliciti exercere laboris. Nam quicumque fratri opus pietatis quod ualet, impendere negligit, minus iusto se conditorem diligere ostendit, cuius mandatum in sustentanda proximi necessitate contemnit. Quae profectò charitas, quoniam sine diuinæ gratia inspirationis minime possit haberi, tacite quodāmodo Dominus insinuat, qui Petrum de illa interrogans, Simonem eum Ioannis, quod nusquam aliās, cognominat. Simon, inquit, Ioannis diligis me plus his? Vbi quamuis simpliciter mētio facta terreni parentis eius possit intelligi, non tamen ab re est, si quis nomine Ioannis donum supernae generationis mysticè indicatum uelit accipere, de quo apostolus Ioannes admonendo testatur: Charissimi, diligamus inuicem, quoniam charitas ex Deo est: & omnis qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum. Simon namq; obediens: Ioannes dicitur Dei gratia. Et propterea recte primus apostolorum, cum de amore suo requiritur, Simon Ioannis, id est, obediens Dei gratia uocatur, ut liquidò cunctis ostendatur, hoc quod maiore praeter ceteris obedientia Domini iussis obsequitur, quod ardentiori illum charitate amplectitur, non humani meriti, sed muneris esse diuini. Vnde & apostolus Paulus eadē gratia confortatus aiebat, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per spiritum sanctū qui datus est nobis. Qui ergo ceteris flagrantius Dominum amare probatur, filius Ioannis cognominatur: quia nimirum uirtus eiusdem amoris nō nisi per gratiam spiritus percipitur. Qui tamen ipse (notandum) quam cautè & circumspectè testimonium reddat suo amatori, cū Domino sciscitante an se plus alijs diligeret, nō est ausus respondere, Tu scis quia amo te plus his: sed temperata ac simplici uoce, Etiam, inquit, Domine, tu scis quia amo te. Quod est aperte dicere: Scio quidem, quia ipse te, ut tu melius nosti, integro corde diligo: quantum uerè te alij diligant, mihi quidem ignotum, sed tibi omnia sunt nota. Cuius cautela responsionis nostrae profectò est institutio locutionis simul & cogitationis, ut uidelicet eius exemplo discamus minus de nostrae conscientiae puritate praesumere, minus temerè de fraternae conscientiae occultis iudicare, in dubijs maximè rebus, & quae qua iniectione uel necessitate gerantur, inspicere nequimus. Nam de apertis fratrum erratibus, non solum potestatem, sed & praecipitū iudicandi ut corrigantur habemus, dicente Domino: Si peccauerit frater tuus, increpa illum: & si poenitentiam egerit, dimitte illi. Ambigua autem eorum gesta, & quae in quamlibet partē interpretari possunt, diuino potius examine re seruari iubemur. Dicit namq; Apostolus: Noli te ante tempus iudicare, quoad usq; ueniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarū, & manifestabit consilia cordium. Siquidem &

1. Ioan. 4.

Rom. 5.

Math. 18.

1. Cor. 4.

ipse Petrus idcirco se in hac Dominica interrogatione cautius respondendo cohibebat, quia meminit se pridē imminete eius passione plus sibi constantiae tribuisse, quam haberet: spondēdo uidelicet se esse paratum, & in carcere & in mortem ire cum illo, qui necdum erat idoneus instante periculo saltem confiteri, quia nosset illum, uel quia fuisset aliquando cum illo. Instructus ergo periculo priore cautius loqui cū Domino, quē bene didicerat humanae conscientiae statum melius nosse, quam ipsa se conscientia ullatenus nosse sufficeret. De fraterni quidē cordis occultis nil prorsus audeat definire: de sui autem amoris integritate nō suimet solius, sed & ipsius qui interrogabat, Domini testimonium pandit etiā inquis: Domine tu scis, quia amo te. O quam felix, & pura conscientia, quae conditori suo, cuius nuda oculis & aperta omnia nouit, dicere non metuit: Domine, tu scis, quia amo te. Quam casta & sancta anima, quae & suae cogitationem Domino patere nō dubitat, & se nil aliud quam ea quae Dominus approbat, cogitare non ignorat. Vnde bene in Apocalypsi sanctorū eorda phialis aureis comparantur, dicente Ioanne: Et habebant singuli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorū, quae sunt orationes sanctorum. Citharas quippe aureas habent electi, quia omnis eorum sermo, omne quod de illorum actibus ad noticiā proximorū fama uulgante perfonuerit, pura dilectionis luce rutilū apparet. Phialas quoq; habēt aureas, quae sunt uasa patula amplitudine diffusa, quia corda sua quo uerius solo eiusdem dilectionis sentiunt igne splendescere, eo latius haec diuinis gaudent pandere cōspectibus. Vnde recte subiungitur: Plenas odoramentorū, quae sunt orationes sanctorum. Phialae namq; aureae odoramentorum plenitudine redundāt, cum fulgida charitate iustorum praecordia, uirtutum quoq; spiritalium opinione proximis innotescunt. Et pulchre ipse qui haec uidebat Ioannes interpretando subdidit, Quae sunt orationes sanctorum. Odoramenta etenim phialarum sunt orationes sanctorū: quia quicquid boni operantur aut dicunt, qui simplici intentione Deo deseruiunt, totum hoc profectò uicem pro eis orationis adimplet, quando deuotionem mentis eorum diuinis commendat aspectibus. Neq; aliter uerò apostolicum illud praecipitum quo ait, Sine intermissione orate, perficere ualeamus, nisi omnes actus, sermones, cogitatus, ipsa etiam silentia nostra ita Domino donante dirigamus, ut singula haec cum timoris illius respectu temperentur, cuncta perpetuae nostrae salutis proficua reddantur. Prouida autem pietate Dominus, tertio Petrū an se diligit, interrogat, ut ipsa trina confessione uincula, quae illum ter negando ligauerant, absoluat: & quotiens territus eius passione, quod eum nosset, negauerat, totiens eius resurrectione recreatus, quod illum toto amet corde testetur. Prouida dispensatione tertio confitenti amorem, tertio aequè pascendas suas oues commendat: quia decebat, ut quoties

Apoc. 4.

1. Tim. 5.

in pastoris fide titubauerat, totiens est renouata fide pastoris membra quoque eiusdem pastoris iubeatur curare. Quod enim hic dicit ei, Pasce oues meas, hoc est utique quod ei ante passionem apertius dixerat, Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus, confirmas fratres tuos. Pasce ergo oues Christi est credentes Christo, ne a fide deficiant, confirmare, & ut in fide magis magisque proficiant, insister operam dare. Quamuis solertius intuendum, quod eadem pastio gregis Dominici non unis formi, sed multimoda est sollicitudine gerenda. Nam & terrena subsidia necesse est, ut subditis rector ne desint diligenter prouideat, & exempli uirtutis simul cum uerbo predicationis eisdem sollicitus impendat: & si quos aut spiritalibus, aut etiam communibus eorum commodis aduersantes deprehenderit, horum uolentiam quantu ualeat obstitat: ipsos quoque cum forte errauerint subiectos, iuxta Psalmistae uocem, corripit iustus in misericordia & increpet, neque oleum noxiarum consensionis eorum corda demulceat. Et hoc enim ad pii pastoris officium pertinet. Nam qui subditorum errata corrigere, & uulnera in eis peccatorum in quantum sufficit curare neglexerit, inter pastores ouilium Christi qua fronte se annumerare presumit? Sed & hoc pastori est fixo corde tenendum, ut eos quibus praestit, non quasi suos proprios, sed ut Domini sui gregem tractare meminerit, iuxta illud quod Petro dicitur: Si diligis me, pasce oues meas. Meas, inquit, non tuas. Meas tibi oues commendatas scito, & has quasi meas regere, si me perfecte amas, recole: ut meam uidelicet in eis gloriam, meum dominium, mea lucra, non tua propria queas. Sunt enim qui oues Christi non amore Christi, sed sive uel glorie, uel dominationis, uel quaestus gratia pascent. Quorum multitudinem doctus apostolus Paulus, ait Philippensibus: Specto autem in Domino Iesu Timotheum me cito mittere ad uos, ut & ego bono animo sim, cognitis quae circa uos sunt. Neminem enim habeo tam unanimem, qui sincera affectione pro uobis sollicitus sit. Omnes enim quae sua sunt quaerunt, non quae Iesu Christi. Unde Dominus in Euangelio tales non pastores, sed mercenarios potius uocat dicens, Quia lupo ueniente mercenarius fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus. Veri autem pastoris, & cui sincera est cura de ouibus, euidens ac speciale indicium est, cum quisquis non solum commodis omnibus uitae temporalis carere, sed ipsam quoque uitam pro grege Christi ponere in promptu habet. Unde nunc ipse postquam pascedas oues suas Petro, hoc est, plebes docendas gubernandasque commisit, subsequenter addidit, dicens: Amen amen dico tibi, cum esses iunior, cingebas te, & ambulabas ubi uolebas: cum autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quod tu non uis. In extensione etenim manuum positionem membrorum eius, qua cruci erat aptatus insinuat: in cingitione alterius, impositionem uinculorum quibus a persecutione arcendus erat, exprimit: in du-

Luce 22.

Psalm. 140.

Ioan. 21.

Philipp. 2.

Ioan. 10.

Ioan. 21.

cu quod nollet, ipsam mortis ac passionis acerbitatem indicat, qua corporalis eius infirmitas horrebat, cuius animi firmitas spiritalis etiam aduersa pro Domino letabatur cuncta sufferre. Neque enim uoluntate suam, sed uoluntate quaerebat eius qui misit eum Christi. Praemissa igitur Dominus ouis suarum passionem, adiungit mox eundem primo pastorem etiam passionis suae triumphum, Extendes, inquit, manus tuas, & alius te cinget & ducet quod non uis. Ac si patenter dicat: Quanta me charitate diligas, hinc liquidum probabis, cum pro paruulorum meorum uita usque ad mortem certado perueneris: & ut illi in corpore possint pariter & mente saluari, ipse tormenta corporis omnia, quae aduersarij infligere libet, fortis mentis constantia toleraueris. Quod ipse quoque euangelista subsequenter insinuat cum ait: Hoc autem dixit, significans quia morte clarificaturus esset Deum. Clarificauit quippe Petrus Petrus sua Deum, quando hoc indicio cunctis quantum Deus esset colendus, amandusque monstrauit, dum ipse data optione mallet crucis subire tormentum, quam a caelestis uerbi predicatione cessare. Qui notandum, quod non solum morte, sed & uita sua & passionibus quae mortem precesserant, Deum clarificauit. Clarificauit namque uita Deum, qui per omnia quae gessit non suam propriam, sed conditoris sui uoluntatem laudesque quaerebat. Clarificauit & passionibus, quae a propolitis superni amoris obsequijs nulla persequentium ualuit reuocare pressura. Verum quia cum memoria beati Petri etiam coapostoli eius Pauli hodie natalitia celebramus, uideamus fratres charissimi, utrum & ipse uel uita, uel passionibus, uel morte clarificauerit Deum. Clarificauit utique & ipse. Testatur enim Lucas euangelista, qui librum actuum Apostolorum maxima ex parte, agones ipsius & labores pro Christo describendo compleuit: testatur hoc & ipse qui opus scriptorum suorum quod quatuordecim epistolis conclusit, solo ut ita dixerim Christi odore resperisit. Quicquid enim ibi legeris, aut fidei arcana reuelat, aut honorum operum fructus ostendit, aut caelestis regni gaudia promittit, aut quod ipse tribulationum hic praedicans sustinuerit, pandit, aut quid inter tribulationes diuinae consolationis acceperit, refert, aut generali exhortatione, quod omnibus qui pie uolunt uiuere in Christo, persecutiones deesse non possunt, insinuat. Testatur quantum uita sua Deum clarificauerit, cum in uinculis positus, & appropinquans passioni, Timotheo per epistolam exemplum sui operis proponit, dicens: Bonum certamen certauit, cursum consummaui, fidem seruaui. Monstrauit quali morte clarificaturus esset Deum cum premisit, Ego enim iam immolor, & tempus resolutionis meae instat. O quam preciosa in conspectu Domini mors sancti illius, qui apertissime nouerat, qui libera uoce praedixerat, se occidit pro Domino, non aliud esse quam gratissimam Deo, mundissimamque hostiam offerri. Clarificauit ergo & Paulus Deum, clarificauerunt & ceteri apostoli, quia & ipsi puro corde Christum diligebant, ipsi sincera

2. Tim. 3.

2. Tim. 4.

Ibidem.

sincera intentione oues Christi curabant. Quod enim Petro dictum est, Pasce oues meas, omnibus utique dictum est. Hoc namque erant ceteri apostoli quod fuit Petrus, sed primatus Petro datur, ut unitas ecclesiae commendetur. Pastores sunt omnes, sed grex unus ostenditur, qui & ab apostolis omnibus tunc unanimi consensione pascebatur, & deinceps a successoribus eorum communi cura pasceatur: quorum plurimi conditorem suum morte, omnes autem uita sua clarificare probantur. Non solum autem maxima illa ecclesiae luminaria, sed & reliqua electorum turba, uel uiuendo, uel moriendo Deum suo quaeque tempore clarificat. Quorum uestigia nos quoque fratres mei, nostro tempore sequi oportet, & uitae uidelicet nostrae ordinem ad exemplum bonorum dirigendo, & in proposita uitae rectitudine ad mortem usque persistendo, ut socij conuersationis eorum existentes, socij etiam remunerationis mereamur effici. Hoc autem ita perficiemus, si iuxta huius sacratissimae lectionis tenorem, & redemptorem nostrum debito affectu complectimur, & erga proximorum salutem fraternam sollicitudine uigilamus, ipso opitulante quae haec & nos facere iubet, & se facta remunerare pollicetur, Iesu Christo domino nostro, qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

IN DIE SANCTO. MATTH. 16. Marci 8. Lucae 9.

In illo tempore uenit Iesus in partes Caesareae Philippi, & interrogauit discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis? Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

LECTIO sancti Euangelij, quam modo fratres laudistis, tanto intentius cogitanda, ac sine obliuione est iugiter retinenda, quanto constat quia magnam nobis fidei perfectionem commendat, magnum eiusdem perfectae fidei contra omnia tentamenta robur aequae demonstrat. Si enim scire uolumus, quomodo in Christum credi oporteat, quid lucidius eo quod ait ad eum Petrus, Tu es Christus filius Dei uiui. Rursus si audire delectat quantum haec fides ualeat, quid apertius eo quod ait Dominus de ecclesia quae super eum aedificanda erat, Et portae inferi non praualebunt aduersus eam. Sed haec suis in locis plenius exponuntur. Nunc autem reuertentes ad explanandam ex ordine lectionem Dominicam, primo uideamus de loco in quo habitata memoratur.

Luce 9.

ter que honorem Tiberij Caesaris, sub quo ipse regnabat. In cuius partes ueniens Iesus, interrogabat discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis? Non autem quali nesciens sententiam de se, uel discipulorum, uel extraneorum inquit: sed ideo discipulos quid de se sentiant, interrogat, ut confessionem recte fidei illorum digna mercede remuneret. Nam sicut interrogatis generaliter omnibus Petrus respondit unus pro omnibus, ita quod Petro Dominus respondit, in Petro omnibus respondit. Ideo quid alij de se sentiant inquit, ut expostis primo sententijs errantium, discipuli probarentur ueritatem suae confessionis non de opinione uulgata, sed de ipso percipisse Dominicae reuelationis arcano. Quae, inquit, dicunt homines esse filium hominis? Pulchre homines appellat eos, qui de filio hominis tantum loqui nouerant, quia diuinitatis eius arcana nesciebant. Nam qui diuinitatis eius mysteria capere norunt, merito supra homines esse dicuntur, Apostolo attestante, qui ait: Quod oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in corde hominis ascendit, quae praeparauit Deus diligentibus se. Qui cum haec de hominibus, hoc est, humana solum sapientibus corde, aure & oculo praemitteret, mox de se ac de suis similibus, qui generalem humanitatis scientiam transcenderat, adiecit: Nobis autem reuelauit Deus per spiritum suum. Cui simile est, quod hic Dominus cum interrogasset discipulos, quae eum dicerent homines esse, & illi diuersas diuersorum opinioniones praemississent, dicit illis: Vos autem quem me esse dicitis? Quasi ab hominum generalitate illos sequestrans, & deos ac Deos filios per adoptionem factos insinuans, iuxta illud Psalmistae, Ego dixi, dii estis, & filij excelsi omnes. Respondens Simon Petrus, dixit: Tu es Christus filius Dei uiui. Deum uerum appellat ad distinctionem falsorum deorum, quos uario delusa errore gentilitas, uel de mortuis sibi hominibus instituit, uel inatorem dementia de insensibili materia quos adoraret, creauit, de quibus canitur in Psalmo: Simulachra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum. Os habent & non loquentur, &c. Notet autem dilectio uestra, quam miranda distinctione sit factum, ut cum de utraque eiusdem Domini & saluatoris nostri natura ab ipso Domino, & a fidelis eius discipulo esset proferenda sententia, Dominus ipse humilitatem assumptae humanitatis profiteatur, discipulus excellentiam diuinae aternitatis ostendit. Dominus de se quod minus est, discipulus de Domino intimat quod maius est. Dominus de se quod factus est propter nos, discipulus declarat de Domino, quia ipse est qui fecit nos. Sic & in Euangelio Dominus multo crebrius se filium hominis, quam filium Dei appellare consueuit: ut nos admoneret dispensationis quae pro nobis suscepit. Sed nos necesse est tanto humiliter diuinitatis eius alta uenerari, quanto illum meminimus pro nostra exaltatione ad humanitatis infima descendisse. Si enim inter-

1. Cor. 2. Esai. 64.

Ibidem.

Psalm. 81.

Ibidem 113.

sacramenta incarnationis eius quibus redempti sumus, potentiam diuinitatis qua creati sumus, pia semper mente recolimus, sit ut ipsi quoque cum Petro supernae beatitudinis mercede donemur. Nam confitente illo Christum filium Dei uiuimus, uideamus quid sequitur:

Respondens autem Iesus, dixit: Beatus es Simon Bar Iona. Constat ergo, quia post ueram Christi confessionem, uera beatitudinis praemia restant. Sed in te amur attentè, quale quantum uel sit nomen illud, quo perfectum sui nominis confessorem glorificat: ut huius etiam nos ueraciter eum confitendo mereamur esse consortes. Beatus es, inquit, Simon Bar Iona. Bar Iona Syriacè, Latine dicitur filius columbae. Filius autem columbae rectè uocatur apostolus Petrus: quia uidelicet columba multum simplex est animal, & ipse prudenti ac pia simplicitate Dominum sequebatur, memor illius praeccepti, quod cum suis condiscipulis ab eodem magistro simplicitatis ac ueritatis accepit: Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut colubae. Vel certe, quia spiritus S. super Dominum in columbae specie descendit, rectè filius columbae nuncupatur, qui spiritali gratia plenus extitisse monstratur. Et iusta laude dilectorem confessoremque suum Dominus remunerat, cum eum sancti spiritus filium esse testatur à quo ipse filius Dei uiuimus asseueratur: quam uis hoc ipsum multum dissimiliter fieri, nullus si delitum dubitat. Dominus enim Christus filius Dei per naturam, Petrus sicut & ceteri electi, filius est sancti spiritus per gratiam. Christus filius Dei uiuimus, quia de ipso natus est: Petrus filius spiritus sancti, quia de ipso renatus est. Christus filius Dei ante tempora, ipse est enim Dei uirtus & Dei sapientia quae dicit: Dominus possedit me ab initio uitarum suarum, antequam quicquam faceret à principio. Petrus filius spiritus sancti ex eo tempore, quo ab ipso illuminatus gratiam diuinæ cognitionis accepit. Et quia uel uoluntas, eadem est operatio sanctae trinitatis, rectè cum dixisset, Beatus es Simon Bar Iona, id est, filius gratiae spiritalis, protinus adiunxit:

Quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in caelis est. Pater quippe filio columbae reuelauit: quia una est gratia patris & spiritus sancti, eadem quoque & filii, quod facillimis sacre scripturae probabitur exemplis. Dicit namque de patre Apostolus: Misit Deus spiritum filii sui in corda nostra. Dicit ipse filius de spiritu sancto: Cum autem uenerit paracletus, quem ego mittam uobis à patre. Dicit de spiritu sancto Apostolus: Haec autem omnia operatur unus atque idem spiritus, diuidens singulis prout uult. Pater ergo mittit spiritum, filius mittit spiritum: spiritus ipse ubi uult, spirat. quia profectò ut diximus, una est uoluntas & operatio patris, & filii, & spiritus sancti. Et propterea conuenienter dicitur, quia pater qui in caelis est, reuelauerit filio colubae mysterium fidei, quod ei caro & sanguis reuelare ne quibat. Caro autem & sanguis rectè intelliguntur homines sapientia carnis inflati, columbae simplicitatis nescii, ideoque à sapientia spiritus omni-

Matth. 10.
Matth. 3.
Marc. 1.
Luc. 3.
Ioan. 1.

Proverb. 8.

Gal. 4.

Ioan. 15.

1. Cor. 12.

1. Ioan. 3.

modis auersi. de quibus supra dictum est, quia Christum non intelligentes, alij Ioannem Baptistam: alij autem Heliam, alij uero Ieremiam, aut unum ex prophetis esse dicerent. De quibus dicit Apostolus: Carnalis autem homo non percipit ea, quae sunt spiritus Dei. Sequitur:

Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam. Petrus qui Simon antea dicebatur, ob fortitudinem fidei, & confessionis suae constantiam, à Domino Petri nomen accepit: quia uidelicet illi firma ac tenaci mente adhaesit, de quo scriptum est, Petra autem erat Christus. Et supra hanc petram: id est, super Dominum saluatorem, qui fideli suo cognitori, amatori, confessori participium sui nominis donauit, ut uidelicet à petra Petrus uocaretur: supra quam aedificatur ecclesia, quia non nisi per fidem & dilectionem Christi, per susceptionem sacramentorum Christi, ad sortem electorum & aeternam pertingitur uita, Apostolo attestante qui ait: Fundamentum enim aliud nemo potest ponere praeter id quod positum est, quod est Christus Iesus.

Et porta inferi non praeualebunt aduersus eam. Porta inferi doctrinae sunt nequa, quae seducendo im prudentes ad inferos trahunt. Porta quoque inferi & tormenta & blandimenta sunt persecutorum, quae infirmos quosque deterendo uel emolliendo à stabilitate fidei introitum eis aeternae mortis aperiant. Sed & praua fidelium opera ineptaque colloquia portae utique inferi, in quantum suis uel fautoribus uel sequacibus iter perditionis ostendunt. Nam & fides si non habeat opera, mortua est in semetipsa: & Corrupti sunt bonos mores colloquia mala. Multa sunt itaque portae inferi, sed harum nulla ecclesia quae supra petram fundata est, praeualeat: quia quilibet dem Christi intimo cordis amore perceperit, omne quicquid exterioris periculi tentantis ingruerit, facillime contemnit. At quicumque credentium fidem uel opere uel negatione deprauatus prodiderit, non hic supra petram Domino cooperante domum suae professionis aedificasse, sed iuxta alterius loci parabolam, super arenam sine fundamento posuisse credendus est: hoc est, non simplici ac uera intentione Christum sequi, sed terrenam quamlibet fragilemque ob causam habitum praetendisse Christiani. Sequitur:

Et tibi dabo clauis regni caelorum. Qui regem caelorum maiori praeter ceteris deuotione confessus est, merito praeter ceteris ipse collatis clauibus regni caelestis donatus est, ut constaret omnibus quia absque ea confessione & fide regnum caelorum nullus posset intrare. Clauis autem regni caelorum ipsam discernendi scientiam potentiamque nominat, qua dignos recipere in regnum, indignos secludere deberet à regno. Vnde manifestè subiungit:

Et quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in caelis. Quae soluendi atque ligandi potestas, quam uis soli Petro uideatur à Domino data, absque ulla tamen dubietate noscendum est, quia & ceteris apo-

1. Cor. 2.

Ibid. 10.

1. Cor. 3.

Iacobi 2.

1. Cor. 11.

Matth. 7.

apostolis datur ipso teste qui post passionis resurrectionisque suae triumphum, apprensus eis insufflauit, & dixit eis: Accipite spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Nec non etiam nunc in episcopis ac presbyteris omni ecclesiae officium idem committitur, ut uidelicet agnitis peccantium causis, quoscumque humiles ac uere poenitentes aspexerit, hos iam à timore perpetuae mortis miserans absoluat: quos uero in peccatis qui egerint peristere cognouerit, illos perennibus supplicijs obligandos in sinet. Vnde alias dominus de correpto semel & iterum, ac tertio, sed non poenitente fratre praecipit, dicens: Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Et ne leue quisquam putaret ecclesiae iudicio condemnari, mox terribiliter adiunxit: Amen dico uobis, quaecumque ligaueris super terram, erunt ligata & in caelo: & quaecumque solueris super terram, erunt soluta & in caelo. Omni igitur electorum ecclesiae iuxta modum culpae uel poenitentiae ligandi ac soluendi datur autoritas. Sed ideo beatus Petrus qui Christum uera fide confessus, uero est amore secutus, specialiter clauis regni caelorum & principatum iudicariae potestatis accepit, ut omnes per orbem credentes intelligant, quia quicumque ab unitate fidei uel societatis illius quolibet modo semetipsum segregant, tales nec uinculis peccatorum absolui, nec ianuam possint regni caelestis ingredi. Vnde nos necesse est tota intentione, fratres charissimi, & fidei quam docuit, sacramenta discernere, & congruentia fidei opera demonstrare. Necesse est omni uigilantia multiplices subtilisque portarum inferi cauere insidias, quatenus iuxta Psalmistae uocem, de his adiuuante Domino eripi, atque ad annunciandas eius laudes, portas filiae Syon, hoc est gaudia supernae ciuitatis mereamur intrare. Nec sufficere nobis ad salutem arbitremur, si turbis negligentium, uel quorumlibet indoctorum fide uel actibus adhaeramus, quibus in literis sacris unica est credendi pariter & uiuendi regula praescripta: sed quodcumque nobis errantium ingeritur exempla, nos confestim auertentes oculos mentis nostrae ne uideant uanitatem, magis quid ueritas ipsa decernit, sedulo corde scrutemur: sequentes exemplum beati Petri, qui spretis errantium sectis, uerae fidei arcanum quod cognouerat, indubia oris confessione protulit, insuperabili cordis cora seruauit. Nam de fiducia confessionis hoc loco cognouimus, de uirtute autem unica in Christum dilectionis ipse alibi testatur: Qui cum discederet ab eo quidam discipulorum eius, diceretque ille ad euodicedim, Nunquid & uos uultis abire? Respondit ei Petrus, dicens: Domine, ad quem ibimus? Verba uita aeternae habes, & nos cognouimus, & credimus quia tu es Christus filius Dei. Huius ergo fratres mei, pro modo nostro exemplum si imitari satagimus, & nos cum illo beati & appellari & esse ualebimus: nobis quoque Simonis, hoc est, obedientis Christi

Ioan. 20.

Matth. 18.

Ibidem.

1. Cor. 3.

Psal. 9.

Ioan. 6.

sto, nomen congruet, nosque propter simplicitate fidei non ficta, acceptamque à Domino gratiam, uirtutum filij columbae uocabimur, congaudensque ipse spiritalibus animae nostrae profectibus dicet: Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es, oculi tui columbarum. Sicque fit, ut nobis supra petram fidei, aurum, argentum, lapides preciosos, hoc est perfecta uirtutum opera construentibus, nil tribulationum ignis detrimenti adferat, nulli tentationum turbines praeualeant: quin potius aduersitatibus probati, accipiamus coronam uitae quam ipse nobis ante secula promissit, qui uiuit & regnat Deus cum patre in unitate spiritus sancti, per omnia secula seculorum, Amen.

IN NATALI BEATAE MARIAE
Magdalene. Lucae 17.

In illo tempore rogabat Iesum quidam Phariseus, ut manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisei, discubuit. Et ecce mulier quae erat in ciuitate peccatrix, ut cognouit quod accubuit in domo Pharisei, attulit alabastrum unguenti. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA
DEM LECTIONE.

Alabastrum est genus marmoris candidi, uarijs coloribus interstincti, quod ad uasa unguentaria cauare solent, eo quod optime serua re incorrupta dicatur. Nascitur circa Thebas Aegyptias & Damascus Syriae ceteris candidius, probatissimum uero in India. Quidam dicunt hanc eandem non esse mulierem, quae imminente Dominica passione caput pedesque eius unguento perfudit: quia haec lachrymis lauerit, & crine pedes terferit, & manifestè peccatrix appelletur: de illa autem nihil tale scriptum sit, nec potuerit statim capite Domini meretricis digna fieri. Verum qui diligentius inuestigat, inueniunt eandem mulierem, Mariam uidelicet Magdalenam, sororem Lazari, sicut Ioannes narrat, bis eodem functione fuisse obsequio. Semel quidem hoc loco, cum primo accedens cum humilitate & lachrymis, remissionem meruit peccatorum. Nam & Ioannes hoc, quam uis non ut Lucas, quomodo factum sit, narrauerit: tamen ipsam Mariam commendans commemorauit, ubi de resuscitando fratre eius coepit loqui. Erat autem quidam, inquit, languens Lazarus à Bethania, de castello Mariae & Marthae sororis eius. Maria autem erat quae unxit Dominum unguento, & extersit pedes ei capillis suis. Secundo autem in Bethania (nam prius in Galilaea factum est) non iam peccatrix, sed casta, sancta, deuotaque Christo mulier, non solum pedes, sed & caput eius unxisse reperitur: quod & regulis allegoriae pulcherrime congruit. Quia & unaquaeque fidelis anima prius ad Domini pedes humiliata, peccatisque absoluta uenda curuatur: dein augefcibus per tempora meritis laetae fidei, fragrantia Domini quali caput odore perfundit aromatam. Et ipsa unguentum salis

Cant. 4.

Ioan. 11.

Ibid. 12.

salis ecclesia Christi in presenti quidem incarnationis eius, quae pedum nomine designatur, mysteria celebrando, deuota redemptori suo reddit obsequia. In futuro autem & humanitatis eius gloriam, & diuinitatis eius aeternitatem, quia caput Christi Deus simul intendo, perpetuis confessionum laudibus quasi pistica narudo glorificat. Attulit ergo, inquit, alabastrum unguenti.

1. Cor. 11.

Et stans retro secus pedes eius, lachrymis cepit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat. Et osculabatur pedes eius, & unguento ungebat. Liqueat omnibus quod illicitis actibus prius mulier adhibuit. Quod ergo sibi pro odore suae carnis adhibuit. Quod ergo sibi turpiter exhibuerat, hoc iam Deo laudabiliter offerebat. Oculis terrena concupierat, sed hos iam per poenitentiam conterens flebat: capillos ad compositionem uultus exhibuerat, sed iam capillis lachrymas tergebat: ore superba dixerat, sed pedes Domini osculans, hoc in redemptoris sui uestigia figebat. Quot ergo in se habuit oblectamenta, tot de se inuenit holocausta. Conuertit ad uirtutum numerum, numerum criminum, ut totum seruiret Deo in poenitentia, quicquid ex se Deo contempserat in culpa.

Uidens autem Phariseus qui uocauerat eum, ait intra se, dicens: Nisi esset propheta, sciret utique, quae & qualis esset mulier, quae tangit eum, quia peccatrix est. Ecce Phariseus ueraciter apud se superbus, & fallaciter iustus, & agram reprehendit de aegritudine, medicum de subuentione, qui ipse quoque de elationis uulnere aegrotabat & ignorabat. Unde necesse semper est, ut cum peccatores quosque conspiciamus, nosmetipsos prius in illorum calamitate desleamus. Quia fortasse in similibus aut lapsi sumus, aut labi possumus, si lapsi non sumus. Et si censura magisterij debet semper uirtute disciplinae uitia persequi, oportet tamen ut solite discernamus, quia distinctionem debemus uitij compactionem naturae. Sed iam iste superbus & arrogans qua sententia conuincatur, audiamus.

Duo, inquit, debitorum erant cuidam foeneratori: unus debebat denarios quingentos, alius quinquaginta. Non habentibus illis unde redderent, donauit utrisque. Quis ergo cum plus diligit? Respondens Simon, dixit: Aestimo, quia is cui plus donauit. Qua in re notandum est, quia dum sua sententia Phariseus conuincitur, quasi phreneticus funem portat ex quo ligetur. Enumerantur bona peccatricis, enumerantur mala falsi iustitiae, cum dicitur:

Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: haec autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis suis terxit, & cetera. Post enumerationem uero subinferatur sententia.

Propter quod dico tibi: Remittentur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Quid esse dilectionem credimus, nisi ignem? & quid culpas, nisi rubiginem? Unde nunc dicitur, Remittentur ei peccata multa, quia dilexit multum. Ac si aperite diceretur: Incendit plene peccati rubiginem, quia ardet ualide per amoris ignem. Tanto nanque amplius peccati rubigo consumitur,

quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur. Ecce ea quae ad medicum uenerat aegra, sanata est: sed de salute eius adhuc alij aegrotant, nam sequitur:

Et ceperunt qui simul discumbebant, dicere intra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? Sed celestis medicus aegros non respicit, quos etiam de medicamento fieri deteriores uidet. Eam quam sanauerat, per pietatis suae sententiam confirmat, dicens:

Fides tua te saluam fecit, uade in pace. Fides etenim saluam fecit, quia hoc quod petijt, posse se accipere non dubitauit: sed ipsam quoque spei certitudinem iam ab illo acceperat, a quo per se etiam salutem quarebat. In pace autem ire praecipitur, ut a ueritatis itinere in uitam scandalis ulterius non deriuetur. Haec historica expositio, ne dicta sint, nunc mystici intellectus secreta uideamus. Quem nanque Phariseus de falsa iustitia praesumens, nisi Iudaicum populum, quae peccatrix mulier, sed ad uestigia Domini ueniens & plorans, nisi conuersam gentilitatem designat? Rogabat autem Phariseus Dominum, ut manducaret cum illo, quia populus idem quem uenientem credere noluit, uenturum sperare non desijt: imo uotis precatorij ueniat optare, dicens: Excita potentiam tuam, & ueni, ut saluos facias nos. Domino quippe phariseo manducare, est de credentis populi deuotione mentis gaudia suscipere. Unde ipse alibi creditura Samaria discipulis ait: Ego cibum habeo manducare, quem uos nescitis. Illisq; haesitantibus quid diceret, exponens, ait: Meus cibus est ut faciam uoluntatem eius qui me misit, ut perficiam opus eius. Et ingressus, inquit, domum Pharisei, discubuit. Dominus Pharisei, ipsa legis prophetarumq; custodia est, in qua se populus Iudaeorum mansuonem continuae conuersationis habere gloriabatur. Quam Dominus ingressus est, quia temporaliter in carne apparens, non uenit soluer legem aut prophetas, sed adimplere. Discubuit autem, quia qui in sublimitate suae maiestatis intelligi non poterat, formae seruilis humilitatem qua uideri posset, assumpsit. Cognouit itaque mulier quae erat in ciuitate peccatrix, quod accubuit in domo Pharisei: quia gentilitas immundis prius actibus in seculi conuersatione deuincta, fama sermonis Apostolici dicitur, quod misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret. Atque in domo Pharisei non Phariseus, sed illa iustificatur, dum populus Iudaeorum literam tantum legis, nos autem & gratiam spiritus in lege sequimur. Ille Iesus non esse prophetam, eo quod peccatores recipiat, aestimat: nos uero hunc etiam Deum uerum, qui peccatores iustificare possit, agnoscimus. Attulit autem mulier alabastrum unguenti. Quid in unguento, nisi bonae odor opinionis exprimitur: unde & Paulus dicit: Christi bonus odor sumus Deo in omni loco. Si igitur recta opera agimus, quibus opinionis bonae

Psal. 79.

Ioan. 4.

Ibid.

Math. 5.

Gal. 4.

bono odore ecclesiam respergamus, quid in Domini corpore nisi unguentum fundimus? sed secus pedes mulier stetit. Contra pedes enim Domini stetimus, cum in peccatis positi eius itinere retinebamur. Sed si ad ueram poenitentiam post peccata conuertimur, iam retro secus pedes stamus, quia eius uestigia sequimur, quae impugnabamus. Lachrymis mulier pedes rigat, quod nos quoque ueraciter agimus, si quibuslibet ultimis membris Domini per compassionis affectum inclinamur, si sanctis eius in tribulatione compatimur, si eorum tristitiam nos fram putamus. Capillis mulier pedes quos rigauerat, terxit: capilli quippe superfluum corpori. Et quid abundans terrena substantia, nisi capillorum speciem tenet, quae dum ad usum necessitatis superfluit, etiam abscissa non sentit. Capillis ergo pedes Domini tergitur, quando sanctis eius quibus ex charitate compatimur, etiam ex his quae nobis superfluum miseremur, quatenus sic mens per compassionem doleat, ut etiam manus larga effectum doloris ostendat. Osculatur mulier pedes quos tergit, quod nos quoque plene agimus, si studiose diligimus quos ex largitate continemus, ne grauis nobis sit necessitas proximi, ne ipsa eius indigentia quae sustentatur, fiat onerosa: & cum manus ne cessaria tribuit, animus a dilectione torpescat. Potest quoque per pedes ipsum mysterium incarnationis eius intelligi, quo diuinitas terram tetigit, quia carnem sumplit. Verbum enim caro factum est, & habitauit in nobis. Osculamur igitur pedes redemptoris, cum mysterium incarnationis eius ex toto corde diligimus. Unguento pedes unguimus, cum ipsam humanitatis eius potentiam sacri eloquij bona opinione praedicamus. Sed hoc Phariseus uidet & inuidet, quia cum Iudaicus populus gentilitatem Deum praedicare conspicit, sua apud se malitia tabescit. Sed redemptor noster facta ei mulieris quasi bona gentilitatis enumerat, ut in quo malo iaceat, agnoscat. Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: haec autem lachrymis rigauit pedes meos. Aqua quippe extra nos est, lachrymarum humor intra nos. Quia uidelicet infidelis ille populus, nec ea quae extra se erant, unquam pro Domino tribuit: conuersa autem gentilitas pro eo non solum rerum substantiam, sed etiam sanguinem fudit. Oculum mihi non dedisti: haec autem ex quo intraui, non cessauit osculari pedes meos. Oculum quippe dilectionis est signum. Et infidelis ille populus Deo oculum non dedit, quia ex charitate eum amare noluit, cui ex timore seruiuit. Vocata autem gentilitas redemptoris sui uestigia osculari non cessat, quia in eius amore continuo suspirat. Oleo caput meum non unxisti. Si pedes Domini mysterium incarnationis accipimus, congruenter caput illius ipsa diuinitas designatur. Unde & per Apostolum dicitur: Caput Christi Deus. In Deo quippe, & non se quasi in homine credere Iudaicus populus fatebatur. Sed Phariseo dicitur,

Ioan. 1.

1. Cor. 11.

Oleo caput meum non unxisti, quia ipsam quoque diuinitatis potentiam, in qua se Iudaicus populus credere spondit, digna laude praedicare neglexit. Haec autem unguento unxit pedes meos, quia dum incarnationis eius mysterium gentilitas credidit, summa laude etiam eius ima praedicauit. Duo quoque debitorum, de quibus Simoni paradigma opponitur, utrunque populum, Iudaeorum scilicet & Gentium designant, qui uno foeneratori, id est, suo creatori non materialem pecuniam, sed propriae salutis nummum debebant. Conditor enim noster quos ad imaginem & similitudinem suam creauit, quasi commodato ad seruandum sublimauit denario. Nam denarius solet regis imagine ac nomine formari. Omni autem cui multum datum est, multum quaeretur ab eo: & cui multum commendauerunt, plus petunt ab eo. Et quidem utriusque populi debitum per quinarium numerum multiplicatur. Quia uidelicet quinque sunt sensus, quibus in hac uita utentes, imaginem quam accepimus nostri conditoris excolere debemus. Sed minus debet populus, cui legis decalogus per seruandum data est: amplius autem, cui gratia uitae aeternae per filium commissa: ideoque huius per denarium, illius per centenarium numerum foenus accumulatur, quem ad regni caelestis quod dextris dabitur significatione pertinere nemo qui dubitet. Neque enim frustra eodem flexu digitorum quo denarius in laeua, ipse figuratur in dextera. Nisi quia & nunc opera decalogi quae liqua non poterat, fides perficit, & in futuro reddet unicuique secundum opera eius, his quidem qui secundum patientiam boni operis, gloriam & honorem, & incorruptionem quaerunt uita aeternam. Verum quia neutri nostris uiribus, sed illius gratia salui facti sumus per fidem, recte dicitur: Non habentibus illis unde redderent, donauit utrisque. Et utique plus diligit, cui plus donatur: cui autem minus dimittitur, minus diligit. Quia siue bona perficienda quam accepimus scientiae, seu uitandae quam incurrimus, insipientiae uelis intelligere, multo utique plus ecclesiae, quam synagogae donatur, quae & foediori quondam, utpote quam nullus doctor prohibuit, idololatriae sorte corrupta est: sed ubi abundauit peccatum, superabundauit gratia, & maiori nunc est perfectio euangelicae sublimata praefatio. cui dicitur: Quia multi prophetae & iusti cupierunt uidere quae uos uidetis, & non uiderunt: & audire quae auditis, & non audierunt. Congruit sane huic loco quod Numerorum historia refert, diuisis aequaliter caesorum Madianitarum spolijs, eos quidem qui de pugna uenerunt quingentissimum de sua portione caput, caeteros uero quinquagesimum Domino dedisse. Quia & magna offert, qui se in castris uirtutum exercendo tutum ab incurfione conseruat hostili: sed maiora utique, qui gladium uerbi uiuando innumeras aduersarij exercitus copias sternit.

Ioan. 1.

Ephes. 2. Psal. 61. Rom. 2. Matth. 23.

Rom. 3.

Matth. 13.

Luc. 10.

Num. 31.

IN NATALI DIVI IACOBI APOSTOLI. Matth. 20. Marci 10.

In illo tempore accessit ad Iesum mater filiorum Zebedaei cum filiis suis adorans, et petens aliquid ab eo. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Domini Iesus Christus conditor ac redemptor noster, uulnera superbiae nostrae sanare desideras, & ipse cum in forma Dei esset, forma hominis assumpta, humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem: & nos quoque si culmum uerae sublimitatis conscendere uolumus, iter humilitatis arripere praemonet: nos si ueram uitam uidere cupimus, & aduersa quae praesentis seculi, & ipsam quoque mortem patienter ferre praecipit. Promittit nobis dona gloriae, sed praemittit certamina pugnae. Dixit promittens, Erit merces uestra magna, & eritis filij altissimi: sed praedixit iubens, Diligite inimicos uestros, benedicite, mutuum date, nihil inde sperantes. Ita igitur praemia pollicetur electis, ut & digna praemij merita praemonstret: sic uitam donat aeternam, ut per angustam portam, & arctam uiam ad hanc perueniendam esse decernat. unde ait: Contendite intrare per angustam portam. Contentione etenim non parua opus est, si quis ad alta uelit ascendere. Nam cum tanto sudore uertices montium subeamus, quantum necesse est conari, ut conuersationem in caelis habere, & in monte sancto Domini, de quo canit Psalmita, mereamur quiescere. Vnde etiam in horrida euangelij sancti lectione cum filij Zebedaei ab eo sedes regni peterent, confestim illos ad bibendum calicem suum, hoc est, ad imitandum passionis suae agonem reuocat: ut meminissent quia caelestium summa petere non nisi per abiecta & aspera terrestrium deberent.

Accessit, inquit, ad eum mater filiorum Zebedaei cum filiis suis adorans, et petens aliquid ab eo. Qui dixit ei: Quid uis? Ait illa: Dic ut sedent hi duo filij mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo. Nemo autem aestimet matrem haec pro filiis absque illorum consensu ac uoto petisse, sed potius intelligat unanimi omnium consilio eorum fuisse dispositum, ut per matrem quam maxime dilectam Domino nouerant, suum illi desiderium discipuli patefacerent. Vnde haec referens euangelista Marcus, tacito matris interuentu, discipulorum uero solummodo, quorum appetitum sciebat, facit mentionem. Et accedunt, inquit, ad eum Iacobus & Ioannes, filij Zebedaei, dicentes: Magister, uolumus ut quodcumque petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid uultis ut faciam uobis? Et dixerunt: Da nobis ut unus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram sedeamus in gloria tua. Illos ergo tantum accedere ad Dominum, & eum rogare asserit, quorum uoluntatem in rogando potior rem conspicit, & quorum hortatu matrem ad rogandum nouit esse commonitam. Credendum est autem, quod illa maxime causa, uel muliebrem

matris affectum, uel carnales adhuc discipulorum animos ad haec postulanda concitauerit, quia meminissent sermonis Domini, quem ait: Cum sederit filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis & uos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel, nossetque se inter discipulos specialius a Domino diligi, se specialius cum beato Petro conscios saepe factos arcanorum, quae ignorarent caeteri, quod frequens sancti euangelij textus indicat. Hinc est enim quod ipsis quoque quomodo Petro, nouum ab illo nomen imponitur, ut sicut ille qui prius Simon dicebatur, per fortitudinem ac stabilitatem fidei impugnabilis uocabulum Petri meruit, ita & isti Boanerges, hoc est, filij tonitruum uocarentur: quia uidelicet & uocem patris super Dominum in monte clarificatum, una cum Petro audirent, & plura alijs discipulis mysteriorum secreta cognoscerent: quodque ad rem plurimum pertinebat, se integro corde Domino adherere, & maxima illum dilectione sentiebant amplecti. Ideoque non discredabant fieri posse, ut circa eum uicinius ipsi in regno sederent: praesertim cum uiderent Ioannem pro singulari puritate mentis & corporis tanto amore habitum, ut in caena in sinu ipsius recumberet. Sed quid eis dignitatem sedium quaerentibus ipse cognitor meritorum ac sedium distributor responderit, audiamus.

Respondens autem Iesus, dixit: Nescitis quid petatis. Nesciebant etenim quid peterent, qui in regno caelestis patriae quenquam ad sinistram Christi sessum esse putabant: cum in illa discretionem nouissimam examinis omnes electi ad dexteram summi regis ac iudicis legantur esse statuendi. Nil quippe sinistrum uita illa, nil habet felicitatis aeterna reprobum, nil pax sempiterna recipit a ducum. Sinistra autem Christi cum in bono accipitur, praesens sanctae ecclesiae uita intelligitur, unde scriptum est: Longitudo dierum in dextera eius, in sinistra eius diuitiae & gloria. Longitudo quippe dierum in dextera, sapientia uidelicet nostri redemptoris est: quia in illa supernae habitationis patria electis, & angelis & hominibus lux indefectiua donatur. In sinistra illius diuitiae & gloria, quia & in huius exilio peregrinationis diuitijs uirtutum & gloriae fidei, donec ad aeterna perueniamus, reficimur. De qua uidelicet gloria dicit Apostolus, Et gloriamur in spe gloriae filiorum Dei: non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus. De quibus item diuitijs: Quia in omnibus, inquit, diuites facti estis in illo, in omni uerbo & in omni scientia. Nesciebant quid peterent, quia autumabant humano arbitrio praeelegi posse, quibus quibusque sedibus in futuro, qua retributione donentur. Et potius Dominum precabantur, ut fiduciam & gloriam spei quam habebant, usque ad finem firmiter bene merendo perdicerent: scientes quia quicquid boni agerent, ipse inestimabili mercede remuneraret. Et quidem laude digna est pia simplicitas eorum, qui fiducia deuota mentis sedere in regno circa Dominum possidebant: sed

sed multo dignius laudabitur prudens humilitas eius, qui conscientia propriae fragilitatis aiebat, Elegi abiectus esse in domo Dei mei magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum. Nesciebant quid peterent, qui sublimitatem potius praemiorum a Domino, quam operum perfectionem quaerebant. Sed caelestis eos magister quid primo quaerendum esset insinuans, reuocat ad uiam laboris qua ad brauium pertinere possint retributionis.

Potesis, inquit, bibere calicem quem ego bibiturus sum? Calicem suum dicit amaritudinem passionis, quae infidelium acerbitate crebro iustus offertur. Nam hanc quisquis humiliter, patienter, gaudeat pro Christo suscipit, merito cum illo sublimiter regnabit. Quia ergo filij Zebedaei cum illo sedere desiderabant, admonet eos primo passionis suae sequi exempla, & ita demum aptare maiestatis culmen appetere. Quam uiuendi ordinem cunctis fidelibus sequendum docet Apostolus, dicens: Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul etiam & resurrectionis eius erimus.

Dicunt illi: Possumus. Mentem quidem deuotio nemque suam, qualis in praesenti erat simpliciter Domino pandebant, dum se calicem eius bibere posse testabantur: qui tamen quantae infirmitatis adhuc essent, postmodum patenter ostendebant, dum adueniente tempore quo ipse Dominus eundem calicem biberet, etiam illi cum caeteris discipulis eius relicto fugerunt. Sed non diu metus idem bibendi calicis eorum corda premebat, quin potius qui passuro Domino fugerunt, eo resurgente ocyus redierunt: & quia passionis turbine terrente trepidauerunt, iulgenter resurrectionis eius triumpho confirmati sunt: atque accepta sancti spiritus gratia firmum de reliquo peccus ad bibendum Domini calicem tenebant, quia ad patendum morientiumque pro illo iam inuincibiles esse coeperunt impleta eius promissione qua dixit, eos calicem suum esse bibituros. Nam sequitur.

Ait illis: Calicem quidem meum bibetis, sedere autem ad dexteram meam & sinistram, non est meum dare uobis, sed quibus paratum est a patre meo. Sedet ad dexteram Saluatoris, qui in superna beatitudine de praesenti eius uisione laetatur: sedet ad sinistram, qui in hac peregrinatione sanctae ecclesiae sacerdotali regimine praesidet. Sed intuentium solertius quomodo se petentibus discipulis dicat uerax magister. Non est meum dare uobis, sed quibus paratum est a patre meo, cum alibi dixerit ipse, Omnia mihi tradita sunt a patre meo, ideoque constet, quia quaecumque pater dederit, uel parauerit dona fidelibus, haec eadem unam cum eo filium parare siue dare. Nam & rursus dicit de patre Dominus, Quaecumque enim ille fecerit, haec & filius similiter facit. Si ergo omnia quaecumque pater fecerit, haec & filius similiter facit, quomodo dicit filius, Non est meum dare uobis, sed quibus paratum est a patre meo, nisi quia idem filius & Deus, & homo est: Ideoque per euangelium suum aliquando ex uoce diuinae maiestatis, qua Bedae tom, 7,

aequalis est patri, aliquando ex uoce loquitur humanae assumptionis, qua aequalis factus est nobis. In hac autem lectione quia humilitatis formam erat praebiturus hominibus, cuncta maxime ex assumpti hominis natura loquitur. Nam & in principijs, ut mater ad eum cum filiis petitura aduenit, quaesuit ab ea quid uellet, in interrogans quasi homo, quasi nescius occultorum, quasi ignarus futurorum, qui in eternitate diuinae potentiae omnia nouit antequam fiant. Et quia illa in precibus humanitatis eius, potius quam diuinitatis memoriam praetulit, postulans sedem filijs a dextris eius & sinistris, qui in habitu corporeo dextera habuit & sinistra, sed in diuina maiestate nulla membrorum est compositione formatus, consequenter & ipse tacita impassibilis gloria deitatis memoriam passionis, qua humanus erat suscepturus, in medium protulit, atque hanc discipulis imitandam proposuit, cum deuotam eorum sponsorshipem sua etiam attestacione confirmasset, dicens: Calicem quidem meum bibetis, sedere autem ad dexteram meam & sinistram, non est meum dare uobis, sed quibus paratum est a patre meo. Ac si aperte diceret: Passionem quidem quam secundum carnem subeo, uos patiendos fecuturi: sed non est meum secundum ipsam in qua patior humanae fragilitatis substantiam, donorum caelestium uobis munera dare, quae dignis quibusque ad percipiendum sunt a patre parante ac dante: quia omnia quaecumque ille fecerit, haec & ipse per diuinitatem potentiae similiter facio. Quia uero idem filij Zebedaei promptum gerebant animum ad bibendum calicem Domini, constat eos cum caeteris apostolis dignitatem sedium, quam quaerebant accepisse: non tamen ea distinctione qua petebant, ut unus a dextris in regno eius, alter sederet a sinistris, sed iuxta quod supra exposuimus, ambo prius ad sinistram eius ad tempus, ambo nunc ad dexteram eius sedere perpetuo meruerunt. A sinistris quippe Christi sedebant, cum regendis in hac uita fidelium populis apostolico iure praesiderent, illo nimirum in regno, de quo ipse ait: Regnum Dei intra uos est. Sedet a dextris nunc in illa, quae mortem nescit uita, iudices mundi cum illo, utraque haec sedem illis ipso filio cum patre parante. Neque enim largitio donorum in eis separari potest, in quibus unitas nature semper inseparabilis manet, eodem filio attestante qui ait: Ego & pater unum sumus. Neque enim hoc sine consideratione transeuntium, quomodo dixerit Dominus indifferenter filios Zebedaei calicem suum bibituros, cum nouerimus unum ex his, Iacobum scilicet, per effusionem sanguinis uitam finisse: alium uero, id est Ioannem, in pace ecclesiae quiescisse. Nam de Iacobi martyrio Lucas aperte testatur, quia militum Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de ecclesia, occidit Iacobum Ioannis fratrem gladio. De cuius passione etiam historia ecclesiastica rem quandam dignam memoria refert. Quam doquit,

Philip. 2.

Luca 6.

Luca 13.

Psal. 14.

Marci 10.

Matth. 19.

Matth. 3. & 17.

Ioan. 21.

Matth. 25.

Proverb. 3.

Rom. 5.

1. Cor. 11.

Matth. 26.

Matth. 21.

Ioan. 5.

Luca 17.

Ioan. 10.

Actu. 12.

Eusebius lib. 2. cap. 9.

doquidē, inquit, & ei qui obtulerat eum iudici ad martyrium, Iacobum scilicet, motus etiam ipse confessus est se esse Christianū, Ducti sunt, inquit, ambo pariter ad supplicium. Et dum dicerentur in uia, rogauit Iacobū dare sibi remissionem. At ille parumper deliberans, Pax tibi, inquit, & osculatus est eum. Et ita ambo simul capite plexi sunt. Porro de Ioanne narrat historia fideles, quia cum sciret sibi superuenisse diē recessus sui, conuocatis discipulis suis in Ephe-
 so, per multa signorum experimenta promens Christum, descendit in defossum sepulturae suae locū, & facta oratione positus sit ad patres suos, tā extraneus à dolore mortis, quā à corruptione carnis inuenitur alienus. Quomodo ergo calicem Domini bibere dicitur est, de quo constat, quia nequaquam per mortem passionis de corpore exiuit: nisi quia duobus modis idē calix bibitur, uno uidelicet cum à persecutore illata mors patienter suscipitur: alio, cum mens ad passionem prompta habetur, cum uita martyrio digna geritur. Nam & Ioannes ipse quoniam sit paratus ad potandum pro Domino mortis calicē docuit, quando cum ceteris apostolis, sicut in actibus eorum legimus, carcerē & uerbera gaudenti animo tolerabat, quando propter uerbū Dei & testimoniū Iesu in Pathmos insulam exilio relegatus est, quando sicut historia ecclesiastica narrat, à Domitiano princepe missus est in feruentis olei dolium, de quo tamē propitio Domino tam sospes & mundus extitit, quā fuerat mente & uita castissimus: & in exilium ab eodē missus, quo magis humano solatio destitutus esse uidebatur, eo ampliori supernorum ciuium meruit frequentia consolarī. Vnde ipse quoque ueraciter calicem Domini cum fratre Iacobo, qui occisus est gladio, bibisse intelligitur: quia qui tanta pro ueritate sustinuit, quā promptus etiam ipsam mortem si offerretur, exciperet ostendit. Sed & nos fratres charissimi, etiam si nil tale perpetiamur, si non uincula, non uerbera, non carceres, nō supplicia corporis alia, non ullam hominum persecutionem, propter iustitiam toleremus, calicē tamen salutaris accipere, & martyrii palmam obtinere ualeamus, si castigare corpus nostrum & seruituti subijcere curamus, si in spiritu humilitatis & animo cōrito Domino supplicare assuescimus, si illatas à proximo contumelias placida mēte suscipere fatagimus, si & eos qui nos odio habent, qui iniurias nobis inferunt, diligere, his bene facere, pro horum uita & sospitate studemus exorare, si cum uirtute patientiae honorū quoque operum fructibus adornari contendimus. Taliter enim conseruatis nobis, & corpora nostra, iuxta Apostoli uocē, hostiā uiuentem, sanctam, Deo placentem exhibentibus, Domino largiēte dabitur, ut communi cū eis qui membra sua in mortem pro Christo derunt gloria remuneremur: quia sicut mors illorum, sic & uita nostra preciosa sit in cōspectu Domini, diruptisque uinculis carnis, & ipsi atria supernae ciuitatis intrare, atque inter choros beatorum martyrum nota gratiarum redemptori nostro reddere merebimur, qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti Deus per omnia secula seculorum, Amen.

VINCULA PETRI.

Homiliam eiusdem require in natali diui Petri.

IN FESTO TRANSFIGVRATIO- nis Domini. Matth. 17. Marc. 9. Lucae 9.

In illo tempore, assumpsit Iesus Petrum & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelsum deorsum, & transfiguratus est ante eos. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Quia Dominus ac redēptor noster electos suos per huius uitae labores ad illam, quae laborem nescit uitam futurā beatitudinis intro ducere disposuit, modo per euangelium suum sudores certaminum temporalium, modo aternorum describit palmam praemiorum: ut auditis uidelicet agonom necessitatibus meminerint sibi requiem in hac uita nequaquam esse petendam: audita rursum dulcedine futurae retributionis leuius ferant mala transeuntia, quae bonis sperauerint remuneranda perpetuis. Cui enim suas suorumque passiones paulo superius commemorasset, confestim ea quae modo cum legeretur, audiuius, adiunxit dicens:

Filius enim hominis uenturus est, in gloria patris sui cum angelis suis, & tunc reddet unicuique secundum opera eius. Vbi aptissime diē extremi designat examinis, quando in potestate magna & maiestate ueniet iudicaturus de mundo, qui quondam in humilitate & abiectioe uenerat iudicandus à mundo, quādo cum iudicaria distinctione quaeret operum perfectionem ab eis quibus misericordiae largitate prerogauerit suorum gratiam munerum, quādo reddens singulis secundum opera eorum, electos in regnum patris sui perducet, reprobos autem cum diabolo in ignē reijciet sempiternum. Et pulchrè dicitur, quia filius hominis uenturus est in gloria patris sui. Filius quippe hominis in gloria Dei patris uenturus est, quia qui in hominis natura minor est patre, ipse in diuinitate unius eiusdemque est gloriae cū patre uerus homo, per omnia uerus existēs & Deus. Merito autem laetificat pios, merito terret contumaces, quod sequitur, Et tunc reddet unicuique secundum opera eius: quia qui nunc bona operantes pressuris malorum affliguntur iniquis, laetanti nimirum animo tempus expectant illud, quando per iudicem iustum non solum ab iniustorum liberentur iniurijs, sed & iustitiae ac patientiae suae mercedem percipiant. Qui uerò male uiuentes patientiam iudicis negligentiā putant, iuste sero poenitentes aeternam damnationis sententia feruntur. Concinit huic euangelicae sententiae quod ait Psalmista, Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Primo quippe misericordiam, ac deinde iudicium se cantare perhibet: quia nimirum Dominus, quod primo suo aduentu depositum nobis benigne contulit, hoc in secundo districtus exiget. Sed peruersus quisque qui misericordiam largientis contemnit, iure iudicium discutientis Domini pertimescit. At qui gratiam misericordiae gratē se meminit suscepisse, gaudens utique iudicij discrimen expectat: ideoque libera modulatione suo iudici misericordiam & iudicium cantat. Verum quia incertum est omnibus tempus uniuersalis iudicij, incerta singulis sui exitus hora, & poterat longa uideri praesentia afflictio nescientibus, quando requies promissa ueniret, uoluit pius magister aliquibus discipulorum suorū adhuc in terra degentibus aeternae repromissionis gaudia praemōstrare: quatenus & ipsi qui uidissent, & omnes qui audire possint, leuius aduersa praesentia rolerarent, reducto sapius ad mentem futurae retributionis munere quod expectarent. Vnde sequitur:

Amē dico uobis, sunt quidam de his stantibus, qui non gustabunt mortem, donec uideant filium hominis uenientem in regno suo. Venientem quippe in regno suo uident discipuli, quia in ea claritate uiderunt fulgentem in morte, in qua peracto iudicio ab omnibus sanctis in regno suo uidebitur. Sed quod mortales adhuc & corporales discipulorum oculi sufferre nequiverūt, tunc per resurrectionem iam facta incorruptibilis potenter tueri sufficiet omnis ecclesia sanctorum, de qua scriptum est: Regem in decore suo uidebunt oculi eius. Et post sex dies assumpsit Iesus Petrum & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelsum. Ostensus gloriam suam discipulis, in montem eos ducit excelsum: ut doceat omnes qui hanc uideri desiderant, non in infimis iacere uoluptatibus, non illecebris seruire carnalibus, non cupiditatibus adhærere terrenis, sed aeternorum amore ad superna semper erigi: angelicae mundiciae, pietatis, pacis, dilectionis, & iustitiae uitam, quantum mortalibus possibile est, semper imitari debere iuxta eum qui dixit, Nostra autem conuersatio in caelis est, unde etiam Saluator expectamus Iesum Christum Dominum nostrum. Ostensus gloriam suam maiestatis, in montem discipulos ducit, ut discant ipsi, discant omnes qui hanc uideri siliunt, non eam sibi in huius seculi profundo, sed in regno supernae beatitudinis esse quaerendam. Et bene cum diceret, quia ducit illos in montem excelsum, addidit seorsum: quia iusti & nunc cū prauiorum uicinia premuntur, animo tamen sunt toto atque intentione fidei separati ab illis, & in futuro funditus seorsum abducuntur ab eis, cum abscondito eos in abscondito uultus sui à conturbatione hominum, proteget eos in tabernaculo suo à cōtraditione linguarū. Quod autem post dies sex ex quo promissit discipulis, claritatem suae uisionis ostendit, significat san-

ctos in die iudicij regnum percepturos, quod eis promissit, qui non mentitur Deus ante tempora secularia. Tempora quippe secularia sex aetatibus constant, quibus completis audient ipso dicente: Venite benedicti patris mei, possidete paratum uobis regnum à constitutione mundi. Possunt dies sex promissae Dominicae uisionis & gloriae honorum perfectione operum designari, sine quibus ad contemplandam conditoris sui maiestatem quisque aliquid agere ualet, peruenire non ualet. Quia enim Dominus sex diebus rerum creaturam formauit, septima requieuit ab operibus suis, recte per sex dies opera bona quibus ad requiem peruenire debeamus, exprimentur. Et quia qui Deū uidere, qui ad gloriam beatę resurrectionis pertingere concupiscit, debet agere bona quae nouit, recte post dies sex gloriam sui regni, quam spondit discipulis Saluator ostendit. Sequitur: Et transfiguratus est ante eos, & resplenduit facies eius sicut sol: uestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Transfiguratus est ante discipulos Dominus, & sui corporis gloriam, quae per resurrectionem erat illustrandus significat: & electorum omnium quantae claritatis post resurrectionem sint corpora futura, manifestat. Nam & de his alibi dicit: Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum, & hic in exemplum futurae clarificationis ipsius resplenduit facies eius sicut sol. Non quia Domini & sanctorum eius aequalis possit esse claritas & gloria, cum & de hisdem sanctis dicat Apostolus, Stella autem à stella differt in claritate, sic & resurrectio mortuorum: sed quia nihil sole clarius uidere nouimus, non solum Domini, sed & sanctorum in resurrectionis gloriae solis aspectui comparatur, quia clarius sole aliquid unde exemplum daretur hominibus, minime potuit inueniri. Hanc autem glorificam Domini corporis maiestatem, hanc sanctorum corporum claritatem nullus in iudicio reproborum uidere putandus est. Tantum uidebunt in quem transfixerunt, & plangent super eum omnes tribus terrae. Ac cum peracto iudicio sublatis fuerint impijs, ne uideant gloriam Dei, tunc iusti ad contemplandam perpetuam gloriam regni eius, & ipsi pro modulo suo incorruptionis luce transfigurati intrabunt, unde dicit Apostolus, Qui reformabit corpus humilitatis nostrae, configuratum corpori claritatis suae. Si autem quaerit aliquis quid uestimenta Domini, quae facta sunt alba sicut nix, typicè designant, possumus recte intelligere sanctorum eius ecclesiam per haec esse monstratā, de quibus Esaias ait: Omnibus his uelut ornamento uestieris. Et Apostolus: Quotquot enim, inquit, in Christo baptizati estis, Christum induistis. Qui in tempore resurrectionis omni labie iniquitatis simul & ab omni mortalitatis obsecritate castificantur. Vnde pulchrè de uestimētis Domini dicit euangelista Marcus, Quia facta sunt splendida candidaque nimis uelut nix, qualia fullo super terram non potest candida facere: quia quod omnibus patet, nemo est qui

Actu. 5.

Lib. 3. cap. 16. & 21.

Actu. 12.

Rom. 12.

Psal. 115.

Matth. 16.

Matth. 11.

Psal. 100.

Esai. 33.

Philip. 3.

Psal. 30.

Matth. 25.

Gen. 3.

Matth. 13.

1. Cor. 15.

1. Ion. 19.

Zach. 12.

Esai. 26.

Philip. 3.

Esai. 49.

Galat. 3.

Marc. 9.

sine corruptione ac dolore uiuere possit super terram. Quod omnibus sapientibus patet, licet haeretici contradicant. Nemo est qui sine tactu alicuius peccati uiuere possit super terram. Sed quod fullo, id est, doctor animarum siue mundator aliquis sui corporis eximius super terram non potest, Dominus faciet in caelo emundans ecclesiam uidelicet suam ab omnibus inquinamentis carnis & spiritus, insuper & aeterna carnis ac spiritus beatitudine ac luce reficiens. Sequitur:

Et ecce apparuit illis Moyses & Helias cum eo loquentes.

Lucas 9. Quales apparuerint, & quid locuti sunt cum eo; Lucas manifestius scribit, dicens: Erant autem Moyses & Helias uisi in maiestate, & dicebant excessum eius, quem completurus erat in Hierusalem. Moyses ergo & Helias qui locuti sunt cum Domino in monte, & passionem eius ac resurrectionem dicebant, oracula legis & prophetiae designant, quae in Domino completa & nunc doctis quibusque patent, & electis omnibus in futuro manifestius patebunt. Qui bene uisi in maiestate dicuntur, quia tunc apertius uidebitur, quando ueritatis dignitate omnium diuinorum eloquiorum, non solum sensus, sed & sermo fuerit prolatus: quatenus in Moyses & Helias omnes, qui cum Domino regnaturi sunt, recte intelligi possunt. In Moyses quidem qui mortuus ac sepultus est, hi qui in iudicio resuscitandi a morte: in Helias uero qui necdum mortis debitum soluit, hi qui in aduentu iudicis uiui inueniendi sunt in carne. Qui utriusque pariter in uno eodemque momento rapti in nubibus obuiam Domino in aere mox peracto iudicio ad uitam inducuntur aeternam. Quibus apte conuenit, quod Moyses & Helias in maiestate fuisse uisi perhibentur: per excellentiam namque maiestatis insigne muneris quo sunt coronandi, monstratur. Bene conuenit & hoc quod excessum eius, quem completurus erat in Hierusalem, dixisse memorantur: quia nimiarum unica laudis materia fidelibus suis fit passio redemptoris: qui quanto magis meruerint eius se gratia esse redemptos, tanto sua reparationis memoriam deuoto semper in pectore uersant, deuota confessione testatur. Verum quia cum amplius quisque uitae coelestis dulcedinem degustat, eo amplius fastidit omnia, quae placebant in in finis. merito Petrus uisa Domini & sanctorum eius maiestate, repente cuncta quae nouerat terrena obliuiscitur, solis ihs quae uidit perpetuo delectatur adherere, dicens:

Domine, bonum est nos hic esse, si uis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, & Heliae unum.

Lucas 9. Et quidem beatus Petrus, sicut alius Euangelista testatur, nesciebat quid diceret, in eo quod coelesti conuersatione tabernacula, facienda putauit. In illa namque coelestis uitae gloria domus necessaria non erit, ubi diuinae contemplationis luce omnia pacificante, aura aduersitatis alicuius timenda nulla remanebit, testate Apostolo Ioanne, qui eiusdem supernae ciuitatis claritatem describens, inter alia dicit: Et templum

Apo. 21.

non uidi in ea, Dominus enim omnipotens templum illius est & agnus. Sed bene nouerat quid diceret, cum ait: Domine, bonum est nobis hic esse, quia re uera solum hominis bonum intrare in gaudium Domini sui, & huic contemplando in aeternum adhaerere. Vnde merito nihil unquam ueri boni habuisse putandus est, cui reatu suo exigente contingit nunquam sui faciem uidere creatoris. Quod si beatus Petrus glorificatam Christi humanitatem contemplatus tanto afficitur gaudio, ut nullatenus ab eius intuitu uelit secerit, quid putamus fratres charissimi, esse beatitudinis, qui diuinitatis eius altitudinem uidere meruerunt? Et si cum duobus tantum sanctis, Moyses uidelicet & Helias, transfiguratum in monte hominis Christi speciem uidere bonum maximum duxit, quis sermo explicare, quis sensus ualet comprehendere, quanta sint gaudia iustorum cum accesserint ad Simon montem, & ad ciuitatem Dei uiuentis Hierusalem, & multorum militum angelorum frequentiam, ipsumque ciuitatis eiusdem artificem & conditorem Deum non per speculum & in aenigmate sicut nunc, sed facie ad faciem conspexerint? De qua uisione dicit ipse Petrus, loquens de Domino fidelibus: In quem nunc quousque non uidentes credetis, quem cum uideritis, exultabitis leticia inenarrabili & glorificata. Sequitur:

Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos, & ecce uox de nube dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite. Quia tabernacula facere querebant, obiectu lucidae nubis admoventur in illa uitae coelestis habitatione domos non esse necessarias, ubi omnia Dominus aeterna suae lucis obumbratione protegit. Qui enim populum per deserta gradietem, nec per diem sol, nec luna ureret per noctem, quadraginta annos expandit nubem in protectionem eorum, quanto magis inhabitantes in tabernaculo regni coelestis in secula, sanctorum uelamento proteget alarum? Scimus enim docente Apostolo, quia si terrestri domus nostra huius habitationis dissolatur, quod aedificationem ex Deo habemus, domum non manufactam aeternam in caelis. Quia uero resplendentem filii hominis faciem cernere desiderabant, adfuit pater in uoce, docens eundem esse filium suum dilectum; in quo sibi bene complacuisse: ut discerent ab humanitatis eius gloria quam uidebant, ad diuinitatis quae aequalis est illi contemplandam suspirare praesentiam. Quod autem ait uox paterna de filio, in quo mihi bene complacui, hoc est quod eius filius alibi testatur: Et qui me misit, mecum est: & non reliquit me solum, quia ego quae placida sunt ei, facio semper. Et quod adiunxit, Ipsum audite, admonuit eum esse de quo Moyses idem populum cui legem dedit, praemonebat. Quia prophetam uobis suscitabit Dominus Deus uester de fratribus uestris tanquam me ipsum audietis, iuxta omnia quaecumque locutus fuerit uobis. Neque enim Moysen & Heliam, id est, legem &

propheta

prophetas audiri uetat, sed omnibus his auditionem filii, qui legem aut prophetas uenit adimplere, praefendam insinuat, cunctisque ueteris instrumenti typis & aenigmatibus lucem euangelicae ueritatis anteposendam intimat. Et quidem pia dispensatione fides discipulorum, ne crucifixo Domini titubet, solidatur, dum imminente crucis articulo & humanitas eius, qualiter per resurrectionem sit sublimanda coelesti luce monstratur: & quia coaeternus sit in diuinitate patri filius, coelesti eiusdem patris uoce probatur, quatenus adueniente hora passionis minus morientem dolerent, quem post mortem mox glorificandum in homine, in diuinitate autem semper a Deo patre glorificatum meminissent. Verum discipuli quasi carnales adhuc substantiae fragilis, audita Dei uoce timentes in faciem ceciderunt. Dominus autem quasi pius per omnia magister, uerbo simul eos & tactu consolatur & erigit.

Et descendentes, inquit, illi de monte praecipit Iesus, dicens: Nemini dixeritis uisionem, donec filius hominis a mortuis resurgat. Visionem ostensa suae maiestatis ad tempus taceri praecipit, ne si palam uulgaretur in populos, aut dispensationem passionis illius idem populi principibus repugnando impedirent, & sic humanae salutis effectus, qui per sanguinem eius erat futurus, retardaretur: aut certe hi qui eandem uisionem audientes credidissent, uiso crucis opprobrio scandalizarent. Opportunius autem completa passione, resurrectione, & ascensione eius in caelum, repletis spiritu sancto Apostolis praedicata esset, quatenus omnes qui sacramentis eius initiari uoluissent, non solum effectum resurrectionis credere, sed etiam modum eiusdem resurrectionis ab his qui uidebant, potuissent ediscere, nec non & aeternitatem diuinae natiuitatis, quam a patre audierant, cunctis pariter credendam amandamque praedicarent. Expolita igitur lectione Dominicae transfigurationis, ad nostram fratres charissimi, conscientiam reuertamur, & si Domini gloriam uidere delectat, transitis carnalibus desideriis subeamus in montem uirtutum. Si ad uestimenta Domini candidissima pertinere uolumus, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. Si uocem Dei patris audire, si consubstantialis eius filii maiestatem desideramus intueri, studeamus solliciti peruersa & inutilia mortalium uerba declinare, studeamus a superuacuis seculi fallentis oculis auertere spectaculis, quatenus resurrectionis nostrae gloria coruscante, & ipsi quidem quae modo nequimus, magnalia nostri conditoris uidere simul & dicere mereamur, praestanti ipso qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti Deus, &c. Amen.

IN DIE ASSUMPTIONIS
MARIAE, LUCAE DECIMO.

In illo tempore, intrauit Iesus in quoddam castellum, & mulier quaedam Martha nomine excepit illum in domum suam. Et reliqua.
Beda tom. 7.

DVa istae Domino dilectae sorores duas uitas spirituales, quibus in praesenti sancta exercetur ecclesia, demonstrant. Martha quidem aequalem, qua proximo in charitate sociamur: Maria uero contemplatiuam, qua in Deo amore suspiramus. Actiua enim uita est panem esurienti tribuere, uerbo sapientiae nescientem docere, errantem corrigere, ad humilitatis uitam superbientem proximum reuocare, infirmantis curam gerere, quae singulis quibusque expedit dispensare, & commissis nobis qualiter subsistere ualeant, prauidere. Contemplatiua uero uita est, charitatem quidem Dei & proximi tota mente retinere, sed ab exteriori actione quiescere, soli desiderio conditoris inherere, ut nil iam agere libeat, sed calcatis curis omnibus ad uidendam faciem sui creatoris animus inardescat, ita ut iam nouerit carnis corruptibilis pondus cum moerore portare, totisque desideriis appetere, illis hymnidicis angelorum choris interesse, admisceri coelestibus cibibus, de aeterna in conspectu Dei incorruptio ne gaudere.

Quae etiam sedens secus pedes Domini, audiebat uerbum illius. Martha autem satagebat circa frequens ministerium. Haec utriusque uitae congruere, nemo qui dubitet. Et contemplatiuae quidem uniformis perfectio est, exutam mentem a cunctis habere terrenis, eamque quantum humana imbecillitas sinit, unire cum Christo. Actiua uero, quam frequens sit ministerium gentium magister edocet, qui creberrimis epistolarum discipulis suos pro Christo terra marisque labores, sua pericula commemorat. In quibus etiam uisiones & reuelationes Domini commendans, non minus se in speculatiua uirtute, quod perpauca est imitabile, consummatum fuisse significat. Vnde dicit: Siue enim mente excedimus Deo, siue sobrius sumus uobis.

Quae stetit, & ait: Domine non est tibi cura, quod soror mea reliquit me solum ministrare? Dic ergo illi, ut adiuuet me. Ex illorum persona loquitur, qui adhuc diuinae contemplationis ignari, solum quod didicere, fraternae dilectionis opus Deo placitum ducunt, ideoque cunctos qui Christo deuoti esse uelint, huic mancipandos autumat. Et bene Martha stetit, Maria secus pedes Domini sedisse describitur: quia uita actiua laborioso defudat in certamine, contemplatiua uero pacatis uirtutum tumultibus optata iam in Christo mentis quiete perfruitur.

Et respondens, dixit illi Dominus: Martha Martha, sollicita es, & turbas circa plurima. Porro unum est necessarium. Et beatus Dauid solum hoc necessarium homini esse definitens, Deo iugiter inherere desiderat, dicens: Mihi autem adherere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam. Et a libi: Vnam peti a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus uitae meae, ut uideam uoluntatem Domini, & uitem

Psal. 72.

Psal. 26.

item templum sanctum eius. Vna ergo & sola est theoria, id est, contemplatio Dei, cui merito omnia iustificationum merita, uniuersa uirtutum studia postponuntur.

Maria optima partem elegit, quae non auferetur ab ea.] Ecce pars Marthae non reprehenditur, sed Mariae laudatur. Neque enim bonam partem elegerit Mariam dicit, sed optimam, ut etiam pars Marthae iudicaretur bona. Quare autem pars Mariae sit optima, subinfertur cum dicitur: Quae non auferetur ab ea. Actiua etenim uita cum corpore deficit. Quis enim in aeterna patria panem esurienti porrigat, ubi nemo esurit, quis potum tribuat sitienti, ubi nemo sitit, quis mortuum sepeliat, ubi nemo moritur? Cum praesenti ergo seculo uita auferatur actiua: contemplatiua autem hic incipitur, ut in caelesti patria perficiatur. Quia amoris ignis qui hic ardere inchoat, cum ipsum quem amat uiderit, in amore amplius ignescit. Contemplatiua ergo uita minime auferitur, quia subtracta praesentis seculi luce perficitur.

IN NATALI DIVI BARTHOLOMEI Apostoli. Lucae 22.

In illo tempore facta est contentio inter discipulos Iesu, quibus eorum uideretur esse maior. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Sicut bonis esse moris solet, in scripturis semper exempla patrum precedentium, quibus ad meliora proficiant, quibus agnitis de suis actibus humi entur, inquirere: sic e contrario reprobis, si quid forte in electis reprehensibile reperiant, quasi suas ex eo nequitias obiecturi, aut pro iusto defensuri, libentissime solent amplecti. Ideoque multo ardentius legunt quod facta est contentio inter discipulos Christi, quibus eorum uideretur esse maior, quam quod multitudinis credentium erat cor unum & anima una. Multo recolunt tenacius, quod facta est dissensio inter Barnabam & Paulum, ita ut discederent ab inuicem, quam quod idem Paulus ait: Cum enim sit inter uos zelus & contentio, nonne carnales estis & nonne homines estis & quasi nobis infirmitas sanctorum imitanda proponatur, & non illud potius, quia conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, hoc maxime in loco, ubi & ipsa contentio eorum causa est nobis incognita. Neque enim incredibile est, quia iuxta hoc quod alibi praecipitur, Contere iudicium intrare per angustam portam, honore se inuicem preueniendo certarint. Verum quia libet ex causa contenderint, nos potius non carnales adhuc discipuli quid gesserint, sed spiritalis magister quid iusserit, uideamus.

Dixit autem eis, Reges gentium dominantur eorum: & qui potestatem habent super eos, benefici uocantur. Vos autem non sic: sed qui maior est in uobis, fiat sicut iunior, & qui praecessor est, sicut ministrator.] Certantibus de prioratu discipulis, pius magister eos non in iacta contentio,

nis arguit, sed formam quam sequantur humilitatis modesta ratione describit. In qua tamen forma obtinenda maiores & praecessores, id est, doctores ecclesiae, non minima discretionis opus habent: ne uidelicet regum gentium instar dominari subiectis, sed ab eis gaudeant superuari, cuius laudibus attollit, sed ad exemplum regis terni, quali iuniores eis quibus regendis praesunt, efficiantur ac ministri. Quia nimirum necesse est, ut sic bene agentibus per humilitatem sint socii, quatenus contra delinquentium uitia per zelum iustitiae sint erecti, ut & bonis in nullo se praeferrant, & cum prauorum culpa exigit, potestatem protinus sui prioratus agnoscant. Ne enim praesidentis animus ad elationem potestatis suae delectatione rapiatur, recte per quemdam sapientem dicitur: Duce te constituerunt, nolli extolli, sed esto in illis quasi unus ex illis. Hinc etiam Petrus ait: Non dominantes in clero, sed forma facti gregi. Et tamen nonnunquam grauius delinquitur, si inter peruersos plus aequalitas, quam disciplina custodiatur. Quia enim falsa pietate superatus serire Heli delinquentes filios noluit, apud districtum iudicem semetipsum cum filijs crudeli damnatione percussit. Vnde necesse est, ut rectorem subditis, & matrem pietas, & patrem exhibeat disciplina. Atque inter haec sollicita circumspectione prouidendum, ne aut districtio rigida, aut pietas sit remissa.

Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio uestrum sum, sicut qui ministrat.] Ad uerba exhortationis suimet adiungit exempla, quae Ioannes euangelista plenius commemorans, inter caetera scribit: Si ego laui uestrum pedes Dominus & magister, & uos debetis alter alterius lauare pedes: quamuis etiam uerbo ministrandi possint omnia, quae Deus in carne gessit, intelligi. Nam & ipsum sui sanguinis sacramentum in ministrandum nobis se esse fundere significat, cum dicit: Sicut filius hominis non uenit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis: & hoc quoque maioribus ecclesiae praecipuum ministrandi genus imitandum ostendens, ut non solum misericordiae elemosinae, doctrinae salutaris, spiritalis exempli ministeria fratribus impendamus: uerum etiam sicut ille pro nobis animam suam posuit, ita & nos pro inuicem animas ponere discamus.

Vos autem estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Et ego dispono uobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum.] Non inchoatio patientiae, sed perseverantia caelestis regni gloria donatur: quia nimirum perseverantia, quae alio nomine constantia uocatur, robur quoddam & fortitudo mentis, cunctarumque (ut ita dixerim) est columna uirtutum: quae cum bene recta & firma consistit, nihil est certius, nihil tutius bonis moribus: quod si aliquid desiciatur impulsu turbine, non solalabitur: omnia enim prorsus animi bona simul corruunt. Sicut ergo disposuit pater filio regnum, quem factum obedientem usque ad mortem, mortem autem crucis exaltauit, & donauit illi nomen

nomen quod est super omne nomen: sic & filius idem permanentes secum in tentationibus aeternum ducet ad regnum. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus: a cuius sublimitate promissus Iudas infelix excipitur. Nam & antequam haec Dominus diceret, exisse credendus est, qui non modo permanere cum illo in tentationibus spreuit, uerum ipsos tentationum eius iuuuit autores. Excipiuntur & illi, qui auditis incomprehensibilis sacramenti uerbis, abierunt retrorsum, & iam non cum illo ambulabant. Non enim recedentes a Domino, nisi quotquot poenitendo redierunt, potuere saluari.

Ut edatis & bibatis super mensam meam in regno.] Mensa haec proposita omnibus sanctis ad fruendum caelestis est gloria uitae: cibus potusque ille, de quo altius dicitur, Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur: fruendo scilicet olim desiderato, & amato gaudio ueritatis, & inconcussi boni.

Et sedetis super thronos, iudicantes duodecim tribus Israel.] Haec est illa quam Psalmus canit, immutatio de xterae excelsi, ut qui nunc humiles gaudent ministrare conseruis, tunc super Domini mensam sublimes uitae perpetuae dapibus alantur: qui hic in tentationibus iniuste iudicati cum Domino permanent, illic cum eo super tentatores suos iusti iudices ueniant: & quanto huic mundo magna humilitate despecti sunt, tanto tunc acceptis sedibus maiore culmine potestatis excrescant, Amen.

IN NATALI DECOLLATIONIS diui Ioannis Baptistae. Matth. 14. Marci 6. Lucae 9.

In illo tempore audiuit Herodes tetrarcha samam Iesu, & ait pueris suis: Hic est Ioannes Baptista. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Natalem, fratres charissimi, beati Ioannis diem celebrantes oportet, ut non solum constantiam passionis illius pia deuotione recolamus, sed & eorum a quibus passus est, malitiam nobis in arma uertamus salutis. Tunc etenim scripturis sanctis utiliter animum intendimus, cum non solum in eis uirtutes ac praemia iustorum, uerum etiam uitia, uindictamque reproborum ad incitamentum nobis bene agendi proponimus. Hoc siquidem & ipsius Domini docemur exemplo, qui ut humanae superbiae ceruicem frangat, ac sublime nobis humilitatis iugum imponat, non suarantum humilitatis formam quam sequamur, insinuat dicens, Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde: sed etiam angelice superbiae defectionem, quam caueamus ad memoriam nobis reuocat, dicens, Videbam satanam quasi fulgur de caelo cadentem: quatenus non solo nos suae diuinae bonitatis, sed & demoniacae prauitatis exemplo ad obseruantiam sum

mae uirtutis accendat.

Audiuit ergo Herodes tetrarcha samam Iesu, & ait pueris suis: Hic est Ioannes Baptista, ipse surrexit a mortuis, & ideo uirtutes operantur in eo.] Qui bene intellexit mortuum posse hominem resuscitari ad uitam, bene de resurrectionis gloria sensit, qui iustos post resurrectionem maioris potentiae quam mortalis fragilitas capit, futuros esse perspexit: sed miserè desipuit, qui quod de homine puro sponte credere potuit, hoc de Deo homine credere tot miraculis attestantibus, tantis praedicatorum praconijs consonantibus, nulla ratione consensit. Quare hoc, fratres charissimi, nisi ut nos aperte intelligamus, non incredibile resurrectionis miraculum, sed prauorum animos a credendi gratia peccatis obstantibus esse praepeditos, maioresque illi gratias referamus, qui nostris cordibus ablato erroris uelamine, lucem ueritatis aperire dignatus est.

Herodes enim tenuit Ioannem, & alligauit eum, & posuit in carcere, propter Herodiadem uxorem fratris sui. Dicebat enim illi Ioannes: Non licet tibi habere eam.] Impletum uidemus in Ioanne, quod de illo angelus Zachariae priusquam nasceretur, praedixit: quia praecederet ante Dominum in spiritu & uirtute Heliae. Ambo namque continenter uiuentes, ambo habitum inculti, ambo in solitudine degentes, ambo praecones ueritatis, ambo regis & reginae persecutionem propter iustitiam perpessi sunt: ille Achab & Iezabel, iste Herodis & Herodiadis. Ille ne ab impijs occideretur, igneo curru est raptus in caelum: iste ne ab impijs uinceretur, perfecto martyrii certamine spiritu caelestia regna petiuit, angelorum utique subuectus auxilio, de quibus scriptum est: Currus Dei decem milia multiplex milia latantium, Dominus in illis.

Et iterum: Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos ignem urentem. Sed quarit forte aliquis, quis sit iste Herodes, qui uel frater eius, quae etiam Herodias, de quibus sermo iste. Herodes iste qui & Ioannem decollauit, & in passionem redemptoris nostri Pilato assensum praebuit, filius est Herodis illius, sub quo Dominus natus est: qui cum post natiuitatem Dominicam paucis tempore regnaret, sicut Euangelica testatur historia, Archelaus eius filius successit in regnum: quo cum uix decem annis potiretur, accusantibus insolentiam eius Iudeis, pulsus est regno ab Augusto, ac perpetuo damnatus exilio. Deinde Augustus, ut regni Iudaici minueret potentiam, diuisa in quatuor partes praefecit, qui singuli a principatu quartae partis Graeco sermone sunt tetrarchae uocati. E quibus Philippus Herodiadem, filiam Arethae regis Arabum, accepit uxorem, quam idem Aretha postmodum ablatam ab eo dedit Herodi, eo quod ipse esset maioris potestatis & famae, factumque est adulterium publicum. Sicut perfidis causa est pereundi, ita fidelissimo praconi nostrae redemptionis materia triumphandi, qui prohibendo regis iniusti scelera, morte quidem iniusta meruit plecti, sed post mortis gloriam

stū a rege iustitiā cui testimonium perhibebat, iustam uitā perennis coronam accepit. Dicebat ergo illi Ioannes:

Non licet tibi habere eam. Et uolens, inquit, illum occidere, timuit populum, quia sicut prophetam eum habebant. Non populus tantum, sed ipse etiam Herodes Ioannem sicut prophetam habebat, teste euangelista Marco, qui dicit: Herodes enim metuebat Ioannem, sciens eum uirum iustum & sanctum, & custodiebat eum. Et audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. Sed uicit amor mulieris, eumq; in illum quem sanctum esse noverat & iustū, manus mittere coegit. Qui uoluntariam noluit cohibere luxuriam, ad homicidij reatum prolapsus est, minusq; illi peccatū maioris erat causa peccati: cui districto Dei iudicio contigit, ut propter appetitum adulterae quā detestandam sciebat, sanguinem funderet prophetae, quem Deo acceptum esse cognouerat. Hæc namq; est illa diuini dispensatio examinis, de qua dicitur: Qui nocet, noceat adhuc: & qui in fordidis est, fordescat adhuc. At contra quod sequitur, Et sanctus sanctificetur adhuc, ad beatitudinis personam conuenienter aptatur, qui sanctus existens sanctificabatur adhuc, dum per officium euangelizandi ad martyrij palam peruenit.

Die autem natalis Herodis saltauit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi. Vnde cum iuramento pollicitus est ei dare quodcumq; postulasset ab eo. Tria pariter impiorū scelera audiuit: celebrationem natalis infaustam, saltationem puellae lasciuam, iuramentum regis temerarium, quibus singulis oportet nos, ne talia geramus instrui. Non enim festis diem nostri natalis in memoriam reuocare, non ullum tempus illecebris indulgere carnalibus, sed diem potius exitus nostri debemus lachrymis, precibus, crebrisq; preuenire ieiunijs. hinc etenim uir sapiens admonet, dicens: In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Sed nec membra nostra qui iam Domino consecrata sunt, lusuibus atq; ineptis dare motibus decet. Dicit namq; Apostolus: Nescitis quoniam corpora uestra membra sunt Christi: Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis: Absit. Vnde & alibi obsecrat per misericordiam Dei, ut exhibeamus corpora nostra hostiam uiuentem, sanctam, Deo placentem. Quantum uerò temeritatem iurandi uitare debeamus, & ipse in euangelio Dominus, & Iacobus in epistola sua docet, dicens: Ante omnia autem fratres mei, nolite iurare neq; per cælum, neq; per terrā, neq; aliud quodcumq; iuramentum. Sit autem sermo uester, est est, non nō, ut nō sub iudicio decidatis, illo uidelicet iudicio sub quo decidit Herodes, ut uel peierare, uel ob periurium caendum aliud necesse haberet patrare flagitium. At si aliquid incautus forte nos iurasse contigerit, quod obseruatum scilicet peiorem uergat in exitum, libere illud consilio salubriore mutandum noverimus, ac magis instante necessitate peierandum nobis, quam pro uitando periurio in aliud

crimen grauius esse diuertendum. Deniq; iurauit Dauid per Dominum, occidere Nabal uirū stultum & impium, atq; omnia quæ ad illū pertinent demoliri: sed ad primam intercessionem Abigail scemine prudentis, mox remisit minas, reuocauit ensem in uaginam, neq; aliquid culpa se tali periurio cotraxisse doluit. Iurauit Herodes dare saltatrici quodcumq; postulasset ab eo, & ne periurus diceretur a conuiujs, ipsum conuiuū sanguine polluit, dum prophetae mortem saltationis præmium fecit. Non solum in iurando, sed in omni quod agimus, hæc est moderatio solertius obseruanda, ut sitalem forte lapsum uersuti hostis inciderimus insidijs, ex quo sine aliqua peccati contagio surgere non possumus, illum potius euadendi aditum petamus, in quo minus periculi nos perperosuros esse ceruimus: iuxta exemplum eorum qui hostilibus clausi muris, dum euadere desiderant, sed portarum omnium accessum sibi interdictum considerant, ibi necesse est desiliendi locum eligant, ubi muro existente breuiore minimum periculi cadentes incurrant. Sequitur:

At illa premonita a matre sua, Da mihi, inquit, hic in disco caput Ioannis Baptistae, & contristatus est rex. Tristitia regis non absolutio est, sed confessio sceleris. Hæc etenim est superna iustitia iudicij, ut plerunq; reprobis & agnoscant se, & fateantur errorum, certamq; erroris sui poenitudinem gerant, nec tamen ab errore quiescant, quatenus eadem confessione ac poenitentia contra se ipsi testimonium dent: quia non nescij delinquant, dum a peccato quod culpant, prohibere detrectant, eoque iustius pereant, quo foueam perditionis quam prauiderere ualuerant, declinare neglexerant. Talis quippe est tristitia Herodis, qualis poenitentia Pharaonis & Iudæ: quorum quisq; facinora sua postquam accusante conscientia inuitus prodidit, uercors augmentauit. Itaq; Herodes caput Ioannis petiuit, tristitiam quidem prætendebat in uultu, quia se ipse damnaret, ostendendo cunctis siquide, quia infontē & sanctum nouerat, quem erat neci daturus. Verum si diligentius cor nefandum inspicimus, lætabatur occulte, quod ea petebantur quæ & antea facere, si excusabiliter posset, disponebat. Qui si caput Herodiadis peteretur, nulli dubium, quoniam illud dare ueraciter tristis abnueret.

Propter iuramentum autem, & eos qui pariter recumbebat, iussit dari: mistiq; & decollauit Ioannem in carcere, & allatum est caput eius in disco. Indignum quidem natali suo rex spectaculum præbuit, qui conuocatis ad epulas principibus, tribunis ac ducibus gentis, spectandum in disco caput occisi protulit. Indigniq; conuiuæ, an potius inuitatori suo condigni, e quibus nullus inuētus est, qui hominem inter festa discumbentiu puniri, qui ab adulteris iustū, qui iudicē a reis capite plecti uetaret: præsertim cū rex assumpta specie coestitit, coactū se hoc facere protestaretur, essetq; opportunū q; hortatu conuiuantiū a promisso scelere reuocari deberet, si non illū hæc de industria præstruxisse cognoscerent, imò ipsos quoque par eiusdem

Mar. 6.

Apoc. 22.

Eccles. 7.

1. Cor. 6.

Rom. 12.

Matth. 5.

Iacob. 5.

eiusdem sceleris amor irretiret. Sed dignam supernis aspectibus uirtutem sui certaminis beatus præcursor Dominum natiuitatis, prædicationis & mortis ostendit, qui ut scriptura ait, Et si coram hominibus tormenta passus est, spes illius immortalitate plena est. Cuius diem natalis merito festa celebratē repetimus, quæ ipse propria passione nobis solennem reddidit, quæ roseo sanguinis sui fulgore decorauit: merito memoriam illius cum spiritali gaudio ueneramur, qui testimoniu quod Domino perhibuit, martyrio signaculo conclusit. Neq; enim dubitandum est, quia beatus Ioannes pro redemptoris nostri, quem præcurrebat, testimonio, carcerem & uincula sustinuit, pro ipso & animā posuit: cui non est dictum a persecutore ut Christum negaret, sed ut ueritatem reticeret, & tamē pro Christo occubuit. Quia enim Christus ipse ait, Ego sum ueritas, ideo utique pro Christo, quia pro ueritate sanguinem fudit: & cui nascituro, prædicaturo, baptizaturo, prius nascendo, prædicando ac baptizando testimoniu perhibebat, hunc etiam passurum prior ipse patiendo signauit. Quorum tamen passionum diuerso ordine consummari, certa supernæ prouisionis dispensatione gestū est: ut uidelicet redemptor noster extra portam ciuitatis cuncto assistente populo, subleuaretur in crucem: præcursor uerò eius collectis in domum conuiuij magistratibus atq; optimatibus plebis, misso tantū spiculatori, in abdito carceris capite truncaretur. Et quidem congruum uidebatur, ut mysteriū Dominicæ crucis crucifixus præfiguraret Ioannes: sed quia idem Ioannes testimonium Domino perhibens aiebat, illum oportet crescere, me autem minui: hoc est, illum quem prophetam magnum esse miramini, Christū Dominū, ac Deū uerum oportet intelligi: me autem quem Christum esse arbitramini, non Christum, sed esse prophetam Christi patebit, disparē utriusq; qualitatem, dispar modus passionis insinuat, non in carnificum potestate constitutus, sed cœlesti ratione prouisus. Quia enim iterum dicit idem Ioannes, Qui est de terra, de terra est, & de terra loquitur: qui autē de cœlo uenit, super omnes est, præfatam minorationem eius qui de terra est, decollatio illa in carcere & in obscuro patrata capitis ablatio designat. Porrò crementum eius qui de cœlo uenit, & supra omnes est, illa in cruce exaltatio quæ sub diuo & omnipotente populo facta est, aperte denunciat. Exaltatus quippe in cruce, caput erectū ad cœlos tenuit, manus super terras ad aquilonem tendit, & austrum, ut & cœli esse Dominū & uniuersam terrā, omnesq; potestates aereas subditiōni subditas, ipso etiam corporis situ figuraret. Infima crucis ipsius terræ abditā penetrabant, ut inferorū regnum passione illius transiitum ac destructū esse signaretur. Regem hunc esse credendum scripto in cruce titulo, astantes Hebræi, Græci & Romani legebat, ut uidelicet eius imperiū appareret per omnes gentes esse dilatandum. Quæ cuncta Apostolus breuiter

una sententia cōplectitur, dicens: Factus est obediens usq; ad mortem, mortē autem crucis. Propter quod & Deus illū exaltauit, & donauit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & inferorum: & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris. Decollato autem Ioanne, & allato capite eius in disco, sequitur:

Et datum est puellæ, & detulit matri suæ. Et accedentes discipuli eius, tulerunt corpus eius, & sepelierunt illud. Et hoc ad minorationē præcursoris Domini pertinet, quod corpus eius sepulturæ absq; capite datur. Namq; ut in ecclesiasticis inuenimus historijs, corpus eius in ciuitate Samaria, quæ nunc Sebastia uocatur, caput autem in Hierosolymis humatum est: decollatus uerò est in castello quodam Arabia, quod Macherunta nominat. In quibus uidelicet historijs hoc quoq; reperimus, quod caput eius sanctissimū longo post decollationē tempore, ab ipso reuelatum sit duobus monachis orientalibus, qui orationis gratia uenerant Hierosolymā, atq; inde in Edessam Phoenicia ciuitatem perlatum, debito fidelitū sit honore frequentatū. At uerò ossa eius tēpore procedente, de Samaria Hierosolymā translata, ac mox Alexandriam missa, nunc ibidē in ecclesia quæ nominis ipsius est honore consecrata, seruuantur. Quod diuina prouidentia constat actū, ut scilicet per plura loca deportatis beati martyris reliquijs, plura uirtutū signa fierent, pluresq; per memoriā doctrine & uite illius ad fidē ac dilectionē eius quæ prædicabat, confluerent. Inter hæc sanē considerandū est, & attentius memoriæ cōmendandum, quomodo omnipotens Deus electos, dilectosq; suos famulos quos ad uitā, regnumq; prædestinauit æternū in tantū in hac uita prauorū patitur persecutione conteritur ac tantis poenarū mortiumq; generibus cōsumi, quatenus perspectis perfectiorū uirorum passionibus, minus de his quæ nobis forte aduersa contigerint, doleamus, ac potius discamus omne gaudiū existimare, cū in tentationes uarias inciderimus: memoria retinētes, quia quæ diligit Dominus, castigat: flagellat autē omnē filiū quæ recipit. Nam et si principali sententiā constat, quia in multis offendimus oēs, quis tamen nostrū dicere audeat, beatū Ioannē in actu, uel dicto, uel habitu, uel uictu peccasse: cuius austeritate indumēti, cuius parsimoniā alimentī euāgelica laudat historia, cuius omne quod loquitur, aut ueritati testimoniu reddit, aut eos qui contradicunt, redarguit: cuius opera iustitię etiā qui non amabant, uenerationi habebant? Quis in eis præcordijs peccato poterat esse locus, quæ & ante natiuitatem spiritus sancti consecrauit aduentus? Quando saltem humana conuersationis intuitu ualuit à uirtutis uia uel ad modicum deflecti, qui totam ab inuente pueritia uitam solitariū peregit? Et tamen talis actus uir presentis uitæ terminum post longam uinculorum afflictionem sanguinis effusionē susceperat. Ille qui libertatē supernæ pacis euangeliza-

Philip. 2.

Josephus libro 18. antiquarū, cap. 10. & Euseb. lib. 7. histo. ecclesiast. cap. 13.

Euseb. lib. 12. ecclesiast. hist. cap. 23. et Cassiodorus lib. 9. Tripartite historie cap. 43.

Iacob. 1. Hebr. 12. Iacob. 3.

Matth. 12. Marci 1. Luca 7.

bat, ab impijs in uincula cōiicitur: clauditur ob scuritatem carceris, qui uenit testimonium perhibere de lumine: quiq; ab ipsa luce, quae Christus est, lucerna ardens & lucens appellari meruit, quo in natis mulierum maior nemo est, ad petitionem mulierum turpissimarum capite plectitur: & ipse proprio cruore baptizatur, cui redemptorem mundi baptizare, cui uocem patris super illum audire, cui spiritus sancti gratiam in eum descendens uidere donatum est. Sed non erat graue, imò leue ac desiderabile erat talibus tormenta pro ueritate temporalia perpeti, quae perpetuis nouerant remuneranda gaudijs. Optabile habebat mortem quae naturae necessitate inuitabilis imminerebat, confesso Christi nomine cum palma uitae perennis excipere. Vnde bene dicit Apostolus: Quia nobis donatum est à Christo, non solum ut in eo credatis, sed etiam ut pro illo patiamini. Qui ideo donum esse dicit Christi, ut pro illo patiantur electi, quia sicut idem dicit, Non sunt condignae passionibus huius temporis ad superuenturam gloriam quae reuelabitur in nobis. Cum ergo tam eximios regni caelestis haeredes tãta in huius exilio mortalitatis pati uiderimus, quid nobis inter hæc, fratres charissimi, restat agendum, nisi ut tanto magis humiliemur in conspectu pij conditoris & redemptoris nostri, quanto nos patenter animaduertimus eos, nec uitae imitatione sequi posse, nec mortis. Itaq; iuxta uocem primi pastoris, humiliemur sub potestati manu Dei, ut nos exaltet in tempore uisitationis: humiliemur cū Ioanne, ieiunemus, & obsecrationes faciamus assiduas: exultemus minui coram hominibus, exerceamur & deficiat paulisper spiritus nostrer utiq; id est, carnalis & superbus, qui solebat inflari, ut bonae actionis profectibus ante illum crescere, & cum illo exaltari ualeamus, qui de caelo ad terras uenire dignatus est, ut nos qui de terra sumus, subleuaret ad caelos Iesus Christus Dominus noster, qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

10an. 5.
Matth. 11.
Luc. 7.
Matth. 3.
Mar. 1.
Luc. 3.
10an. 1.

Philip. 1.

Rom. 8.

1. Pet. 5.

Alij hæc homilia Albino Anglico Leuitae ascribunt, Bedae discipulo.

IN NATALI DIVERAE MARIAE uirginis. Matth. 1.

Initium sancti Euangelij secundum Matthæum: Liber generationis Iesu Christi, filij Dauid, filij Abraham. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Ezech. 1.

Beatus Matthæus Euangelista, dilectissimi, non immerito inter cetera caelestium secretorum animalia facie hominis describitur: quia longè ab antiquis patribus exordium euangelij sumens, lucidius ceteris genealogiam Domine humanitatis prenotauit. At sciendum est, quia horum omnium potestatis allegorici & moralis sensus plenè in se contineant intellectus, Abraham pater multarum gentium, Isaac gaudium, Iacob supplantator, Iudas confessio in

terpretatur: Phares diuisio, Zara oriens, Esrom sagittam uidens, Thamar palma dicitur: Aram electus, Aminadab populus spontaneus, Naasson augur fortis, Salmon sensibilis accipitur: Boos in ipso fortitudo, Raab lata, Obeth seruus, Ruth festinans subauditur: Iesse incendiū, Dauid manu fortis uel desiderabilis, Salomon pacificus, Vrias lux mea Deus, Bethsabee filia iuramenti subintelligitur: Roboam latitudo populū, Abia pater dominus, Asa tollens, Iosaphat Dominus iudicauit exprimitur: Ioram excelsus, Ozias robustus Domini dicitur, Ioathan perfectus, Achas apprehendens dicitur: Ezechias fortitudo Domini, Manasses obliuiosus, Amion fidelis, Iosias salus Domini interpretatur: Iechonias preparatio Domini, Salathiel petitio mea Deus, Zorobabel iste magister, Abiud pater meus iste interpretatur: Eliachim Dei resurrectio, Azor adiutus, Sadoc iustus, Ioachim frater meus subintelligitur: Eliud Deus meus, Eleazar Deus adiutor, Mathan donum, Iacob supplantator exprimitur: Ioseph appositus siue auctus, Maria illuminatrix siue stella maris, Iesus saluator siue salutaris, Christus unctus interpretatur. Igitur per hos patriarchas Christus Dominus noster ueniens in mundum, horum omnium in seipso allegorice gessit officium: & in eorum interpretatione nominū nostram salutem designauit. In Abraham pater est omnium credentium, in quo iuxta Apostolum, omnes clamamus Abba pater. In Isaac gaudium est omnium fidelium, de quo angelus dixit: Ecce annuncio uobis gaudium magnum, quod erit omni populo. In Iacob supplantator est, quia ipse subneruauit & contriuit diabolū, uastatorem humani generis, & uasa eius diripuit. In Iuda confessio, quia ipse dixit: Confiteor tibi pater caeli & terre. In Phares diuisio, quia segregat oues ab hœdis, id est, bonos à malis, electos à reprobis. In Zara oriens, sicut scriptum est: Visitauit nos oriens ex alto. In Thamar palma uictoria, sicut ipse dixit: Confidite, quia ego uicti mundum. In Aram electus, de quo pater loquitur: Ecce puer meus quem elegi, electus meus, dedi super eum spiritum meum. In Aminadab populus spontaneus, qui sponte posuit animam suam, ut nos efficeret sibi populū spontaneum, Deoq; acceptabilem. In Naasson augur, id est propheta fortis, cum dicit: Cum uenerit filius hominis in maiestate sua, tunc se debet iudicet orbem terrarum in æquitate. In Salomone sensibilis, id est, intellectualis, de quo scriptum est: Ipse autem ut uidit cogitationes eorum, & iterum: Dominus nouit cogitationes hominum. Et: Scrutans corda & renes Deus. In Boos fortitudo in ipso est, quia à nemine fortitudinem accepit, de quo dictum est: Dominus fortis & potens, Dominus potens in praelio, & ipse in Euangelio: Omnia traham ad me ipsum. In Raab latitudo potestatis eius exprimitur, quæ totus non capit orbis, & cuius regni non erit finis. In Obeth seruus, quia non uenit ministrari, sed ministrare, formam seruus accipiens, In Ruth festi-

Rom. 8.
Luce 2.

Matth. 11. &
Luce 11.

Matth. 11.

Matth. 25.
Luce 1.

10an. 16.

Esa. 43.

10an. 10.

Matth. 25.
Psal. 95.

Matth. 9.
Psal. 95.
Psal. 7.

Psal. 23.

10an. 11.

Dan. 7. &
Luce 1.

Matth. 20.

festinans ad salutem nostram, qui festinanter uult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire, dicens in euangelio: Pœnitentiã agite, appropinquabit enim regnum caelorum. In Iesse incendiū agnoscitur, ut ait: Ignem ueni mittere in terram, & quid uolo nisi ut ardeat? Et sicut Ioannes dicit: Ipse uos baptizabit in spiritu & igne. In Dauid desiderabilis, quia speciosus erat forma patris filijs hominum. In eodem manu fortis, quando flagellum de funiculis in manu tenens, in mensam uendentium & ementiū multitudinem eiecit de templo: uel quando diabolum uicit, & calumniatorem nostrum contriuit. In Salomone pacificus, sicut ipse dixit: Pacem relinquo uobis, pacem meam do uobis. Et Apostolus: Ipse est pax nostra, qui facit utraque unum. In Bethsabee filius iuramenti, de quo dictum est: Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es sacerdos in aeternum. In Roboam latitudo populū est, cum dicit: Multi ab oriente & occidente uenient, & recumbent cum Abraham, & Isaac & Iacob in regno caelorum. In Abia pater Dominus, qui ait: Nolite uocare uos patrem in terra: unus est enim pater uester, qui in caelis est. In Asa tollens, de quo Ioannes: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. In Iosaphat iudex, quia ipse est iudex uiuorum & mortuorum, sicut ipse ait: Pater non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio. In Ioram excelsus, quia ipse ascendit super omnes caelos, ut adimpleret omnia. Et ut Psalmista dicit: Excelsus super omnes gentes Dominus, & super caelos gloria eius. In Ozia robustus Domini, quia ipse captiuitatem humani generis in manu robusta liberauit, & in alta caelorum deduxit. In Ioathan perfectus, sicut in Euangelio ait: Nos enim decet adimplere omnem iustitiam. In Achas apprehendens, qui caelum palmo ponderauit, & terram pugillo concludit. In Ezechia fortitudo Domini, quia iuxta Apostolum, Christus Dei uirtus est, & Dei sapientia. In Manasse obliuiosus iniquitatis, sicut scriptum est: In qua die conuersus fuerit peccator ab iniquitate sua, omnium iniquitatum eius non recordabor. In Amon fidelis, iuxta Paulū, Vt misericors fieret & fidelis pontifex ad Dominum: & iuxta Ioannem, qui est testis fidelis. In Osa salus Domini, quia omnis quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit. In Iechonia preparatio Domini, qui ait: Si abiero, & praeparauero uobis locū. In Salathiel petitio mea Deus, qui ait: Pater sancte, serua eos quos dedi tui mihi. In Zorobabel magister publicanorum peccatorum, ut eos ab errore uitae suae reuocaret: & sic ut ipse ait, Nec uocemini magistris, quia magister uester unus est Christus. In Abiud pater meus: quia ipse est pater, & caput omnium credentium. In Eliachim Domini resurrectio, ut ait: Ego sum resurrectio & uita, qui credit in me, non morietur in aeternum, sed ego resuscitabo eum in nouissimo die. In Azor adiutus, ut ait: Qui me misit mecum est, & non reliquit me solum, Et iterum: Opera quae ego fa-

1. Tim. 2.

Matth. 3.

Luc. 12.

Luc. 3.

Psal. 44.

Luc. 19. &
10an. 2.

10an. 2.

10an. 14.
Ephes. 2.

Psal. 109.

Matth. 8.

Matth. 23.

10an. 1.

Aet. 10.

10an. 5.

Eph. 4.

Psal. 112.

Psal. 67. &
Eph. 4.

Matth. 3.

Esa. 40.

1. Cor. 1.

Ezech. 18.

Hebr. 2.

Apoc. 3.

Iohel. 2.

10an. 16.

10an. 17.

Matth. 23.

Rom. 4.

10an. 11.

10an. 8.

10an. 14.

cio, à meipso non facio, sed pater qui mecum est, ipse facit opera. In Sadoc iustus, sicut scriptum est: Vt sit ipse iustus, iustificans eos qui ex fide Abraham sunt. In Ioachim frater meus, ut ait: Si quis fecerit uoluntatem patris mei qui in caelis est, ipse meus frater, & soror & mater est. In Eliud Deus meus, quia ipse est Deus ex substantia patris ante secula genitus, qui in patibulo crucis dixit: Heli, heli, hoc est, Deus deus meus. In Eleazar Deus adiutor, quia ipse est adiutor in opportunitatibus, in tribulatione, & protector omnium sperantium in se. In Mathan donum, quia ipse ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus: & quia per ipsum pater Deus omnia dona perdonauit. In Iacob, ut supra diximus, supplantator est hostis antiqui: qui fidelibus dedit potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici. Ioseph auctus, cui dedit pater gentes in hereditatem suam, & in possessionem suam terminos terrarum: uel augmentum uitae aeternae est, sicut ipse dixit, Ego ueni, ut uitam habeam, & abundantius habeant. In sancta & perpetua uirgine Maria, stella maris ipse est, id est, lux mundi, sicut ipse ait: Ego sum lux mundi. Et Ioannes: Erat lux uera, quae illuminat omnem hominem ueniens in hunc mundum. In proprio nomine Iesu salutaris uel saluator est, angelo exponente qui ait: Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Idem uero Christus, id est, unctus appellatus est, quæ unxit Deus pater in humanitate oleo laetitiae, id est, unctio spiritus sancti, in sacerdotem & regem sempiternum: quatenus Christianos ex suo nomine uocatos per id quod saluator est, à peccatis saluaret: per id quod sacerdos est, Deo patri reconciliaret: per id quod rex est, in regnum sempiternum collocaret. Moraliter hæc quoque interpretationes nominum ad nostram aedificationem multumque pertinere noscuntur. Sicut Christus ubiq; nostrae salutis gerebat causam, ita & patriarcharum nomina nostrum profectum designant. In Abraham, ut patres simus multarum uirtutum, & hereditatis iure multiplicationem honorum possideamus. In Isaac, ut gaudium habeamus in Domino, & non in mundo: iuxta hoc quod ipse dixit, Gaudete, quia nomina uestra scripta sunt in caelo. Et iuxta Apostolum: Gaudete in Domino semper. In Iacob, ut supplantatores simus uitiorum nostrorum, & carnale desiderium uiuaci pede à diaboli potestate calcemus. In Iuda, ut secundum Psalmistam praeueniamus faciem Domini in confessione, & confiteamur nomini sancto eius. In Phares, ut diuidamus nos ab impijs, & abstrahamus nos ab omni fratre ambulante iniquitate, & non comunicemus operibus eius malis. In Zara, ut lucifer uerus oriatur in cordibus nostris, & sol iustitiae splendeat in nobis ubiq;: & ut luceat lux nostra coram hominibus, ut uideant opera nostra bona, & glorificent patrem nostrum qui in caelis est. In Esrom, ut sagittæ simus salutis domini, ut de nobis dici possit: Sagittæ potentis acutæ. In Thamar, ut cum palma

Rom. 3.

Matth. 11.

Matth. 27.

Psal. 21.

Psal. 9.

Psal. 117.

Psal. 67.

Ephes. 4.

Luc. 10.

Psal. 2.

Iohann. 3.

Iohann. 8.

Iohann. 11.

Matth. 7.

Psal. 44.

Luc. 10.

Phil. 4.

Psal. 94.

Psal. 103.

2. Thes. 3.

Sapient. 5.

Matth. 5.

4. Reg. 13.

Psal. 119.

1. Ioh. 2. palma uictoriae pompas diaboli, & concupiscē-
 2. Pet. 2. tias mundi superemus propter eum qui dilexit
 nos. In aram, ut simus genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, & annunciemus uirtutes eius, qui nos de tenebris uocauit in admirabile lumen suum. In Amnada, ut spontaneus Domini populus simus, in aedificationem corporis Christi. In Naafon, ut augurijs gentium derelictis, diuinis promissis fidem adhibeamus. In Salmon, ut sensibiles, id est, intellectuales ueritatis Dei, & factores inueniamur: quia non auditores legis, sed factores iustificabuntur. In Boos, ut iuxta Apostolum, confortemur in Domino, & in potentia uirtutis eius, succincti lumbos nostros in ueritate, in duri lorica iustitiae, sumentes scutum fidei, & gleam salutis, & gladium spiritus, quod est uerbum Dei. In Raab, ut latum mandatum Domini nimis diligenter obseruantes, Dominum Deum ex toto corde, tota anima, tota uirtute diligamus, & proximum sicut nosmetipsos amplectamur. In Obeth, ut seruiamus Domino per spiritum timoris, & dilectione sancta, quatenus rationabile sit obsequium nostrum, & acceptabile fiat sacrificium nostrum. In Ruth, ut festinantes ingredi in illam requiem, id est, in caelestem Hierusalem, dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes: quia non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. In Iesse, ut incensum orationum nostrarum in ara cordis nostri, in spiritu contribulato Domino offeramus, cum Psalmista dicentes: Dirigatur Domine oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. In Dauid, ut manu fortes contra Goliath spiritalem pugnantem, & exhibentes corpora nostra hostiam uiuentem, sanctam, Deo placentem, desiderabile templum efficiamus spiritui sancto. In Salomone, ut quantum ex nobis est, cum omnibus hominibus pacem habeamus, illud Dominicum intendentes: Beati pacifici, quoniam filij Dei uocabuntur. In Bethsabee, ut iuramentum omnimodis custodiamus, ne per iurio incidamus in laqueum diaboli. In Vria, ut lux nostra Deus sit, uidelicet ut eum sequentes non ambulemus in tenebris mortis, sed habeamus lumē uitae. In Roboam, ut longe lateque per orbem terrarum populus dispersus, unitate spiritus in uinculo pacis & charitatis habeamus, unum Deum, unam fidem, unū baptisma profiteamur, de corde puro & conscientia bona, & fide non ficta. In Abia, ut charitatem fraternitatis inuicem diligentes, unum patrem habeamus Dominum in caelis, qui nos uoluntariae genuit uerbo ueritatis: ut simus inuitū aliquid creaturae eius, & benedictionē hereditate possideamus, & gloriemur in spe gloriae filiorum Dei. In Afa, ut tollamus membra nostra de luto & sterquilino uitiorum: ne seruiant immunditiae & iniquitati ad iniquitatem, sed iustitiae in sanctificationem: quia non uocauit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. In Iosaphat, ut recte iudicemus omni personae, sicut scriptum est: Recte iudicate filij hominum, &

quodcumque uolumus ut faciant nobis homines, faciamus & illis: similiter scientes, quia mensura qua mensi fuerimus, remetietur nobis. In Ioram, ut excelsi uel sublimes in Domino effecti, quae sursum sunt quaramus, ubi Christus est ad dexteram Dei sedens: quae sursum sunt sapiamus, non quae super terram: quoniam omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum. In Ozia, ut robusti in Domino effecti, in omnibus persecutionibus nostris, & tribulationibus quas sustinemus, exemplum accipiamus laboris & patientiae prophetas, qui locuti sunt in nomine Domini Iesu. In Ioathan, ut perfecti simus, sicut & pater noster caelestis perfectus est: in omnibus nos ipsos exemplum praeberentes, & docentes omnem hominem in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum. In Achaz, ut apprehendamus disciplinam: ne quando irascatur Dominus, & pereamus de uia iusta, quae Christus est, qui dixit: Ego sum uia, ueritas & uita. In Ezechia, ut fortes Domini resistamus aduersario nostro diabolo, qui tanquam leo rugiens circuit, quarens quem deuoret: non in nostra uirtute confidentes, sed Domini fortitudinem cum Propheta collaudantes: Fortitudo mea & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem. In Manasse, ut obliuio si simus iniuriarum nostrarum: & eis qui contra nos agunt, propter nomen Domini ignoscamus, ne illud maledictum incurramus: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. In Amos, ut fideles in fide radicati & fundati, in omnibus sumamus scutum fidei, in quo possimus omnia tela nequissimi ignea extingueri. In Iosia, ut salutem Domini & animarum semper deposcamus, ne obcaecemur in infidelitate, ne claudicemus in uis mandatorum eius, ne surdi ad audiendum uerbum Dei efficiamur, ne moriamur in peccatis, sed ut saluemur semper ab eo qui saluos facit sperantes in se. In Ierichonia, ut preparati simus in aduentu Domini secundo, uigilantes & orantes, ne intremus in tentationem, sed cum illis intrare ad nuptias mereamur, de quibus ipse dicit: Beati sunt serui illi, quos cum uenerit Dominus, inuenerit uigilantes. In Salathiel, quatenus petitio nostra ad Deum semper dirigatur, ut gaudium nostrum sit plenum, non huius seculi mœnore permixtum, sed infinita beatitudine sempiternum: & hoc in nomine Saluatoris, ut impetrare possimus quod petimus. In Zorobabel, ut magistri simus ueritatis, prohibentes magisteria & confusiones haereticorum, & quae uerbis docemus, exemplis commendemus, ne de nobis Dominus dicat: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Tu uero odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos retrorsum. In Abiud, ut sit nobis Deus in patrem, & nos illi in filios, habentes spiritum adoptionis, in quo clamamus abba pater. Si autem filij & haeredes, haeredes quidem Dei, cohaeredes autem Christi. In Eliachim, ut resurgamus à tumulis

mulis uitiorum ad celsitudinem uirtutum, de terrenis ad caelestia, de morte ad uitam, de Gaza ad Galilaeam: id est, de inferno ad aeternam transmirationem, ubi sancti ibunt de uirtute in uirtute, donec uidebitur Deus deorum in Sion. In Azor, ut adiuti diuina gratia, cuncta nobis aduersantia patienter suppretemus, & Dominum adiutorem nostrum cum Psalmista collaudemus: Dominus adiutor & protector meus, & in ipso sperauit cor meum, & adiutus sum. In Sado, ut iusti appareamus ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela, ut cum iustis mereamur audire uocem dicentis: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod uobis paratum est à constitutione mundi. In Ioachim, ut fratres Iesu Christi mereamur appellari, non per cognitionem carnis, sed per unctionem spiritus sancti, quem effudit in nos abunde: ut facientes uoluntate ipsius sobrie & iuste & pie uiuendo in hoc seculo, ad patrem suum, & patrem nostrum, ad Deum suum, & Deum nostrum ascendere possimus in futuro. In Eliud, ut nullum habeamus Deum, nisi Dominum Iesum Christum, cui omne genu flexit, & omnis lingua confitetur: & ut ipsi soli sacrificium laudis immolemus, & uota nostra reddamus, ipsumque solum adoremus, quem oportet adorari in spiritu & ueritate. In Eleazar, ut nullum quaramus adiutorem, nisi Dominum Iesum Christum, qui potes est omnia facere superabundanter, quam petimus aut intelligimus: & ut quodcumque facimus in uerbo aut in opere, omnia in nomine Domini faciamus, dicentes cum propheta: Adiutoriū nostrū in nomine Domini, qui fecit caelum & terram. In Nathan, ut donum supernae gratiae, spiritum scilicet sapientiae & intellectus, spiritum consilij & fortitudinis, spiritum scientiae & pietatis, spiritumque timoris Domini retinētes, discretionem habeamus inter bonum & malum, quae est mater omnium uirtutum. In Iacob, ut supplantemus à nobis zizania uitiorum, & plantemus in nobis aromata uirtutum: ut sicut cinamomum & balsamum aromatizās, & quasi myrrha electa odorē demus, & plantati in domo Domini, floreamus in aeternū ante Deum. In Ioseph, ut de die in diem, uirtuti uirtutē, sanctificationi sanctificationem apponentes, merito & numero augeamur, & in eo crescimus in salutem, & ut per scalam in caelum erectā quotidie de gradu ad gradum ascendamus, donec spiritaliter formetur Christus in nobis. In sancta & perpetua uirgine Maria, quae stella maris uel illuminatrix interpretatur: ut illuminatores mundi, id est, doctores sanctae ecclesiae simus, & in cordibus credentium lumē fidei & amorem Christi per doctrinam ueritatis & exempla sanctitatis oriri faciamus, & Deo habitaculū preparemus. In Iesu Domino nostro, ut saluatores animarum nostrarum esse ualeamus, manifeste declaratur. Quisquis enim in fide, spe & charitate, uigilijs, ieiunijs & orationibus, castitate, sobrietate, elemosynarum largitione, dilectioneque Dei & pro

ximi usque in finē perseuerauerit, & conuerti fuerit peccatorem ab errore uitae suae, saluabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum. In Christo autem, ut ita Christiani simus, quatenus sicut ille ambulauit, & nos ambulemus: & sicut ille pro nobis animam suam posuit, ita & nos pro fratribus nostris animas depouamus: & sicut ipse horum nominum interpretationes in se naturaliter gerebat, ita & nos in omni actiua & contemplatiua uita spiritaliter, ut dicitur est, recolamus. Ad hoc enim Christus passus est, nobis relinquens exemplum, ut sequamur uestigia eius, & abnegemus nosmetipsos, & tollamus crucem nostram, & sequamur eum, perducētes nos ad gloriam sempiternam, quam oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quae preparauit Deus diligentibus se: ipsi honor, laus & imperium per infinita secula seculorum, Amen.

IN FESTO EXALTATIONIS sanctae crucis.

Homiliam eiusdem require in festo Inventionis sanctae crucis.

IN VIGILIIS DIVI MATTHAEI Apostoli. Lucae 5. Matth. 9. Marc. 2.

In illo tempore, uidit Iesus publicanum, nomine Leui, sedentem ad telonium, & ait illi, Sequere me. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EARUM DEM LECTIO.

Idem Leui qui Matthaeus est, sed Lucas Marcusque propter uerecundiam & honorē Euangelistae, noluerunt nomen ponere uulgatū. Ipse autem Matthaeus iuxta illud quod scriptum est, Iustus accusator sui est, in primordio sermonis Matthaeum se & publicanum nominat: ut ostendat legentibus nullū debere conuersum de salute disfidere, cum ipse de publicano in apostolū, de telonario in euangelistā sit repete mutatus. Et relictis omnibus, surgens secutus est eum. Intelligēs Matthaeus quid sit ueraciter Dominum sequi, relictis omnibus sequitur. Sequi enim, imitari est. Ideoque ut pauperem Christum, non tam gressu, quam affectu confortari potuisset, reliquit propria, qui rapere solebat aliena, perfectamque nobis abrenunciationis seculi formam tribuēs, non solum lucra reliquit uectigalium, sed & periculum contempsit, quod euenire poterat à principibus seculi, quia uectigalium rationes imperfectas atque in compositas reliquerit. Tanta enim cupiditate sequendi Dominum ductus est, ut in nullo prorsus huius uitae respectum uel cogitationē sibi met reseruauerit: propter quod iusta mercede, dum humana sedulus negotia deserit, dominicorum fidelis dispensator meruit esse talentorum. Et fecit ei conuiuium magnum Leui in domo sua. Qui domicilio Christum recipit interno, maximis delectationibus exuberantiū pascitur uoluptatibus.

tum. Itaque Dominus libenter ingreditur, & in eius qui crediderit, recumbit affectum. Et hoc est honorum operum spiritale conuiuium, quo diues populus eget, pauper epulatur.

Et erat turba multa publicanorum, & aliorum, qui cum illis erant discumbentes. Viderunt publicanum a peccatis ad meliora conuersum, locum inuenisse poenitentiae, & ob id etiam ipsi non desperant salutem.

Et murmurabant pharisaei & scribae eorum, dicentes ad discipulos eius: Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis? Conuiuantibus cum Domino publicanis, pharisaei murmurantes de iesu in gloria stantur. Vbi primò legis & gratiae quanta sit distantia, declaratur: quia qui legem sequuntur, ieiuna mentis famem patiuntur aeternam: qui uerò uerbum in interioribus animae receperunt alimentum coelestis, & fontis ubertate recreati, esurire & sitire non possint. Deinde retributionis futurae species prefiguratur, quando epulantes cum Christo electis, perfidia superbiorum ieiuna torquetur, quibus dicitur: Meretricibus & publicani praecedent uos in regnum Dei. Quod sit per Matthei electionem fides gentium, quae prius mundi lucris inhábant, sed nunc corpus Christi sedula deuotione reficitur, exprimitur: profectio supercilium pharisaeorum, ludaeorum inuidiam, qua de gentium salute torquentur, insinuat.

Et respondens Iesus, dixit ad illos: Non egent qui sani sunt me dico, sed qui male habent. Non ueni uocare iustos, sed peccatores in poenitentiam. Suggillat scribas & pharisaeos, qui iustos se putantes, peccatorum consortia declinabát. Seipsum namque medicum dicit, qui in miro medicandi genere uulneratus est propter iniquitates nostras, & liuore eius sanati sumus. Sanos autem & iustos appellat eos, qui ignorantis Dei iustitiam, & suam uolentes constitutere, iustitiae Dei non sunt subiecti, qui ex lege praesumentes euangelij gratiam non quaerunt. Porro male habentes, & peccatores uocat eos, qui suae fragilitatis conscientia deuicti, nec per legem iustificari posse uidentes, Christi se gratiae poenitendo submitunt. Vbi simul ostenditur, quod non in pristinis uitis permanentes, ut scribae & pharisaei murmurabant, sed poenitentiam agentes, publicani uenerint ad Iesum: & ipse quoque Iesus conuiuium peccatorum, ut occasio nem haberet docendi, & spiritales inuitatoribus suis praebere cibos, adire dignatus sit. Denique cum frequenter pergere ad conuiuium describatur, nihil refertur aliud nisi quid ibi fecerit, quid docuerit: & ut humilitas Domini eundo ad peccatores, & potentia doctrinae eius in poenitentium conuersione monstratur.

IN DIE SANCTO. MATTH. 9. Marc. 2. Lucae 5.

In illo tempore cum transiret Iesus, uidit hominem sedentem in telonio, Matthaeum nomine, & ait illi, Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

Legimus Apostolo dicente, Quia omnes peccauerunt & egent gloria Dei, iustificati gratis per gratiam ipsius. Qui & iterum inastimabilem eiusdem gratiae magnitudinem commendans, ait: Vbi autem abundauit peccatum, superabundauit & gratia: quia nimirum quanto grauiorem Dominus in electis suis peccatorum languoribus curauit, tanto ampliore cunctis gratiae medentis potentiam monstrauit. Vnde & ex lectione euangelica audiuimus, quia sedentem in telonio Matthaeum, ac temporalibus curis intentum, repente miseratus Dominus uocauit, & de publicano iustum, de telonario discipulum fecit: quem etiam proficientibus eiusdem gratiae incrementis, de communi discipulorum numero ad apostolatus gradum promouit, nec solum praedicandi, uerum etiam scribendi euangelium illi ministerium commisit: ut qui curam terrestrium omiserat negotiorum, coelestium talentorum dispensator esse inciperet. Quod ob id utique, prouidentia superna fieri disposuit, ut nullum enormitas peccatorum suorum, nullum numeritas scelerum, a speranda uenia reuocaret, cum huc tantis mundi nexibus absolutum, tam coelestis factum conspiceret, ut communicato cum angelicis spiritibus uocabulo, euangelista nominaretur & esset.

Vidit, inquit, Iesus hominem sedentem in telonio Matthaeum nomine, & ait illi, Sequere me. Vidit autem non tam corporei intuitus, quam internae miserationis aspectibus, quibus & Petrum negantem ut reatum suum cognoscere ac deslere posset, respicere dignatus est: quibus populum suum Aegyptia seruitute depressum, ut eriperet aspexit, dicens ad Moysen: Videns uidi afflictionem populi mei, qui est in Aegypto, & gemitum eius audiui, & descendi liberare eum. Vidit ergo hominem & miseratus est eum, qui humanis tantum studiis deditus, necdum angelico nomine dignus extiterat. Vidit sedentem in telonio, pertinaci uidelicet animo temporalibus lucris inhiantem, Matthaeum, inquit, nomine. Matthaeus Hebraice, Latine dicitur donatus: quod profectio nomen illi apte congruit, qui tantum gratiae supernae munus accepit. Nec praeterea eundem est, quod idem Matthaeus erat binomius: nam & Leui uocabatur, quod etiam nomen eiusdem gratiae, qua donatus est, testimonium perhibet. Interpretatur enim additus, siue assumptus: significans quia assumptus est per electionem a Domino, & additus ad numerum gradus apostolici. Hoc autem illum nomine Marcus & Lucas in hac electione magis appellare uoluerunt, ne consortem operis euangelici, de prisca conuersatione palam notabilem redderent. Ac uerò ubi ad describendum duodecim apostolorum catalogum peruenerunt, tacito Leui uocabulo, Matthaeum illum aperte nuncupauerunt. Porro ipse Matthaeus, iuxta hoc quod scriptum est, Iustus prior accusator est sui, uenit amicus eius & inuestigauit eum uulgato

Rom. 3.

Rom. 5.

Luc. 22.

Exod. 3.

Marc. 2.

Luc. 5.

Marc. 3.

Luc. 6.

Proverb. 18.

Matth. 10.

1. Tim. 1.

1. Ioh. 22.

Eph. 5.

uulgato se nomine uocat, cum de telonio uocatum narrat. Sed in decalogo apostolorum cum additamento se publicanum cognominat. Thomas, inquit, & Matthaeus publicanus, quatenus maiorem per hoc publicanis & peccatoribus adipiscenda salutis confidentiam praebet. Quam docendi formulam Paulus quoque secutus, ait: Quia Christus Iesus uenit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primò ostenderet Christus Iesus omnem patientiam, ad exemplum eorum qui credituri sunt illi in uitam aeternam. Vidit ergo Iesus publicanum, & quia miserando atque eligendo uidit, ait illi, Sequere me. Sequere autem dixit imitare. Sequere dixit non tam incelsu pedum, quam executione morum. Qui enim dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare: quod est non ambire terrena, non caduca lucra sectari, fugere honores, contemptum mundi omnem pro coelesti gloria libenter amplecti, cunctis prodesse, amare, iniurias nulli inferre: at sibi illatas patienter sufferre, sed & inferentibus a Domino ueniam postulare, nonnunquam suam, sed conditoris semper gloriam quaerere, quotquot ualeat secum ad amorem supernorum erigere. Haec & huiusmodi gerere, Christi est uestigia sequi.

Et surgens, inquit, secutus est eum. Non est mirandum, quod publicanus ad primam iubentis Domini uocem, terrena quae curabat lucra reliquerit, opibusque neglectis illius comitatus, quae nihil diuitiarum habere cernebat, adhaerit. Ipse enim Dominus, qui eum seris uerbo uocauit, intus inuisibili instinctu ut sequeretur edocuit, insundens menti illius lumen gratiae spiritualis, qua intelligeret, quia is a temporalibus uocabat in terris, incorruptibiles in caelis dare thesauros ualeret. Surgens, inquit, secutus est eum. Surrexit, ut sequeretur: dimisit caduca quae gerebat, ut consequeretur aeternam, ad quae illum ueritas inuitabat: quale est illud, Surge qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus.

Et factum est discumbente eo in domo, ecce publicani & peccatores uenientes, discumbebant cum Iesu & discipulis eius. Vnius publicani conuersio, multis exemplum poenitentiae ac indulgentiae publicanis & peccatoribus tribuit. Non enim dubitandum, quia publicani ac peccatores esse desierant, qui cum Iesu & discipulis eius discubebant: nec in peccatis perseuerare decernerent, ei qui sine peccato est, conuesci auderent. Publicani quippe uocantur, qui uel publicè sceleribus foedantur, uel publicis implicantur negociis, quae sine peccato aut uix, aut nullatenus ualent administrari. Et pulchro fati praefatio, qui apostolus & doctor gentium erat futurus, in prima sua conuersione peccantium post se gregem trahit ad salutem: officiumque euangelizandi, quod proficiente merito uirtutum erat expleturus, a primis iam fidei suae rudimentis incipit. Neque enim solum, qui fratrem uerbo erudit, sed etiam qui exemplo ad meliora conuertit, ministerium gerit.

rit doctoris. Denique idem publicani non tunc solummodo cum Domino discumbebant, uerum & deinceps abiectis secularibus negociis, ad imitationem Matthaei illum sequi gaudebant, teste euangelista Marco, qui dicit: Multi publicani & peccatores discumbebant cum Iesu & discipulis eius. Erant enim multi, qui & sequebantur eum. Notandum autem quod Lucas haec referens dicit, quia Dominus in domo eiusdem Matthaei cum publicanis discubuerit, & quia ipse conuiuium illi magnum parauerit. Qui quidem Matthaeus, quantum ad generale iudicium respicit, congruam beneficiis coelestibus uicem repperit: ut a quo perennia bona sperabat, illi sua temporalia commodaret: eumque corporalius epulis reficeret, quo ipse donante gustum spiritualis acceperat suauitatis. Porro si altiore intellectu, quae gesta sunt indagare cupimus, non tantum in domo sua terrestri conuiuium Domino corporale exhibuit, sed multo gratius illi conuiuium in domo peccatoris sui per fidem ac dilectionem parauit, ipso attestante qui ait: Ecce ego sto ad ostium, & pulso. Si quis audierit uocem meam, & aperuerit ianuam, intrabo ad illum, & cenabo cum illo, & ipse mecum. Stat quippe ad ostium Dominus & pulsat, cum memoriam suae uoluntatis uel per os docentis hominis, uel per suam intus inspirationem nostris cordi infundit. Audita autem uoce eius, ianuam ut recipiatur aperimus, quando illius siue secretis siue apertis admonitionibus libenter assensum praebemus, & his perficiendis quae facienda cognouimus, operam damus. Intra uerò, ut & ille nobiscum, & nos cum illo cenemus: quia in cordibus electorum per amoris sui gratiam inhabitat, ut & ea semper luce suae praesentiae reficiat, quatenus ad superna desideria magis magisque proficiat, & studiis eorum coelestibus, quasi gratissimis dapibus ipse pascatur. Sequitur:

Et uidentes pharisaei, dicebant discipulis eius: Quare cum peccatoribus & publicanis manducat magister uester? Duplisci errore tenebantur pharisaei, cum magistro ueritatis de susceptione peccatorum detrahebant: quia & se iustos arbitrabantur, qui superbiam factu a iustitia longe discesserant: & eos criminabantur iniustos, qui respiscendo a peccatis non parum iam iustitiae propinquabant. Inuidia namque fraternae salutis obcaecati recolebant: quia publicanus erat Matthaeus, publicani & peccatores erant multi alij, qui cum Domino discumbebant: sed meminisse nolebant, quia idem Matthaeus, sicut Lucas scribit, reliquit omnibus quae gerebat, secutus est eum. Sed & alij publicani ac peccatores eo animo cum illo discumbebant, quod illi deinceps adherere disponebant. Errabant ergo pharisaei, qui nec aliena, nec sua saltim corda nouerant. Sed qui nouit occulta cordis, qui uenit quaerere & saluum facere quod perierat, & eos quos iam poenitentes susceperat, amplius in fide confortat: & eos quos adhuc superbos tolerat & impios, ad humilitatis gratiam ac pietatis puocat. Nam sequitur: Non est opus ualentibus medico, sed male habentibus. In

Marc. 2.

Luc. 5.

Apo. 3.

Luc. 5.

Luc. 19.

eo etenim quod male habentibus medicum se aduenisse testatur, auget spem obtinendae sanitatis & uitae eis, qui de peccatorum suorum languore turbati, Saluatoris ac uiuificantis magisterium iam sequi coeperant. In eo autem quod ualentibus non opus esse medico dicit, illorum temeritatem redarguit, qui de sua iustitia presumentes, gratiae coelestis auxilium quaerere desistebant. Quis namque iustus esse poterit, ut diuina opitulatione non egeat, cum ille, quo in uita mulierum maior nemo est, de se Ioannes apertissime dicat: Non potest homo a se accipere quicquam, nisi ei datum fuerit de caelo. Dum uero subiungit,

Ioan. 3. *Osce 6.* *Mat. 10.*

Euntes autem discite quid est, misericordiam uolo, & non sacrificium. Iisdem pharisaeis de falsa iustitia tummentibus, etiam consilium correctionis ostendit. Admonet namque eos, ut per opera misericordiae sibi metipsis supernae misericordiae praesidia conquirant, & non contemptis pauperum necessitatibus, per oblationem se sacrificiorum Dominum placare confidant. Proposuit autem eis testimonium de propheta, & hoc illos euntes discere iussit: euntes uidelicet a temeritate stulta uituperationis, ad diligentiore scripturae sanctae meditatione: ut qui eum peccatores suscipientem contra scripturarum decreta facere calumniabantur, ipsi se potius intelligerent, quae essent Dei praecipua nescisse, uel agnita non fecisse. Qui enim quotidianis in templo oblationibus instantes, nulla delinquentibus compassione miserabantur, patet profecto quia contra sermonem propheticum sacrificium potius, quam misericordiam quaerebant. At uero Dominus qui, sicut scriptum est, pertransiuit benediciendo & sanando omnes oppressos a diabolo, & quotiens templum intrauit, magis uerbo languentes curare, erudire nescios, contumaces redarguere, uel etiam foras deturbare, quam uicimas studuit offerre: liquet utique quia uoluntatis diuinae, quam propheta monebat, iussa perfecit, misericordiae scilicet opus exequendo, & non sacrificium celebrando. Qui etiam reprehensoribus suis quare cum publicanis & peccatoribus manducaret, rationem reddere non despexit, ut uel sic eos a superuacua murmuratione cohiberet, atque ad sequenda suae pietatis dona prouocaret. Non enim, inquit, ueni uocare iustos, sed peccatores. Idcirco igitur peccatorum conuicta frequenter uisitabat, ut insidiatores suos docendo coelestes inuitaret ad epulas. Sed mouet forte aliquem, quomodo Dominus dixerit non se uenisse ad iustos, sed magis ad peccatores uocandos, cum cunctis legentibus constet, quod etiam illos quos secundum Moisaicam legis instituta iustos inuenit, ad euangelicam perfectionis culmen plurimos uocauit. Si enim solos peccatores, & non etiam iustos uocaret, nequaquam Nathanael discipulus illius confors existeret, quem ad se primo uenientem tanta laude dignum putauit, ut diceret: Ecce uere Israelita, in quo dolus non est. Si non iustos uocaret, Petrum & Andream in apostolatus arce

non haberet, qui quanto amore iustitiae flagrauerint, docuerunt cum ad testimonium praecursoris continuo Dominum uidere & audire gauisifunt. Quomodo ergo non uenit uocare iustos, sed peccatores, nisi quia, sicut Lucas haec refert apertius dicit, Non ueni uocare iustos, sed peccatores in poenitentiam. Omnes namque electos ad regnum coeleste Dominus uocat, sed illos solum ad poenitentiam uocat, quos peccatis grauioribus inuolutos inuenit. Quos uero iustitiae operibus deditos reperit, non eos ad poenitentiam praeterita conuersionis, sed ad profectum magis uitae perfectioris inuitat. Vocat peccatores, ut per poenitentiam corrigantur: uocat iustos, ut magis magisque iustificentur. Quamuis & ita recte possit intelligi quod ait, Non ueni uocare iustos, sed peccatores: quia non illos uocauerit, qui suam iustitiam uolentes constituere, iustitiae Dei non sunt subiecti, sed eos potius qui fragilitatis suae conscius non erubescunt profiteri, quia in multis offendimus omnes. Si quos autem & de illis qui fallaciter sunt iusti, correctos uocat ad ueniam, etiam in illis implebitur eius sermo, quia non uenerit uocare iustos, sed peccatores, id est, non elatos, sed humiles: non de sua iustitia inflatos, sed ei qui iustificat impium deuota mente substratos. Nam & tales ubi conuertuntur, nequaquam se iustos, sed peccatores necesse est, sincero corde testentur. *Liber* autem meminisse, fratres charissimi, ad quam tam Dominus arcem iustitiae Matthaeum, quem de publicanis actibus elegit, ut spem remissionis peccatoribus ampliaret, aduexerit. Qualis namque sit factus, ipse apostolorum numerus cui insertus est, docet: docet & ipsa gens Aethiopia, quam de finibus terrae ultimis ad sanctae ecclesiae societatem praedicando conuertit, ablutamque fonte baptismatis, de fusca formosam reddidit, quia uitiorum nigredine exiit, ac uirtutum decorauit ornatum: docet ipsum euangelium, in quo scribendo noui testamenti consecrauit exordium, cui speciali privilegio donatum est, ut Dominicae incarnationis mysteria, quae cunctis a seculo prophetiae futura praecinebant, ipse primus omnium iam facta describeret, & credentibus legenda transmiserit. Quod uidelicet euangelium ad aedificandam fidem ecclesiae primitiue, quae ex Hebraeorum maxime populo collecta est, Hebraeo sermone composuit. Dilatata autem per orbem ecclesia, & Graecis ac barbaris in eiusdem fidei unitatem confluentibus, curauerunt praesules fidelium, ut idem etiam Graecum, Latinumque transferretur eloquium: quomodo etiam Marci, Lucae, & Ioannis euangelia, quae deinceps Graeca lingua adiderunt, mox in Latinum transfudere sermonem, quatenus haec omnes per orbem nationes legere & intelligere possent. Testatur & Ezechiel propheta, quantum idem Matthaeus inter praecipua sanctae ecclesiae membra effulserit, dum sub figura quatuor animalium admirabiles omnium euangelistarum uirtutes, quas coelesti uisione didicerat, plenissimo sermone describit. Sed & Ioannes apostolus, qui erat unus

Ibidem.

Lucas 5.

Rom. 10.

Iacob. 3.

Ezech. 1.

Apo. 1.

ex eis,

ex eis, & ipse uisione doctus spiritali, inter prima ecclesiae sacramenta eorundem euangelistarum facit mentionem. Tanta quippe erant dignitatis illi, qui redemptoris nostri facta & dicta scribendo memoria tradiderunt, ut non solum propheticum, sed & apostolico essent testimonio commendandi. Tanta erant dignitatis, ut utriusque testamenti scriptura eis merito testimonium daret, eorumque gloriam caeli ciues non ante exortum tantummodo eorum, uerum etiam post inchoatum uel expletum sanctissimi munus operis, hominibus ad memoria referret, & quantum apud Deum habeantur, ostenderent. Multa ergo de illis Ezechiel, multa eximius ipsorum commemorauit Ioannes: sed nos in praesenti, quia sermo claudendus est, unum Ioannis testimonium commemorare sufficiat: Et cum darent, inquit, quatuor animalia gloriam & honorem, & benedictionem sedenti super thronum, uiuenti in secula seculorum, procidebant uiginti quatuor seniores ante sedentem in throno, & adorabant uiuentem in secula seculorum, & mittebant coronas suas ante thronum. Oportet namque, ut quotiens regis aeterni magnificentiam in sanctis eua, geliorum libris praedicari cognouerimus, proci damus humiles ante illius misericordiam, & de uotis precibus imploremus, & quicquid boni operis habere possumus, non nostris hoc meritis, sed eius gratiae semper tribuamus, qui sedens in throno patris una cum spiritu sancto, uiuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Apo. 4.

Matth. 21.

Matth. 21.

IN FESTO DIVI MICHAELIS. Marc. 9. Matth. 18.

In illo tempore, accipiens Iesus puerum, statuit eum in medio eorum, quem cum complexus esset, ait illis: Quisquis unum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIO.

Udens cogitationes discipulorum Dominus, curat deliderium gloriae humilitatis contione sanare, primumque non esse quaerendum: & prius simplici humilitatis commonet imperio, & mox puerilis innocetiae docet exemplo. Quod enim ait, Quisquis unum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit, uel simpliciter pauperes Christi ab his, qui uelint esse maiores, pro eius ostendi honore recipiendos: uel certe malitia paruulos ipsos esse suadet, ut instar aetatis paruulae simplicitate sine arrogatia, charitatem sine inuidia, deuotionem sine iracundia conferuent. Quod autem coepicitur puerum, significat humiles suo dignos esse complexu ac dilectione, talesque cum impleuerint, quod praecipit, Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde, iure posse gloriari ac dicere: Laeta eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Bene autem cum dixisset, Quisquis unum ex huiusmodi pueris receperit, addidit In nomine meo: ut uidelicet formam uirtutis Bedae tom. 7.

tis, quam natura duce puer obseruat, ipsi pro nomine Christi, iuuante rationis industria, sequantur. Sed quia se in pueris recipi docebat, uidelicet quali caput in membris suis, ne putaretur hoc esse solum quod uidebatur, adiunxit, atque ait: Et quicumque me suscepit, non me suscipit, sed eum qui me misit. Talem se utique ac tantum credi uolens, qualis & quatus est pater. Usque adeo enim, inquit, nihil distat inter me & eum, ut qui me receperit, recipiat & eum qui misit me.

Lucas 9. *Lucas 22.* *Matth. 20.*

Et quisquis scandalizauerit unum ex his pusillis credentibus in me, bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria collo eius, et in mare mitteretur. Quanquam haec generalis possit esse sententia aduersum omnes, qui aliquem scandalizant, tamen iuxta consequentiam sermonis etiam contra apostolos dictum intelligi potest, qui inter se disputantes, quis esset illorum maior, uidebantur inuicem de dignitate contendere. Et si in hoc uitio permanissent, poterant eos quos ad fidem uocabant, per suum scandalum perdere, dum apostolos uiderent inter se de honore pugnare. Quod autem dixit, Bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria collo eius, secundum ritum prouinciae loquitur, quo maiorum criminum ista apud ueteres Iudeos poena fuerit, ut in profundum ligato saxo demergeretur. Et reuera melius innoxium, poena quamuis atrocissima temporalis, tamen uitam finire corpoream, quam laedendo fratrem, mortem animae mereri perpetuam. Recte autem qui scandalizari potest, pusillus appellatur. Qui enim magnus est, quaecumque uiderit, quaecumque passus fuerit, non declinat a fide: qui autem pusillus est animo & paruus, occasiones quaerit quomodo scandalizetur. Propterea denique oportet nos maxime ipsi consulere, qui parui sumus in fide, ne occasione nostri offendatur, & recedat a fide, ac decidat a salute. Notandum sane quod in nostro bono opere aliquando cauendum est scandalum proximi, aliquando uero pro nihilo contemnendum. In quantum enim sine peccato possumus uitare proximorum scandalum, debemus: si autem de ueritate scandalum oritur, utilius permittitur scandalum nasci, quam ueritas relinquatur. Item per molam asinariam secularis uita circuitus ac labor exprimit, & per profundum maris extrema damnatio designatur. Qui ergo ad sanctitatis speciem deductus, uel uerbo ceteros destruit, uel exemplo, melius profecto erat, ut hunc ad mortem sub exteriori habitu terrena acta constringerent, quam sacra officia in culpa ceteris imitabilem demonstrarent. Quia nimirum si solus caderet, ut cunque hunc tolerabilior inferni poena cruciaret.

Et si scandalizauerit te manus tua, abscinde illam. Bonum est tibi debilem introire in uitam, quam duas manus habentem ire in gehennam in ignem inextinguibilem. Quia supra docuerat ne scandalizemus eos, qui credunt in eum, nunc consequenter admonet quantum cauere debeamus eos, qui scandalizare nos, id est, uerbo uel exemplo suo ad ruinam peccati propellere certant. Manum quippe nostram appellat necessarium amicum, cuius opere atque auxilio

quotidiano opus habemus. Sed talis finis lege re in causa anime uoluerit, excludendus est a nostra societate: ne si cum perdito in hac uita partem habere uoluerimus, simul in futura cum illo pereamus. Quod autem subditur:

Ubi uermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur.] In uerme putredine gehennae, sicut in igne ardore designat. Siue uermis dicit seram scelerum poenitentiam, que nunquam in tormentis conscientiae afflictorum morderi cessabit: ut ignis sit poena extrinsecus saeuens, uermis dolor interius accufans.

Et si pes tuus scandalizat te, amputa illum. Bonum est tibi claudum introire in uitam eternam, quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis, etc.] In pede, sicut & in manu charos inemendabiles docet alienados a nobis, ne per immunditiam eorum, quos castigare nequimus, & ipsi polluti pereamus. Sed manus propter opus necessarium nobis, pes sunt dicti tales propter ministerium, discursusque in nostris uisibus accommodos.

Quod si oculus tuus scandalizat te, eijce eum. Bonum est tibi lucum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.] In oculo quoque propter scaldum eruendo iudem nostri carnaliter amici, spiritaliter uero aduersarij designantur. Sed cum nos eorum consulti ac prouisione opus habemus, illi uero consilio nos prauo decipere, atque in iter erroris deflectere quaerunt, penitus nobis eorum omittenda est societas. Scandalum quippe sermo Graecus est, quod nos offendiculum, uel ruinam & impactionem pedis dicere possumus. Quidam scandalum Graece, Latine scrupulum dicunt. Ille ergo scandalizat fratrem, qui ei dicto facto uel minus recto occasionem ruinae dederit. Potest & simpliciter dici, Si quis ita necessarius nobis uidetur esse ut manus, pes & oculus, utilis uidelicet atque sollicitus & acutus ad perspicendum: scandalum autem nobis facit, & per dissonantiam morum nos trahit in gehennam, ne sic quidem temporalibus eius comodis cum periculo animarum nostrarum uti ac refoueri debemus.

IN DIE SANCTI LVCAE. Lucae 10.

In illo tempore, designauit Dominus et alios septuaginta duos, et misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem et locum, quod ipse erat uenturus. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EARUM DEM LECTIOE.

Sicut duodecim apostolos formam episcoporum exhibere simul & premonstrare, nemo est qui dubitet: sic & hos septuaginta duos figuram presbyterorum, id est, secundi ordinis sacerdotum gessisse sciendum est: tametsi primis ecclesiae temporibus, ut apostolica scriptura testis est, utriusque presbyteri, utriusque uocabantur episcopi: quorum unum sapientiae maturitatem, aliterum industriam curae pastoralis significat. Bene autem septuaginta duo mittuntur: siue quia totidem mundi gentibus euangelium praedicandum

Tit. 1. 1. Tim. 3.

erat, ut quomodo duodecim tribus Israel, ita & hi propter exterarum gentes destinarentur imbuendas: seu quod ipso praedicantium numero totus orbis per euangelium summa & indiuidua trinitatis illustrandus intimabatur: sicut solem hunc constet triduanum suae lucis ambitum mundo per septuaginta duas horas afflare solitum. Nam & Dominus ipse se diem, suos uero apostolos horas appellat, dicens: Nonne duodecim horae sunt diei? si quis ambulauerit in die, non offendit. Et in psalmis praecipitur bene, Nunciare diem de die salutare eius, hoc est, lumē de lumine, Deum ueram de Deo uero. Sed & multis sanctae scripturae locis per tres dies mysterium trinitatis ostenditur, praecipue quia Dominus tertia die resurrexit a mortuis. Sed & in ueteri testamento populus ad montem Sinai perueniens, die tertia legem accepit. Idem fluium Iordanem, quo baptismi gratia commendata est, tertia quam adierat die, transtulit.

Et misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem et locum, quod erat ipse uenturus.] Quia duo sunt praecipua charitatis, Dei uidelicet amor & proximi, & minus quam inter duos haberi charitas non potest (nemo enim proprie ad seipsum habere charitatem dicitur, sed dilectione se in alterum tendit, ut esse charitas possit) binos ad praedicandum discipulos Dominus mittit, quatenus hoc nobis tacitus innuat, quia qui charitatem erga alterum non habet, praedicationis officium suscipere nullatenus debet. Bene ante dicitur, quod misit eos ante faciem suam in omnem ciuitatem & locum, quod erat ipse uenturus. Praedicatores enim suos Dominus sequitur, quia praedicatione praue nit, & tunc ad mentis nostrae habitaculum Dominus uenit: uerba exhortationis praecurrunt, atque per haec ueritas in mente suscipitur.

Et dicebat illis: Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.] Messis multa populorum significat multitudinem: operarij pauci, penuriam magistrorum. Isti sunt operarij, de quibus psalmista loquitur: Qui seminant in lachrymis, in gaudio metent. Eunt ibant & fiebant, portantes semina sua. Venientes autem uenient in exultatione, portantes manipulos suos. Et ut apertius loquat, messis multa omnis turba credentium est: operarij pauci, apostoli & imitatores eorum, qui mittuntur ad messem.

Ita, ecce ego mitto uos sicut agnos inter lupos.] Lupos scribas & pharisaeos uocat, qui sunt clerici Iudaeorum.

Nolite portare sacculum, neque per am, neque calceamenta, et neminem per uiam saluaueritis.] Tanta praedicatori debet in Deo esse fiducia, ut praesentis uitae sumptus quamuis non preuideat, tamen sibi hos non deesse certissime sciat: ne dum mens eius occupatur ad temporalia, minus alijs praeuideat aeterna. Cui etiam per uiam neminem salutare conceditur, ut sub quanta festinatione iter praedicationis pergere debeat, ostendatur. Quae si quis uerba etiam per allegoriam uelit intelligi, in sacculo pecuniae clausa est: pecunia uero clausa, est sapientia occulta.

10. ad. 11. Psal. 95. Exod. 19. 10. iue 3.

occulta. Qui igitur sapientiae uerbum habet, sed hoc erogare proximo negligit, quasi pecuniam in sacculo ligatam tenet. Et scriptum est: Sapientia abscondita, & thesaurus absconditus, quae utilitas in utriusque. Quid uero per peram, nisi opera secularium operum exempla signantur? Qui igitur officium praedicationis suscipit, dignum non est, ut onus secularium negotiorum portet: ne dum hoc eius colla deprimat, ad praedicanda coelestia non assurgat. Nec debet stultorum operum exempla conspiciere, ne sua opera quasi ex mortuis pellibus credat munire. Omnis uero qui saluat in uia, ex occasione salutatis itineris, non ex studio obtinendae eiusdem salutis. Qui igitur non amore aeternae patriae, sed praemiorum ambitu salutem audientibus praedicat, quasi in itinere salutem: quia ex occasione, & non ex intentione salutem audientibus exoptat.

In quamcumque domum intraueritis, primum dicit: Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illam pax uestra: sin autem, ad uos reuertetur.] Pax quae ab ore praedicatoris offertur, aut requiescit in domo, si in ea fuerit filius pacis, aut ad eundem praedicatorum reuertitur: quia aut erit quisque praedestinatus ad uitam, & coeleste uerbum sequitur quod audit, aut si nullus audire uoluerit, ipse praedicator sine fructu non erit: quia ad eum pax reuertitur: quoniam ei a Domino pro labore sui operis recompensatur. Ecce autem qui peram & sacculum portare prohibuit, sumptus & alimenta ex eadem praedicatione concedit, nam sequitur:

In eadem autem domo manete, edentes et bibentes quae apud illos sunt.] Si pax nostra recipitur, dignum est ut in eadem domo maneamus, edentes & bibentes quae apud illos sunt: ut ab eis terrena stipendia consequamur, quibus praemia patriae coelestis offerimus. Unde etiam Paulus pro minimo haec ipsa suscipiens, dicit: Si non uobis spiritalia seminauimus, magnam est uestra carnalia metamus: & notandum quod subditur:

Dignus est enim operarius mercede sua.] Quia iam de mercede sunt operis ipsa alimenta sustentationis, ut hic merces de labore praedicationis inchoetur, quae illic de ueritatis uisione perficitur. Qua in re considerandum est, quod uni nostro operi duae mercedes debentur, una in uia, altera in patria: una quae nos in labore sustentat, alia quae nos in resurrectione remunerat.

Et in quamcumque ciuitatem intraueritis, et susceperint uos, manducate quae apponuntur uobis, etc.] Descripto diuersae domus hospitio, quid etiam in ciuitatibus agere debeant, docet: prius uidelicet in omnibus communicare, ab impiorum uero per omnia societate secerni.

In quamcumque ciuitatem intraueritis, et non receperint uos, exeuntes in plateas eius, dicit: Etiam puluerem qui adhaesit nobis de ciuitate uestra, extergimus in uos.] Aut ad contestationem laboris terreni, quem pro illis inane iter susceperunt: aut ut ostenderent usque adeo se ab ipsis nihil terrenum querere, ut etiam puluerem de terra eorum non sibi paterentur adhaerere. Aliter: Pedes discipulorum ipsum opus

Eccles. 20. 10. ad. 11. Psal. 95. Exod. 19. 10. iue 3. 1. Cor. 9. Rom. 15. 40.

in cessumque praedicationis significant: puluis uero quo asperguntur, terrena leuitas est cogitationis: a qua ipsi etiam summi doctores immunes esse nequeunt, cum pro auditoribus sollicitis salubribus curis incessanter intendunt, & quasi per itinera mundi uno uix calcaneo terrae puluerem legunt. Qui ergo receperint uerbum, ipsi afflictiones curasque doctorum, quas pro se tolerabant, in argumentum sibi uertunt humilitatis. Qui uero spreuerint doctrinam, docentium sibi labores & pericula odiumque sollicitudinum ad testimonium damnationis in seclum. Et ipse est puluis qui in euangelij contemptores extergitur, & a quo per bonos auditores euangelistarum subentur pedes ablui, imo per ipsum salutorem narrantur abluti.

Dico autem uobis, quia Sodomis in die illa remissus erit, quam illi ciuitati.] Sodomites quidem inter tot carnis animarumque flagitia, quibus insatiabiliter ardebant, inhospitalis quoque Ezechiele attestate, fuerunt: sed nulli apud eos tales hospites quales apud Iudaeos prophetae, quales apostoli reperiuntur. Et Loth quidem aspectu & auditu iustus erat, non aliquid tamen docuisse, nulla ibi fecisse signa perhibetur. Atque ideo cui multum datum est, multum quaeretur ab eo, potentesque potenter tormenta patientur.

Ua tibi Chorozaïn, ue tibi Bethsaida.] Chorozaïn, Bethsaida & Capharnaum, Tiberias quoque, quam Ioannes nominat, ciuitates sunt Galilaeae, sitae in litore lacus Genezaeth, qui Iordane fluitate efficitur, & ab euangelistis etiam mare Galilaeae, uel mare Tyberiadis appellatur. Plangit ergo Dominus ciuitates, quae post tanta miracula atque uirtutes non poenituerint: peioresque gentilibus, qui naturale solummodo ius dissipabant post descriptae legis contemptum, filium quoque Dei conculcare, gratiasque ingratis spernere non timuerunt.

Quia si in Tyro et Sidone factae fuissent uirtutes, quae in uobis factae sunt, olim in cilicio et cinere sedentes poeniterent.] Impletum uidemus hodie dictum saluatoris, quia scilicet Chorozaïn & Bethsaida praesente Domino credere noluerunt: Tyros autem ac Sidon, & quondam Dauid ac Salomoni amicae fuere, & post euangelizantibus Christi credere discipulis: tantaque fidem deuotione susceperunt, ut Paulum apostolum Tyro abeuntem, cuncti ciues cum uxoribus & filiis usque foras ciuitatem prosequerentur, pulcherrimisque spectaculo tanta hominum multitudo, paucissimos hospites, sed Christi pro fide charissimos ad naues usque uale factura deduceret. Sed quare non olim his qui credere potuerunt, uerum Iudaeis credere noluerunt, sit euangelizatum, ipsius est scire, cuius uniuersae uitae, misericordia & ueritas. Sane quod Dominus ait, In cilicio & cinere sedentes poeniterent, in cilicio quod de pilis caprarum contexitur, asperam peccati pungentis memoriam, qua in die iudicij sinistra pars est induenda, significat: in cinere autem mortis considerationem, per quam tota humani generis massa in puluerem est redigenda, demonstrat. Porro

10. ad. 11. Ezech. 16. 2. Pet. 2. Lucae 11. Sapient. 6. 10. ad. 6. Matth. 4. 2. Reg. 5. 3. Reg. 5. Act. 21. Psal. 24.

in sessione humiliationem propriae conscientiae designat, de qua Psalmista: Surgite postquam sederitis. quod est dicere: Humiliamini sub potenti manu Dei, ut uos exaltet in tempore uisitacionis.

Et tu Capharnaum usque in caelum exaltata, usque ad infernum demergeris. Duplex in hac sententia sensus est, uel ideo ad infernum demergeris, quia contra praedicationem meam superbissime restitisti: uel ideo, quia exaltata est usque ad caelum meo hospitio, ex meis signis atque uirtutibus tantum habens priuilegium, maioribus plecteris supplicij, quia his quoque credere noluit. Et ne quis putare hanc increpationem illis tantummodo ciuitatibus, uel personis, quae Dominum in carne uidentes spernebant, & non omnibus qui hodieque euangelij uerba despiciunt, conuenire, consequenter adiunxit, dicens:

Qui uos audit, me audit: & qui uos spernit, me spernit. Vt in audiendo quisque uel spernendo euangelij praedicatorum non uiles quasque personas, sed Dominum saluatorem, imo ipsum patrem spernere se uel audire diceret, nam sequitur:

Qui autem me spernit, spernit eum qui me misit. Quia proculdubio in discipulo magister auditur, & in filio pater honoratur. potest & ita intelligi: Qui uos spernit, me spernit, Qui non facit misericordiam uni de fratribus meis minimis, nec mihi facit: quia & ipse pro his formam serui & pauperis habitum suscepit. Qui autem me spernit nolens credere Deum, & filium Dei conculcans, spernit eum qui me misit: quia ego & pater unum sumus.

Reuersi sunt autem septuaginta duo cum gaudio, dicentes: Dominus etiam demonia subiiciuntur nobis in nomine tuo. Bene quidem confessi sunt deferentes honorem nomini Christi, sed quia infirma adhuc fide gaudebant in uirtutibus, uide quid audiunt:

Et ait illis: Videbam satanam sicut fulgur de caelo cadentem.

Non modo uideo, sed prius uidebam quando corruit: quod autem ait, Sicut fulgur, uel praecipitum de supernis ad ima lapsum significat, uel quia deiectus, adhuc transfiguratur in angelum lucis. Quia ergo discipulos de signorum operatione uidit elatos, exemplo eos terret, atque ad humilitatem reuocat eius qui primus superbiendo cecidit: ut qui hunc ob superbiam de caelo recedantur eiecitur, multo magis se de terra adituros, si superbierint, humiliandos agnoscant.

Ecce dedi uobis potestatem calcandi supra serpentes & scorpiones, & supra omnem uirtutem inimici, & nihil uobis nocere. Hoc est omne genus immundorum spirituum de obsessis corporibus eiciendi. Quamuis & ad literam rectissime possis accipi. Siquidem & Paulus a uiperis inuasus, nil aduersi patitur: & Ioannes, ut historia tradit, hausto ueneno non laeditur. Hoc sane inter serpentes quid dente, & scorpiones qui cauda nocent, distare arbitror, quod serpentes aperte saeuientes, scorpiones clanculo insidiantes, uel homines uel demones significet. serpentes quae inchoadis uirtutibus uenena praeuersionis obiciunt: scorpiones, quae consummatas uirtutes ad finem uitae cotendunt.

Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus uobis subiiciuntur. De subiectione spirituum cum caro sint, gaudere prohibentur, quia spiritus eijcere sicut & uirtutes alias facere interdum non est eius meriti qui operatur: sed inuocatio nominis Christi hoc agit ad condemnationem eorum qui inuocant, uel ob utilitatem eorum qui uident & audiunt, conceditur: ut licet homines despiciant signa facientes, tamen Deum honorent, ad cuius inuocationem fiant tanta miracula. Nam & in Actibus apostolorum filij Sceuae uidebantur eijcere daemones: & Iudas apostolus cum animo proditoris multa signa inter ceteros apostolos fecisse narratur.

Gaudete autem quod nomina uestra scripta sunt in caelis. Si satanas, inquit, per superbiam caeli sedem cum socijs amisit, non oportet nos de illorum humilitatione, sed de uestra sublimatione gaudere, quatenus unde illi ruere subleuati, uos humiles ascendatis. Non autem pueriliter sapientum, quasi Deus ad remedium obliuionis bonos in caelis, malos scribat in terris, dicente Hieremia. Vniuersi qui derelinquunt te, confundantur, recedentes in terra scribantur: sed salubriter intelligendum, quod siue caelestia seu terrestria quis opera gesserit, per haec quasi literis adnotatus, apud Deum memoriam sit aeternaliter adfixus.

IN SOLENNITATE OMNIUM SANCTORUM. Lucae 6. Matth. 5.

In illo tempore descendens Iesus cum discipulis de monte, stetit in loco campestri, & turbam discipulorum eius. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Electurus apostolos Dominus, in montana subiit: turbas uero docturus, ad campestria redit, quia non nisi in humili Christi turbam uideri sufficiunt. Nam haec est norma quam secutus Apostolus, ait: Non potui uobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus. Quasi paruulis in Christo lac uobis potum dedi, non escam. Non dum enim poteratis, sed ne nunc quidem potestis. Apostoli autem ipsi, secundum Matthaeum, quasi perfectiores, & in monte & aperto saluatoris ore docti esse narrantur. Vbi si qui diligentius utriusque euangelistam uelit perscrutari, potest intelligi cum in monte duodecim discipulos elegit & pluribus, & apostolos nominauit, quod Matthaeus praetermisit, tunc illum habuisse sermonem, quem Matthaeus interposuit, & Lucas tacuit, hoc est in monte: ac deinde cum descendisset in loco campestri, habuisse alterum similem, de quo Matthaeus tacet, Lucas non tacet: & utrunque sermonem eodem modo esse conclusum.

Ab omni Iudaea & Hierusalem, & maritima, & Tyri & Sidonis, etc. Maritimam multitudinem non a proximo mari Galilaeae (neque enim hoc miraculi loco poneret) sed a mari magno reor esse cognominatam, in qua etiam Tyrus & Sidon comprehendi poterant. Verum quia gentium ciuitates sunt Iudaeis

Iudaeis quidem forte data, sed non ab eis possessa, eo quod hostes exterminare nequirent, consulte nominatim ponuntur: ut quanta sit fama uirtusque saluatoris, intimetur, quae exteras etiam ad sanitatem doctrinamque capeffendam ciuitates accersat. Vbi notandum, quia Dominus etiam ueniens ad se gentilibus misertus sit, unde & puerum Centurionis & Cananae filiam approbata petentium fide curauit, non tamen eorum ciuitates intrasse reperitur, ne uidelicet occasione querelae Iudaeis calumniantibus suggereret, sed perfectam potius salutem gentium passionis & resurrectionis suae temporari reseruaret. Quo imminente tempore gentilibus eum uidere querentibus ait: Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum maneret: si autem mortuum fuerit, multum fructum adfert.

Et supra leprosum Domino tangente, mundatur: & hic omnis turba quae eum tangere potuit, spiritus illius uirtute sanatur. Tactus ergo saluatoris, opus est salutis: quem tangere, est fideliter in eum credere: a quo tangi, est eius munere firmari. Sed unusquisque in suo sensu abundat. Turbae quae de longe ad audiendum confluunt, discedentis in campum Domini curantur: discipuli qui in minoribus iam sunt instituti, in montis cacumine ad maiora peruehuntur: e quibus etiam eliguntur, qui eum transfuratum secreto in monte speculentur. Vnus praeter omnibus quasi sublimioris sapientiae fonte inebriandus magistri recumbit in pectore. Raroque uisum uel turbas Dominum ad altiora seque, uel quempiam debilem inuenies in monte curari: sed extincta febre libidinum, accensaque scientiae luce, pedetentim quocumque ad culmen subire uirtutum. Nam & in ueteri testamento Moyses solus cum Iosue montem Dei ascendens, ad regendum uulgus in campo donec rediret, Aaron ordinauit & Hur. Aaron quippe qui interpretatur mons fortitudinis, singularem Dominicae incarnationis excellentiam: Hur uero qui ignis dicitur, donum sancti spiritus insinuat, quia plures in ecclesia paruuli, etiam comitari magistros ad penetranda summam diuinitatis arcana nequeunt, Dominicae tamen incarnationis sacramentis redimi, & spiritus sancti possunt ardore signari.

Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos, dicebat: Beati pauperes, quia uestrum est regnum Dei. Et si generaliter omnibus loquitur, specialius tamen oculos saluator in discipulos leuat: ut his qui uerbum intentae cordis aure percipiunt, latius saporis intimi lumen aperiat. Cui simile est quod Matthaeus ait: Et cum sedisset, accefferunt ad eum discipuli eius, & aperiens os suum docebat eos, dicens: Beati pauperes spiritu. Nam quibus os in monte sedens aperit, ut magna sublimiter audiant, in eos oculos stans in campo dirigit, ut audita patenter intelligant. Beati itaque pauperes, non utique omnes, sed illi tantummodo, qui omne praesentis seculi tam etiam altum uideatur, pro nihilo culmen ducunt. Qui merito regni caelestis per-

hibentur munere digni, quia delectationis humanae probantur cupiditate nudati. Qualem se rex David pauperiem sustinuisse declarans, ait: Ego uero egenus & pauper sum. Et alibi non modo terrestria, sed & ipsa per Dominum super caelestia paruipendens, dicens: Quid enim mihi restat in caelo, & a te quid uolui super terram? Mox ubi spei suae fixisset anchoram, subdendo manifestat: Mihi autem adherere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam. Alioquin nonnulli miserrima conditione paupertatis, & hic seculi gaudijs ob inopiam rerum, & ibi regno Dei ob meritorum nequitiam carent.

Beati qui nunc esuritis, quia saturabimini. Quid esurire beati, quid sitire debeant, Matthaeus exponit, uidelicet iustitiam: apertissime nos instituens, nunquam nos satis iustos aestimare debere, sed quotidianum iustitiae semper amare, imò ardere profectum. Cuius perfectam saturitatem, non in hoc seculo, sed in futuro posse prouenire, supernorum desiderio Psalmista flagrans, ostendit, qui ait: Ego autem cum iustitia apparebo in conspectu tuo, satiabor dum manifestabitur gloria tua. Potest & simpliciter accipi, Beati qui nunc esuritis, qui castigatis corpus uestrum, & seruituti subiicitis, qui in fame & siti uerbo operam datis, quia caelestium tunc gaudiorum habetis uberrate perfrui.

Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Non temporarium damna commodorum, sed uirtutum detrimenta spiritualium qui flent, aeterna beatitudine consolabuntur. Vbi non nostra solum, sed & proximi iubemur commissa desistere. Quem si uos diligimus, consequenter illius & profectum nos gratulari, & defectum necesse est tribulari: nec solum tribulari, uerum ad lachrymas usque succendi. Sic enim Samuel & David peccatum Saulis, & interitum lugent: sic peccatrice ipse Dominus fleuit super ciuitatem: & moerens compassus sororibus, Lazarum quem diuina erat maiestate resuscitaturus, humana prius miseratione desebat: mystice significans eos qui peccati morte sopiuntur, ut reuiuiscere queant a proximis, esse plangendos. Quod autem nunc flentes rursus esse promittit, non pueriliter accipiendum, sed scripturae more, risus nomine mentis exultatio, & affectus quidam laetior intelligendus esse designatus. Sicut Sara risum, inquit, fecit mihi Deus. Et in Iob dictum est: Os autem ueracium replebitur risu. Per quae, ut dixi, nomina gaudium animae figuratur interius.

Beati eritis cum uos oderint homines, & separauerint uos & exprobrauerint. Qui propter diuitias hereditatis Christi in sanctis, propter panem uitae aeternae, propterque spem caelestium gaudiorum fletus, esurire paupertatemque pati desiderat, beatus est. Multo autem beator, qui has inter aduersa uirtutes seruare non trepidat. Quia odiant licet homines corde nefando, dilectum cor Christo ledere nequeunt: separant, & synagoga depellant, Christus inuenit & confirmat: exprobrent nomen crucifixi, ipse commortuos sibi conresuscitat, & confedere facit in caelestibus.

Et cetera.

Et eiecerint nomen uestrum tanquam malum propter filium hominis.] Nomen uestrum quod dicit, nomen Christianorum significat, quod a gentilibus Iudaeisque sapientissime quantum ad ipsos memoria abrasum, & ab hominibus est eiecitum, nulla iam existente causa odij, nisi propter filium hominis: quia uidelicet nomen Christi credentes suum uoluerint facere cognomen, atque ideo nominis summi persecutores, hominum non immerito nomine notantur. Beati, inquit, eritis, cum uos oderint homines, docens eos ab hominibus infandandos, sed ultra homines esse beandos.

Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces uestra multa est in caelo.] Non hoc a quolibet patiente, sed ab eo qui supernae tantum mercedis intuitu patitur, praecipuum potest impleri: ut scilicet inter ipsas persequentium manus, aequali, imo latiori adhuc corde uerseur. Non ad hoc nostri similes ualent, sed eorum qui ibant gaudentes a conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Qui ergo multa in terris pro Christo sustinet aduersa, multa in caelis a Christo recipiet dona. Ceterum quanta ab Helia uerborum iacula falsi sustinere prophetae, quos deridens aiebat, Clamate uoce maiore, Deus enim est Baal, & forsitan loquitur, aut in diuersorio est, aut in itinere, aut certe dormit, ut excitetur. Quanta dedere stragem qui octingenti simul & quinquaginta sunt interempti. Verum quia Baal & non Christus in causa erat, nec irrisi gaudebant, nec occisi palam, sed poenitentiam meruere perennem.

Secundum haec enim faciebant prophetis patres eorum.] Bene exemplo adhortatus est, quia uera dicentes, solent persecutionem pati. Nec tamen ideo prophetae antiqui timore persecutionis a ueritatis praedicatione defecerunt. Norandum sane quia sicut Matthaeus per octo quas posuit beatitudines, octauam spei nostrae perfectionem, quae resurrectionis gloriae dedicatur, insinuat, ita Lucas per quatuor uirtutes amplectitur cardinales. Beati enim pauperes, qui per temperantiam a mundi refrenantur illecebris. Beati esurientes, qui sua fame commoniti, esurientibus esse miserandum, & ipsi per iustitiam miserentur ut ualent. Nam elemosynam qua Christo non nostra donamus, sed sua reddimus, iustitiam recte dici testatur Psalmista, qui ait: Dispersit dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi. Iustitia est enim qua sua cuique tribuimus, ne mini quicquam debeant, nisi ut inuicem diligamus. Beati qui per prudentiam inter bonum dinoscentes & malum, occidua flere, & ad aeterna norunt anhelare. Beati qui per fortitudinem fidei omnia ualent molesta tolerare. Igitur qui necdum consummata uirtutis arcem conscendere ualent, generalis interim perfectionis sunt beatitudine persequendi: quatenus a bonis paulatim ad meliora progressi, dum consistendi in planicie Domino libenter auscultant, ad hunc quandoque in monte sedentem sublimiter ascendunt. Nam quorum adhuc edomandis instruen-

disque cordibus insistit, hos quasi stans qui situs est laborantis, affatur: quos uero longo studij spiritalis exercitio promptos, iamque dociles inuenit, his libertate ac dignitate magistrum quasi quietus saluator residens, mystica quaeque de supernis intimat. Quae spiritalium differentia profectum in Israelitica plebis est habitu pulcherrimis expressa figuris, ubi uulgus omne quibuslibet uestibus utens, in quatuor angulis palliorum hyacinthinis sibi fimbrias est facere praecipuum: Sacerdotes quatuor habere uestes, totidem mysticis coloribus mira uarietate distinctas: Pontifices & ea quae sacerdotes, & alia quatuor indumenti genera colorum quidem eorumdem, sed sublimioris gratia dignitatis, & auro interlucente corusca, & patriarcharum atque ipsius Domini nomine redimita gestare. Quae per singula uel exponere, uel solum proponere, proprii industriam spectat operis.

HOMELIA ALIA IN SOLENNITATE omnium sanctorum.

Hodie dilectissimi, omnium sanctorum sub una solennitatis laetitia celebramus festiuitatem, quorum societate caelum exultat, quorum patrocinij terra latatur, triumphis ecclesia sancta coronatur, quorum confessio quanto in passione fortior, tanto est clarior in honore: quia dum erit pugna, creuit & pugnantium gloria, & martyrij triumphus multiplici passionum genere adornatur, perque grauiora tormenta grauiora fuere & praemia, dum catholica mater ecclesia, quae per totum orbem longe lateque diffusa est, in ipso capite suo Christo Iesu edocita est contumelias, cruce & morte non timere: magis magisque roborata, non resistendo, sed perfrendo, uniuersos quos agmine inclyto carcer poenalis inclusit, pari & simili calore uirtutis ad gerendum certamen, gloriam triumphalem inspirauit. O uere beata mater ecclesia, quam sic honor diuinae dignationis illuminat, quam uincuntium gloriosus martyrum sanguis exornat, quam inuoluta confessionis candida induit uirginitas. Floribus eius nec rose nec lilia defunt. Certent nunc charissimi singuli, ut ad utroque honores amplissimam accipiant dignitatem, coronas uel de uirginitate candidas, uel de passione purpureas: in caelestibus castris pax & acies habent flores suos, quibus milites Christi coronantur. Dei enim ineffabilis & immensa bonitas, etiam hoc prauidit, ut laborum quidem tempus & agonis non extenderet, ne longum faceret aut aeternum, sed breue, & ut ita dicam momentaneum: ut in hac breui & exigua uita agones essent & labores, nulla uero quae aeterna est, corona & praemia meritorum, ut labores quidem cito finirentur, meritorum uero praemia sine fine durarent, ut post huius tenebras uisuri essent candidissimam lucem, & accepturi maiorem passionum cunctarum acerbitatibus beatitudinem, testan-

stante hoc idem apostolo, ubi ait, Non sunt condignae passionis huius temporis ad superuenturam gloriam, quae reuelabitur in nobis: quam laxo sinu de praesidio reuertentes, ciuitas caelestis excipit, de hoste prostrato trophaea ferentibus occurrit. cum triumphantibus uiris & foeminae ueniunt, qui cum seculo sexum quoque uicerunt, & geminata gloria militum, uirgines cum pueris, teneros annos uirtutibus tranieuntes: sed & caetera fidelium turba aulae perpetuae regiam intravit, qui sinceritatem fidei inconculsis praecipitorum caelestium disciplinis unita pace obseruauerunt. Ergo agite nunc fratres, adgrediamur iter uitae, reuertamur ad ciuitatem caelestem, in qua scripti sumus, & ciues decreti. Non sumus hospites, sed ciues sanctorum & domestici Dei, etiam illius haeredes, cohæredes autem Christi: huius nobis urbis ianuas aperiet fortitudo, & fiducia latum praebit ingressum. Consideremus ergo inclytam urbis illius felicitatem, in quantum considerare possibile est: ut enim uere est, comprehendere nullus sermo sufficit. Dicitur de ea in quodam loco sic: quod auferet tibi dolor, & tristitia & gemitus. quid hac uita beatius, ubi non est paupertatis metus, non aegritudinis imbecillitas? Nemo legerit, irascitur nemo: nemo inuidet, cupiditas nulla exardescit: nullum ibi desiderium honoris pulsatur, aut potestatis ambitio: nullum ibi diaboli metus, insidiae daemonum nullae, terror gehennae procul: mors neque corporis neque animae, sed immortalitatis munere uita iucunda: nulla erit tunc usquam discordia, sed cuncta consona, cuncta conuenientia: quia omnium erit sanctorum una concordia, pax cuncta & laetitia continet. Tranquilla sunt omnia & quietata, iugis splendor, non iste qui nunc est, sed tanto clarior, quanto felicius: quia ciuitas, ut legitur, illa non egebit lumine solis, sed Dominus omnipotens illuminabit eam, & lucerna eius est agnus. Ibi sancti fulgebunt ut stellae in perpetuas aeternitates, & sicut splendor firmamenti qui erudunt multos. Quapropter nox ibi nulla, nulla tenebrae, concursus nubium nullus, nec frigoris aut ardoris asperitas ulla: sed talis quaedam erit rerum temperies, qualem nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, nisi illorum qui ea perfrui digni inueniuntur, quorum nomina scripta sunt in libro uitae: qui & lauerunt stolas in sanguine agni, & sunt ante sedem Dei, seruiuntque ei die ac nocte. Non est senectus ibi, nec senectutis miseria, dum omnes occurrunt in uirum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi. Verum super haec omnia est consociari angelorum & archangelorum coetibus, thronis etiam & dominationibus, principatibus & potestatibus, omniumque caelestium supernarum uirtutum conubertibus perfrui, & inuerti agmina sanctorum splendidis sideribus micantia, patriarcharum splendide fulgentia, prophetarum splendentia, apostolorum in duodecim tribubus Israel orbem iudaeantia, martyrum purpureis uictoriae coronis lucentia: uirginum quoque coruscantia ferta ge-

stantes inspicere. De rege autem, qui horum mediis residet dicere, uox nulla sufficit: effugit enim omnem sermonem, atque omnem sensum humanae mentis excedit decus illud, illa pulchritudo, illa uirtus, illa gloria, illa magnificentia, illa maiestas. Ultra enim omnem sanctorum est gloriam ipsius inestimabilem adipisci conspectum, & splendore maiestatis eius irradiari. Sic enim quotidie oporteret nos tormenta perferre, sic ipsam gehennam paruo tempore tolerare, ut Christum uidere possimus in gloria uenturam, & sanctorum numero sociari. Nonne erat dignum pati omne quod triste est, ut tanti boni tantaeque gloriae participes haberemur? Quae erit illa, fratres charissimi, iustorum gloria, quae grandis sanctorum laetitia, cum unaquaeque facies fulgebit ut sol, cum ordinibus distinctis populum suum Dominus in regnum patris sui ceperit recensere, & meritis atque operibus sanctorum praemia promissa restituere: pro terrenis caelestia, pro temporalibus sempiterna, pro modicis magna praestare: adducere sanctos in uisum patris gloriae, & facere in caelestibus consedere, ut sit Deus omnia in omnibus, & aeternitatem quam amatoribus promissit suis, & immortalitatem largiri, ad quam eos sanguinis sui uiuificatione reparauit: denuo ad paradysum reducere, regnum caelorum fide & ueritate suae sollicitationis aperire. Haec haereant firmiter sensibus nostris, haec intelligantur plena fide, haec corde toto diligantur, haec indelentium operum magnanimitate adquirentur. Res posita est in potestate facientis: quia regnum caelorum uim patitur. Res ista o homo, id est regnum caeleste, aliud non querit precium nisi te ipsum: tantum ualeat, quantum es tu: te da, & habebis illam. Quid turbaris de preciorum Christus semet ipsum tradidit, ut adquiret te regnum Deo patri, ita & tu te ipsum da, ut sis regnum eius, ac non regnet peccatum in mortali tuo corpore, sed spiritus in acquisitionem uitae. ad hanc igitur operum salutarium delectet nos peruenire palmam. Libenter ac prompte certemus omnes in agone iustitiae, Deo & Christo spectante curramus, & qui seculo & mundo maiores esse iam coepimus, cursum nostrum nulla seculi cupiditate tardemus. Si expeditos, si celeres in hoc operis agone currentes dies nos ultimos inuenerit, nusquam Dominus meritis nostris deerit remunerator. Qui coronam in persecutione purpuream pro passione donabit, ipse in pace uincens pro iustitiae meritis dabit & candidam. Nam nec Abraham, nec Isaac, nec Iacob occisi sunt, & tamen fidei & iustitiae meritis honorati, inter patriarchas primi esse meruerunt. ad quorum congregatur conuiuium, quisquis fidelis, & iustus & laudabilis inuenitur. Memores esse debemus uoluntatem non nostram, sed Dei facere debere: quia qui fecerit eius uoluntatem, manet in aeternum, quomodo & ille manet in aeternum. Quapropter, charissimi mi, mente integra, fide firma, uirtute robusta, charitate perfecta, parati ad omnem uoluntatem Dei

Dei simus. conseruantes fortiter Dominica man-
 data: in simplicitate innocentiam, in charitate
 concordiam: modestiam in humilitate, diligen-
 tiam in administratione: uigilantiam in adiu-
 uandis laborantibus, misericordiam in fouen-
 dis pauperibus: in defendenda ueritate constan-
 tiam, in disciplinae seueritate censuram, ne ali-
 quid ad exemplum honorum factorum desit in
 nobis. Haec sunt enim uestigia, quae nobis sancti
 quique reuertentes in patriam reliquerunt, ut il-
 lorum semitis inhaerentes, sequeremur & gau-
 dia. Patriam quoque nostram paradysum cum il-
 lis computemus, parentes patriarchas iam ha-
 bere coepimus, quid non properamus & curri-
 mus, ut patriam nostram uidere, ut parentes sa-
 lutare possimus? Magnus nos illic charorum nu-
 merus expectat, parentum, fratrum, filiorumque
 frequens nos & copiosa turba desiderat (iam de
 sua incolumitate secura, adhuc de nostra salu-
 te sollicita) ad eorum complexum & conspectum
 uenire: quanta & illis & nobis in communelabi-
 titia est, qualis illic coelestium uoluptas conser-
 uorum societate expectantium, quam summa
 & perpetua felicitas. Illic apostolorum glorio-
 sus chorus, illic prophetarum exultantium nu-
 merus insignis: illic martyrum populus innume-
 rabilis ob certaminum uictoriam coronatus, il-
 lic clarissima uirginum turba laetatur, illic etiam
 confessorum fortitudo laudatur. Sed & illorum
 remunerationi censentur, qui praecipua Domi-
 nica seruantes, ad coelestes thesauros terrena pa-
 trimonia transulerunt. Ad hos si uenire dele-
 ctat, auida cupiditate properemus, ut cum his
 citò esse, & citò ad Christum uenire contingat:
 eum per huius itineris ducem habeamus salu-
 tis auctorem, lucis principem, latitiae largito-
 rem, qui uiuit & regnat cum Deo patre omni-
 potenti & spiritu sancto.

HOMELIA ALIA IN NA-
 tuitate omnium San-
 ctorum.

Legimus in Ecclesiasticis historijs, quod san-
 ctus Bonifacius, qui quartus à beato Grego-
 rio Romanae urbis episcopatum tenebat, suis
 precibus à Phoca Caesare impetraret, donari ec-
 clesiae Christi templum Romae, quod ab anti-
 quis Pantheon ante uocabatur, quia hoc quasi
 simulachrum omnium uideretur esse deorum: in
 quo eliminata omni spurcitia, fecit ecclesiam san-
 ctae Dei genitricis, atque omnium martyrum Chri-
 sti, ut exclusa multitudine daemonum, multitu-
 do ibi sanctorum à fidelibus in memoria habe-
 retur: & plebs uniuersa in capite calendarum
 Nouembrium, sicut in die natalis Domini, ad ec-
 clesiam in honore omnium sanctorum conse-
 cratam conueniret, ibique missarum solennitate à
 praesule sedis Apostolicae celebrata, omnibusque
 rite peractis, unusquisque in sua cum gaudio re-
 mearet. Ex hac ergo consuetudine sanctae Ro-
 manae ecclesiae, crescente religione Christiana,

decretum est, ut in ecclesijs Dei, quae per orbem
 terrarum longe lateque construuntur, honor &
 memoria omnium sanctorum, in die qua praedi-
 ximus, haberetur: ut quicquid humana fragili-
 tas per ignorantiam uel negligentiam, seu per
 occupationem rei secularis, in solennitate san-
 ctorum minus plene peregerit, in hac obserua-
 tione solueretur, quatenus eorum patrocinijs
 protecti, ad superna polorum gaudia perueni-
 re ualeamus. Beata Dei genitrix, & semper
 uirgo Maria, templum Domini, sacrarium spi-
 ritus sancti, uirgo ante partum, uirgo in partu,
 uirgo post partum, praesentis solennitatis diei,
 cum suis uirginibus expers nullo modo creden-
 da est: quae Dei populū faciendo monebat sper-
 nere perituri luxus seculi, à lenocinio mortalis
 naturae declinare, carnis pudicitiam, cum uirgi-
 nitatis honore, intra cordis hospitalia obserua-
 re, eamque omnium uirtutum reginam, & fructū
 salutis perpetuae: sociam quoque esse angelorum
 suis affirmabat exemplis, ita ut innumeras
 utriusque sexus multitudo, eius sequeretur uesti-
 gia, & relictis nuptiarum copulationibus, spre-
 taque liberorum propagine, sponso qui in caelis
 est, perenni mente, actu, habitu & gestu applica-
 re se maluerunt: orationibus non deficiendo
 instantes, ieiunijs adherentes, uigilias sacras
 adamantes, elemosynas sectantes, pauperes re-
 creantes, nudos uestientes, infirmos uisitantes,
 in tribulatione gaudentes, in uerbis calumniae
 uel contumeliae patientes: in augmento suae pro-
 fectionis humiles, in damno rerum temporalium
 Deo gratias agentes. His omnibus & his si-
 milibus pro desiderio regni coelestis, & pro-
 pter spem aeternae remunerationis, ardentissi-
 mo amore indefinenter atque libenter insistentes,
 sic in charitate Dei, ac proximorum amore per-
 seuerantes, Deo soli uitam finire gaudabant.
 O altitudo diuitiarum sapientiae & scientiae Dei,
 quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, &
 inuestigabiles uiae eius? Quis enim cognouit
 sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit,
 aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? quo-
 modo ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt om-
 nia? ipsi honor & gloria in secula seculorum,
 amen: qui superna caelorum regna spiritibus an-
 gelicis ad laudem & gloriam, atque honorem sui
 nominis ac maiestatis in perpetuum miro ordi-
 ne collocauit. De quibus plura loqui pertime-
 scimus, quia soli Deo scire est, quomodo uel quae
 admodum eorum inuisibilis absque contagione
 seu diminutione in sua sola puritate consistat na-
 tura. Sed tamen nouem esse angelorum ordi-
 nes, ad Dei iudicia ac ministeria complenda,
 testante sacro eloquio cognouimus: quorum
 principatus atque potestas subtiliter ac mirabili-
 ter omnipotentis nutu distinguitur. Alij ex illis
 ad nos in mundum missi, futura praedicando per-
 ueniunt: alij ad hoc sunt constituti, ut per eos si-
 gna & miracula frequentius fiant: alij subiectis
 angelorum spiritibus praesunt, eisque ad explen-
 da diuina mysteria disponendo principantur:
 alij mira potentia ceteris praeminent, pro eo
 quod

quod eis ad obediendum alia angelorum agmi-
 na subiecta sunt: alij tanta diuinitatis gratia re-
 plentur, ut in eis Dominus sedeat, & per eos sua
 iudicia decernat: alij tanto perfectiori scientia
 pleni sunt, quanto claritatem Dei uicinius con-
 templantur: alia uero ita Deo coniuncta sunt
 angelorum agmina, ut inter haec & Deum nulli
 alij intersint, & tanto magis ardent amore, quā
 to subtilius claritate diuinitatis eius aspiciunt.
 Talibus, ut diximus, à primordio incipientis ui-
 tae beatorum spirituum distinctionibus, super-
 na caelorum regna à Deo conditore, in perpetuum
 mirabiliter collocata, subsistunt. Nos ergo
 fratres charissimi, antiquorum memoriam
 praecedentium patrum, quos ante legem, & sub
 lege scriptura sancta demonstrante cognoui-
 mus, ad hoc tantummodo proferimus, ut faci-
 lius intelligere ualeatis, quanta uel qualis sit hu-
 ius sacratissima praesentia diei: quae cum omni-
 bus his de quibus loquimur, sine fine consistat ho-
 nesta. Nunc uero reuertamur ad eos, quos un-
 da baptismatis, & effusio sanguinis Christi, ab-
 errore paterni delicti, ab squalore uetustae gen-
 tilitatis, in nouo testamento per gratiam spiri-
 tus sancti abludo purgauit: quorum oculi beati,
 qui Christum in carne uenientem uidere me-
 ruerunt. Huius tam praeclarae uisionis Ioannes
 baptista, qui eodem angelo, quo Christus denū-
 ciant conceptus est, in exordio praedicationis
 atque baptismatis primatum tenebat: qui Iesum
 peccata mundi tollentem, uidendo agnouit, ac di-
 gitato demonstrauit, quo internatos mulierum non
 surrexit maior, Christo attestante. Qui merito
 praecursor Domini, praeco iudicis, propheta al-
 tissimi nuncupatur: quinondum editus, Chri-
 stum mundo uenturum prophetauit, & ad redē-
 ptionem animarum ad inferos descendentem,
 gloriosa praecurrit passione. Huic athletae
 Dei electio concordat duodenus apostolorum
 numerus, quos à primis miraculorum uirtuti-
 bus, ad componendum nouae fidei fundamentum,
 erigendumque adhuc tenerae statum ecclesiae di-
 uina prouidentia, ex omnibus quos capiebat
 mundus, elegit, ut in omnem terram sonus eo-
 rum praedicationis exiret, & in fines orbis ter-
 ra eorum uerba procederent. Qui uera uita, id
 est, Christo tanquam palmites adherentes, quo-
 rum fructus in sempiternum permanens non
 marcescit: quibus ipse Dominus locutus est di-
 cens, Vos estis lux mundi. Non potest ciuitas
 abscondi supra montem posita, neque accendunt
 lucernam, & ponunt eam sub modio, sed supra
 candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo
 sunt. Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut
 uideant opera uestra bona, & glorificent patrem
 uestrum, qui in caelis est. Et iterum, iam non di-
 cam uos seruos, sed amicos, quia seruus nescit
 quid faciat dominus eius: uos autem dixi ami-
 cos, quia omnia quaecumque audiui à patre meo,
 nota feci uobis. Et quodcumque ligare uoluissent
 super terram, ligatum esse & in caelis: & quod-
 cumque soluerent super terram, solutum esse in cae-
 lis promissit. Et iterum, cum uenisset ad iudicium

Bedae tom. 7.

dum seculum, eos super sedes duodecim esse sessu-
 ros, & secum iudicatuos orbem terrae praedixe-
 rat. Talibus, ut credimus, patronis, haec dies sub-
 iecta declaratur. His subiectum est triumphale
 martyrum nomen, qui per diuersa tormentorum
 genera, Christi passionem non lassescitibus
 praecordiorum mentibus imitabantur. Alij ferro
 perempti, alij flammis exusti, alij flagris uerbe-
 rati, alij uentibus perforati, alij cruciati patibu-
 lo, alij pelagi periculo subiecti, alij uiui decora-
 ti, alij uinculis macipati, alij linguis priuati, alij
 lapidibus obruti, alij frigore afflicti, alij fame cru-
 ciati: alij uero truncatis manibus, siue ceteris ce-
 sis membris, spectaculum contumeliae in popu-
 lis nudi propter nomen Domini portantes. Hi
 sunt triumphatores & amici Dei, qui contem-
 nentes sceleratorum iussa principum, modò co-
 ronantur & accipiunt palmas laborum: qui sun-
 dati erant supra firmam petram, id est Christum.
 De talibus & huiusmodi Apostolus mente co-
 punctus, ingemiscens ait, Sancti ludibria & uer-
 bera experti, in super & uincula & carceres. La-
 pidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione
 gladii mortui sunt. Circuierunt in melotis, in pel-
 libus caprinis: egentes, angustiati, afflicti, qui-
 bus dignus non erat mundus, & cetera. Et bea-
 tus papa Gregorius in expositione cuiusdam
 Euangelij, de istiusmodi bellatoribus querimo-
 niam faciendo, Ecce, inquit, electi Dei carnem
 domant, spiritum roborant, daemonibus impe-
 rant, uirtutibus coruscant: praesentia despiciunt,
 aeternam patriam cum uocibus moribusque pre-
 dicant: eam etiam moriendo diligunt, atque ad il-
 lam per tormenta pertingunt. Occidi possunt,
 & flecti nequeunt: & si coram hominibus tormen-
 ta passi sunt, spes illorum in mortalitate plena
 est: in paucis uexati, in multis bene disponen-
 tur: quomodo Deus tentauit eos, & inuenit il-
 los dignos se. Tanquam aurum in fornace proba-
 uit illos, & quasi holocausta hostiam accepit il-
 los. Nunc ergo martyrum Christi certamina atque
 uictorias audiuiimus, eis nimirum hunc diem tan-
 tum credimus sanctificatum, quantum in semeti-
 ipsis ut sanctificaretur, laborare per tormenta
 non cessauere: Christi uero sacerdotibus atque do-
 ctoribus siue confessoribus, huius festiuitatem
 diei non ignotam esse credimus, qui corda fide-
 lium spiritualiter quasi imbribus irrigant coele-
 stibus, ut feliciter proferre in marcescibilem bo-
 norum operum possint fructum: qui talenta si-
 bi credita non solum reddere, uerum etiam cum
 usura sine fraude amplificare procurauerunt:
 qui bonum, quod per gratiam spiritus sancti in-
 telligendo didicerunt, non sibi tantummodo
 profuturum, sed & alijs subiectorum mentibus,
 secundum Apostoli praecipuum arguendo, ob-
 secrando, increpando, curamque faciendo insere-
 re nitentur. Quorum mens lucidissima, ma-
 nus uero plene sunt munditia, eo quod in men-
 sa altaris sacrosancta Christi corporis & san-
 guinis mysteria celebrantes, & in sui cordis pe-
 netralibus hostiam uiuam, Deoque placentem, id
 est, semetipsos sine macula atque admixtione
 k prau

nire, atq; instituire uolēs Saluator, & supra ab hypocritis pharisaeorum attendere, & hic a car-

nificum caede praecipit non timere: quia uidelicet post mortem ne horum crudelitas, nec eorum ualeat simulatio durare: Domino potius qui semper uideat placendum, Dominum qui semper punire uel liberare queat, esse timendum.

Nonne quinq; passeris ueneunt dipondio? Et unus ex illis non erit in obliuione coram Deo. Si minutissima, inquit, animalia, & quae quolibet per aera feruntur uolatilia, Deus obliuisci non potest, uos qui ad imaginem facti estis creatoris, non debetis terri ab ijs, qui occidunt corpus: quia qui irrationalia gubernat, rationalia curare non desinit. Dipondius quo quinq; passeris ueneunt, id est, uenduntur, genus est ponderis leuissimi ex duobus assibus compositi. Querit fortasse aliquis, quomodo dicat Apostolus, Nūquid de bobus cura est Deo? cum utiq; bos passere preciosior existat. Sed aliud cura, aliud uero est scientia. Deniq; numerus capillorum, de quibus consequenter ait: Sed et capilli capitis uestri omnes numerati sunt. Non in actu computationis, sed in facultate cognitionis accipitur. Non enim sollicitam Deus cura numerantis intendit excubiam, sed cui cognita sunt omnia, quasi numerata sunt omnia. Bene autem numerata dicuntur, quia quae uolumus seruare, numeramus. Vbi immensam Dei erga homines ostendit prouidentiam, & ineffabilem signat affectum, quod nil nostrum lateat Deum, & parua etiam ociosaq; dicta eius scientiam non fugiant. Derident intelligentia ecclesiasticam in hoc loco, qui carnis resurrectionem negant, quasi nos ipsam terrenam materiam, quae discedent anima fit cadauer, ita resurrectione reparandam dicamus, ut ea quae dilabuntur, & in alias atq; alias altarum rerum species formasq; uertuntur: quauis ad corpus redeant unde dilapsa sunt, ad eandem quoq; corporis partes ubi fuerunt, redire nec esse sit. Alioquin si capillus capitis redit, quod tam crebra torsura detrahit, si unguibus quod totiens depresso extitio immoderata & indecens cogitantibus, & ideo resurrectionem carnis non credentibus occurrit informositas. Sed quemadmodum si statua cuiuslibet solubilis metalli aut igne liquefceret, aut contereretur in puluerem, aut confunderetur in massam, & eam uellet artifex rursus ex illius materiae quantitate reparare, nihil interesset ad eius integritatem, quae particula materiae cui membrum statuta redderetur, dum tamen totum ex quo constituta fuerit resumeret: ita Deus mirabiliter atq; ineffabiliter artifex de toto quo caro nostra consisterat, eam mirabili & ineffabili celeritate restituet: nec aliquid attrinabit ad eius redintegrationem, utrum capilli ad capillos redeant, & ungues ad ungues, an quicquid eorum perierat mutetur in carnem, & in partes alias corporis reuocetur, curante artificis prouidentia, ne quid indecens fiat.

Nolite ergo timere, multis passeribus pluris estis. Non plures estis legendum est, quod ad comparatione numeri pertinet: sed plures estis, hoc est, ma-

ioris apud Deum meriti, dignitatis & aestimationis, quam innumera passerum uel corpora uel genera computamini.

Dico autem uobis, Omnis qui cumq; confessus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illum coram angelis Dei. Qui autem negauerit me coram hominibus, denegabitur coram angelis Dei. Respicit ad superiora, ubi dictum est operata quaelibet & abscondita esse reuelanda, concludens hanc reuelationem non in uili quolibet conciliabulo, sed in conspectu supernae ciuitatis aeternae regis ac iudicis agendam. Et ne ex eo quod ait, eos qui se negauerint esse denegandos, una cunctorum, hoc est, eorum qui studio, & eorum qui infirmitate uel ignorantia negant conditio putaretur, continuo subiicit:

Et omnis qui dicit uerbum in filium hominis, remittetur illi: ei autem qui in spiritum sanctum blasphemauerit, non remittetur. Qui scandalizatur carne mea, me hominem tantum arbitras, quod filius sim fabri, & fratres habeam Iacobum, & Ioseph, & Iudam, & homo uorator ac uini potator sim, talis opinio a blasphemia quanquam culpa non careat erroris, tamen habet ueniam propter corporis utilitatem: qui autem manifeste intelligens opera Dei, cum de uirtute negare non possit, eadem stimulat inuidia calumniatur, & Christum Deiq; uerbum, & opera spiritus sancti dicit esse Beelzebub, isti non dimittetur, neq; in praesenti seculo, neq; in futuro. Non quod negemus & ei si poenitentiam agere possit, posse dimitti ab eo qui uult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire: sed quod ipsi iudici & largitori ueritatis credentes, qui & se poenitentiam semper accepturum, & hanc blasphemiam nunquam dicit esse remittendam, credamus hunc blasphemum exigentibus meritis, sicut nunquam ad remissionem, ita nec ad ipsos dignae poenitentiae fructus esse peruenturum, iuxta quod Ioannes euangelista de quibusdam blasphemiae suae merito excacatis uerissime scripsit: Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Esaias: Excacauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, ut non uideant oculis, & intelligant corde, & conuertantur & sanem illos. Quidam sane uolunt illum dicere uerbum, uel blasphemare in spiritum sanctum, qui unitati ecclesiae ubi in spiritu sancto sit remissio peccatorum, corde impoententi resistit, dicentes unum esse suffugium, ne sit irremissibilis blasphemia, cor impoentens caueatur. Quorum multis sententia nequaquam firma uidetur, quia uidelicet quisquis unitati ecclesiae corde impoententi resistit, siue ille Iudaeus seu gentilis, siue etiam haereticus sit, potest utiq; remissionem habere peccatorum in spiritu sancto, si ad unitatem ecclesiae corde poenitenti refugerit. Sed dicunt, Quamdiu corde impoententi quis spiritui gratiae resistit, tam diu non habet remissionem. At illi obijciunt hanc conditionem in cunctis constare criminibus. Quomodo enim quamdiu quis fornicationem, idololatriam, adulterium, masculorum concubitum, furtum, ceteraq; flagitia gesserit, non habet hereditatem in regno Christi & Dei:

Et omnis qui dicit uerbum in filium hominis, remittetur illi: ei autem qui in spiritum sanctum blasphemauerit, non remittetur. Qui scandalizatur carne mea, me hominem tantum arbitras, quod filius sim fabri, & fratres habeam Iacobum, & Ioseph, & Iudam, & homo uorator ac uini potator sim, talis opinio a blasphemia quanquam culpa non careat erroris, tamen habet ueniam propter corporis utilitatem: qui autem manifeste intelligens opera Dei, cum de uirtute negare non possit, eadem stimulat inuidia calumniatur, & Christum Deiq; uerbum, & opera spiritus sancti dicit esse Beelzebub, isti non dimittetur, neq; in praesenti seculo, neq; in futuro. Non quod negemus & ei si poenitentiam agere possit, posse dimitti ab eo qui uult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire: sed quod ipsi iudici & largitori ueritatis credentes, qui & se poenitentiam semper accepturum, & hanc blasphemiam nunquam dicit esse remittendam, credamus hunc blasphemum exigentibus meritis, sicut nunquam ad remissionem, ita nec ad ipsos dignae poenitentiae fructus esse peruenturum, iuxta quod Ioannes euangelista de quibusdam blasphemiae suae merito excacatis uerissime scripsit: Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Esaias: Excacauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, ut non uideant oculis, & intelligant corde, & conuertantur & sanem illos. Quidam sane uolunt illum dicere uerbum, uel blasphemare in spiritum sanctum, qui unitati ecclesiae ubi in spiritu sancto sit remissio peccatorum, corde impoententi resistit, dicentes unum esse suffugium, ne sit irremissibilis blasphemia, cor impoentens caueatur. Quorum multis sententia nequaquam firma uidetur, quia uidelicet quisquis unitati ecclesiae corde impoententi resistit, siue ille Iudaeus seu gentilis, siue etiam haereticus sit, potest utiq; remissionem habere peccatorum in spiritu sancto, si ad unitatem ecclesiae corde poenitenti refugerit. Sed dicunt, Quamdiu corde impoententi quis spiritui gratiae resistit, tam diu non habet remissionem. At illi obijciunt hanc conditionem in cunctis constare criminibus. Quomodo enim quamdiu quis fornicationem, idololatriam, adulterium, masculorum concubitum, furtum, ceteraq; flagitia gesserit, non habet hereditatem in regno Christi & Dei:

his uerbo criminibus abdicatis potest abluī, sanctificari, iustificari in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in spiritu Dei nostri. Ita, inquit, etiam impoentens, quamdiu cor impoentens habuerit, non potest habere ueniam: mox uero ut poenituerit, consequitur & ueniam, nulloq; discrimine impoententia ceteris obligator aut irremissibilior inuenitur esse peccatis, quae in similitudinem scelerum ceterorum usq; ad poenitentiam manens, mox acta poenitentia debilitatur: sola autem blasphemia in spiritu sanctum qua quisq; in similitudine diaboli & angelorum eius contra conscientiam suam maiestatem dei tatis oppugnare non trepidat, non habet remissionem in aeternum, sed reus erit aeterni delicti, sicut euangelista Marcus euidenter exponit, qui posito hoc Domini testimonio subiunxit atq; ait, quoniam dicebat, Immundum spiritum habet. Nam neq; hi qui spiritum sanctum non esse, neq; qui hunc esse quidem, sed Deum non esse, neq; qui hunc Deum quidem esse, sed patre filioq; minorem credunt & confitentur, quia non inuidia diabolica, sed humana ignorantia ducti faciunt, hoc irremissibilis blasphemiae criminis tenetur. Quapropter principes Iudaeorum proprie, & quicq; similis inuidiae peste corrupti maiestatem blasphemant, sine fine peribunt.

his uerbo criminibus abdicatis potest abluī, sanctificari, iustificari in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in spiritu Dei nostri. Ita, inquit, etiam impoentens, quamdiu cor impoentens habuerit, non potest habere ueniam: mox uero ut poenituerit, consequitur & ueniam, nulloq; discrimine impoententia ceteris obligator aut irremissibilior inuenitur esse peccatis, quae in similitudinem scelerum ceterorum usq; ad poenitentiam manens, mox acta poenitentia debilitatur: sola autem blasphemia in spiritu sanctum qua quisq; in similitudine diaboli & angelorum eius contra conscientiam suam maiestatem dei tatis oppugnare non trepidat, non habet remissionem in aeternum, sed reus erit aeterni delicti, sicut euangelista Marcus euidenter exponit, qui posito hoc Domini testimonio subiunxit atq; ait, quoniam dicebat, Immundum spiritum habet. Nam neq; hi qui spiritum sanctum non esse, neq; qui hunc esse quidem, sed Deum non esse, neq; qui hunc Deum quidem esse, sed patre filioq; minorem credunt & confitentur, quia non inuidia diabolica, sed humana ignorantia ducti faciunt, hoc irremissibilis blasphemiae criminis tenetur. Quapropter principes Iudaeorum proprie, & quicq; similis inuidiae peste corrupti maiestatem blasphemant, sine fine peribunt.

ALIA HOMILIA DE MARTYRIBUS. Luca 11, Matth. 20, Marc. 13.

In illo tempore, dixit Iesus discipulis suis: Cum audieritis praedicationem, nolite terri. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EARUM DEM LECTIOE.

Pensanda sunt uerba redemptoris nostri, per quae nos aliud interius, aliud exterius passuros denunciat. Praedia quippe ad hostes pertinet, seditiones ad ciues. Quae utraq; a tempore Dominicae passionis in populo Iudaeorum, qui sibi pro Salvatore seditionem latronem elegit, satis superq; constat abundasse. Sed his praecurritibus apostoli ne terreatur, ne Hierosolyma Iudaeamq; deserant, admoentur. Quia uidelicet non statim finis, qui in quadragesimo potius differendus sit annus, id est, desolatio patriae, supremumq; urbis ac templi sequatur excidium, tunc dicebat illis: Surge gens contra gentem, & regnum aduersus regnum, & terra motus magni erunt per loca, & pestilentiae, & fames. Constat haec ante finem desolationis templi, hoc est, tempore Iudaicae seditionis ad literam contigisse. Potest autem regnum contra regnum, & pestilentia eorum quorum sermo serpit ut cancer, & fames audiendi uerbum Dei, & commotio uniuersae terrae, & uera fide separatio, etiam in haereticis intelligi, qui contra se inuicem dimicantes ecclesiae uictoria faciunt. Terroresq; de caelo, & signa magna erunt. Et haec tempore eodem completa quisquis Iosephi historiam legerit, inueniet. Nam & stella gladio si-

2. Tim. 2. Ioseph. de bello Iudaico lib. 7. cap. 12.

Bedae tom. 7.

milis (ut perhibet) per annum totum supra Hierosolyma pendens in fausto trepidos ciues portento terrebat: & currus itidem equitesq; armati per aera discurrere, ac morem bellantium imitari per dies quadraginta sunt uisi. Sed & uictoria sacrificijs admota, inter immolantium manus enixa est agnam. Quo autem haec merito contigerint, protinus subinfertur, cum dicitur: Sed antea haec omnia iniicient uobis manus suas, & persequentur tradentes in synagogas, & custodias, trabentes ad reges, & praesides propter nomen meum. Haec quippe Iudaicae genti uel sola, uel maxima causa exitij fuerat, quia post Domini Saluatoris occisionem, nominis quoq; eius praecones simul & confessorum res impia crudelitate uexauit.

Continget autem uobis in testimonium. Testimonium uidelicet quorum nisi eorum, qui aut persequendo mortes inferunt, aut uidendo non imitantur? Mors quippe iustorum bonis in adiutorium est, malis in testimonium: ut inde peruersi sine excusatione pereant, unde electi exemplum capiunt ut uiuant. Sed auditis tot terroribus turbari poterant infirmorum corda, atque ideo consolatio adiungitur, cum protinus subinfertur:

Ponite ergo in cordibus uestris non praemeditari, quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo uobis os, & sapientiam, cui non poterit resistere, & contradicere omnes aduersarij uestri. Ac si aperte membrum suis infirmantibus dicat, Nolite terri, nolite pertimescere. Vos ad certamen acceditis, sed ego praecior: uos uerba edistis, sed ego sum qui loquor.

Tradimini autem a parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex uobis, & eritis odio omnibus propter nomen meum. Minorem dolorem mala ingerunt, quae ab extraneis inferuntur: plus uero in nobis ea tormenta saeuunt, quae ab illis patiuntur: de quorum mentibus praesumebamus, quia cum damno corporis mala nos cruciant amissae charitatis. Sed quia dura sunt, quae praedicantur de afflictione mortis, protinus consolatio subditur de gaudio resurrectionis cum dicitur:

Et capillus de capite uestro non peribit. Scimus quia caro incisa dolet, capillus non dolet incisus. Ait ergo martyribus suis: Capillus de capite uestro non peribit, uidelicet aperte dicens: Cur timetis ne pereat, quod incisum dolet, quando & illud in uobis perire non potest, quod incisum non dolet? Aliter: Capillus de capite discipulorum Domini non peribit, quia non solum fortia quaeq; gesta uel dicta sanctorum, de quibus dicitur, Dominus custodit omnia ossa eorum, sed & uolatilis (ut ita dicam) ac tenuissima cogitationum fidelium superficies, quae de occulta cordis radice, quasi de cerebro caesaries, exit, apud iustum iudicem conseruata digna mercede donabitur. Vnde recte propheta, ut bonorum etiam cogitatum merita Domino, quam sint accepta demonstrat: Et reliqua, inquit, cogitationum diem festum agent tibi. Vnde etiam Nazarenus in lege tempore consecrationis comam nutrire iubentur, & nota uacuula super caput Samuel non ascendisse perhibetur.

Psal. 31.

Psal. 75.

Num. 5.

Iudic. 13.

1. Reg. 10.

Deut. 21. hiberetur. At contra mulier captiua, ut uiro Israe-
Leuit. 14. litæ nubere queat, mundatus à lepra, ut ecclesie
communicare mereatur, omnes sui corporis pi-
Sapient. 5. los præcipiuntur eradere: quia uidelicet omnis
sapientiæ cogitatio, quæ bona placens & per-
fecta est, saluatur in perpetuum, & apud Domi-
num est merces eius: stultorum uero prauorūq;
quasi Dei aspectibus indigna radix, operum co-
gitatio penitendo debet excidi.

Et in patientia uestra possidebitis animas uestras. Idcir-
co possessio animæ in uirtute patientiæ ponitur,
quia radix omnium custosq; uirtutum patienti-
a est. Per patientiam uero possidemus animas
nostras: quia dum nobis ipsis dominari disci-
mus, hoc ipsum incipimus possidere quod su-
mus. Sic enim conditi mirabiliter sumus, ut ra-
tio animam, & anima possideat corpus: uis ue-
ro animæ à corporis possessione repellitur, si
non prius anima à ratione possidetur. Custodi-
dem igitur conditionis uestræ patientiam Do-
minus esse monstrauit, qui in ipsa nos posside-
re nosmetipsos docuit. Patientia autem uera est,
aliena mala æquanimiter perpeti: contra eum
quoque quæ mala irrogat, nullo dolore moueri.
Nam qui sic proximi mala portat, ut tacitus
doleat, & tempus dignæ retributionis quærat,
patientiam non exhibet, sed ostendit.

DE VNO MARTYRE. LVC.
9. Matth. 10. Marc. 8. Ioan. 12.

In illo tempore, dixit Iesus discipulis suis: Si quis uult post me
uenire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur
me. Qui enim uoluerit animam suam saluam facere, perdet
eam: qui autem perdidit animam suam propter me & euangeli-
um, saluam faciet eam. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA-
DEM LECTIONE.

PVlchrè posuit ad omnes, quia superiora
que ad fidem Dominicæ natiuitatis uel pas-
sionis pertinent, cum solis seorsum discipulis
egit. Tunc autem nosmetipsos abnegamus, cū
uitamus quod per uetustatē fuimus: & ad hoc
nitimur, quod per nouitatem uocamur. Dicat ergo
ueritas, dicat, Si quis uult post me uenire,
abneget semetipsum. Quia nisi quis à semetipso
deficiat, ad eum qui supra ipsum est, non appro-
pinquat: nec ualet apprehendere quod ultra ip-
sum est, si nescierit mactare quod est. Sed iam
qui se à uitis abnegat, exquirenda ei uirtutes
sunt, in quibus crescat. Nā protinus adiungitur:

Et tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. Duo-
bus etenim modis crux tollitur: cum aut per
abstinentiam afficitur corpus, aut per compas-
sionem proximi affligitur animus. Pensamus
qualiter utroque modo Paulus crucem suam
tulerit, qui dicebat: Castigo corpus meū, & in
seruitutem redigo: ne forte alijs prædicans, ipse
reprobus efficiar. Ecce in afflictione corporis
audiuimus crucem carnis, nunc in compassio-
ne proximi audiamus crucem metis. At: Quis

infirmatur, & ego non infirmor? quis scanda-
lizatur, & ego non uror? Sed in utraque crucis
baiulatione notandum, quod hanc & quotidie
tollere, & ea sumpta Dominū sequi iubemur.

Qui enim uoluerit animam suam saluam facere, perdet illam. Nam qui perdidit animam suam propter me, saluam faciet illam. Sic dicitur fideli, Qui uoluerit animam suam saluam facere, perdet eam: & qui perdidit animam propter me, saluam faciet eam: ac si agricolæ dicatur, Frumentum si seruas, perdis: si seminās, renouas. Quis enim nesciat, quod frumentum cum in semine mittitur, perit ab oculis, in terra deficit: Sed unde putrescit in puluere, inde uiridescit in renouatione. Quia uero sancta ecclesia aliud tempus habet perfectionis, atq; aliud pacis, redemptor noster ipsa eius tempora designauit in præceptis. Nam persecutionis tempore ponenda est anima, pacis autem tempore ea, quæ amplius dominari possunt, frangenda sunt desideria terrena. Unde & nunc dicitur:

Quid enim proficit homo, si lucretur uniuersum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat? Cum persecutio ab aduersarijs deest, ualde uigilantius cor custodiendum est. Nam pacis tempore, quia licet uiuere, libet etiam ambire. Plerumque autem labentia cuncta despiciamus, sed tamen adhuc humanæ uerecundiæ usu præpedimur, ut recitandam quam seruamus in mente, nondum exprimere ualeamus in uoce. Sed huic quoque uulnere congruum subiungitur medicamentum, cum Dominus dicat:

Nam qui me erubuerit, & meos sermones, hunc filium hominis erubescet, cum uenerit in maiestate sua, & patris, & sanctorum angelorum. Sed ecce nunc apud se homines dicunt, Nos iam Dominum & sermones eius non erubescimus, quia aperta eum uoce confirmemur: quibus ego respondeo, quod in hac plebe Christiana sunt nonnulli, qui Christum idcirco confitentur, quia cunctos Christianos esse conspiciunt. Non ergo ad probationem fidei uox sufficit professionis, quam defendit à uerecundiā professio generalitatis. Et tamē ubi se quisque interroget, ut in confessione Christi se ueraciter probet. Certè enim persecutionis tempore erubescere poterant fideles, subitatis nudari, de dignitatibus deijs, uerberibus affligi: pacis autem tempore, quia hæc à nostris perfectionibus defunt, est aliud ubi ostendamus nobis. Veremur sæpè à proximis despici, dedignamur iniurias uerbi tolerare: si contingat iurgium fortasse cum proximo, erubescimus priores satisfacere. Cor quippe carnale, dum huius uitæ gloriam quærit, humilitatem respuit.

Dico autem uobis uerè, sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem, donec uideant regnum Dei. Regnum Dei hoc loco presens ecclesia uocatur, & quia nonnulli ex discipulis usque adeo in corpore uisuri erant, ut ecclesiam Dei constructam conspicerent, & contra mundi huius gloriam erectam, consolatoria promissione nunc dicitur: Sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec uideant regnum Dei. Sed cum

cum tanta Dominus subeundæ mortis præcepta æderet, quid necessarium fuit, ut ad hanc subito promissionem ueniret? Nisi quia discipulis rudibus etiam de presenti uita aliquid promittendum fuit, ut possent robustius in futura solidari, quibus uidentur regnum Dei promittit in terra, ut hoc ab eis fidelius in cælo præsumatur. Quod si regnum Dei in hac sententia futuram in cælis beatitudinem uelimus accipere, & hoc quidam de instantibus non post multos dies in monte uiderunt, scilicet ut manentis gaudij contemplatione, tamen raptim delibata, modestius instantia seculi transeuntis aduersa tolerarent. Decentissimo sanè uerbo sanctos mortem gustare testatur, à quibus nimirum mors corporis libando gustatur, uita animæ possidendo tenetur.

HOMILIA ALIA DE VNO MARTYRE. LUCÆ 14.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Si quis uenit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE
EADDEM LECTIONE.

PERcontari libet, quomodo parentes & carnaliter propinquos præcipimur odisse, qui iubemur & inimicos diligere. Et certè de uxore ueritas dicit: Quod Deus coniunxit, homo non separet. Et Paulus ait: Viri, diligite uxores uestras, sicut & Christus ecclesiam. Ecce discipulus uxorem diligendam præcipit, cum magister dicat, Qui uxorem non odit, non potest meus esse discipulus. Nunquid aliud iudex nūciat, aliud præco clamat? An simul & odisse possumus, & diligere? Si uim præcepti perpendimus, utrunque agere per discretionem ualeamus: ut eos qui nobis carnis cognitione coniuncti sunt, & quo proximos nouimus, diligamus, & quo aduersarios in uia Dei patimur, odiendo & fugiendo nesciamus. Ut autem Dominus demonstraret hoc erga proximos odiū non de inaffectione procedere, sed de charitate, addidit protinus, dicens: Adhuc autem & animam suam. Tunc etenim bene animam nostram odimus, cum eius carnalibus desiderijs non acquiescimus, cum eius appetitum frangimus, eius uoluptatibus reluctamur. Quæ ergo contempta ad melius ducitur, quasi per odium amatur. Sic sic nimirum exhibere proximis nostris odij discretionem debemus, ut in eis diligamus quod sunt, & habeamus odio quod in Dei nobis itinere obstant. Hoc ipsum uero animæ odium qualiter exhiberi debeat, subdendo ueritas manifestat, dicens:

Et qui non baiulat crucem suam, & uenit post me, non potest meus esse discipulus. Crux quippe à cruciatu dicitur. Et duobus modis crucem Domini baiulamur, unde aut per abstinentiam carnem aff-

ficimus, aut per compassionem proximi necessitatem illius nostram putamus. Qui enim dolorem exhibet in aliena necessitate, crucem portat in mente. Sciendum uero est, quod sunt nonnulli qui carnis abstinentiam non pro Deo, sed pro inani gloria exhibent: & sunt plerique, qui compassionem proximo non spiritaliter, sed carnaliter impendunt, ut ei non ad uirtutem, sed quasi miserando ad culpas faueant. Hi itaq; crucem quidem uidentur ferre, sed Dominum non sequuntur. Unde & rectè hæc eadem ueritas dicit: Qui non baiulat crucem suam, & uenit post me, non potest meus esse discipulus. Baiulare etenim crucem, & post Dominum ire, est uel carnis abstinentiam uel compassionem proximo pro studio æternæ intentionis exhibere. Nā quisquis hæc pro temporalis intentione exhibet, crucem quidem baiulat, sed ire post Dominum recusat. Quia uero sublimia præcepta data sunt, protinus comparatio adificandæ sublimitatis adiungitur, cum dicitur:

Quis enim ex uobis uolens turrim adificare, nonne prius sedens computat sumptus, qui necessarij sunt si habet ad perficiendam? Omne quod agimus, præuenire per studium considerationis debemus. Ecce enim iuxta ueritatis uocem, qui turrim adificat, prius adificij sumptus parat. Si igitur humilitatis turrim construere cupimus, prius nos præparare ad aduersa huius seculi debemus. Hoc enim inter terrenum & cœlestem adificium distat, quod terrenum adificium expensas colligendo constructur, cœlestem autem adificium expensas dispergendo. Ad illud sumptus facimus, si non habita colligamus: ad istud sumptus facimus, si & habita relinquamus. Considerandum uero quod dicitur,

Ne postquam posuerit fundamentum, & non poterit perficere, omnes qui uiderint, incipient illudere ei, dicens, Quia hic homo cepit adificare, & non potuit consummare. Quia iuxta Pauli uocem, spectaculum facti sumus mundo, angelis & hominibus. Et in omne quod agimus, considerare occultos aduersarios nostros debemus, qui semper nostris operibus intendunt, semper ex nostro defectu gratulatur, quos propheta intuens, ait: Deus meus, in te confido, non erubescam, neque irideant me inimici mei. In bonis enim operibus intenti, nisi contra malignos spiritus sollicitè uigilemus, ipsos irrisores patimur, quos ad malum per suas fores habemus. Sed quia de construendo adificio comparatio data est, nunc ex minori ad maius similitudo subditur, ut ex rebus minimis maiora pensentur, nam sequitur:

Aut qui rex iturus committere bellum aduersum alium regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem milibus occurrere ei, qui cum uiginti milibus uenit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens rogat ea quæ pacis sunt. Rex contra regem ex æquo uenit ad prælium, & tamen si se perpendit non posse sufficere, legationem mittit, & ea quæ pacis sunt postulat. Quibus ergo nos lachrymis sperare ueniā debemus, quæ in illo tremendo examine cum rege nostro ex æquo ad iudicium non uenimus,

quos nimirum conditio, infirmitas, & causa inferiores exhibet. Sed fortasse iam mali operis culpas abscondimus, iam prava quaeque exterius declinauimus, nunquid ad reddendam ratione cogitationis nostrae sufficimus? Cum duplo ergo exercitu contra simplum uenit, qui nos uix in solo opere prae paratos simul de opere & cogitatione discutit. Et ideo dum adhuc longe est, legationem mittamus, rogemus ea quae pacis sunt. Longe enim esse dicitur, quia adhuc praesens per iudicium non uidetur. Mittamus legationem lachrymas nostras, mittamus misericordiae opera, mactemus in ara eius hostias placationis. Haec est nostra legatio, quae regem uenientem placat.

Sic ergo omnis ex uobis, qui non renunciat omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus. Manifestissime Dominus hac conclusionem docet, quid sit edificare turrem, uel cum rege fortiore facere pacem, suum uidelicet esse discipulum. Praeparare autem sumptus ad perficiendam turrem, & mitte re legationem ad impetrandam pacem, non esse aliud quam renunciare omnibus quae possidemus. Inter quae omnia & amor proximorum, de quo praedictum est, & ipsa anima nostra, quae quidam pro temporali hac uita dictam putant, intelligatur necesse est: quam sic possidere ad tempus oportet, ut non nos impediatur ab aeterna, si quis eam fuerit auferre minatus. Distat sane inter renunciare omnibus, & relinquere omnia. Paucorum enim perfectorumque est relinquere omnia, curas mundi postponere, solis desiderijs aeternis inhare. Cunctorum autem fidelium est renunciare omnibus quae possident, hoc est sic tenere quae mundi sunt, ut tamen per ea non teneantur in mundo, habere rem temporalem in usu, aeternam in desiderio, sic terrena gerere, ut tamen tota mente ad caelestia tendant.

DE CONFESSORIBVS HOMILIAE. Lucae 11. Matth. 5. Marci 4.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, neque sub modio, sed supra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen uideant. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

De seipso Dominus haec loquitur ostendens, etsi supra dixerit nullum generationi nequam, nisi signum Ionae dandum, nequaquam tamen lucis suae claritatem fidelibus occultandam. Ipse quippe lucernam accendit, qui testam humanam naturam flamma suae diuinitatis impleuit: quam profecto lucernam nec credentibus abscondere, nec modio supponere, hoc est, sub mensura legis includere, uel intra unius Iudaeae gentis terminos uoluit cohibere.

Sed supra candelabrum, inquit, ut qui ingrediuntur, lumen uideant. Candelabrum ecclesiam dicit, cui lucernam superposuit, quia nostris in frontibus fidem suae incarnationis affixit, ut qui ecclesiam

fideliter ingredi uoluerint, lumen ueritatis palam queant intueri. Qua sententia Iudaeorum quoque proceres condemnat, qui signa quaerentes exterius, apertam lucis ianuam uoluerint intrare credendo. Denique praecipit ne operantur in modo, sed & cogitationes, & ipsas etiam cordis intentiones mundare & castigare meminerint, nam sequitur:

Lucerna corporis tui est oculus tuus. Corpus quippe dicitur opera quae palam cunctis apparent: seculum uero ipsam mentis intentionem, qua operatur, & de cuius merito eadem opera lucis an tenebrarum sint opera, discernuntur, sicut ipse consequenter exposuit, dicens:

Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit: si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. Si, inquit, pura rectaque intentione quae potes agere, bona studueris, lucis profectio sunt opera quae facis, etiam si coram hominibus imperfectionis aliquid habere uideantur. Quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum uocati sunt sancti. Si autem peruersa est intentio quae praecedit, prauum est omne opus quod sequitur, quauis rectum esse uideatur.

Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebrae sint. Hoc est, ne ipsa cordis intentio quae lumen est animae, uitiorum caligine fuscetur, sedula discretionem perpende. Iuxta quod alibi praecipitur: *Omni custodia serua cor tuum, quoniam ex ipso uita procedit.*

Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliam quam partem tenebrarum, erit lucidum totum, & sicut lucerna fulgoris illuminabit te. Totum corpus nostrum, omnia nostra opera dicit, quia & Apostolus membra nostra nuncupat quaedam opera quae improbat, & mortificanda praecipit, dicens: *Mortificate ergo membra uestra quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, & caetera talia. Si igitur ipse bonum bona intentione patraueris, non habens in tua conscientia aliquam partem tenebrae cogitationis, etiam si contigerit aliquem proximorum tua bona actione noceri, uerbi gratia, aut de pecunia quam a te indigens & petens acceperat, facere uel pati aliquid mali: aut de uerbo exhortationis, quo errantem corrigere uolebas forte perniciosius errare, tu tamen pro tuo simplici & lucido corde, & hic & in futuro lucis gratia donaberis.*

HOMILIA ALIA DE CONFESSORIBVS. Lucae 12. Matth. 24. Marci 13.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Sint lumbi uestri praecincti, & lucernae ardentes. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Quia multos ostenderat Dominus uel in totum seculo subditos, uel secularis intuitu com-

tu commodi Domino seruitutes, pulchre breuiterque suos docet & liberos praecingere, propter continentiam ab amore rerum secularium: & lucernas ardentes habere, ut hoc ipsum uero sine & recta intentione faciant. Aliter lumbos praecingimus, cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus: lucernas autem ardentes in manibus tenemus, cum per bona opera proximis nostris lucis exempla monstramus. Redemptori etenim nostro unum sine altero placere nequaquam potest, si aut is qui bona agit, adhuc luxuriae inquinamenta non deserit, aut is qui castitate praeminet, necdum se per bona opera exercet. Sed & si utrunque agitur, restat ut quisquis ille est, spe ad supernam patriam tendat, nequaquam se a uitijs pro mundi huius honestate contineat, sed totam spem in redemptoris sui aduentu constituat. unde & protinus subdit:

Et uos similes hominibus expectantibus Dominum suum, quando reuertatur a nuptijs. Ad nuptias quippe Dominus abiit, quia resurgens a mortuis, ascendens in caelum, supernam sibi angelorum multitudinem nouus homo copulauit: qui tunc reuertitur, cum nobis iam per iudicium manifestatur. Bene autem de seruis expectantibus subditur:

Ueni cum uenerit & pulsauerit, confestim aperiant ei. Venit quippe, cum ad iudicium properat: pulsatur uero, cum iam per aegritudinis molestias esse mortem uicinam designat. Cui confestim aperimus, si hunc cum amore suscipimus. Aperire etenim iudici pulsanti non uult, qui exire de corpore trepidat, & uidere eum quem contempserit se meminit, iudicem formidat. Qui autem de sua spe & operatione securus est, pulsanti confestim aperit, quia laetus iudicem sustinet: & cum tempus propinqua mortis agnouerit, de gloria retributionis hilarescit. unde & protinus subditur:

Beati serui illi, quos cum uenerit Dominus, inuenit uigilantes. Vigilat, qui ad aspectum ueri luminis mentis oculos apertos tenet. Vigilat, qui seruat operando quod credit. Vigilat, qui se torporis & negligentiae tenebras repellit. Hinc etenim Paulus dicit: *Euigilate iusti, & nolite peccare.* Hinc rursus ait: *Flora est iam nos de somno surgere.* Sed ueniens Dominus quid uigilantibus seruis exhibeat, audiamus.

Amen dico uobis, quod praecinet se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Praecingit se, id est, ad retributionem praeparat: facit illos discumbere, id est, aeterna quiete refoueri. Discumbere quippe nostrum, in regno quiescere est. Vnde rursus Dominus dicit: *Venient & recumbent cum Abraham, & Isaac & Iacob.* Transiens autem Dominus ministrat, quia lucis suae illustratione nos satiat. Transit uero dictum est, de iudicio ad regnum redit. Vel certe Dominus nobis post iudicium transit, quia ab humanitatis forma in diuinitatis suae contemplationem nos eleuat. Et transire eius est in claritatis suae speculationem nos ducere, cum eum quem in humanitate in iudicio cernimus, etiam in diuinitate post iudicium uidemus.

Et si uenerit in secunda uigilia, & si in tertia uigilia uenerit, & ita inuenit, beati sunt serui illi. Prima uigilia prima uerum tempus est, id est, pueritia. Secunda adolescentia uel iuuentus: quae autoritate sacri eloquii unum sunt dicentis: *Latere iuuenis in adolescentia tua.* Tertia autem, senectus accipitur. Qui ergo uigilare in prima uigilia noluit, custodiat uel secundam: ut qui conuerti a prauitatibus suis in pueritia neglexit, ad uias uiae saltem in tempore iuuentutis euigilet. Et qui uigilare in secunda uigilia noluit, tertia uigilia re media non amittat: ut qui & in iuuentute ad uias uiae non euigilat, saltem in senectute resistat. Ad excutiendam uero mentis nostrae desidiam, etiam exteriora damna per similitudinem deducuntur, ut per haec animus ad sui custodiam suscitetur, nam dicitur:

Hoc autem scitote, quoniam si sciret pater familias qua hora fur ueniret, uigilaret utique, & non sineret perfodiri domum suam. Ex qua premissa similitudine etiam exhortatio subinfertur, cum dicitur:

Et uos estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis ueniet. Nesciente enim patre familias fur domum perfodit, quia dum a sui custodia spiritus dormit, improuisa mors ueniens carnis nostrae habitaculum irrumptit: & eum quem Dominum domus inuenit dormientem, necat: quia cum uentura damna spiritus minime prauidet, hinc mors ad supplicium nescientem rapit. Furi autem resisteret, si uigilaret: quia aduentum iudicis qui occulte animam rapit praecauens, ei poenitendo occurreret, ne impoenitens periret. Horam uero ultimam Dominus noster idcirco nobis uoluit esse incognitam, ut semper possit esse suspecta, ut dum illam prauidere non possumus, ad illam sine intermissione praeparemur.

Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicit hanc parabolam, an & ad omnes? Duo quidem Dominus promissa parabola monuerat: & se uidelicet subito uenturum, & illos eum paratos expectare debere: sed de quo horum, an de utroque Petrus interrogauerit, quis se sibi sociisque suis comparauerit, cum ait: *Ad nos dicit, an & ad omnes?* non facile patet. Et quidem in eo quod ait, *Nos & omnes, non alios quam uel apostolos apostolorumque similes, & caeteros fideles: uel eos, qui uirum morientes, quotidie sui iudicis aduentum uolentesque suscipiunt, & eos qui ueniunt te uniuersali iudicio uiui sunt in carne reperiendi, significare putandus est.* Sed mirum si beatus Petrus dubitauit, uel omnibus quae uelint sobrie & iuste, & pie uiuendum, expectantibus beatam spem & aduentum gloriae magni Dei, qui uult omnes homines saluos fieri: uel inopinatum & singulorum, & omnium, & magnorum & pusillorum, & fidelium & infidelium futurum esse iudicium. Vnde restat intelligi his iam bene cognitum, ea magis quae nescire forte poterat quaelitu digna duxisse, uidelicet si sublimitas illa uitae caelestis instituta, quibus possessa uendere, sacculos qui non ueterascerent facere, thesaurum caelo condere, lumbis praecinctis, lucernisque ardentibus uigilare, & Dominum expectare

Eccles. 11.

Rom. 8.

Proverb. 4.

Coloss. 3.

2. Cor. 13. Rom. 13.

Matth. 9.

Titum 2. 1. Tim. 2.

dio feruentes, ad extremum ocio torpente la- cessere, atque inertis stultitia, quod spiritu cœpe- rant, carne consummare.

HOMILIA ALIA DE CON- fessoribus. Marci 13. Matthæi 24. Luca 12.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Videte, uigilate et orate, nescitis enim quando tempus sit. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIÖNE.

Perspiciuè ostendit Dominus, quare dixerit, De die autem illo, uel hora nemo scit, neque angeli in cœlo, neq; filius, neq; pater: quia non expedit scire apostolis, ut pendule expectatio nis incerti semper eum credant esse uenturum, quem ignorant quando uenturus sit. Et non di- xit, Quia nescimus qua hora Dominus uentu- rus sit: sed, Nescitis. Præmissisq; patrisfamilias exemplo, cur reticeat consummationis diē, ma- nifestius docet, dicens:

Vigilate ergo, nescitis enim quando Dominus domus ueniat, sero, an media nocte, an gallicantu, an mane: ne cum uenerit, re- pente inueniat uos dormientes. Homo autē qui pere- gre profectus, reliquit domum suam, haud du- bium quoniam Christus sit, qui ad patrem post resurrectionem uictor ascendens, ecclesiam cor- poraliter reliquit, quam tamen nunquam diui- nae praesentia desinituit, manens in illa omnibus diebus usq; ad cōsummationem seculi. Carnis etenim locus propriē terra est, quæ uelut ad peregrina ducta est, cū per redempto- rem nostrum est in cœlo collocata. Dedit autē seruis suis potestatem cuiusq; operis, quia fide- libus suis concessa sancti spiritus gratia, faculta- tem tribuit bonis operibus seruiendi. Ianitori quoq; præcepit ut uigilaret, quia ordini pasto- rum ac rectorum spiritualium, commissæ sibi ec- clesiae curā solerti obseruatiā iubet impendere.

Quod autem uobis dico, omnibus dico, uigilate. Non a- postoli tantum & successores eorum, rectores nimirum ecclesiae, sed & omnes uigilare præci- pimus. Vniuersi ianuas cordium nostrorum, ne hostis antiquus mala suggerendo irrumpat, instanter seruare iubemur: ne nos dormientes Dominus ueniens inueniat, sedulo singuli præ- cauere debemus. Vnusquisq; enim pro se red- det rationem Deo. Vigilat autem, qui ad aspe- ctum ueri luminis mētis oculos apertos tenet: uigilat, qui seruat operando quod credit: uigi- lat, qui à setorporis & negligentiae tenebras re- pellit. Hinc etenim Paulus dicit: Euigilate iu- sti, & nolite peccare. Hinc rursus ait: Hora est iam nos de somno surgere.

IN DEDICATIONE ALTA- rium. Luca 5. Matth. 7.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Non est arbor bona quæ facit fructus malos, neq; arbor mala faciens fructum bo-

num. Vnaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus, neque de rubo uindemiunt ui- uam. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA- DEM LECTIÖNE.

QVia propitia diuinitate, fratres charissi- mi, solennia dedicationis ecclesiae celebra- mus, debemus ipsi congruere solēnitati, quam colimus: ut sicut ornatis studiosius eiusdem ec- clesiae parietibus, pluribus accensis luminari- bus, amplificato numero lectionū, addita psal- morum melodia, lætis noctem uigilijs ex more transegimus, ita etiam penetrabilia cordium no- strorum semper necessarijs bonorum operū de- coremus ornatibus. Semper in nobis flamma diuinæ pariter & fraternæ charitatis augetur, semper in sanctuario pectoris nostri cœlestium memoria præceptorum, & angelicę modulatio- nis dulcedo sancta resonet. Hi sunt enim fru- ctus bonæ arboris, hic boni thesaurus cordis, hæc fundamenta sapiētis architecti, quæ nobis hodierna sancti euangelij lectio cōmendat, nos non formam solummodo, sed uirtutem potius habere pietatis. Quod etiam mystica ueteris in- strumētī nobis historia diligēter insinuat, quan- do uel Moyse tabernaculum, uel templū Do-

mino Salomon, in sanctæ ecclesie typum condi- dit. Vtraq; enim domus firmiter fundata esse refertur: tabernaculum quidem, quia compa- ctos de tabulis habebat parietes, super bases ar- genteas: templum autē super lapides quadros suppositos. Ligna quoq; erāt impuribilia, e qui- bus & tabernaculum omne factum, & templū intus ornātū, ac desuper rectum fulgebat. Au- rum etiam de thesauro bono optimum profere- batur, de quo & tabernaculi parietes intus & foris uestiti, & templū non tantum parietes, ue- rum etiam laquearia, trabes, ostia, postes & pa- uimenta erant cooperta. Sed & uasa uel utensi- lia domus utriusq; cuncta penē aurea, neq; hæc nisi de auro purissimo fieri licebat. Fructus etiā arborum qui in domum Domini offerebantur, purissimi & exquisiti esse iubebantur: hoc est uitis, oliuæ, thuris, uel stactes, & cæterarum hu- iusmodi. Quæ uidelicet cuncta spiritaliter intel- lecta, ueram nostræ fidei & operationis sinceri- tatem denunciant. Domus namq; utraq; ut dixi- mus, uniuersalis ecclesie figuram præmonstrat. Neq; incongruum quis arbitretur, quod duæ sunt domus Domini in mysterio factæ, cum u- nam Christi domum esse ecclesiam nullus fide- lis ambigat. Duæ etenim sunt conditæ domus ob significationem utriusq; populi, in eandem fidem uenturi, Iudæi scilicet & gentilis. Vnde bene tabernaculum sola plebs Hebræa condi- dit in eremo, templū autem structuram profely- ti, id est, aduenæ de gentibus quotquot in popu- lo Israēl tunc inueniri poterant, deuota fide cō- pleuerunt. Sed & rex potentissimus Tyri con- ductus à Salomone, commodatis artificibus &

lignis grantantissimè inuit, quia nimirum ante incarnationē

incarnationem Dominicam notus tantum in Iudæa erat Deus. At postquā ille in ea qua na- tus & passus est carne, resuscitatus à mortuis, & exaltatus est super cœlos Deus, continuo su- per omnem terrā nominis eius gloria resullit, orbisq; uniuersus ad ædificationem domus il- lius, accepta ab eo promissione donorum cœ- lestium gaudens accurrit. Quid ergo ipse con- ditor & redemptor noster de constructione sue domus, qua nos sumus, in ea quæ nobis modo recitata est lectiōe S. euangelij dicat, audiamus.

Non est arbor bona, quæ facit fructus malos: neq; arbor mala faciens fructum bonum. Bonas ergo arbores, & bo- nos harum fructus in constructione sui tem- pli rex sapiēs querit. At uerò malæ arboris quis sit finis, idem alibi docet, dicens: Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Arbores namq; homines, fru- ctus autem dicit opera ipsorum. Vultis etenim nosse, qui sint arbores malæ, qui mali fructus?

Apostolus docet, dicens: Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorū seruitus, ueneficia, inimicitia, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensio- nes, hæreses, inuidiæ, homicidia, ebrietates, co- messationes, & his similia. Vultis audire an ar- bores, quæ tales fructus faciunt, ad æterni regis templum cœlesti pertineant? Subiungit Apo- stolus, dicens: Quæ prædico uobis sicut prædi- xi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Bonæ quoq; arboris fructus sub- sequenter enumerat, dicens: Fructus autem spi- ritus est charitas, gaudium, pax, patientia, bo- nitas, benignitas, fides, mansuetudo, continen- tia, de quibus & aliàs admonens, ait: Ut filij lu- cis ambulate. Fructus enim lucis est in omni bonitate, & iustitia, & ueritate. Qui nimirum fructus cum arboribus e quibus prodeūt, & hic ad domum fidei, & illic ad habitationem super- næ beatitudinis ueraciter pertinet. Audiamus de- niq; arborem bonam de bonorum fructuum prouentu latantem: Ego autem sicut oliua fructi- fera in domo Dei, sperauit in misericordia Dei mei in aeternum, & in seculum seculi. Fru- ctus quippe oliuæ lucidum est opus misericor- diæ, & ideo iure in misericordia Dei sperat in templo aternitatis, qui in domo Dei presentī misericordiæ gratia resplendet. Iure se talis ad templum magni regis pertinere confidens, ali- bi dicit: Et misericordia tua subsequetur me om- nibus diebus uitæ meæ, ut inhabitem in domo Domini in longitudine dierum. At contra ma- la arbor uideamus quales fructus ferat, & tales ferre ipsi uitemus. Dicit propheta Hieremias: Maledictus homo qui cōfidit in homine, & po- nit carnem brachium suum, & à Domino rece- dit cor eius. Erit enim quasi myricæ in deserto. Myrica namq; est infructuosa arbor & humilis, gustu nimis amara, omni que humana cultura profusis indigna, ac propterea fructificās in de- sertis. Cui meritō comparatur is qui à diuino ti- more & amore recedens, ab hominibus regnū uel diuitias sperat. Qui quantum à decore do-

Bedae tom. 7.

mus Dei sit extorris iudicandus, propheta sub- dendo manifestat: Et non uidebit cum uenerit bonum, sed habitabit in deserto in siccitate, in terra falsuginis & inhabitabili. Nemo ergo si- bi, fratres mei, in occulto male uiuens, de fauo- re uulgi quasi bonus sit, blandiatur: quia etsi fo- lia uerborum perpulchra, si florē fame gignit odoriferum, non est arbor bona, quæ facit fru- ctus malos. Nemo cum recto corde bona, quæ ualeat operatur, de sua salute desperet: quia nō est arbor mala, quæ facit fructum bonum.

Vnaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Hæc cognitio de apertis solummodo uirtijs sicut uirtu- tibus accipienda est, qualia superius ex Aposto- li sententiā cōmemorauimus. Namq; sunt non- nulla, quæ quo animo gerātur, ignoratur à pro- ximis, unde & in utraq; partem possunt inter- pretari. Sed ambigua quæq; iustius ab his, qui diligunt interpretātur in bonum, ut impleatur illud Apostoli: Nolite ante tempus iudicare. Neq; enim de spinis colligunt ficus, neq; de rubo uindemiunt uiuam. Spinæ & rubus plenæ aculeis arbores, il- lorum corda designat, qui uel luxuriæ, inuidiæ, concupiscentiæ stimulis ipsi cœdantur, uel cer- tē iracundiæ, detractionis, odijs, superbiæ, & ama- ritudinis asperitatibus insuaues proximis & quasi intractabiles existunt. Ficus autem dulcē regni cœlestis memoriam, uua fragrantia Do- minicæ dilectionis significat. Non ergo de spi- nis colligunt ficus, neq; de rubo uindemiāt uua: quia quicumq; adhuc uitiorum aculeis sordēt, exempla uel doctrinam uirtutū ministrare pro- ximis nequaquam dignè præualent.

Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum, & malus homo de malo thesauro cordis sui profert malū. The- saurus cordis, intentio est cogitationis, ex qua prouentū operis internus arbiter indicat. Vnde fit plerumq; ut minora bona nonnulli maio- ri cœlestis gratiæ mercede operentur, uidelicet propter intentionem cordis qua maiora uolue- rant patrare bona si possent, & alij maiora uir- tutum opera ostentantes, ob incuriā cordis te- pidi minora à Domino præmia fortiantur. De- niq; opus uiduæ, quæ duos nummos detulit ad templum, innumeris diuitum denarijs ab inter- no cordium scrutatore præfertur.

Ex abundantia enim cordis os loquitur. Humanum quippe iudicium sæpè fallit, quia cor proximi nescit nisi ex ore & opere pensare: Dominus au- tem ipsum opus & sermones ex cordis radice perpendit. Illius ergo ex abundantia cordis os loquitur, qui ex qua intentione præmātur uer- ba, nō ignorat. Quod etiā subsequenter astruit, manifestè ostendens, quia locutio bona absque operum attestatione nihil omnino proficit.

Quid autem uocatis me Domine Domine, & nō facitis quæ dico? Dominum namq; uocare boni donum the- sauri, bonæ uidetur esse fructus arboris. Omnis enim quicumq; inuocauerit nomen Domini, sal- uus erit. Sed si is qui inuocat nomen Domini, præceptis Domini peruerse uiuēdo repugnat, profectō patet qd de bono cordis thesauro pro- latum non fuit bonum, quod lingua sonuit: nec

ibidem.

1. Cor. 4.

Marc. 13. Luca 21.

Iohel. 2.

1

1

1

1

talem fructum confessionis fici radix, sed spinæ, hoc est, horrida uitæ, & non multitudine Dominiæ dulcedinis onusta conscientia procreauit. Quæ autem sit uera fructuum bonorum malorumque discretio, Dominus sub alia figura subdendo designat:

Omnis qui uenit ad me, & audit sermones meos, & facit eos, ostendat uobis cui similis sit. Similis est homini ædificanti domum. Homo autem hic domum ædificans, ipse est mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, qui dilectam sibi domum sanctam uidelicet ecclesiam, in qua perpetuo maneret, ædificare & consecrare dignatus est.

Qui sedit in altæ, posuit fundamenta supra petram. Quia in corde sanctorum fidelium quicquid terrenæ intentionis inuenit, funditus extirpare studuit, quatenus electis præcæ consuetudinis rudibus, ac cogitationibus superfluis, stabilis in eis ipse & inconcussa possit habere mansionem. Ipse est enim petra, supra quam huiusmodi domus fundamenta collocauit. Nam sicut in domo ædificanda nil petrae, cui fundamentum imponatur, antefertur: ita sancta ecclesia petra suâ, uidelicet Christum, imo habet in corde reconditum: neque aliquid fidei illius ac dilectioni præponit, adeo ut pro hac etiam mortem pati non dubitet: cui nimirum petrae princeps ecclesiæ, quia firmissimè inhæsit, ab ea nomen accepit, quâdo audiuit, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.

Matth. 16.

Inundatione autem facta, illisum est flumen domui illi, & non potuit eam mouere: fundata enim erat supra petram. Pater expositio, quia pulsata est sæpè pressuris ecclesiæ, nec deiecta. Quod si qui credentium male uitæ cesserunt, ad hanc utique domum non pertinebant: quasi supra petram fidei, & non potius super arenam perfidie uel leuitatis fundati consistere, labefactari prorsus nunquam ualerent. Notandum autem, quod hæc inundatio tentationum tribus modis ecclesiâ impugnat. Nam uel à sua concupiscentia tentatur quisque abstractus & illectus, uel falsorum fratrum improbitate fatigatur, uel apertioribus externorum appetitur insidijs. Quæ uidelicet tentamenta Dominus alibi portas inferi nūcupat, & merito: quia nimirum si uicerint, in æternum trahunt interitum. Et super hanc petram, inquit, ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et si ergo pulsant, non tamen deriuiant ecclesiam Christi portæ diaboli: etsi irruit tetratio perfidias, non subruit domum fidei.

Matth. 16.

Ibidem.

Psal. 60.

Quæ enim adiutori suo ueraciter dicere potest, Dum anxietur cor meum, in petra exaltasti me: non debellatur ab extraneis, quia rabiem persequentium infidelium cum corona martyrij patiendo superat: non corrumpitur à falsis fratribus, quia & hæreticorum dogmata rectè credendo refutat, & uitiosa quorundam catholicorum exempla sobrie & iuste, & pie uiuendo deuitat: non obcæcatur fumo propriæ cupiditatis, quia feruet interius solo ardore Dominiæ charitatis. Huic autem homini, id est, redemptori nostro, qui ecclesiam sibi uniuersalem in-

uincibili mentis fortitudine copulauit, pro modo suo quicquid simulantur electi, quâdo quod ipse in tota ecclesia generaliter facit, hoc illi in suis singuli cordibus agere specialiter curant. Nam quasi in altum fodiendo, suam uigilanter conscientiam discutunt: ne quid in ea fordium lateat, solerter inquirunt: cunctas à fundo cordis superuacuo cogitatum latebras, manu sedulæ discretionis exhauriunt, quatenus in se firmam quietamque fidem petrae illi fortissimæ, hoc est, Christo præparant: sicque ut per eius præsentiam insuperabiles inter seculi torrentis aduersa & prospera blandientis perdurent. Hæc adiuuante Domino, fratres charissimi, de euangelicæ lectionis expositione transcurramus: sed uideatur congruum solemnitati quam colimus, de edificatione templi aliqua commemorare, & quam decenter ornatus illius ecclesiæ significationi conueniat, indagare. Narrat ergo sacra scriptura, quia precepit Salomon, ut tollerent lapides grandes, lapides preciosos in fundamentum templi, & quadrarent eos. Lapidem autem grandes & preciosi, qui in fundamento locati, totum onus templi sibi superimpositum portant, eximios sanctæ ecclesiæ doctores insinuant, grandes nimirum excellentia meritorum, preciosos claritate signorum, quæ ab ipso Domino uerbum audientes totam ecclesiæ crescentis fabricam sua prædicatione genuerunt. Quando enim in scripturis fundamenta plurali numero dicuntur, uel prædicatores sanctos, uel firmas iustorum cogitationes significat. Vnde est illud Psalmistæ: Fundamenta eius in montibus sanctis. At cum singulari numero fundamentum ponitur, ipsum sapiens autorem honorum omnium indicat, de quo Apostolus ait: Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus: & de quo rursus ad Ephesios, Sed estis, inquit, ciues sanctorum, & domestici Dei, superædificati super fundamentum apostolorum & prophetarum. In hoc ergo fundamento, lapides grades & preciosi, qui templum omne gestarent sunt positi: quia per ipsum ad propagandam toto orbe ecclesiam, & post patriarchæ & prophetæ, & postmodum sunt apostoli instructi, qui quo arctius amoris eius inhererent, eo fortius sectatores suos in edificio celesti sustentabant. Quos uidelicet lapides quadrare præcepit, ut magistros ecclesiæ compositos moribus, & immobiles animo esse debere signaret. Sicut enim quadratum quacumque uertitur parte, stat: ita nimirum uita perfectorum, quæ ad ueritatis lineam sollicitè directæ est, nullis tetratio- num impulsibus à sua nouit stabilitate deriuiat. Erat autem templum de marmore pario, qui est lapis albus, extructum, ut candorem ecclesiasticæ castitatis exprimeret. de quo in amoris cantico Dominus ait: Sicut lilius inter spinas, sic amica mea inter filias. Habebat sexaginta cubitos in longitudine, & uiginti cubitos in latitudine, & triginta cubitos in altitudine. Longitudo ergo templi fidem sanctæ ecclesiæ designat, per quam longanimiter inter opera sua bona prauorum

3. Reg. 5.

Psal. 91.

1. Cor. 3.

Eph. 2.

1. Pet. 2.

Cantic. 1.

3. Reg. 6.

prauorum aduersa tolerat: latitudo charitatem, qua ipse intus per uiscera pietatis spaciatur: altitudo spem, qua propter bona, quæ per charitatem operatur, celesti uitæ præmia expectat. Et bene longitudo sexaginta est cubitorum. Senario enim numero, bonorum operum solet perfectio designari: quia & Dominus mundi ornatum sex diebus perfecit, & sex sunt huius seculi ætates, in quibus sancta ecclesia pro æterna requie pijs actibus instat. Bene uiginti sunt cubiti latitudinis, quia geminum est præceptum charitatis, qua ecclesia in tribulatione dilatatur, quâdo perfectus quisque & conditore ex toto corde, tota anima, tota uirtute, & proximo tanquam seipsum diligere probatur. Bene triginta in altitudine sunt cubiti, quia omnis electorum spes ad uisionem sanctæ trinitatis, quantum ualeat, se exercendo & purificando præparat. Sex igitur ad fidei longanimitatem, tria ad celestidinem spei, duo pertinent ad latitudinem amoris, quibus tribus uirtutum insignibus totum sanctæ ecclesiæ statum constat periri. Quod autem per denarium, qui perfectus est numerus, singula hæc multiplicantur, multiplex eiusdem perfectionis augmentum figuratè denunciatur. Notandum sanè quod triginta cubiti altitudinis non usque ad supremum templi fastigium, sed usque ad laquearia pertingebant: deinde ad laquearia medijs coenaculi alij triginta cubiti altitudinis assurgebant. Porro tertium coenaculum quod supererat, sexaginta habebat cubitos in altitudine, ac sic omnis altitudo domus in centum uiginti erat cubitos extenta. Prima igitur domus triginta cubitis in altitudinem surgit, quia præsens ecclesia ad uidendam speciem sanctæ trinitatis tota intentione suspenditur: superior domus triginta æque cubitis se in altum attollit, quia solutæ corporibus animæ perfectiorum, usque ad diem uniuersalis iudicij, eiusdem beatæ & indiuiduæ trinitatis præsentiuisione fruuntur. Suprema domus bis tricenaria alta est cubitis, quia resuscitati à mortuis omnes electi, in contemplatione eiusdem sui conditoris, qui in tribus personis unus est Deus, & post spiritus simul & carnis immortalitate gaudebunt. Facilius est autem medius paries in templo de tabulatis cedrinis uiginti cubitorum altitudinis, qui diuideret oraculum, id est, sanctum sanctorum à priore parte templi, habebatque oraculum uiginti cubitos longitudinis, & uiginti cubitos altitudinis. Porro ipsum templum pro foribus oraculi quadraginta cubitorum erat, in quo erant mensæ & candelabra de auro: sed & altare aureum prope ostium tabernaculi, quatenus in cælo in eo thymiamate, uapor sumi ascendens aperiret oraculum ubi erat arca testamenti, super qua erant Cherubin gloriæ obumbrantia propitiatorum. Prior ergo domus præsentis ecclesiæ statum, interior uita celestis ingressum designat. Vnde rectè in priori mensa & candelabra sunt facta, quia nimirum in hac uita lumine sanctorum scripturarum, & sacramentorum celestium refectione opus habemus: in futuro

Genes. 1.

Deut. 5.

Matth. 22.

3. Reg. 6.

3. Reg. 6.

Ibidem.

Bedæ tom. 7.

autem talibus non egemus subsidijs, ubi iuxta Psalmistæ uocem quæcumque apparuerint cum iustitia, satiabitur manifestata gloria Christi. In hac quoque uita corda iustorum quasi altare incensæ, aureum splendida fulgent per munditiam sanctitatis, aromatibus referta desideriorum spiritualium incendio flagrant amoris continui: & quasi in proximo celestis introitus positus, sua uisimum suæ orationis uaporem iuxta sancta sanctorum superna emittunt, ubi Christus est in dextera Dei sedes. Quem aptissime arca testamenti, quæ erat intra uelum, designat, in qua uirna erat aurea habes manna, & uirga Aaron quæ fructuauerat, & tabulæ testamenti. Ipsa namque arca naturam humanitatis eius, urna manna plenitudinem diuinitatis, uirga Aaron potentiam sacerdotij eius inuolabilem, tabulæ testamenti designant: quia ipse legem dedit, quicquid benedictionem his qui legem faciunt, dabit. Bene templum præ foribus oraculi quadraginta cubitorum erat longitudinis, quâdo in hac adhuc uita ieiunij, & continetia nos castigari oportet, ut ad internæ dulcedinis satietatem peruenire mereamur. Namque hoc numero castigationem uitæ præsentis significare intelligimus, qui quadragenarium Moyse, uel Heliae, uel ipsius Domini ieiunium rectè intelligere nouit. Bene ipsum oraculum, in quo arca per Cherubin gloriæ tegebatur, uiginti cubitos longitudinis, latitudinis & altitudinis habebat, qui numerus perfectionem, ut diximus, geminæ dilectionis insinuat: quia quicquid in hac peregrinatione pro Deo geritur, totum hoc in illa mansionem patriæ perennis, ubi magnificentia eius continua beatorum spirituum laudatione sustollitur, in sola dilectionis amplitudine perficitur. Erat & porticus ante templum uiginti cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latitudinis templi, & decem cubitorum latitudinis, habes ostium contra ostium templi ab oriente: quæ uidelicet porticus illa sanctæ ecclesiæ plebè designat, quæ Dominicæ incarnationis tempora præcessit: nec tamen ab eiusdem incarnationis fide uacua remansit. Hoc est enim ostium porticus, contra ostium templi esse ad ortum solis, fidem populij prioris de Christo eandem esse quæ sequentis, eodemque gratiæ orientis lumine cunctorum fidelium corda illustrari. Vnde bene in eadem porticu duæ columnæ æreg, maximi & mirandi operis circa ostium templi narratur esse statuas, & his capitella quasi opere liliij superimposita. Columnæ enim stant ante ostium templi: quia aduentum redemptoris nostri qui ait, Ego sum ostium, per me si quis introierit, saluabitur: præcesserunt doctores egregij, de quibus dicit Apostolus, Iacobus & Cephas & Ioannes, qui uidebantur columnæ esse, qui eidem aduentui eius testimonium perhiberent. Vna enim à dextris ostij, alia stabat à sinistris: quia & populo Israel, qui tunc diuina fide & charitate calebat, incarnationem sui redemptoris futuram præcinebant: & non minus gentibus, quæ adhuc quasi ad aquilonem posita perfidias frigore torpebant, eiusdem redemptoris ingressum

Psal. 16.

Exod. 37.

Hebr. 9.

Exod. 34.

3. Reg. 19.

Matth. 4.

3. Reg. 6.

3. Reg. 7.

10. 1. 10.

Galat. 2.

1 2 ingressum

ingressum praedicabant esse pandendum. Quod uero capitella columnarum quasi opere lilij fabricata erant, significat quia tota praedicationis eorum summa, de claritate perpetuae beatitudinis insonuit: eiusque uidebam gloriam suis auditoribus promisit, qui aeternus ante secula Deus existens, homo factus est in fine seculorum, ut quasi flos lilij interius colorem aurosum, exterius haberet candidum. Quid namque auri rubor in candore, nisi fulgor est diuinitatis in homine? Quae uidelicet hominem & prius uirtutibus clarum ostendit, & post mortem niueo incorruptionis splendore uestiuit. Haec nos, fratres charissimi, in praesentis festi nostri gaudium de structura templi pauca ex pluribus fraternitati uestrae exposuisse libuit, quatenus & miranda terrestris domus Domini fabrica delectaret auditum, & haec spiritaliter intellecta mentes nostras ardentius ad amorem supernae habitationis erigeret. Diligamus ergo, fratres mei, toto corde decorum domus aeternae, quam ex Deo habemus in caelis, & de loco tabernaculi gloriae eius sedulo cogitare, ac nos alter utrumque admonere curemus. Vnum ante omnia petamus ab eo, & hoc infatigabili intentione quaeramus, ut inhabitare mereamur in domo eius omnibus diebus uitae nostrae, hoc est, perenni uita ac luce felices. Non autem spernit neque despicit preces pauperum, quando hoc quod diligit ipse, precamur: sed clementer exaudiens donabit nos uidere bona sua in terra uiuentium Christus Iesus Dominus noster, qui uiuit & regnat in aeternum.

HOMILIA EIVSDEM IN DE
DICATIONE ECCLESIAE IOAN. 10.

In illo tempore facta sunt encenia in Hierosolymis, & hyems erat, & ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM
DEMLECTIONE.

Adiuimus ex lectione Euangelica, fratres charissimi, quia facta sunt encenia in Hierosolymis. Encenia autem uocabatur solennia dedicationis templi, quae populus Dei ex antiqua patrum traditione per annos singulos celebrare consueuerat. Quorum uestigia nos hodie iuxta morem Christiani orbis sequentes, annuam dedicationis ecclesiae nostrae diuinitatis laudibus & uigilijs studuimus agere solennem. Et hanc nos festiuitatem eo maiore deuotione celebrare oportet, quo eam redemptori nostro gratissimam esse cognouimus, adeo ut in illa ipse templum ingredi, & sermonem facere ad populum, ac diuinitatis suae sacramenta pandere dignatus sit. Facta sunt, inquit, encenia in Hierosolymis, & hyems erat, & ambulabat Iesus in templo, in porticu Salomonis. Si ergo uoluit in templo ambulare, in quo caro & sanguis brutorum animalium offerebatur: multo magis nostram orationis domum, ubi carnis ipsius ac sanguinis sacramenta celebrantur, uisitare gaudebit. Si perambulare non despexit porticum,

in qua rex quondam mortalis ac terrenus quauis potentissimus & sapientissimus, adorandum stare solebat, quanto magis penetralia cordium nostrorum inuisere atque illustrare desiderat, si tamen ea porticum esse Salomonis, hoc est, si eorum timorem suum quod est initium sapientiae habere perspexerit. Neque enim putandum est, quia domus solummodo, ad quam ad orandum, uel ad mysteria celebranda conuenimus, templum sit Domini, & non ipsi qui in nomine Domini conuenimus, multo amplius templum eius & appellemur, & sumus, cum manifeste dicat Apostolus: Vos enim estis templum Dei uiui, sicut dicit Deus, Inhabitabo in eis, & inter illos ambulabo. Si ergo templum Dei sumus, curemus solerter, & bonis actibus satagamus, ut in eodem suo templo sepius ipse & uenire, & mansionem facere dignetur. Caueamus hyemis exemplum, ne uidelicet corda nostra Dominus adueniens a charitatis ardore torpentia reperiat, & ideo ea citius auersatus relinquat. Quid enim pertinuit ad euangelistam hyemis tempus commemorare, nisi quia duritiam perfidiae Iudaeorum per asperitatem aurarum uoluit designare brumalium: & quia plurimis eorum quos tunc in templo inuenit, congruebat sermo quem dixit: Quoniam abundauit iniquitas, refrigescet charitas multorum: Sicut etiam subsequenter aperte denunciat, dicens:

Circumdederunt ergo eum Iudaei, & dicebant: Quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus, dic nobis palam. Non enim haec ueritatem fidei querendo, sed illi quem interrogabant insidiando, & calumniam struendo dicebant. Christum namque quem fides orthodoxa uerum Deum, uerum confitetur & hominem, illi purum tantummodo hominem futurum, non autem & Deum esse credebant: memores uidelicet, quia de humanitate illius iurauit Dominus Dauid de fructu uentris eius, sedere super sedem suam: sed obliti quod ipse de diuinitate sua per eundem Dauid cecinit dicens, Dominus dixit ad me, filius meus es tu. Credebant ergo Christum de stirpe Dauid nasciturum, & regem ceteris omnibus excellentiorem esse uenturum: qua etiam dementia posteri eorum usque in praesens tempus, & donec Antichristum pro Christo suscipiant, errare non cessant. Et si se Dominus Iesus Christum esse responderet, cogitabant eum tradere potestati praesidis puniendum, quasi contra Augustum repugnans, illicitum sibi usurparet imperium. Sed ipse nostrae salutis consulens, propter quos haec scribenda erant, ita responsum temperauit suum, ut & calumniatorum ora concluderet: & quia Christus est, fidelibus aperta uoce proderet. Illi enim de homine Christo quaerebant, ipse autem diuinitatis suae quae equalis est patri, palam mysteria narrat. Circumdemus ergo & nos eum, charissimi, non sicut Iudaei insidijs appetendo, sed ut fidelissima domus eius placida illi in nobis sedem parando, de quibus merito dicatur: Sanctificauit tabernaculum suum altissimus, Deus in medio eius non commouebitur. Petamus eum non ut illi insaniendo, quousque

Psal. 110.
Ecclesi. 1.

2. Cor. 6.
Leuit. 26.

Matth. 24.

Psal. 131.

Psal. 109.

Psal. 47.

Sapient. 1.

animam nostram tollis, si tu es Christus, dic nobis palam. (Quid enim uesanius, quam ut magistrum ueritatis ideo sibi animam tolleret, quare rarent, quia non eis incredulis & contradicentibus aperte suae maiestatis arcana referauit) sed ut scriptura admonet, sentiendo de illo in bonitate & simplicitate cordis querendo illud: quoniam inuenitur ab his, qui non tentant eum, apparet autem illis, qui fidem habent in illum. Dicamus ei supplices, quia tu es Christus, te filium unigenitum Dei patri & spiritui sancto coaeternum esse, & consubstantialem in diuinitate nostrae substantiae participem, ex tempore factum esse cognouimus: da ut quod interim pia fide ueneramus, plena in futuro uisione speculemur. Haec est etenim unica animae nostrae salus & uita, tuum perpetuum uultum, tuam cernere lucem. Nec dubitandum, quia rogantes exaudiet nos, quando quod ipse precepit, rogamus: quod dare ipse deliderat, intenta mente poscimus. Quomodo enim pie supplicantibus famulis negare credendus est bona, quae etiam rebellibus ultra quam petebant, aperire non renuit? Qui cum illum an homo, an Christus esset, interrogaret, ipse non hominem tantum, sed etiam Deum Christum, & Dei filium se esse non tacuit. Respondit enim eis, dicens:

Loquor uobis, & non creditis. Opera quae ego facio in nomine patris mei, haec testimonium perhibent de me. Sed uos non creditis, quia non estis ex ouibus meis. Qui ergo se in nomine patris opera sua facere testatur, profecto quia filius Dei sit, credendus insinuat. Sed illi duplici reatu tenentur obnoxij, qui nec uerbis quae locutus est, nec factis, quibus ueritatem uerborum astruebat, ad fidem poterant inuitari. Meritoque ex ouibus eius non esse dicuntur, quia non ouina simplicitate pastorem bonum sequi, sed ferina potius rabie satagebant persequi. Verum, quia sunt nonnulli, qui fidem uerbotenus seruant, & habitu ouium beluina corda praerant, subsequenter ipse pastor, quae ouium suarum uita, quae sit merces, edocet:

Oues meae uocem meam audiunt, & ego agnosco eas, & sequuntur me, & ego uitam aeternam do eis, & non peribunt in aeternum. Quicumque ergo aeternum declinare intenter, ac uitam desiderat uidere perpetuam, uocem Christi necesse est non solum audiendo & credendo, sed & bene uiuendo sequatur. Quod autem se oues suas cognoscere dicit, eligere utique, & ad regnum coeleste praedestinare significat. Unde Salomon ait: Vias quae a dextris sunt, nouit Dominus. Et e contrario de reprobis Apostolus: Qui autem ignorat, inquit, ignorabitur. Pulchre autem de his, qui audierunt uocem eius, & sequerentur, ait: Et ego uitam aeternam do eis, & non peribunt in aeternum. Vili sunt namque martyres oculis insipientium mori, uili sunt perire, cum mortalem uitam diuersis poenarum generibus subacti amitterent: sed non peribat in aeternum, non uidebant mortem in aeternum: qui mox soluti carcere carnis, debita suo certamini praemia fortiuntur. de quibus adhuc aperte subditur:

Non rapiet eas quisque de manu mea. Nitebatur quisque

Proverb. 4.
1. Cor. 14.

Sapient. 3.

pe persecutores impij rapere pios Christi confessores de manu eius, quando uel eos ad negandam fidem tormentis cogebant, ut animas eorum alienas redderent a Christo, uel a morientibus uicti nihilominus ex anima eorum corpora aut in aquas dissoluenda, aut in ignem comburenda iactabant, ut quasi Christo resuscitandi ea facultate tollerent. Sed nemo rapiet eas de manu eius, cui sicut ipse alibi ait, Oia mihi tradita sunt a patre, quia & certantes ut uincant adiuuat, & uictores ut perpetuo regnent coronat, & eisdem etiam carnem in qua certauerunt, immortalem suo tempore reddet. Quibus uerbis eorum quoque temeritatem, qui sibi laqueos mortis parabant redarguit: manifeste insinuans, quia stultissimè de eius perditione dolis agerent, qui uitam dare possent immortalè, cui nemo raperet aliquè de his quos suos esse ante secula praenoffet. Sed ne haec loquendo sua uideretur gloria querere, totam suam potentiam ad patris gloriam refert, cum subiungit.

Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus est. Maius autem omnibus, quod mediatori Dei & hominum homini Iesu Christo pater dedit, hoc est, ut sit unigenitus eius filius in nullo gignenti, uel natura dissimilis, uel uirtute inferior, uel tempore posterior. Quod uidelicet aequalitate ipse Dominus in diuinitate habuit, priusquam mundus esset apud patrem, nec in humanitate ex tempore incarnationis accepit. Et nemo potest rapere de manu patris mei. Supra de ouibus suis dicit, Non rapiet eas quisquam de manu mea: & nunc subiungit, Et nemo potest rapere de manu patris mei: aperte dans intelligi, unam atque indissimilem esse manum, hoc est, uirtutem suam & patris, atque ideo Christum se fore credendum, qui non sicut ceteri sanctificatus per gratiam ex tempore, sed uerus semper exiit Dei filius. Quod etiam sequenti sententia luce clarius aperit, dicens:

Ego & pater unum sumus. Unum, inquit, sumus, una nobis substantia, una diuinitas, una aeternitas, perfecta aequalitas, dissimilitudo nulla. Quibus profecto uerbis non praesentem solummodo Iudaeorum quaestionem, quia an ipse esset Christus interrogabat, explicauit: sed etiam haereticorum perfidiam, quam futuram prauidit, quantum sit execranda monstrauit. Fotinus enim dicit, Christus homo est tantum, Deus non est. At cum ipse dicat, Ego & pater unum sumus: manifeste patet, quia unum cum Deo patre substantialiter homo purus esse non potest. Et quia Christus idem quod pater est, caueda heretis Fotini, qui hunc credi Deum prohibet. Arrius autem, Christus inquit, factus a Deo, non ex Deo natus est: & deo minor pare credendus est. Cui contradicendum est, Ego, inquit, & pater unum sumus. Quis enim non facile uiderit, quia nulla creatura unum cum illo qui omnia creauit, naturaliter existeret possit? Et quia naturaliter Christus unum cum patre est, damnanda est Arrij perniciosa, qui illum creaturam affirmat. Porro Sabellius, Non sunt, inquit, duae personae patris & filij consistendae, sed ipse pater quando uult pater est, quando uult filius est, quando uult spiritus sanctus

Matth. 11.

ctus est, ipse tamen unus est. Quem memorata sententia filius ipse condemnat. Constat enim, quia ego & pater de una persona dici non potui-
 is, sumus de uno, dici non congruit. Quapropter etiam Sabellij errore cum ceteris abiecto, sequenda nobis est apostolica beati Petri fides, qua Dominum confessus, ait: Tu es Christus, filius Dei uiui. Haec de lectione Evangelica prout Dominus donauit, explanando transcurramus: sed libet adhuc de enceniorum solennitate, quam & tunc Hierosolymita, & nos hodie celebramus, fraternitati uestrae latius differere. Hoc autem in primis notandum est, quod encenia, quae in lectione Evangelica facta cognouimus, non ad primam dedicationem templi, sed ad ultimam pertinent, quod ex eo facile colligitur, quia hyeme facta referuntur. Prima siquidem eius dedicatio a Salomone, tempore autumnii, media a Zorobabel, & a Iesu sacerdote, tempore ueris, ultima a Iuda Machabaeo, tempore hyemis est facta, quae do specialiter constitutum esse legitur, ut eadem dedicatio per omnes annos in memoriam solennibus reuocaretur officijs, iuxta quod ad tempus Dominicae incarnationis obseruatum fuisse, modo cum legeretur euangelium, audiuius. Haec autem fuit causa secundae & tertiae dedicationis, quia Salomon quidem templi opus, quod Domino Deo condidit, septem annis perfecit: octauo autem anno, hoc est, decima die mensis septimi, qui a nobis October appellatur, in magna regni gloria dedicauit: quae uidelicet dies & antea per legem erat statuta solennis, ita ut in ea tabernaculum omne per singulos annos maioribus hostijs expiari deberet. Denique Zacharias pater beati Ioannis baptiste, eiusdem expiationibus ad altare deseruiens, adueniente angelo de Dominica mysterio natiuitatis, gaudioque humanae saluationis instruitur. Sed templum hoc post annos quadringentos triginta incendunt Chaldaei, & Hierosolymorum urbe destructa, populum Israel in Babyloniam adduxere captiui: qui post annos septuaginta regnantibus Persis in patriam remissus, rursusque aedificatum est templum per annos quadraginta sex, & tertia die mensis duodecimi, quem nos Martium uocamus, opus ad finem usque perductum. Cui uidelicet tunc operi praefuerunt duces plebis strenuissimi, ut diximus, Zorobabel de regno genere, & Iesus sacerdos magnus. Sed & prophetae Aggeus & Zacharias adiuuantes eos, atque aduersus insidias hostium opus impeditentium cor populi roborantes. Inde post annos fere trecentos & quinquaginta sex, rex Graecorum nefandissimus Antiochus, fraude capta Hierusalem, templum idem sordibus idolorum profanauit, auferens inde & confringens altare Domini aureum, mensam propositionis, candelabrum luminis, & caetera templi uasa aurea, quae inuenire potuit: sed & in templo Iouis simulacrum statuens, populumque tormentis ad sacrificandum idolis cogens. Qua persecutione multi de populo pro diuinae legis custodia trucidati sunt, inter quos & mater illa septem filiorum merito famo-

sa nobilissimam pro Domino cum sobole martyrii meruit coronam. Sed Iudas Machabaeus cum de genere esset sacerdotali, collecto exercitu iustorum aduersus Antiochi duces arma arripens, eosque de Iudaea expellens, persecutioni grauissimae finem imposuit, ac templum ab idolorum imaginibus emundans, noua rursus altaria, & caetera uasa uel ornamenta faciens, atque in templo imponens dedicauit ea simul cum templo quod purificauit, & renouauit uicesima quinta die mensis noni, qui apud nos uocatur Decembris, & ad hyemem pertinere nulli dubium constat: statuitque decretum, ut praediximus, annis singulis diem enceniorum, id est, in nouationis dedicationis templi festa deuotione celebrari. Quae profectio omnia sicut Apostolus docet, in figura facta sunt nostri, & propter nos utique scripta, ideoque nobis solertius spiritali ratione discernenda. Salomon quippe rex, qui interpretatur pacificus, ipsum redemptorem nostrum typice designat, de quo Esaias ait: Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis. Templum quod aedificauit, catholica eius ecclesia est, quam de uniuersis per orbem credentibus, quasi de uiuis lapidibus in una sua fidei & charitatis compagine aggregat. Quod autem septem annis aedificatum est, templum significat: quia per totum huius seculi tempus, quod septem diebus euoluitur, sanctae structurae ecclesiae crescere nunquam desinit. Quod autem octauo anno dedicatum est, & celeberrima illa ac maxima solennitas a Salomone rege cunctis filijs Israel tempore completae dedicationis exhibita insinuat mystice, quia a perfecto in fine mundi numero electorum diu desideratae immortalitatis est futura festiuitas: & per actio uniuersalis resurrectionis miraculo, mox omnes qui ad pacifici regis uerissimi Salomonis regnum pertinent, aeterna cum Deo gaudia patriae caelestis intrabunt.

HOMILIA ALIA IN DEDICATIONE ECCLESIAE. Lucae 19.

In illo tempore ingressus Iesus perambulabat Hiericho. Et ecce uir nomine Zachaeus, & hic princeps publicanorum, & ipse diues, & querebat uidere Iesum quis esset, & non poterat praeter turba, quia statura pusillus erat. Et praecurrens ascendit in arbore sycomorae, ut uideret illum, quia inde erat transiturus. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

Quae impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum. Ecce enim camelus deposita gybbi sarcina per foramen acus transit, hoc est, diues & publicanus relicto onere diuitiarum, contempto censu fraudum, angustam portam arctamque uiam, quae ad uitam ducit, ascendit. Qui mira deuotione fidei ad uiderendum Saluatorem, quod natura minus habuerat, ascensu supplet arboris: atque ideo iuste, quamuis ipse rogare non audeat, benedictionem Dominicae susceptionis quam desiderabat, accipit. Mystice

Mystice autem Zachaeus, qui interpretatur iustificatus, credentem ex gentibus populum significat: qui quanto curis secularibus occupator, tanto flagitij deprimentibus erat factus humilior. Sed ablutus est, sed sanctificatus, sed iustificatus in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in spiritu Dei nostri, qui intrantem Hiericho Saluatorem uidere querebat, sed praeter turba non poterat. Quia gratiae fidei, quam mundo Saluator attulit, participare cupiebat: sed inolita uitorum consuetudo ne ad uotum perueniret, obstiterat. Eadem namque turba noxiae consuetudinis, quae supra caecum clamantem ne lumen peteret, increpabat, etiam suspicentem publicanum ne lesum uideat, tardat. Sed sicut caecus turbarum uoces magis ac magis clamando deuicit, ita pusillus necesse est turbae nocentis obstaculum altiora petendo transcendat, terrena relinquat, arborem crucis ascendat. Sycomororum namque quae est arbor folijs moro similis, sed altitudine praestas, unde & a Latinis celsa nuncupatur, ficus fatua dicitur. Et eadem Dominica crux, quae credentes alit ut ficus, ab incredulis irridetur ut fatua. Nos enim praedicamus Christum crucifixum, Iudaeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam: ipsis uero uocatis Iudaeis atque gentibus Christum Dei uirtutem & Dei sapientiam. Quae uidelicet arbor pusillus statura Zachaeus quo exaltari possit, ascendit, dum quilibet humilis & propriae conscientiae infirmitatis, confidens in Domino proclamat: Mihi autem absit gloria, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Ascensa autem sycomoro transeuntem prope Dominum cernit: quia per hanc laudabilem fatuitatem, etiam necdum ut est solide, iam tamen raptum, & quasi in transitu luci sapientiae caelestis intedit. Et cum uenisset ad locum, suspiciens Iesus uidit illum. Perambulans Hiericho Saluator, uenit ad locum ubi praecurrens Zachaeus sycomorum conscendit: quia misis per mundum sui uerbi praconibus, in quibus ipse nimirum & loquebatur uixit, uenit ad populum nationum, qui passionis eius fidem iam sublimis existens, etiam diuinitatis eius ardebat agnita facie beari. Suspiciens uidit illum, quia per gratiam fidei a terrenis cupiditatibus eleuatum, turbisque infidelibus praerminentem elegit. Videre enim Dei, eligere uel amare est. Unde est illud: Oculi Domini sunt per iustos. Nam & nos quae amamus uidere, ab his quae execramur, intuitum festinamus auertere. Vidit ergo Iesus uidentem se, quia legit eligentem se, & amauit amantem. Hunc sane ordinem proficiendi, hoc est, per fidem Dominicae incarnationis ad cognitionem diuinitatis perueniendi, quasi sycomorum Iesu faciem speculandi doctor egregius ostendit, cum ait: Non enim iudicauit scire me aliquid inter uos nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum. Itemque alijs exprobrans, Facti estis, inquit, quibus lacte opus sit, non solido cibo. Lac infirma temporaria dispensationis, solidum cibum ardua perpetuae maiestatis appellans.

Et dixit ad eum: Zachaeus festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit, & excepit illum gaudens. Manebat aliquando Dominus in domo principis phariseorum, hoc est, in Iudaeorum synagoga docebat: sed quia non baptizatum ante prandium, sabbato curantem, publicanos & peccatores recipientem, contra auaritiam disputantem, & caetera digna Deo gerentem lingua uenenata carpebant, pertaes eorum facinora discessit, & aufugit dicens: Relinquetur uobis domus uestra deserta. Hodie autem in domo pusilli Zachaei oportet illum manere, hoc est, nouae lucis gratia coruscante in humili credentium nationum corde quiescere. Quod autem descendere de sycomoro Zachaeus, & sic in domo sua Christo mansionem preparare iubetur, hoc est quod Apostolus ait: Quia & si cognouimus secundum carnem Christum, sed iam nunc non nouimus. Et si enim mortuus est ex infirmitate, sed uiuit ex uirtute Dei.

Et cum uiderent omnes, murmurabant dicentes, quod ad hominem peccatorem diuertisset. Manifestum est Iudaeos semper gentium odisse salutem. Scriptum est enim: Sequenti uero sabbato penes uniuersa ciuitas conuenit audire uerbum Dei. Videntes autem turbas Iudaei, repleti sunt zelo, & contradicebant ihs, quae a Paulo dicebantur. Et alibi, fideles etiam fratres aduersus apostolorum principem disceptabant dicentes: Quare introisti ad uiros praeprium habentes, & manducasti cum illis?

Stans autem Zachaeus dixit ad Dominum, Ecce dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus: & si quid aliquem defraudauit, reddo quadruplum. Alijs calumniantibus hominem peccatorem, ipse Zachaeus stans, id est, in ea quam coeperat fidei ueritate persistens, non solum se ex peccatore conuersum, sed etiam inter perfectos probat esse conuersum. Dicit enim Domino, Si uis perfectus esse, uade, uende omnia quae habes, & da pauperibus, quisquis ante conuersionem innocenter uixit, omnia conuersus potest dare pauperibus. At qui aliqua fraude sustulit, primo haec iuxta legem reddere, deinde quod sibi remanserit, debet dare pauperibus. Ac sic & ipse, qui sibi nil retinet, omnia sua dispergit, dat pauperibus, in stitia eius manet in seculum seculi. Et haec est sapientia illa stulticia, quam de sycomoro publicanus quasi fructum uitae legerat, rapta uidelicet reddere, propria relinquere, uisibilia contemnere, pro inuisibilibus etiam mori desiderare, seipsum abnegare, & eius qui necdum uideatur Domini uestigia sequi concupiscere.

Ait Iesus ad eum: Quia hodie salus domui tuae facta est, & tu quod & ipse filius sis Abraham. Filius Abraham dicitur Zachaeus, non quia de eius stirpe generatus, sed quia eius est fidem imitatus: ut sicut Abraham terram, cognationem, domumque patris nam ob spem futurae hereditatis Domino iubente deseruit: ita & ille quo thesaurum in caelis acquireret, bona sua pauperibus partenda reliqueret. Et pulchre dicit, Et ipse, ut non solum eos qui iusti perseverant, sed & eos qui ab iniusticia

Matth. 16.

2. Par. 7. Esdr. 6. 1. Mac. 4.

Leuit. 16. 23. Lucae 1.

4. Reg. 25. 2. Par. 36.

1. Esdr. 5.

2. Mach. 1.

2. Mac. 6.

1. Mac. 7.

1. Mac. 4. 5.

1. Cor. 10. Esai. 9.

1. Cor. 6.

Luc. 18. Marc. 10.

1. Cor. 11.

Galat. 6.

Psal. 33.

1. Cor. 2. Hebr. 5.

Matth. 23.

Actu. 13.

Actu. 17.

Matth. 19.

Leuit. 6.

Psal. 118.

Genes. 12.

respiciunt, ad filios promissionis pertinere de-
 claret. Aliter: Salus quae olim Iudaeorum do-
 mum implebat, hodie populo nationum illu-
 xit, eo quod & ipse populus filius sit Abrah-
 ae credendo in eum. De quo dicit Apostolus: Si
 autem uos Christi, ergo Abraham semen estis.
 Et sicut alibi dicit, ipse Abraham sit pater circū-
 cisionis non his tantum, qui sunt ex circumcisi-
 one, sed & his qui sectantur uestigia, quae est in
 praeparatio fidei patris nostri Abraham.
 Venit enim filius hominis querere, et saluare quod perie-
 rat. Hoc est quod alibi dicit, Non ueni uocare
 iustos, sed peccatores. Pius sane magister, qui
 murmurantibus turbis sua mysteria non dedi-
 gnetur exponere, adeo scilicet peccatorum poe-
 nitentiam non esse respuendam, ut ipse Dei fi-
 lius ob hanc maxime querendam sit destinatus
 ad terras. Qui ut pietatis suae nobis dispensa-
 tionem inculcet, sepius se filium hominis
 appellat, commendans sollicitate nobis quod fa-
 ctus est benigne pro nobis.

IN DIE SANCTO NATIVITA-
 tis diui Ioannis Baptistae. Lucae 1.

In illo tempore Elizabeth impletum est tempus paritatis, et peperit
 filium. Et audiverunt vicini et cognati eius, quia magnificauit Do-
 minus misericordiam suam cum illa, et congratulabatur ei. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA-
 DEM LECTIONE.

Præcursoris Domini natiuitas sicut sacratis-
 sima lectionis euangelicæ prodiit historia, mul-
 ta miraculorum sublimitate resulget: quia ni-
 mirum decebat, ut ille quo maior inter natos
 mulierum nemo surrexit, maiore præ cæteris
 sanctis in ipso mox ortu uirtutum iubar e clare
 sceret. Senes ac diu infocundi parentes dono
 nobilissimæ prolis exultant, ipsi patri quem in-
 credulitas mutum reddiderat, ad salutandum
 nouæ præconem gratiæ os & lingua referatur.
 Nec solum facultas Deum benedicendi restitui-
 tur, sed de eo etiam prophetandi uirtus auge-
 tur. Excitati fama facti omnes uicini admi-
 ratione ac metu percelluntur, omnium qui audie-
 re, circumquaque ad aduentum noui prophetae
 corda præparantur. Vnde merito sancta per or-
 bem ecclesia, quæ tot beatorum martyrum uir-
 tutes, quibus ingressum regni cœlestis merue-
 re frequentat, huius tantummodo post Domi-
 num etiam natiuitatis diem celebrare confre-
 uit. Quod nullatenus sine euangelica autorita-
 te in consuetudinem uenisse credendum est: sed
 attentius animo recondendum, quia sicut nato
 Domino pastoribus apparens angelus ait, Ec-
 ce euangelizo uobis gaudium magnum, quod
 erit omni populo, quia natus est uobis hodie
 Saluator, qui est Christus Dominus: ita etiam
 angelus nasciturum Zachariæ prædicans Ioan-
 nem, Et erit, inquit, gaudium tibi & exultatio,
 & multi in natiuitate eius gaudebunt. Erunt enim
 magnus coram Domino, iure igitur utriusque

natiuitas festa deuotione celebratur, sed in il-
 lius tanquam in Christi Domini, tanquam in
 Saluatoris mundi, tanquam in filij Dei omni-
 potentis, tanquam in solis iustitiæ natiuitate,
 omni populo gaudium euangelizatur. In hu-
 ius autem tanquam in præcursoris Domini, in
 serui Dei eximij, in lucernæ ardentis & lucen-
 tis exortu multi gauisuri memorantur. Ille ma-
 gnus coram Domino esse narratur: de illo pro-
 pheta testatur, Quoniam magnus Dominus &
 laudabilis nimis, & magnitudinis eius non erit
 finis. Ille, peccatorum consortia declinans, ab
 omni quod inebriari potest abstinebat: ille in-
 ter peccatores conuersatus peccati omnis im-
 munis permansit. Hic adhuc ex utero matris spi-
 ritu sancto repletus est, in illo habitat omnis
 plenitudo diuinitatis corporaliter, q̄ dono sui
 spiritus sedem sibi uteri uirginalis in quo car-
 nem susciperet, ipse consecrauit. Ille multos fi-
 liorum Israél ad Dominum suo tempore prædi-
 cando conuertit: ille multos quotidie de uni-
 uersis per orbem nationibus ad suam fidem &
 charitatem interitus illustrando conuertere nõ
 desistit. Hic in spiritu & uirtute Helia præcessit
 ante illum, ut plebem eius aqua baptizans ad sus-
 cipiendum eum, ubi apparet, doceret esse per-
 fectam: huic successit ille in spiritu & uirtute Dei
 patris, ut plebem suam spiritu sancto & igni ba-
 ptizans ad uideñdam faciem patris sui donaret
 esse perfectam. Ioanne nato congratulabantur
 uicini & cognati generici illius, quia magnifi-
 cavit Dominus misericordiam suam cum illa:
 Domino autem nato congratulabantur eccle-
 siae, quia uenit tempus miserendi eius, spiritus
 angelici qui sunt uicini eius & cognati, ciues ui-
 delicet eiusdem patriæ cœlestis, quam & ipsa
 expectat qui hymnũ gloriæ Deo canendo quid
 illa per orbem esset actura, priores ipsi de cœlis
 admonebāt. Recte igitur natiuitas celebratur
 illius, qui talis potentia magnitudinis Domini
 cis propinquabat operibus. Recte ortus illius
 solennitas colitur, cuius tanta est uitæ sublimi-
 tas, ut quicquid illo sublimius est, hoc iam homi-
 nis naturam transcendere dubium nõ sit. Siqui-
 dem Dominus cum maiorem eo neminem in
 natis mulierũ esse dixisset, mox subdidit dicēs,
 Qui autem minor est in regno cœlorum, ma-
 ior est illo: se ipsum uidelicet insinuans, qui hu-
 mana natiuitate posterior Ioanne, sed cœlestis
 regni esset apice præstantior. Nec uacat à myste-
 rio, quod Ioanis natiuitas cum dies decrescere,
 Domini autem cum dies crescere inchoant, fa-
 cta memoratur. Huius etenim secretum distan-
 tiæ reuelat ipse Ioannes, qui cum præ magnitu-
 dine uirtutum Christus crederetur à turbis, Do-
 minus autem præ infirmitate carnis à quibus-
 dam nõ Christus, sed esse propheta putaretur,
 illum inquit, oportet crescere, me autem mi-
 nuí. Creuit quippe Dominus, quia per totum
 orbẽ fidelibus quod Christus esset, qui propheta
 credebatur, innotuit. Decreuit ac minoratus
 est Ioanes, quia qui Christus estimabatur, quod
 non Christus ipse, sed præco Christi esset appa-
 ruit.

ruit. Ideoq̄ iure nato Ioanne lux diurna mi-
 norari incipit, cuius fama diuinitatis desitura,
 & baptismus in breui erat finem accepturus. Iu-
 re etiam nascente Domino abbreviata dies ad-
 crementum luminis redit: quia ille nimirum ap-
 paruit, qui lucem suæ cognitionis, quam prius
 solus Iudæa, & hoc ex parte habebat, cunctis gen-
 tibus aperiret, suæ calorem dilectionis in totã
 mundi latitudinem diffunderet. Notandum au-
 tem, quod hæc eadem beati Ioannis natiuitas
 nonnullam habet similitudinem aduentus Do-
 minici, & gratiæ quam prædicare ueniebat.
 Nam & congruum ualde est, ut cui omnes pro-
 phetae priores & patriarchæ, uel nascendo, uel
 moriendo, uel uiuendo, uel prædicando testi-
 monium perhibuerunt, hunc multo amplius
 præcursor suus, qui plus quam propheta exti-
 tit, non tantum in uita & passione, sed in ipsa
 quoque sua natiuitate designet. Quid est enim
 quod ueteranis parentibus natus est Ioannes,
 nisi quia illius mox secura natiuitas signabatur,
 qui spiritalia noui testamenti proferens arca-
 na, carnalem legis & sacerdotij ueteris obser-
 uantiam iam terminandam esse doceret: Quod
 enim antiquatur & senescit, prope interitum
 est. Quid quod muto patre, principe uidelicet
 tunc sacerdotum, ortus est præcursor Domini,
 nisi quia ipso apparente Domino, lingua iam
 sacerdotij ueteris magna ex parte à doctrinã
 sensus spiritalis obmutuerat, solam literã custo-
 diam curantibus ac docentibus scribis & legis-
 peritis, imò & ipsam literam plerisque in locis
 per suas traditiones corruptibilibus, iuxta quod
 eis Dominus in Euangelio sapius impropere-
 re probatur: Et quid quod diu sterili genitrice
 nascitur, nisi quia lex, quæ auxilio sacerdotalis
 officij spiritali Deo sobolẽ gignere iussa est,
 neminem ad perfectum adduxit, quia nimirum
 suis cultoribus regni cœlestis ianuam aperire
 non potuit: Sed factus sub lege autor ipse legis
 sterilitatis opprobrium legi abstulit, qui hanc
 spiritaliter intelligendam monstrauit, & super-
 nae beatitudinis gratiam, quæ in euangelio nunc
 apertissime lucet, in ea iam olim præfigura-
 tam, & quasi conceptam fuisse docuit.
 Et factum est, inquit, in die octauo, uenerunt circumcidere
 puerum, et uocabant eum nomine patris eius Zachariam. Et re-
 spondens mater eius, dixit: Nequaquam, sed uocabitur Ioannes. Ioannes interpretatur Domini gratia, siue in
 quo est gratia. Quo nomine & totam euange-
 licam dispensationis gratiam quam prædicat, &
 ipsum specialiter Dominum signat, per quem
 eadem gratia mundo donata est. Qui uerò na-
 tum puerum patris Zachariæ nomine magis,
 quam Ioannem uocandum esse decernebant,
 eos profecto figurant, qui Domino noua gra-
 tiæ munera declarante, cuperent eum potius
 cõsueti sacerdotij ueteris edicta prædicare. Vn-
 de bene Zachariæ memor Domini interpre-
 tatur, quia uidelicet memoriam antiquæ obser-
 uationis, quæ utique à Domino data est, figu-
 rate denunciat. Contendebant ergo de nomi-
 ne nati prophetae hi qui conuenerant, & Za-

chariam hunc uocari satagebant: at contra ma-
 ter uerbis, & pater scriptis, quia Ioannes ma-
 gis appellandus est, astruebant. Quia fuere non
 nulli cœlestium sacramentorum minus periti,
 qui in primordijs euangelij coruscantis carna-
 lia adhuc legalis sacerdotij statuta simul obser-
 uanda esse decernerent, quos profecto ipsa le-
 gis doctrina de suscipienda gratia Christi, qua-
 si Elizabeth de nomine Ioannis uiua uoce con-
 firmat dicendo per legislatorem, Prophetam
 uobis suscitabit Deus uester de fratribus ue-
 stris, tanquam me ipsum audietis, iuxta omnia
 quaecunque locutus fuerit uobis. Ipsum quoque
 legale sacerdotium tacitis ceremoniarum
 suarum typis, quasi mutis literarum figuris, Za-
 charias eidem gratiæ nascenti testimonium per-
 hibet, quia nihil prorsus in omnibus sacerdotij
 ueteris obseruationibus actum uel dictum esse
 credendum est, quod non euangelij gratiam, si
 recte intelligatur, expresserit. Quod autem de-
 clarato postmodum & confirmato nomine Io-
 annis apertum est os Zachariæ, & loquebatur
 benedicens Deum: patet utique quia manifesta
 per Apostolos gratia noui testamenti, multa
 etiam turba sacerdotum obediebat fidei, relictã
 quoque taciturnitate nociua ad confitenda, lau-
 danda & prædicanda sui dona redemptoris se-
 deuota submittebat. Et quidem in die circunci-
 sionis Ioannis, quando & nomen accepit.
 Factus est timor super omnes uicinos eorum, et super omnia
 montana Iudæe diuulgabantur omnia uerba hæc. Porro in
 tempore Dominicæ resurrectionis, ubi missio
 desuper spiritu gloria nominis eius per Apo-
 stolos mundo innotuit, timor continuo saluber-
 rimus non solum Iudaeorum, qui erant uicini
 uel situ uidelicet loci, uel scientia legis, sed &
 exterarum usque ad fines terræ gentium cor-
 da concussit. Nec tantum montana, cuncta Iu-
 dae, uerum etiam omnia mundani regni, mun-
 danae que sapientiæ culmina uirtutis eius fama
 transcendit: ita ut relicta ubique cultura ac ui-
 ta priori ad percipienda fidei illius sacramenta
 confluere. Recte etenim circumcissionis dies
 Dominicæ resurrectionis imaginem præfert,
 quia & hæc octaua die, hoc est post sabbatum
 facta est: & sicut illa à reatu perpetuæ mortis ab-
 soluere solebat, ita ista perfectam uitæ immor-
 talis nouitatem & in autore nostro exhibuit,
 & in nobis sperandam monstrauit. Quod uerò
 inter hæc Zacharias impletur spiritu sancto, ac
 de redemptore nostro simul & nostra redem-
 ptione prophetat, significat mystice, quia mul-
 ti de stirpe sacerdotali, qui à confessione Chri-
 sti diutius ora continuerant, postmodum per
 susceptionem fidei illius spiritus sancti uirtute
 replendi, dono prophetiæ sublimandi, & magi-
 sterij pastoralis officio populis essent præfere-
 di. Quauis eadẽ acceptione spiritus & prophetiæ
 Zachariæ hoc quoque cõuenienter figurari credẽ-
 dũ est, quia tunc instaret tempus quo fidelibus pan-
 deretur oēs legalis sacerdotij ritus & ceremo-
 nias spiritali intus sciẽtia & prophetici exube-
 rare mysterijs, quæ mediatoris Dei & hominũ
 hominũ

10an. 5. hominis Iesu Christi uel dispensatione tempo-
rarie uel aeternae diuinitati testimonium ferret,
iuxta quod ipse Iudaeorum duriciam increpans,
dicit: Si crederetis Moysi, crederetis forsitan &
mihi. De me enim ille scripsit. Quid autem pro-
phetans, & benedicens Deum Zacharias dixe-
rit, audiamus.

*Benedictus Dominus Deus Israel, quia uisitauit & fecit redem-
ptionem plebis suae.]* In quibus profectio uerbis
notandū, quia beatus Zacharias quod inchoa-
tum & proximè futurum in spiritu prauiderat,
prophetico more quali iam factum esse narra-
bat. Uisitauit enim nos apparens in carne Do-
minus, quasi longius à se recedentes, quos in pec-
catis politos querere & iustificare curauit. Vi-
sitauit quali medicus aegrotos, qui ut inuetera-
tum superbiae nostrae languorem sanaret, nouū
nobis suae humilitatis exemplum adhibuit. Fe-
cit redemptionem plebis suae, qui nos uenunda-
tos sub peccato, & antiqui hostis seruitio addi-
ctos, dato sui sanguinis precio liberauit. Vnde

1. Cor. 6. benignè nos hortatur Apostolus, dicens: Empti
estis precio magno, glorificate & portate Deū
in corpore uestro. Plebis autem suae dicit, nō uti
que quam ueniens plebem suam reperit, sed
quam uisitando & redimendo suam fecit. Vul-
tis etenim audire, fratres mei, qualem inuene-
rit eam, qualem reddiderit. Finis cantici huius,
quod ob noticiam simul & prolixitatem sui to-
tum charitate uestra recensere & explanare
longum duximus, aperte denunciat, dicens:

*Visitauit nos oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris &
in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in uiam pa-
cis.]* Inuenit ergo nos sedentes in tenebris & in
umbra mortis, hoc est, longa peccatorum & i-
gnorantiae caecitate depresso, atque hostis anti-
qui fraude deceptos, obfesosque erroribus. Ipse
etenim recte mors & mendacium, sicut econ-
tra Dominus ueritas uocatur, & uita. Attulit
autem nobis ueram cognitionis suae lucem, ex-
clusisque errorum tenebris certum nobis iter pa-
triae caelestis aperuit: direxit gressus operū no-
strorum, quatenus per uiam ueritatis, quā mō-
strauit incedere, atque ad mansionem perpetuae
pacis possimus intrare, quam promisit. Haec igitur
dona, fratres charissimi, supernae bonitatis,
haec aeternorum donorum promissa habentes
benedicamus & nos Dominum in omni tem-
pore, quia uisitauit & fecit redemptionem ple-
bis suae. Semper laus eius in ore nostro uerse-
tur, semper eius & memoriam retineamus, &
in inuicem annunciemus uirtutes, qui de tene-
bris nos uocauit in admirabile lumen suum. E-
ius continē flagitemus auxiliū, ut lucem scien-
tiae quam contulit in nobis, ipse conferuet, at-
que ad perfectum usque diem perducat. Et ut
digni simus exaudiri precantes, abijciamus ipsi
opera tenebrarum, & induamus nos arma lu-
cis. Sic etenim supplicantes concitè quae deside-
ramus accipimus, quia nimirum uerba deuota
orationis adiuuat manus praecursoris. Et
quia beati praecursoris hodie natalitia celebra-
mus, oportet ut quem salutis aeternae praeco-

Psal. 33.
1. Petr. 2.
Rom. 13.

nem suscepimus, hunc etiam nostrae orationis
adiutorem quaramus. Ipsum itaque interceden-
do rogemus impetrare, ut ad eum cui testimo-
nium perhibuit, lucem, uitam & ueritatem per-
uenire mereamur Iesum Christum Dominum
nostrum, qui uiuit & regnat cum patre in unitate
spiritus sancti, per omnia secula seculorum, Amē.

PARTIS HOMILIARVM AESTI-
UALIUM Bedae presbyteri,
Finis.

Bedae presbyteri Ho-
miliae hyemales de
tempore.

DOMINICA PRIMA
aduentus Domini.

In illo tempore cum appropinquasset Iesus ad
Bethphage & Bethaniam, ad montem qui uoca-
tur Oliueti, misit duos discipulos suos, dicens:
*Itate in castellum, quod contra uos est, in quod
introeuntes inuenietis pullum asinae alligatum,
cui nemo unquam hominum sedit, soluite illum, & adducite. Et
si quis uos interrogauerit, quare soluitis, sic dicetis ei, quia Do-
minus operam eius desiderat. Et reliqua.*

BEDAE PRESBYTERI DE
EADEM LECTIONE.

Bethphage erat uiculus sacerdotum in mon-
te Oliueti: Bethania quoque uiculus siue ciui-
tas in latere montis eiusdem, quasi stadijs quin-
decim ab Hierosolyma, sicut Ioannes euangelista
manifestat, ubi Lazarus est suscitatus à mor-
tuis: cuius & monumentum ecclesia nunciabi-
dem constructa demonstrat. Bethphage autem
domus buccae, Bethania domus obedientiae di-
citur. Quas Hierosolyma uenturus Saluator,
praesentiae suae dignatione sublimauit: quia mul-
tos ante passionem suam docendo, donis praecursoris
confessionis & obedientiae spiritualis impleuit.
Quae pulchre ciuitates in monte Oliueti positae
referuntur, hoc est, in ipso Domino, qui nos un-
ctione spiritualium charismatum, & scientiae pie-
tatisque luce refouet. Vnde cum alibi diceret: Nō
potest ciuitas abscondi supra montem posita,
continuo subiicit: Neque accendunt lucernam,
& ponunt eam sub modio. Quia idem mons Oli-
ueti, id est, summus spiritualium distributor gra-
tiarum, qui ciuitatem suam ut emineat exaltat,
hanc quoque oleo exultationis ut lucere possit,
inflammat. Et quia idem lumē sub modio ponē
noluit, misit discipulos in castellum quod contra
eos erat. id est, doctores qui indocta ac barbara to-
tius orbis litora, quasi contra positi castelli mō-
nia euangelizando penetrarēt, destinare curauit.
Recte

Luc. 19.
Matth. 21.
Luc. 11.

Recte autem duo mittuntur: siue propter scien-
tiam ueritatis, & mundiciam operis, seu propter
geminae dilectionis, Dei uidelicet & proximi sa-
cramentum, toto orbe praedicandum.

*In quod introeuntes inuenietis pullum asinae alligatum, cui ne-
mo unquam hominum sedit, soluite illum, & adducite. Et si quis
uos interrogauerit, quare soluitis, sic dicetis ei: Quia Dominus
operam eius desiderat.]* Introeuntes mundum predica-
tores, inueniunt populum nationum perfidie
uinculis irretitum. Funiculis enim peccatorum
suorum uniusquisque constrictus erat, nec solum
nationum, sed & Iudaeorum. omnes enim pecca-
uerunt, & egent gloria Dei. Vnde bene apud
Matthaeum asina quoque cum pullo alligata re-
peritur. Asina quippe, quae subiugalis fuit, & e-
domita iugum legis traxerat, synagogam signi-
ficat: pullus asinae lasciuus & liber, populum na-
tionum demonstrat: cui nemo unquam homi-
num inedit, id est, nemo rationabilium docto-
rum fratrum correptionis, quo uel lingua à ma-
lo cohibere, uel in arctam uitae uiam ire cogere
tur, nemo in dementia salutis, quibus spiritualiter
calesceret, utilia suadendo contulerat. Sederet
namque illi homo, si qui ratione utens, eius stulta
deprimendo corrigeret. unde non immerito pos-
sunt duo discipuli ad exhibenda Domino ani-
malia destinati, iuxta parabola superioris ex-
emplum, duo praedicatorum ordines, unus in gen-
tes, alter in circumcissionem directus intelligi.
Et notandum, quod tres euangelistae, qui Graeco
sermone scripsere, pullum tantummodo com-
memorant: Matthaeus uero solus, qui Hebraeis
Hebraeque suum euangelium descripsit eloquio,
asinam quoque solutam & Domino refert addu-
ctam, ut eiusdem etiam gentis Hebraeae, si per-
nituerit, non desperandam monstraret esse salutem.

Matth. 21. Soluite, inquit, & adducite. Quaecumque enim sol-
10an. 20. ueritis super terram, erunt soluta & in caelis.
*Abierunt autem qui missi erant, & inueniunt, sicut dixit illis,
stantem pullum.]* Marcus scribit pullum ante ianuam
am foris in biuio inuentum. Ianua autem ipse est
qui ait: Ego sum ianua ouium, per me si quis in-
troierit, saluabitur: & ingredietur & egredietur,
& pascua inueniet. Quibus uita pascuis iste
pullus, id est, populus gentium carebat, quando
adhuc extra hanc ianuam in biuio ligatus sta-
bat. Et recte in biuio: quia non unam certus ui-
tae, fideique uiam tenebat, sed plures dubiosque se-
ctarum calles sequebatur erroneus: de quibus
apte subiungitur:

*Soluentibus autem illis pullum, dixerunt domini eius ad illos:
Quid soluitis pullum?] Multos quippe habebat do-
minos, qui non uno dogmati & superstitioni de-
ditus, sed pro libitu immundorum spirituum ad
uarios diuersosque miser raptabatur errores, ad
simulachra muta prout ducebatur incedes. De-
nique uernacula quadam scripturae consuetudine
commune esse dicitur, quod immundum est, si-
cut & ad Petrum uox de caelo dicit: Quod De-
us mundauit, tu commune ne dixeris: Quia qui
sanctus est, solius Dei est, & cum nullo ei com-
munis est: qui autem peccator est & immundus,
multorum est. Multi enim daemones possident*

Matth. 21.
10an. 10.
1. Cor. 12.
Act. 10.

eum, & ideo communis appellatur.

*At illi dixerunt: Quia Dominus cum necessarium habet, &
duxerunt illum ad Iesum.]* Qui soluendo pullo con-
tradixerat, audito Domini nomine quiescunt:
quia magistri errorum, qui uenientibus ad salu-
tem gentium doctoribus obstitabant, eatenus
suas tenebras defendere, donec miraculis at-
stantibus ueri possessoris ac Domini uirtus er-
micuit. At postquam fidei Dominicae potestas
apparuit, cedentibus passim aduersariorum que-
relis, liber credentium coetus, qui Deum corde
portet, adducitur.

Et iactantes uestimenta sua supra pullum, imposuerunt Iesum.]
Vestimenta Apostolorum uel doctrina uirtu-
tum, uel edisertio scripturarum, uel certe eccle-
siasticorum dogmatum uarietates intelligi pos-
sunt, quibus illi corda hominum ante nuda & fri-
gida, quo Christo fessore digna fiant, operiunt.
Euntes autem illo substernebant uestimenta sua in uia.] Por-
tante Dominum asino, discipuli uestimenta in
uia stertunt. Quia proprii se corporis exuentes
amicum, uia simplicioribus Dei famulis suo san-
guine parant: ut uidelicet in offenso gressu men-
tis Hierosolyma, quod Iesus ducit, incedant. Ie-
sus enim a fello insidens Hierusalem tendit, qua-
do uel uniuscuiusque fidelis animam regēs, uide-
licet iumentum suum ad pacis intime uisionem
ducit: uel etiam cum sanctae ecclesiae uniuersaliter
praesidet, eamque in superne pacis desiderium ac-
cendit. Quia uero iuxta alios euangelistas non
discipuli tantum, sed & plurimi de turba sterne-
bant uestimenta sua in uia, possunt per eos etiam
hi designari, qui exempla martyrum secuti, cor-
pora sua per abstinentiam edomant, ut Domi-
no iter ad mentem parent, uel exempla bona se-
quentibus praebeant.

*Et cum appropinquaret iam ad descensum montis Oliueti,
ceperunt omnes turbae descenduntium gaudentes laudare Deum
uoce magna.]* Descendente de monte Oliuarum
Domino, gaudentes laudantesque turbae simul &
ipse descendunt. Quia humiliato sua sponte mi-
sericordiae autore, necesse est eos qui misericor-
dia plurimum indigent, humilitatis eius uesti-
gia quantum praevalent imitari. Necesse est, in-
quam, nos intuentes quomodo Iesus de monte
Oliueti descendit, id est, cum in forma Dei esset
humiliauit semetipsum, factus obediens usque ad
mortem, mortem autem crucis: humiliemur &
ipsi sub potenti manu eius, ut exaltari merea-
mur in tempore uisitationis.

*Super omnibus quos uiderat, uirtutibus dicentes: Benedictus
qui uenit rex in nomine Domini.]* Multas quidem uir-
tutes Domini uiderant, sed maxime Lazari re-
suscitationem, quae nuper facta erat, stupebant:
testimonium perhibere turba, quae erat cum eo,
quando illum uocauit de monumento & susci-
tauit à mortuis. Nam & propterea obuiam ue-
nit ei turba, quia audierunt eum fecisse hoc si-
gnum. Notandum est enim, non nunc primum
uenientem de Galilea Saluatorem, id est, ante
quinque dies Pascha Hierusalem adisse, sed anno
praeterito mense septimo illic ad diem festum
Scenopegiae uenisse, sicut Ioannes memorat,

Philip. 1.
10an. 12.

Et exinde sex mensibus continuis, hoc est, usque ad diem Paschae quo passus est, modo Hierosolymis signa fecisse, & docuisse, modo montem Oliuarum ascendisse, modo Iudaea expulsum trans Iordanem abisse, modo in ciuitate deserti, quae dicitur Effrem, mansisse cum discipulis, nunquam tamen id temporis Galilaeam fuisse reuersum. Super omnibus ergo, quas eum tanto tempore fecisse uiderant, uirtutibus, turbae Deum laudant, dicentes:

Benedictus qui uenit rex in nomine Domini, pax in caelo & gloria in excelsis. Benedictus autem qui uenit rex in nomine Domini, sic potius accipiendum est, ut in nomine Domini, in nomine Dei patris intelligatur: quam uis possit intelligi etiam in nomine suo, quia & ipse Dominus est. Vnde alibi scriptum est: Pluit Dominus a Domino. Sed uerba eius melius nostrum dirigunt intellectum qui ait: Ego ueni in nomine patris mei, & non suscepisti me: alius ueniet in nomine suo, hunc suscipietis. Humilitatis enim magister est Christus, qui humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem. Non itaque amittit diuinitatem, quando nos docet humilitatem. Non autem rex Israel Christus ad exigendum tributum, uel ferro exercitum armandum, hostesque uisibiliter debellandos, sed rex Israel quod mentes regat, quod in aeternum consulat, quod in regnum caelorum credentes, sperantes, amantesque perducat. Dei ergo filius aequalis patri, uerbum per quod facta sunt omnia. Quod rex esse uoluit Israel, dignatio est, non promotio, miserationis indicium est, non potestatis augmentum. Qui enim appellatus est rex in terra rex Iudaeorum, in caelis est Dominus angelorum. Verum quia Christus in carne totius mundi propitiatio, & hominum uidelicet & angelorum, illuxit, pulchre sibi inuicem in eius laude dispensationis caelestia simul & terrena concidunt. Quo enim nascente caelestium uirtutum agmina Deum laudantia decantant: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus, eo de mundi principe triumphaturo, moxque se caelis reddituro, mortales uicem laudis reponunt. Pax in caelo, & gloria in excelsis.

Homiliam eiusdem super eodem Euangelio, quare in Dominica Palmarum.

DOMINICA SECUNDA IN ADVENTU DOMINI. Lucae 21. Matthei 24. Marci 13.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Erunt signa in sole & luna & stellis, & in terris pressura gentium, praecursusque sonitus maris & fluctuum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Sicut Dominus in sequentibus intimat, apparet uniuersali iudicio caelum & terra transibunt, & sicut in Ioannis Apocalypsi legimus, mare iam non erit: merito eodem incumbente iudicio, sonitus maris & fluctuum confunditur, terrarum orbis premensibus se inuicem colonis inficitur, maxima caeli luminaria percussis horrore nouo radijs turbata faciem uelant. Et quomodo impulsae ad casum arbores fragoris motusque sui praemittere solent indicia, sic termino appropriante quasi pauentia nutant ac tremunt elementa. Ergo quod ait Mattheus, Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellae cadent de caelo, ipsam iudicii praesentiam significat, quando apparente uera gloria lucis, omnia mundi lumina tenebris umbrisque comparantur. Quod uero dicit Lucas: Erunt signa in sole, & luna & stellis, praecursus uicini eiusdem iudicii quasi nuncios indicat. E quibus est & illud propheta: Sol uertetur in tenebras, & luna in sanguinem, antequam ueniet dies Domini magnus & manifestus. Item quod Lucas ait: Et in terris pressura gentium, ipsum esse reor quod Antichum tempora describens Mattheus dicit: Erunt enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet. Quod autem Lucas subiungit praecursus sonitus maris & fluctuum, praeco est illius quod inter caetera mutabilia saeculi, Ioannes mare habiturum conspexit.

Artescentibus hominibus praetimore & expectatione, quae superuenient uniuerso orbi, nam uirtutes caelorum mouebuntur. Credo ipsum iudicium aduentum hac sententia designari, quando iuxta alterius loci parabolam omnes, hoc est, & prudentes & fatuae uirgines insolito clamore suscitatae lampades ornant, id est, sua secum opera numerant, pro quibus maximo cum timore iam iamque instantem aeterni discriminis expectant euentum. Nam eatenus absque ullo timore iudicis uniuersus pene orbis acturus est, Apostolo attestante, qui ait: Cum enim dixerint pax & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus. Tunc itaque superueniente uniuerso orbi timore & expectatione districti examinis, multi qui in hoc mundo florere uidebantur, cum se sine fructu conspexerint, artescent. Tunc fides quae sine operibus uiruerat, probate se iusti iudicis igne marcescet. Nec mirum homines, hoc est, uel natura uel sensu terrestres, ad eius iudicium turbari, cuius aspectum & ipsae caelorum uirtutes, hoc est, angelicae tremant potestates, beato quoque Iob attestante, qui ait: Columnae caeli contremiscunt, & pauent ad nutum eius. Quid ergo faciunt tabulae, quando tremunt columnae? Quid uirgulae deserti patitur, cum cedrus paradyssi concutitur? Et tunc uidebunt filium hominis uenturum in nube cum potestate magna & maiestate. In potestate & maiestate uisuri sunt, quem in humilitate positum audire noluerunt, ut uirtutem eius tanto tunc districtius sentiant, quanto nunc ceruicem cordis ad eius patientiam non inclinant. Sed quia haec contra reprobos dicta sunt, mox ad electorum consolationem uerba uertuntur, nam subditur: His autem fieri incipientibus, respicite & leuate capita uestra, quoniam appropinquat redemptio uestra. Cum plaga, inquit, mundi crebrescunt, cum terror iudicij uirtutibus commotis ostenditur, leuate uos capita, id est, exhilarate corda: quia dum finitur mundus, cui amici non estis, prope sit redemptio, quam quaesistis. In scriptura etenim sacra saepe caput pro mente ponitur: quia sicut capite reguntur membra, ita cogitationes mente disponuntur. Leuate itaque capita, est mentes nostras ad gaudia patriae caelestis erigere. Quod autem calcari mundus ac despici debet, prouida Dominus comparatione manifestat. Nam sequitur. Et dixit illis similitudinem: Videte ficulneam, & omnes arbores cum producunt iam ex se fructum, scitis quoniam prope est aestas: ita & uos cum uideritis haec fieri, scitote quoniam prope est regnum Dei. Aperte ergo docet, quia sicut ex fructu arborum uetura aetas agnoscitur, ita ex ruina mundi prope esse cognoscitur regnum Dei. Quibus profecto uerbis ostenditur, quia fructus mundi, ruina est: ad hoc enim crescit, ut cadat, ad hoc germinat, ut quaecumque germinauerit, cladibus consumat. Bene autem regnum Dei estati comparatur: quia tunc moeroris nostri uibulae transeunt, & uitae dies aeterni solis claritate fulgescunt. Quae omnia cum magna certitudine confirmantur, cum sententia subiungitur, qua dicitur: Amen dico uobis, quia non praeteribit generatio haec, donec omnia fiant. Multum quippe commendat Dominus, quod ita pronunciat: quodammodo (si dicitur fas est) iuratio eius est, Amen dico uobis. Amen enim interpretatur uerum, & tamen non est interpretatum, cum potuisset dici, Verum dico uobis: nec Graecus hoc interpretatus est facere, nec Latinus. Sic mansit, non est interpretatum, ut honorem haberet uelamento secreti: non ut esset negatum, sed ne uilisceret nudatum. Igitur uerum dico uobis: ueritas dicit, quae utique etiam non diceret, mentiri omnino non posset. Tamen commendat, inculcat, dormientes quodammodo excitat, intentos facit, cotemni non uult, Amen, inquit, dico uobis, quia non praeteribit generatio haec, donec omnia fiant. Generationem autem aut omne hominum genus dicit, aut specialiter Iudaeorum. Caelum & terra transibunt, uerba autem mea non transibunt. Caelum quod transibit, non aethereum siue sydereum, sed aereum, a quo & aues caeli & nubila caeli cognominantur, intelligere debemus, Petro attestante qui dicit: Quod caeli erant prius & terra de aqua, & per aquam consistens uerbo Dei, per quae ille tunc mundus perijt. Caeli autem qui nunc sunt, & terra, eodem uerbo repositi sunt igni reseruati in die iudicij, & perditionis hominum impiorum: aperte docens, quia non alij caeli sunt igne perituri, quam qui aqua perdit, hoc est, inania haec, & nubilosa uentosi aeris spacia. Neque enim aqua diluuij, quae quindecim tantum cubitis montium cacumina traescedit, ultra aeris aetherisque confinia peruenisse credenda est. Quocumque autem peruenire potuit, eodem nimirum, iuxta praefatam beati Petri sententiam, & ignis iudicij perueniet. Si autem caelum Bedae tom. 7.

Amén dico uobis, quia non praeteribit generatio haec, donec omnia fiant. Multum quippe commendat Dominus, quod ita pronunciat: quodammodo (si dicitur fas est) iuratio eius est, Amen dico uobis. Amen enim interpretatur uerum, & tamen non est interpretatum, cum potuisset dici, Verum dico uobis: nec Graecus hoc interpretatus est facere, nec Latinus. Sic mansit, non est interpretatum, ut honorem haberet uelamento secreti: non ut esset negatum, sed ne uilisceret nudatum. Igitur uerum dico uobis: ueritas dicit, quae utique etiam non diceret, mentiri omnino non posset. Tamen commendat, inculcat, dormientes quodammodo excitat, intentos facit, cotemni non uult, Amen, inquit, dico uobis, quia non praeteribit generatio haec, donec omnia fiant. Generationem autem aut omne hominum genus dicit, aut specialiter Iudaeorum. Caelum & terra transibunt, uerba autem mea non transibunt. Caelum quod transibit, non aethereum siue sydereum, sed aereum, a quo & aues caeli & nubila caeli cognominantur, intelligere debemus, Petro attestante qui dicit: Quod caeli erant prius & terra de aqua, & per aquam consistens uerbo Dei, per quae ille tunc mundus perijt. Caeli autem qui nunc sunt, & terra, eodem uerbo repositi sunt igni reseruati in die iudicij, & perditionis hominum impiorum: aperte docens, quia non alij caeli sunt igne perituri, quam qui aqua perdit, hoc est, inania haec, & nubilosa uentosi aeris spacia. Neque enim aqua diluuij, quae quindecim tantum cubitis montium cacumina traescedit, ultra aeris aetherisque confinia peruenisse credenda est. Quocumque autem peruenire potuit, eodem nimirum, iuxta praefatam beati Petri sententiam, & ignis iudicij perueniet. Si autem caelum Bedae tom. 7.

Et terra transibunt, mouere potest quomodo dicit Ecclesiastes: Generatio praeterit, & generatio aduenit, terra uero in aeternum stat. Sed aperta ratione caelum & terra per eam quam nunc habent imaginem, transeunt: attamen per essentiam sine fine subsistunt. Praeterit enim figura huius mundi. Et ad Ioannem angelus: Erit, inquit, caelum nouum, & terra noua. Quae quidem non alia condenda sunt: sed haec ipsa renouantur. Caelum igitur & terra & transibit & erit: quia & ab ea quam nunc habet speciem, per ignem tergetur, & tamen in sua semper natura seruabitur. Vnde per Psalmistam dicitur: Mutabis ea, & mutabuntur. Quam quidem ultimam commutationem suam ipsis nobis nunc uicissitudinibus nunciant, quibus nostris uisibus indefinenter alternant. Nam terra a sua specie hyemali ariditate deficit, uernali humore uiridescit: caelum quotidie caligine noctis obducitur, & diurno claritate renouatur. Hinc ergo, hinc fidelis quisque colligat, & interire haec, & tamen per inuolutionem refici, quae constat nunc assidue, uelut ex defectu reparari.

DOMINICA III. IN ADVENTU DOMINI. Lucae 7. Matthei 11.

In illo tempore conuocauit duos de discipulis suis Ioannes, & misit eos ad Dominum dicens: Tu es qui uenturus es, an alium expectamus? Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Non simplici corde, ut opinor, sed inuidia stimulato discipuli Ioannis ei Christi uirtutes & miracula narrat. Nam & alibi ita apud eum quasi esse produntur: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes ueniunt ad eum. Quibus tunc respondit Ioannes: Quia non potest homo accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de caelo, & c. quibus & se purum hominem, & Christum Dei filium esse manifeste declarat. Verum, quia mansit inuidia, liuorque nequibat expelli, quid pro eis corrigendis optimus magister adhuc egerit, attende.

Et conuocauit duos de discipulis suis Ioannes, & misit eos ad Dominum dicens: Tu es qui uenturus es, an alium expectamus? Videlicet ut per hanc saltem occasionem uideret signa quae faciebat, crederent in eum, & magistru interrogantes sibi discerent. Ergo non ait, Tu es qui uenisti: sed, Tu es qui uenturus es? Et est sensus: Manda mihi, quia interficiendus ab Herode, & ad inferna descensurus sum, utrum te & in inferis debeam nunciare, qui nunciauis superis: an non conueniat filio Dei, ut gustet mortem, & alium ad haec sacramenta missurus es.

In ipsa autem hora curauit multos a languoribus & plagis, & spiritibus malis, & caecis multis donauit uisum. Ioannes interrogauerat per discipulos: Tu es qui uenturus es, an alium expectamus? Christus signa demonstras, non ad ea respondens, quae interrogatus

1. Petr. 7.

Genes. 7.

2. Petr. 3.

Eccles. 1.

1. Cor. 7.

Apo. 21.

Psal. 101.

1. Ion. 7.

gatus fuerit, sed ad scandalum nunciorum.

Bentes, inquit, renunciate Ioanni, quae uisistis et audistis. Quia caeci uident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, et quod his non minus est, pauperes euangelizantur. Vel pauperes spiritu, uel certe opibus pauperes, ut nulla inter nobiles & ignobiles, inter diuites & egenos, in praedicatione distantia sit. Haec magistri rigorem, haec praepitatoris comprobant ueritatem, quando omnis apud eum qui saluari potest, aequalis est. Quod autem ait:

Et beatus est, quicumque non fuerit scandalizatus in me. Et nuncios Ioannis, qui eum esse Christum non crediderant, a perfidia scandalo castigat, & eidem Ioanni quod quaerebat, exponit: quia Deus saluos faciendi, & Domini exitus mortis. Vili enim tot signis tantisque uirtutibus, non scandalizari quisquam potuit, sed admirari. Sed infidelium mens graue in illo scandalum pertulit, cum eum & post tot miracula morientem uidit. Quid est ergo dicere, Beatus est qui non fuerit scandalizatus in me, nisi aperta uoce abiectionem mortis suae, humilitatemque signaret. Ac si patenter dicat, Mira quidem facio, sed abiectionem peccati non dedignor. Quia ergo moriendo te subsequor, cauendum ualde est hominibus, ne in me mortem despiciant, qui signa uenerantur.

Et cum discessissent nuncios Ioannis, coepit dicere de Ioanne ad turbas. Quia turba circumstantis interrogationis mysterium nesciebat, & putabat Ioannem dubitare de Christo, quem ipsum monstrauerat, ut intelligeret Ioannem non sibi interrogasse, sed discipulis suis, dignis esse laudibus accumulatis.

Quid existis in desertum uideri arundinem uento moueri? Quod uidelicet non asserendo, sed negando intulit. Arundinem quippe mox, ut aura contigerit, in partem flectit. Et quid per arundinem nisi carnalis animus designatur, qui mox fauore uel detractone tangitur, in partem quamlibet inclinatur. Si enim ab humano ore aura fauoris flauerit, hilarescit, extollitur, totumque se quasi ad gratiam inflectit: sed si inde uentus detractio nis eruperit, unde laudis aura ueniebat, mox hunc quasi in partem alteram ad uim furoris inclinat. Sed arundo uento agitata Ioannes non erat: quia hunc nec blandum gratia, nec cuiuslibet ira asperum faciebat, nec prospera hunc erigere, nec aduersa nouerunt inclinare.

Sed quid existis uideri hominem mollibus uestimentis indutum? Ecce qui in ueste preciosa sunt & delicijs, in domibus regum sunt. Camelorum etenim pilis uestitus Ioannis fuisse describitur. Non ergo caelesti, inquit, sed terreno regno militant hi, qui pro Deo perterriti aspera fugiunt, sed solis exterioribus dediti, praesentis uitae molliciem & delectationem quaerunt. Nemo ergo existimet in luxu atque studio uestitum peccatum deesse: quia si hoc culpa non esset, nullo modo Ioannem Dominus de uestimenti sui asperitate laudasset. Quauis hoc quod Ioannes non esse uestitus mollibus dicitur, per significationem intelligi aliter potest. Mollibus enim uestitus non fuit, quia uitam peccantium non blandimentis fouit, sed uigor,

re asperae inuectionis increpauit dicens: Genimina uiperarum, quis uobis monstrauit fugere a uentura ira?

Sed quid existis? Videre prophetam? Vtique dico uobis, et plus quam prophetam. Prophetae quippe ministerium est uentura dicere, non etiam demonstrare. Ioannes ergo plus quam propheta est, quia eum quem praecurrendo prophetauerat, etiam ostendendo nunciabat.

Hic est de quo scriptum est: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui preparabit uiam tuam ante te. Quod Graece angelus, hoc Latine nuncius dicitur. Recte ergo, qui nunciare supernum iudicem mittitur, angelus uocatur, ut dignitatem seruet in nomine, quam explet operatione. Altum quippe nomen est, sed uita nomine inferior non est. Sed & omnes qui sacerdotij nomine censentur, angeli uocantur, Propheta attestante qui ait: Laetitia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est. Nec non & unusquisque fidelium in quantum sufficit, in quantum gratiam supernae aspirationis accipit, si a prauitate proximum reuocat, si exhortari ad bene operandum curat, si aeternum regnum, uel supplicium erranti denunciat, cum uerba sanctae annunciationis impendit, profectio angelus existit.

FERIA IIII. QUATVOR temporum. Lucae.

In illo tempore in mense sexto missus est angelus Gabriel a Deo in ciuitatem Galilee, cui nomen Nazareth, ad uirginem desponsatam uiro, cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid, et nomen uirginis Mariae. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

Angeli idcirco priuatis nominibus censentur, ut signetur per uocabula etiam in operatione quid ualeant. Neque etenim in illa sancta ciuitate, qua de uisione omnipotentis Dei plena scientia perfecit, idcirco propria nomina sortiantur, ne eorum personae sine nominibus sciri non possint: sed cum ad nos aliquid ministraturi ueniunt, apud nos etiam nomina a ministris trahunt. Ad Mariam ergo uirginem Gabriel mittitur, qui Dei fortitudo nominatur. Illud quippe nunciare ueniebat, qui ad debellandas aereas potestates humilis apparere dignatus est. De quo per Psalm. dicitur: Dominus fortis & potens, Dominus potens in praelio. Et rursum: Dominus uirtutum ipse est rex gloriae. Per Dei ergo fortitudinem nunciandus erat, qui uirtutum Dominus & potens in praelio, contra potestates aereas ad bella ueniebat. Mensis autem sextum Martium intellige, cuius uicesimo & quinto die Dominus noster & conceptus traditur & passus, sicut & uicesimo quinto die mensis Decembris natus. Quod si uel hoc die (ut nonnulli arbitrantur) aequinoctium uernale, uel illo solstitium brumale fieri credamus, conuenit

uenit utique cum lucis incremento concipi uel nasci eum, qui illuminat omnem hominem uenientem in mundum. At si quis ante Dominicae natiuitatis & conceptionis tempus lucem uel creescere, uel tenebras superare conuicerit, dicimus & nos, quia & Ioannes tunc ante faciem aduentus eius regnum caelorum euangelizabat: & nunc quoque praedicatoribus imperatur. Iter facite ei qui ascendit super occasum. Cur autem Ioannes circa aequinoctium autumnale conceptus, circa solstitium aestiuum sit natus, docet ipse, qui uel ex sua, uel ex ueteris testamenti (ut multi autumant) persona loquitur: Illum oportet creescere, me autem minui.

Ad uirginem desponsatam uiro cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid, et nomen uirginis Mariae. Multas ob causas Saluator non de simplici uirgine, sed de sponsa uoluit nasci. Primo uidelicet, ut per generationem Ioseph, cuius Maria cognata erat, Mariae quoque naceretur origo. Neque enim moris est scripturae foeminarum genealogiam texere. Nam & de utroque potest intelligi, quod dicitur de domo Dauid. Deinde, ne uelut adultera lapidaretur a Iudaeis, malens aliquos de suo ortu, quam de pudore dubitare parentis, simul & uirginibus impudicis occasionem tollens, ne matrem quoque Saluatoris diceret falsis suspitionibus infamatum. Tertio, ut in Aegyptum fugiens, & inde rediens haberet solatium uiri, qui integer rimae uirginitatis custos pariter ac testis existeret. Quarto, ne partus eius diabolo pateret, qui eum de uirgine natum cognosceret, forsitan quasi ceteris hominibus eminentiorem morti tradere timeret. Maria autem Hebraice stella maris, Syriace uero domina uocatur. Et merito: quia & totius mundi Dominum, & lucem seculis meruit generare perennem.

Et ingressus angelus ad eam dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Bene gratia plena uocatur, quae nimirum gratiam, quam nulla alia meruerat, assequitur, ut ipsum uidelicet gratiae concipiat & generet autorem.

Quae cum audisset, turbata est in sermone eius, et cogitabat qualis esset ista saluatio. Disce uirginem moribus, disce uirginem ueracundia, disce uirginem oraculo, disce mysterio. Trepidare uirginum est, & ad omnes uiri ingressus pauere, omnes uiri affatus uereri. Discant mulieres propositum pudoris imitari. Sola in penetralibus, quam nemo uirorum uideret, solus angelus reperiret, sola sine ne comite, sola sine teste, ne quo degeneri deprauarietur affectu, ab angelo saluatur. Disce uirgo uerborum uitare lasciuam. Maria etiam salutationem angeli uerebatur. Erat tamen cogitans, inquit, qualis esset haec saluatio. Et ideo cum ueracundia, quia pauebat cum prudentia, quia benedictionis nouam formulam mirabatur, quae nusquam lecta est, nusquam ante comperta.

Et ait angelus ei: Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum. Quam salutatione insolita, utpote quae ei soli seruabatur, uiderat turbatam, quasi familiariter notam uocans ex nomine, ne timeere debeat iubeat. Et quia gratia plenam uocauit Bedae tom. 7.

rat, eandem gratiam & astruit plenius, & uberius explicat dicens:

Ecce concipies in utero, & paries filium, & uocabis nomen eius Iesum. Iesus saluator siue salutaris interpretatur: cuius sacramentum nominis alloquens Ioseph angelus exposuit, Ipse enim; inquit, saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Non ait populum Israel, sed populum suum, hoc est, in unitatem fidei ex preputio & circumcisio ne uocatum, quibus ex diuersa parte congregatis fieret unus pastor & unum ouile.

Hic erit magnus, & filius altissimi uocabitur. Et dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius. Dicitur est & de Ioanne quod erit magnus, sed ille quasi homo magnus, hic quasi Deus magnus. Ille enim magnus coram Domino, hic autem erit magnus, inquit, & filius altissimi uocabitur. Idem ergo filius altissimi, qui in utero uirginali conceptus & natus est. Idem homo in tempore creatus ex matre, qui Deus est ante tempora natus ex patre. Si autem idem homo qui Deus est, omittat Nestorius hominem tantum dicere ex uirgine natum, & hunc a uerbo Dei non in unitate personae, sed in societate inseparabilem esse receptum. Alioquin non unum Christum uerum Deum & hominem, sed duos (quod dici nefas est) asserere, ac per hoc non trinitatem, sed quaternitatem praedicare conuincitur. Catholica autem fides, sicut unum quemlibet hominem carnem & animam, ita hominem & uerbum unum Christum rectissime confitetur, iuxta quod & angeli uerba significant, quae dandam illi sedem Dauid patris eius asseuerant. Qui enim eundem ipsum patrem habere Dauid, quem filium altissimi uocari pronunciat, in duabus utique naturis unam Christi personam demonstrat. Accepit autem sedem Dauid, ut nimirum gentem cui Dauid quondam & filij eius temporalis regni gubernacula praebuerunt, ipse perpetuum uocaret ad regnum, quod eis paratum est ab origine mundi.

Et regnabit in domo Iacob in aeternum, & regni eius non erit finis. Et Esaias ait: Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis. Super solium Dauid & super regnum eius sedebit, ut confirmet illud & corroboret in iudicio & iustitia. Non dixit in acquisitione gloriae, gazarumque terrestrium, non in uictoria gentium plurimarum urbiumque debellatione superbarum, sed in iudicio & iustitia. Per haec enim regnum Christi & in singulis quibusque fidelibus, & in uniuersa per orbem multiplicatur pariter & confirmatur ecclesia. Domum namque Iacob totam ecclesiam dicit, quae uel de bona radice nata, uel cum oleaster esset, merito tamē fidei in bonam est inserta oliuam. Quam post triumphum passionis alloquens Saluator ait: Qui timetis Dominum, laudate eum, uniuersum semē Iacob magnificate eum. Non autem ideo futuri temporis uerbis magnus extiturus Iesus filius altissimi uocandus, sceptrum Dauid accepturus, & in domo Iacob regnaturus asseritur: quia iuxta quod haeretici sapiunt, atque a ueritate desipiunt, Christus ante Mariam non fuerit, sed quod homo assumptus in Deum, clarificatus

10 d. 17. catus est ea claritate, quam uerbu Dei habuit, priusquam mundus esset apud patrem: hoc est, ut isdem filij nomē, eandē Christi personam, homo cū Deo plenus gratia & ueritate sortiretur.

Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud, quoniam uirū non cognosco? Propositum suae mentis reuerenter exposuit, uitam uidelicet uirginalem se ducere decreuisse. Quae quia prima foeminarum tantae se uirtuti mancipare curauit, iure singulari praeteris foeminis beatitate meruit excellere. Quomodo, inquit, fiet istud. Non ait, unde hoc sciam sed quomodo fiet, inquit, quoniam uirum non cognosco: Ordinem uidelicet obsequij cui subdatur inquirens, non autem signum cui credat flagitans. Neq enim decebat electam generando Deo uirginē dubiam diffidentia, sed prudentia cautam existere, quia nec facile poterat homo nosse mysterium, quod in Deo manebat à seculis absconditum. Quia ergo legerat, Ecce uirgo in utero habebit & pariet filium: sed quomodo id fieri posset non legerat, merito credula ijs quae legerat, sciscitatur ab angelo, quod in propheta non inuenit.

Et respondens angelus dixit ei: Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi. Non uirili, inquit, quod non cognoscis semine, sed spiritus sancti, quo impleris opere concipies. Erit in te conceptio, libido non erit. Concupiscentiae non erit aestus, ubi umbram faciet spiritus sanctus. Verum in eo quod ait: Et uirtus altissimi obumbrabit tibi, potest etiā incarnati Saluatoris utraque natura designari. Umbra quippe à lumine solet & corpore formari. Et cui obumbratur, lumine quidem uel calore solis, quantum sufficit reficitur: sed ipse solis ardor ne ferri nequeat, in terposita uel nubecula leui, uel quolibet alio corpore temperatur. Beata itaq uirgini, quia quasi pura homo omnem plenitudinem diuinitatis corporaliter capere nequibat, uirtus altissimi obumbravit, id est, incorporea lux diuinitatis corpus in ea suscepit humanitatis. De qua pulchre propheta: Ecce Dominus, inquit, ascendet super nubem leuem, & ingredietur Aegyptū. Quod est dicere: Ecce uerbum Dei patri coaeternum, lumenq delumine ante secula natum, carnem in fine seculorum atque animam nullo peccati pondere grauata suscipiet, & de utero uirginali tanquam sponsus de thalamo suo, procedet in mundum.

Ideoq; & quod nascetur ex te sanctū, uocabitur filius Dei. Ad distinctionem nostrae sanctitatis, Iesus singulariter sanctus nasciturus asseritur. Nos quippe et si sancti efficitur, non tamen nascimur: quia ipsa naturae corruptibilis conditione constringimur, ut merito cum propheta gementes singuli dicamus. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea. Ille autem solus ueraciter sanctus est, qui ut ipsam conditionē naturae corruptibilis uinceret, ex commixtione carnalis copulae conceptus non est. Sanctum, inquit, uocabitur filius Dei. Quid hic dicis Nestoriana, qui beatam Mariam Dei negans esse genitricem, apertam

niteris impugnare ueritatem? Ecce Deum dixit superuenturum, Dei filium nasciturum. Quomodo ergo aut Dei filius Deus non est: aut quae Deum adidit, quomodo deo uirgo, id est, Dei genitrix non esse potest?

Et ecce Elizabeth cognata tua & ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic mensis sexus est illi, quae uocatur sterilis, quia non erit impossibile apud Deum omne uerbum. Ne uirgo se parere posse diffidat, accipit exemplum sterilis anus pariturae, ut dicat omnia Deo possibilia, etiam quae naturae ordine uidentur esse contraria. Si quem uero mouet, quomodo beata Maria cognatam dicat Elizabeth, cum haec de domo Dauid, illa de filiabus Aaron originē duxerit: animaduertat proauos earum inuicē liberis nuptum traditis utranq; tribum potuisse contingere. Cui si haec expolitio forte non suffecerit contentiosius insistenti, quasi hoc contra interdictū legis fieri nequiverit, legat Exodum, ubi scriptum est: Accipit autem Aaron uxorem Elizabeth filiam Amnadaab, sororem Naafon, quae peperit ei Nadab, & Abiud, & Eleasar, & Ithamar: uideatq; ante edictum legis superna prouisione sacerdotalem regali iunctam fuisse progeniem, ut uidelicet Dominus Iesus Christus, qui secundum carnem uerus rex & sacerdos erat futurus, ipsam quoq; carnem de utraq; Dauid scilicet & Aaron stirpe suscipere. Vnde & in hac utraq; tribu christa per legem mysticum celebratur, Christi nimirum nominis pariter & generationis praeconium. Et ipse Dauid domum Dei ingrediens, panem sanctum & gladium quasi rex & sacerdos accipit, illum uidelicet de suo semine uenturū praefigurans, qui & pro nostra libertate regis iure pugnaret, & pro nostra absolutione panem suae carnis offerret.

Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum uerbum tuum. Quanta cum deuotione humilitas, quae & angelū promissum optat impleri, & seipsam, quae mater eligitur, ancillam nuncupat, apertissime insinuans, quam nil sibi meriti uindicet in eo, quod Domini iussis obsecundet. Fiat, inquit, sine uiri semine conceptus in uirgine, nascatur de spiritu sancto integra carne sanctum, quod nascetur de homine matre sine homine patre, uocetur Dei filius.

HOMILIAM EIVSDEM SUPER eodem euangelio require in festo Annunciationis Mariae.

FERIA SEXTA QUATVOR temporum. Luca 1.

In illo tempore exurgens Maria abiit in montana cum festinatione in ciuitatem Iuda, & intrauit domum Zachariae, & salutauit Elizabeth. Et factum est, ut audiuit salutationem Mariae Elizabeth, exultauit infans in utero eius. Et repleta est spiritu sancto Elizabeth, & exclamauit uoce magna & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus uentris tui. Et unde hoc mihi, ut ueniat mater Domini mei ad me? Ecce enim ut facta est uox salutationis tuae in auribus meis. Et reliqua.

Exod. 6.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

Accepto uirginis consensu mox angelus coelestia repetit, illa petit motana. Festinat inuisere Elisabeth, non quasi incredula de oraculo, uel dubia de exemplo, sed ut lata pro uoto, religiosa pro officio. Typicum pariter exemplum tribuens, quod omnis anima, quae uerbum Dei mente conceperit, uirtutū statim celsa cumina gressu conscendat amoris, quatenus ciuitatem Iuda, id est, confessionis & laudis arcē penetrare, & usq; ad perfectionem fidei, spei & charitatis quasi tribus in ea mensibus ualeat commorari.

Et intrauit in domum Zachariae, & salutauit Elizabeth. Disce uirgo humilitatem Mariae, ut & corpore casta & pectore possis esse deuota. Visitat iunior seniore, salutata uirgo uxorem. Decet enim, ut quo castior uirgo, eo sit humilior, & senioribus deferens habitum castitatis praconio commendet humilitatis. Aliter, Maria ad Elizabeth, Dominus uenit ad Ioannem: haec ut spiritu sancto repleatur, illius ut baptisma conferatur, maiorumq; humilitatio, minorum est utique exaltatio. Deniq; sequitur:

Et factum est ut audiuit salutationem Mariae Elizabeth, exultauit infans in utero eius, & repleta est spiritu sancto Elizabeth. Vide distinctionem, singulorumq; uerborum proprietates. Vocem prior Elizabeth audiuit, sed Ioannes prior gratiam sensit. Illa naturae ordine audiuit, iste exultauit ratione mysterij. Illa Mariae, iste Domini sensit aduentum. Iste gratiam loquuntur, illi intus operantur, pietatisq; mysterium maternis adorantur profectibus, paruulorum miraculo prophetae matres spiritus dupulorum. Exultauit infans, & repleta mater est, non prius mater repleta quam filius, sed cum filius esset repletus spiritu sancto, repleuit & matrem.

Et exclamauit uoce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus uentris tui. Notandū quod praemissa de Christo propheta non rerum tantum miraculis, sed & uerborum proprietate conpletur. Iste est enim fructus, qui Dauid patriarcha sub iureiurando promittitur: De fructu uentris tui ponam super sedem meam. Simulq; inueniendū quod eadem uoce Maria ab Elizabeth, qua à Gabriele, benedicitur, quatenus & angelis & hominibus ueneranda, & cunctis merito foeminis praeferenda monstratur.

Et unde hoc mihi ut ueniat mater Domini mei ad me? Nō quasi nescia perquirat, quod nimirum sancti spiritus esse cognoscit, se uidelicet à matre Domini ad pignoris sui profectum salutari: sed miraculi nouitate percussa, non hoc sui meriti, sed muneris fatetur esse diuini.

Ecce enim ut facta est uox salutationis tuae in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo. Erubescere Elizabeth onus parentis, quādiu nesciebat mysterium religionis. Sed quae occultabat se quia coeperat filium, iactare se coepit, quia generabat prophetam. Et quae ante erubescerebat, bene

dicat: & quae dubitabat ante, firmatur. Ecce enim, inquit, ut uox salutationis tuae facta est in auribus meis, exultauit gaudio infans in utero meo. Itaq; magna uoce clamauit, ubi Domini sensit aduentū, quia religiosum credidit partū. Nulla enim causa erat pudoris, ubi ppheta ortus, datē nō affectate fidē generationis ascisceret.

Et beata quae credidit, quoniam perficientur ea, quae dicta sunt ei à Domino. Vides non dubitasse Mariā, sed credidisse, & ideo fructum fidei consecutā. Beata, inquit, quae credidit. Et uerē beata quae sacro dote praestantior: cum enim sacerdos negasset, uirgo correxit errorem. Nec mirum si Dominus redempturus mundum, operationem suam inchoauit à matre, ut per quam salus omnibus parabatur, eadem prima fructum salutis hauriret ex pignore. Pariterq; notandum quanta Elizabeth animum gratia Maria intrante ditauit, quem simul de praeterito, praesenti atq; futuro, per prophetia spiritum illustrauit. dicēs enim, Beata quae credidisti, aperte indicat, quia uerba angeli quae dicta ad Mariam fuerant, per spiritum agnouit: atq; subiungens, Perficientur ea quae dicta sunt tibi à Domino, quae etiā eam in futuro sequerentur, praedixit. Matrem uerō Domini sui nominans, quia redemptorem humani generis in utero portaret, intellexit.

Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Tanto, inquit, me Dominus tamq; inaudito munere sublimauit, quod non ullo linguae officio explicari, sed ipso uix intimi pectoris affectu ualeat comprehendi: & ideo totas animae uires in agendis gratiarum laudibus offero, totum in contemplanda magnitudine eius cui non est finis, quicquid uiuo, sentio, discerno, gratulāter impendo. Quia & eiusdem Iesu, id est, salutaris spiritus meus eterna diuinitate letatur, cuius mea caro temporali conceptione foetatur. Cui simile est illud Psalmista: Anima autem mea exultauit in Domino, & delectabitur super salutari eius. Et ipse enim patrē filiumq; pari uenerabatur amore.

Quia respexit humilitatem ancillae suae, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Cuius humilitas respicitur, recte beata ab omnibus cognominanda gratulatur: sicut ē contrario, cuius superbia despecta condemnatur. Euae, id est, uel sine calumitatis nomine multata tabescit. Decebat enim, ut sicut per superbiam primae nostrae patris mors in mundum intrauit, ita denuo per humilitatem Mariae, uitae introitus panderetur.

Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius. Ad initium carminis respicit, ubi dictum est: Magnificat anima mea Dominum. Solet quippe anima illa cui Dominus magna facere dignatur, dignis eum praconijs magnificare, & ad confortes eiusdem uoti ac propositi postest cohortando dicere: Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in inuicem. Nam qui Dominū, quem cognouit, quantum in se est magnificare, & nomen eius sancti ficare contempserit, minimus uocabitur in regno caelorum. Sanctum autem nomen eius uo-

Psal. 34.

Psal. 33.

Matth. 3.

catur, quia singularis culmine potentie transe-
dit omnem creaturam, atq; ab uniuersis quae fe-
cit, longe segregatur. Quod Graeca locutione
melius intelligitur, in qua ipsum uerbum, quod
dicitur *ἐξῆλθεν*, quali extra terram esse significat:
cuius etiam nos imitatione pro modulo nostro
segregari praecipimur ab omnibus, qui non sunt
sancti, nec Deo dedicati, dicente Domino: San-
cti estote, quia & ego sanctus sum. Quicumq; e-
nim se consecrauerit, merito extra terram & ex-
tra mundum uidebitur. Potest enim & ipse di-
cere: Super terram ambulantes conuersatio-
nem in caelis habemus.

Leuit. 11.
1. Petr. 1.

Philip. 3.

Et misericordia eius in progenies et progenies timentibus eum. A specialibus se donis ad generalia Dei iudicia conuertens, totius humani generis statu describit, & quid superbi, quid humiles mereantur, quid filij Adae per liberum arbitrium, quid filij Dei sint per gratiam, alternis uersibus explicat. Non ergo, inquit, soli mihi fecit magna qui potens est, sed & in omni gente & progenie, qui timet eum, & operatur iustitiam, acceptus est illi.

Act. 10.

Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui. In brachio suo, in ipso Dei filio significat, non quod Deus pater. figura terminetur carnis humanae, eius filius tanquam membrum corporis haereat: sed quia omnia per ipsum facta sunt, ideo brachium Domini dictus est. Sicut enim tuum brachium per quod operaris, sic Dei

Ioan. 1.

brachium dictum est eius uerbum: quia per uerbum operatus est mundum. Cur enim homo brachium, ut aliquid operetur, extendit: nisi quia non continuo sit quod dixerit? Si autem tanta potestate praeualeret, ut sine ullo motu corporis sui quod diceret, fieret, brachium eius uerbum eius esset. Cum ergo audiuius brachium Dei patris esse Deum filium, non nobis obstrepat consuetudo carnalis, sed quantum illo donante possumus, Dei uirtutem & sapientiam cogitemus, per quam facta sunt omnia.

Deposuit potentes de sede, et exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, et ditites dimisit inanes. Quod dixit, In brachio suo, & quod praemisit, In progenies & progenies, his quoque *ἐξ ἑκάστης* per singula commata est annexedum uersiculis: quia uidelicet per omnes seculi generationes & perire superbi, & humiles exaltari, pia iustaque diuinae potentiae dispensatione non cessant.

Osee 11.

Suscipit Israel puerum suum memorari misericordiae. Pulchre puerum Domini appellat Israel, qui ab eo sit ad saluandum susceptus: obedientem uidelicet & humilem, iuxta quod Osee dicit: Quia puer Israel, & dilexi eum. Nam qui contemnit humiliari, non potest utique saluari, nec dicere cum propheta: Ecce enim Deus adiuuat me, & Dominus susceptor est animae meae. Quicumque autem humiliauerit se sicut paruulus, hic est maior in regno caelorum.

Psal. 33.

Matth. 18.

Sicut locutus est ad patres nostros Abraham, et semini eius in secula. Semen Abraham non carnale, sed spirituale significat: id est, non eius tantum carne progenitos, sed siue in circuncisione, siue in praepu-

tio fidei illius uestigia secutos. Nam & in praepu-
putio positus ipse credidit, reputatumque est ei
ad iustitiam. Atque eiusdem fidei signaculum cir-
cuncisionem accepit, ut sic utriusque populi pa-
ter fieret per fidem, iuxta quod Apostolus ad
Romanos plenissime differuit. Aduetus ergo
Saluatoris Abraham est & semini eius in secula
promissus: hoc est, filijs promissionis, quibus di-
citur, Si autem uos Christi, ergo Abraham sem-
estis, secundum promissionem haeredes. Bene
autem uel Domini uel Ioannis exortum matres
prophetando praueiunt, ut sicut peccatum a
mulieribus coepit, ita etiam bona a mulieribus
incipiant: & quae per unius deceptionem perijt, dua-
bus certatim praekonantibus mundo uita reddat.

Rom. 4.

Gal. 3.

Genes. 3.

HOMILIAM EIVSDEM SUPER
eodem euangelio require in fe-
sto Visitationis Mariae.

SABBATO QUATVOR
temporum. Lucae 3.

Anno quintodecimo imperij Tiberij Caesaris, procurante
Pontio Pilato Iudaeam: tetrarcha autem Galilaeae Herode,
Philippo autem fratre eius tetrarcha Iuriae et Traconitidis re-
gionis, et Lysania Abilinae tetrarcha, Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE
EADDEM LECTIONE.

Herodes, Philippus & Lysanias, qui cum Pi-
lato praeside Romano Iudaeam regabant,
filij sunt Herodis illius, sub quo Dominus na-
tus est, inter quos & ipsum Herodem Arche-
laus frater eorum decem annis regnauit: qui a
Iudaeis ob intolerabilem animi ferocitatem a
pud Augustum criminatus, aeterno apud Vien-
nam dispersit exilio. Regnum uero Iudaeae quo
minus ualidum fieret, idem Augustus per te-
trarchias discindere curauit. Porro Pilatus duo
decimo anno Tiberij Caesaris in Iudaeam mis-
sus, procuratoris gentis suscepit, atque inibi per
decem continuos annos usque ad ipsum penes si-
nem Tiberij perdurauit.

*Sub principibus sacerdotum Anna et Caipha, factum est uer-
bum Domini super Ioannem Zachariae filium in deserto.* Am-
bo quidem incipiente praedicationem Ioanne,
id est, Annas & Caiphas principes fuere sacer-
dotum: sed Annas illum annum, Caiphas uero
eum quo Dominus crucem ascendit, admini-
strabat: & quidem tribus alijs in medio pontifica-
tu perfunctis, uerum his maxime qui ad Domi-
ni passionem pertinerent, ab Euangelista com-
memoratis. Legalibus namque tunc praecipis ui-
& ambitione cessantibus, nulli pontificatus ho-
nor uitae uel generis merito reddebatur, sed Ro-
mana potestate alijs, nunc item alijs summa sa-
cerdotij praestabatur. Denique Iosephus refert in
hunc modum dicens: Valerius Gratus Anna
sacerdotio deturbato, Ismaelum pontificem de-
signauit: filium Bassi. Sed & hunc non multo
post

lib. 18. cap. 4.

post abiiciens, Eleazarum Ananiae pontificis
filium pontificatus subrogauit. Post annum ue-
ro etiam hunc arcer officio, & Simoni cuidam
Canyli filio pontificatus tradidit ministerium.
Quo non amplius & ipse quam unius anni spa-
cio perfunctus, Iosephum cui & Caiphas nome-
n fuit, accepit successorem, ac per hoc omne tem-
pus quo Dominus noster in terris docuisse de-
scribitur, intra quadriennijs spacia coarctatur. In
quo quatuor istae quas Iosephus memorat, suc-
cessiones pontificum describuntur, uix per an-
nos singulos ministratae. Quia ergo Ioannes il-
lum praedicare ueniebat, qui & ex Iudaea quos-
dam, & multos ex gentibus redempturus erat,
per regem gentium & principes Iudaeorum pre-
dicationis eius tempora designantur. Quia au-
tem gentilitas colligenda erat, & Iudaea pro cul-
pa perfidiae dispergenda, ipsa quoque descriptio
terreni principatus ostendit, quoniam & in Ro-
mana publica unus praesuisse describitur, &
in Iudaea regno per quartam partem plurimi
principabantur. Voce enim nostri redempto-
ris dicitur: Omne regnum in seipso diuisum, de-
solabitur. Liqueat ergo quod ad fidem regni Iu-
daeae peruenerat, quae tot regibus diuisa subia-
cebat. Aptae quoque non solum quibus regibus,
sed quibus etiam sacerdotibus actum sit demo-
stratur. Ut quia illum Ioannes Baptista praedi-
caret, qui simul rex & sacerdos existeret, Lucas
euangelista praedicationis eius tempora per re-
gnum & sacerdotum designauit.

Lucae 11.

*Et uenit in omnem regionem Iordanis, praedicans baptismum
penitentiae in remissionem peccatorum.* Cunctis legen-
tibus liqueat, quia Ioannes baptismum peniten-
tiae non solum praedicauit, uerum etiam quibus-
dam dedit, sed tamen baptismum suum in remis-
sionem peccatorum dare non potuit. Remissio
etenim peccatorum in solo nobis baptismo Chri-
sti tribuitur. Notandum itaque quod dicitur,
Praedicans baptismum penitentiae in remissio-
nem peccatorum: quoniam baptismum quod
peccata solueret, quia dare non poterat, praedi-
cabat. Ut sicut incarnatum uerbum patris praer-
currebat uerbo praedicationis, ita baptismum
penitentiae quo peccata soluitur, praecurreret
suo baptismo, quo peccata solui non possunt.

Esa. 40.

Lucae 3.

Esa. 40.

Ibidem.

*Sicut scriptum est in libro sermonum Esae prophetae: Vox
clamantis in deserto, Parate uiam Domini, rectas facite semitas
eius.* Iisdem uero Ioannes Baptista requisitus
quis esset, respondit: Ego uox clamantis in de-
serto: qui ideo uox a propheta uocatus est, quia
uerbum praebat, qui etiam in deserto clamat,
quia derelictae ac desitutae Iudaeae solatium re-
demptionis annunciat. Quid autem clamaret,
aperitur cum subditur: Parate uiam Domini,
rectas facite semitas eius. Omnis qui fidem re-
gam & bona opera praedicat, quid aliud quam
uenienti Domino ad corda audientium uiam pra-
parat: Ut haec uis gratiae penetret, & lumen ueri-
tatis illustrat, ut rectas Deo semitas faciat, dum
mundas in animo cogitationes per sermonem
bonae praedicationis format.

bitur.] Quid hoc loco uallium nomine nisi hu-
miles, quid montium & collium, nisi superbi ho-
mines designantur? In aduentu igitur redem-
ptoris ualles impletae, montes uero & colles hu-
miliati sunt: quia iuxta eius uocem, Omnis qui
se exaltat, humiliabitur: & omnis qui se humili-
at, exaltabitur. Vallis etenim impleta cre-
scit, mons autem & collis humiliatus decrescit:
quia nimirum in fide mediatoris Dei & homi-
num hominis Iesu Christi, & gentilitas plenitu-
dinem gratiae accepit, & Iudaea per errorem perfidiae hoc unde tumebat, perdidit.

Luc. 14. et 18.
et Matth. 23.

Eterum praua in directa, et aspera in uias planas. Pra-
ua in directa fiunt, cum malorum corda per in-
iustitiam detorta ad iustitiae regulam dirigun-
tur: & aspera in uias planas immutantur, cum
immities atque iracundae mentes per infusionem
supernae gratiae ad lenitatem mansuetudinis re-
deunt. Quando enim uerbum ueritatis ab ira-
cunda mente non recipitur, quasi asperitas ite-
neris gressum pergentis repellit. Sed cum mens
iracunda per acceptam mansuetudinis gratiam
correctionis uel exhortationis uerbum recipit,
ibi planam uiam praedicator inuenit, ubi prius
pro asperitate itineris pergere, id est, praedica-
tionis gressum ponere non ualebat.

Et uidebit omnis caro salutare Dei. Quia omnis ca-
ro accipitur omnis homo, salutare Dei, uideli-
cet Christum, in hac uita omnis homo uidere
non potuit. Vbi ergo in hac sententia Prophe-
ta prophetiae oculum, nisi ad extremi iudicij
diem tendit? Vbi cum apertis caelis, ministran-
tibus angelis, confidentibus Apostolis in sede
maiestatis suae Christus apparuerit, omnes hunc
& electi & reprobi pariter uidebunt, ut & iusti
de munere retributionis sine fine gaudeant, &
iniusti in ultione supplicij in perpetuum gemant.

Esa. 40.

Matth. 19. et
Lucae 22.

DOMINICA IIII. AD
uentus Domini. Ioannis
1. Lucae tertio.

In illo tempore miserunt Iudaei ab Hierosolymis sacerdotes et
Leuitas ad Ioannem, ut interrogarent eum: Tu quis es? et con-
fessus est, et non negauit. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA-
DEM LECTIONE.

Existimante populo, & cogitantibus omni-
bus in cordibus suis de Ioane, ne forte ipse
esset Christus, respondit Ioannes, dicens omni-
bus. Quomodo respondit eis qui existimabant
de illo, & secreto in corde, quia Christus esset,
cogitabant, nisi quia non solum cogitabant, sed
etiam sicut alius euangelista declarat, missis ad
eum sacerdotibus ac Leuitis an esset Christus,
inquirebant. Vnde patet Iudaeis tunc fuisse no-
tissimum secundum scripturas incarnationis
dominicam tempus adesse. Sed mira caecitas, quod
in Ioanne sponte credebant, hoc in Salvatore
tantis signis ac uirtutibus approbato, & ipso es-
tiam Ioanne attestante non credere.

Ioan. 1.

Ego quidem aqua baptizo uos, ueniet autem fortior me, cuius non sum dignus soluere corrigiam calciamentorum eius.] Ioannes non spiritu, sed aqua baptizat: quia peccata soluere non ualens, baptizatorum corpora per aquam lauat, sed mentem per ueniam non lauat. Cur ergo baptizat, qui peccata per baptismum non relaxat, nisi ut praecursoris suae ordinem seruans, qui nasciturum nascendo praueuerat, baptizaturum quoque Dominum baptizando praueueret: & qui praedicando factus est praecursor Christi, baptizando etiam praecursor eius fieret imitatione sacramenti. Mos autem apud ueteres fuit, ut si quis eam quae sibi compereret, accipere uxorem nollet, ille ei calciamentum soluere, qui ad hanc sponsus iure propinquitatis ueniret. Quid igitur inter homines Christus, nisi sanctae ecclesiae sponsus apparuit: De quo & idem Ioannes dicit: Qui habet sponsam, sponsus est. Sed quia Ioannem homines Christum esse putauerunt, quod idem Ioannes negat, recte se indignum esse ad soluendum corrigiam eius calciamenti denunciat. Ac si aperte dicat: Ego redemptoris uestigia denudare non ualeo, quia sponsi nomen mihi immeritus non usurpo, quod tamen intelligi & aliter potest. Quis enim nesciat, quod calciamenta ex mortuis animalibus fiant: Incarnatus uero Dominus ueniens quasi calciatus apparuit, qui in diuinitate sua morticina nostrae corruptionis assumpsit. Sed huius incarnationis mysterium humanus oculus penetrare non sufficit. Inuestigari enim nullatenus potest, quomodo corporatur uerbum, quomodo summus & uiuificator spiritus intra uterum matris animatur, quomodo is qui initium non habet, & existit & concipitur. Corrigia ergo calciamenti, est ligatura mysterii. Ioannes itaque soluere corrigiam calciamenti eius non ualet, quia incarnationis mysterium nec ipse inuestigare sufficit, qui haec per prophetiae spiritum agnouit.

Ipse uos baptizabit in spiritu sancto & igni.] Hoc est, & purgationis sanctificationis, & probatione tribulationis. Potest autem idem spiritus sancti etiam nomine ignis significatus intelligi: quia & incendit per amorem, & per sapientiam corda quae replet, illuminat. Vnde & illi quibus dictum est, Quia Ioannes quidem baptizauit aqua, uos autem baptizabimini in spiritu sancto, idem baptismum spiritus in ignis uisione percipiunt. Sunt qui ita exponunt, quod in praesenti in spiritu, & in futuro baptizentur in igni: ut uidelicet sicut nunc in remissionem omnium peccatorum, ex aqua & spiritu renascimur, ita & tunc de leuibus quibusdam peccatis quae hinc nobis euntibus adhaerent, purgatorij ignis ante ultimum iudicium baptismate permundemur, dicente Apostolo: Si quis superaedificauerit super hoc fundamentum aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, scenum, stipulam, uniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit quod superaedificauit, mercedem accipiet: si cuius opus arserit, detrimentum partietur. Ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per

ignem. Quod quamuis & de igne tribulationis in hac nobis uita adhibito possit intelligi, tamen si quis hoc de igne futurae purgationis accipiat, pensandum sollicitus est. Quia illud dixit posse per ignem saluari, non qui super fundamentum Christi, ferrum, aes uel plumbum aedificat, id est, peccata maiora & duriora, atque tunc iam insolubilia: sed lignum, foenum, stipulam, id est, peccata minima atque leuissima, quae ignis facile consummat. Hoc tamen sciendum est, quod illic saltem de minimis nil quisque purgationis obtinebit, nisi bonis hoc actibus in hac adhuc uita positus, ut illic obtineat, promereatur.

Cuius uentilabrum in manu eius, & purgabit aream suam.] Per uentilabrum, id est, paleam discretio iusti examinis, per aream uero praesens ecclesia figuratur: in qua proculdubio, quod lugubre satis est, multi sunt uocati, pauci uero electi. Pauca gratia supernis recipienda mansionibus in comparatione loliorum, quae flammis sunt mancipanda perpetuis. Cuius areae purgatio & nunc ueritatem geritur, cum quisque peruersus uel ob manifestam peccata de ecclesia sacerdotali castigatio ne reijcitur, uel ob occulta post mortem diuina districtione damnatur: & uniuersaliter in fine perficietur, quando mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala. Ventilabrum itaque Dominus in manu, id est, iudicij discrimen habet in potestate: quia pater non iudicat quenquam, sed iudicium omne dedit filio.

Et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igne inextinguibili.] Et ipse Dominus parabolam boni seminis, cui superseminauit inimicus homo zizania, ita terminauit ut diceret: Et in tempore messis dicam messoribus meis: Colligite primum zizania, & alligate ea fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum: nimirum docens impios & peccatores gehennae igni tradendos, sanctos uero caelestis gloria coronandos. Verum hoc inter paleas & zizania distat, quia paleae non alio quam triticum semine prodeunt, quamuis a radicibus bonae nobilitate degenerent. Zizania autem non fructus solum merito discrepant, sed & diuersa prorsus origine procreantur. Quia paleae sunt illi, qui eiusdem cum electis fidei mysterijs imbuuntur, sed ab eorum solida perfectione uel operum leuitate, uel perfidia uacuitate dissentiunt. Zizania uero, qui ne audire quidem fidei uerba dignantur, ideoque a bonorum sorte, & opere simul & professione fecernuntur. Et ita in agro mundi istius unus electorum, & duo sunt fructus reproborum: quia & omnia quae inimicus seminat, flammis obnoxia sunt, & quod est grauius, plurima ex his quae bonus sator iacit, aut a uolatilibus rapta, aut sole arefacta, aut spinis suffocata, aut certe in paleas uersa deperunt. Soli autem de terra bona creatum, & patientia digna probatum triticum, electorum caelestis uitae recodetur in horreum. Quomodo iuxta aliam parabolam, non solum pisces, qui apostolicae fidei retia declinant, imis peccatorum obscuri resident in undis: uerum multi

Ioan. 3.

Matth. 20.

Matth. 13.

Ibidem.

Ioan. 5.

Matth. 13.

Ibidem.

Marci 4.

Luce 8.

Matth. 13.

multi ad litus usque discretionis extremae inter bonos attracti, tunc ob suae nequitiae noxam, exteriores mitti merentur in tenebras. Ignem autem gehennae bisaria ratione inextinguibilem uocat: id est, quia neque ille perpetuo possit extinguui, neque eos quos cruciat unquam extincturus, sed immortalis (ut ita dixerim) sit morte perxurus, ad distinctionem uidelicet illius sacratissimi mi ignis, quo electos Christi baptizandos esse praemisera. De quo & Psalmista: Igne nos examinasti, ait, sicut igne examinatur argentum. Et paulo post: Non habemus in aeternum, sed transiimus, inquit, per ignem & aquam, & induxisti nos in refrigerium. Introibo in domum tuam in holocaustis, id est, de uicis pressurarum angoribus in gratiarum actione regni tui celestis atria penetrabo: quae nobis largiatur omnipotentis Dei patris filius, Amen.

DOMINICA INFRA OCTAVAM
Natalis Domini. Luca 2.

In illo tempore erat Ioseph & Maria mater Iesu, mirantes super his, quae dicebantur de illo. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA
DEM LECTIOE.

Evangelista Lucas patrem Saluatoris appellat Ioseph, non quo uere iuxta Fotiniam nos pater fuerit eius, sed quo ad famam Mariae conseruandam pater sit ab omnibus estimatus. Neque enim oblitus Euangelista, quod eam de spiritu sancto concepisse, & uirginem peperisse narrat, sed opinionem uulgi exprimens, quae uera historiae lex est, patrem Ioseph nuncupat Christi. Quamuis & eo modo pater illius ualeat dici, quo & uir Mariae recte intelligitur sine commixtione carnis ipsa copulatione coniugij, multo uidelicet coniunctus, quam si esset aliunde adoptatus. Neque enim propterea non erat appellandus Ioseph pater Christi, quia nemo eum concumbendo genuerat, quando quidem recte pater esset etiam eius, quem non ex sua coniuge procreatum alicubi adoptasset.

Et dixit ad Mariam matrem eius: Ecce positus est hic in ruina, & in resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur.] Bene in resurrectionem, quia lumen est, quia gloria plebis Israel, quia dicit: Ego sum resurrectio & uita, qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet: & omnis qui uiuit & credit in me, non morietur in aeternum. Quomodo autem in ruina, nisi quia & lapis offensionis est, & petra scandalum: Id est, ruinae his qui offendunt uerbum nec credunt, de quibus ipse dicit: Si non uenissem & locutus fuisset eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Qui non in seipso tantum, sed in suis quoque praedicantibus in ruina positus est, resurrectionemque multorum testate Apostolo qui ait: Christi bonus odor sit mus Deo, in his qui salui fiunt, & in his qui perirent. Qui enim praedicante Apostolo uerbum

Psal. 65.

quod audit, amaro sequitur, bono odore refurgit & saluatur: qui odiendo insequitur, eodem ipso odore bono corrumpit & moritur. Signum autem cui contradicetur, fidem Dominice crucis accipe, de qua Apostolo Paulo dicunt Iudaei: Nam de secta hac notum est nobis, quod ubique ei contradicetur. Et Apostolus ipse: Nos enim, inquit, praedicamus Christum crucifixum, Iudaeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius.] Nulla docet historia beatam Mariam ex hac uita gladij occisione migrasse, praesertim cum non anima, sed corpus ferro soleat interfici. Vnde restat intelligi gladium illum de quo dicitur: Et gladius est in labijs eorum, hoc est, dolorem Dominice passionis eius animam pertransisse. Quae etiam Christum utpote Dei filium sponte propria mori, mortemque ipsam non dubitaret esse deiciendum, ut sua tamen carne procreatum, non sine doloris affectu potuit uidere crucifigi. Nam & ferrum, quod animam Ioseph pertransisse canitur, nullum melius quam dura tribulatio mentis intelligitur.

Ut reuelentur ex multis cordibus cogitationes.] Incertum erat quondam, qui Iudaeorum gratiam Christi, quam uenturam utique nouerant, recipere, qui autem respuere mallent. At eius natiuitate audita reuelatis mox cordium cogitationibus, Herodes rex turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo. Pastores cum timore & gaudio Deo laudent resonant, hominibus pacis nuncium pandunt. Eius doctrina & uirtute diffamata, alij ad eum quasi magistrum ueritatis confluent, alij ab eo quasi seductore refugiunt. Eius signo crucis erecto, hi quasi iuste morti datum blasphemantes irrident, illi quasi uitae autorem mori acrius dolent. Sed & usque hodie, & usque ad consummationem seculi, praesentis ecclesiae animam gladius durissimae tribulationis pertransire non cessat, cum signo fidei ab improbis contradicatur, cum auditus Dei uerbo multos cum Christo resurgere, sed plures a credulitate ruere gemebunda pertractat, cum reuelatis multorum cordium cogitationibus, ubi optimum euangelij seuit semen, ibi zizania uitiorum, uel plus iusto praua uere, uel etiam, quod dictum graue est, sola germinare ac regnare conspiciunt.

Et erat Anna prophetissa filia Phanuel de tribu Aser: haec processerat in diebus multis, & uixerat cum uiro suo annis septem a uirginitate sua. Et haec uidua usque ad annos octoginta quatuor, quae non discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus seruientis nocte ac die.] Iuxta historiam deuotae conuersationis & uenerandae pariter etatis, dignaque per omnia, quae Domino incarnato testimonium ferret, Anna fuisse docetur. Iuxta intellectum uero mysticum, quia ecclesiam significat, quae in praesenti quasi sponsi dominici sui est morte uiduata, numerus etiam annorum uirginitatis eius tempus ecclesiae designat, quod in corpore constituta peregrinatur a Domino, magnaque deuotionis affectu caelestis templi limina seruans, quotidianum illum Domini praestolatur aduentum, de quo dicit: Veniemus, & mansionem

Act. 28.

1. Cor. 1.

Psal. 38.

Matth. 2.

Luce 2.

apud

apud eum faciemus. Septies quippe duodeni octoginta quatuor faciunt. Et septem quidem ad huius seculi cursum, qui diebus septem uoluitur, duodecim uero ad perfectionem doctrinae apostolicae pertinent. Ideoque siue uniuersalis ecclesia, seu qualibet anima fidelis, quae totum uitae suae tempus apostolicis mancipare curat institutis, quasi septem per duodecim multiplicare, & typicis octoginta quatuor annis Domino seruire laudatur, sicut etiam tempus septem annorum, quo cum uiro suo manserat, dominice incarnationis tempori decentissime congruit. Septenario namque, ut dixi, numero perfectio solet temporis indicari, sed ibi propter Dominicae priuilegium maiestatis, quo in carne uersatus docuit, simplex septem annorum est numerus expressus: hic ob apostolicae culmen dignitatis septem anni per duodecim multiplicantur. Arridet autem ecclesiae mysterijs, quod Anna & gratia eius interpretatur, & filia est Phanael, qui facies Dei dicitur, cum Psalmogra-
pho decantans: Signatum est super nos lumen uultus tui Domine. Et de tribu Aser, hoc est, beati, descendit, qui inter patriarchas duodecim ordine nascendi est octauus, de quo numero quia nouo testamento sit sacer, crebrius est inculcatum.

Psalm. 4.

Et haec ipsa superueniens confitebatur Domino, & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Hierusalem. Prophetauit Simeon, prophetauerat copulata coniugio, prophetauerat uirgo, debuit etiam uirgula, ne aliqua aut profectio deesset aut sexus. Et ideo Anna & stipendijs uiduitatis & moribus talis inducitur, ut digna plane fuisse credatur, quae redemptorem omnium uenisse nunciaret.

Matth. 2.

Et ut perscrperunt omnia secundum legem Domini, reuersi sunt in Galileam in ciuitatem suam Nazareth. Praetermissi hoc loco Lucas quae a Mattheo satis exposita nouerat, Dominum uidelicet post haec, ne ab Herode necadus inueniretur, in Aegyptum per regibus esse delatum, defunctoque Hierode sic demum in Galileam reuersum, Nazareth ciuitatem suam inhabitare coepisse. Solent enim Euangelistae singuli sic omittere quaedam, quae uel ab alijs commemorata uiderint, uel ab alijs commemoranda in spiritu praeuiderint, ut continua sua narrationis serie, quasi nulla praetermissa se uideantur. Quae tamen alterius Euangelistae considerata scriptura quo loco transilata fuerint, diligens lector inueniat.

Col. 2.

Puer autem crescebat, & confortabatur plenus sapientia, & gratia Dei erat in illo. Notanda distinctio uerborum, quia Dominus Iesus Christus in eo quod puer erat, id est, habitum humanae fragilitatis induerat, crescere & confortari habebat. In eo uero quod etiam uerbum Dei & Deus aeternus erat, nec confortari indigebat, nec habebat augeri. Vnde rectissime plenus sapientia perhibetur & gratia. Sapientia quidem, quia in ipso habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter: gratia autem, quia eidem mediatori Dei & hominum, homini Iesu Christo magna gratia donatum est, ut ex quo homo fieri coepisset,

perfectus esset & Deus. Cui simile est quod Ioannes scribit, eum plenum gratia & ueritate, eandem ipse diuinitatis excellentiam ueritatis, quam Lucas sapientiae nomine commendans.

Ioan. 1.

Et ibant parentes eius per omnes annos Hierusalem, in die solenni Paschae. Vides hunc Euangelistam inter animalia quatuor non frustra uitulo comparatum, qui quasi hostijs deputatum animal, circa templum maxime & Hierosolyma narrationis suae diuersatur inaccessu. Siquidem in principijs sacerdotem collocat ad aram orantem, post pulchritudinem templi sistit in atrijs, Mariam mox Domino coepto Hierosolyma mittit, domum pontificis intramittit, ibi & Baptistam natum refert, & Dominum post natiuitatem continuo cum hostia transfert, eundem illo singulis annis cum parentibus ducit, & duodecimum in templo doctorum choris inserit. Vbi inter alia sapientibus stupenda dicit: Quia in his quae patris mei sunt, oportet me esse. Et post cetera talia laudantes Deum in templo discipulos in Euangelij sui fine concludit.

Ezech. 1.

DOMINICA PRIMA POST
Epiphaniam Domini, id est, infra
octauas. Lucae 2.

In illo tempore cum factus esset Iesus annorum duodecim, ascendit illis Hierosolymam secundum consuetudinem diei festi, consummatisque diebus cum redirent, remansit puer Iesus in Hierusalem, & non cognouerunt parentes eius. Existimantes autem illum esse in comitatu, uenerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE
DEM LECTIOE.

Aperta est nobis, fratres charissimi, sancti euangelij lectio recitata, neque opus est ut in ea quid exponere loquamur. Describit namque infantiam pueritiamque nostri redemptoris, qua nostrae particeps humanitatis dignatus est fieri: commemorat aeternitatem diuinae maiestatis, in qua patri mansit, ac manet semper aequalis: ut uidelicet incarnationis eius humilitate ad memoriam reuocata, & ipsi contra omnium uulnera peccatorum medicamentum uerae humilitatis curemus exercere, pio semper animo recolentes quantum nos pro diuino amore, quantum pro nostra salute oporteat humilitari, qui terra sumus & cinis, si tantum sumus, ma illa potestas pro nobis humiliari non respuit: ut ad suscipienda nostrae fragilitatis infirmitate descenderet. Item audita, credita & confessa diuinitate Domini saluatoris, qua patri & spiritui sancto consubstantialis semper & coaeternus perseuerat, speremus nos per humanitatis eius sacramenta quibus imbuti sumus, usque ad contemplandam diuinitatis eiusdem gloriae posse pertingere, quam ipse suis fidelibus seruis fidei pietate pollicetur, dicens: Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me: qui autem diligit me, diligitur a patre meo, & ego

Ioan. 14.

ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Meipsum, inquit, manifestabo, id est, non qualem me omnes conspicerent, qualem etiam infideles uidere possunt & crucifigere, sed qualem in decore suo regem seculorum soli uidere possunt oculi mundi sanctorum, talem me ad rependendam uicem dilectionis his qui me diligunt, ostendam. Igitur speremus nos, ut diximus, per humanitatis eius sacramenta ad uidendam diuinitatis speciem posse conscendere: si tamen eadem sacramenta digno iustitiae & sanctitatis & ueritatis honore, ut accepimus, illibata seruemus, si humanae conuersationis eius exempla, si doctrinae, quam per hominem nobis ministravit, humiliter dicta sequamur. Nam qui humilitatis eius uestigia sequi dedignatur, qua temeritate sperat se ad intuenda claritatis eius gaudia posse penetrare. Quod ergo Dominus per omnes annos cum parentibus in pascha Hierosolymam uenit, humanae nimirum est humilitatis indicium. Hominis est namque ad offerendum Deo sacrificiorum spiritualium uota concurrere, & autorem suum orationibus lachrymisque sibi conciliare profusus. Fecit ergo Dominus inter homines homo natus, quod faciendum hominibus per angelos imperauerat Deus. Seruauit ipse legem quam dedit, ut nobis qui puri homines sumus, seruandam per omnia quicquid Deus iubet, ostenderet. Sequamur igitur iter humanae conuersationis eius, si dietatis gloriam delectamur intueri, si optamus habitare in domo eius aeterna, in caelis omnibus diebus uitae nostrae, si libeat uidere uoluntatem Domini, & protegi a templo sancto eius. Et ne ulla in aeternum malorum aura pulsemur, meminerimus praesentis ecclesiae domum necessarijs precum mundarum frequentare muneribus. Quod ipse duodenis in templo sedit in medio doctorum audiens & interrogans illos, humanae est humilitatis indicium: imo etiam exitum discendi humilitatis exemplum. Dei quippe uirtus, Dei sapientia aeterna quae diuinitus loquitur: Ego sapientia habito in consilio, & eruditus inter sum cogitationibus. Meum est consilium & aequitas, mea est prudentia, mea est fortitudo, per me reges regnant, & conditores legum iusta decernunt. Beatus homo qui audit me, & qui uigilat ad fores meas quotidie, & obseruat ad postes ostij mei. Ipsa homine induta ad audiendos homines aduenire dignata est, ut nimirum hominibus, quauis summo ingenio praeditis, necessarium discendi uerbi formam praerogaret: ne si qui discipuli ueritatis fieri refugerent, magistrifl efficeretur erroris. Et bene qui iuuenis erat doctorumque subiturus officium, puerulus adhuc senior audire & interrogare, ut uidelicet eorum prouida dispensatione coepescat audaciam, qui non solum indocti, sed etiam impubes ad docendum prorumpere magis, quam ad discendum uolunt submitti. Sequamur iter eius humanitatis, si nos mansio diuinae delectat uisionis, memores semper illius praeccepti: Audi fili mi disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuae, &

Psalm. 10.

Proverb. 8.

Proverb. 8.

addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. Per auditum quippe disciplinae paterna legis gratia capiti nostro, & collo torques additur: quia quanto quis diuinis intentus fuerit auscultare praecceptis, quanto ea quae didicerit in unitate matris ecclesiae diligentius obseruare studuerit, tanto & nunc dignius ad honorem praedicandi, & in futuro sublimius ascendet ad beatitudinem cum Christo sine fine regnandi. Verum ne quis autemet Dominum saluatorem ob imperitiae necessitatem adisse audisset, & interrogasse magistros, uideamus quid sequitur.

Stupebant autem omnes, qui eum audiebant super prudentiam & responsis eius, & uidentes mirati sunt. Qui enim idem uerus homo & uerus erat Deus, ad ostendendum quia homo erat, homines magistros humiliter audiebat, & ad comprobandum quia Deus erat, eisdem loquentibus sublimiter respondebat. Quod matri quarenti ac dicenti:

Fili quid fecisti nobis sic, ecce pater tuus & ego dolentes quaerebamus te (respondit) Et quid est quod me quaerebatis, nesciebatis quia in his quae patris mei sunt, oportet me esse? Diuinae maiestatis indicium fuit, de qua alibi dicit: Omnia quaecumque habet pater, mea sunt: atque ideo rectissime templum non minus ad se, quam ad patrem pertinere testatur. Inuentus quippe in templo dicit, quia in his quae patris mei sunt, oportet me esse: quia nimirum quorum una est maiestas & gloria, horum etiam una sedes ac domus est: nec solum materialis Dei domus, quae ad adorandum eum temporaliter fieri solet, sed etiam domus intellectualis, quae ad laudandum eum in aeternum construitur, & quae patri ac filio, imo etiam spiritui sancto constat esse communis. Denique idem filius, qui de se ac patre dilectori suo promittit: Veniemus ad eum, & mansionem apud eum faciemus, dicit de spiritu: Et ego rogabo patrem, & alium paraclerum dabit uobis, ut maneat uobiscum in aeternum, spiritum ueritatis, qui apud uos manebit, & in uobis erit. Quia uidelicet eiusdem sanctae trinitatis, cuius una atque indiuisibilis natura diuinitatis est, mansio in cordibus electorum dispar esse non potest. Ergo quod Dominus in templo sedens dicit, In his quae patris mei sunt oportet me esse, declaratio est consempiternae Deo patri potestatis & gloriae. Quod autem rediens Nazareth erat subditus parentibus, humanae est ueritatis indicium, simulque humilitatis exemplum. In ea namque natura subditus erat hominibus, in qua minor est pater. Vnde ipse dicit: Vado ad patrem, quia pater maior me est: in qua etiam minoratus est paulominus ab angelis. In illa autem in qua ipse & pater unus sunt, in qua non ex tempore uadit ad patrem, sed semper in ipso est, omnia per ipsum facta sunt, & ipse est ante omnes. Cuius multum est miranda magna dispensatio pietatis, qui dum parentes suos mysterium diuinae suae maiestatis necdum capere uideret, exhibuit eis humanae subiectionem humilitatis, ut per hanc eos paulatim ad agnitionem diuinitatis institueret. Cum enim dixisset, Quid est

Ioan. 10.

Ioan. 14.

Ibidem.

Ioan. 14.

Psalm. 8.

Ioan. 14.

est

est quod me querebatis: an nesciebatis, quia in his quae patris mei sunt, oportet me esse. Et ipsi non intellexerunt uerbum, quod locutus est ad illos, sicut Euangelista consequenter insinuat:

Descendit cum eis, et uenit Nazareth, et erat subditus illis.

Dicebat ergo arcanum suae diuinae uirtutis parentibus humanae suae fragilitatis, matri suae scilicet uerae suae carnis, & castissimo tutori castitatis illius, qui per id temporis, nec dum prolata luce euangelica, ab omnibus penes qui eos nosse poterant, carnali coniunctione uir eius, carnali administratione pater aestimabatur, simul & uocabatur ipsius Domini saluatoris. Dicebat, inquam his, quia in ijs quae patris mei sunt, oportet me esse. Qui cum arcem tanti mysterij ascendere intelligendo non possent, neque aliter eum in ijs quae uere patris eius essent, manere decernerent, nisi ut comprehendere nosset, descendit ipse cum ipsis ad inferiora conuersationis eorum, coepitque manere in his, quae illorum erant: & erat eis pia dispensatione subiectus, donec proficiente humilitatis magisterio, quantum omnibus creaturis esset praefendus, agnoscerent. Quid pro his nostra agat superbia, obsecro paucis attendamus. Certe cum ea, quae non aeternaliter nouimus, sed iuuante Domino ex tempore didicimus, arcana scripturarum, simpliciores quosque fratres, loquentibus nobis intelligere non posse sentimus, statim extolli consuescimus: eisque despectis de nostra nos quasi singulari ac per plurima eruditione iactamus, quasi non sint per plures etiam nobis multo doctiores: & qui a doctioribus nolumus despici, ipsi indoctiores nobis despiciere, imo etiam irridere gaudemus: neque reminisci curamus, quia non eis qui uel mysteria fidei, uel sui praecipua conditoris tantum meditando percipiunt: sed his potius, qui ea quae discere potuerunt, operando exercent, regni aditus patet. Insuper etiam scienti bonum facere, & non facienti, peccatum est illi. Et sicut

Iacob. 4. Luce 12. 1. Cor. 8.

nostros a fabulis superuacuis & male dulcoratis detractionum colloquijs castigare, atque ad diuinae frequentiam laudis accendere curemus. Si enim fratres charissimi, in futuri beatitudinis seculi habitare in domo Domini, ac perpetuo illum laudare desideramus, oportet nimirum & in hoc seculo, quod in futuro queramus, sollicitere praemonstramus: frequentando uidelicet ecclesiae limina, & non solum in ea laudes Domini canendo, sed & in omni loco dominationis eius ea, quae ad laudem gloriamque conditoris nostri proficiant, uerbis pariter ac factis ostendendo.

Et Iesus, inquit, proficiebat scientia, etate et gratia apud Deum et homines. Natura uerae humanitatis indicat, in qua proficere ad tempus uoluit, qui in diuinitate idem est, & anni eius non deficient. Iuxta hominis quippe naturam proficiebat sapientia, non quidem ipse sapientior ex tempore existendo, qui a prima conceptionis hora spiritu sapientie plenus permanebat, sed eandem, qua plenus erat, sapientiam ceteris ex tempore paulatim demonstrando. Iuxta hominis naturam proficiebat etate, quia de infantia ad pueritiam, de pueritia ad iuuentutem, consueto hominibus cretendi ordine peruenit. Iuxta hominis naturam proficiebat gratia, non ipse per accessum temporis accipiendo, quod non habebat, sed pandendo donum gratiae quod habebat. Et bene cum dictum esset, quia Iesus proficiebat sapientia, etate et gratia, adiunctum est, apud Deum et homines: quia quantum proficiente etate hominibus sapientiae et gratiae, quae sibi inerant, dona patefaciebat, tantum eos ad laudem Dei patris semper excitare curabat, peragens ipse quod ceteris agendum praecipit: Luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificent patrem uestrum, qui in caelis est. Atque ideo non solum apud homines gratia et sapientiam gratiamque potuerit cognoscere, sed etiam apud Deum, in quantum ad eius laudem gloriamque, sapientiam ac gratiam, quam in eo cognouere, retulerunt: cuius beneficijs ac muneribus aeternis sit laus et gratiarum actio in omnia secula seculorum, Amen.

Psal. 101.

Psal. 18.

Matth. 9.

Matth. 35.

DOMINICA SECUNDA POST Epiphaniae diem. Ioannis 2.

In illo tempore nuptiae factae sunt in Cana Galilaeae, et erat mater Iesu ibi. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Quod Dominus noster atque Saluator ad nuptias uocatus, non solum uenire, sed & miraculum ibidem, quo conuiuas laetificaret, facere dignatus est, exceptis caelestium sacramentorum figuris, etiam iuxta litteram recte fidem credentium confirmat. Porro Taciani & Marciani, ceterorumque qui nuptijs detrahunt, perfidiam quam sit damnabilis, insinuat. Si enim toro immaculato,

maculato, & nuptijs debita castitate celebratis culpa inesset, nequaquam Dominus ad has uenire, nequaquam eas signorum suorum initijs consecrare uoluisset. Nunc autem, quia bona est castitas coniugalis, melior continentia uidualis, optima perfectio uirginalis, ad comprobendam omnium electionem graduum, discernendum tamen singulorum meritum, ex intemera to Mariae uirginis utero nasci dignatus est, a prophético Annae uiduae ore mox natus benedicatur, a nuptiarum celebratoribus iam iuuenis inuitatus, & hos suae praesentia uirtutis honorat. Sed nunc redeamus ad altiorem caelestium laeticiam figurarum. Miracula namque facturus in terra Dei filius uenit ad nuptias, ut ipsum se esse diceret, de quo sub typo solis Psalmista praecauit: In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo, exultauit ut gigas ad currendam uiam, a summo caelo egressio eius. Et occursum eius usque ad summum eius. Qui & ipse quodam loco de se suisque fidelibus ait: Nunquid possunt filij sponsi lugere quandiu cum illis est sponsus? Veniet autem dies, cum auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt. Quia nimirum incarnationis nostri Saluatoris ex quo patribus coepit promitti, multis est sanctorum lacrymis & luctu semper expectata donec ueniret. Similiter ex quo post resurrectionem ascendit ad caelum, omnis sanctorum spes ad eius pendet reditum. Solo autem quo cum hominibus conuersatus est tempore, flere ac lugere nequiverunt: quia iam secum etiam corporaliter eum, quem spiritualiter dilexerunt, habebant. Sponsus ergo Christus, sponsa eius est ecclesia, filij sponsi uel nuptiarum singuli quique fidelium eius sunt: tempus nuptiarum est, tempus illud quando per incarnationis mysterium sanctam sibi ecclesiam sociauit. Non igitur casu, sed certi gratia mysterij uenit ad nuptias in terra carnali more celebratas, qui ad copulandam sibi spiritali amore ecclesiam de caelo descendit ad terram: cuius quidem thalamus incorruptae genitricis uterus fuit, in quo Deus humanae naturae confectus est, & ex quo ad sociandam sibi ecclesiam tanquam sponsus processit. Primus nuptiarum locus Iudaea extitit, in qua filius Dei homo fieri, & ecclesiam sui corporis participatione consecrare, sui spiritus pignore in fide confirmare dignatus est: sed uocatis ad fidem gentibus, usque ad fines orbis terrarum earundem nuptiarum uotiuu gaudia peruenerunt. Nec uacat a mysterio quod die tertia, post ea quae superior euangelij sermo descripsit, nuptiae factae referuntur: sed tertio tempore seculi Dominum ad aptandam sibi ecclesiam uenisse designat. Primum quippe seculi tempus ante legem patriarcharum exemplo, secundum sub lege prophetarum scriptis, tertium sub gratia praecursorum euangelistarum, quasi tertij diei luce mundo refluxit, in quo Dominus & Saluator noster pro redemptoris generis humani in carne natus apparuit. Sed & hoc quod in Cana Galilaeae, id est, in zelo transmigratoris, per

Bedae tom. 7.

petrae eadem nuptiae esse perhibentur, typice denunciat eos maxime gratia Christi dignos existere, qui zelo feruere pie deuotionis, & emulare charismata maiora, ac deuitijs ad uirtutes bona operando, de terrenis ad aeterna non ut sperando & amando transmigrare. Discumbente autem ad nuptias Domino, uinum defecit, ut uino meliori per ipsum mirabili ordine facto, manifestaretur gloria latentis in homine Dei, & credentium in eum fides aucta proficeret. Quod si mysterium querimus apparente in carne Domino, meraca illa legalis sensus sua uitas paulatim coeperat ob carnalem pharisaeorum interpretationem, a prisca sua uirtute deficere, qui mox ea quae carnalia uidebantur mandata ad spiritalem conuertit doctrinam, cunctamque litteram legalis superficiem euangelica caelestis gratiae uirtute mutauit, quod est uinum fecisse de aqua. Sed primo studeamus indagare quid sit, cum deficiente uino diceret mater Iesu ad eum: Vinum non habent. Respondit: Quid mihi et tibi est mulier? nondum uenit hora mea. Neque enim matrem suam in honoraret, qui nobis iubet honorare patrem & matrem: aut eam sibi esse matrem negaret, ex cuius carne uirginea carnem suscipere non desepxit, etiam Apostolo teste qui ait: Qui factus est ei ex semine David secundum carnem. Quomodo ex semine David secundum carnem, si non ex corpore Mariae secundum carnem, quae ex semine David descendit? Sed in eo quod miraculum facturus ait, Quid mihi et tibi est mulier, significat se diuinitatis, qua miraculum erat patrandum, non principium temporaliter accipisse de matre, sed per aeternitatem semper habuisse de patre. Quid mihi et tibi, inquit, est mulier, cui ex diuinitate, qua ex patre semper habui, cum tua carne, ex qua carnem suscepi, commune non est. Nondum uenit hora mea, ut fragilitatem sumptae ex te humanitatis moriendo demonstrem: prius est ut potentiam aeternae dei tatis uirtutes operando patefaciam. Veniet autem hora, ut quid sibi et matri commune esset ostenderet, cum eam moriturus in cruce discipulo uirgini uirginem commendare curauit. Carnis namque infirma perpetuens, matrem, de qua haec suscepit, pie cognitam, ei, quem maxime diligebat, discipulo commendauit, quam diuina facturus quasi incognitam se nosse dissimular: quia hanc diuinae natiuitatis autorem non esse cognoscit.

Exod. 20.

Rom. 1.

Ioan. 19.

Erant autem lapideae hydriae sex positae secundum purificationem Iudeorum, capientes singulae metretas binas uel ternas. Hydriae uocantur uasa aquarum receptui parata: Graece enim υδριασ aqua dicitur. Aqua autem scripturae sacrae scientiam designat, quae suos auditores & a peccatorum sorde abluere & diuinae cognitionis solet fonte potare. Vasa sex quibus continebatur aqua, corda deuota sunt sanctorum, quorum perfectio uitae & fidei exemplum recte uiuendi ac credendi proposita est generi humano per sex seculi labentis aetates, id est, usque ad tempus Dominicae passionis. Et bene lapidea sunt uasa: quia fortia sunt precordia

n iusto

iusorum, utpote illius fide & dilectione solidata lapidis, quem uidit Daniel praecisum de monte sine manibus, factumque in motem magnum, & implese omnem terram: & de quo dicit Zacharias, In lapide uno septem oculi sunt: id est, in Christo uniuersitas scientiae spiritalis inhabitat: cuius & Apostolus Petrus meminit dicens, Ad quem accedentes lapidem uiuum, & ipsi tanquam lapides uiui superaedificamini. Bene secundum purificationem Iudaeorum tantum posita sunt hydriae: quia Iudaeorum tantum populo lex per Moysen data est. Nam gratia euangelij & ueritas non minus gentibus, quam Iudaeis per Iesum Christum facta est. Cipientes, inquit, singulae metretas binas & ternas, quia scripturae sanctae autores & ministri prophetarum, modo de patre tantum loquuntur & filio, ut est illud: Omnia in sapientia fecisti. Virtus etenim Dei & sapientia Christus est: modo etiam spiritus sancti faciunt mentionem, iuxta illud Psalmographi: Verbo Domini caeli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis uirtus eorum. Verbum Domini & spiritum totam, quae unus est Deus, intellige trinitatem. Sed quantum inter aquam & uinum, tantum distare inter sensum illum, quo scripturae ante aduentum Saluatoris intelligebantur, & eum quem ueniens ipse reuelauit Apostolis, eorumque discipulis perpetuo seruandum reliquit. Et quidem potuit Dominus uacuas implere hydrias uino, qui in exordio humanae creationis cuncta creauit ex nihilo: sed maluit de aqua facere uinum, quo typice doceret, non se ad soluendum improbandumque, sed ad implendum potius legem prophetarum uenisse: neque alia se per euangelicam gratiam facere & docere, quam quae legalis & prophetica scriptura eum facturum docturumque signaret. Videamus ergo, fratres, sex hydrias scripturarum aqua saluari repletas, uideamus eandem aquam in suauissimum uini odorem gustumque conuersam. In prima aetate seculi Abel iustum frater inuidens occidit: & ob hoc ipse perpetua martyrio gloria beatus, etiam in euangelicis & in apostolicis literis iustitiae laudem accepit, & fratricida impius aeternae maledictionis poenas luit. Quicumque his auditis metuunt cum impijs damnari, cupientes benedici cum pijs, omnium odiorum & inuidiae fomitem abijciunt, Deo place, re per sacrificium iustitiae, modestiae, innocentiae ac patientiae curant, uas plenum aqua in scriptura inueniunt, unde salubriter abluti potantque gaudeant. Sed si intellexerint Cain homicidam Iudaeorum esse perfidiam, occisionem Abel passionem esse Saluatoris, terram quae aperuit os suum, & suscepit eius sanguinem de manu Cain, ecclesiam esse, quae effusum a Iudaeis Christi sanguinem in mysterium suae reuolutionis accepit, nimirum aquam in uinum mutatam reppererunt: quia sacrae dictae legis sacratius intelligunt. Secunda aetate seculi inchoante deletus est aquis diluuij mundus, ob magnitudinem peccatorum: sed solus Noe, propter iustitiam est cum domo sua liberatus in arca. Huius

Dan. 2.
Zach. 3.
1. Petr. 2.
Ioan. 1.
Psal. 103.
1. Cor. 11.
Psal. 32.

ius plagae audita uastatione horribili, paucorumque liberatione mirabili, quisquis emendatius uiuere coeperit, liberari desiderans cum electis, timens exterminari cum reprobis, hydriam profecto aque, qua mundaretur uel reficeretur, accepit. At uero cum altius respicere coeperit, & in arca ecclesiam, in Noe Christum, in aqua delente peccatores aquam baptismi, quae peccata diluit in hominibus uel in animalibus, quae arca continebat, multifariam baptizatorum differentiam in columba, quae post diluuium ramum oliuae intulit in arcam, unctioem spiritus sancti qua baptizati imbuntur, intellexerit, uinum profecto de aqua factum miratur: quia in ueteris historiae facti suam abluitionem, sanctificationem, iustificationem prophetari contemplantur. Tertia aetate seculi Deus tentans obedientiam Abraham, filium unicum eius quem diligit, in holocaustum sibi offerri praecipit. Non differi Abraham facere quae iubetur, sed pro filio immolatur aries: ipse tamen pro obedientiae uirtute eximia, perpetuae benedictionis hereditate donatur. Ecce habes hydriam tertiam. Audiens enim quanta uirtus obedientiae, quanta mercede remuneretur, & ipse obedientiam discere atque habere satagis. Quod si immolationem filij unici dilecti passionem eius intelligis, de quo dicit pater: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: in qua quia diuinitate impassibili permanente, sola humanitas mortem passa est & dolorem, quasi filius offertur: sed aries mactatur. Si intelligis benedictionem, quae promissa est Abraham, in te de gentibus credendis munus esse completum, nimirum tibi de aqua uinum fecit: quia spiritalem sensum, cuius noua fragrantia inebriaris, aperuit. Quarta aetatis initijs Dauid pro salute regnum Israeliticum gentis fortitur, humilis, innocens & mitis, exul pro illo, cuius iniusta diu persecutio cruciabatur. Ecce hydria quarta fonte saluari repleta. Quisquis haec audiens humilitati atque innocentiae studere, & superbiam coeperit, atque inuidiam suo de corde repellere, quasi haustum aquae limpidissimae, quo reficiatur, inuenit. At si in Saule Iudaeos persequentes, in Dauid Christum & ecclesiam significari cognouerit, illorum ob perfidiam, & carnale simul imperium & spiritale destructum, Christi autem & ecclesiae regnum semper esse mansurum, poculum utique uini de aqua factum sentiet: quia se suamque uitam & regnum, sed & ipsum regem ibi scriptum legere nouit, ubi prius quasi de alijs ueterem legebat historiam. Quinta aetate seculi populus peccans captiuitate Nabuchodonosor Babyloniam transmigrat: sed post septuaginta annos poenitens & correctus, in patriam per Iesum sacerdotem magnum reducitur: ubi domum Dei, quae incensa est, & ciuitatem sanctam, quae destructa est, reaedificat. Haec legens siue audiens quisque cum peccandi metu corripit, ad poenitendi remedium confugit, aqua hydriae purificantis ablutus est. Si uero intelligere didicerit Hierusalem & templum Dei ecclesiam Christi, Babylonem

Math. 7.

Babylonem confusionem peccatorum, Nabuchodonosor diabolum, Iesum sacerdotem magnum, uerum eternumque pontificem esse Iesum Christum, septuaginta annos bonorum plenitudinem operum, quae per spiritus sancti dona laetantur, uidelicet propter decalogum & septiformem eiusdem spiritus gratiam, uideritque hoc quotidie fieri, alijs nimirum a diabolo de ecclesia peccando raptis, alijs gratia spiritus sancti per Christum resipiscendo ac poenitendo reconciliatis, uinum de aqua factum habet: quia ad se pertinere quae scripta sunt intelligens, magno mox compunctionis ardore, quali musto incalescens, quicquid sibi peccati captiuantis inesse deprehenderit, per Christi gratiam liberari deponit. Sexta inchoante seculi aetate Dominus in carne apparens octaua die natiuitatis iuxta legem circumcisus est, tricesima & tertia post haec ad templum delatus, & legalia pro eo sunt munerata oblata. Haec intuentes ad literam, aperte discimus quanta nobis diligentia sunt euangelicae fidei subeunda mysteria, quando ipse benedictionem gratiae afferens, qui legem literae dedit, ueterum primo ceremoniarum ritu consecrari, quo cuncta diuinitus consecrat, & sic noua gratiae sacramenta suscipere simul & tradere curauit. Ecce hydria sexta ad abluenda peccati contagia, ad potanda uitae gaudia mundiorum carteris afferens undam. Verum si in octaua diei circumcisione baptismi, quod in mysterium Dominicae resurrectionis a peccatorum nos morte demit, intelligis, in inductione in templum & oblatione hostiae purificantis figuratum cognoscis, fideles quosque de baptisterio ad altare sanctum ingredi, ac Dominici corporis & sanguinis uictima singulari debere consecrari, uino qui dem de aqua facti, & quidem meracissimo donatus es. Porro si circumcisionis diem ad generalem humani generis resurrectionem, quando mortalis propago cessabit, & mortalitas tota immortalitate mutabitur, interpretaris: & circumcisos induci in templum cum hostijs intellexeris, quando post resurrectionem uniuersali expleto iudicio sancti iam incorruptibiles facti, ad contemplantam perpetuo speciem diuinae maiestatis cum bonorum operum muneribus intrabunt: mirandum profecto, uinum de aqua fieri uidebis, cuius conditoris recte protestaris & dicas, Et poculum tuum inebrians quam praclarum est. Ergo Dominus uinum in gaudia nuptiarum non de nihilo facere uoluit, sed hydrias sex impleri aqua precipiens, hanc mirabilem conuertit in uinum: quia sex mundi aetates sapientia salutaris largitate donauit, quam tamen ipse ueniens sublimioris sensus uirtute fecundauit. Nam quae carnales carnaliter tantum sapiebant, ipse spiritaliter sentienda referauit. Vultis audire fratres, qualiter de aqua fecerit uinum? Apparuit post resurrectionem suam duobus discipulis ambulatibus in uia, sicut cum illis, & incipiens a Moysen & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis, quae de ipso erant. Vultis iterum audire quomodo eo?

Psal. 22.

dem sunt uino inebriati: Postmodum cognoscens quis esset, qui eis uerbum uitae propinabat, dicebant ad inuicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cum loqueretur in uia & aperiret nobis scripturas? Dicit ergo Iesus ministris: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas usque ad summum. Qui per ministros, qui haec iubentur facere, nisi Christi signantur discipuli, qui impleuerunt hydrias aqua? Non quidem ipsi praeteritas mundi aetates legalibus, ac propheticis implendo scriptis: sed ipsi intelligendo prudenter, & aperiendo fideliter: quia scriptura, quae a prophetis ministrata est, & salubris esset ad haustum sapientiae coelestis, & ad operum castigationem utilis. Impleuerunt autem eas usque ad summum, quia recte intellexerunt nullum fuisse tempus seculi a sanctis alienum doctoribus, qui siue uerbis, siue exemplis, siue etiam scriptis uitam uitae mortalibus panderent. Et dicit eis: Ite, & haurite nunc, & ferte architrachino. Et tulerunt. Architrachinus aliquis legisperitus illius temporis est, fortasse Nicodemus uel Gamaliel, uel discipulus tunc eius Saulus, nunc autem magister totius ecclesiae Paulus apostolus: Et dum talibus uerbum euangelij creditur, quod in litera legis & prophetiae latebat occultum, uinum utique architrachino de aqua factum propinatur. Vnde conuenienter perhibetur, quod architrachinus uocato sponso dixerit: Omnis homo primum bonum uinum ponit, & cum inebriatus fuerit, tunc id quod deterius est. Tu autem seruasti bonum uinum usque adhuc. Quia doctorum est cognoscere distantiam legis & euangelij, ueritatis & umbrae, cunctisque ueteribus institutis, cunctis regni terreni promissis, nouam euangelicam fidei gratiam, & perpetua coelestis patriae dona proferre. Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilaeae, & manifestauit gloriam suam. Manifestauit hoc signo, quia ipse esset rex gloriae, & ideo sponsus ecclesiae, qui ut homo communis ueniret ad nuptias, sed quasi Dominus caeli & terrae elementa prout uoluisset, conuerteret. Pulchra autem rerum conuenientia, qui initio signorum, quae mortalibus ad huc mortalibus erat ostensurus, aquam conuertit in uinum: ipse initio signorum quae immortalis iam per resurrectionem effectus, immortalitatis uitae studia sola sectantibus ostenderet, carnalem prius & quasi insipidam mentem eorum sapore scientiae coelestis imbuit. Nam & primo consistens in terra, sui spiritus munere aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas: & postmodum misso eodem de caelis maiorem superni amoris simul & sapientiae spiritalis fragrantiam eorum cordibus infudit: data insuper omnium cognitione linguarum, quibus uniuerso orbi eam, quam perceperant, uitae gratiam propinare sufficerent. Has ergo Christi & ecclesiae nuptias, fratres charissimi, quae & tunc una in ciuitate figurabantur, & nunc uniuerso celebrantur in orbe terrarum, tota mente diligamus harum gaudijs coelestibus indefessa bonorum operum intentione iungamur. Has quia per fidem uocati intrauimus mundo dilectio-

Luc. 24.

& quantum in nobis est, aedificare curemus, pro nostris apud Dominum nostrorumque peccatis intercedant.

Sed dic uerbo, & sanabitur puer meus.] Magna fides Centurionis, qua uerbi opus in Christo consistitur, & nostrae sanationis accommoda mysterijs, qui etsi noueramus secundum carnem Christum, sed iam nunc non nouimus.

Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites.] Hominem se & potestati, uel tribuni uel praesidis subditum dicit, imperare tamen posse minoribus: ut subaudiatur cum multo magis, qui Deus sit, & super omnia potes, innumeram uirtutis angelicae, quae ad imperata obtemperet, habere militiam.

Et dico huic uade & uadit, & alio ueni & uenit, & seruo meo fac hoc & facit.] Vult ostendere Dominum quoque non per aduentum tantum corporis, sed per angelorum ministeria posse implere quod uellet. Repellendae enim erant uel infirmitates corporum, uel fortitudines contrariae, quibus homo ad debilitatem saepe conceditur, & uerbo Domini & ministerijs angelorum. Aliter, Milites & serui, qui Centurioni obediunt, uirtutes sunt naturales, quarum non minimam copiam multi ad Dominum uenientes secum deferunt. De quibus in Cornelij Centurionis laude dicitur: Quia erat uir iustus & timens Deum cum omni domo sua, faciens elemosynas multas plebi, & deprecans Deum semper.

Act. 10.

Quo audito, Iesus miratus est.] Miratus est quod uidit Centurionem suam intelligere maiestatem. Sed quis in illo fecerat ipsam fidem uel intelligentiam, nisi ipse qui eam mirabatur? Quod si & alius eam percipisset, quid miraretur qui praeficius erat? Notandum ergo, quia quod miratur Dominus, nobis mirandum esse significat, quibus adhuc opus est sic moneri. Omnes enim tales motus cum de Deo dicuntur, non perturbati animi signa sunt, sed docentis magistri.

Et conuersus sequentibus se turbis dixit: Amen dico uobis, nec in Israel tantam fidem inueni.] Non de omnibus retro patriarchis & prophetis, sed de praesentis aevi loquitur hominibus. Quibus ideo Centurionis fides antefertur, quia illi legis prophetarumque monitis edocti, hic autem nemine docente sponte credidit.

Et reuersi qui missi fuerant domum, inuenerunt seruum qui languerat, sanum.] Probat fides Domini, & serui sanitas roboratur. Potest ergo Domini meritum etiam famulis suffragari, non solum fidei merito, sed etiam studio discipline. Plenius sane haec explicat Mattheus, quod dicere Domino Centurioni, Vade & sicut credidisti fiat tibi, sanatus sit puer ex illa hora: sed beato Lucae moris est, quae plena uiderit ab alijs Euangelistis exposita breuiter, uel etiam de industria praeterire: quae uero ab eis omissa uel breuiter cognouerit atque tacta, dilucidare solertius. Mystice, ut dixi, Centurio, cuius fides Israel praefertur, electos nimium ex gentibus ostendit, qui quasi centenarij milite stipati, uirtutum spiritualium sunt perfectione sublimes, nilque a Domino terrenum, sed

Matth. 8.

sola aeterna salutis gaudia sibi suisque requirunt. Numerus enim centenarius, qui de laeua transfertur ad dexteram, in caelestis uitae significatio ne poni consueuit. Vnde est quod arca Noe centum annis fabricatur, Abraham centenarius filium promissionis accepit, seuit Isaac & inuenit in ipso anno centuplum, atrium tabernaculi centum cubitos longum est, in caelestimo psalmo misericordia & iudicium Domino cantatur, & caetera huiusmodi. Talis ergo meriti uiri pro his necesse est Domino supplicent, qui ad huc spiritu seruitutis in timore premuntur, quatenus eis paulatim ad sublimiora prouectis, perfecta dilectio foras mittat timorem.

Genes. 8.
Genes. 17.
Genes. 26.
Exod. 27.
Psalm. 100.

1. Ioan. 4.

DOMINICA QUARTA POST Epiphaniae diem. Lucae 8. Matthaei 8. Marc. 4.

In illo tempore factum est in una dierum, & Iesus ascendit in nauiculam, & discipuli eius. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

IN hac navigatione Dominus utranque unius et eisdemque suae personae naturam dignatur ostendere, dum is qui ut homo dormit in naui, furor rem maris ut Deus uerbo coerces. Porro iuxta allegoriam mare siue stagnum, quod cum suis transire desiderat, tenebrosus amarusque seculi praesentis accipitur aestus. Nauicula autem quam ascendunt, nulla melius quam Dominicae passionis intelligitur arbor: cuius beneficio quoque fideles adiuti emensis mundi fluctibus habitationem patriae caelestis quasi stabilitatem securi litoris obtinent. Quod autem ipse in unam nauiculam cum discipulis Saluator ascendit, alibi quid significet aperit, cum praeuocato suae passionis resurrectionisque mysterio mox dicebat ad omnes: Si quis uult post me uenire, abneget seipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.

Lucae 9.
Matth. 10.
Marc. 8.

Nauigantibus autem illis obdormiuit.] Quia calcantibus seculum fidelibus, futurique regni quietem animo meditantibus, & uel secundo spiritus sancti flatu, uel proprii remigio conatus infidos mundi factus certatim post terga iactantibus tempus subito Dominicae passionis aduenit. Vnde bene Marcus hoc imminente noctis tempore gestum fuisse perhibet, ut ueri solis occubitum non sola Domini dormitio, sed & ipsa decedentis lucis hora significet.

Marc. 4.

Et descendit procella ueni in stagnum, & complebantur & periclitabatur.] Domino puppim crucis, qua somnum mortis carperet ascendente, fluctus blasphemantium persecutorum daemonicis excitati procellis assurgunt: quibus tamen non ipse patientia turbatur, sed discipulorum imbecillitas concurrit, trepidat, periclitatur.

Accedentes autem suscitauerunt eum dicentes: Praeceptor perimus.] Suscitant Dominum discipuli, ne eo dormiente fluctuum feritate dispereant: quia cuius

cuius mortem uiderant, maximis uotis resurrectionem quarebant: ne si diutius ipse morte carnis sopiretur, eorum mens spiritali in perpetuum morte periret, unde bene sequitur:

At ille surgens increpauit uentum & tempestatem aquae: & cessauit, & facta est tranquillitas.] Ventum quippe surgens increpauit, quia resurrectione celebrata diaboli superbiam strauit, dum per mortem destruxit eum, qui habebat mortis imperium. Tempestatem quoque aquae surgens cessare fecit, quia uesanam Iudaeorum rabiem, quae caput quatens clamauerat: Si filius Dei est, descendat nunc de cruce, & credimus ei, de sepulchro surgendo labefecit. Vbi iuxta literam notandum, quod omnes creaturae sentiant creatorem. Quibus enim increpatur & imperatur, sentiunt imperantem: non errore haeticorum, qui omnia putant animantia, sed maiestate conditoris, quae apud nos insensibilia, illi sensibilia sunt.

Matth. 27.

Marc. 15.

Lucae 23.

Dixit autem illis: Vbi est fides uestra?] Recte arguuntur, qui praesente Christo timebant, cum utique qui ei adhaerent, perire non possint. Cui simile est quod post mortis somnum discipulis apparens, exprobrauit incredulitatem illorum, & duritiam cordis, quia ipsi qui uiderant eum resurrexisse, non crediderunt. Itemque dixit ad eos: O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus quae locuti sunt prophetae. Nonne haec oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Ac si per metaphoram nauigij diceret, Nonne oportuit Christum soporari undis nauem, in qua quiescebat hinc inde uerentibus, & ita sedatis extemplo tumidis gurgitibus cum uis diuinitatis suae cunctis patefacere potentiam?

Marc. 15.

Lucae 24.

Qui timentes mirati sunt, dicentes adiuuicem: Quis putas hic est, quia & uentis imperat & mari, & obediunt ei.] Mattheus ita scribit: Porro homines mirati sunt, dicentes: Qualis est hic &c. Non ergo discipuli, sed nauae & caeteri, qui in naui erant, mirabantur. Sin autem quis contentiose uoluerit eos qui mirabantur, fuisse discipulos, recte respondimus homines appellatos, qui necdum potentiam nouerant saluatoris. Et nos quoque singuli cum signo Dominicae crucis imbuti seculum relinquere disponimus, nauem profectio cum Iesu conscendimus, stagnum transfretare conamur. Sed qui non dormitauit, neque obdormiet custodiens semper Israel, nobis tamen saepe nauigantibus, quasi inter aequoris fremitus obdormit, quando crebescente inter medios uirtutum nisus, uel immundorum spirituum, uel hominum prauorum, uel ipso nostrarum cogitationum impetu fidei splendor obtenebrefcit, spei cellitudo contabescit, amoris flamma refrigescit. Verum inter huiusmodi procellas, ad illum necesse est gubernatorem curramus: illum seduli excitemus qui non seruauit, sed impere uentis. Mox tempestates compescet, refundet tranquillitatem, portum salutis indulget. Libet inter haec pauca discussa apostolica nauigij uarietate, qualiter bonos suum secretum ignet, malorum uic permixtio turbet, in-

Matth. 8.

Psalm. 120.

tuari. Ecce enim, ut a perfectioribus inchoemus, post celebrata Dominicae resurrectionis solennia, septem electi discipuli nauem piscaturi ascendunt: & quia non longe a terra perpetuae quietis, sed quasi cubitis ducentis aberant, hoc est, tantum mundo animum, quantum gemina dilectio posebat, apposuerant, quia se Petrus negocijs secularibus exuerat, iam Dominum in litore mortalitatis stantem cernere, iam cum illo epulari, iam mane supernae lucis aspirante mystico, magnorum piscium numero sua retia impleta, nec tamen rupta suscipere, atque infimis seculi fluctibus extrahere merentur. Alibi Petrus, ut supra legitur, iubente Domino cum illo epulari, iam mane supernae lucis aspirante mystico, magnorum piscium numero sua retia impleta, nec tamen rupta suscipere, atque infimis seculi fluctibus extrahere merentur. Alibi Petrus, ut supra legitur, iubente Domino cum illo epulari, iam mane supernae lucis aspirante mystico, magnorum piscium numero sua retia impleta, nec tamen rupta suscipere, atque infimis seculi fluctibus extrahere merentur. Alibi Petrus, ut supra legitur, iubente Domino cum illo epulari, iam mane supernae lucis aspirante mystico, magnorum piscium numero sua retia impleta, nec tamen rupta suscipere, atque infimis seculi fluctibus extrahere merentur. Nam etiam merita nauigabant, tunc adhuc eam perfidia proditoris agitabat: & qui suis meritis firmi fuerat, turbabantur alienis. Item Paulus cum fratribus Hierosolymam nauigans, & diem Pentecosten ibi, spiritusque sancti gaudio celebrare festinans, recto cursu cuncta peragravit. Porro ab Hierosolymis Romam relegatus, quia cum infidelibus iter agit, mare furit, uenti refragantur, imber imminet, frigora fatigant, astra obnubilant, terra negatur, triticum in mare iactatur, nauis armamenta tolluntur: ipsa postremo nauis arenis illisa dissoluitur, nauis quam non agnoscunt terram, nando perunt: & qui seculi undas onerati cupiditatibus subierant, eodem aduersante seculo uix nudi euadunt: iuxta quod idem Apostolus ait, Ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem.

Lucae 5.

Act. 20.

Act. 27.

1. Cor. 3.

DOMINICA IN SEXAGESIMA. Lucae 8. Matthaei 13. Marc. 4.

In illo tempore cum turba plurima conueniret, & de ciuitatibus properarent ad Iesum, dixit per similitudinem: Exiit qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat, aliud cecidit secus uiam, & conculcatum est, & uolucres caeli comederunt illud. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Hanc parabolam Dominus ideo per se ipsum exponere dignatus est, ut figurate se loqui innotesceret, rerumque significationes in eis etiam, quae per semetipsum noluit explanare, doceret esse quaerendas. Sed quia semen quod uerbum Dei sit, terramque uariam quod diuersum cor auditorum significet, ipse Dominus

Ioan. 18. aperuit, satorem quem nobis querendum reliquit, nullum melius quam filium Dei intelligere possumus. Qui exiit seminare semen suum, quia de sinu patris, quod creaturae non erat accessus egrediens, ad hoc uenit in mundum, ut testimonium perhiberet ueritati. Vnde bene iuxta **Matth. 13.** Euangelistas alios hanc parabolam dicitur, de domo exisse, mare adisse, nauem conscendisse perhibetur: ipsum nimirum situ corporis, quod processu sermonis insinuans.

Marci 4. Et dum seminat, aliud cecidit secus uiam, et conculcatum est, et uolucres caeli comederunt illud. Quae Dominus exposuit, pia fide suscipienda sunt: quae autem tacta nostrae intelligentiae dereliquit, perstringenda sunt breuiter. Semen quod secus uiam cecidit, duplici laesura disperit, & a uiuantibus scilicet conculcatum, & a uolucris raptum. Via est ergo cor sedulo malarum cogitationum transitu attritum atque arefactum, ne uerbi semen excipere ac germinare sufficiat. Atque ideo quicquid boni seminis uicinia talis uitae contingit, pessimae cogitationis meatu conculcatum a demoniis eripitur: qui uolucres caeli, siue quia coelestis spiritalisque sint naturae, seu quia per aerem uolitant, appellantur.

Et aliud cecidit super petram, et natum aruit, quia non habebat humorem. Petram hic recte dicitur durum & indomitum cor, ac nullo uerae fidei uomere penetratum. Hoc est autem humor ad radicem seminis, quod iuxta aliam parabolam oleum ad lampades uirginum nutriendas, id est, amor & perseuerantia uirtutis.

Et aliud cecidit in terram bonam, et ortum fecit fructum centuplum. Fructum centuplum, fructum perfectione dicitur: nam denarius numerus pro perfectione semper accipitur, quia in decem preceptis legis custodia continetur. Actiua enim & contemplatiua uita simul in decalogi mandatis coniuncta est, quia in eo & amor Dei, & amor seruari proximi iubetur. Amor quippe Dei ad contemplatiuam, amor uero proximi pertinet ad actiuam. Denarius autem numerus per semetipsum multiplicatus, in centenario surgit. Vnde recte per centenarium magna perfectio designatur: sicut de illo qui sua pro Domino terrena relinquit, dicitur: Centuplum accipiet, & uitam aeternam possidebit. Quia quisquis pro Dei nomine temporalia atque terrena contemnit, & hic perfectionem mentis recipit, ut iam ea non appetat quae contemnit, & in sequenti seculo ad aeternam uitam gloriam peruenit. Terra ergo bona fructu centuplo fecundatur, quando cor docile uirtutum spiritalium perfectione donatur.

Hec dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat. Quoties haec admonitiuicula, uel in Euangelio, uel in Apocalypsi Ioannis interponitur, mysticum est: quod dicitur, querendumque a nobis intentius ostenditur.

Interrogabant autem eum discipuli eius, quae esset haec parabola. Nemo putet finita mox parabola, discipulos haec interrogasse saluatorem: sed, ut Marci ait, Cum esset singularis, interrogauerunt

Marci 4. eum, qui cum eo erant duodecim, parabolam. Et dicebat eis: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, ceteris autem in parabolis, ut uidentes non uideant, & audientes non intelligant. Marcus ita dicit: Illis autem qui foris sunt, in parabolis omnia fiunt. Ideoque & nos cum discipulis Christi intremus in sanctuarium Dei, ut intelligamus nouissima mysteriorum regni Dei. Nam qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina illius dicens cum Psalmista: Reuela oculos nostros, & considerabimus mirabilia de lege tua. Recte itaque in parabolis audiunt & in aenigmate, qui clausis sensibus cordis, neque intrare, neque curant cognoscere ueritatem, obliuimini Domini praeceptionis, Qui habet aures audiendi, audiat.

Qui autem secus uiam, sunt qui audiunt: deinde uenit diabolus, & tollit uerbum de corde eorum, ne credentes salui fiant. De hoc semine Marcus ita scribit: Hi autem sunt qui circa uiam ubi seminatur uerbum, & cum audierint, confestim uenit Satanas & auferit. Matthaeus ita: Omnis qui audit uerbum regni, & non intelligit, uenit malus & rapit. Ex quo manifeste docetur, eos circa uiam seminatos, qui uerbum quod audiunt, nulla fide, nullo intellectu, nulla saltem tentante utilitatis occasione percipere dignantur. Porro super petrosam & in spinis, ut Dominus exponit, seminatur hi, qui auditum uerbi, & utilitate probant, & desiderium gustant: sed ne ad id quod probant, perueniant, huius uitae eos uel aduersa terrendo, uel prospera blandiendo, retardant. Contra quae utraque damna semen quod acceperat, tutari curabat, qui ait: Per arma iustitiae a dextris & a sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, ut seductores & ueraces. His ergo tribus terrae generibus scito omnes, qui uerbum auditum non faciunt, esse designatos: a quibus omnibus, qui semen acceptum seruat, terra bona est: excipiuntur sane Iudaei & gentiles, qui ne audire quidem merentur.

Quod autem in spinis cecidit, hi sunt qui audierunt, & a solitudinibus, & diuitijs & uoluptatibus uitae euntes suffocantur, & non referunt fructum. Mirum, quomodo Dominus spinas diuitias interpretatus sit, cum illae pungant, istae delectent. Et tamen spinae sunt, quia cogitationum suarum punctioibus mentem lacerant: & cum usque ad peccatum pertrahunt, quasi inflicto uulnere cruentant. Quas bene hoc in loco, alio Euangelista restante, nequaquam Dominus diuitias, sed fallaces diuitias appellat. Fallaces enim sunt, quae nobiscum diu permanere non possunt. Fallaces sunt, quae mentis nostrae inopiam non expellunt. Solae autem diuitiae uerae sunt, quae nos diuites uirtutibus faciunt. Notandum uero est, quod exponens Dominus dicit, Quia solitudines & uoluptates suffocant. Suffocant enim, quia importunis cogitationibus suis guttur mentis strangulant: & dum bonum desiderium intrare ad cor non sinunt, quasi aditum status uitalis necant. Notandum etiam, quod

quod duo sunt, quae diuitijs iungit, solitudines uidelicet & uoluptates. Quia profectio & percuram mentem opprimunt, & per affluentiam resoluunt. Re enim contraria possessores suos & afflictos & lubricos faciunt. Sed quia uoluptas conuenire cum afflictione non potest, alio quidem tempore per custodiae suae solitudinem assilunt, atque alio per abundantiam ad uoluptates emolliunt.

Quod autem in bonam terram, hi sunt, qui in corde bono & optimo audientes uerbum retinent, & fructum afferunt in patientia. Bona terra, ut praediximus, omnibus tribus terrae nequa uarietatibus contraria facit, & libet uidelicet semini uerbi suscipiendo, & quod suscipit, inter aduersa & prospera patienter ad fructus usque tempora seruando. Aliter, bona terra fructum per patientiam reddit: quia scilicet nulla sunt bona, quae agimus, si non aequanimiter proximorum mala toleramus. Quato enim quisque altius profecerit, tanto in hoc mundo inuenit quod durius portet: quia dum a presenti seculo mentis nostrae dilectio deficit, eiusdem seculi aduersitas crescit. Hinc est enim, quod plerumque cernimus & bona agrere, & tamen sub graui tribulationum fasce deludare: sed iuxta uocem Domini, fructum per patientiam reddunt, quia cum humiliter flagella suscipiunt, post flagella ad requiem sublimiter suscipiunt. Quod uero secundum Matthaeum dicitur, Et fructum afferit, & facit aliud quidem centum, aliud autem sexaginta, porro aliud triginta: triginta referuntur ad nuptias. Nam & ipsa digitorum coniunctio, quasi molli osculo se complexans & foederans, maritum pingit & coniungit. Sexaginta ad uel duas, eo quod in angustia & tribulatione sint posita, unde & in superiore digito deprimuntur. Quantoque maior est difficultas experte quodam uoluptatis illecebris abstinere, tanto maior & praemium. Porro centesimus numerus (quod diligenter lector attende) a sinistra trahitur ad dexteram, & ipsidem quidem digitis, sed non eadem manu, quibus in laeva manu nuptiae significantur, & uiduae, circulum faciens exprimit uirginitatis coronam. Aliter, Fructum tricelimum uerbum profert, quod fidem sanctae trinitatis aedificat: sexagesimum, quod operis perfectionem docet, quia sex dies sunt, in quibus oportet operari: centesimum, quod ad dexteram regni uitam praedicat aeternam.

Et ipsi nihil horum intellexerunt. Et erat uerbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant quae dicebantur. Et uerbum in Euangelio secundum Ioannem, dicitur, Si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum, respondisse turbam, atque dixisse: Nos audiuimus ex lege, quia Christus manet in aeternum. Et quomodo tu dicis, oportet exaltari filium hominis? Quid est ergo, quod discipuli toties sibi replicatum Dominicae passionis arcanum intelligere nequeunt, & Iudaei ad unum uerbum & tam obscure positum, ut hoc expositione dignum Euangelista ducat. Hoc autem dicebat, inquit, significans qua morte esset moriturus: mox quia crucis exaltatio significatur, intelligunt, nisi quia discipuli, cuius uitam maximè uidere desiderabant, eius mortem audire non poterant. Quem non solum hominem innocentem, sed & Deum uerum sciebant, hunc nullatenus mori uel posse putabant. Et quia per parabolas eum saepe loquentem audire conserant, quoties aliquid de sua passione dicebat, hoc non ita, ut sonabat, intelligendum, sed amore dictante ad aliud quid allegorice referendum esse credebant. Iudaei uero, quia in eius necem conspirauerant, quicquid de sua passione uel cruce loquebatur, intelligebant. Hoc enim loquebatur, quod ipsi summo pere & fieri optabant, & perficere satagebant: sicut miro & inusitato modo idem subeunda crucis sacramentum, quod fidelibus amor abscondit, infidelibus inuidia pandit.

Factum est autem cum appropinquaret Hiericho, caecus quidam sedebat secus uiam mendicans: & cum audiret turbam praeteruentem, interrogabat quid hoc esset. Dixerunt autem ei, quod Iesus Nazarenus transiret. Caecus iste per allegoriam genus humanum significat, quod in parte primo a paradisi gaudijs expulsum, claritatem supernae lucis ignorans, damnationis suae tenebras patitur: sed cum Hiericho appropinquare Iesus dicitur, caecus illuminatur. Hiericho quippe interpretatur luna: luna autem in sacro

elo,

DOMINICA IN QUINQUE
quagesima. Lucae 18. Matth. 20.
& Marci 10.

In illo tempore assumpsit Iesus duodecim, & ait illis: Ecce ascendimus Hierosolimam, & consummabuntur omnia quae scripta sunt per prophetas de filio hominis. Tradetur enim gentibus & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur, & postquam flagellauerint, occident eum, & die tertia resurget. Et ipsi nihil horum intellexerunt. Erat autem uerbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant quae dicebantur. Factum est autem cum appropinquaret Hiericho, caecus quidam sedebat secus uiam mendicans. Et reliqua.

quod

eloquio pro defectu ponitur carnis: quia dum mensuris momentis decrevit, defectu nostrae mortalitatis designat. Dum igitur conditor no- ster appropinquat Hiericho, caecus ad lumen redit: quia dum diuinitas defectum nostrae car- nis suscipit, humanum genus lumen, quod ami- ferat, recipit. Qui uidelicet caecus recte & iuxta uiam sedere, & mendicans esse describitur. Ipsa enim ueritas dixit: Ego sum uia. Ergo qui aeter- nae lucis claritatem nescit, caecus est: sed si iam in redemptorem credit, iuxta uiam sedet. Si au- tem iam credit, sed ut aeternam lucem recipiat rogare dissimulat, atque precibus cessat, caecus quidem iuxta uiam sedet, sed minime mendi- cat: si uero credit & exorat, & iuxta uiam se- det caecus, & mendicat.

Ioan. 1.4.

Et clamauit, dicens: Iesu fili Dauid, miserere mei. Et qui prae- bant, increpabant eum, ut taceret. Ipse uero multo magis clama- bat, Fili Dauid, miserere mei. Quid isti designant, qui Iesum uenientem praecedunt, nisi desideriorum carnalium turbas, tumultusque uitiorum: qui prius quam Iesus ad cor nostrum ueniat, tentationi- bus suis cogitationem nostram dissipant, & uo- ces cordis in oratione perturbant. Saepe namque dum conuertit ad Deum post perpetrata uitia uolumus, dum contra haec eadem exorare uitia, quae perpetravimus, conamur, occurrunt cordi phantasmata peccatorum quae fecimus, mentis nostrae aciem reuerberant, confundunt animam, & uocem nostrae deprecationis premunt. Sed quem turba increpat ut taceat, magis ac magis clamat: quia quanto grauiori tumultu cogita- tionum carnalium premimur, tanto orationi in- sistere ardentius debemus.

Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se. Ecce stat, qui ante transibat: quia cum adhuc turbas pha- ntasmatum in oratione patimur, Iesum aliquate nus transeuntem sentimus. Cum uero orationi uehementer insistimus, stat Iesus & lucem resti- tuit: quia Deus in corde figitur, & lux amif- sa reparatur.

Matth. 6.

Et cum appropinquasset, interrogauit illum, dicens: Quid tibi uis faciam? At ille dixit: Domine, ut uideam. Nunquid qui lumen reddere poterat, quid uellet caecus ignorabat? Sed peti uult hoc quod & nos pete- re, & se concedere praenoscit. Importune namque ad orationem nos admonet, & tamē dicit: Scit namque pater uester quid opus sit uobis, antequam petatis eum. Ad hoc ergo requirit, ut petatur: ad hoc requirit, ut cor ad orationem excitet. Unde & caecus protinus adiungit, Domine ut ui- deam. Ecce caecus a Domino non aurum, sed lu- cem quaerit, paruipendit extra lucem aliquid quaerere. Quia etsi habere caecus quodlibet po- test, sine luce non potest uidere quod habet. Imi- temur ergo eum, quem & corpore audiuius & mente saluatum, non falsas diuitias, non ter- rena dona, non fugitios honores a Domino, sed lucem quaeramus: illam uidelicet lucem, quam uidere cum solis angelis possumus, quam nec initium inchoat, nec finis angustat: ad quam profectio lucem uia fides est. Unde recte & illu- minando caeco protinus subiungitur:

Et Iesus dixit illi: Respicie, fides tua te saluum fecit. Et conse- stim uidit, & sequebatur illum, magnificans Deum. Videt & sequitur, qui bonum quod intelligit opera- tur: uidet autem, sed non sequitur, qui bonum quidem intelligit, sed bona operari contemnit: Iesum enim sequitur, qui imitatur. Hinc namque dicit: Si quis mihi ministrat, me sequatur. Conli- deremus ergo quae graditur, ut sequi merea- mur: sicque sit, ut non solum nostra uita in Deum proficiat, sed haec ipsa nostra conuersatio ad lau- dem Dei & alios accendat. unde illic subditur:

Ioan. 22.

Et omnis plebs ut uidit, dedit laudem Deo. Dedit enim plebs laudem Deo, non solum pro impetrato mu- nere lucis, sed & pro merito fidei impetrantis. Dedit laudem Deo, quia & Iesum uidit miseri- corditer ac potenter lucem restituisse roganti, & obstinatae fidei clamorem, quae iuste quaesie- rit, mox consequi posse cognouit. Unde notan- dum, quia Dominus in carne apparens, omnia quae uerbis docuit, exemplis firmavit. Qui enim nobis praecepit, Sic luceat lux uestra coram ho- minibus, ut uideant opera uestra bona, & glori- ficent patrem uestrum qui in caelis est, & ipse in uniuersis quae coepit facere & docere, non suam ab hominibus, sed patris gloriae quaerebat.

Matth. 5.

Act. 1.

BEDAE PRESBYTERI HO-
miliarum hyemalium finis.

Bedae presbyteri Ho-
miliae Quadrage-
simales.

IN DIE CINERVM.
Lucae 12. Matth. 6.

Estio sancti Euangelij secundum Lucam. In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Facite uobis sacculos qui non ueterascunt, thesaurum non de- ficientem in caelis: quod sur non appropriat, ne- que tinea corrumpit. Vbi enim thesaurus ue- ster, ibi et cor uestrum erit. Sicut lumbi uestri praecincti, & lincerna ardent in manibus uestris. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA-
DEM LECTIONE.

Non hoc praecipit esse putandum est, ut nil pecuniae referetur a sanctis, uel suis sci- licet, uel pauperum uisibus suggerendae, cum & ipse Dominus, cui ministrabant angeli, tamen ad informandam ecclesiam suam oculos ha- buisse legatur, & a fidelibus oblata conferuas, & suorum necessitatibus alijsque indigentibus tribuens: sed ne Deo propter ista seruiatur, & ob inopiae timorem iustitia deseratur.

Thesaurum non deficientem in caelis, quod sur non appropriat, neque

neque tinea corrumpit.] Sive simpliciter accipien- dum, quod pecunia seruata deficiat, uel uideli- cet a fure thesauris erepta, uel in thesauris ipsa sui fragilitate scadata: data autem pro Christo perennem misericordiae fructum conferat in coe- lis. seu certe ita intelligendum, quod thesaurus boni operis si commodi terrestris occasione co- datur, facile corruptus intereat: at si caelesti so- lum intentione congeratur, non exterius ho- minum fauore, non intus inanis gloriae ualeat labe maculari. Fur enim de foris rapit, tinea scin- dit interius: fur abstulit diuitias eorum, de qui- bus Dominus ait, Receperunt mercedem suam. Tinea corrumpit uestes eorum, quos Psalmista redarguens ait: Quoniam Deus dissipat ossa hominum sibi placentium. Ossa enim uirtutum robur appellat.

Matth. 6.

Psal. 52.

Vbi enim thesaurus uester est, ibi et cor uestrum erit.] Hoc non solum de pecunia, sed & de cunctis posses- sionibus sentiendum est. Gulosi Deus uenter est. Ibi ergo habet cor, ubi & thesaurum. Luxu- riosi thesauri epulae sunt: lasciuia, ludicra: amato- ris, libido. huic seruit unusquisque a quo uincitur.

FERIA V. POST CINERVM.
Lucae 7. Matth. 8.

IN illo tempore intravit Iesus Capernaum. Centurionis autem cuiusdam seruus. Et reliqua.

Homiliam quare Dominica tertia
post Epiphaniae.

FERIA VI. POST CINERVM.
Lucae 6. Matth. 5.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Diligite inimicos ue- stros: benefacite his, qui uos oderunt. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE
EADDEM LECTIONE.

Quia dixerat supra quid ab inimicis pati possint, nunc qualiter ipsi cum eisdem ini- micis agere debeant, ostendit. Multi autem pu- tant sufficere uirtutibus, non odisse inimicos: ca- terum diligere plus praecipit, quam humana na- tura patiatur, non uidentes: quia & Moyses. Sa- muel & Stephanus pro inimicis orabant, & mor- tuos Dauid planxit inimicos. Neque enim Do- minus impossibilia, sed perfecta iuberet. Non deficientes ergo dum tempus est, operemur bo- num ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.

Exod. 17.

1. Reg. 12.

Act. 7.

2. Reg. 1.

Gal. 6.

Benedicite maledicentibus uobis, orate pro calumniantibus uobis.] Et haec se suisque similes egisse testatur Apo- stolus qui ait: Maledicimur, & benedicimus, blasphemamur, & obsecramus. Sed hic merito mouet, quomodo huic praecipit Domini non sit aduersum, quod & in prophetis inueniuntur multae imprecationes aduersus inimicos, quae maledictiones putantur, sicuti est illud: Fiat men- sa eorum coram ipsis in laqueum, & caetera quae ibi dicuntur. Et Ioannes apostolus ait: Qui scit

1. Cor. 4.

Psal. 68.

1. Ioan. 5.

fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petet & dabitur ei uita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis. Vbi primo uidendum, quia prophe- tae per imprecationem quid esset futurum, ceci- nerunt, non optantis uoto, sed spiritu prouide- tis: qui maxime solent figura imprecantis futu- ra praedicere, sicut figura praeteriti temporis, ea quae uentura erant, saepe cecinerunt: deinde in Apostoli uerbis intelligendum esse quosdam fra- tres, pro quibus orare nobis praecipitur, cum Do- minus etiam pro persecutoribus nostris orare nos iubeat. Quae solui quaestio non potest, nisi fa- teamur esse aliqua peccata in fratribus inimi- corum persequutione grauiora. Fratres autem Christianos significari, multis diuinarum scriptu- rarum documentis probari potest. Peccatum ergo, fratres, ad mortem puto esse, cum post agni- tionem Dei, per gratiam Domini nostri Iesu Chri- sti quisque oppugnat fratrem, & aduersus ipsam gratiam qua reconciliatus est Deo, inui- dentiae facibus agitur. Peccatum autem non ad mortem est, si quisquam non amorem a fratre non alienauerit, sed officia fraternitatis debita per aliquam infirmitatem animi non exhibue- rit. Quapropter & Dominus in cruce ait: Pa- ter ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Non, dum enim gratiae spiritus sancti participes fa- cti, societatem sanctae fraternitatis inierant. Et beatus Stephanus orat pro eis, a quibus lapida- tur: quia nondum Christo crediderant, neque ad uersus illam communem gratiam dimicabant. Et apostolus Paulus propterea credo, non orat pro Alexandro, quia iam frater erat, & ad mor- tem, id est, inuidentiam, fraternitatem oppugna- do peccauerat. Pro his autem qui non abrupe- rant amorem, sed timore succubuerant, orat ut eis ignoscatur. Sic enim dicit: Alexander aera- rius multa mala mihi ostendit, reddet illi domi- nus secundum opera illius, quem & tu euita. Val- de enim restitit nostris sermonibus. Deinde subiungit pro quibus orat, ita dicens: In prima mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquerunt, non illis imputetur. Ista dis- ferentia peccatorum Iudam tradentem a Petro negante distinguit.

Matth. 5.

Lucae 6.

Luc. 12.

Act. 7.

2. Tim. 4.

Matth. 5.

Si quis te percutit in maxillam, praebere alteram.] Non ait, Eam qui te percutit, noli tu percutere, quam- quam hoc etiam magnum praecipitum sit: sed ait, Para te adhuc percuti. Quod ad miseri- cordiam pertinere hi maxime sentiunt, qui eis quos multum diligunt, tanquam filijs uel qui- buslibet dilectissimis suis aegrotantibus serui- unt, uel paruulis, uel phreneticis, a quibus mul- ta saepe patiuntur: etiam eorum salus id exigat, praebent se etiam ut plura patiantur, donec uel aratis, uel morbi infirmitas transeat. Quos er- go Dominus medicus animarum curandis pro- ximis instruebat, quid eos aliud docere posset, nisi ut eorum, quorum salutem consulere uellent, imbecillitates aequo animo tolerarent? Om- nis namque improbitas ex imbecillitate ani- mi uenit: quia nihil innocentius est eo, qui in uirtute

uirtute perfectus est. Multi autem alteram ma-
xillam praeberere nouerunt, diligere uero illum a
quo feriuntur, ignorat. At uero ipse Dominus,
qui utique praecepta quae docuit, primus imple-
uit, percussit se in maxillam ministro sacerdo-
tis non praeiuit alteram, sed insuper dixit: Si ma-
le locutus sum, testimonium perhibe de malo:
si autem bene, quid me caedis? Non tamen ideo
paratus corde non fuit, non solum in alteram
maxillam caedi pro salute omnium, sed etiam to-
to corpore crucifigi.

1041.18.

Et ab eo qui aufert tibi uestimentum, etiam tunicam noli pro-
hibere. Quod de uestimento & tunica dictum
est, non in eis solis, sed in omnibus faciendum est,
quae aliquo iure temporaliter nostra esse dici-
mus. Si enim hoc de necessarijs imperatum est,
quanto magis superflua contemnere conuenit?

Omni autem petenti te, tribue. Omni petenti, in-
quit, non omnia petenti: ut id des, quod dare ho-
neste & iuste potes. Quid si enim pecuniam pe-
tat, qua innocentem conetur opprimere? Quid
si postremo stuprum petat? Sed ne multa perse-
quar, quae sunt innumerabilia, id profecto dan-
dum est, quod nec tibi nec alteri noceat, quan-
tum sciri aut credi ab homine potest. Et cui ius-
te negaueris quod petit, iudicanda est ipsa ius-
titia, ut non eum inanem dimittas. Ita omni pe-
tenti te tribues, quamuis non semper id quod
petit tribues. Et aliquando melius aliquid tri-
bues, cum petentem iniusta correxeris.

Et qui aufert quae tua sunt, ne repetas. De ueste, do-
mo, fundo, iumento, & generaliter omni pecu-
nia dicit. Vtrum autem & de seruis accipiendum
sit, magna quaestio est: non enim Christianum
oportet sic possidere seruum, quomodo equum
aut argentum. Quanquam fieri possit, ut maio-
re precio ualeat equus quam seruus, & multo
magis aliquid aureum uel argenteum. Sed ille
seruus si rectus & honestus, & ad Deum colen-
dum accommodatus abs te domino educatur
aut regitur, quam ab illo potest, qui eum cupit
auferre, nescio utrum quisquam dicere audeat,
ut uestimentum eum debere contemni. Homi-
nem namque homo tanquam seipsum diligere de-
bet, cui ab omnium Domino etiam ut inimicos
diligat, imperatur.

Et prout uultis ut faciant uobis homines, & uos facite illis
similiter. Quia charitas patiens est, benigna est,
non tantum iniurias inimici fortissimè suffert,
sed amici quoque gratiam benignissimè praeue-
nit. Nam redamare amantem, cunctos natura
docuit: non amantem uero beneficijs ad amo-
rem cogere, Christi solum doctrina perfectos
instituit: qui cum nos priores prout nobis fieri
uelimus, alijs facere iuberet, eundem mox sen-
sum latius astruendo firmavit dicens:

Et si diligitis eos qui uos diligunt, quae uobis est gratia? Nam
& peccatores diligentes se diligunt, etc. Si etiam pecca-
tores, publicani & ethnici, erga dilectores suos
natura duce norunt esse beneficii, quantum uos,
inquit, quibus ut gradus professionis eximior,
ita cura necesse est sit uirtutis uberior, latioris
sinu dilectionis amplecti debetis etiam non a-

1. Cor. 13.
Luc. 6.
Tobie 4.
Matth. 7.

1041.18.
1041.18.
1041.18.
1041.18.

mantem: Vnde quaesitu dignum uidetur, quomo-
do cum Dominus eos qui diligentes se solum
diligunt, beneficientibus sibi benefaciunt, ami-
cis scelerantur, non modo perfectam non ha-
bere charitatem, uerum peccatoribus aequipa-
rari testetur, ille peccatoris Dominici recubitor
epistolam de Dei & proximi dilectione con-
summans, non usquam inimicos monuerit esse
diligendos, sed absolute dixerit: Quia si diliga-
mus inuicem, Deus in nobis manet, & charitas
Dei in nobis perfecta est. Quod si quem mo-
uet, sciat eum non de inimicorum amore tacu-
isse, sed & illos fratrum nomine comprehendisse,
fratremque amoris intuitu diligi, & pro eis pra-
cepisse orari: scilicet ut non semper inimici re-
maneant, sed respiciant a diaboli laqueis, no-
bisque germano foedere socientur. Nec durum ui-
deatur, quod nondum credentes, propter spem
tamē credendi, fratres appellari posse dicimus.
Nam idem Ioannes eos etiam filios Dei uocita-
re legitur: Quia Iesus, inquit, moriturus erat
pro gente, & non tantum pro gente, sed ut filios
Dei qui erant dispersi, congregaret in unum. Qua-
diu enim dispersi, nondum filij sunt Dei, sed con-
ueniendo in unum iam efficiuntur filij.

1. Ioan. 4.

1041.18.

SABBATO POST CINERVM.
Marci 6. Matth. 14.

In illo tempore cum sero esset factum, erat nauis in medio ma-
ri, & Iesus solus in terra. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA-
DEM LECTIONE.

Labor discipulorum in remigando, & contra-
rius eius uentus, labores sanctae ecclesiae ua-
rios designat, quae inter undas seculi aduersan-
tis, & immundorum flatus spirituum ad quietem
patriae caelestis quasi ad fidam litoris stationem
peruenire conatur. Vbi bene dicitur, Quia nauis
uis erat in medio mari, & ipse solus in terra:
quia nonnunquam ecclesia tantis gentiliū pres-
suris non solum afflictata, sed & foedata est, ut si fie-
ri posset, redemptor ipsius eam prorsus deseruisse
se ad tempus uideretur. Vnde est illa uox eius:
Inter undas procellasque tentationum uerten-
tium deprehensae, atque auxilium protectionis il-
lius gemebundo clamore quaerentis: Ut quid
Dominus recessisti longe? Despicis in opportu-
nitatibus in tribulatione? Quae pariter uocem
inimici persequentis exponit, in sequentibus
Psalmi subiiciens: Dixit enim in corde suo, Ob-
litus est Deus, auertit faciem suam ne uideat us-
que in finem. Verum ille non obliuiscitur ora-
tionem pauperum, neque auertit faciem suam a
sperantibus in se: quin potius & certantes cum
hostibus ut uiuant adiuuat, & uictores in aeter-
num coronat. Vnde hic quoque aperte dicitur,
Quia uidit eos laborantes in remigando. Vi-
det quippe Dominus laborantes in mari, quae-
uis ipse positus in terra: quia etsi ad horam differ-
re uideatur auxilium tribulatis impendere, ni-
hilominus

Psal. 9.

Psal. 41.

hilominus eos ne in tribulationibus deficiant,
suae respectu pietatis corroborat, & aliquando
etiam manifesto adiutorio uictis aduersitati-
bus, quasi calcatis sedatisque fluctuum uolumini-
bus liberat, sicut hic quoque subsequenter insinua-
tur, cum dicitur:

Et circa quartam uigiliam noctis uenit ad eos, ambulans su-
per mare. Stationes & uigiliae militares in terna
horarum spacia diuiduntur. Quando ergo dicit,
quarta uigilia noctis uenisse ad eos Dominum;
ostendit tota nocte periclitatos, & extremo no-
ctis tempore eis auxilium praebitum. Labora-
bant ergo toto noctis opaca tempore, sed dilu-
culo appropinquante, & lucifero solis dieique
exortum promittente, uenit Dominus, & su-
perambulans tumida freti terga comprimit:
quia cum pressuris oblita fragilitas humana, pu-
sillitate uirium suarum considerat, nihil erga
se aliud, quam tenebras angustiarum, & aestus
cernit hostium confligentium. Cum uero men-
tem ad superni lumen praesidij, & perpetuae do-
na retributionis erexerit, quasi inter umbras
noctis repente exortum luciferi conspicit, qui
diem proximum nunciat. Lucifer namque cum
plurimum tres horas noctis, id est, totam uigi-
liam matutinam, illuminare perhibetur. Ade-
ritque Dominus qui sopitis tentationum pericu-
lis, plenam liberatis fiduciam suae protectionis
attribuat. Sequitur:

Et uolebat praeterire eos. At illi ut uiderunt eum super mare
ambulantem, putauerunt phantasma esse, & exclamauerunt. Om-
nes enim eum uiderunt, & conturbati sunt. Adhuc haere-
tici putant phantasma fuisse Dominum, nec ue-
ram assumpsisse carnem de uirgine. Denique Theo-
dorus Pharanitanus quondam episcopus, ita scri-
psit, corporale pondus non habuisse secundum
carnem Dominum, sed absque pondere & corpo-
re super mare deambulasse. At contra fides ca-
tholica, & pondus secundum carnem habere
eum praedicat, & onus corporeum, & cum pon-
dere atque onere corporali incedere super a-
quas, non infusus pedibus. Nam Dionysius egre-
gius inter ecclesiasticos scriptores, in opuscu-
lis de Diuinitatibus nominibus hoc modo loquitur:
Ignoramus enim qualiter de uirgine sanguini-
bus alia lege praeter naturalem formabatur, &
qualiter non infusus pedibus corporeale pondus
habentibus, & materiale onus deambulabat in
humidam & instabilem substantiam. Quomo-
do autem uolebat Dominus eos praeterire tan-
quam alienos, ad quos de periculo naufragij li-
berandos aduenerat, nisi ut ad horam turbati
& pauentes, sed continuo liberati, amplius ere-
ptionis suae miraculum stuperent, ac maiores
ereptori suo gratias referrent? Quia & in tem-
pestatibus passionum, quae pro constantia fidei
a perfidis ingeruntur, talis nonnunquam proui-
sio diuinitus ostenditur. Sepem enim ita fideles in
tribulatione positis superna pietas deseruisse
uisa est, ut quasi laborantes in mari discipulos
praeterire Iesus uoluisset putaretur. Vnde est &
illud in Psalmista ecclesiae, in martyrij certami-
ne defudantis: Quare mei oblitus es? quare me
Beda tom. 7.

repulisti, & quare tristis incedo, dum affligit me
inimicus? Dum confringuntur omnia ossa mea,
& caetera. Sed dicunt inimici terrentes, ubi est
Deus eorum? quasi naufragium felsis inuitan-
tes Apostolis. Dicit ipse Deus eorum: Cum transie-
ris per aquas, tecum ero, & flumina non operiet
te: cum ambulaueris in igne, non combureris,
& flamma non ardebit in te. Vnde hic quoque
recte subiungitur:

Psal. 43.

Et statim locutus est cum eis, & dixit illis: Confidite, ego sum,
nolite timere. Et ascendit ad illos in nauim, & cessauit uentus.
Prima trepidantium & periclitantium subuen-
tio est, incussum cordibus expellere timorem:
secunda, tempestatum furias suae praesentiae uir-
tute compefcere. Nec mirandum si ascendente
in nauiculam Domino uentus cessauit. In quo-
cunque enim corde Deus per gratiam sui adest
amoris, mox uniuersa uitiorum & aduersantis
mundi, siue spirituum malignorum bella com-
pressa quiescunt.

Et plus magis intra se stupebant. Non enim intellexerant de
panibus: erat enim cor illorum obcecatum. Dominus qui
dem & in miraculo panum, quod esset condi-
tor rerum ostendit: & in ambulando super un-
das, quod haberet corpus ab omni peccatorum
grauedine liberum, edocuit: & in placando uen-
tos, undarumque rabiem sedando, quod elemen-
tis dominaretur monstrauit: sed carnales adhuc
discipuli necdum hunc Deum esse cognoscunt.
Et quidem uirtutum magnitudinem stupebant,
necdum tamen in eo ueritatem diuinam maie-
statis cognoscere ualebant.

Cumque egressi essent de nauis, continuo cognouerunt eum: &
percurrerunt uniuersam regionem illam, ceperunt in grabbatis
eos, qui se male habebant circumferre, ubi audiebant eum esse.
Cognouerunt eum rumore, non facie: uel cer-
te pro signorum magnitudine, quae patrabat in
populis, etiam plurimis uultu notus erat. Et uia
de quanta fides sit hominum terrae Genazar eth,
ut non praesentium tantum salute contenti sint,
sed mittat ad alias per circuitum ciuitates, quo
omnes currant ad medicum.

Et quocumque introibat in uicos, uel in uillas, aut in ciuitates,
in plateis ponebant infirmos: & deprecabantur eum, ut uel sim-
briam uestimenti eius tangerent: & quotquot tangebant eum,
salui fiebant. Qui mali se habent, non tangerent
corpus Iesu, neque totum uestimentum eius,
sed extremam fimbriam: & quicumque tetige-
runt, sanabantur. Fimbriam uestimenti eius, mi-
nimum mandatum intellige: quod qui trans-
gressus fuerit, minus uocabitur in regno cae-
lorum: uel assumptionem carnis, per quam ue-
nimus ad uerbum Dei, & illius postea frui-
mur maiestate.

Matth. 5.

DOMINICA PRIMA IN
Quadragesima. Lucae 4. Mat-
thaei 4. Marci.

In illo tempore regressus Iesus a Iordane, & agebatur in spira-
tu in deserto. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA-
DEM LECTIONE.

Jesus autem plenus spiritu sancto regressus est ab Iordane, et agebatur in spiritu in desertum diebus quadraginta, et tentabatur a diabolo. Hanc baptizato Domino confestim facta, Mattheus Marcusque designant. Quorum unus descripto eius baptizate, mox ita subiunxit: Tunc Iesus ductus est in desertum a spiritu, ut tentaretur a diabolo. Alter ita: Et statim spiritus expulit eum in desertum, et erat ibi quadraginta diebus et quadraginta noctibus, et tentabatur a Satana. Verum ne cui ueriter in dubium, a quo eum spiritu ductum siue expulsus diceret in desertum, consulti Lucas primo posuit, quia Iesus plenus spiritu sancto regressus est ab Iordane: ac deinde intulit, Agebatur in spiritu in desertum: ne quid contra eum ualuisse spiritus putaretur immundus, qui plenus spiritu sancto quod uolebat gradiendo, quaeque uolebat, agebat. Nam et infra ubi manifeste a diabolo assumptus siue statutus asseritur, non eius imbecillitas, sed inimici superbia, qui uoluntatem Saluatoris necessitatem putat, arguitur. Non ergo uirtute spiritus mali Iesus agitur in desertum, sed uoluntate sui spiritus boni locum certaminis, quo aduersarium sternat, de uictoria certus ingreditur. Vbi nobis pariter ordinem recte conuersandi praemonstrat, ut post acceptam uidelicet in baptismo remissionem peccatorum, spiritusque sancti gratiam, arctius contra nouas antiqui hostis insidias accingi, mente seculum deserere, et quasi manna deserti sola aeternae uitae gaudia discamus esurire.

Et nihil manducauit in illis diebus, et consummatis illis, esurijt. Quadagesima ieiuniorum habet auctoritatem, et in ueteribus libris ex ieiunio Moysi et Helig, et ex Euangelio, quia toridem diebus Dominus ieiunauit, demonstrans Euangelium non dissentire a lege et prophetis. In persona quippe Moysi lex, in persona Helig propheta accipiuntur: inter quos in monte gloriosus apparuit, ut euidentius emineret quod de illo dicit Apostolus: Testimonium habens a lege et prophetis. In qua autem parte anni congruentius obseruatio quadagesimae constitueretur, nisi confinis atque cotingua Dominicae passionis: quia in ea significatur haec uita laboriosa, cui opus est continentia, ut ab ipsius mundi amicitia ieiunetur. Aliter, Ieiunauit Dominus cum tentaretur ante mortem, cibo adhuc indigens. Manducauit autem et bibit cum glorificaretur post resurrectionem, iam cibo non indigens. Hic enim ostendebat in se laborum nostrum, illic autem in nobis suam consolationem, quadagesimis diebus utrunque definiens. Quo numero quadagesima huius seculi significare uidetur ex cursus in his, qui uocantur per gratiam ad eum, qui non uenit legem soluere, sed adimplere. Decem namque praecipua sunt legis iam gratia Christi diffusa per mundum, et quadripartitus est mundus, et decem quadruplicata quadraginta faciunt.

Quonia qui redempti sunt a Domino, de regio-

nibus congregauit eos, ab oriente et occidente, et aquilone et mari. Ieiunans itaque quadraginta diebus ante mortem carnis uelut clamabat: Abstinetes uos a desiderijs huius seculi. Manducans autem et bibens quadraginta diebus post resurrectionem carnis uelut clamabat: Ecce ego uobiscum sum usque ad consummationem seculi. Ieiunium quippe est in tribulatione certaminis, quoniam qui in agone est, ab omnibus abstinentes est: cibis autem in spe pacis, quae perfecta non erit, nisi cum corpus nostrum, cuius expectamus redemptionem, induerit immortalitatem, quod nondum adipiscendo gloriamur, sed sperando iam pascimur. Vtrumque Apostolus simul nos agere ostendit dicens: Spe gaudentes, in tribulatione patientes. Tanquam illud esset in cibo, hoc in ieiunio. Simul enim cum uita Domini carpinus, et a uanitate praesentis seculi ieiunamus, et futuri promissione reficimur, hic non apponentes cor, illic pascetes sursum cor. Quod autem Dominus consummatis ieiunij diebus esurijt, cum de Moysi uel Helig ieiunantibus nihil tale sit scriptum, ideo factum est, ne ab eo tentando pauens hostis aufugeret, quem cum tot signis caelestibus praconatum, tum etiam uiris excellentissimis in abstinendo uideret equatum. Esurijt enim humilis Deus homo, ne inimico innotescat sublimis homo Deus.

Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es, dic lapidi huic ut panis fiat. Antiquus hostis redemptorem humani generis, debellatorem suum, in mundum uenisse cognouit. Vnde et per obsessum hominem dixit: Quid nobis et tibi fili Dei? Venisti huc ante tempus torquere nos? Qui tamen prius cum hunc passibilem ceruere, cum posse mortalia perpeti humanitatis uideret, omne quod de eius diuinitate suspicatus est, ei fastu sua superbia in dubium uenit. Nihil quippe nisi superbum sapiens, dum esse hunc humilem conspexit, Deum esse dubitauit: unde ad tentationum se argumenta conuertit, sed non sicut nos, qui puri homines sumus, irruente saepe tentatione concutimur, ita redemptoris nostri anima tentationis est necessitate turbata. Hostis namque noster etsi in excelsum montem eum permissus assumptus, si daturum se regna mundi perhibuit, si quasi in panem uertendos lapides ostendit, mentem tamen mediatoris Dei et hominum tentatione quaesare non ualuit. Sic enim dignatus est haec exterius cuncta suscipere, ut tamen eius mens interius diuinitati suae inherens inconcussa permaneret. Qui et si quando turbatus spiritu infremuisse dicit, ipse diuinitus disponebat, quantum ipse humanitas turbaretur.

Et respondit ad illum Iesus: Scriptum est, quia non in pane solo uiuit homo, sed in omni uerbo Dei. Ideo sic respondit Dominus, quia propositum ei erat humilitate diabolum uincere, non potentia. Simulque aduertendū, quod nisi ieiunare coepisset Dominus, tentandi occasio non fuisset diabolo, secundum illud: Fili accedens ad seruitutem Dei, praepara animam tuam ad tentationem. Sed et ipsa responsio Saluatoris hominem fuisse indicat,

cat, qui tentatus est: Non in pane solo uiuit homo, sed in omni uerbo Dei. Si quis ergo non uescitur uerbo Dei, iste non uiuit. Aliter, Hostis non ster adhuc in hac uita nos positos, quanto magis nos sibi rebellare conspexit, tanto amplius expugnare contendit: eos enim pulsare negligit, quos quieto iure possidere se sentit. Contra nos uero eo uehementius incitatur, quo ex corde nostro quasi ex iure propriae habitationis expellitur. Hoc enim in seipso Dominus sub quadam dispensatione figurauit, qui diabolum non nisi post baptismum se tentare permisit, ut signum nobis quoddam future conuersationis innueret, quod membra eius postquam ad Deum proficerent, tunc acriores tentationum insidias tolerarent.

Et duxit illum diabolus, et ostendit illi omnia regna orbis terrae, in momento temporis. Cum ductus a diabolo Deus homo narratur, mens refugit, humanae hoc audire aures expauescunt: cui tamen non esse incredibile ista cognoscimus, si in illo et alia facta pascamus. Certè iniquorum omnium diabolum caput est, et huius capitis membra sunt omnes iniqui. Quid ergo mirum si se permisit ab illo in montem duci, qui se pertulit etiam a membris illius crucifigi? Non est ergo indignum redemptori nostro, quod tentari uoluit, qui uenerat occidi. Iustum quippe erat, ut sic tentationes nostras suis tentationibus uinceret, sicut mortem nostram uenerat sua morte superare. Bene autem in momento temporis secularia et temporalia monstrantur: Non enim tam conspectus celeritas indicatur, quam caduca fragilitas potestatis exprimitur. In momento enim cuncta illa praeteriunt, et saepe honor seculi abiit antequam uenerit. Quid enim seculi potest esse diuturnum, cum ipsa diuturna non sint secula?

Et ait ei: Tibi dabo potestatem hanc uniuersam, et gloriam illorum, quia mihi tradita sunt, et cui uolo do illa: tu ergo praecidens si adoraueris coram me, erunt tua omnia. Arrogans et superbus etiam hoc de iactantia loquitur, non quod in toto mundo habeat potestatem, ut possit omnia regna dare diabolo, cum sciamus plebsque sanctos uiros a Deo reges factos. Si, inquit, praecidens adoraueris coram me. Ergo qui adoraturus est diabolum, ante corrui.

Et respondens Iesus dixit illi: Scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli seruias. Dicens diabolus Saluatori, Si praecidens adoraueris me, e contrario audit, quod ipse magis adorare eum debeat Dominum et Deum suum. Querit forte aliquis, quomodo conueniat quod hic praecipitur Domino soli seruiendum. Apostoli uerbo qui dicit: Sed per charitatem seruite inuicem. Sed huic facile Graece lingua, ex qua scriptura translata est, origo satisfacta, in qua seruitus duobus modis ac diuersa significatione solet appellari. Dicitur enim λατρεία, dicitur et δουλεία. Sed dulcia intelligitur seruitus communis: hoc est, siue Deo siue homini, siue cuilibet rerum natura exhibitae: qua etiam seruus, id est, δουλος, Graece nomen accipit. Latria autem uocatur seruitus illa, quae soli diuinitatis cultui debita, nequilli est participanda creaturae. Vnde et idololatram nunciat,

pantur hi, qui uota, preces et sacrificia, quae uni Deo debuerant, idolis impendunt. Iubemur ergo per charitatem seruire inuicem, quod est Graece δουλεύειν: iubemur uni Deo seruire, quod est Graece λατρεύειν. Vnde dicitur: Et illi soli seruietes, quod est in Graeco λατρεύοντες.

Et duxit illum in Hierusalem, et statuit eum super pinnam templi. Ut quem gula uel auaritia superare non poterat, tentet et uana gloria, si forte illum uel ipsa uictoriae suae iactantia desicere queat.

Et dixit illi: Si filius Dei es, mitte te hinc deorsum. In omnibus tentationibus hoc agit diabolus, ut intellegat si filius Dei sit: sed Dominus sic responsum nem temperat, ut eum relinquat ambiguum. Mitte te deorsum. Vox diaboli qua semper omnes deorsum cadere desiderat, Mitte te, inquit: persuadere potest, praecipitare non potest.

Scriptum est enim, quod angelis suis mandauit de te, ut conseruent te, et quia in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Hoc in nonagesimo psalmo legitur. Verum ibi non de Christo, sed uiro sancto propheta est. Male ergo interpretatur scripturas diabolus. Certè si uere de Saluatore scriptum nouerat, debuerat illud dicere, quod in eodem psalmo contra se sequitur: Super aspidem et basiliscum ambulabis, et conculcabis leonem et draconem. De angelorum auxilio quasi ad infirmum loquitur, de sui conculcatione quasi tergiuersator tacet.

Et respondens Iesus, ait illi: Dicitur est, Non tentabis Dominum Deum tuum. Falsas de scripturis diaboli sagittas, ueris scripturarum fragit clypeis. Et notandum quod necessaria testimonia de Deuteronomio tantum protulerit, ut secundae legis sacramenta monstraret. Non tentabis, inquit, Dominum Deum tuum. Suggerebatur enim tui: quam homini, ut signo aliquo exploraret ipse quantus esset, id est, quam multum apud Deum posset, quod uirtuose sit cum sit. Pertinet namque ad sanam doctrinam, quando habet quod faciat homo, non tentare Dominum Deum suum. Neque enim et ipse Saluator non poterat tueri discipulos suos, quibus tamen ait: Si uos persequuti fuerint in una ciuitate, fugite in aliam. Cuius rei prior exemplum praebuit: Nam cum potestatem haberet ponendi animam suam, nec eam poneret nisi cum uellet, in Aegyptum tamen infans portantibus pariter fugit. Et ad diem festum non euidenter, sed latenter ascendit, cum alias palam loqueretur Iudeis irascens, et de inimicissimo animo audientibus, nec tamen ualens tibus in eum mittere manus, quia nondum uenerat hora eius. Quia ergo palam docendo et arguendo, et tamen inimicorum rabiem ualere in se aliquid non sinendo Dei monstrabat potestatem, idem tamen fugiendo et latendo hominis instruebat infirmitatem: ne Deum tentare audeat, quando habet quod faciat, ut quod cauere oportet, euadat.

Et consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo usque ad tempus. Vides ipsum diabolum non esse in statu

Matth. 4
Marc. 1

1. Petri.

Matth. 23

1. Cor. 9

Rom. 12

Marc. 1

Matth. 4

Lucas 3

Matth. 2

Exod. 34

1. Reg. 19

Act. 23

10. Ian. 11

Deut. 3

Eccl. 2

Phil. 3

Psal. 90

Deut. 6

Matth. 10

10. Ian. 10

Matth. 2

10. Ian. 7

10. Ian. 7

dio pertinacem, cedere uerae solere uirtuti. Et si inuidere non desinat, tamen instare formidat: quia frequentius refugit triumphari. Audito itaque Dei nomine, recessit, inquit, usque ad tempus. Postea enim non tentaturus, sed aperte pugnaturus aduenit. Quauis saepe antiquus hostis postquam menti nostrae tentationum certamen inflixerit, ab ipso suo certamine ad tempus recedit: non ut illatae maliciae finem praebet, sed ut corda quae per quietem secura reddiderit, repente rediens facilius inopinatus irrumpat. Notandum autem, quod tribus solum tentatoris fraudibus expolitis, omnem tentationem dicit esse consummatam: quia uidelicet his omnium uirtutum origines amplectuntur & fontes Ioanne attestante qui ait: Quia omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia uite. Et in euangelica parabola tribus solum reprobis negotijs ab eterna uitae dapibus excluduntur. Primus, inquit, dixit: Villam emi, & necesse habeo exire, & uidere illam. Et alter dixit: Iuga bouum emi quinque, & eo probare illa. Et alius dixit: Vxorem duxi, ideo non possum uenire. Vxoris quippe appetitus sicut & gula ad concupiscentiam carnis pertinet. Villae emptio quae auaritia non caret, ad superbiam uitae respicit. Probatio quinque iugorum, id est, corporalium rerum curiositas, quae est uana gloria, ad concupiscentiam refertur oculorum. Nam per oculos maxime curiositas prauallet. Et his quidem Dominus quasi fortior facie ad faciem tentatur: nos uero cum & ipsi percepto baptismate gratia spiritus, eremum uirtutum adimus, cum ieiunium quadragesimale suscipimus, id est, ab illecebris secularibus toto uitae nostrae tempore continere disponimus, uel tacitis appetimur insidijs, uel aliquando etiam proximi ore pulsamur. Qui cum blandiens dicit, Homo fortis es, manduca & bibe, & similis mane, uidendum est ne nobis serpentis antiqui nescius uenena propinet: dicendumque, Non in pane solo uiuit homo, sed in omni uerbo Dei. Verum multi concupiscentia carnis deuicta, mox auaritia pulsantur, & aliquoties etiam superantur, adeo ut pro oblatiis muneribus diabolus adorare non metuant. Quorum ubi plurius mi continentiam laudant, maiores etiam personae honorant, dona tribuunt, fit ut uoluptatum uictores philargyria uincantur: & crescente per tempus infania, diuites quosque, quos per aperta facinora demone plenos agnoscunt, non modo non execrentur & arguant, sed & flexa ceruice adorent & suspiciant. Vnde dicit Apostolus, auaritiam simulachrorum esse seruitutem. Qui si & hanc Saluatoris exemplo triumphauerint, Dominum uidelicet Deum suum adorando, & pro aeternis gaudijs illi soli seruicando: aderit & tertia uanae gloriae uestis, quae uirtutum praecedentium uictores de suis uiribus extollat, ut quasi in uirtutum culmine positos ulterius se iam cadere non posse praesumat. Et hoc plane curiosis oculis Deum tentare est, de suis quempiam meritis gloriaris: contra hoc quod fidem di-

scipulis augens ait, Cum feceritis omnia, quae praecepta sunt uobis, dicite: Serui inutiles sumus, quae debuimus facere, fecimus. Qui cum alibi praeciperet, ne iustitiam nostram coram hominibus faciamus, in eiusdem definitione ieiunium tantum, eleemosynam atque orationem subiunxit: triplici scilicet hostis telo totidem arma defensionis opponens, ut ieiunio concupiscentia carnis, eleemosynis auaritia, precibus iactantia pellatur meritum.

FERIA TERTIA POST Inuocauit. Matth. 21.

In illo tempore cum intrasset Iesus Hierosolimam, commota est uniuersitas. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

Dominus & Deus, autor & reparator humani generis Christus, ante mundi constitutionem prelegerat cum patre, & quando, & ubi pateretur pro salute hominum. Impleta ergo huius temporis plenitudine, instante iam passione, appropinquare uoluit loco passionis, ubi inueniri posset ab his, per quos eadem passio erat celebranda, ne quasi refugiens mortem aestimaretur. Non enim metuebat mortem, sed potestate imperabat morti. Ait ergo Euangelista: Quia cum intrasset Iesus Hierosolimam, commota est uniuersitas ciuitatis, dicens: Quis est hic? Ad ingressum Saluatoris commota est ciuitas, admirata est populi frequentia, ignorans Domini intrantis uirtutem atque potentiam. Simile quid & in eius ascensione de angelis legimus, qui dum triumphali pompa ascendentem cernerent, & carnem iam glorificatam ad caelos uehentem, admirantes dicebant: Quis est iste rex gloriae? Notandum uero quod ante sex dies paschae, sicut alius Euangelista dicit, uenit Dominus Bethaniam, ubi Lazarum suscitauerat, atque in crastinum alino sedens, turbis diuinas laudes acclamantibus Hierosolimam ingressus est, quod olim in paschali agno mystice fuerat praesignatum. Scriptum namque est in lege: Decima die mensis primi, tollet unusquisque agnum per familias & domos suas, & seruabit eum usque ad quartum decimum diem mensis huius, immolabitque eum omnis multitudo filiorum Israel usque ad uesperam. Ergo sciendum hanc de paschali agno prophetiam, Dominus Iesus decima die primi: hoc est, ante quinque dies paschae, ciuitatem Hierosolimam ingressus, coniurante aduersus se seniorum principumque concilio, praestolabatur horam qua pro mundi salute Deo patri se in odorem suauitatis hostiam offerret.

Populi autem dicebant: Hic est Iesus a Nazareth propheta. Superbis ludaeis quis nam esset, qui cum tanta gloria ciuitatem intrabat, interrogantibus, simplex turba quod nouerat, fitebatur. Hic est, inquit, Iesus propheta. Prophetam appellabant, quia errabant, & quid dicerent, ignorabant. Nesciebant

sciebant enim eum Deum aut Dei filium appellare, sed error eorum perfecta scientia plenus erat. Nam Moyses de eo dixerat: Prophetam uobis suscitabit Dominus de fratribus uestris, illum audietis tanquam me. Et ipse de se loquitur: Non capit perire prophetam extra Hierosalem. Ita uero accipiendus est propheta, ut sit Dominus prophetarum, sicut est rex regum, & Dominus dominantium.

Et intrauit Iesus in templum. Quod Dominus in ciuitatem ingressus, primo templum adiit, foris mam religiosae conuersationis, quam sequi debeamus, ostendit. Cum enim oppidum uel castrum, siue aliquem locum, ubi domus orationis Deo sit consecrata, ingredimur, prius ad illud festinare debemus: & postquam nos per orationis studia Deo commendauerimus, sic demum ad ea, quae necessitas fragilis uita exigit, peragenda negotia potius accedamus.

Et coepit eijcere uendentes in illo ementes, & mensas nummulariorum, & cathedras uendentium columbas euertere. Inter omnia miracula, quae Dominus in mundo corporaliter gessit, hoc praecellentissimum & maximum est. Plus enim fuit (ut dicit beatus Hieronymus) hoc, quod unus homo inermis multa milia armatorum de templo eiecit, quam quod Lazarum quatruiduanum a mortuis suscitauit. Fulgor enim diuinitatis resplendebat in aspectu humanitatis, atque ideo uidentes insolitam claritatem in facie hominis radiantem, intuitus terga cadenti dabant, & resistere non audebant.

Et dicit eis, Scriptum est: Domus mea, domus orationis uocabitur. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Domus illa Dei ad hoc a Salomone primus, & postea Iesu sacerdote & Zorobabel constructa fuerat, non quod Deus in manufactis templis habitet, sed ut ibi nomen eius inuocetur: ibique deuotae plebis orationes audiret, uota susciperet, munera & oblationes acceptaret. Sed illi eam speluncam latronum fecerant, quia ad hoc in templo residebant, ut aut non dantes munera corporaliter puniret, aut dantes spiritaliter necaret. Legis liquidem praecceptum erat, ut ter in anno conuenerent omnes ex diuersi regni Iudaici partibus, ad augustissimum & sanctissimum in orbe templum, in Pascha uidelicet, Pentecoste & Scenopogia: & eiusdem legis praecceptum erat, ne uacuus in conspectu Domini apparerent. Et plerumque contingebat, ut qui de remotioribus partibus ueniebant, non haberent quod in sacrificio Domini offerrent: quia ad longitudinem itineris secum pecora sua adducere non ualebant. Proinde sacerdotes habebant pinguisima animalia, quae usus sacrificij exposcit, & ea non habentibus uendentes, accepta pecunia rursus empta suscipiebant: hoc modo praedam de simplici populo facientes. Verum erant quidam ita pauperes, quae etiam sumptibus & uictu indigebant, & non solum hostias, sed nec eas uenderent, habebant. Ad hoc idem sacerdotes nummularios in templo statuerunt, qui mutuam eis sub hac occasione pecuniam darent. Sed quia lex usuras prohibuerat, nec aperte eis duplica-

tam pecuniam exigere poterant, excogitauerunt rursus aliam fraudem, ut pro usuris reciperent uarias species munerum, uam passam uel delicias, & diuersi generis poma: ut quod in numero non licebat, in his rebus exigerent, quae numeris emuntur: hos appellabant ipsi proprio sermone collybistas, qui collubia, id est, uilia munnuscula dabant, quae Graece tragemata, Latine bellaria dicuntur. Istiusmodi negotiationes & fraudes cernens Dominus in domo patris sui fieri, sicut beatus Ioannes dicit, facto flagello de resticulis, innumeram multitudinem de templo eiecit. Attendant istud ecclesiae sacerdotes, & caueant, ne domum Dei in speluncam latronum uertant. Latio enim est, qui lucra de regione sectatur, & ex cultu sanctitatis studet occasione negotiationis. Proinde metuendum est illis, ne sicut illi de templo materiali eieci sunt, ita isti de templo spiritali eiciantur. Quotidie enim Dominus domum patris sui, sanctam uidelicet ecclesiam, intrat, & occupatos lucris turpibus eiecit, atque unius criminis habere uendentes pariter & ementes. Vendentes enim sunt, qui sacros ordines ad premium largiuntur: ementes uero, qui pro iustitia pecuniam tribuunt, & dato pretio patronis emunt peccatum. Notandum uero quod dicitur, Mensas nummulariorum, & cathedras uendentium columbas euertere. Quid enim per mensas nummulariorum, nisi altaria intelliguntur, quae per auaritiam malorum sacerdotum mensae efficiuntur nummulariorum? Quid uero per cathedras uendentium columbas, nisi magistratus dignitas in ecclesia accipitur, quae & ipsa cum ad lucra deflexerit, ad nihilum redigitur? Quid uero per columbas, nisi spiritus sanctus accipitur, qui super Dominum baptizatum in columbae specie apparuit? Qui autem sunt, qui columbas uendunt, nisi hi qui spiritum sanctum per manus impositionem ad premium tribuunt? Sed Dominus cathedras uendentium columbas euertere, quia talium sacerdotum destruit. Quicumque enim episcopus gratia spiritus sancti uiderit, etiam si non in conspectu hominum pontificali stola fulgere uideatur, iam ante Dei oculos sacerdotio priuatus est. Hinc & sacri canones simoniacam haeresim anathematizant, & sacerdotio priuari praecipunt eos, qui pro spiritali gratia impensa quaerunt precium. Moraliter: Sicut in ciuitate templum ceteris aedificijs praeminet, ita in plebe fidelium uita religiosorum. Templum ergo Dei, est ipsa mens fidelium, dicente Apostolo: Vos estis templum Dei, & spiritus sanctus habitat in uobis. Haec igitur mens fidelis, si relicta innocentia in lationem proximi peruersas perfert cogitationes, spelunca utique latronum efficitur: nec iam domus orationis uocatur, sed latibulum latronum. nam illud meditatur agere, unde proximo suo possit nocere. Non ergo sit in domo uentoris nostri negotiatio, non ementium uenditumque commercia, ne iratus Iesus intraret, & flagello districtae seueritatis puniat concretas fordes suae mansionis.

Et accesserunt ad eum caeci & claudi in templo, & curauit eos.] Eiectis indignis & prophanatoribus templi, caecos & claudos mirabiliter sanauit, ut per hoc uirtutis suae, suis aduersariis daret iudicium, & uocem se laudantium puerorum, Hofanna in excelsis clamantium, tali testimonio confirmaret: ostendens opere, quod illi uocibus consonabant, simul etiam uisa Christi tanta potentia conuertentur, & crederent. Ideo enim illis cernentibus caecos illuminauit, ut illi fidei lumen reciperent: ideo claudos direxit, ut illi claudicatio mentis abijceret, & meliores pedes in recta operatione habere inciperent. Videntes autem pueros clamantes in templo, Hofanna, benedictus qui uenit in nomine Domini, dixerunt:

Audis quid isti dicunt?] Indigne ferentes, quod Christo quasi diuinas laudes, & quae soli Deo conueniunt, acclamarent. Verum Dominus ita responsum suum ex omni parte praemuniuit, & quod diceret, ita temperauit, ut nec calumniatoribus insidijs pateret, uel laudes illas, quae quasi a pueris errantibus sibi deferrentur, abijceret. Non enim respondebat, quod illi audire uolebant: Bene dicunt pueri, iuste de me sentiunt. Nec rursus ait, Errant pueri, debetis ignorare inscitiae: sed respondit, Audio. sicque uoces illorum testimonio, psalmographi confirmauit dicens: Nunquid legis, Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem? Deus enim pater ex ore infantium & lactentium laudem perfecit: quia per simplices & innocentes filio suo testimonium perhibuit, per quod inimicos suos Iudaeos, infestissimos persecutores, euidentissime confudit: & relicti illis abijt foras in Bethaniam, quae domus obedientiae interpretatur. Quoniam primo monstrabatur, quia synagogam erat relicurus, & ad domum obedientiae, hoc est, ad ecclesiam gentium transurus. Simul & illud intuendum, quod ita pauper erat, ut nec tugurium haberet: ita nulli adulabatur, ut in tanta urbe, tamque populosa a nemine reciperetur. Et die quidem in Hierusalem praedicabat, sero uero reuertebatur Bethaniam, ubi erat amicus eius Lazarus, cum Martha & Maria fororibus. Felices certe, multumque beati, qui Dominum hospitem habere meruerunt, cuius praesentia tristitia cuncta mouebatur, salubria iucundaque omnia providebantur. Sed & illi nihilominus felicissimi summeque beatissimi, qui ita se ab omni malicia castos immunesque custodiunt, ut illos Dominus inhabitare, & apud eos manere dignetur. Hoc ergo uotis sedulis, hoc sanctis desiderijs exposcamus, ut ita in nobis uniuersa uisita, & quicquid foedum, quicquid aspectibus suis est indignum, expurget, sic nos uirtutum floribus exornet, quatenus penetralia cordis nostri aptissimum sibi habitaculum efficere dignetur, Dominus & redemptor noster Iesus, qui cum Deo patre & spiritu sancto uiuit & regnat per omnia seculorum, Amen.

IN EADEM FERIA. MARCI
11. Matth. 21. Lucae 19. Ioan. 2.

IN illo tempore, cum introisset Iesus in templum, cepit ejcere uendentes & ementes in templo. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE
EADEM LECTIOE.

Quod maledicendo ficum infructuosam per figuram fecit Dominus, hoc idem mox apertius ostendit eijciendo improbos e templo. Neque enim aliquid peccauit arbor, quod esuriente Domino poma non habuit, quorum necdum tempus aduenerat: sed peccauere sacerdotes, qui in domo Domini negocia secularia gerabant, & fructum pietatis, quem debuerant, quemque in eis Dominus esuriebat, ferre superfederant. Arefecit Dominus arborem maledicentem, ut homines haec uidentes siue audientes, multo magis intelligerent sese diuino condemandos esse iudicio, si absque operum fructu de plausu tantum sibi religiosi sermone, uelut de sonitu & tegumento blandiretur uiridantium foliorum. Verum quia non intellexerunt, in ipsos consequenter distractionem merita ultionis exercuit, & eiecit commercia rerum humanarum de domo illa, in qua diuinas tantum res agi, hostias & orationes Deo offerri, uerbum Dei legi, audiri & decantari praecipuum erat: Et quidem credendum est, quia ea tantum uendidi uel emi repererit in templo, quae ad ministerium necessaria essent eiusdem templi, iuxta hoc quod alias factum legimus, cum idem templum ingrediens inuenit in eo uendentes & ementes, oues, & boues, & columbas. Quia nimirum haec omnia non nisi ut offerrentur in domo Domini, eos qui de longe uenerant ab indigenis comparare credendum est. Si ergo Dominus nec ea uolebat uenundari in templo, quae in templo uolebat offerri, uidelicet propter studium auaritia siue fraudis, quod proprium solet negociantium facinus: quanta putas animaduersione puniret, si inuenisset ibi aliquos risu uel uaniloquio uacantes, aut alij cuiuslibet uitio mancipatos? Si enim ea quae alibi liberè geri poterant, Dominus in domo sua temporalia negocia geri non patitur, quanto magis ea quae nusquam fieri licet, plus caelestis irae merentur, si in aedibus Deo sacratis aguntur. Verum quia spiritus sanctus in columba super Dominum apparuit, recte per columbas sancti spiritus charismata signatur. Qui autem sunt in templo die hodie, qui columbas uendunt, nisi qui in ecclesia precium de impositione manus accipiunt, per quam uidelicet impositionem spiritus sanctus caelitus datur? Columba ergo uenditur, quando manus impositio, per quam spiritus sanctus accipitur, ad precium praebetur. Sed redemptor noster cathedras uendentium columbas euertit, quia talium negociatorum sacerdotium destruit. Hinc est quod sacri Canones Simoniacam heresim damnant, & eos sacerdotio priuari

priuari precipiunt, qui de largiendis ordinibus precium quaerunt. Cathedra ergo uendentium columbas euertitur, quia ij qui spirituale gratiam uenundant, uel ante humanos, uel ante Dei oculos sacerdotio priuantur.

Et non sinebat, ut quisquam transferreret uas per templum.] De uasis dicit illis, quae mercandi gratia inferebant. Caeterum absit, ut uasa Deo dicata Dominus eijceret de templo, uel introferri prohiberet in templum, ubi futuri sui examinis insigne pretendit exemplum: sed potius immunda & prophana eliminata uasa de templo, ac ne amplius inferantur, prohibet: quando non solum de ecclesia omnes repellit ac deturbat reprobos, uerum etiam ne ultra ad turbendam ecclesiam intrent, aeterno eos uerberare compefcit. Sed & in praesenti haec est uera domus Domini, id est, cordis fidelium purificatio, ut non tantum peccata, quae inerant, diuinitus immissa compunctio tollerent, sed etiam ne haec ultra reperant, diuina in eis gratia perseverans adiuuet.

Et docebat, dicens eis: Nonne scriptum est, Quia domus mea domus orationis uocabitur omnibus gentibus?] Omnibus, inquit, gentibus, non uni genti Iudaicae, nec in uno Hierosolymae urbis loco, sed in toto orbe terrarum, & nequaquam taurorum & hircorum & arietum, sed orationis.

Vos autem fecistis eam speluncam latronum.] Qui accipienda munera in templo residebant, profecto quin quibusdam non dantibus laesiones exquirere, dubium non erat. Domus ergo orationis spelunca latronum facta fuerat, quia ad hoc in templo assisteret nouerant, ut aut non dantes munera studeret corporaliter persequi, aut dantes spiritaliter necare. Templum quoque & domus Dei, est ipsa mens atque conscientia fidelium, quae si quando in laesione proximi peruersas cogitationes profert, quasi in spelunca latronum resident. Et simpliciter gradientes interficiunt, quando in eos, qui in nullo rei sunt, laesione gladios defigunt. Mens enim fidelium non iam domus orationis, sed spelunca latronum est, quando relicta innocentia & simplicitate sanctitatis, illud conatur agere, unde ualeat proximis nocere.

FERIA QVARTA. MATTH.
11. Marc. 8. Lucae 11.

IN illo tempore accesserunt ad Iesum Pharisei & scribae, dices: Magister, uolumus a te signum uidere. Qui respondens ait illis: Generatio mala & adultera signum quaerit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionae prophetae. Sicut enim fuit Iona in uentre ceti tribus diebus & tribus noctibus. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE
EADEM LECTIOE.

Narratur in superioribus, quomodo Dominus daemniacum, qui erat cecus & mutus, triplici miraculo sanauerat. Sed scribae & pharisaei, qui ad hoc semper Domino adhaerebant, ut illius admiranda opera uel negarent, uel si

nistra interpretatione deprauarent, coeperunt blasphemantes dicere, quod in Beelzebub principe daemionum eijceret daemones. Contra quos cum longa Dominus disputatione discessisset, sicut nunc Euangelista dicit, responderunt quidam de scribis dicentes: Magister, uolumus a te signum uidere. Sic in sanatione signa postulabant, quasi illa, quae uiderant, non reuera fuerint. Magistrum etiam sub dolo appellabant, cuius doctrinae aperta malicia repugnabant. Quae uero signa, uel unde postulauerint, alius Euangelista apertius ostendit dicens: Uolumus signum uidere de caelo. Volebat igitur, ut uel in morem Heliae ignem descendere praeciperet de caelo, uel etiam in similitudinem Samuelis aetiuo tempore faceret mugire tonitrua, coruscare fulgura, imbres ruere: tanquam illa, quae Dominus fecerat, non de caelo fuissent, sed opera potius Beelzebub. Sed qui illa calumniabantur, quae praemanibus habebant, & sine utilitate sua uel fidei fieri sentiebant, multo magis illa calumniarentur, & dicerent haec non uirtute Christi, sed uarijs aeris passionibus accidisse. Fortassis etiam dicturi erant, similiter magos multa in Aegypto signa fecisse de caelo. Sunt qui dicunt illos petiisse a Domino, ut manna plueret de caelo: quia secundum alium Euangelistam dixerunt, Quod signum ostendis nobis? Patres nostri manna manducauerunt in deserto. Sed siue hoc siue illud petierint, intentio ne struenda calumniae absque dubio fecerunt. Verum uideamus quid eis Dominus responderit.

Qui respondens, ait illis: Generatio mala & adultera signum quaerit.] Egregie satis adulteram uocat generationem Iudaeorum, quia legitimum uirum dimiserat, & iuxta Ezechielis uaticinium, multis se amatoribus copulauerat.

Et signum, inquit, non dabitur ei, nisi signum Ionae prophetae.] Quia enim illi signum de caelo tentando petierant, respondit eis Dominus, non se signum de caelo eis daturum, quod indigni erant accipere, sed tale quale Iona naufragus, & ceto forbente uoratus, tamen Dei miseratione liberatus, & acceptus & dedit. Non enim merebatur accipere signum diuinitatis, sed humanitatis: passionis, non glorificationis. Discipulis uero suis Dominus signum dedit de caelo, quia eius aeternae diuinitatis gloriam, & prius in monte transfiguratus, & post in caelum ascendendo subleuatus ostendit.

Sicut enim fuit Iona in uentre ceti tribus diebus & tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terrae tribus diebus & tribus noctibus.] Manifestissimum est ex hoc loco Ionam prophetam typum Domini Saluatoris gestasse. Iona namque interpretatur columba, siue dolens: quae nomina utique competerent redemptori, super quem baptizatum spiritus sanctus in specie columbae descendit. Et de quo Esaias dicit: Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Iona missus est ad praedicandum Ninuiam, quae interpretatur speciosa: & Saluator ad salutem gentium missus est, ut illis ad fidem conuer-

lis sibi aptaret ecclesiam; quam precioso sanguine mundaret, & de turpi speciosam faceret. Piscis namque, qui Ionam uorauit in pelago, significat mortem quam Dominus pertulit in mundo. Ionas in uentre ceti fuit tribus diebus & tribus noctibus, sic & Christus in sepulchro iacuit tribus diebus, & totidem noctibus. Et sicut Ionas in uentre ceti non permanit, sed eiectus est

Psalm. 15. in aridam: ita & Saluatoris nostri anima non est relicta in inferno, nec caro eius uidit corruptio-

Ione 3. nem, sed per gloriam resurrectionis perductus est ad aridam immortalitatis. Quo exemplo declarat iuxta literam Iudaeos, sicut Niniuitae quodam fuerant, grauius peccatis fuisse obnoxios, & nisi poeniteret subuersioni proximos. Verum sicut Niniuitis, ita quoque adhuc dari Iudaeis tempus poenitentiae, nec eos debere desperare, si uellent poenitentiam agere. Oritur hoc loco non contemnenda quaestio, quare dicatur Dominus tribus diebus & tribus noctibus fuisse in

Matth. 27. corde terre, cum sicut Euangelium loquitur, parascue hora sexta sit crucifixus, & circiter horam nonam, inclinato capite miserit spiritum,

Luc. 23. sabbato in sepulchro quiescit, & prima sabbati ualde diluculo a mortuis surrexerit. Sed hoc

Marci 15. synecdochicis accipiendum est, a parte uidelicet totum. Nam si partem parascue cum preterita nocte, qua comprehensus est, accipias, itaque sabbatum nihilominus cum sua nocte, ut rursus

Iohn. 19. noctem Dominicam cum eodem die, quo illucescente surrexit, inuenies profecto integrum tri-

duum, & tres noctes. Sciendum etiam, quod dupla erit mors nostra: in anima uidelicet & corpore. Domini uero mors simpla fuit: quia peccatum quod est mors animae, non admisit, sicut & eius resurrectio simpla extitit. Dominus autem triginta sex horis iacuit in sepulchro: una uidelicet die, & duab. noctibus. Duodecim uero horae diei ad uiginti quatuor horas duarum noctium, simplum ad duplum sunt: & duodecim quidem horae diurnae simplae morti nostri redemptoris conueniunt: uiginti quatuor autem horae nocturnae, ad duplam nostram consentiunt mortem. Magno ergo sacramento, una die & duabus noctibus iacuit in sepulchro: quia luce simplae mortis suae, tenebris duplae mortis nostrae adiunxit. Veniens enim ad nos, qui in morte carnis & spiritus eram, unam suam, id est, carnis mortem pertulit, & duas nostras absoluit: simplam suam nostrae duplae contulit, & duplam nostram subegit.

Viri Niniuitae surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam: quia poenitentiam egerunt in praedicatione Ione.] Condemnabunt Niniuitae gentem Iudaeorum non potestate, sed comparatione correctionis uitae: egerunt enim poenitentiam in praedicatione Ione, quod quia Iudaei ad praedicationem Domini non fecerunt, merito illorum comparatione damnabuntur. Et ecce plus quam Iona hic: Ionas enim paucis diebus praedicauit, Christus tribus semiannis: Ionas missus est ad Assyrios, qui barbari & increduli erant: Christus ad Iudaeos, qui domestici, & populus Dei esse debuerat,

ille exteris gentibus, iste ciuibus locutus est: Ionas tantum uoce praedicauit, nihil signorum exhibuit, Christus tot miracula faciens ubique non recipiebatur, sed contra Beelzebub calumniam sustinebat. Plus ergo Iona hic, hoc est, in medio uestrum, hic enim loci aduerbium est.

Regina Austri surget in iudicio cum generatione ista, & condemnabit eam, quia uenit a finibus terrae audire sapientiam Salomonis.] Scriptura libri Regum fert, quomodo regina Saba, gente sua & imperij dignitate relicta, per tot difficultates itineris uenerit in Iudaeam, uolens audire sapientiam Salomonis, quodque multa munera ei obtulerit, sed plura receperit. Iuste ergo Iudaeos in iudicio condemnabit, quia ipsa a finibus terrae requisitum eum, quem sapientiae singularis dono nouerat esse famosum: Iudaei uero secum habentes Dominum, qui est uirtus & sapientia patris, non modo eum non audiebant, sed blasphemabant.

Regina Austri, inquit, surget in iudicio cum generatione ista.] Patet ex hoc loco una honorum & malorum resurrectio, cum regina electa dicitur resurrectura cum reprobis.

Et ecce plus quam Salomon hic.] Hoc est, in praesentiarum inter uos conuersatur, qui Salomone in comparabiliter praestantior est. Mystice in Niniuitis poenitentibus, & electa regina Austri fides ecclesiae praedicator, & Israelii praefertur. Sancta enim ecclesia ex duabus partibus congregatur: altera eorum qui non peccauerunt, altera eorum qui peccare desierunt.

Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quaerens requiem, & non inuenit.] Potest qui de simpliciter intelligi, quod hoc Dominus ad ostendendum distinctionem suorum & satanae operum adiunxit: quia uidelicet ipse polluta mundare uelit, satanas uero ea quae mundata fuerint, grauioribus sordibus quaerat attaminare. Tamen etiam potest de quolibet haeretico uel schismatico, siue falso catholico non inconuenienter accipi. Immundus namque spiritus exiit ab homine, quando in baptismo per confessionem fidei catholicae, & abrenunciationem mundanorum actuum ab haeretico uel schismatico diabolus egreditur. Ambulat per loca arida & in aquosa: id est, circa corda sanctorum, quae ab humore fluxae cogitationis purgata sunt. Querens requiem: id est, inuestigans si quos in eis nequitiae suae gressus figere possit. Sed non inueniens: quia in castis & mundis mentibus locum habere non potest, sed solum in prauorum cordibus gratam habet quietem. hinc & ad Iob de diabolo Dominus sub specie Leuiathan dicit, Sub umbra dormit in secreto calami, in locis humentibus: quia nimirum in tenebrosis & simulatricibus conscientijs quiescit, & lasciuus & luxoriosus mentibus delectatur.

Tunc dicit: Reuertar ad domum meam, unde exiui.] Hoc est, Requiram haeticum, quem in baptismo dimisi. Valde autem timendus est hic uersutus Ius, ne forte culpa quam nobis dimissam credimus, peius nos per incuriam uacantes, a bonis operibus opprimat.

Et

Et

Et

Et

Et

Et

Et

Et

Et

Et ueniens inuenit scopis mundatam & ornatam, uel secum dum alium Euangelistam, scopis mundatam, uacantem & ornatam.] Veniens enim malignus spiritus domum, id est, mentem talis hominis, inuenit scopis mundatam, hoc est, gratia baptismatis a peccatis originalibus ablutam, uacantem a bonis operibus, ornatam simulatis uirtutibus.

Tunc uadit & assumit septem alios spiritus nequiores se, & ingressi inhabitant ibi.] Solet septenarius numerus in sacro eloquio pro uniuersitate accipi, quia omne seculi tempus per septem dies uoluitur. Per septem igitur alios nequiores spiritus, ueritas omnium uitiorum designatur. Septem ergo nequiores spiritus ingrediuntur, quia quaeunque post perceptam in baptismo remissionem peccatorum, haeretica prauitas uel seculi cupiditas arripuerit, omnium seruum facit esse uitiorum. Vnde bene spiritus nequiores dicuntur, quia talis cum septem capitalibus uitijs plenus sit, ipsas tamen uirtutes habere simulat.

Et sunt nouissima hominis illius peiora prioribus.] Quia melius erat uiam ueritatis non cognoscere, quam post agnitam retrorsum conuerti.

Sic erit & generationi huic pessima.] Quibus uerbis aperte ostenditur, haec similitudo specialiter ad Iudaeos pertinere. Quod, inquit, specialiter in uno quolibet geri solere narraui, generaliter in generatione Iudaeorum fieri non desinit. Immundus namque spiritus exiit a Iudaeis, quando in monte Sinai legem accipientes, dixerunt:

Omnia quae praecepit Dominus Deus noster, faciemus, & obedientes erimus. Ambulauit per loca arida quaerens requiem, quia expulsus a Iudaeis ambulauit per solitudines gentium, quae arebant aestu uitiorum, & pinguedinem spiritus sancti non habebant, quia inebriari optabat Psalmista, dicens: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Quae cum postea Dominum credidissent, illo non inuenio in eis loco dixit:

Reuertar in domum meam unde exiui.] Hoc est, post se habeo Iudaeos, quos ante dimiseram. Et ueniens, inuenit mundatam scopis, per circuncisionem uacantem, hoc est, caelesti auxilio desertam, & Christum hospitem non habentem, qui dicit: Relinquetur uobis domus uestra deserta, ornata superstitiosis traditionibus, & hypocritis Pharisaeorum. Reuertitur ad eos diabolus, quia tales erant, & addita septenaria omnium daemonum plenitudine, inhabitat pristinam domum.

Et sunt nouissima hominis illius peiora prioribus.] Multo enim deteriores sunt nunc Iudaei Christum in synagogis suis quotidie blasphemantes, quam essent olim in Aegypto idolocoles. Grauius quippe est non suscipere eum qui uenerit, quam non credere uenturum.

Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius & fratres stabant foris, quaerentes loqui ei.] Occupato in officio praedicationis domino, stabat foris mater & fratres eius, quaerentes ei loqui, cui quidam nunciavit: Mater, inquit, tua, & fratres stant foris uolentes loqui tibi.] Non simpliciter iste Domino hoc nunciavit

Et

Et

Et

Et

Et

Et

Et

Et

Et

se putandus est, sed sub dolo uolens experiri, utrum operi diuino affectum carnalium praefereat propinquorum. Vnde prudentissime se matrem nosse dissimulat, ut ostendat se potius cognoscere & amare eos, qui per cognationem spiritus propinqui sunt, quam qui per cognationem carnis, unde sequitur:

At ille respondens, dicenti sibi ait: Quae est mater mea, & qui sunt fratres mei.] Non autem Dominus maternae pietatis respuit officium, qui per legem praecipit, dicens: Honora patrem tuum & matrem, sed Dei patris ministeria maternis praeponebat affectibus. Hinc alibi dicit: Qui amat patrem & matrem super me, non est me dignus. Nec contemnit fratres, sed cognationi carnis opus preferendum docet esse praedicationis. Nemo autem turbetur cum audit fratres, quia fratres Domini in Euangelio uocantur consobrini eius, filij scilicet Mariae materterae eius, quae fertur fuisse mater Iacobi minoris & Ioseph & Iudae, quos in alio Euangelio fratres Domini legitur appellatos. Mystice uero mater Domini synagoga intelligitur de carne, cuius editus est: fratres autem, est populus Iudaeorum. Saluator igitur intus posito mater eius et fratres eius stant foris, quia dum Iudaei in Christum credere nolent, dum ad eum qui ad illorum salutem missus fuerat, intrare per fidem negligenter, turba gentium praecoccupans ingressa est, & nunc Dominus sermonibus fruatur, & doctrina illis foris stantibus, & circa terrenam legis intelligentiam, & literam custodiam diuersantibus, quibus, quantum in ipsis est, magis Christum ad docenda carnalia foris cogunt exire, quam ipsi ad discenda spiritalia uolunt intrare.

Et extendens manus in discipulos suos dixit: Ecce mater mea & fratres mei.] Matrem & fratres dicit Apostolos, impletores paternae uoluntatis, qui a Deo patre illum missum credebant, paratissimoque animo intendebant. Nec negauit matrem, de qua carnem assumpserat, sicut insaniunt Marcionistae & Manichaei, qui eum dicunt non habuisse uerum corpus, sed phantasticum: sed spiritalem propinquitatem carnis pretulit consanguinitati, ut & nos doceret in causa Dei nullum de affectione carnis recognoscere, unde adhuc sequitur:

Quicumque fecerit uoluntatem patris mei qui in caelis est, ipse meus frater, & soror & mater est.] Quod Dominus eum, qui uoluntatem patris sui fecerit, fratrem & sororem uocat, propter utrunque sexum qui ad fidem colligitur, non est mirum. Valde autem mirum, & quaesitu dignum est, quomodo etiam mater Domini dici possit. Nam & discipulos fratres dignatus est appellare post resurrectionem, ita inquit: Ite nunciate fratribus meis. Qui ergo frater est in eo credendo, & patris uoluntatem implendo, quomodo etiam mater fieri possit, inuestigandum est. Sed sciendum, quia sicut quis frater Domini efficitur in eum credendo, ita etiam mater praedicando. Quali enim mater Christi quis efficitur, cum per eius praedicationem amor Domini

Et

Et

Et

Et

Et

Et

Et

Et

Et

Et

Et

Et

Et

mini in proximi mente generatur. Magna dignatio, inestimabilis bonitas, inenarrabilis misericordia, hominem, qui seruus uocari dignus non fuerat, fratrem Domini appellari. Quia ex aequo perpendere non ualemus, saltem digne uenerari satagamus, omnique industria laboramus, ne aliqua uitiorum sceleritate degeneres, & tanto nomine iudicemur indigni: defendamus nobis moribus id quod nomine uocamur, ne non intelligentes honorem diuinae filiationis, comparemur iumentis insipientibus, & similes illis simus. Et ut ea quae loquimur, obtinere mereamur, illius semper adiutorium nobis adesse poscimus, qui cum esset unicus filius Dei, propter nos dignatus est esse filius hominis Iesus Christus Dominus noster, qui cum patre & spiritu sancto uiuit & regnat in secula seculorum, Amen.

SABBATO POST INVOCAUIT,
Marci 9, Matth. 17, Luc. 9.

In illo tempore assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum & Ioannem, & duxit illos in montem excelsum sorsum solos, & transfiguratus est coram ipsis. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM
DEM LECTIONE.

In euangelio Lucę scriptum est: Factum est autem post haec uerba fere dies octo, & assumpsit Petrum, & Iacobum & Ioannem, & ascendit in montem, ut oraret, &c. Octaua autem die Dominus promissam futuram beatitudinis gloriam discipulis manifestat, ut & ostensa coelestis uitae dulcedine, cunctorum, qui haec audire possint, corda refoueat, & octonario dierum numero, uerum tempore resurrectionis gaudium doceat esse uenturum. Nam & ipse octaua die, id est, post sextam sabbati qua cruce ascendit, ac septimam sabbati qua in sepulchro quieuit, a mortuis resurrexit: & nos post sex huius seculi aetates, in quibus pro Domino pati & laborare gaudemus, ac septimam sabbati animarum, quae interim in alia uita geritur, octaua profecto aetate resurgemus. Nam quod Matthaeus Dominum, Marcusque post sex transfiguratum dicunt dies, nec temporis ordine, nec ratione mysterij discrepant a Luca, qui octo dies dicit: quia illi medios tantum ponunt dies, unde & absolute post sex dies factum commemorant. Hic primum quo haec Dominus promisit, & ultimum quo sua promissa compleuit, adiungit: ideoque temperantius fere dies octo ponit. Et in ratione mystica illic post sex mundi aetates sanctis ab omni labore quiescendum, hic uero tempore octauo designat esse resurgendum. Vnde pulchre & sextus Psalmus pro octaua scribitur, cui initium est, Domine ne in furore tuo arguas me: quia nimirum per sex aetates quibus operari licet, precibus est insistendum, ne in octauo retributionis tempore a iudice corripiamur irato. Quod & ipse Dominus uoluit hoc loco

nos ostenso suae orationis exemplo docere, de quo secundum Lucam dicitur: Quia ascendit in montem, ut oraret. In montem namque oraturus & transfiguraturus sic ascendit, ut ostendat eos qui fructum resurrectionis expectant, qui regem in decore suo uidere desiderant, mente in excelsis habitare, & continuis precibus incutere debere. Tres solummodo discipulos secum ducit, uel quia multi sunt uocati, pauci uero electi: uel quod hi qui nunc fidem, qua imbuti sunt, sanctae trinitatis incorrupta mente serauerint, tunc aeterna eius merentur uisione laetari.

Et transfiguratus est, inquit, coram ipsis, & uisum est eis facta sunt splendentia, candida nimis uelut nix. Transfiguratus Saluator non substantiam uerae carnis amisit, sed gloriam futuram uel suam uel nostram resurrectionis ostendit: qui qualis tunc Apostolis apparuit, talis post iudicium cunctis apparebit electis. Nam in ipso tempore iudicandi & bonis simul & malis in forma serui uidebitur, ut uidelicet impij quem spreuerit, Iudaei quem negauerit, milites quem crucifixerit, Pilatus Herodesque quem iudicauerit, queant agnoscere iudicem. Vestimenta autem Domini, recte sancti eius accipiuntur, teste Apostolo, qui ait: Qui cumque ergo in Christo baptizatus estis, Christum induistis. Quae uidelicet uelimenta Domino in terris consistente despecta, aliorumque similia uidebantur: sed ipso montem petente nouo candore resurgent, quia nunc quidem filij Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus. Scimus autem quia cum apparuerit, similes ei erimus. Videbimus enim eum sicuti est. Vnde bene de eisdem uestimentis subditur: Qualia fullo super terram non potest candida facere, nam quia ille hoc loco intelligendus est fullo, quem poenitens Psalmista precatur: Amplius laua me ab iniustitia mea, & a delicto meo munda me, non potest suis fidelibus in terra dare claritatem, quae eos conseruata manet in caelis.

Et apparuit illis Helias cum Moysse, & erant loquentes cum Iesu. Moyses & Helias, quorum unum mortuum, alterum in caelis raptum legimus, uisi in maiestate cum Domino, ut Lucas scribit, futuram in illo omnium sanctorum gloriam significant: qui uidelicet tempore iudicij, uel uiui in carne reperiendi, uel ab olim gustata morte resuscitandi, & pariter sunt regnaturi cum illo. At restante etenim Apostolo: Mortui qui in Christo sunt, resurgent primi: deinde nos qui uiuimus, qui relinquitur, simul rapiemur cum illis obuiam Domino in aera, & sic semper cum Domino erimus. Aliter, Moyses & Helias, hoc est, legislator, & prophetarum eximius, apparent & loquuntur cum Domino in carne ueniens, ut ostendat ipsum esse, quem cuncta legis & prophetarum oracula promiserunt. Apparent autem non in infimis, sed in monte cum illo, quia nimirum soli illi, qui mentem terrena desideria transcendunt, maiestatem sanctae scripturae, quae in Domino est adimpleta, perspicunt. Denique & filij Israel uidere Moysen, sed ad Deum in montana subeuntem sequi non

non merentur, ad se quoque reuersum non sine uelamine cernunt. Heliam nouere, sed solis triumphum ascendentis cum filijs prophetarum conemplatur Heliseus. Quia multi passim scripturae uerba legimus, sed quae celsa in Christi mysterijs splendeat, per pauci perfectiores intelligunt. Et respondens Petrus ait: Rabbi, bonum est nos hic esse, & faciamus tria tabernacula, tibi unum, & Moysi unum, & Heliae unum. Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti. Quanta felicitas uisioni Deitatis inter angelorum choros adesset perpetuo, si tantum figurata Christi humanitas, duorumque societas sanctorum ad punctum uisa delectet, ut eos, ne discedant etiam obsequio, Petrus sistere uelit: qui etsi pro stupore humanae fragilitatis nesciat quid dicat, insiti tamen sibi dat affectus indicium. Nesciebat enim quid diceret, qui oblitus est regnum Dei sanctis a Domino, non alicubi terrarum, sed in caelis esse promissum. Nec recor-datus est, se suosque coapostolos mortali adhuc carne circumseptos, immortalis uitae statum subire non posse, cui mente excesserat, quod in domo patris, quae in caelis est, domus manufacta necessaria non sit. Sed & usque nunc imperitignatur, quisque legi & prophetis & Euangelijs tria tabernacula facere cupit, cum haec adinuicem nullatenus ualeant separari, unum habentia tabernaculum, hoc est, ecclesiam Dei.

Et facta est nubes obumbrans eos. Qui materiale tabernaculum quaesuit, nubis accepit obumbraculum, ut dicitur in resurrectione non regimine domorum, sed spiritus sancti gloria, sanctos esse protegendos, de qua Psalmista: Filij autem hominum in protectione alarum tuarum sperabunt. Et in Apocalypsi sua Ioannes: Et templum, inquit, non uidit in ea. Dominus omnipotens templum illius est, & agnus.

Et uenit uox de nube dicens: Hic est filius meus charissimus, audite illum. Quia imprudenter interrogauerat, propterea reuersionem Domini non merentur: sed pater respondet pro filio, ut uerbum Domini completeretur: Ego testimonium non dico pro me, sed pater qui me misit, ipse pro me dicit testimonium. Vox quoque de caelo patris loquens auditur, quae testimonium perhibeat de filio, & Petrum errore sublato doceat ueritatem, imò in Petro ceteros Apostolos. Hic est, inquit, filius meus charissimus, huic figendum est tabernaculum, huic obtemperandum. Hic est filius, illi serui sunt Moyses & Helias: debent & ipsi uobiscum in penetralibus cordis sui Domino tabernaculum preparare. Concordat sane hic Euangelij locus cum uerbis ipsius Moysi, quibus incarnationi Dominicae testimonium ferens aiebat: Prophetam uobis suscitabit Dominus Deus uester de fratribus uestris, tanquam me ipsum audietis, iuxta omnia quae locutus fuerit uobis. Erit autem, Omnis anima quaecumque non audierit prophetam illum, exterminabitur de plebe. Quem ergo Moyses, cum uenerit in carne audiendum ab omni anima quae saluari uelit, praedixit, hunc iam uenientem in carne Deus pater audiendum discipulis ostendit,

& suum esse filium caelesti uoce signauit. Et quasi manifestius fidem aduentus eius illis insinuans, Hic uir, inquit, hic est ille, quem Moyses iste uobis saepius in mundo nasciturum promisit. Huius uerbis iuxta praecipitum ipsius Moysi & uos auscultate, & omnes ueri amatores auscultare iubete. Et notandum quod sicut Domino in Iordane baptizato, sic & in monte clarificato totius sanctae trinitatis mysterium declaratur: quia nimirum gloriam eius, quam in baptismo credentes confitemur, in resurrectione uidentes collaudabimus. Nec frustra spiritus sanctus hic in lucida nube, ut alius Euangelista commemorat, illic apparebat in columba: quia qui nunc simplici corde fidem, quam percepit, seruat, tunc luce aperta uisionis quod crediderat, contemplantur, ipsaque, qua illustrabitur, in perpetuum gratia protegetur.

Et statim circumspectantes, neminem uiderunt amplius nisi se sum tantum secum. Vbi cepit filius designari, mox serui discesserunt, ne ad illos paterna uox emissisa putaretur. Aliter, Cum fieret uox super filium, inuentus est ipse solus: quia cum manifestauerit seipsum electis, erit Deus omnia in omnibus, imò ipse cum suis unus per omnia Christus, id est, caput cum corpore splendet. Propter quam unitatem alibi dicebat: Et nemo ascendit in caelum, nisi qui descendit de caelo, filius hominis, qui est in caelo.

Et descendentes illi de monte, praecipit illis, ne cui quae uiderent, narrarent, nisi cum filius hominis a mortuis resurrexerit. Futuri regni praemeditatio, & gloria triumphantis demonstrata fuerat in monte. Non uult ergo hoc in populis praedicari, ne & incredibile esset pro rei magnitudine, & post tantam gloriam apud rudes animos sequens crux scandalum faceret.

DOMINICA II. IN QUADRAGESIMA. Matthaei 15, Lucae 19, Marci 7.

In illo tempore egressus Iesus secessit in partes Tyri & Sidonis. Et ecce mulier Cananea a finibus illis egressa, clamauit, dicens ei: Miserere mei Domine, filii Dauid: filia mea male a demonio uexatur. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM
DEM LECTIONE.

In lectione sancti Euangelij, quae modo lecta est, fratres charissimi, audiimus magnam mulieris fidem, patientiam, constantiam & humilitatem. Cuius magis est admiranda mentis deuotio, qua ipsa quidem utpote gentilis a diuinorum eloquiorum funditus erat segregata doctrinis, nec tamen illis quae eadem eloquia praedicant, sit priuata uirtutibus. Habebat namque magnam fidei perfectionem, quae pietatem Saluatoris implorans ait:

Miserere mei Domine, filii Dauid. Cum enim eundem Dominum filium Dauid appellat, profectio patret, quia uerum hunc hominem, uerum credit

& Deum. Cum pro filia rogans, non illam secū adducit, non Dominum ad eam uenire precatur: constat apertissime quod eum uerbo salutem posse dare confidit, cuius præsentiam corporis nullā requirit. Sed in hoc quod eum post multas lachrymas tandem prostrata adorat, dicens: Domine adiuua me, nequaquam se de eius diuina maiestate ambigū docet, cuius adorandam ut Dei didicit esse potētiam. Habet patientiæ uirtutem non exiguam, quæ Domino ad primam petitionem eius nō respondēte uerbum, nequaquam à precibus cessat: sed ampliori instantia auxilium, quod cœperat, pietatis eius implorat. Respondere autem ei differt Dominus, non quia misericors medicus miserorū preces despicit, de quo ueracissime scriptū est. Desiderium pauperum exaudiuit Dominus. sed ut perseverantiam mulieris nobis semper imitabilem demonstraret, quæ quo magis cōtempa uidebatur à Domino, eo ardentius cœptis instabat precibus. Respondere differt, ut discipulorum quoque suorum misericordes animos (qui quasi homines ad clamorem mulieris publice eos persequentis erubescabant) ad postulandum simul cum ea prouocaret. Nam ipse tēperamentum misericordiæ suæ nouerat, qui omnia in mensura, & numero & pondere disposuit. Respondere distulit, ne daretur occasio Iudæis calumniandi, quod gentiles in docendo uel sanando prætulit, ideo ipsi fidem eius suscipere iuste recusauerint. Et hoc est quod ait:

Sapient. 11.

Non sum missus nisi ad oues, quæ perierunt, domus Israel.] Quia per se ipse solus docebat Iudæos, qui per suos discipulos etiam gentibus ad fidei gratiā uocauit. de quibus alibi dicit: Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & uocem meam audient, & fiet unum ouile, & unus pastor. Hinc est quod unā per se in corpore gentilem sanaturus puellam, non hoc, antequam probata omnibus incomparabili fide matris perficit. Habet autem eadem mater etiam constantiæ & humilitatis insigne præcipuum, quæ canibus comparata à Domino, nec sic quidem ab instantia precandi desistit, uel à sperando pietatis munere mentem reuocat: sed susceptam libenter complexata contumeliam, non solum canibus se similem non negat, sed & catellis se ipsa æquiparandam adiungit, prudentiæ argumento Domini sententiam confirmat, nec cœptæ à se tamen petitionis improbitate quiescit. Confirmat namque sententiam Domini, cui dicens,

Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus, respondit: Etiam Domine.] Id est, ueraciter ut asseris, ita est: quia non est bonum, sumere salutem plebis Israel cœlitus destinatam, & dare eam gentibus. sed cum addit,

Nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa domini rum suorum.] Prudentissime demonstrat, quantum humilitatem, quantum intus gerat peccatoris constantiam, quæ indigna quidem sit intergritis Domini doctrinis, quibus Iudæi utebantur epulis refici, sed quantum cumque ei à Domino

foret impartita gratia, hanc sibi ad salutē proficere posse putauerit. Vnde recte à pio Saluatore, qui preces illius non superba dedignatione, sed dispensatione prouida ad tempus distulit, audire meruit:

o mulier, magna est fides tua, fiat tibi sicut uis.] Magnā quippe satis habebat fidem, quæ nec prophetarum antiqua, nec recentia ipsius Domini miracula, præcepta uel promissa cognoscens, insuper à Domino toties contempta perseverat in precibus: & quem fama tantum uulgantē didicerat saluatorem, rogando pulsare non omittit. Propter quod & magnum suæ postulationis cōsequitur effectum, cum Domino dicente, Fiat tibi sicut uis, sanata est filia eius ex illa hora. Merito autem hæc mulier, natura quidem gentilis, sed corde constans & credula, congregatæ de gentibus ecclesiæ fidem deuotionemque significat, quem expulsi de Iudæa predicatores sancti, uerbo simul & mysterijs gratiæ cœlestis imbuerunt. Relegamus namque superiorem sancti Euangelij lectionem, & inueniemus, quia uenientes ab Hierosolymis scribæ & pharisæi, grauissimis Dominum & discipulos eius perfidiæ suæ pulsauerunt multibus, quos ipse mox digna inuentione cōcercitos reliquit. Et egressus inde, secessit in partes Tyri & Sidonis. Vbi manifeste præfiguratur, quod post passionem resurrectioneque suam Dominus in predicatoribus suis, Iudæorum perfida corda relicurus, & in partes gentium exterarum esset secessurus. Tyrus quippe & Sidon, quæ ciuitates fuere gentiliū, monumenta doctrinæ ac uitæ gentilis, in quibus stulti confidunt, indicant. Vnde bene mulier, quæ Dominū credula precatur, à finibus illis egressa perhibetur: quia nisi prisce conuersationis habitacula uana reliquisset, ad Christi ecclesiā nunquā ueniret: nisi antiqui dogmata anathematizasset erroris, nequaquam nouam fidei gratiam suscipere posset. Vnde beatus Paulus cū in Iudaismo profecisset, postea uocatus in ecclesia Dei profecit ultra cœtaneos suos. Filia demoniaosa, pro qua postulat, anima qualibet est in ecclesia, malignorum spirituum magis deceptioibus, quam conditoris sui mancipata præceptis: pro qua necesse est mater ecclesia Dominum sollicitè interpellat, ut quam ipsa foris monendo, obsecrando, increpando corrigere non ualet, ille interior aspirando corrigat, atque ab eorum tenebris conuersam, ad agnitionem ueræ lucis exercent. Verum etiam si ad primas rogantis ecclesiæ lachrymas Dominus respondeat, id est, postulatam errantibus sospitatē mentis dare distulerit, nec sic quidē à petendo, querendo, pulsando desistendum est, neque impetrandi subeunda est desperatio: sed tãta potius perseverandum instantiā, tam obstinato frequentandus clamore Saluator, tantum etiam sanctorum eius inter letantias appetenda suffragia, donec & ipsi de cœlis Domino pro audienda supplicent ecclesia. Sicque fit, ut si mentem ab intentione proposita non mutauerit, nequaquam fructu petitionis fraudetur: sed siue pro sua fragi-

Matth. 15.

Gal. 1.

litate quis, seu pro alijs interuenerit, desiderato potitur effectu. Nam et si quis nostrū conscientiam habet auaritiæ, elationis, uanæ gloriæ, indignationis, iracundiæ uel inuidiæ, ceterorum uel uitiorum sordē pollutam, filiam profectio habet male à dæmonio uexatam, pro cuius sanatione supplex ad Dominum currat: quia nimium de corde cogitationē progenitā diabolica tolerat arte demētata: cuius emendationē à pio conditore crebris, imò continuis debeat flagitare lamentis & precibus. Si quis bona quæ gessit, forte periurij, furti, blasphemæ, detractionis, rixæ, uel etiam corporalis immunditiæ, ceterorum uel huiusmodi peste scœdauit, filiam habet immundi spiritus furij agitaram: quia uidelicet actionem, quam bene laborando adiderat, iam diaboli fraudibus seruido stultē disperdidit. Ideoque necesse est, ut cum reatum suum cognouerit, mox ad preces lachrymasque confugiat, sanctorum crebris intercessionibus auxilia querat, qui pro eius salute rogantes Domino dicat: Precamur Domine miserator & misericors, patiens & multæ miserationis, dimitte eam, quia clamat post nos: dimitte reatum, et dona gratiam, nostrum intimo affectu querit pronus suffragium. Nec esse est debita submissus humilitate, non iam se ouium Israelitarū, id est, mundarū confortio dignum iudicet animarum, sed potius eum comparandum, & cœlestibus indignū arbitretur esse muneribus. Nec tamen desperando à precandi quiescat instantia, sed indubitata mente de largitoris summi bonitate confidat: quia qui de latrone confessorem, de persecutore Apostolum, de publicano Euangelistam, de lapidibus potuit facere filios Abrahamæ, ipse etiam canem impudentissimum conuertere Israeliticam possit in ouem: cui merito donatæ castitatis etiā uitæ æternæ pascua largiatur, id est, peccatorē conuersum à uita sua mala iustū facere dignetur, quem merito bonæ actionis ad regnum cœlestē perducatur. Vidēsque Dominus tantum fidei nostræ ardorē, tam pertinacem orandi perseverantiam, tandem miseretur, & nobis quoque sicut uolumus fieri, concedet: ut uidelicet expulsis uitiofarum tumultibus cogitationum, dimissis peccatorum nexibus, & pura nobis serenitas mentis, & perfectio boni redintegretur operis. Notandum interea, quod hæc orandi pertinaciā ita solum meretur esse fructifera, si quod ore precamur, hoc etiam mente meditemur, neque alio clamore labororū, quam cogitationum scindatur intuitus. Sūt enim, qui intrantes ecclesiam multis psalmodiā uel orationem sermonibus perlegant, sed alibi corde intendentes, nec ipsi quid dicant recolunt: ore quidem orantes, sed mente foris uagantes, omni se orationis fructu priuāt: putantes à Deo precem exaudiri, quam nec ipsi, qui fundunt, audiunt: quod antiqui hostis instinctu fieri, nemo est qui animaduertere nequeat. Sciēs enim utilitatem orandi, & inuidens hominibus gratiam impetrandi, immittit hominibus multimoda cogitationum leuium, & aliquando etiā

psal. 85.

Luc. 23.

Act. 9.

Matth. 9.

Matth. 3.

Iacob. 5.

turpium nocentiumque phantasmata, quibus orationem impediatur, adeo ut nonnunquam tales tantosque discurrētium cogitationū fluctus prostrati in oratione toleremus, quales nec in lecto resupini iacētes tolerare nouerimus. Vnde necesse est, fratres charissimi, ut agnitam diaboli curemus superare malitiā: & ipsi uidelicet animi ab huiusmodi nebulis, quas hostis aspergere gaudet, in quantum possumus seruido, & pij defensoris perpetuum flagitādo præsidium, qui potens est quamuis indignis peccatoribus & purè orandi & perfectē impetrandi concedere gratiam. Multum autem iuuat orationis puritas, si in omni loco uel tempore nos ab actibus temperemus illicitis: si semper ab ociosis fermocinationibus auditū pariter castigemus & linguam: si in lege Dei ambulare, & testimonia eius assuescamus toto corde scrutari. Quæcunque enim sapius agere, loqui uel audire solemus, eadem necesse est sepius ad animum quasi solitam propriamque recurrant ad sedem: & sicut uolutabra sues palustris, columbæ limpida solent frequentare fluuenta, ita cogitationes impura mentem immundam perturbant, castam spirituales sanctificant. Sanè si ad exemplum Cananæ mulieris, in orando perstamus, fixique manemus, aderit gratia conditoris nostri, quæ cuncta in nobis errata corrigat, immunda sanctificet, turbulenta serenet. Fidelis namque & iustus est, ut remittat nobis peccata nostra, & mundet nos ab omni iniquitate, si ad illum sedula mentis uoce clamemus, qui uiuit & regnat cū patre in unitate spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

FERIA III. POST REMINISCE,
re. Lucæ 20. Matth. 23. Marc. 12.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Attendite à scribis, qui uolunt ambulare in stolis, & amant salutationes in foro, & primas cathedras in synagogis, & primos discubitus in conuiujs. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EAD
DEM LECTIOE.

AMbulare in stolis, cultioribus uestimentis indutos ad publicum procedere significat: in quo inter cætera diues ille, qui epulabatur quotidie splendide, peccasse describitur. Notandum autem quod non salutari in foro, non primos sedere uel discumbere uetat eos, quibus hoc officij ordine competit, sed eos nimium qui hæc siue habita seu certè non habita indebitè amant, à fidelibus quibusque quasi reprobos docet esse cauendos, animum uide licet non grauidum iusta distributione redarguens. Quamuis & hoc culpa non careat, si iudex in foro litibus interesse, qui in cathedra Moyli synagogæ magistri desiderant appellari. Duplici sanè ratione à uanæ gloriæ cupiditate attendere iubemur, ne scilicet eorū uel simulatione seducamur, estimantes bona esse que faciunt: uel emulatione inflamemur,

P frustra

Bedæ tom. 7.

frustra gaudetes in bonis laudari quae simulat.

Qui deuorant domos uiduarum, simulantes longam orationem, hi accipient damnationem maiorem. Non tantum ait, accipiet damnationem, sed adiunxit maiorem: ut influet etiam illos, qui in angulis stantes orant ut uideantur ab hominibus, damnationem mereri. Sed eos qui haec prolixius quasi religiosiores agendo, non solum laudes ab hominibus, sed & pecunias quaerunt prolixiori damnatione plectendos. Sunt enim qui se iustos, & magni apud Deum meriti simulantes, ab infirmis quibuslibet, & peccatorum suorum conscientia turbatis, quasi patroni pro eis in iudicio futurum pecunias accipere non dubitant: & cum porrecta manus pauperi preces iuuare soleat, illi ob hoc maxime in precibus, ut pauperi nummum rollant, pernoctant: quibus illa Iudae maledictio non immerito congruit. Cum iudicatur, exeat condemnatus, & oratio eius fiat in peccatum. Condemnatus quippe cum iudicatur, exit: & orationem suam in peccatum recipit, qui magna nunc aestimationis apud homines habitus, in diuino tunc examine non solum non pro alijs se interuenire, sed nec sua sibi merita sufficere posse deprehendit: imo ipsarum, quibus humanum iudicium sefellit, precum inter criminum poenas luit.

FERIA QUARTA POST Reminiscere.

Homilia eiusdem require in Dominica quinta quagesima super Euangelio Lucae, Assumpsit Iesus duodecim discipulos suos, & ait illis: Ecce ascendimus Hierosolimam, &c.

FERIA QUINTA POST Reminiscere.

Homiliam eiusdem inuenies Dominica prima post Trinitatis super Euangelio Lucae, Homo quidam erat diues.

FERIA SEXTA POST Reminiscere. Lucae 20.

In illo tempore cepit Iesus dicere ad plebem parabolam hanc: Homo plantauit uineam, & locauit eam colonis, & ipse peregre fuit multis temporibus. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EARUM LECTIO.

Docente Domino populum & Euangelizante, conuenerunt principes sacerdotum & scribae cum senioribus, & interrogauerunt, tentantes in qua potestate signa faceret. Quibus sua arte superatis, Dominus quae coeperat exequitur: siquidem & illis audientibus, plebem magis quod uerba sua libentius audiat, alloquitur, parabolam scilicet inferens, qua & illos impietatis arguat, & ad gentes regnum Deo deat transferendum. Homo ergo qui plantauit uineam, ipse est, qui iuxta aliam parabolam con-

duxit operarios in uineam suam. Uineam enim Domini Sabaoth, domus Israel est: colonis, iudei sunt operarii, qui ad excolendam uineam hora prima, tertia, sexta & nona dicuntur esse conducti. Ipse autem peregre fuit, non loci mutatione: nam Deus unde abesse potest, qui loquitur: Caelum & terram ego impleo. Et alibi: Ego Deus appropinquans, & non de longinquo, dicit Dominus. Sed abire dicitur a uineam, ut uinitoribus liberum operandi arbitrium derelinquat. Cui simile est, quod locata colonis uineam per Esaiam dicit: Et expectaui ut faceret uuas, & fecit labruscas.

Et in tempore misit ad cultores seruum, ut de fructu uineae darent illi. Qui casum dimiserunt eum inanem. Bene tempus fructuum posuit, non prouentum. Nullus enim fructus extitit Iudaeorum, nullus huius uineae prouentus, tametsi crebro ac sollicito quaereretur, inuetus est. Seruus ergo, qui primo missus est, ipse legis Moyses intelligitur, qui quadraginta annos continuos, fructum aliquem legis, quam dederat a cultoribus inquirebat, sed casum eum dimiserunt inanem. Terria uerunt enim Moysen in castris, & Aaron sanctum Domini. Et uexatus est Moyses propter eos, quia exacerbauerunt spiritum eius. Qui & ipse seruus, quid de fructu uineae sentiat, palam carmine declarat dicens. Ex uineam enim Sodomorum uitis eorum, & propago eorum ex Gomorrhama. Vna eorum uua fellis, botrus amaritudinis ipsis. Furor draconum unum eorum, & furor aspidum insanabilis.

Et addidit alterum seruum mittere. Illi autem hunc quoque cadentes, & afficientes contumelia dimiserunt inanem. Seruus alter Dauid prophetam regemque significat, qui post Moysen missus est, ut colonos uineae post edita legalia, psalmodiae modulatione & dulcedine citharae ad exercitium boni operis excitaret. Nam & ipse Dauid quo cor populi ad superna suspenderet, interitus carnalium uictimarum laudes Domini continuas suauis melodia decantari constituit. Sed & hunc affectum contumelia dimiserunt inanem. Dicentes enim, Quae nobis pars in Dauid, aut quae hereditas in filio Isai, regnum simul Dauid ignobili stirpe, & religionem impietate mutarunt. Attamen ille pro hac uineam, quae de Aegypto translata, Palaestinae montes sua umbra protegit, ne funditus extirpetur, exorat: Domine Deus uirtutum conuerte nunc, respice de caelo, & uide, & uisita uineam istam, & dirige eam, quam plantauit dextera tua. ubi pariter exponit, qui sit homo ille, qui hanc uineam plantauit, Dominus scilicet Deus uirtutum.

Et addidit tertium mittere, qui & illi uulnerates eiecerunt. Tertium seruum prophetarum chorum intellige, qui continuis attestationibus populum conuenerint, & quae huic uineae uentura imminerunt mala, praedixerint. Sed quem prophetarum non sunt persecuti, & occiderunt eos qui pronuntiant de aduentu iusti. Et hi autem multa de huius uineae sterilitate dixerunt, sed unius Hieremiae plantum ponere sufficit. Ego autem, inquit, plantauit te uineam electam, omne semen

men uerum. Quomodo ergo conuersa est in prauum uineam alienam? Pro cuius uineae uisione, ne uidelicet in ea, siue pro ea, fragilis & infirma citoque periturae suauitatis holus nasceretur, Naboth Iezraeliten non modo uulneratum, uerum etiam legitimum extinctum. Cuius etiam nullum propheticum dictum accipimus, tamē propheticum factum, quia multos pro hac uineam futuros martyres proprio sanguine prophetauit. His sane tribus seruatorum gradibus, omnium sub lege doctorum figuram posse comprehendere, Dominus alibi manifeste prodit dicens: Quomodo necesse est impleri omnia, quae scripta sunt in lege Moysi, & prophetis, & psalmis de me.

Dixit autem Dominus uineae: Quid faciam? Mittam filium meum dilectum: forsitan cum hunc uiderint, uerebuntur. Quod Dominus uineae dubitauit, & non delibet uo modo loqui dicitur, non de ignorantia uenit. Quid enim nesciat Dominus uineae, quod hoc loco Deus pater intelligitur? Sed semper ambigere dicitur deus, ut libera uoluntas homini referret.

Quem cum uidissent coloni, cogitauerunt intra se, dicentes: Hic est haeres, occidamus illum, ut nostrum fiat haereditas. Manifestissime Dominus probat Iudaeorum principes non per ignorantiam, sed per inuidiam crucifixisse filium Dei. Intellexerunt enim hunc esse cui dictum est: Postula a me, & dabo tibi gentes haereditatem tuam. Et propterea quasi sibi consulentes aiebant: Ecce mundus totus post eum abit: & si dimittimus eum, sic omnes cre-

dent in eum. Haereditas ergo filii, ecclesia est cuius ei data de gentibus, quam non moriens illi pater reliquit, sed ipse sua morte mirabiliter acquisiuit, quia resurgendo possedit. Hanc autem occiso eo mali coloni praeripere moliebantur, cum crucifigentes eum Iudaei fidem, quae per eum est, extinguere, & suam magis, quae ex lege est, iustitiam praferre, ac gentibus imbuendis conabantur inferere.

Et electum illum extra uineam, occiderunt. Extra uineam haeres uineae trucidatur, quia Iesus ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Siue electus extra uineam & occisus est, quia prius ab incredulorum corde repulsus, ac deinde cruci addictus est. In cuius figuram Moyses altare holocausti, in quo uictimarum sanguis funderetur, non intra tabernaculum, sed ad ostium posuit: mystice docens, quia & Dominicae crucis altare extra Hierosolymorum portam ponendum: & ipse uera patris hostia Christus a domo Iudaeorum, quam sanctificaturus adierat, non intimo corde recipiendus, sed foris esset suo crude tingendus. Quod uero secundum Marcum mutato ordine dicitur, Et apprehendentes eum occiderunt, & eiecerunt extra uineam, notat eos pertinaciae, qui nec crucifixo & resuscitato a mortuis Domino praedicantibus Apostolis credere uoluerunt, sed quasi cadauer uile proiecerunt. Quia quantum in se erat, a suis eum finibus excludentes, gentibus suscipiendum dederunt.

Quid ergo faciet illis Dominus uineae? Veniet & perdet colonos istos, & dabit uineam alijs. Quo audito, dixerunt illi: Ab-

fit. Contradixerunt sententiae Domini, quia contra suam perfidiam dictam esse cognouerunt. Intelligebant enim parabolam non merito sanctitatis ad capiendam mysterij uerba iam parati, sed malitiae flammis ad agenda quae dicebantur, accessi: atque ideo quae in mente haberant, quamuis in parabolis dicta, quasi iam olim meditata cognoscere parati. Negantibus ergo Iudaeis iustum fore scientiam diuinae legis, quam ipsi spernebant, ad gentes transferri, quid Saluator respondeat, intueret.

Ille autem afficiens eos, ait: Quid est ergo hoc quod scriptum est: Lapidem quem reprobauerunt aedificantes, hic factus est in caput anguli? Quomodo, inquit, implebitur haec propheta, quae lapidem ab aedificantibus reprobatum in caput anguli dicit esse ponendum, nisi quia Christus a uobis reprobatus & occisus, creditus est gentibus praedicandus: ut quasi si lapis angularis duos condens in semetipsum, ex utroque populo unam sibi fidelium ciuitatem, unum templum aedificet. Eisdem enim synagoga magistros, quos supra colonos dixerat, nunc aedificantes appellat: quia qui subditam sibi plebem ad ferendos uitae fructus quasi uineam excolere, ipsi hanc Deo inhabitatore dignam quasi domum construere & ornare iubebantur. Unde & Apostolus fidelibus scribens ait: Dei agriculturae, Dei aedificatio estis. Sed qui uineae Dei fructum negare quasi agricolae mali, idem quasi mali commentarij Domini Dei lapidem preciosum electum, qui uel in fundamentis in angulo ponendus erat, subtrahere, hoc est, fidem Christi auditoribus suis conabantur eripere. Sed illis licet nolentibus, idem lapis caput anguli firmavit, quia de utroque populo quotquot ille uoluit, sua fide coniunxit.

Omnis qui ceciderit super illum lapidem, conuassabitur: siue pra quem autem ceciderit, comminuet illum. Aliud est offendere Christum per mala opera, aliud negare per impietatem. Qui peccator est, & tamen illi credit, cadit quidem super lapidem & conuassatur, sed non omnino comminuitur: reseruat enim per sapientiam ad salutem. Supra quem uero ille ceciderit, hoc est, cui lapis ipse irruerit, & qui Christum penitus negauerit, comminuet eum, ut ne testa quidem remaneat, in qua hauriatur aqua pusillum. Siue deus dicit, quod cadunt super eum, qui illum modo contemnunt, uel iniurijs afficiunt. Ideo non dum penitus intereunt, sed tamē conuassantur, ut non recti ambulent. Supra quos autem cadit, ueniet illis desuper in iudicio cum poena perditionis. Ideo dixit, Cominuet eos, ut sint impij tanquam puluis, quem proiecit uentus a facie terrae.

Et quarebant principes sacerdotum & scribae mittere in illum manus illa hora, & timuerunt populum. Cognouerunt enim quod ad ipsos dixerit similitudinem istam. Principes sacerdotum & scribae quasi mentientem contra se Dominum quarebant interficere, sed hoc idem quarendo docebant uera esse, quae dicebat. Ipse quippe est haeres, cuius iniustitiam necesse aiebat esse uindicandam. Illi nequam coloni, qui ab occidendo Dei filio ad modicum quidem timore

Matth. 6.

Psalm. 108.

Matth. 20.

Esai. 5.

Hier. 23.

Esai. 5.

Luc. 14.

Psalm. 105.

Deut. 32.

1. Reg. 28.

Psalm. 79.

Act. 7.

Hier. 20.

1. Reg. 21.

Luc. 14.

Psalm. 7.

Joan. 12.

1. Reg. 28.

Exod. 40.

Matth. 12.

more humano retardari, donec ueniret hora eius, nunquam uero diuino amore potuere cohereri. Morali sane intellectu cuiusque fidelium, cum mysterium baptismi, quod exerceat operando committitur, quasi uinea qua excolat locatur. Mittitur seruus unus, alter & tertius, quod de fructu accipiant, cum lex, psalmodia, prophetia, quorum monitionem bene agendo sequatur, legitur. Sed missus seruus contumeliosus affectus uel caesus eicitur, cum sermo auditus uel contemnitur, uel quod peius est, etiam blasphematur. Missum insuper haeridem quantum in se est occidit, qui & filium Dei concuauerit, & spiritui gratiae, quo sanctificatus est, contumeliam fecerit. Perdito malo cultore, uinea dabitur alteri, cum dono gratiae quod superbus spreuit, humilis quisque ditabitur. Sed hoc quod principes sacerdotum, & scribae manum mittere quaerentes in Iesum, terrore populi retinentur, quotidie geritur in ecclesia, cum quilibet solo de nomine frater eam, quam non diligit, ecclesiasticae fidei ac pacis unitatem propter cohabitantium fratrum bonorum multitudine uel erubescit uel timet impugnare. Qui tamen, sicut de stultissima auium struthione Dominus ait, Cum tempus fuerit, in altum alas eriget: quia persequendo ecclesiam, quasi Dominum cruci addicere, & ostentui gaudebit habere.

SABBATO POST REMI
niscere. Lucae 15.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam habuit duos filios, & dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantiae, quae me contingit. Et diuisit illis substantiam. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE
EADEM LECTIOE.

Murmurantibus de peccatorum susceptio-
ne scribis & phariseis, tres ex ordine para-
bolas Saluator posuit: duabus primis, de quibus disputatum est, quantum ipse cum angelis de poenitentium salute gaudeat iniquas: tertia uero, quae sequitur, non suum tantum modo suorumque gaudium demonstrans, sed & inuidenti murmur reprehendes. Homo itaque, qui duos filios habuisse dicitur, Deus pater intelligitur, duorum uidelicet genitor populorum, & quasi duarum generis humani stirpium autor atque creator. Maior enim filius, eos qui in unius Dei permanere cultura: minor eos, qui usque ad colenda idola Deum deseruere, significat. Pars substantiae, quae minore filium contingit, ipse sensus in homine rationalis est. Viuere enim, intelligere, meminisse, ingenio alacri excellere, diuini substantia muneris est: quam minor filius expectat a patre, cum homo sua potestate delectatus, per liberum sese arbitriū regere, atque a Domino quae sunt exuere conditoris. Diuisitque illis substantiam, fidelibus scilicet suae gratiae protectionem, quam desiderabant impartiendo: infidelibus uero naturalis solum ingenii, quo contenti erant, beneficium concedendo.

delibus uero naturalis solum ingenii, quo contenti erant, beneficium concedendo.

Et non post multos dies congregatis omnibus, adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, & ibi dissipauit substantiam suam uiuendo luxuriose. Longe profectus est, non locum mutando, sed animū. Quanto enim quisque plus in prauo opere delinquit, tanto a Dei gratia longius recedit. Quod non post multos dies dixit factum, ut congregatis omnibus peregre profectus esset in regionem longinquam, quia non multo post institutionem humani generis, placuit animae per liberum arbitrium ferre secum quaedam uelut potentiam naturae suae, & deserere eum, a quo condita est, praesidens uiribus suis: quas uires tanto consumit citius, quanto eum deserit a quo datae sunt. Itaque hanc uitam prodigam uocat, amantē fundere atque spaciari pompis exterioribus, intus inanescens, cum ea quisque sequitur, quae ab illa procedit, & relinquit eum, qui libi est interior.

Et postquam omnia dissipasset, facta est fames ualida in regione illa. Omnia quae dissipauit, ornamenta naturae quae consumpsit, significat: fames in regione longinqua, indigentia uerba ueritatis est, in obliuione creatoris. De qua dictum est in prophetis: Quia mittet Dominus famem in terra, non famem panis, neque sitim aquae, sed audientis uerbum Dei.

Et ipse cepit egere: & abiit, & adhaesit uni ciuium regionis illius. Merito egere cepit, qui thesauros sapientiae Dei, diuitiarumque caelestium altitudinem dereliquit. Vnus autem ciuium regionis illius, cui egens adhaesit, ille est utique, qui concupiscentiis terrenis merito suae perueritatis prepositus, princeps huius mundi a Domino uocatur. Et de quo Apostolus: Deus, inquit, huius seculi excacauit mentes infidelium.

Et misit illum in uillam suam, ut pasceret porcos. In uillam mitti, est substantiae mundialis cupiditate subiugari, de qua in alia parabola quidam spirituales epulas, ad quas inuitabatur, fastidians dixit: Villam emi, & necesse habeo exire, & uidere illam. Porcos uero pascere, est ea quibus immundus spiritus gaudeat, operari.

Et cupiebat implere uentrem suum de siliquis, quas porci manducabant. Siliquae quibus porcos pascebat, sunt doctrinae seculares sterili suauitate resonantes, de quibus laudes idolorum, fabularumque ad deos gentium uario sermone atque carminibus percrepant, quibus daemonia delectantur. Vnde cum iste saturari cupiebat, aliquid solidum & reuerentum, quod ad beatam uitam pertineret, inuenire uolebat in talibus, & non poterat. Hoc est enim quod ait:

Et nemo illi dabit. In se autem reuersus. Iam scilicet ab eis, quae foris fecus frustra illiciunt & seducunt, in conscientiae interiora reducem faciens intentionem suam.

Dixit: Quanti mercenarii patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo. Vnde hoc scire poterat, in quo erat tanta obliuio Dei, sicut in omnibus idololatriis fuit, nisi quia ista recogitatio iam relapsa sentis est, cum Euangelium predicarentur Mercenarii

cenarii ergo patris abundant panibus, quia qui futurę mercedis intuitu digna operari satagunt, quotidianis supernae gratiae reficiuntur alimentis. At uero fame pereunt, qui extra patris edes positi, uentre cupiunt implere de siliquis: id est, qui sine fide uiuunt, uitam beatam inanis philosophiae studiis inquirunt. Sicut enim panis, qui cor hominis confirmat, uerbo Dei quod mentem reficiat, assimilatur: ita siliqua, quae & ipsa intus inanis, foris mollis est, & corpus non reficit, sed implet, ut sit magis oneri quam usui, seculari sapientiae non immerito comparatur, cuius sermo facundiae plausu sonorus, sed uirtute utilitatis est uacuus.

Surgam & ibo ad patrem meum, & dicam illi: Pater, peccauit in caelum & coram te. Quam misericordem patrem, qui nec offensus a filio patris dedignetur audire uocabulum. Surgam ergo, inquit, quia me iacere cognoui: & ibo, quia longe recessi, ad patrem meum, quia sub principe porcorum miserabili egestate tabesco. Peccaui autem in caelum, corā spiritibus angelicis sanctisque animabus, in quibus sedes est Dei, significat: corā te uero, in ipso conscientiae interioris concloui, quae dei solius oculi penetrare ualebant.

Et iam non sum dignus uocari filius tuus. Fac me sicut unum de mercenariis tuis. Ad filij quidem affectum, qui omnia quae patris sunt, sua esse non ambigit, aspirare nequaquam praesumit, sed mercenarij statum iam pro mercede seruiturus desiderat. Verum ne hunc quidem nisi paterna dignatione serueri posse testatur. Vbi sunt ergo Pelagiani stae, qui sua se uirtute saluari posse confidunt, contra apertissimam ueritatis sententiam quae ait: Sine me nihil potestis facere.

Et surgens uenit ad patrem suum. Venire ad patrem, est in ecclesia constitui per fidem, ubi iam possit esse peccatorum legitima & fructuosa confessio. Cum autem adhuc longe esset. Et antequam intelligeret Deum, sed tamen cum iam pie quaereret, uidit illum pater ipse. Impios enim & superbos conuenienter non uidere dicitur, tanquam ante oculos non habere. Ante oculos enim haberi, non nisi qui diliguntur, dici solent.

Et misericordia motus est, & occurrens cecidit super collum eius. Non enim pater unigenitum filium deseruit, in quo usque ad nostram longinquam etiam peregrinationem currit atque descendit, quia Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi. Et ipse Dominus ait: Pater in me manens ipse facit opera sua. Quid est autem cadere super collum eius, nisi inclinare & humiliare in amplexum eius brachium suum: Et brachium Domini cui reuelatum est: quod est utique Dominus noster Iesus Christus.

Et osculatus est eum. Consolari uerbo gratiae Dei ad spem indulgentiae peccatorum, hoc est, post longa itinera remeantem a patre mereri osculum charitatis.

Dixitque ei filius: Pater, peccaui in caelum & coram te: iam non sum dignus uocari filius tuus. Incipit iam peccata constitutus in ecclesia constituitur, nec dicit omnia quae dicitur se esse promiserat, sed usque ad illud, Bedae tom. 7.

Non sum dignus uocari filius tuus. Hoc enim uult fieri per gratiam, quod se indignum esse per merita fatetur. Non addidit quod in illa meditatione dixerat, Fac me sicut unum de mercenariis tuis. Cum enim panem non haberet, uel mercenarius esse cupiebat: quod post osculum patris generosissime iam dedignatur. Intelligit namque inter filium, mercenarium, & seruum uidelicet esse eum, qui adhuc metu gehennae, siue praesentium legum a uitis temperat: mercenarium, qui spe atque desiderio regni caelorum: filium, affectu boni ipsius atque amore uirtutum. In quarum uirtutum trium consummatione, beatus Apostolus omnem salutis summam concludens, Nunc, inquit, manet fides, spes, charitas, tria haec, maior autem his charitas. Fides namque est, quae futuri iudicij ac suppliciorum metu, uirtutum facit contagia declinare: spes, quae mentem nostram de presentibus auocans, uniuersas corporis uoluptates caelestium praemiorum expectatione contemnit: charitas, quae nos ad mortem Christi & spiritualium uirtutum fructum mentis ardore succendens, quicquid illis contrarium est, toto facit odio detestari. Vnde prodigius ista postquam in semetipsum reuersus, dire famis supplicia formidabat, uelut iam seruus effectus, etiam mercenarij statum de mercede iam cogitans concupiscit. Sed eum pater occurrens non contentus minora concedere utroque gradu sine dilatione transcurso, pristinae filiorum restituit dignitatem: nec iam de mercede conductoris, sed de hereditate fecit cogitare parentis.

Dixit autem pater ad seruos suos: Cito proferte stolam primam, & induite illum. Stola prima est, uelitis innocentiae, quam homo bene conditus accepit, sed male persuasus amisit: quando post culpam praeparationis cognouit se esse nudum, gloriaque immortalitatis perditam pelliceum, hoc est, mortale sumpsit indumentum. Seruus qui eam proferunt, reconciliationis praedicatores sunt. Proferunt enim stolam primam, quando mortales terranosque homines ita sublimandos asseuerant, ut non solum ciues angelorum, sed & haeredes Dei, & cohaeredes sint Christi futuri.

Et date anulum in manum eius, & calciamenta in pedes. Anulus est uel syncerae fidei signaculum, quae cuncta promissa in credentium cordibus certa impressione signantur, uel nuptiarum pignus illarum, quibus ecclesia sponsatur. Et bene anulus in manum datur, ut per opera fides clarescat, & per fidem opera firmentur. Calciamenta autem in pedes officium euangelizandi denunciant, ut cursus mentis ad caelestia tendens, a terrenarum contagio rerum inuoluta seruetur & munda, priorumque munitus exemplis super serpentes & scorpiones securus incedat. Manus igitur & pedes, id est, opus ornatur & cursus: opus, ut recte uiuamus: cursus, ut ad aeterna gaudia properemus. Non enim habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus.

Et adducite uitulum saginatum, & occidite. Vitulus saginatus, ipse item Dominus est, sed secundum carnem.

carnem. Et bene saginatus, quia caro eius adeo est spiritali opima uirtute, ut pro totius mundi salute sufficiat in odorem suauitatis, nidorē uel delicti immolationis ad Deū mittere, & p omnibus exorare. Adducere autem uitulum, & occidere, est praedicare Christum, & mortem eius insinuare. Tunc etenim cuius nostrum quasi recens occiditur, cum credit occisum: tūc caro eius comeditur, cum eius passionis sacramentū & ore ad emundationem percipitur, & corde ad imitationem cogitur.

Et manducemus & epulemur, quia hic filius meus mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus est. Non solum filius, qui reuixit, & inuentus est, uerū pater & serui illius sacrosancti uitulī, qui propter filium occisus erat, carne refecti epulatur, quia patris cibis, salus est nostra: & patris gaudium, nostrorum est remissio peccatorum. Nectantur patris, sed & filij & spiritus sancti: quia sicut una in diuinitate uolūtas & operatio, ita & una est delectatio sanctae & indiuiduae trinitatis. Vnde beatus Abraham tres angelos hospitio recipiens, uitulum tenerrimum & optimū occidisse, eisq; cum lacte, pane, & butyro epulandum legitur obtulisse. Quia qui beatam trinitatem recte de uotionis officijs reficere, id est, laetificari desiderat, mortem quoq; debet unigeniti filij Dei in carne, quae est una in eadem trinitate persona, praefationis sinceritate celebrare. Et nota dū quod ante siola prima, ante anulus, ante calicamēta praestantur, & sic deinde uitulus immolatur: quia nisi spem quicq; primae immortalitatis induerit, nisi anulo fidei opera premunserit, nisi ipsam fidem pie consistendo praedicauerit, non potest sacramentis interesse caelestibus.

Et ceperunt epulari. Ista epulae atque festiuitas nunc celebrantur, per orbem terrarum ecclesia dilatata atq; diffusa. Vitulus enim ille in corpore & sanguine Domico & offertur patri, & pacit totam domum.

Erat autem filius eius senior in agro. Filius senior, populus Israel est, quilibet in longinqua nō abierit, non tamen domi, sed in agro dicitur esse moratus: quia populus idem neq; usq; ad colenda creatorem deseruit, neq; legis, quam acceperat, interiora penetrauit: sed literę solū custodia contentus, exteriora magis & terrena operari simul & sperare solebat, audies p ppheta: Si uolueritis & audieritis me, bona terrę comedetis.

Et cum ueniret & appropinquaret domui, audiuit symphoniam & chorum. Appropinquat filius domui, cū populus ille in quibuscunq; Israelitis consideratioribus (nam multi tales inuenti sunt in eis, & saepe inueniuntur) labore seruilis operis imphato, ex ipsdem scripturis ecclesiae libertate considerat. Audit symphoniam & chorum, scilicet spiritu plenos uocibus consonis euangelium praedicare, quibus dictum est: Obsecro uos fratres, ut id ipsum dicatis omnes & concorditer, cōuersantū animam & cor unū in laudes Dei.

Et uocauit unum de seruis, & interrogauit quae haec essent. Vocat unum de seruis, cum sumit ad legendum aliquem prophetarum, & in eo

querens quodammodo interrogat, unde ista festa in ecclesia celebrantur, in quibus se esse nō uidet. Respondeat ei seruus patris propheta:

Frater tuus uenit, & occidit pater tuus uitulum saginatum: quia saluum illum recepit. In extremis enim terrae fuit frater tuus, sed inde maior exultatio cantatum Domino canticum nouum: quia laus eius ab extremis terrae. Et propter eum qui absens erat, occisus est ille, cui dictum est: Et holocaustum tuum pingue fiat.

Indignatus est autem, & nolebat introire. Pater ergo illius egressus cepit rogare illum. Indignatur etiam nunc, & adhuc non uult introire. Cum ergo plenitudo gentium intrauerit, egredietur opportuno tempore pater eius, ut etiam omnis Israel saluus fiat: ex cuius parte caecitas facta est, uelut absentia in agrum, donec plenitudo filij minoris longē in idololatria gentium constituti, redux ad manducandum uitulum intraret. Erit enim quandoque aperta uocatio Iudaeorum in salute Euangelij: quam manifestationem uocationis tanquam egressum patris appellat ad rogandum maiorem filium.

At ille respondens, dixit patri suo: Ecce tot annis seruius tibi, & nunquam mandatum tuum praeterij. Queritur quomodo ille populus nunquam mandatum Dei praeterisse dicatur: sed facile illud occurrit, neque de omni mandato dictum esse, sed de uno maxime necessario, quo nullum alium Deum colere iussus est. Neque iste filius in omnibus Israelitis, sed in his intelligitur habere personam, qui nunquam ab uno Deo ad simulachra conuersi sunt. Quamuis enim tanquam in agro positus, iste filius terrena desideraret, ab uno tamen Deo ista desiderabat bona: quod etiam patris ipsius testimonio comprobatur, cum dicit, Tu mecum es semper. Non enim quasi mentientem redarguit, sed secum perseverantiam eius approbas, ad perfruitionem potioris atq; iucundioris exultationis inuitat.

Et nunquam dedisti mihi hœdum, ut cum amicis meis epularer. Peccator profectio hœdi nomine significari solet, sed ablit ut Antichristum intelligam. Multum enim absurdum est, eum cui dicitur, Tu mecum es semper, hoc a patre optasse, ut Antichristo crederet. Neq; omnino in eis Iudaeorum, qui Antichristo credituri sunt, istum filium fas est intelligi. Quomodo autē epularetur ex illo hœdo, si ipse est Antichristus, qui non ei crederet? Aut si hoc est epulari ex hœdi occisione, quod est de Antichristi perditione latari, quomodo dicit filius quem recipit pater, hoc sibi nō fuisse concessum, cum omnes filij Dei de illius aduersarij damnatione lataturi sint? Nimirum ergo ipsum Dominū sibi negatū ad epulandū cōqueritur, dum eum peccatorē putat. Cum enim hœdus est illi genti, id est, cū eū sabbati uiolatorē & profanatorē legis existimat, iucundari epulis eius non meruit: ut quod ait, Nunquā dedisti mihi hœdū, ut cum amicis meis epularer, tale sit, ac si diceret: Eū qui mihi hœdus uidebatur, nūquam mihi dedisti ad epulandū, eo ipso mihi illum ipsum non concedens, quo mihi hœdus

Esaię 43. Psal. 19.

Rom. 10.

dus uidebatur. Quod autem dicit, Cum amicis meis, aut ex persona principum cum plebe intelligitur, aut persona populi Hierosolymitani cum caeteris populis Iuda.

Sed postquam filius tuus hic, qui deuorauit substantiam suam cum meretricibus, uenit, occidisti illi uitulum saginatum. Meretrices sunt gentiliū superstitiones, cum quibus substantiam dissipare, est relicto uno cōnubio uerbi Dei, cum turba demonum cupiditate turpissima fornicari.

At ipse dixit illi: Fili, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt. Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus est. Quod dicit, Et omnia mea tua sunt, non putandum est ita dictum, quasi non sint & fratris, ut tanquam in terrena hereditate patiaris angustias. Quomodo potuit esse omnia maioris, si habet ibi turrior etiam partem suam? Sic enim a perfectis & perpuratis, ac iam immortalibus filijs habentur omnia, ut sint & omnium singula, & omnia singulorum. Vt enim cupiditas nihil sine angustia, ita nihil cum angustia charitas tenet. Cum ergo beatitatem illam obtinuerimus, nostra erunt ad uiuendum superiora, nostra erunt ad conuiuendum aequalia, nostra erunt ad dominandum inferiora. Si quem autem mouet, quomodo patri supplicās ueritas dicat, Et mea omnia tua sunt, & tua mea: cui similitudinem uideatur sonare, quod huic filio dicitur, Et omnia mea tua sunt: sciat unigeniti filij esse omnia, quae patris sunt, per hoc quod etiam ipse Deus est, & de patre natus, patri est aequalis. Nam & illud quod de spiritu sancto loquens ait, Omnia quae habet pater, mea sunt: propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit uobis: de his dixit, quae ad ipsam patris pertinent diuinitatem, in quibus illi est aequalis omnia, quae habet pater habedo. Neq; enim spiritus sanctus de creatura, quae patri est subiecta, & filio erat accepturus quod ait, De meo accipiet: sed utiq; de patre, de quo procedit spiritus, de quo natus est & filius. Siue itaq; duos filios hos ad utrūq; populū, siue (ut quibusdam placet) ad duos quoslibet homines, poenitentem uidelicet & iustū, uel qui sibi iustus uideatur, referre uolueris, cōgaudeat maior frater, quia frater iunior mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus est.

DOMINICA III. IN QUADRAGESIMA. Luc. 11. Matt. 9. Mar. 3.

In illo tempore erat Iesus eiciens demonium, & illud erat mutum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

Daemoniacus iste apud Mattheum non solum mutus, sed & caecus fuisse narratur, curatusq; dicitur a Domino, ita ut loqueretur, & uideret. Tria ergo signa simul in uno homine perpetrata sunt: caecus uidet, mutus loquitur, possessus daemone liberatur. Quod & tunc quidam

Matth. 9.

dem carnaliter factum est, sed & quotidie completur in conuersatione credentium, ut expulso primū daemone fidei lumen aspiciant, deinde ad laudes Dei tacentia prius ora laxetur.

Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe daemoniorum eicit demonia. Non haec aliqui de turba, sed pharisaei calumniabantur & scribae, sicut alij Euangelistae testantur. Turbis quippe, quae minus erudita uidebantur, Domini semper facta mirantibus, illi contra uel negare haec, uel quae negare nequiuērat, sinistra interpretatione peruertere laborabant: quasi non haec diuinitatis, sed immundi spiritus opera fuissent, id est, Beelzebub, qui deus est Accaron. Nam Beel quidē ipse est Baal, Zebub autē musca uocatur. Nec iuxta quaedam mendosa exemplaria, I litera, uel d, in fine est nominis legenda, sed b. Beelzebub ergo Baal muscarum; id est, uir muscarum, siue ue habens muscas interpretatur: ob sordes uel delicti immolati cruris, ex cuius spurcissimogoritu uel nomine principem daemoniorum cognominabant.

Et alij tentantes, signum de caelo querebant ab eo. Vel in morem Heliae ignem de sublimi uenire cupiebant, uel in similitudinem Samuēlis tempore aestiuo mugire tonitrua, coruscare fulgura, imbres ruere: quasi non possint & illa calūniari, & dicere ex occultis & uarijs aeris passionibus accidisse. At tu qui calumniaris ea, quae oculis uides, manu tenes, utilitate sentis, quid feceris de ijs, quae de caelo uenerint? Vtique respondebis, & magos in Aegypto multa signa fecisse de caelo.

Ipsē autē ut uidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in seipsum diuisum, desolabitur, & domus supra domum cadet. Non ad dicta, sed ad cogitata respondit, ut uel sic cōpellerentur credere potentie eius, qui cordis uidebat occulta. Si autē omne regnū in seipso diuisum desolatur, ergo patris, & filij & spiritus sancti regnū non est diuisum, quod sine ulla contradictione non aliquo impulsu desolandum, sed aeterna est stabilitate mansurum. Si uero sanctae & indiuiduae trinitatis indiuiduum, imò quia indiuiduum manet regnum, desistant Arriani minorem patre filium, minorem filio sanctum dicere spiritum: quia quorum unū est regnum, horum est & una maiestas.

Si autem & satanas in seipso diuisus est, quomodo stabit regnum ipsius, quia dicitis in Beelzebub eicere me demonia? Hoc dicens ex ipsorum confessione uolebat intelligi, quod in eum non credendo in regno diaboli esse elegissent, quod utiq; aduersum se diuisum stare nō posset. Eligat ergo pharisaei quod uoluerint: si satanas satanam nō potest eicere, nihil contra Dominum quod dicerent, inuenire potuerunt: si autem potest, multo magis sibi prospiciant, & recedant de regno eius, quod aduersum se diuisum stare non potest. In quo autem Dominus Christus eiciat daemones, ne daemoniorum principem existiment, attendat quod sequitur:

Si autem ego in Beelzebub eicio demonia, filij uestri in quo eiciunt? Ideo ipsi iudices uestri erunt. Dixit hoc utiq;

4. Reg. 1.

Ibidem.

1. Reg. 12.

Exod. 7.

de discipulis suis illius populi filijs, qui certe discipuli Domini Iesu Christi bene sibi consci fuerant nihil se malarum artium a bono magistro didicisse, ut in principe demoniorum eijcerent daemones. Ideo, inquit, ipsi iudices erunt uestri. ipsi, inquit, ipsi ignobilia & contemptibilia huius mundi, in quibus non artificiosa malignitas, sed sancta simplicitas meae uirtutis apparet, ipsi testes mei iudices erunt uestri. Aliter, Filios Iudaeorum exorcistas gentis illius ex more significat, qui ad inuocationem eijciebant daemones. Et coarctat eos interrogatione prudenti, ut cofiteantur spiritus sancti esse opus. Quod si expulso, inquit, demonum in filiis uestris, Deo, non daemonebus deputatur, quare in me idem opus non eandem habeat causam? Ergo ipsi uestri iudices erunt, non potestate, sed comparatione, dum illi expulsionem demonum Deo assignant, uos Beelzebub principii demoniorum.

Exod. 8.
Deut. 9.

Porro si in digito Dei eijcio demonia, profecto peruenit in uos regnum Dei. Iste est digitus, quem confitebatur magi, qui contra Moysen & Aaron signa faciebant, dicentes: Digitus Dei est iste, quo & tabulae lapideae scriptae sunt in monte Sina. Igitur manus & brachium Dei filius est, & digitus eius spiritus sanctus, patris, & filij & spiritus sancti una substantia est. Non te scandalizet membrorum inaequalitas, cum aedificet unitas corporis. Aliter, Digitus Dei uocatur spiritus sanctus propter partitionem donorum, quae in eo dantur unicuique propria, siue hominum siue angelorum. In nullis enim membris nostris magis apparet partitio quam in digitis. Quod autem dixit, Peruenit in uos regnum Dei: regnum Dei nunc dicit, quo damnantur impij, & a fidelibus de peccatis suis poenitentiam nunc agentibus fecernantur.

104th. 14.

Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quae possidet. Fortem diabolus, atrium uero illius mundum, qui in maligno positus est, appellat, in quo usque ad Saluatoris aduentum male pacato potiebatur imperio: quia in cordibus infidelium sine ulla contradictione quiescebat. Unde & alibi princeps mundi uocatur, dicente Domino: Venit enim princeps mundi, & in me nihil inueniet. Et iterum: Nunc princeps mundi eijciatur foras, de qua & hic eiectione subiugitur:

Psal. 67.
Ephes. 4.

Si autem fortior illo superueniens uicerit eum, uniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat, & spolia eius distribuet. De seipso quippe loquitur, quod non concordia fallax operatione quemadmodum calumniabantur, sed fortiori potentia uictor homines a demonio liberaret. Arma in quibus male fortis ille confidebat, astutiae dolique sunt nequitiae spiritalis: spolia uero eius ipsi homines sunt ab eo decepti. Quae uictor Christus distribuit, quod est insigne triumphantis, quia captiuam ducens captiuitatem, dedit dona hominibus, quosdam quidem Apostolos, alios Euangelistas, hos prophetas, illos pastores ordinans & doctores.

Qui non est mecum, aduersum me est: & qui non colligit mecum, dispergit. Non putet quisquam de haereticis dictum & schismaticis, quanquam & ita ex suo

perfluo possit intelligi, sed ex consequentibus textibus sermonis ad diabolus refertur, & quod non possint opera saluatoris Beelzebub operibus comparari. Ille cupit animas hominum tenere captiuas, Dominus liberare: ille praedicat idola, hic unius Dei notitiam: ille trahit ad uicia, hic ad uirtutem reuocat. Quomodo ergo possunt habere concordiam inter se, quorum opera diuisa sunt?

Cum immundus spiritus exierit de homine, perambulat per loca iniquosa. Quamuis simpliciter intelligi possit, Dominum haec ad distinctionem suorum & satanae operum adiunxisse, quod scilicet ipse semper polluta mundare, satanas uero mundata grauioribus festinat attaminare sordibus, tamen & de heretico quolibet uel schismatico, uel etiam malo catholico potest non inconuenienter accipi. De quo tempore baptismatis spiritus immundus, qui in eo prius habitauerat, ad confessionem catholicae fidei, abrenunciationemque mundanae conuersationis eijciatur, locaque iniquosa peragret, id est, corda fidelium, quae a mollitie fluxae cogitationis expurgata sint, callidus insidiator exploret, si quos ibi forte suae nequitiae gressus figere possit, sed bene dicitur:

Querens requiem, & non inueniens. Quia castas mentes effugiens, in solo diabolus corde prauorum gratiam sibi potest inuenire quietem, unde de illo Dominus: Sub umbra, inquit, dormit in secreto calami & locis humentibus. In umbra uidelicet tenebrosas conscientias, in calamo, qui foris nitidus, intus est uacuus, simularices, in locis humentibus lasciuas mollesque mentes insinuans.

Dicit: Reuertar in domum meam unde exiui. Timendus est iste uersiculus, non exponendus, ne culpa, quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos uacantes opprimat.

Et cum uenerit, inuenit scopis mundatam. Hoc est, gratia baptismatis a peccatorum labe castigatam, sed nulla boni operis industria cumulatam, unde bene Matthaeus hanc domum uacantem, scopis mundatam atque ornata dicit inuentam. Mundatam uidelicet a uitijis pristinis per baptismum: uacantem a bonis actibus per negligentiam: ornata simulatis uirtutibus per hypocrisim.

Et tunc uadit & assumit septem alios spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi. Per septem malos spiritus uniuersa uitia designat. Quemcumque enim post baptismum siue prauitas haeretica, siue mundana cupiditas arripuerit, mox omnium prosternet in ima uitiorum. Unde recte nequiores tunc eum spiritus dicuntur ingressi, quia non solum habet illa septem uitia, quae septem spiritalibus sunt contraria uirtutibus, sed & per hypocrisim ipsas se uirtutes habere simulabit.

Et sunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Melius quippe erat ei uitam ueritatis non cognoscere, quam post agnitionem retrorsum conuertere. Quod in Iuda traditore, uel Simone mago, ceterisque talibus specialiter legimus impletum. Quod autem generaliter haec parabola tendat, ipse secundum Matthaeum Saluator expo-

exposuit, ubi ea terminata mox subdidit, dicens: Sic erit & generationi huic pessima: id est, quod de uno quolibet specialiter geri solere narrauit, hoc in tota generaliter huius populi gente geri non desinit. Immundus quippe spiritus exiit a Iudaeis, quando acceperunt legem, & ambulauit per loca arida quaerens sibi requiem: expulsus uidelicet a Iudaeis ambulauit per gentium similitudines. Quae cum postea Domino credidissent, ille non inuento loco in nationibus dixit: Reuertar ad domum meam pristinam, unde exiui: habeo Iudaeos, quos ante dimiseram. Et ueniens inuenit uacantem, scopis mundatam. Vocabat enim templum Iudaeorum, & Christum hospitem non habebat dicentem, Dimittetur uobis domus uestra deserta. Quia igitur Dei & angelorum praesidia non habebant, & ornati erant superfluis obseruationibus pharisaeorum, reuertitur ad eos diabolus, & septenario sibi numero demonum addito, habitat pristinam domum, & sicut postiora illius populi peiora prioribus. Multo enim nunc maiore demonum numero possidentur blasphemantes in synagogis suis Christum Iesum, quam in Aegypto possessi fuerant ante legis notitiam: quia aliud est uenturum non credere, aliud eum non suscepisse, qui uenerit. Septenarium autem numerum adiunctum diabolo, uel propter sabbatum intellege, uel propter numerum spiritus sancti, ut quomodo in Esau super uirgam de radice Iesse, & florem, qui de radice descendit, septem spiritus uirtutum descendisse narrantur, ita & e contrario uirtutum numerus in diabolo consecratus sit.

Matth. 23.

Esai. 11.

In commemoratione diuae uirginis Mariae de Euangelio, Extollens uocem quaedam mulier.

Factum est autem cum haec diceret, extollens uocem quaedam mulier de turba, dixit illi: Beatus uenter qui te portauit, & ubera quae suxisti. Magnae deuotionis & fidei haec mulier ostenditur, quae scribis & pharisaeis Dominum tenantibus simul & blasphemantibus, tanta eius incarnationem praeter omnibus syncretitate cognoscit, tanta fiducia confitetur, ut & praesentium procerum calumniam, & futurorum confundat haereticorum perfidiam. Nam sicut tunc Iudaei sancti spiritus opera blasphemando uerum consubstantialemque patri Dei filium negabant, sic haeretici postea negando Mariam semper uirginem, sancti spiritus operante uirtute nascituro ex humanis membris unigenito Deo carnis suae materiam ministrasse, uerum consubstantialemque patri filium hominis fatentur non debere dixerunt. Sed si caro uerbi Dei secundum carnem nascentis a carne uirginis matris pronunciat extranea, sine causa uenter qui eam portasset, ubera quae lactassent, beatificatur. Quae enim consequentia eius lacte creatur nutritus, cuius semine negatur esse conceptus: cum ex unius eiusdemque fontis origine secundum physicos uterque liquor emanare probetur. Nisi forte putanda est uirgo sementiam

suae carnis materiam nutriendo in carne Dei filio suggerere potuisse, incarnando autem quasi maiori & inultrato miraculo minime potuisse. Sed huic opinioni obstat Apostolus dicens, Quia misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege. Neque enim audiendi sunt, qui legendum putant, natum ex muliere, factum sub lege, sed factum ex muliere: quia conceptus in utero uirginali, carnem non de nihilo, non aliunde, sed materna traxit ex carne. Alioquin nec uere filius hominis diceretur, qui originem non haberet ex homine. Et nos igitur his contra Eutychem dictis extollamus uocem cum ecclesia catholica, cuius haec mulier typum gessit, extollamus & mentem de medio turbaram, dicamusque saluatori: Beatus uenter qui te portauit, & ubera quae suxisti. Vere enim beata parens, quae (sicut quidam ait) enixa est uerpera regem, Qui coelum terramque tenet per secula, cuius Numen, & aeterno complectens omnia gyro, Imperium sine fine manet: quae uentre beato Gaudia matris habens cum uirginitatis honore, Nec primam simile uisa est, nec habere sequentem.

At ille dixit: Quinimo, beati qui audiunt uerbum Dei, & custodiunt illud. Pulchre Saluator attestationi mulieris annuit, non eam tantummodo, quae uerbum Dei corporaliter generare meruerat, sed & omnes qui idem uerbum spiritaliter auditu fidei concipere, & boni operis custodia uel in suo uel in proximorum corde parere, & quasi alere studuerint, asseuerans esse beatos. Quia & eadem Dei genitrix & inde quidem beata, quia uerbi incarnandi ministra est facta temporalis: sed inde multo beatior, quia eiusdem semper amandi custos manebat aeterna. Qua sententia sapientes Iudaeorum clam percutit, qui uerbum Dei non audire & custodire, sed negare & blasphemare quaerebant.

At ille dixit: Quinimo, beati qui audiunt uerbum Dei, & custodiunt illud. Pulchre Saluator attestationi mulieris annuit, non eam tantummodo, quae uerbum Dei corporaliter generare meruerat, sed & omnes qui idem uerbum spiritaliter auditu fidei concipere, & boni operis custodia uel in suo uel in proximorum corde parere, & quasi alere studuerint, asseuerans esse beatos. Quia & eadem Dei genitrix & inde quidem beata, quia uerbi incarnandi ministra est facta temporalis: sed inde multo beatior, quia eiusdem semper amandi custos manebat aeterna. Qua sententia sapientes Iudaeorum clam percutit, qui uerbum Dei non audire & custodire, sed negare & blasphemare quaerebant.

FERIA SECUNDA. LVCIAE
4. Matthaei 11. & Marci 6.
Ioannis 6.

In illo tempore dixerunt pharisaei ad Iesum: Quanta audiuimus facta in Capernaum, fac & hic in patria tua. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE
EADEM LECTIONE.

Refert superius euangelista, quia cum uenisset Dominus Nazareth, & in synagoga lectoris functus officio, ab omnibus interea & studio sa fuisset intentione auditus, cunctique mirarentur in uerbis gratiae, quae procedebat de ore illius, ceperunt pharisaei & scribae inuidentes dicere: Nonne hic est filius Ioseph? Quanta Nazarenorum caecitas, qui eum quem in uerbis factisque Christum esse cognoscunt, ob generis tantum notitiam contemnunt: quorum tamen error falsus nostra est, & haereticorum condemnatio. In tantum enim cernebant hominem Iesum Christum, ut hunc filium Ioseph, & iuxta alios euan-

Gal. 4.

Sedulius

Iob 4.

Matth. 5.

1. Pet. 1.

Matth. 26.
Act. 8.

euangelistas fabrum, uel fabri clamarent filii. Inter quae intuentium, quare Christus in carne appareret fabri filius, imo faber appellari uoluerit. Sanoque intellectu sentiendum, quod etiam per hoc se eius ante secula filium esse docuerit, qui fabricator omnium in principio creauit Deus caelum & terram. Nam etsi humana non sunt comparanda diuinis, typus tamen integer est, quia pater Christi igni operatur & spiritu. Vnde & de ipso, tanquam fabri filio, praecursor eius ait: Ipse uos baptizabit in spiritu sancto & igni, qui in domo magna huius mundi diuersi generis uasa fabricat: imo uasa irae spiritus igne molliendo in misericordia uasa commutat. Vnde bene Malachias, cum ex persona patris diceret, Ecce mittam angelum meum, & preparabit uiam ante faciem meam. Et statim ueniet ad templum sanctum suum dominator, quem uos quaeritis: post pauca subiunxit atque ait, Et sedebit confians & emundans argentum, & purgabit filios Leui, & conflabit eos quasi aurum & quasi argentum. Sed huius sacramenti Iudaei ignari, diuinae uirtutis opera prospicie carnalis contemplatione despiciunt, sicut non solum ex praecedentibus ipsorum, sed etiam ex subsequens tibus Domini uerbis apparet. cum subditur,

Et ait illis: Vtiq; dicitis mihi hanc similitudinem, Medice cura te ipsum. Quanta audiimus facta in Capernaum, fac & hic in patria tua. Quorum insana perfidia sanam licet nesciens fidem confitetur, quae Dominum Christum fabrum cognominat & medicum. Faber enim uerus, quia omnia per ipsum facta sunt: medicus est, quia omnia per ipsum restaurata sunt in caelis & in terra. Et sicut de se ipse testatur, non habent opus sani medico, sed male habentes. Et quia diximus quo instrumento fabricandi, dicamus & quo utatur genere medicandi. Praeterea uidit caecum a natiuitate, ex puit in terram, & fecit lutum de sputo, liniuitque super oculos eius, & dixit ei: Vade, laua in natatoria Silo, quod interpretatur missus. Abiit ergo & lauit, & uenit uidens. Agnosce igitur magnae modum medicinae, & gaude, quia per hanc illuminari meruisti. Lutum de terra, caro Christi est: sputum de ore, diuinitas eius est, quia caput Christi Deus. Sputum luto immixtum, nos illuminat in natatoria Silo, baptizatos, quia uerbum caro factum est, & habitauit in nobis, & uidimus gloriam eius, quam prius tenebris arcantibus comprehendere non poteramus. Per fabrum ergo Christum creatus es, ut post uulnere sanus esses. Qui ab irridentibus quidem cuius se ipsum curare, hoc est, in sua patria uirtutes facere monetur, sed non ociose ab Euangelista alio excusatur, quia non poterat ibi uirtutem ullam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curauit. Et mirabatur propter incredulitatem illorum, ne fortasse quis uiliorem nobis fieri debere patriae putaret affectum. Amabat itaque ciues, sed ipsi se charitate patriae liuore priuabant.

Ait autem: Amen dico uobis, quia nemo propheta acceptus

est in patria sua. Prophetam dici in scripturis Dominum Christum, & Moyses testis est, qui ait: Prophetam uobis suscitabit Deus uester de fratribus uestris tanquam me. Non solum autem ipse qui caput & Dominus est prophetarum, sed & Helias, Hieremias, caeterique prophetae minoris in patria quam in exteris ciuitatibus habitati sunt. Quia propemodum naturale est, ciues semper ciuibus inuidere. Non enim considerant praesentia uiri opera, sed fragilem recordantur infantiam, quasi non & ipsi per eosdem etatis gradus ad maturam aetatem uenerint.

In ueritate dico uobis, multae uiduae erant in diebus Heliae in Israel, quando clausum est caelum annis tribus et mensibus sex, cum facta esset famo magna in omni terra, & ad nullam illarum missus est Helias, nisi in Sarepta Sidonis ad mulierem uiduam. Non inquit hoc, quod diuina fastidiosis ciuibus beneficia subtrahit, prophetarum gestis aduersatur, quia sicut fame quondam omnem terram premente, nemo est in Iudaea repertus Heliae dignus hospitio, sed exterarum gentium est uidua quaesita, quae ob fidei gratiam a tanto propheta uisitari deberet. Et sicut multis ibidem leprosis Naaman tantum Syrus, quia deuote quaesierat, ab Helias propheta curari promeruit: sic & uos non alia quam inuidiae perfidiae causa super no munere priuabit. Quorum si facta prophetarum etiam allegoricè discusseris, inuenies profecto Dominum in patriae suae, a qua receptus non est, perfidia superbiam notasse Iudaeorum. Nomine uero Capernaum, quae ager consolationis interpretatur, gentium praedicasse salutem, ubi maiora quotidie signa per apostolos apostolorumque successores, non tam in corporum, quam in animarum sanatione patrantur. Igitur uidua ad quam Helias missus est, gentium designat ecclesiam, quae a suo diuitum conditore deserta, populum rectae fidei nescium, quasi pauperem filium egenae siue nutrebat: id est, uerbo fructus ex parte docebat, donec adueniens sermo propheticus, qui exiccato uellere Israelis, utpote clausa caeli ianua, fame periclitabatur in Iudaea, pasceretur ibi simul, & pasceret, & receptus uidelicet a credentibus, & reficiens ipse credentes. Vnde bene haec eadem uidua in Sarepta Sidonis dicitur esse morata. Sidon quippe uenatio inutilis, Sarepta uero incedium uel angustia panis interpretatur: quia ubi abundauit peccatum, superabundauit gratia. Vbi rebus superuacuis acquirendis quasi aucupandi cura impendebatur, ubi dirae sitis incendium panis spiritus antea fiebat angustia, ibi farina oleumque ore prophetico benedicuntur, id est, fructus & hilaritas charitatis, siue gratia corporis Domini, & charismatis unctio indefectiuo uerbi caelestis munere foecundatur. Cuius haecenus in uasis oleum gaudij spiritualis & benedictionis farina non deficit, caeteris quae non credunt gentibus, inopia panis diuini miseris & uenatu deditis inutili. Nam & ipsa pulcherrime mysticum sibi prius quam moreretur panem factura, duo se ligna colligere uelle testatur: non solo ligni nomine, sed etiam numero.

Gen. 1. *Luce 3.* *Rom. 9.* *Malach. 3.* *Ibidem.* *Ioan. 1.* *Ephes. 1.* *Luce 5.* *Matth. 9.* *Ioan. 9.* *Ioan. 11.* *Marc. 6.*

mero lignorum signum crucis exprimens, quo nobis est panis uitae preparatus aeterna.

Et multi leprosi erant in Israel sub Heliseo propheta, & nemo eorum mundatus est nisi Naaman Syrus. Quia nota est historia, de mysterio necesse est paucis intromemur. Et Naaman ergo iste Syrus, qui interpretatur decor, populum demonstrat nationum quondam perfidiae scelerumque lepra maculosum, sed per sacramentum baptismatis ab omni mentis & corporis foeditate purgatum: qui captae consilio puellae, hoc est, supernae inspirationis gratia, quam Iudaeis conseruare non ualentibus gentes rapuere, salutem sperare communitus septies lauari iubetur. Quia nimirum solum baptismi genus, quod ex spiritu sancto regenerat, saluat. Vnde iure caro eius post lauacrum, uelut caro pueri parui, apparuisse memoratur: siue quia cunctos in Christo baptizatos, in unam parit gratia mater infantiam, seu magis ille sit intelligendus puer, de quo dictum est, Paruulus natus est nobis, filius datus est nobis: cuius corpori per baptismum tota crediturum soboles adunatur. Et ut cuncta hic baptismi scires sacramenta praemonstrata, in quo abrenunciare satanae, fidem confiteri praecipimur, negat se Naaman ultra dijs alienis litaturum, soli per omnia Domino seruiturus. Partem quoque terrae sanctae secum tollere gaudet, quia baptizatos oportet Domini quoque corporis participatione confirmari. Merito igitur Naaman, cuius dum aqua corpus abluitur, fide peritus abluitur: id est, populus gentium Iudaeis lepra contumaciae squalentibus antefertur. Merito uidua Sareptana, id est, ecclesia ligno crucis refici desiderans Iudaeis fame uerbi pereuntibus, panem sacrosancti corporis, & uiuifici spiritus unctione recreatur. Probaturque Dominus non ob suam impotentiam ciuibus, sed ob eorum inuidiam uirtutum dona negasse. Atque hoc exemplo totam postremam gentem, non quia non amaretur, sed quia ipsa se amari non amaret, ab eo derelictam doctoribus scilicet inde ob saluationem gentium toto orbe dispersis. Sed quod Dominus uerbo de Iudaeis, hoc ipsi de se Iudaei facto testantur. Nam sequitur.

Et repleti sunt omnes in synagoga ira haec audientes, & surrexerunt & eiecerunt illum extra ciuitatem. Sacrilegia quippe Iudaeorum, quae multo ante Dominus praenunciauerat, per prophetam dicens, Retribuebant multi mala pro bonis, in Euangelio docet esse completa. Nam cum ipse per populos beneficia diffunderet, illi iniurias irrogabant. Nec mirum si perdidissent salutem, qui eiecerunt de suis finibus Saluatorem. Moraliter enim Dominus, & qui docuerit exemplo sui Apostolos suos omnibus omnia fieri, nec uolentes repudiat, nec inuitos alligat, nec efficiuntibus reluctatur, nec rogantibus deest. Sic Gerasenos alibi, cum uirtutes eius sustinere non possent, quasi infirmos & ingratos reliquit. Simul intellige non ex necessitate fuisse, sed uoluntariam corporis passionem: nec captum a Iudaeis, sed a se oblatum. Etenim quando uult capitur,

4. Reg. 5. *Psalm. 5.* *3. Reg. 17.* *4. Reg. 5.* *Phil. 2.* *Psalm. 34.* *Matth. 8.* *Marc. 5.* *Luce 8.*

quando uult labitur, quando uult suspenditur, quando uult non tenetur.

Et duxerunt, inquit, illum usque ad supercilium montis, supra quem ciuitas illorum erat aedificata, ut praecipitarent eum. Ipse autem transiens per medium illorum ibat. O peior magistro discipulorum haereditas. Diabolus uerbo Dominum tentat, Iudaei facto: ille dicit, Mitte te, isti adoriuntur ut mittant. Et quidem Dominus supercilium montis praecipitandus ascenderat, sed per medium illorum, mutata subito uel obstupescita furentium mente, descendit, quos adhuc sanare quam perdere malebat, ut castata uidentes suae caepa nequitiae, a poscenda deinceps eius morte desisterent. Necdum enim uenerat hora passionis, quae non quolibet sabbato, sed in pasche Paschae futura extiterat: necdum locum passionis, qui non in Nazareth, sed Hierosolymis hostiarum sanguine figurabatur adierat. Sed nec hoc genus mortis, qui crucifigendus a seculo praenabatur elegerat. Non igitur a Nazareis praecipitari, non ab Hierosolymis lapidari, non inter pueros Bethleemitas ab Herode perimi, non alia uel alia uoluit morte consummari. Quod enim tali morte regiae potestatis iudicium, quo fidelium frons armaretur emineret: Sed solum crucis expeccatum est uexillum, cuius figura & celerissimo dexterae motu contra maligni hostis tentamenta depingi, & ipsa nihilominus figura monarchiae singularis potuisset typus haberi, ut quomodo triumphum crucis exponens Apostolus ait, In nomine Iesu omne genua flectantur caelestium & terrestrium & inferorum. Hoc est enim, quod eiusdem crucis cacumina ad caelos tendunt, ima petunt inferos, cornua terram tegunt. Vide ergo clementiam Saluatoris, qui nec indignatione commotus, nec scelere offensus, nec iniuria uiolatus Iudaeam deserit: quin etiam immemor iniuriae, memor clementiae, nunc docendo, nunc liberando, nunc sanando in fide plebis corda demulcet.

FERIA TERTIA, POST OCTA
II. Lucae 17. Matth. 18.

In illo tempore dixit Iesus ad discipulos suos: Si peccauerit in te frater tuus, increpa illum: & si poenitentiam egerit, dimitte illi. Et si septies in die peccauerit in te, & septies in die conuersus fuerit ad te, dicens: poenitet me, dimitte illi. Et dixerunt Apostoli Domino: Adauge nobis fidem. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Tale quid & in Deuteronomio legimus, ne oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publice argue eum ne habeas super illo peccatum. Quo igitur ordine scandala declinare & uix perpetuam uitare possumus insinuat, si nos uidelicet ipsos, ne quem laedamus, attedimus, si peccantem zelo iustitiae corripimus, si ex corde poenitentiam misericordiae pietatisque uiscera padimus. Vbi caute intuentum est, quia non passim peccati dimittere, sed

Matth. 8. *Marc. 5.* *Luce 8.*

sed poenitentiam agenti dimittere iubemur, & primo quidem peccatum misericorditer increpare, ut sit cui postmodum habeamus iuste dimittere. Qui ergo fratrem uides peccare tacuerit, non minus Dominici praeccepti transgressor est, quam is qui eidem poenitenti ueniam dare noluerit: quia qui dixit, Si poeniterit, dimitte: praemissit. Si peccauerit, increpa. Itaque uenia fratri post increpationem largienda est: sed illi utique qui se poenitendo ab errore conuertit, ne uel difficultis uenia, uel remissa sit indulgentia.

Et si septies in die peccauerit in te, & septies in die conuersus fuerit ad te, dicens, Poenitet me: dimitte illi. Septenario numero non ueniam dandam terminus ponitur, sed uel omnia peccata dimittenda, uel semper poenitenti dimittendum praecipitur. Solet enim sepe per septem cuiuscumque rei aut temporis uniuersitas indicari, unde quod in psalmo canitur, *Septies in die laudem dixi tibi: nihil est aliud quam, semper laus eius in ore meo.* Nam & alibi Petro interroganti quoties peccanti in se fratri dimittat, an usque septies, respondit Dominus: Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies: id est, quadringentis nonaginta uicibus, ut toties peccanti fratri dimitteret in die, quoties ille peccare non posset. Peccanti igitur in te fratri, si poenitentiam egerit, dimittendi habes potestatem, imo necessitatem, ut & tibi poenitenti, ac ueniam flagitanti pater qui est in caelis, ignoscat. At si increpatus conuertit, & poenitentiam agere neglexerit, quid super hoc ueritatis sententia decernat, intueri: Si peccauerit in te frater tuus, uade, & corripe eum, & caetera usque quod ait: Si autem & ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Et merito: quia sub nomine fidelis egit opera infidelium. Aliter sane ueniam fratri petenti, aliter inimico persequenti dare iubemur. Hinc uidelicet, ut accepta remissione peccati, quo nobis infontibus nocuit, socia nobis charitate communicet: illi uero, ut cum nobis malum uult, & si potest, facit, nos semper bonum uelimus, faciamusque quod possumus. Neque enim David eundem ueniam modum persequutoribus suis poenitentiae remedio priuatis, quamuis misericorditer eos lugens praestare potuit, quae fratribus salubri coepunctione castigatis Ioseph beneuole cognoscendus exhibuit.

FERIA QUARTA. MARCI 7. Matthaei 15.

In illo tempore conueniunt ad Iesum pharisaei, & quidam de scribis uenientes ab Hierosolymis. Et cum uidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus, id est, non lotis, manducare panes, uituperauerunt. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA DEM LECTIONE.

Quam uera illa confessio Domini ad patrem, Quia abscondisti haec a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Homines terrae Genazareth, qui minus docti uidebantur, non solum ipsi ueniunt, sed suos infirmos adducunt: imo gestant ad Dominum, ut uel simbram eius, quo saluari queant, mereantur contingere. Ideoque confessum merita cupit salutis mercede potiuntur. At uero pharisaei & scribae, qui doctores esse populi debuerant, non ad uerbum audiendum, non ad quaerendam medelam, sed ad mouendas solum quaestionum pugnas ad Dominum concurrunt, eosque de non lotis corporis manibus uituperant, in quorum operibus, quae per manus siue per caetera corporis membra fiunt, nihil immundiciae sordidantis inuenire ualebant, cum se magis ipsos culpae debuerint, qui lotas aqua manus habentes conscientiam luore pollutam gestabant. Pharisaei enim & omnes Iudaei, nisi crebro lauerint manus, non manducant (tenentes traditionem seniorum) & a foro nisi baptizentur, non comedunt. Superstitiosa est hominum traditio semel lotos ad manducandum panem crebrius lauare, & a foro nisi baptizentur, non comedere. Sed necessaria est doctrina ueritatis, quae iubet eos qui cum pane uitae descendente de caelo participare desiderant, crebro eleemosynarum, lachrymarum, aliorumque iustitiae fructuum lauamento sua opera purgare, ut casto corde & corpore caelestibus ualeant communicare mysterijs. Necessarium est inquinamenta, quae ex temporalium negotiorum curis quisque contraxerit, subsequenti bonarum cogitationum & actuum permundet instantia, si interna refectionis cupit epulis perfrui. Sed pharisaei spiritalia prophetarum uerba carnaliter accipientes, quae illi de cordis & operis castigatione praecipiebant, dicentes. *La uamini, mundi estote, & mundamini qui fertis uasa Domini, isti de corpore solummodo lauando seruabatur. Frustra autem pharisaei, frustra omnes Iudaei lauant manus, & a foro baptizantur, quamdiu contemnunt fonte Saluatoris ablui. In uanum baptismata seruant uasorum, qui cordium suorum & corporum eluere sordes negligunt, cum certum sic Moyses & prophetas, qui uasa populi Dei uel aquis dilui, uel igne purgari, uel oleo sanctificari quacumque ex causa iusserunt, non in hoc materialium rerum emundationem, sed mentium potius & operum castigationem ac sanctimoniam, atque animarum nobis mandare salutem.*

Et interrogabant eum pharisaei & scribae: Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem? Mira pharisaeorum scribarumque stultitia. Dei filium arguunt, quare hominum traditiones & praeccepta non seruet. Manus autem, id est, opera, non corporis utique manus, sed animae lauandae sunt, ut fiat in illis uerbum Dei. *Et dicebat illis: Bene irritum facitis praecceptum Dei, ut traditionem uestram seruetis.* Falsa calumniarum uera responsione confutat. Cum, inquit, uos propter traditionem hominum praeccepta Domini negligatis, quare discipulos meos arguendos creditis, quod seniorum iussa paruipendant, ut Deo scita custodiant? Moyses enim dixit, Honora patrem

Et interrogabant eum pharisaei & scribae: Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem? Mira pharisaeorum scribarumque stultitia. Dei filium arguunt, quare hominum traditiones & praeccepta non seruet. Manus autem, id est, opera, non corporis utique manus, sed animae lauandae sunt, ut fiat in illis uerbum Dei. *Et dicebat illis: Bene irritum facitis praecceptum Dei, ut traditionem uestram seruetis.* Falsa calumniarum uera responsione confutat. Cum, inquit, uos propter traditionem hominum praeccepta Domini negligatis, quare discipulos meos arguendos creditis, quod seniorum iussa paruipendant, ut Deo scita custodiant? Moyses enim dixit, Honora patrem

patrem tuum & matrem tuam: & qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur. Honor in scripturis non tantum in salutationibus & officijs deferendis, quantum in elemosyna ac munerum collatione sentitur. Honora, inquit Apostolus, uiduas, quae uerae uiduae sunt. Hic honoratum intelligitur. Et in alio loco: Presbyteri duplici honore sunt honorandi, maxime qui laborat in uerbo & doctrina Domini. Et per hoc mandatum iubemur, boui trituranti os non claudere, ut dignus sit operarius mercede sua. Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri aut matri corban, quod est donum quodcumque ex me tibi profuerit. Et ultra non dimittis eum quicquam facere patri suo aut matri, & caetera. Praeceperat Dominus uel imbecillitates, uel aetates, uel penurias parentum considerans, ut filij honorarent etiam in uitae necessarijs ministrandis parentes suos. Hanc prouidentissimam Dei legem uolentes scribae pharisaei subuertere, ut impietatem sub nomine pietatis inducerent, docuerunt pessimos filios, ut si quis ea, quae parentibus offerenda sunt, Deo uouere uoluerit, qui uerus est pater, oblatio Domini praeponeatur parentum muneribus. Vel certe ipsi parentes, quae Deo consecrata sunt, ne sacrilegij crimen incurrerent, declinant egestate conficiebant, atque ita fiebat ut oblatio liberorum sub occasione templi, & Dei in sacerdotum lucra cederet. Haec pessima pharisaeorum consuetudo de tali occasione ueniebat, multos habentes obligatos aere alieno, & nolentes sibi creditum reddere, delegabant sacerdotibus, ut exacta pecunia ministerijs templi & eorum uisibus deseruiret. Potest autem & hunc breuiter habere sensum: Munus quodcumque ex me est, tibi proderit. Compellitis, inquit, filios ut dicant parentibus suis, Quodcumque donum oblaturus eram Deo, in tuos consumo cibos, tibi prodest o pater & mater, ut illi timentes accipiant, quod Deo uidebant mancipatum, in opem magis uellent uitam ducere, quam comedere de consecratis.

Et aduocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me omnes & intelligite. Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum inquinare. Sed quae de homine procedunt, illa sunt quae communicant hominem. Verbum communicat, proprie scripturarum est, & publico sermone teritur. Populus Iudaeorum partem Dei esse se iactans, communes cibos uocat, quibus omnes utuntur homines. Verbi gratia: Suillam carnem, lepores & istiusmodi ostreas, animantia quae ungulam non findunt, nec ruminant, nec squama in piscibus sunt. Unde & in actibus Apostolorum scriptum est: Quod Deus sanctificauit, tu ne commune dixeris. Commune ergo quod caeteris hominibus patet, & quasi non est de parte Dei, pro immundo appellatur. Nihil est, inquit, extra hominem introiens in eum, quod possit eum inquinare. Sed quae de homine procedunt, illa sunt quae coinquinant hominem. Opponat prudens lector, & dicat: Si quod intrat in os non coinquinat hominem, quare idolothytis non uescimur? Et Apostolus scribit: Non

potestis calicem Domini bibere, & calicem demoniorum. Sciendum ergo quod ipsa quidem cibaria, ut Dei creatura, per se munda sint, sed idolorum ac demonum inuocatio ea facit immunda. *Et cum introisset in domum a turba, interrogabant eum discipuli eius parabolam. Et ait illis: Sic est uos imprudentes estis.* Quod aperte dictum fuerat & patebat auditu, Apostoli per parabolam dictum putant, & in re manifesta mysticam quaerunt intelligentiam, corripiunturque a Domino, quare parabolicum dictum putant, quod perspicue locutus est. Ex quo animaduertimus uitiosum esse auditorem, qui obscure manifesta, aut manifeste dicta obscure uelit intelligere. Non intelligitis, quia omne extrinsecus introiens in hominem, non potest eum communicare, quia non intrat in cor eius, sed in uentre & in secessum emittitur purgans omnes escas. Omnium Euangeliorum loca apud haereticos & peruersos plena sunt scandalis. Ex hac sententia quidam calumniatur, quod Dominus physicae disputationis ignarus, putet omnes cibos in uentrem ire & in secessu digerere, cum statim infusa esca per artus & uenas, ac medullas neruosque fundatur. Unde & multos qui uitio stomachi perpetem sustineant uomitum, post coenas & prandia statim euomere, quod ingererint, & tamen corpulentos esse, quia ad primum tactum liquidioribus & potus per membra fundatur. Sed istiusmodi homines, dum uolunt alterius imperitiam reprehendere, ostendunt suam. Quamuis enim tenuissimus humor & liquens esca, cum in uenis artibus coacta fuerit & digesta, per occultos meatus corporis, quos Graeci *poros* uocant, ad interiora delabitur, & in secessum uadit. Dicebat autem, Quoniae quae de homine exeunt, illa communicant hominem. Ab intus enim de corde hominum cogitationes male procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, auaritia & caetera. De corde, inquit, exeunt cogitationes male. Ergo animae principale non iuxta Platonem in cerebro, sed iuxta Christum in corde est. Et arguendi ex hac sententia, qui cogitationes a diabolo immitti putant, & non ex propria nasci uoluntate: diabolus adiutor esse & incensor malarum cogitationum potest, autor non potest. Sin autem semper in insidijs positus, leuem cogitationum nostrarum scintillam suis fomitis inflammari, non debemus opinari eum cordis quoque occulta rimari, sed ex corporis habitu & gestibus aestimare, quid uerseus intrinsecus. Verbi gratia: Si pulchram mulierem nos crebro uiderit respicere, intelligit cor amoris iaculo uulneratum.

FERIA QUINTA. LV. CAE IIII.

In illo tempore surgens Iesus de synagoga, introiit in domum Simonis. Et reliqua.

Homiliam Bedae require sabbato post Pentecostes. q Domini

Psal. 118. Psal. 33. Math. 18. 2. Reg. 1. Genes. 50.

10am. 6.

Esai. 55.

Exod. 20. Deut. 5.

10

30

40

50

60

DOMINICA QUARTA QUADRA-
gesimae, siue Latare. Ioan. 6. Lucae 9.
Marc. 6. Matt. 19.

IN illo tempore abiit Iesus trans mare Galilee, quod est Tibe-
riadis. Et sequebatur eum multitudo magna, quia uiderant signa
quae faciebat super his, qui infirmabantur. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE
EADEM LECTIONE.

Quae signa & miracula Domini ac Saluatoris recte cum legunt uel audiunt accipiunt, non tam in his quid foris stupeant attendunt, quam quid horum exemplo intus agere, quid in his mysticum pendere debeant inspicunt. Ecce enim propinquante pascha, die festo Iudaeorum, sequentem se multitudinem Dominus uerbo salutis pariter & ope curationis erigebat. Nam sicut alius Euangelista scribit, loquebatur illis de regno Dei, & eos qui cura indigebat sanabat, eademque doctrina & sanatione completa, paucis de cibarijs abundantissime refecit. Et nos ergo, fratres charissimi, huius exemplo facti propinquante pascha die festo nostrae redemptionis, adiuncta fratrum caterua Dominum toto corde sequamur, quoque actionum itineri uestigia eius sequi mereamur. Qui enim dicit, se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare. Quicquid in nobis imperitiae nocentis inesse deprehenderimus, crebra uerbi illius auditione tergamus: & quicquid uicij tentantis morbi, uidelicet spiritualis, nos interius uastare senserimus, solite pietatis illius munere postulemus emundari. Sed & si ei unitos nos coelestis uitae dulcedine conspexerimus, eius gratiam flagitemus: ut necessaria nos compunctionis & ceterarum uirtutum spiritualium donis satiare dignetur, quatenus tempore sacrosanctae resurrectionis illius interius exteriusque decenter ornati sacramenta nostrae salutis puro corpore simul & corde sumamus. Verum quia breuiter ista praelibauimus, libet diligentius totam sacrae seriem lectionis intueri, & quicquid in ea mysticum indagare ualeamus, uestrae pandere charitati.

Abiit Iesus trans mare Galilee, quod est Tiberiadis. Primo dicendum iuxta historiam, quia mare Galilee, quod multis pro diuersitate circumiacentium regionum uocabulis distinguitur, illis tantum in locis Tiberiadis uocatur, ubi Tiberiadem ciuitatem aquis, ut aiunt, calidis salubrem ab occidente praemonstrat. Siquidem interfluit Iordane, duodeuiginti passuum milibus in longum, & quinque extenditur in latum. Mystice autem mare turbida ac tumentia huius seculi uolumina significat, in quibus prauis quilibet iniuste delectati, quasi profundis dediti pisces mentem ad superna gaudia non intendunt. Unde bene id mare Galilee, id est, rota cognominatur: quia nimirum labor sabentis seculi quasi in uestiginem corda mittit, quae ad perennis

uitae desideria erigi non permittit. De quibus Psalmista, In circuitu, inquit, impij ambulat. Sed abeuntem trans mare Galilee Iesum multitudo maxima sequebatur, quae doctrinae sanationis & refectiois ab eo coelestis summa munera perciperet, quia priusquam Dominus in carne appareret, sola illum gens Iudaea sequebatur credendo: postquam uero per incarnationis suae dispensationem fluctus uitae corruptibilis adiit, calcauit & transiit, maxima mox eum multitudo credentium secuta est nationum, spiritaliter instrui, sanari ac satuari desiderans, & cum Psalmista deprecans, Domine ad te confugi, doce me facere uoluntatem tuam. Et misere mei Domine, quoniam infirmus sum: sana me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea. Et iterum de percipiendis ab eo uitae perpetuae alimentis confisa, Dominus inquit, pascit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuae ibi me collocauit. Quod autem subiens in montem Iesus ibi sedebat cum discipulis suis, sed ueniente ad eum multitudine descendit, sed hanc in superioribus refecit, quam inferioribus paulo antea curauerat, nequaquam frustra factum credamus, sed ad significandum mystice: quia doctrinam & charismata sua Dominus iuxta percipientium capacitatem distribuit, infirmis quidem adhuc mentibus ac paruulis spiritu simpliciora credens sacramenta, celsioribus autem quibusque & perfectioribus sensu secretiora suae maiestatis arcana referans, ardua deuota conuersationis itinera suggerens, & altiora praemiorum coelestium dona promittens. Denique cuidam scisci tanti, quid faciens uitam aeternam possideret, quasi inferius adhuc posito communia suae dona largitatis impendit dicens: Non occides, ne moechaberis, non furtum facies, non falsum testimonium dices, honora patrem tuum & matrem. Cui postmodum maiora sequenti, & uelut ad montem uirtutum ascendere cupienti, Si uis, inquit, perfectus esse, uade, uende omnia quae habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in caelo, & ueni sequere me. Cuius discretionem moderaminis non solum per se Dominus in carne docens exhibuit, uerum nunc quoque per uerbi sui ministros exhibere non cessat. Unde de eisdem sub unius boni serui persona testatur, quia dare debeant conseruis in tempore tritici mensuram, id est, pro captu audientium opportunè & mensurate uerbi dapes suggerere. Quod uero propinquante pascha Dominus turbas docet, sanat & reficit, possumus ita mystice interpretari, quia pascha transitus dicitur, & quoscunque Dominus interna munerum suorum suauitate recuperat, ad salubrem profectum transitum praeparat, ut carnis uidelicet concupiscentias mentis sublimitate transcendat, infirma mundi desideria prospera pariter & ad uersa coelesti spe & amore conculcent: etsi nec dum anima uel carne ad superna ualeant pertingere, quia hoc nimirum in futuro promittitur, quicquid tamen carnales quasi altum amplexi conspiciunt, comparatione aeternorum quasi

Psal. 11.

Psal. 143.

Psal. 6.

Psal. 23.

Matth. 19.

Marc. 10.

Luc. 18.

Matth. 24.

Psal. 36.

Apoc. 5.

Psal. 103.

Matth. 15.

Luc. 5.

Marc. 6.

Luc. 24.

quasi nihilum despiciat: iuxta exemplum illius qui uidens imperium superexaltatum & eleuatum super cedros Libani, transiit temporalia contemplando, & quasi non esse uidebat, quem cito tollendum prauidebat. Quod subleuasse oculos Iesus, & uenientem ad se multitudinem uidisse perhibetur, diuinae pietatis indicium est: quia uidelicet cunctis ad se uenire querentibus gratia misericordiae coelestis occurrere conseruit. Et ne querendo errare possint, lucem sui spiritus aperire currentibus solitus est. Nam quod oculi Iesu dona spiritus eius mystice designent, testatur in Apocalypsi Ioannes, qui figurate loquens de illo, Et uidi, inquit, agnum stantem tanquam occisum, habentem cornua septem, & oculos septem, quae sunt septem spiritus Dei missi in omnem terram. Quod tentans Philippum Dominus, Vnde, inquit, ememus panes ut manducet hi, prouida utique dispensatione facit, non ut ipse quae non nouerat discat, sed ut Philippus tarditate suae fidei, quam in magistro sciente ipse nesciebat, tentatus agnoscat, & miraculo facto castiget. Neque enim dubitare debuerat praesente rerum creatore, qui educit panem de terra, & uino latificat cor hominis, paucorum denariorum panes sufficere turbarum milibus non paucis, ut unusquisque sufficienter acciperet, & iam saturatus abiret. Quinque autem panes, quibus multitudinem populi saturauit, quinque sunt libri Moysi, quibus spiritali intellectu patefactis, & abundantiore iam sensu multiplicatis auditorum fidelium quotidie corda reficit. Qui bene hordeacei fuisse referuntur, propter nimirum austeriora legis edicta, & tegumenta literae grossioris, quae interiorum spiritalis sensus quali medullam celabant. Duo autem pisces quos addidit, psalmistarum non inconuenienter & prophetarum scripta significat, quorum unum canendo, alterum colloquendo suis auditoribus futura Christi & ecclesiae sacramenta nariabant. Et bene per aquatilia animantia figurantur illius aui praecones, in quo populorum fidelium sine aquis baptismi uiuere nullatenus posset. Puer qui quinque panes & duos pisces habuit, nec tamen eos esurientibus turbis distribuit, sed Domino distribuendos obtulit, populus est Iudaeorum literalis sensu puerilis, qui scripturarum dicta clausa secum tenuit, quae tamen Dominus in carne apparens accepit, & quid intus haberent utilitatis ac dulcedinis ostendit, & quam multiplici spiritus gratia, quae pauca ac despecta uidebantur, exuberarent patefecit, & haec per Apostolos suos Apostolorumque successores cunctis nationibus ministranda porrexit. Vnde bene alij serunt Euangelista, quia panes & pisces Dominus discipulis, discipuli autem ministrauerunt turbis. Cum enim ministerium humanae salutis institutum coepisset enarrari per Dominum ab eis qui audierunt, in nos confirmatum est. Quinque siquidem panes & duos pisces fregit & distribuit discipulis suis, quando aperuit illis sensum, ut intelligerent omnia, quae scripta sunt in lege Moysi &

prophetis & psalmis de ipso. Discipuli apposerunt turbis, quando profecti praedicauerunt ubique. Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis. Foenum in quo discumbens turba reficitur, concupiscentia carnis intelligitur, quae calcare & premere debet omnibus, qui spiritualibus alimentis satuari desiderant. Omnis enim caro foenum, & omnis gloria eius tanquam flos foeni. Discumbat ergo super foenum & florem foeni coteret, id est, castiget corpus suum, & seruituti subiciat, uoluptates carnis edomet, luxuriae fluxa restringat, quosquis panis uiui cupit suauitate refici: quisquis supernae gratiae dapibus renouari amat, ne infima ueritate deficiat, caueat. Quinque milia uiri qui manducauerunt perfectionem eorum qui uerbo uitae reficiuntur, insinuant. Virorum quippe nomine solent in scripturis perfectiores quique figurari, quos foemina mollicies nulla corrumpit, quales cupit eos esse, quibus dicit Apostolus, Vigilate, state in fide, uiriliter agite & confortamini. Millenarius autem numerus, ultra quem nulla nostra computatio succrescit, plenitudinem rerum de quibus agitur, indicare consueuit: quinario uero numero quinque notissimi corporis nostri sensus exprimitur, uisus uidelicet, auditus, olfactus, gustus & tactus. In quibus singulis quicunque uiriliter agere & confortari satagunt, sobrie & pie & iuste uiuendo, ut coelestis sapientiae mereantur dulcedine recreari, hinc mirum quinque milibus uirorum, quos Dominus mysticis dapibus satiauit, figurantur. Nec praetereundum quod refecturus multitudinem gratias egit. Egit quippe gratias, ut & nos doceret de perceptis coelestis muneribus gratias semper agere, & ipse quantum de nostris profectibus gratuletur, & de nostra spiritali refectioe gaudeat intimaret. Vultis enim nosse, fratres, quantum nostrae congaudeat salutis? Narrat Euangelista Lucas dedisse eum discipulis potestatem calcadi supra omnem uirtutem inimici, eorumque nomina scripta indicasse in caelis, & statim infert, In ipsa hora exultauit in spiritu sancto, & dixit: Confiteor tibi pater Domine caeli & terrae, quia abscondisti haec a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Claret ergo quia salutis acuitate fidelium congratuletur, qui patre gratias agendo collaudat, quod ea quae superbiae abscondit, humilibus spiritu secreta reuelauerit. Quod autem saturata multitudine iussit discipulos colligere, quae superauerat fragmentorum ne perirent, hoc signat profectum, quia plerumque sunt arcana diuinorum eloquiorum, quae uulgi sensus non capit: nonnulla quae per se quidem minus docti assequi nequeunt, sed a doctoribus exposita mox intelligere queunt. Haec ergo necesse est, ut qui ualent diligentius scrutando colligant, & ad eruditionem minorum suorum dicto uel scripto faciant peruenire: ne alia uerbi illorum desideria pereant, plebibusque tollantur, qui haec Domino donante interpretando colligere norunt. Collegerunt, inquit, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum.

Marc. 16.

Esai. 40.

1. Cor. 9.

1. Cor. 16.

Tit. 2.

Luc. 10.

Ibidem

Matth. 11.

rauit. Veniet Antichristus in nomine suo, qui cum sit homo omnium nequissimus & diabolus comite plenus, non dedignabitur se filium Dei cognominari: aduersatur enim & extollitur super omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur. Assumit autem uersiculum laudis turbe de psalmo centesimodecimo septimo, quem de Domino cantatum nemo qui dubitet. Unde pulchre de ipso in eodem psalmo praemittitur: Lapidem quem reprobauerunt aedificantes, hic factus est in caput anguli: quia uidelicet Christus, quem reprobauerunt Iudaei aedificantes suarum decreta traditionum, factus est in momentum utriusque populi credentis, Iudaei scilicet & gentilis. Quod enim in psalmo lapis angularis uocatur Christus, hoc est utique quod in Euangelio praecedentium sequentiumque colaudatur uoce turbarum. Quod autem in eiusdem laudis prosecutione subiungitur, Hosanna, id est, salus siue saluifica in altissimis, perspicue docet aduentum Domini in carne, non solum humani generis in terra, sed & angelorum in caelis esse salutem: quia dum nos redempti ad superna perducimur, eorum profectio numerus, qui satana cadente erat minoratus, impletur. Hic enim Paulus ait, instaurari omnia in Christo, quae in caelis & quae in terra sunt in ipso Recte igitur, Hosanna in altissimis in eius laudem canitur, cuius tota incarnationis dispensatio pro implenda gloria patriae coelestis aderat. Proinde necesse est, fratres mei, ut ad promissam nobis patriam tota mentis deuotione tendamus, semper recordantes, quia etiam angusta est uia qua ingredimur, beata est mansio ad quam festinamus. Felicius quippe est per asperum iter ad regnum, quam per amoenum planumque ad supplicium duci. Felicius est contentia carnis temporalis gaudium perenne mereri, quam pro lasciuia parui temporis aeterna luere uindictam. Ecce iesumum quadragesimali Domino auxiliante iam plurima ex parte conpleuimus, testis est unicuique conscientia sua: quia quanto districtius se sanctis his diebus Domino mancipasse meminit, tanto amplius gaudens sanctum Dominicae resurrectionis tempus expectat. At si quem forte adhuc conscientia minus perfecte castigata accusat, nulli dubium quin pauidus ac tremens tantae solennitatis praestolatur aduentum. Nec tamen hic talis de salute diffidat, ne aliqua suorum numerositate uel enormitate scelerum confusus, barathrum desperatione incidat, iuxta illud Salomonis, Impius cum uenerit in profundum malorum, contemnit: sed solite perpendat, quia si tempus annuae festiuitatis, qua de autoris nostri resurrectione laetamur, tanto uel gaudio castus uel impurus metu & confusione afficitur, multo magis in tempore districti examinis, quando generalis omnium resurrectio celebratur, & iam audita iudicis sententia, hos conscientia munda excusans laetificat, illos noxia accusans in perpetuum damnat. Quicumque ergo, fratres dilectissimi, continentiae armis accincti

ab initio iam quadragesimae cum tentatore superbo certare coeperunt, uideant caute ne coeptra deserant, priusquam hoste prostrato ministerijs donentur angelicis. Qui uero hactenus armaturam uirtutum non induit, uel hodie incipiat, hodie cum turbis illis fidelibus fidei opera assumat, imploret pietatem eius, qui in nomine patris adueniens benedictionem mundo attulit, & Hosanna in altissimis proclamans, saluari se superna in patria flagitet. Sternent uersimenta sua in uia, id est, membra sui corporis humiliet in praesenti, ut exaltet ea Deus in futuro, memor illius Davidici, quia exultabunt ossa humiliata. Ramos de arboribus cadat, & sibi sternat in uia: id est, sanctorum scripta sedulus ad memoriam reuocet, quibus stantes ne cadant roborant, lapsi ne diutius iaceant hortantur, resurgentes ut uirtutibus exerceantur instruant, exercitati uirtutibus praemia in caelis ut sperent, erigunt: hisque gressus suae actionis, ne in lapidem offensionis & petram scandali offendant, praemuniat, ac sic etiam ipse cum caeteris fidelibus redemptoris sui uestigia sequatur, passionisque ac resurrectionis eius mysteria digna mentis puritate ueneretur, quae electis omnibus membris uidelicet suis in remedium uulnerum simul & coelestium gaudiorum pignus dare dignatus est Iesus Christus Dominus noster, qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti Deus per omnia secula seculorum, Amen.

FERIA SECUNDA POST
Palmarum. Ioan. 12.

IN illo tempore ante sex dies paschae uenit Iesus Bethaniam, ubi fuerat Lazarus mortuus, quem suscitauit Iesus. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE
EADEM LECTIOE.

MORIS esse prudentium solet, non solum ex eis, quae recte apprehenderint, uerum etiam ex illis, quae aliter gesta seu dicta cognouerint, prudentiae discere uirtutem: haec nimirum ut imitentur sequendo, illa ne incurrant deuitando. Quod nos, fratres dilectissimi, in hodierna sancti Euangelij lectione facere ratio cogit, non ratum uidelicet deuotionem amatorum Christi ad exemplum discere uirtutis, sed perfidiam considerare, & consideratam declinare persequentium. Sequamur enim necesse est illarum prudentiam foeminarum, quas tanta fide & dilectione Domino adhaeruisse cognouimus: sugiamus insipientiam pontificum & pharisaeorum, qui sapientiam Dei circumuenire insidijs & interficere querebant: caueamus demerentiam eorum, qui sanctificandi propter pascha Hierosolymam ascenderant, sed obliti sanctificationis, in ipsa domo orationis Saluatoris nec tractabant. Imminabat pascha, quo sanctificatum queng ac mundum ad esum agni uenire oporteret: & ipsi qui sanctificandi ad templum descenderat,

sordidiores iam de conspiratione effundendi sanguinis descendebat. Curemus solerter, quia paschae nostri tempus appropiat. In illo iam ueniente sanctificati ad altare Dominicum accedamus, non agni carnes comaturi, sed nostri redemptoris mysteria sancta sumpturi. Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. Nemo domum orationis conuertat in speluncam latronum: nemo membris Christi mortis laqueos subternat, nemo manens adhuc in morte ad accipiendam uitae mysteria praesumat accedere. Qui eum non diligit, manet in morte. Diligamus Christum in seipso, diligamus in membris eius: quaramus Dominum, & uiuet anima nostra: quaramus autem eum, non sicut impij ad occidendum, sed ut fideles perpetuo fruendum. Querebant, inquit, Iesum, & colloquebantur adinuicem in templo stantes. Quid putatis quia non uenit ad diem festum? Querebant enim Iudaei Iesum, sed male: querebant enim ut uenientem ad diem festum interficerent. Querebant autem nos illum stantes in templo Dei, & perseuerantes unanimiter in oratione, & colloquamur adinuicem psalmis, hymnis, canticis spiritualibus, in gratia postulantes ipsum, ut uenire ad diem festum nostrum, & sua nos praesentia illustrare, sua ipse nobis dona sanctificare dignetur.

Dederunt autem pontifices & pharisaei mandatum: ut si quis cognouerit ubi sit, indicet, ut apprehendant eum. Demus & nos inuicem mandatum, fratres mei, ut si quis cognouerit in cuius corde fratris ueriores sint uiscera misericordiae, maior humilitas, benignitas, modestia, potentia, caeterarumque abundantior copia uirtutum, praesentis uidelicet indicia Christi, indicet coelestem ubi sit talis, ut uestigia Christi quae apud eum sunt inuenta, fideliter imitando teneamus. Sciens autem Dominus conspirasse de se occidendo Iudeos, non fuga insidiantium declinavit malos, sed certus de gloria resurrectionis primo uenit Bethaniam, proximam Hierosolymis ciuitatem, ubi Lazarum suscitauerat a mortuis: deinde etiam Hierosolymam, ubi ipse pateretur & resurgeret a mortuis. Hierosolymam quidem, ut ipse ibi moreretur: Bethaniam uero, ut suscitatio Lazari cunctorum memoriae arctius imprimeretur, & magis magisque confunderentur, atque inexcusabiles conuincerentur impij principes, qui occidere non timerent eum, qui suscitare possit a mortuis, & nec beneficijs suscitationis prouocati, nec diuina suscitationis uirtute perterriti, animos ab iniusta cade retraherent. Et ne dicerent machinatores calumniantium, phantasticum suscitatum fuisse Lazarum, facta ibi Domino coena, & ipse unus erat ex discumbentibus cum eo, ut dum uiuentem, loquentem, epulante, cum suis familiariter conuersantem uideret siue audiret, uel suscitantis potentiam agnosceret, & acciperent gratiam, uel obdurato corde nolentes ueritati acquiescere, incurrerent poenam. Mystice autem coena haec Dominica, ubi Martha ministrabat, & Lazarus inter alios

discumbebat, fides est ecclesiae quae per dilectionem operatur, unde alibi Dominus de credituris in se populis dicit ad discipulos: Ego cibum habeo manducare, quae uos nescitis. Et hoc exponens adiunxit: Meus cibus est, ut facta uoluntate eius qui misit me, ut perficiam opus eius. In qua coena Martha ministrat, cum anima quaeque fidelis operam Domino suae deuotionis impendit: Lazarus uero unus sit ex discumbentibus cum Domino, cum etiam qui post peccatorum mortem resuscitati ad iustitiam sunt, una cum eis qui in sua manserunt iustitia, de praesentia ueritatis exultant, poenitentes simul cum innocetibus coelestis gratiamuneribus aluntur. Et bene eadem coena in Bethania celebratur, quae est ciuitas in latere montis Oliueti, & interpretatur domus obedientiae. Domus namque obedientiae ecclesia est, quae fideliter Domini iussis obtemperat: & ipsa est ciuitas, quae super montem misericordiae constituta, nunquam potest abscondi ipsaque de sui latere constructa redemptoris, id est, aqua ablutionis & sanctificationis, quae de ipsius latere pro se morientis exierit, imbuta est: ubi etiam altera soror Lazari Maria in magno indicium dilectionis accepit libram unguenti nardi pistici preciosi, & unxit pedes Iesu, & extersit capillis suis pedes eius. Quo factio non solum succedit indicium deuotionis, sed & aliarum fidelium Deo animarum signat pietatis obsequium. Sed prius notandum, quod sicut narratibus Mattheo & Marco didicimus, non solum pedes Domini Maria, sed & caput nardo perfudit. Nec dubitandum est quia & ipsa sit mulier, quae sicut Euangelista Lucas refert, Quondam peccatrix ad Dominum cum alabaastro uenit unguenti, & stans retro secus pedes eius, lachrymis coepit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebatur, & osculabatur pedes eius, & unguento ungebatur. Eadem ergo est mulier, sed ibi pedes solum Domini prona ungebatur, & hoc inter poenitentium lachrymas, hic autem gaudia iustae operationis & pedes ungere, & ad caput quoque unguentum non dubitauit erigi. Ibi quippe rudimenta poenitentium, hic iustitia perfectarum designat animarum. unde recte tunc mensura unguenti non dicitur, nunc autem libra fuisse perhibetur. Quid namque per libram unguenti, nisi perfectio iustitiae exprimitur? Tunc quale fuerit unguentum, tacetur, nunc quia nardi pistici, id est, fidelis, neque extraneis speciebus adulterati, sed preciosi fuerit indicatur, ut perfectae fidei & actionis quae sit castitas, intimetur. Per caput autem Domini quod unxit Maria, sublimitas diuinitatis eius, per pedes humilitas incarnationis exprimitur. Et pedes unguimus eius, cum mysterium susceptae incarnationis debita laude praedicamus: caput unguimus, cum excellentiam diuinitatis digna uerbi opinione ueneramus. Quid enim per unguentum, nisi bonus odor opinionis insinuat: Paulo attestante, qui ait: Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odor etiam notitiae suae manifestat per nos in omni loco. Potest quoque per caput domini media significari: per pedes autem ultima quaelibet membra eius

2. Tim. 2.

Ephes. 1.

Proverb. 18.

10. 1. 4.

Matth. 23.

Marc. 14.

Lucas 7.

1. Cor. 2.

Matth. 25. eius non inconuenienter intelligi, de quibus in fine dicitur: Quam diu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Et caput unguimus Domini, cum diuinitatis eius gloria digna fidei, spei, charitatisque dulcedine complectimur, cum laudem nominis eius bene uiuendo dilatamus. Pedes unguimus Domini, cum pauperes eius uerbo consolationis ne desperare in pressuris debeant, refouemus. Eisdem capillis nostris extergimus, cum de rebus quae nobis sunt perfluunt, egentium necessitati communicamus: sicutque de nobis quod sequitur,

Cantic. 2. Et domus impleta est ex odore unguenti. Quia pro modulo nostro mundus impletur ex opinione deuotionis, qua Deum & proximum simplici puroque corde uenerari ac diligere probamur: sicutque quod in amoris cantico sponsa gloriatur, dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Vbi aperte quid Maria semel fecerit, typice autem quid omnis ecclesia, quid anima quaque perfecta semper faciat, ostenditur.

Dixit ergo unus ex discipulis eius Iudas Iscariotes, qui erat eum traditurus: Quare hoc unguentum non uendit trecentis denarijs, et datum est egenis? Vae impio traditori, uae complicibus nequitiae eius, etiam nunc membra Christi persequentibus, qui famam uirtutis, quam ipsi non merentur, proximis, qui hanc habent, inuidere non cessant. Et quidem putare possemus Iudam cura pauperum hanc fuisse locutum, sed prodit mentem illius testis uerax, qui ait:

Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia sur erat, et loculos habens, ea quae mittebantur, exportabat. Non ergo tunc Iudas perijt, quando pecunia corruptus Dominum prodidit, sed iam perditus Dominum sequebatur, qui loculos habens Dominicos. Et ea quae mittebantur, non solum in eius ministerio portare, sed etiam furto exportare solebat. Videns enim Dominus cor Iudae cupiditatis iam sordidum, prauidentem peiore proditoris sordidum, commisit eius fidei quicquid habebat in sacculis, eumque de his quae uellet facere, permisit, ut uel collati honoris, uel habitae memoria pecuniae mentem ab ipsius uenditione reuocaret. Verum quia semper auarus eget, neque unquam beneficiorum perfidus meminit, impius a furto pecuniae quam portabat, peruenit ad traditionem domini quam destinabat.

Dixit ergo Iesus: Sine illam, ut in diem sepulturae meae seruet illud. Quasi innocenter interroganti Iudae Dominus simpliciter & mansuete, quo ministerium Mariae pertineret, exposuit: quia ipse uidelicet moriturus, & ad sepeliendum aromatibus esset unguendus. Ideoque Mariae, cui ad unctionem mortui corporis eius, quamuis multum desideranti peruenire non liceret, donatum sit uiuenti adhuc impendere obsequium, quod post mortem celeri resurrectione praeventa nequiret. unde bene Marcus Dominum de illa dixisse testatur, Quod habuit, haec fecit: praue nit unger e corpus meum in sepultura. Quod est aperte di

gere non poterit, solum quod nunc potuit, fecit, praue nit uiuum adhuc funerandi officio donare.

Pauperes enim semper habetis uobiscum, me autem non semper habebitis. Et hic magna moderamine patientiae Dominus non Iudam arguit avaritiae, & non pauperum gratia de pecunia loquitur, sed ex ratione demonstrat non esse culpandos eos, qui ei inter homines conuersanti de facultatibus suis ministrarent, cum tam paruo tempore ipsi apud ecclesiam corporaliter mansurus, pauperes autem quibus elemosyna fieri possit, in ea semper essent habendi.

Cognouit ergo turba multa ex Iudeis, quia illic esset, et uenerunt non propter Iesum tantum, sed ut Lazarum uiderent, quem suscitauit a mortuis. Curiositas hos, non charitas adduxit ad Iesum. Sed nos uersa uice, fratres charissimi, si cognoscimus ubi Iesus est, ubi mansionem facit, ubi Bethaniam, id est, domum animae obedientis in qua habitat, inuenit, ueniamus illuc contemplatione, non propter hominem tantum, quem a morte animae suscitatum spiritaliter uiuere donauit, sed ut bonam hominis uitam imitando per hoc ad uisionem Iesu pertingere mereamur: quia pro certo cognouimus ubi Iesus est. Resurrexit enim post mortem, & ascendit in caelum, ibi habet mansionem perpetuam. Ipsa est uera Bethania, ciuitas scilicet caelestis, quam nullus ualet nisi obediens intrare. Studeamus igitur uenire illuc internis cordis affectibus, suspiramus illuc ipsum domus illius conditorem, petamus omnes, petamus singuli, ut inhabitemus in domo eius omnibus diebus uitae nostrae: non ut Lazarum ibi uideamus quem suscitauit a mortuis, sed ut ipsi cum Lazaro & caeteris sanctis resuscitati a mortuis, uideamus uoluntatem Domini, & protegatur a templo sancto eius.

Cogitauerunt autem principes sacerdotum, ut Lazarum interficerent: quia multi propter illum abibant ex Iudeis, et credebant in Iesum. O caeca caecorum uersutia, occidere uelle suscitatum, quasi non possit suscitare occisum, qui poterat defunctum. Et quidem se utrumque posse docuit, qui & Lazarum defunctum, & seipsum suscitauit occisum. Sed nos, fratres, relicta malitia perfidorum, sequamur deuotionem fidelium, abeamus ab impiorum contubernio, non sedeamus in consilio uanitatis, & cum iniqua gerentibus non intremus: credamus in eum, qui non tantum corpus, sed & animam saluat a morte, seruemusque operando quod credimus, ut credentes uitam aeternam habeamus in nomine eius, qui cum patre & spiritu sancto uiuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

FERIA TERTIA PALMARUM. Marci 14. Matthaei 26. Lucae 22. Ioannis 18.

In illo tempore, erat autem pascha & azyma post biduum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Exod. 12. Pascha, quod Hebraice dicitur pascha, non a passione ut plerique arbitrantur, sed a transitu nominatur, eo quod exterminator uidens sanguinem in foribus Israelitarum pertransierit, nec percussit eos, uel ipse Dominus praebens auxilium populo suo desuper ambulauerit. cuius sacramentum uocabuli sublimius exponens euangelista Ioannes ait: Ante diem autem festum paschae, sciens Iesus quia uenit hora eius, ut transiret ex hoc mundo ad patrem. Vbi manifeste declarat, ideo solennitatis huius diem per legem mystice transitum esse uocatum, quod agnus Dei qui peccata mundi tolleret, in eo de hoc mundo siue ipse transiret, siue nos salubri transitu quasi de Aegypto esset seruitute ducturus. hoc sane iuxta ueteris instrumenti scripturam inter pascha & azyma distat, quod pascha ipse solus dies appellatur, in quo agnus occidebatur ad uesperam, hoc est, quartadecima luna primi mensis. Quintadecima autem luna, quando egressus est de Aegypto, succedebat festiuitas azymorum, quae septem diebus, id est, usque ad uigilium primum diem eiusdem mensis, ad uesperam est statuta solennitas. Verum euangelista indifferenter & diem azymorum pro pascha, & pro diebus azymorum pascha ponere solent. Dicit enim Marcus, Erat autem pascha & azyma post biduum. dicit Lucas, Dies festus azymorum qui dicitur pascha. item Ioannes, Cum primo azymorum die, id est, quinta decima luna res ageretur, ait: Et ipsi non introierunt in praetorium, ut non contaminarentur, sed manducarent pascha. Quod ideo fecerit, quia & paschae dies in azymis panibus est celebrari preceptus, & nos quasi pascha perpetuum facientes, semper ex hoc mundo transire praecipimur. Vno quippe die agno immolato ad uesperam, septem ex ordine dies sequuntur azymorum: quia Christus Iesus semel pro nobis in plenitudine temporum passus in carne per totum nobis huius seculi tempus, quod septem diebus agitur, in azymis sinceritatis & ueritatis precepit esse uiuendum, omnique semper uisu nos desideria terrena, quasi Aegypti retinacula fugere, & uelut a munda uerba conuersatione secretam solitudinem iter admonet subire uirtutum.

Et quae erant summi sacerdotes & scribae, quomodo eum dolo tenerent & occiderent. Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo. Qui debuerat pascha uicino parare uictimas, leuigare templi parietes, pauimenta uerrere, uasa mundare, & secundum ritum legis purificari, ut esu agni digni fierent, congregantur ineuntes consilium, quomodo occidant Dominum, non timentes seditionem ut simplex sermo demonstrat, sed cauentes, ne auxilio populi de suis manibus tolleretur.

Et cum esset Bethania in domo Simonis leprosi, & recumberet. Passurus pro omni mundo, & uniuersas nationes suo sanguine redempturus, moratur in Bethania in domo obedientiae, quae quondam

fuit Simonis leprosi: non quod leprosus illo tempore permaneret, sed quia ante leprosus, postea a Salvatore mundatus est, nomine pristino permanente, ut uirtus curantis appareat. Nam & in catalogo apostolorum cum pristino uirginitate & officio Matthaeus publicanus appellatur, quod certe publicanus esse desiderat. Quidam Simonem leprosum uolunt intelligere partem populi, quae crediderit Domino, & ab eo curata sit. Simon quoque obediens dicitur.

Venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati preciosi, & fracto alabaistro effudit super caput eius. Mulier ista Maria erat Magdalene, soror Lazari, quem suscitauit Iesus a mortuis, ut Ioannes aperte commemorat, qui hoc etiam factum ante sex dies paschae testatur, pridie quam asino sedens, cum palamis & laude turbarum Hierosolymam ueniret. Ipsa est autem non alia, quae quondam, ut Lucas scribit, peccatrix adhuc ueniens, pedes Domini in lacrymis poenitentiae rigauit, & unguento pietatis confessionis linxit: & quia multum dilexit, multorum ueniam peccatorum a pio iudice promeruit. Nunc uero iustificata & familiaris effecta Domino, non tantum pedes eius, ut idem Ioannes narrat, uerum etiam caput, ut Matthaeus Marcusque prohibet, oleo sancto perfudit. Est autem alabastrum genus marmoris candidi, uariisque maculis interincti, quod ad uasa unguentaria cauari solet, eo quod optime seruare ea incorrupta dicatur. Nascitur circa Thebas Aegyptias, & Damascum Syriae caeteris candidius, probatissimum uero in India: nardus uero est frutex aromatica, grauis, ut asunt, & crassa radice, sed breui ac nigra fragilique, quamuis pinguis reddolente, aut cypressum, aspero sapore, folio paruo densoque, cuius cacumina in aristas se spargunt. Ideoque gemina dote pigmentarii narcisi spicas ac folia celebrant. Et hoc est quod ait Marcus, Unguenti nardi spicati preciosi, quia uide licet unguentum illud, quod attulit Maria Domino, non solum de radice confectum nardi, uerum etiam quo preciosius esset, spicatum quoque et foliorum eius adiectione odoris ac uirtutis illius erat accumulata gratia. Ferunt autem de narodo Physiologi, quod principalis sit in unguentis: unde merito unctioni capitis & pedum Domini oblata est. Sunt quidem multa eius genera, sed omnia herba praeter Indicum, quod preciosius est. Mystice autem deuotio haec Mariae Domino ministrantis, fidem ac pietatem designat ecclesiae sanctae, quae loquitur in amoris Cantico, dicens: Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Quae nimirum uerba, & semel iuxta litteram manibus Mariae compleuit, & quotidie in omnibus suis membris spiritaliter implere non desinit, quae toto diffusa orbe gloriantur, & dicunt: Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus Deo. Quae cum potentia diuinae uirtutis eius, quae illi unacum patre est, digna reuerentia confitetur, laudat & praedicat, caput profectio illius unguento perfun-

ditur. Quae nimirum uerba, & semel iuxta litteram manibus Mariae compleuit, & quotidie in omnibus suis membris spiritaliter implere non desinit, quae toto diffusa orbe gloriantur, & dicunt: Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus Deo. Quae cum potentia diuinae uirtutis eius, quae illi unacum patre est, digna reuerentia confitetur, laudat & praedicat, caput profectio illius unguento perfun-

ditur. Quae nimirum uerba, & semel iuxta litteram manibus Mariae compleuit, & quotidie in omnibus suis membris spiritaliter implere non desinit, quae toto diffusa orbe gloriantur, & dicunt: Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus Deo. Quae cum potentia diuinae uirtutis eius, quae illi unacum patre est, digna reuerentia confitetur, laudat & praedicat, caput profectio illius unguento perfun-

ditur. Quae nimirum uerba, & semel iuxta litteram manibus Mariae compleuit, & quotidie in omnibus suis membris spiritaliter implere non desinit, quae toto diffusa orbe gloriantur, & dicunt: Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus Deo. Quae cum potentia diuinae uirtutis eius, quae illi unacum patre est, digna reuerentia confitetur, laudat & praedicat, caput profectio illius unguento perfun-

ditur. Quae nimirum uerba, & semel iuxta litteram manibus Mariae compleuit, & quotidie in omnibus suis membris spiritaliter implere non desinit, quae toto diffusa orbe gloriantur, & dicunt: Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus Deo. Quae cum potentia diuinae uirtutis eius, quae illi unacum patre est, digna reuerentia confitetur, laudat & praedicat, caput profectio illius unguento perfun-

ditur. Quae nimirum uerba, & semel iuxta litteram manibus Mariae compleuit, & quotidie in omnibus suis membris spiritaliter implere non desinit, quae toto diffusa orbe gloriantur, & dicunt: Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus Deo. Quae cum potentia diuinae uirtutis eius, quae illi unacum patre est, digna reuerentia confitetur, laudat & praedicat, caput profectio illius unguento perfun-

ditur. Quae nimirum uerba, & semel iuxta litteram manibus Mariae compleuit, & quotidie in omnibus suis membris spiritaliter implere non desinit, quae toto diffusa orbe gloriantur, & dicunt: Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus Deo. Quae cum potentia diuinae uirtutis eius, quae illi unacum patre est, digna reuerentia confitetur, laudat & praedicat, caput profectio illius unguento perfun-

ditur. Quae nimirum uerba, & semel iuxta litteram manibus Mariae compleuit, & quotidie in omnibus suis membris spiritaliter implere non desinit, quae toto diffusa orbe gloriantur, & dicunt: Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus Deo. Quae cum potentia diuinae uirtutis eius, quae illi unacum patre est, digna reuerentia confitetur, laudat & praedicat, caput profectio illius unguento perfun-

perfundit precioso. Cum uero assumpta mysteria humanitatis aequae digna reuerentia suspicit, in pedes utriusque Domini unguentum nardi pisti-

Erant autem quidam indigni ferentes intra semetipsos, et dicentes: Vt quid perditio ista unguenti facta est? Poterat enim unguentum istud uenundari plus quam trecentis denariis, et dari pauperibus. Marcus quoque haec, quomodo & Matthaeus, synecdochice loquitur, pluralem uidelicet numerum pro singulari ponens. nam Ioannes distinctius loquens, Iudam haec locutum esse testatur. Et hoc gratia cupiditatis, eo quod fur fuisset, & loculos habens, ea quae mittebantur, portaret. Potest etiam intelligi, quod & alij discipuli aut senserint hoc, aut dixerint, aut eis Iuda dicente persuasum sit, atque omnium uoluntatem Matthaeus & Marcus etiam uerbis expresserint: sed Iudas propterea dixerit, quia fur erat, ceteri uero propter pauperum curam, Ioannem autem de solo illo commemorare uoluisse, cuius ex hac occasione furandi consuetudinem credit intimandam, quod uero sequitur,

Et fremebat in eam. Nequaquam de bonis ac diligentibus Christum Apostolis dictum crediderim, sed de illo potius sub numero plurali, qui nec Domino nec discipulis eius fideliter adhaesisset, neque pauperum curam habuisse probatus est.

Iesus autem dixit: Sinite illam, quid illi molesti estis? bonum opus operata est in me. Semper enim pauperes habetis uobiscum, et cum uolueritis, potestis illis benefacere, me autem non semper habebitis. Alia oboritur questio, quare Iesus post resurrectionem dixerit ad discipulos, Ecce ego uobiscum sum usque ad consummationem mundi, & nunc loquitur, Me autem non semper habebitis. Sed mihi uidetur in hoc loco de praesentia dicere corporali, quia nequaquam cum eis ita futurus sit post resurrectionem, quomodo nunc in omni conuictu & familiaritate. cuius rei memor Apostolus ait: Et si noueramus Iesum Christum secundum carnem, sed nunc iam non nouimus eum.

Quod habuit, haec fecit: praenit ungeret corpus meum in sepulturam. Quod uos putatis perditionem esse unguenti, officium sepulturae est. Nec mirum si mihi bonum odorem suae fidei dederit, cum ego pro ea futurus sim sanguinem meum.

Amen dico uobis, ubicumque praedicatum fuerit Euangelium istud in uniuersum mundum, et quod fecit haec, narrabitur in memoria eius. Attende notitiam futurorum, quod passurus post dies paucos sciat Euangelium suum toto orbe celebrandum. Notandum autem, quod sicut Maria gloriam adeptam est toto orbe quocumque ecclesia sancta diffusa est, de obsequio quod Domino pia deuotionis exhibuit: ita e contrario ille, qui obsequio eius detraxit temeraria lingua non timuit, perfidiae nota longae lateque infamatus, & Deo simul atque hominibus merito factus est exosus. Sed Dominus bonum laude digna remunerans, futuras impij contumelias tacendo praeterijt,

Et Iudas Iscariotes, unus de duodecim, abiit ad summos sacerdotes, ut proderet eum illis. Infelix Iudas damnum, quod ex effusione unguenti se fecisse credebat, uult magistri precio compensare: nec certam postulat summam, ut saltem lucrosa uideretur proditio, sed quasi uile tradens mancipium, in potestate ementium posuit, quantum uellent dare. Quod autem dixit, Abijt ad summos sacerdotes, ut proderet eum illis: ostendit eum non a principibus inuitatum, non ulla necessitate constrictum, sed sponte propria sceleratae mentis inijsse consiliu.

Qui audientes gauisi sunt, et promiserunt ei pecuniam se duros. Et querebat quomodo illum opportunè traderet. Multi hodie Iudaei scilicet, quod Dominum ac magistrum Deumque suum pecunia uiderit, uelut immane & nefarium exhorrent, nec tamen cauent. Nam cum pro muneribus falsum contra quemlibet testimonium dicunt, profectio quia ueritatem pro pecunia negant, Deum pecunia uendunt. Ipse enim dixit, Ego sum ueritas, cum societate fraternitatis aliquid discordiae peste commaculat, Dominum produnt, quia Deus charitas est. Qui ergo charitatis & ueritatis iussa spernunt, Deum utique, qui est charitas & ueritas, produnt, maxime cum non infirmitate uel ignorantia peccant, sed in similitudinem Iudaei quaerunt opportunitatem, qualiter arbitris absentibus mendacio ueritatem, uirtutem crimine mutant.

Et primo die azymorum, quando pascha immolabant, dicunt ei discipuli: Quod uis edemus, et paremus tibi comedere pascha? Primum diem azymorum, quartumdecimum primis mensis appellat, quando fermento abiecto pascha immolare, id est, agnum occidere solebat ad uesperam. Quod exponens Apostolus ait: Etenim pascha nostrum immolatus est Christus. Qui licet die sequenti, hoc est, quintadecima sit luna crucifixus, hac tamen nocte qua agnus immolabatur, & carnis sanguinisque sui discipulis tradidit mysteria celebranda, & a Iudaeis tentus ac ligatus ipsius immolationis, hoc est, passionis suae sacrauit exordium.

Et mittit duos ex discipulis suis, et dicit eis: Ite in ciuitatem, et occurret uobis homo lagenam aquae baiulans. Indicium quidem praesentiae diuinitatis est, quia cum discipulis loquens, quid alibi futurum sit, nouit. Pulchre autem paraturis pascha discipulis, homo lagenam, siue iuxta alium Euangelistam, amphoram aquae baiulans occurrit, ut ostendatur hominis paschae mysterium pro ablutione perfecta mundi totius esse celebrandum. Aqua quippe lauacrum gratiae, lagena fragilitatem designat eorum, per quos eadem erat gratia mundo ministranda. Unde aiunt: Habemus autem thesaurum istum in uasis fictilibus. Parant ergo pascha discipuli, ubi aquae inferitur lagena, ut adesse tepus influent, quo cultoribus ueri paschae typicus de limine ac postibus cruor auferatur, & ad tollenda mundi crimina uiuifici fontis baptisma consecratur.

Sequitur enim eum, et quocumque introierit, dicite domino domus, quia magister dicit: Vbi est refectio mea, ubi pascha cum discipulis meis manducem? Consulte tam aquae baiuli, quam domini domus sunt praetermissa uocabula, ut omnibus

omnibus uerum pascha celebrare uolentibus, hoc est, Christi sacramentis imbui, eumque suae mentis hospitio suscipere quaerentibus facultas danda signetur.

Et ipse uobis demonstrabit coenaculum grande stratum, et ibi parate uobis, etc. Coenaculum magnum lex spiritalis est, quae de angustijs literae egrediens, in sublimi loco recipit saluatore. Nam qui adhuc occidentem literam seruauerit, qui non aliud in agnoquam pecus intellexerit, iste nimirum minus pascha facit, quia maiestat em spiritus in uerbis Dei comprehendere necdum didicit. Atqui qui aquae baiulum, hoc est, gratiae preconem, in domum ecclesiae fuerit secutus, hic per spiritum illustratam superficiem literae transcendendo in altum mentis solarium Christo refecionem praeprarat: quia cuncta uel paschae sacramenta, uel caetera legis decreta, eius esse sacramenta cognoscit.

Vespere autem facta, uenit cum duodecim, et discumbentibus eis et manducantibus, ait Iesus: Amen dico uobis, quia unus ex uobis me tradet, qui manducat mecum. Qui de passione praedixerat, & de proditore praedicit, dans locum poenitentiae, ut cum intellexisset sciri cogitationes suas & occulta consilia, poeniteret eum facti sui. Et tamen non designat specialiter, ne manifeste coargutus impudentior fieret. Mititit crimen in numero, ut agat concius poenitentiam.

At illi coeperant conuictari, et dicere ei singulatim: Nunquid ego? Et certe nouerant undecim apostoli, quod nihil tale contra Dominum cogitarent, sed plus credunt magistro quam sibi, & timentes fragilitatem suam tristes interrogabant de peccato, cuius conscientiam non habebant.

Qui ait illis: Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino. Omnia Domini potentia: primum dixerat, Unus ex uobis me tradet, perseuerat proditor in malo, manifestius arguit, & tamen uerbum proprie non designat. Iudas ceteris contristatus & retrahentibus manum, & interdicentibus cibos ori suo, temeritate & impudentia, qua magistrum proditorus erat, etiam manum cum magistro mittit in catinum, ut audacia bonam conscientiam mentiretur.

Et filius quidem hominis uadit, sicut scriptum est de eo: Vae autem homini illi, per quem filius hominis tradetur. Nec primo nec secundo correptus a proditore retrahit pedem, sed patientia Domini nutrit impudentiam suam, & thesaurizat sibi iram in die irae. Poenam praedicit, ut quem pudor non uicerat, corrigan denuntiata supplicia. Sed & hodie quoque, & in sempiternum uae illi homini, qui ad mensam Domini malignus accedit, qui insidijs mente conditis, qui praecordijs aliquo scelere pollutis mysteriorum Christi oblationibus sacrosanctis participare non metuit. Et ille enim in exemplum Iudaei filium hominis tradit, non quidem Iudaeis peccatoribus, sed tam peccatoribus membris uidelicet suis, quibus illud inestimabile & inuolabile Dominici corporis ac sanguinis sacramentum temerare praesumit. Ille Deum uendit, qui eius timore atque amore neglecto, terrena pro illo & caduca, imo etiam

criminosa diligere & curare conuincitur.

Bonum esset ei, si non esset natus homo ille. Non ideo putandus est ante fuisse quam nasceretur, quia nulli possit esse bene, nisi ei qui fuerit: sed simpliciter dictum est, multo melius esse non subsistere, quam male subsistere.

Et manducantibus illis, accepit Iesus panem, et benedicens fregit, et dedit eis, et ait: Sumite, hoc est corpus meum. Finis paschae ueteris solennis, quae in commemoratione antiquae de Aegypto liberationis populi Dei agebantur, transijt ad nouum, quod in suae redemptionis memoriam ecclesiam frequentare uolebat: ut uidelicet pro carne agni ac sanguine sui corporis sanguinisque sacramentum substitueret, ipsumque se esse monstraret. Cui iterum ait Dominus & non poenitebit eum, tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech. Frangit autem ipse panem, quem discipulis porrigit, ut ostendat corporis sui fractionem non absque sua sponte ac procuratore ueritatem: sed, sicut alibi dicit, potestatem se habere ponendi animam suam, & potestatem se habere iterum sumendi eam. Quem uidelicet panem certi quoque gratia sacramenti, primum frangeret benedixit, quia naturam humanam quam passurus assumpsit, ipse una cum patre & spiritu sancto gratia diuinae uirtutis impleuit. Benedixit panem & fregit, quia hominem assumptum ita morti subdere dignatus est, ut et diuine immortalitatis ueraciter inesse potentiam demonstraret, ideoque uelocius eum a morte resuscitandum esse doceret.

Et accepto calice, gratias agens, dedit eis, et biberunt ex illo omnes. Cum appropinquare passioni dicitur, accepto pane gratias egisse perhibetur. Gratias itaque agit, qui flagella alienae iniquitatis suscipit: & qui nihil dignum percussione exhibuit, humiliter in percussione benedicit: ut hinc uidelicet ostendat, quid unusquisque in flagello culpae propriae facere debeat, si ipse aequanimiter flagella culpa portat aliena: ut hinc ostendat, quod in correptione faciat subditus, si in flagello positus, patri gratias agit aequalis.

Et ait illis: Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur. Quia panis corpus confirmat, uinum uero sanguinem operatur in carne: hic ad corpus Christi mystice; illud refertur ad sanguinem. Verum quia & nos in Christo, & in nobis Christum manere oportet, uino Domini calicis aqua miscetur: attestante enim Ioanne, aquae populi sunt. Et neque aqua solam, neque solum uinum, sicut nec granum frumenti solum sine aqua admixtione & confectione, in panem cuiuslibet licet offerre, ne talis uidelicet oblatio quasi caput a membris discernendum esse significet, & uel Christum sine nostrae redemptionis amore pati potuisse, uel nos sine illius passione saluari, ac patri offerri posse constringat. Quod autem dicit, Hic est sanguis meus noui testamenti, ad distinctionem respicit ueteris testamenti, quod hircorum & uulorum est sanguine dedicatum, dicente inter aspergendum legislatore: Hic est sanguis testamenti, quod mandauit ad uos Deus, Necesse est enim

Ioan. 12.

Ioan. 14.

Ioan. 4.

Exod. 12.

1. Cor. 5.

Matth. 23.

2. Cor. 5.

Luce 22.

2. Cor. 4.

Psal. 40.

Rom. 3.

Apoc. 17.

Psal. 109.

Rom. 10.

Apoc. 17.

Leuit. 16.

Exod. 24.

exem.

exemplaria quidem terorum his mundari, ipsa autem coelestia melioribus hostijs quam istis, iuxta quod Apostolus per totam ad Hebraeos epistolam, inter legem distinguens & Euangelium, pulcherrima expositione ac plenaria ratione declarat.

Amen dico uobis, quod iam non bibam de genimine uitis, usque in diem illum, cum illud bibam nouum in regno Dei.] Vi- tem siue uineam Domini appellatam esse synagogam, & omnis sparsim scriptura, & apertius testatur Esaias in cantico de illo cantato: Vineam, inquit, Domini sabaoth, domus Israel est, de qua nimirum uinea Dominus multo tempore bibebat, quamuis pluribus ramis in amaritudinem uitis alienae conuerlis: quia tametsi multis in illa plebe exorbitantibus a recto fidei itinere, non defuere plurimi toto legis tempore, quorum pijs cogitationibus summisque uirtutibus delectaretur Deus. Verum passo in carne Domino ac resurgente a mortuis, tempus fuit ut legalis illa & figurata obseruatio cessaret, atque ea quae secundum litteram gerebantur in spiritali translata sensum, melius in nouo testamento iuuante sancti spiritus gratia teneretur. Iturus ergo ad passionem Dominus ait: Iam non bibam de genimine uitis, usque in diem illum, cum illud bibam nouum in regno Dei. ac si aperte dicat: Non ultra carnalibus synagogaerum ceremonijs delectabor, in quibus etiam ista paschalis agni sacra locum tenuere praecipuum. Aderit enim tempus meae resurrectionis, aderit dies ille cum ipse in regno Dei positus, id est gloria uitae immortalis sublimatus, de salute eiusdem populi fonte gratiae spiritalis regenerati nouo uobiscum gaudio perfundar.

Et hymno dicto, exierunt in montem oliuarum.] Hoc est quod in Psalmo legimus, Edent pauperes & saturabuntur, & laudabunt Dominum qui requirunt eum. Potest autem hymnus etiam ille intelligi, quem Dominus, secundum Ioannem, patri gratias agens decantabat, in quo & pro se ipso & pro discipulis, & pro eis qui per uerba eorum credituri erant, eleuatis sursum oculis precabatur. Et pulchre discipulos sacramentis sui corporis ac sanguinis imbutos, & hymnopiae intercessionis patri commendatos in montem educit oliuarum: ut typice designet nos per acceptionem sacramentorum suorum, perque operum suae intercessionis ad altiora uirtutum dona & charismata sancti spiritus, quibus in corde perungamur, conscendere debere.

Et ait eis Iesus: Omnes scandalizabimini in nocte ista.] Praedicat quod passuri sunt, ut cum passuri fuerint, non desperent salutem, sed agentes poenitentiam liberentur. Et signanter addidit, In nocte ista scandalizabimini: quia quomodo qui inebriantur, nocte inebriantur, sic & qui scandalum patiuntur, in nocte & in tenebris sustinent. Nos uero dicamus: Nox praeterijt, dies autem appropinquauit.

Quia scriptum est: Percutiam pastorem, & dispergentur oves.] Hoc alijs uerbis in Zacharia propheta scriptum est, & nisi fallor, ex persona prophetae ad

Deum dicitur: Percute pastorem, & dispergentur oves. Sexagesimo quoque octauo psalmo, qui totus a Domino canitur, huius sensui congruente, Quoniaem tu percussisti, ipsi persecuti sunt. Percutitur autem pastor bonus, ut ponat animam suam pro ouibus suis, & de multis gregibus errorum fiat unus grex & unus pastor.

Petrus autem ait ei: Et si omnes scandalizati fuerint, sed non ego.] Non est temeritas nec mendacium, sed fides est apostoli Petri, & ardens affectus erga Dominum saluatorem.

Et ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac priusquam bis gallus uocem dederit, ter me es negaturus.] Et Petrus de ardore fidei promittebat, & Saluator quasi Deus futura nouerat. Er nota quod Petrus in nocte neget, & neget tertio. Postquam autem gallus cecinit, & decrefcentibus tenebris uicina lux nunciata est, conuersus fleuit amare, ternae negationis sordes lachrymis lauans. Non est sane arbitrandum, esse contrarium quod Marco dicente, Priusquam gallus bis uocem dederit, ter me es negaturus, ceteri euangelistae simpliciter dixerunt, Priusquam gallus canteret, ter me negabis. Tota enim Petri negatio, trina negatio est. In eadem namque permanit negatione animi propositoque mendacii, donec admonitus quid ei praedictum sit, amaro fletu & cordis dolore sanaretur. Haec autem tota, id est, trina negatio si post primum galli cantum inciperet, falsum dixisse uiderentur tres, qui dixerunt dixisse Dominum, Quia antequam gallus canteret, ter eum Petrus esset negaturus. Rursus, si totam trinam negationem ante peregrisset, quam cantare gallus inciperet, superfluo dixisse Marcus deprehenderetur ex persona Domini, Amen dico tibi, quia tu in nocte hac, priusquam gallus bis uocem dederit, ter me negaturus es. Sed quia ante primum galli cantum coepta est illa trina negatio, attenderunt illi tres non quando eam completurus esset Petrus, sed quanta futura esset, quandoque coepta, id est, quae trina ante galli cantum, quamquam in animo eius & ante primum galli cantum tota possit intelligi. Quamuis enim uerbis negantis ante primum coepta, ante secundum autem galli cantum peracta sit tota illa trina negatio, tamen affectione animi & timore Petri ante primum tota concepta est. Nec interest quantis morarum interuallis trina uoce nunciata sit, cum cor eius etiam ante primum galli cantum totam possideret, tam magna scilicet formidine imbibita, ut possit dominum non solum semel, sed iterum & tertio in interrogatus negare, ut rectius diligentiusque attendentibus quomodo iam mechatus est mulierem in corde suo, qui eam uiderit ad concupiscendum: sic Petrus quando eumque uerbis aderet timorem, quem tam uehementem animo conceperat, ut perdurare posset usque ad tertiam Domini negationem, tota trina negatio ei temporari deputanda est, quando eum trinam negationi sufficiens timor inuauit.

Et ueniunt in praedictum cui nomen Gethsemani.] Monstratur usque hodie locus Gethsemani, in quo Dominus

minus orauit ad radices montis Oliueti, nunc ecclesia desuper edificata. Interpretatur autem Gethsemani, uallis pinguium siue pinguedinum. Quod uero non solum dicta uel opera nostri Saluatoris, uerum etiam loca & tempora, in quibus operatur & loquitur, mysticis (ut saepe dictum est) sint plena figuris, cum in monte orat Dominus, quasi tacite nos admonet, sublimia tantum orando inquiri, & pro coelestibus bonis supplicari debere. At cum in ualle orat, & hoc in ualle pinguium siue pinguedinis, ipse aequae inlinuat nobis humilitate semper in orationibus, & internae pinguedine dilectionis esse seruandam: ne quis uidelicet orans Deum, iactare suam merita in exemplum pharisei superbientis audeat: quin potius humili uoce ac mente proclamet, Deus propicius esto mihi peccatorum aridum a dilectione proximi cor gestans, ad placendam sibi conditoris gratiam genuflectat, iuxta eum qui centum denarios fratris quos sibi debebat, dimittere nolens, decem milia talenta sibi a Domino frustra precabatur remitti: ne se iunxit ab amore conditoris peccus habens, temporalia quaelibet potius in oratione, quam eius uisionem requirat, adnumerandus in eis de quibus ait ipse: Quia receperunt mercedem suam. In imo quippe cogitationem ponere, quid est aliud, quam quaedam ariditas mentis? Qui autem intellectu coelestium iam per sancta desideria de supernis intimae delectationis cibo pascuntur, quasi largiori alimento pinguescunt. Haec enim pinguedine faginari psalmista concupierat, cum dicebat: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Quatum uero ad ipsam Dominicae passionis dispensationem pertinet, apte approprians morti Dominus in ualle pinguedinis orauit: quia per uallem humilitatis & pinguedinis charitatis pro nobis mortem subiit. Humiliauit enim semetipsum, factus obediens patri usque ad mortem. Et maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.

Et assumit Petrum & Iacobum & Ioannem secum, & coepit pauere & tedere. Et ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem.] Timet Christus: cum Petrus non timeat, Christus timet. Petrus dicit, Animam meam pro te ponam: Christus dicit, Anima mea turbatur. Vtrunque uerum est, & plenum utrunque ratione. Quia & ille qui est inferior, non timet: & ille qui est superior, gerit timentis affectum. Ille enim quasi homo, uim mortis ignorat: iste autem quasi Deus in corpore constitutus, fragilitatem carnis exponit, ut eorum qui sacramentum incarnationis abiurant, excluderetur impietas. Denique & hoc dixit, & Manichaeus non credidit, Valentinus negauit, Marcion phantasma iudicauit. Eo autem usque hominem, quem ueritate corporis demonstrabat, aequabat affectu, ut diceret: Sed tamen non sicut ego uolo, sed sicut tu uis. Suscepit ergo uoluntatem meam, suscepit tristitiam meam. Confidenter tristitiam nominat, quia cruce praedico. Mea est uoluntas quam suam dixit: quia uero homo suscepit tristitiam meam, ut homo locutus est. Et ideo ait: Non sicut ego

Bedae tom. 7.

uolo, sed sicut tu uis. Mea est tristitia, quam nemo suscepit affectu. Ergo pro me doluit, quod se nihil habuit quod doleret. Et sequestrata delectatione diuinitatis aeternae tadio meae infirmitatis afficitur. Tristis est, inquit, anima mea usque ad mortem. Non propter mortem tristis est Dominus, quia eum conditio corporalis affectus, non formido mortis offendit. Nam qui corpus suscepit, omnia debuit subire quae corporis sunt, ut esuriret, sitiret, angeretur, contristeretur. Diuinitas autem commutari per hos nescit affectus. Sustinete hic, & uigilate. Et cum processisset paululum, proccidit super terram.] Quod praecipit, Sustinete hic, & uigilate, non a somno prohibet, cuius tempus non erat imminente discrimine, sed a somno infidelitatis, & torpore mentis. Dato autem eis praecipit ut sustinerent uigilarentque secum, paululum procedens ruit in faciem suam, & humilitatem mentis habitu carnis ostendit.

Et orabat, ut si fieri posset, transfret ab eo hora, & dixit: Abba pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc a me.] Quid erat illa uox, nisi sonus infirmitatis nostrae? Multi adhuc infirmi contristantur futura morte, sed habeant rectum cor, uident mortem quantum possunt: sed si non possunt, dicant quod ipse Dominus non propter se, sed propter nos dixit. Quid enim dixit? Pater, si fieri potest, transfer a me calix iste. Ecce habes uoluntatem humanam expressam. Vnde iam rectum cor: Sed non quod ego uolo, sed quod tu. Non ueni, inquit, facere uoluntatem meam, sed uoluntatem eius, qui misit me. Suam uoluntatem dixit, quae temporaliter sumpsit ex uirgine: uoluntatem uero eius, qui eum misit, eam uidelicet signas, quam intemporaliter aeternus habuit cum patre communem. Orat transfere calicem, ut ostendat uere quod & homo erat. Reminiscens autem & propter quod missus est, & clamat: Sed non quod ego uolo, sed quod tu. Si moritur mors me non moriente secundum carnem uidelicet transeat ait, calix iste. Verum quia non aliter hoc fieri, ait: Non quod ego uolo, sed quod tu. Quod autem patrem inuocans, duplici nomine dicit Abba pater, utriusque populi illum, & Iudaei scilicet & gentilis, Deum esse ac Saluatorem ostendit. Idem namque Abba, quod & pater significat: sed Abba Hebraeum, pater Graecum est & Latinum. Ut ergo utrunque populum in eum crediturum, ab utroque eum inuocandum esse doceret, utraque lingua eum primus ipse inuocat. Ipse est enim bonus pastor, qui animam dando pro ouibus suis, unum de duobus gregibus ouile perficit. Ideoque utriusque uoce gregis auxilium patris flagitat, ut nos utriusque exemplo illius informati, ubi aduersa imminere senserimus, nos patrem Deum, Hebraei abba inuocantes, una fidei & charitatis deuotione praesidiu coeleste queramus. Vnde doctor egregius formam docendi a Domino sumens, ita suos alloquitur auditores: Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus abba pater: Abba nimirum illi, qui de Israelitico populo, nos pater, qui de gentibus, ad fidem Christi uenimus.

Ioan. 8.

Ioan. 10.

Rom. 8.

Gal. 4.

t t

Et ueniens inuenit eos dormientes, et ait Petro: Simon dormis? Non potuisti una hora uigilare? Ille qui supra dixerat, Etiam si omnes scandalizati fuerint, ego nunquam scandalizabor, nunc tristitiae magnitudine somnum uincere non potest.

Matth. 6.

Vigilate et orate, ut non intretis in tentationem. Impossibile est humanam animam non tentari. Unde et in oratione Dominica dicimus, Et ne nos inducas in tentationem, quam ferre non possumus, non tentationem penitus refutantes, sed uires sustinendi in tentationibus deprecantes. Ergo et in praesentiarum non ait, Vigilate et orate ne tentemini, sed, ne intretis in tentationem: hoc est, ne tentatio uos superet ultima, et intra suos casses teneat. Verbi gratia: Martyr, qui pro confessione Domini sanguinem fudit, tentatus quidem est, sed tentationis rebus non est ligatus: qui autem negat, in plagas tentationis incurrit.

Rom. 8.

Spiritus quidem promptus est, caro uero infirma. Hoc aduersum temerarios dictum est, qui quicquid crediderint, putant se posse consequi. Itaque quantum de ardore mentis confidimus, tantum de carnis fragilitate timeamus: sed tamen, iuxta Apostolum, spiritu carnis opera mortificemus. Facit hic locus et aduersus Eutychianos, quidam unam in mediatore Dei et hominum Domino ac Salvatore nostro operationem, unam fuisse uoluntatem. Cum enim dicit, Spiritus quidem promptus est, caro uero infirma, duas uoluntates ostendit, humanam uidelicet quae est carnis, et diuinam quae est deitatis. Vbi humana quidem propter infirmitatem carnis recusat passionem, diuina autem eius est promptissima. Quoniam formidare quidem in passione humanae fragilitatis est, suscipere autem dispensationem passionis diuinae uoluntatis atque uirtutis est.

Et iterum abiens orauit, eundem sermonem dicens. Et reuersus, denuo inuenit eos dormientes. Sotus orat pro omnibus, sicut et solus patitur pro uniuersis. Languescebant autem et opprimebantur Apostolorum oculi negatione uicina.

Et uenit tertio, et ait illis: Dormite iam et requiescite. Sufficit uenit hora, ecce tradetur filius hominis in manus peccatorum. Cum dixisset, Dormite iam et requiescite, et adtingeret Sufficit, ac deinde inferret, Venit hora, ecce tradetur filius hominis, et cetera, utique intelligitur post illud, quod eis dictum est, Dormite et requiescite, siluisse Dominum aliquantulum, ut hoc fieret quod praemisisset, et tunc intulisse. Ecce appropinquat hora siue uenit hora. Ideo post illa uerba positum est, Sufficit, id est, quod requieuisistis iam sufficit. Sed quia commemorata ipsa non est interpositio silentij Domini, propter ea coarctat intellectum, ut in illis uerbis alia pronuntiatio requiratur.

Surgite, eamus, ecce qui me tradet, prope est. Postquam tertio orauerat, et Apostolorum timorem sequente poenitentia impetrauerat corrigendum, securus de passione sua pergit ad persequutores, et ultro se interficiendum praebet, dicitque discipulis: Surgite, eamus, ecce qui me tradet prope est. Non nos inueniat quasi timentes et retracta

tes, ultro pergamus ad mortem, ut confidentiam et gaudium passuri uideant.

Dederat autem traditor eius signum eis, dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, et ducite eum. Et cum uenisset, statim accedens ad eum ait: Aue Rabbi. Et osculatus est eum. Impudens quidem et scelerata confidentia, magistrum uocare, et osculum ei ingerere quem tradebat. Tamen adhuc aliquid habet de uerecundia discipuli, cum non eum palam tradidit persequutoribus, sed per signum osculi. Suscepit autem Dominus osculum traditoris, non quo simulare nos doceat, sed ne prodicionem fugere uideatur, simul et illud Dauidicum commulens: Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus.

Psal. 119.

Unus autem quidam de circumstantibus educens gladium, percussit seruum summi sacerdotis, et amputauit illi auriculam. Petrus hoc fecit, ut Ioannes euangelista declararet, eodem nimirum mentis ardore, quo cetera fecerat. Sciebat enim quomodo Phinees puniendo sacrilegos mercedem iustitiae et sacerdotij perennis acceperat. Lucas autem addit, quod Dominus tangens auriculam serui sanauerit eum. Nunquam ergo pietatis suae Dominus obliuiscitur, qui etiam hostes suos non patitur uulnerari. Illi iusto mortem inferunt, ipse persequutorum uulnera sanat: mystice docet etiam eos, qui in suae mortis confessione uulnus anime commulauerant, si fructum poenitentiae facerent dignum, salutem posse mereri.

Ioan. 18. Num. 25.

Luc. 22.

Et respondens Iesus ait illis: Tanquam ad latronem exiit cum gladijs et lignis comprehendere me: quotidie eram apud uos in templo docens, et non me tenuistis. Stultum est, inquit, eum cum gladijs et fustibus quarere, qui ultro se uestris tradat manibus, et in nocte quasi latitantem et uestros oculos declinantem per proditorem inuestigare, qui quotidie in templo doceat. Sed ideo aduersum me in tenebris congregamini, quia potestas uestra in tenebris est.

Tunc discipuli eius relinquentes eum, omnes fugerunt. Impletur sermo Domini quem dixerat, quod omnes discipuli scandalizarentur in illo in ipsa nocte. Nam etsi turba permittente ad petitionem Domini fugerunt, ut Ioannes scribit: pauorem tamen ac timiditatem suae mentis ostendebat, quod ad fugam praesidium promptiores, quam ad fiduciam patiendi cum Christo extiterant.

Ioan. 18.

Adolescens autem quidam sequebatur eum, amictus sindone super nudo, et tenuerunt eum. At ille relicta sindone, nudus profugit ab eis. Quod ait, Amictus sindone super nudo, subauditur corpore, id est, corpore super nudo: quia non aliud indumenti, quam solam habebat sindonem. Quis autem fuerit iste adolescens, Euangelista non dicit. Quisquis uero fuit, maiorem in se quam in ceteris amorem Domini permansisse comprobatur, qui illis iam fugientibus, ipse donec ab hostibus comprehendereatur, uinculo charitatis astrictus eum prosequi non omisit: quamuis necdum perfectam haberet charitatem, qui a comitatu Saluatoris uel tentus profugere potuit. Quia sicut perfecta charitas foras mittit timorem, ita timor mentem obsidens, imperfectam arguit charitatem. Sed notandum solertius, quod de hoc adolescente scri-

1. Ioan. 4.

Luc. 12.

Os. 7.

Act. 2.

te scribens Euangelista non ait, Quia fugit a comitatu Domini: uel, Fugit a sequendo Dominum: sed, Reiecta, inquit, sindone, nudus profugit ab eis. Fugit enim ab hostibus, quorum et praesentiam detestabatur et facta: non fugit a Domino saluatore ac magistro suo, cuius amorem etiam corpore absens fixum in corde seruauit. Neque aliquid uetat intelligi Ioannem hunc fuisse, adolescentem dilectum praeteris magistro discipulum. Nam et illum eo tempore fuisse adolescentem longa post haec in carnis uita eius indicio est. Potuit enim fieri, ut ad horam tenentium manibus elapsus, mox resumpto indumento redierit, et sub dubia noctis luce se turbis ducentium Iesum, quasi unus de ipsis immiscuerit, donec ad atrium pontificis, cui erat notus, perueniret, iuxta quod in suo ipse Euangelio commemorat. Sicut autem Petrus, qui culpam negationis poenitentiae lachrymis abluuit, et confessione Domini amoris funditus extirpauit, recuperationem ostendit eorum, qui in martyrio labuntur: ita ceteri discipuli, qui articulum comprehensionis fugiendo praueuerant, cautelam fugiendi docent eos, qui se minus idoneos ad toleranda supplicia sentiunt: quibus tutius est multo praesidia latebrarum petere, quam se discrimini certaminum exponere. Ita etiam iste adolescens, qui reiecta sindone nudus profugit ab impijs, illorum et opus designat et animum: qui ut securiores ab incurribus hostium fiant, quicquid in hoc mundo possidere uidentur, abiciunt, ac nudi potius Domino famulari, quam adhaerendo mundi rebus materiam tentandi, atque a Deo reuocandi aduersarijs dare didicerunt. Iuxta exemplum beati Ioseph, qui relicto in manibus adulterae pallio foras exiliuit, malens Deo nudus, quam indutus cupiditatibus mundi meretrici seruire.

Genes. 39.

Et adduxerunt Iesum ad summum sacerdotem. Summum sacerdotem Caipham significat, qui (sicut Euangelista Ioannes scribit) erat pontifex anni illius, de quo consentanea testatur Iosephus, quia pontificatum sibi absque merito dignitatis emerit a principe Romano. Non ergo mirum est, si iniquus pontifex inique iudicat.

Libro 18. Anti quitatu ca. 4.

Petrus autem a longe secutus est eum usque in atrium summi sacerdotis. Merito a longe sequebatur, qui iam proxime erat negaturus. Neque enim negare posset, si Christo proximus adhaesisset. Verum in hoc maxima nobis est admiratione uenerandus, quia Dominum non reliquit etiam cum timeret. Quod enim timet, naturae est: quod sequitur, deuotionis: quod negat, obreptionis: quod poenitet, fidei. Aliter, quod ad passionem eundem Dominum a longe sequitur Petrus, significabat ecclesiam securam quidem, hoc est, imitaturam passionem Domini, sed longe differenter. Ecclesia enim pro se patitur, at ille, pro ecclesia.

Luc. 12.

Os. 7.

Act. 2.

Et sedebat cum ministris, et calefaciebat se ad ignem. Est dilectionis ignis, est et cupiditatis: de hoc dicitur, Ignem ueni mittere in terram, et quid uolens nisi ut ardeat: De illo autem: Omnes adulterares uelut clibanus corda eorum. Iste super cre-

dentis in coenaculo Sion descendens, uarijs linguis eos Deum laudare docuit: ille in atrio Caiphae instinctu maligni spiritus accensus, ad negandum ac blasphemandum Dominum noxias perfidorum linguas armabat. Quod enim intus in domo principis sacerdotum synodus maligna gerebat, hoc ignis in atrio foris inter frigora noctis materialiter accensus typice praemonstrabat. Quicumque ergo uiciosum noxiisque in se extinguit incendium, potest dicere cum propheta Domino: Quia factus sum sicut uer in pruina, iustificationes tuas non sum oblitus. In quibuscumque autem flammam charitatis turbida uitiorum flumina obruerunt, audiunt a Domino: Quoniam abundauit iniquitas, refrigescit charitas multorum. Quo frigore torpescit ad horam Apostolus Petrus, quasi prunis ministrorum Caiphae caleferi cupiebat, quia temporalis commodi solatiu perfidorum societate quarebat. Sed non mora, respectu a Domino cum ignem prauorum corpore, tum infidelitatem in corde reliquit: ac post resurrectionem Domini sancto igni recreatus, funditus excessum trinae negationis, trina dilectionis confessione purgauit. Tunc etenim completa illa memorabilis piscium captura, cum uenisset ad Dominum cum condiscipulis suis, prunas positas, et piscem superpositum, et panem mox uidens, sui cordis arcana prunis inflammauit amoris.

Psal. 118.

Matth. 24.

Ioan. 21.

Ioan. 2.

Et quidam surgentes falsum testimonium ferebant aduersus eum dicentes: Quoniam nos audiuimus eum dicentem, Ego dissoluam templum hoc manu factum, et post triduum aliud non manu factum aedificabo. Quomodo falsi testes sunt, si ea dicunt quae Dominum dixisse legimus? Sed falsus testis est, qui non eodem sensu dicta inteligit quo dicuntur. Dominus enim dixerat de templo corporis sui, sed et in ipsis uerbis calumniantur, et paucis additis uel mutatis quasi iustam calumniam faciunt. Saluator dixerat, Soluite templum hoc: illi computant, et aiunt, Ego dissoluam templum hoc manu factum. Vos, inquit, soluite, non ego: quia illicitum est ut ipsi nobis inferamus mortem. Deinde illi uertunt, Et post triduum aliud non manu factum aedificabo, ut proprie de templo Iudaico dixisse uideatur. Dominus autem ut ostenderet animal uitium et spirans templum dixerat, Et ego in triduo suscitabo illud. Aliud est aedificare, aliud suscitare.

Et exurgens summus sacerdos in medium, interrogauit Iesum dicens: Non respondes quicquam ad ea, quae tibi obijciuntur ab his? Ille autem tacebat, et nihil respondit. Ira praiceps et impatiens non inueniens calumniae locum excutit de folio pontificem, ut insaniam mentis motu corporis demonstraret. Quanto plus Iesus tacebat ad indignos responsione sua falsos testes et sacerdotes impios, tanto magis pontifex furore superatus eum ad respondendum prouocat, ut ex qualibet occasione sermonis locum inueniat accusandi. Nihilominus Iesus tacet: sciebat enim quasi Deus, quicquid respondisset torquendum ad calumniam.

Rursum summus sacerdos interrogabat eum, et dicit ei: Tu es Christus filius Dei benedictus? Iesus autem dixit illi: Ego sum.

Matth. 26. In Matthaeo scriptum est, quod interroganti & adiuranti se pontifici si esset Christus, respondit: Tu dixisti. Pro quo Marcus posuit, Ego sum: ut uidelicer ostenderet tantum ualere quod ei dicit Iesus, Tu dixisti, quantum si diceret, Ego sum.

Et uidebitur filium hominis a dextris sedentem uirtutis, & uenientem cum nubibus caeli. Si ergo tibi in Christo Iudae, Pagane & heretice, contemptus, infirmitas & crux contumelia est, uide quia per haec filius hominis ad dexteram Dei patris sessurus, & ex partu uirginis homo natus in sua cum coeli nubibus est maiestate uenturus. Vnde & Apostolus cum crucis abiecta descripsisset dicens, quod humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, adiunxit atque ait: Propter quod & Deus illum exaltauit, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genua flectatur caelestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Iesus Christus in gloria est dei patris.

Philip. 2. Summus autem sacerdos scindens uestimenta sua ait: Quid adhuc desideramus testes? Audistis blasphemiam. Quem de solio sacerdotali furor excusserat, eadem rabies ad scindendas uestes prouocat. Scindit uestimenta sua, ut ostendat Iudaeos sacerdotalem gloriam perdidisse, & uacuam sedem habere pontificis. Sed & consuetudinis Iudaicae est, cum aliquid blasphemiae, & quasi contra Deum audierint, scindere uestimenta sua: quod Paulum quoque & Barnabam, quando in Lycaonia deorum cultu honorabatur, fecisse legitur: Herodes autem quia non dedit honorem Deo, sed acquieuit immoderato favori populi, statim ab angelo percussus est. Alio die autem mysterio factum est, ut in passione Domini pontifex Iudaeorum supra ipse uestimenta disciderit, cum tunica Domini nec ab ipsis, qui eum crucifixerunt, militibus scindi potuerit. Figurabatur enim, quod sacerdotium Iudaeorum pro sceleribus ipsorum pontificum esset scindendum, & a sua statu integritatis omnimodis soluendum: soliditas uero sanctae uisualis ecclesiae, quae uestis sui redemptoris sollet appellari, nunquam ualeat dirumpi: quin potius etiam Iudaei, si gentiles, si heretici, si mali catholici humilitatem Domini saluatoris contemnant, eius tamen usque ad consummationem saeculi in illis, quos fors electionis inuenierit, in uio lata sit permanens castitas.

Act. 14. Et cooperunt quidam conspuere eum, & uelare faciem eius, & colaphis eum cedere, & dicere ei: Prophetiza. Et ministri alapis eum cedebant. Impleta est hoc loco propheta, quae ait: Dedi maxillas meas alapis, & faciem meam non auerti a confusione sputorum. Sed qui tunc caesus est colaphis siue alapis Iudeorum, creditur etiam nunc blasphemus falsorum Christianorum: qui tunc consputus est saluus infidelium, nunc usque uersanus nominetenus fidelium exonoratur atque iritatur opprobrijs. Velaue runt autem faciem eius, non ut eorum ille scelerum non uideat, sed ut a se ipsis, sicut quondam Moy si fecerunt, gratiam cognitionis eius abscondant: si enim crederent Moy si, crederent forsitan & Domino. Quod uelamentum usque hodie manet

super cor eorum non reuelatum: nobis autem in Christum credentibus ablatum est. Neque enim frustra eo moriente uelum templi scissum est medium, & ea quae toto legis tempore latuerant, & abscondita carnali Israel fuerant, noui testamenti cultoribus sunt patefacta sancta sanctorum arcana. Quod uero dicunt et, Prophetiza: & iuxta alios Euangelistas, Prophetiza quis est, qui te percussit, quali in contumeliam faciunt eius, qui se a populis prophetam uoluerit haberi. Sed ipso dispensante, quae patitur omnia pro nobis fiunt, ut sicut Petrus hortatur Christo in carne passo nos eadem cogitatione armemur, atque ad toleranda pro nomine eius irrisionum opprobria praeparemur.

Et cum esset Petrus in atrio, deorsum uenit una ex ancillis summi sacerdotis: & cum uidisset Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait: Et tu cum Iesu Nazareno eras? At ille negauit, dicens: Neque scio, neque noui quid dicas. Quid sibi uult, quod prima eum prodit ancilla, cum uiri utique magis eum potuerint recognoscere? nisi ut & iste sexus peccasse in necem Domini uideretur, & iste sexus redimeretur per Domini passionem. Et ideo mulier resurrectionis accipit prima mysterium, & mandata custodit, ut ueterem praerogationis aboleret errorem.

Et exiit foras ante atrium, & gallus cantauit. De hoc galli cantu caeteri Euangelistae tacent, non tamen factum esse negant: sicut & multa alia alij silentio praeter eunt, quae alij narrant.

Rursum autem cum uidisset illum ancilla, cepit dicere circumstantibus: Quia hic ex illis est. At ille iterum negauit. Non haec eadem, quae prius accusabat, ancilla esse credenda est. Dicit namque Matthaeus apertissime: Exeunte illo ianuam, uidit eum alia, & ait ijs qui erant tibi, & caetera. In hac autem negatione Petri discimus, non solum abnegari Christum ab eo qui dicit eum non esse Christum, sed ab illo etiam qui cum sit, negat se esse Christianum. Dominus autem non ait Petro, Discipulum meum tenega bis: sed, Me negabis. Negauit ergo ipsum, cum se negauit eius esse discipulum.

Et post pusillum rursus qui stabant, dicebant Petro: Verum tu ex illis es. Nam & Galilaeus es. Non quod alia lingua Galilaei, quam Hierosolymite loquerentur, qui utriusque fuerint Hebraei: sed quod unaquaqueque prouincia & regio suas habeat proprietates, ac ueraculum loquendi sonum uitare non possit. Vnde in actibus Apostolorum cum ijs quibus spiritus sanctus infederat, omnium gentium linguis loquerentur, inter alios qui de diuersis mundi plagis aduenerant, etiam illi qui habitabant Iudaeam dixisse referuntur: Nonne ecce omnes isti qui loquuntur, Galilaei sunt? Et quomodo nos audiuimus unumquodque linguam nostram in qua nati sumus? Et Petrus fratribus loquens in Hierusalem, Et notum, inquit, factum est omnibus habitantibus in Hierusalem, ita ut appellaretur ager ille lingua eorum Acheldemach. Quare lingua eorum, nisi quia idem nomen aliter illi, hoc est, Hierosolymitae, aliter sonabant Galilaei? Ille autem cepit anathematizare, & iurare, quia nescio hominem istum, quem dicitis, Et statim iterum gallus cantauit. Solet

Et cooperunt quidam conspuere eum, & uelare faciem eius, & colaphis eum cedere, & dicere ei: Prophetiza. Et ministri alapis eum cedebant. Impleta est hoc loco propheta, quae ait: Dedi maxillas meas alapis, & faciem meam non auerti a confusione sputorum. Sed qui tunc caesus est colaphis siue alapis Iudeorum, creditur etiam nunc blasphemus falsorum Christianorum: qui tunc consputus est saluus infidelium, nunc usque uersanus nominetenus fidelium exonoratur atque iritatur opprobrijs. Velaue runt autem faciem eius, non ut eorum ille scelerum non uideat, sed ut a se ipsis, sicut quondam Moy si fecerunt, gratiam cognitionis eius abscondant: si enim crederent Moy si, crederent forsitan & Domino. Quod uelamentum usque hodie manet

super cor eorum non reuelatum: nobis autem in Christum credentibus ablatum est. Neque enim frustra eo moriente uelum templi scissum est medium, & ea quae toto legis tempore latuerant, & abscondita carnali Israel fuerant, noui testamenti cultoribus sunt patefacta sancta sanctorum arcana. Quod uero dicunt et, Prophetiza: & iuxta alios Euangelistas, Prophetiza quis est, qui te percussit, quali in contumeliam faciunt eius, qui se a populis prophetam uoluerit haberi. Sed ipso dispensante, quae patitur omnia pro nobis fiunt, ut sicut Petrus hortatur Christo in carne passo nos eadem cogitatione armemur, atque ad toleranda pro nomine eius irrisionum opprobria praeparemur.

Solet scriptura sacramentum caesarum perstitum designare temporum. Vnde Petrus qui media nocte negauit, ad galli cantum poenituit. Qui etiam post resurrectionem Domini diurna sub luce illum quem tertio negauerat, tertio atque se amare professus est. Quia nimirum quod in tenebris obliuionis errauit, & sperata iam lucis rememoratione correxit, & eiusdem uerget lucis adepta presentia plene totum, quicquid mutauerat, erexit. Hunc, opinor, gallum aliquem doctorum intelligendum, qui nos iacentes excitans, & somnolentos increpans dicit: Euigilate iusti, & nolite peccare.

Et recordatus est Petrus uerbi quod dixerat ei Iesus: Priusquam gallus cantet bis, ter me negabis, & cepit flere. Quam nociua prauorum colloquia: Petrus ipse inter infideles uel hominem se nosse negauit, quem inter discipulos iam Dei filium fuerat confessus. Sed nec in atrio Caiphæ retentus poterat agere poenitentiam. Egre ditur foras, ut alij narrant Euangelistae, quatenus ab impiorum concilio secretus, sordes pauidae negationis liberis sletibus abluat.

Et confestim concilium facientes mane summi sacerdotes cum senioribus & scribis, & uniuerso concilio, uincientes Iesum duxerunt, & tradiderunt Pilato. Non solum ad Pilatum, sed etiam ad Herodem ductus est, ut uterque Domino illuderet. Et cerne sollicitudinem sacerdotum in malo. Tota nocte uigilauerunt, ut homicidium facerent, & uinctum tradiderunt Pilato. Habebant enim hunc morem, ut quem adiudicassent morti, ligatum iudici traderent. Attamen notandum, quod non tunc primum ligauerunt eum, sed mox comprehensum nocte in orto, ut Ioannes declarat, ligauerunt, & sic adduxerunt eum ad Annam primum.

Et interrogauit eum Pilatus: Tu es rex Iudaeorum? Pilato nihil aliud criminis interrogante, nisi utrum rex Iudaeorum sit, arguuntur impietatis Iudaei, quod ne falso quidem inuenire poterint, quod obicerent Saluatori.

At ille respondens, ait illi: Tu dicitis. Sic respondit, ut & uerum diceret, & sermo eius calumniae non pateret. Et attende quod Pilato, qui inuitus ferebat sententiam, aliqua in parte responderit sacerdotibus autem & principibus respondere noluerit, indignosque suo sermone iudicari.

Pilatus autem rursus interrogauit eum, dicens: Non respondes quicquam? uide in quantis te accusant. Iesus autem amplius nihil respondit. Ethnicus quidem est qui condemnat Iesum, sed causam refert in populum Iudeorum, Vide in quantis te accusant. Iesus autem nihil respondere uoluit, ne crimine diluens, dimitteretur a praeside, & crucis utilitas differretur.

Pontifices autem concitauerunt turbam, ut magis Barrabam dimitteret eis. Heret Iudaeis usque hodie sua petitio, quam tanto labore impetrarunt. Quod enim data sibi optione pro Iesu latronem, pro Saluatore interfecit, pro datore uitae elegerunt ademptorem, merito salutem perdidit, & uitam: & latrocinijs sese ac seditionibus in tantum subdidit, ut & patriam regnumque suum quod plus Christo amauere, perdidit, & haec Bedae tom. 7.

genus eam quam uendidere, siue animae siue corporis libertatem recipere non meruerint.

Pilatus autem iterum respondens, ait illis: Quid ergo uultis ut faciam regi Iudaeorum? At illi iterum clamauerunt: Crucifige eum. Pilatus uero dicebat eis: Quid enim mali fecit? Multas liberandi Saluatoris Pilatus occasiones dedit. Primum latronem iusto conferens, deinde inferens: Quid ergo uultis ut faciam regi Iudeorum? Cumque responderunt, Crucifigatur: non statim acquieuit, sed iuxta suggestionem uxoris, quae mandauerat ei, ut Matthaeus scribit, Nihil tibi & iusto illi, ipse quoque respondens, Quid enim ait, mali fecit, hoc dicendo Pilatus absoluit Iesum.

At illi magis clamabant: Crucifige eum. Ut impleret, tur quod in uigesimo primo psalmo dixerat, Circumdederunt me canes multi, congregatio malignantium obsedit me: & illud Hieremiae, Facta est mihi haereditas mea sicut leo in sylua, dederunt super me uocem suam. Esaiam quoque in hac sententia congruente, Et expectaui ut facerent iudicium: fecerunt autem iniquitatem & non iustitiam, sed clamorem.

Pilatus autem uolens populo satisfacere, dimisit illis Barrabam, & tradidit Iesum flagellis caesum, ut crucifigeretur. Iesus autem flagellatus non ab alio, quam ab ipso Pilato intelligendus est. Scribit namque aperte Ioannes, Clamauerunt rursus omnes dicentes: Non hunc, sed Barrabam. Erat autem Barrabas Iudaeus, & flagellauit. Ac deinde subiungit: Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti eius, & caetera. Quod quidem ideo fecisse, atque ideo credendus est militibus eum illudendum tradidisse, ut fatiati poenis & opprobrijs eius Iudaeis mortem eius ultra sitire desisterent. Hoc autem factum est, ut quia scriptum erat, Multa flagella peccatorum, illo flagellato nos a uerberibus liberemur, dicente scriptura: Flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.

Milites autem duxerunt eum in atrium praetorii, & conuocant totam cohortem, & induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes spineam coronam, & ceperunt salutare eum: Aue rex Iudaeorum. Milites quidem, quod rex Iudaeorum fuerat appellatus, & hoc ei scribae & sacerdotes crimen obiecerant: quod sibi in populo Israelitico usurparet imperium, illudentes hoc faciunt, ut nudatum pristinis uestibus induant purpura, qua reges ueteres utebantur, & pro diademate imponant ei coronam spineam, pro sceptro regalident calamum, ut Matthaeus scribit, & adorent quasi regem. Nos autem omnia haec intelligamus mystice. Quomodo enim Caiphæ dixit, Oportet unum hominem mori pro omnibus, nesciens quid diceret: sic & isti quodcunque fecerunt, licet alia mente fecerint, tamen nobis qui credimus, sacramenta tribuebant. Notandum autem quod pro eo quod Marcus ait, Et induunt eum purpura: Matthaeus ita posuit, Et exuentes eum chlamydem coccineam, circumdederunt ei. Vbi intelligitur quod Matthaeus ait, Chlamydem coccineam circumdederunt

etiam illi iterum gallus cantauit. Solet

Matth. 5. mihi prodest. Beati autem, qui sua propter Do-
Luce 6. minum & propter Euangelium relinquunt: beati
qui persecutionem patiuntur propter iustitiam,
quoniam ipsorum est regnum caelorum.

Similiter & summi sacerdotes illudentes, ad alterutrum cum
scribis dicebant: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum fa-
cere. Etiam nolentes continentur scribae & po-
tiffices, quod alios saluos fecerit. Itaque uos ue-
stra condemnat sententia: qui enim alios saluos
fecit, utique si uellet, seipsum saluare poterat.

Christus rex Israel descendat nunc de cruce, ut uideamus &
credamus. Fraudulenta promissio. Quid est plus,
de cruce adhuc uiuentem descendere, an de se-
pulchro mortuum resurgere? Surrexit, & non
creditis: ergo etiam si de cruce descenderit, simi-
liter non credetis.

Et qui cum eo crucifixi erant, conuiciabantur ei. Quo-
modo qui cum eo crucifixi erant, conuiciaban-
tur ei: quandoquidem unus eorum conuiciatus
est secundum Lucam testimonium, alter & com-
pescuit eum, & in Deum credidit: nisi intelliga-
mus Matthaeum & Marcum breuiter perstrin-
gentes hunc locum, pluralem numerum pro-
singulari posuisse, sicut in epistola ad Hebraeos
legimus pluraliter dictum, Clauserunt ora leo-
num, cum solus Daniel significari intelligatur.

Hebr. 11. Dan. 6.

Et pluraliter dictum, Secti sunt, cum de solo Esaiam
tradatur. Quid autem uisitatius, uerbi gratia, quam
ut dicat aliquis, Et rustici mihi insultant, etiam
si unus insultet? Tunc enim esset contrarium
quod Lucas de uno manifestauit, si illi dixissent
ambos latrones conuiciatos Domino, cum non
posset sub numero plurali unus intelligi. Cum
uerò dictum est latrones uel qui cum eo crucifi-
xi erant, nec additum est ambo: non solum si am-
bo fecissent, posset hoc dici, sed etiam quia u-
nus hoc fecit, potuit usitato locutionis modo
per pluralem numerum significari. Quod ue-
ro, Luca testante, unus latro Dominum blasphem-
at, dicens, Si tu es Christus, saluum fac te et
ipsum & nos: alter uero illum digna inuocatio-
ne redarguit, & Dominum fideli supplicatio-
ne precatur, dicens: Domine, memento mei
cum ueneris in regnum tuum, usque hodie ge-
ri in ecclesia uidemus, cum mundanis tacti af-
flictionibus ueri simul & falsi Christiani, illi qui
dem qui ficta mente Dominicae passionis sacra-
menta gestant, ad praesentis uitae gaudia cur-
piunt liberari a Domino. At qui simplici inten-
tione cum Apostolo non gloriantur, nisi in cru-
ce Domini nostri, ita potius a praesentibus a-
rumnis optant erui, ut spiritum suum in ma-
nus sui commendent auctoris, unaque cum ipso
regni caelestis desiderant esse participes. Unde
bene ille, qui fide dubia Dominum precaba-
tur, funditus est contemptus a Domino, neque
ulla responsione dignus habitus. At uero pre-
ces illius, qui aeternam a se salutem quarebat,
pia mox Dominus exauditione suscipere di-
gnatus est. Quia nimirum quicumque in tribula-
tionibus politici, temporalia tantum a Domino
solatia requirunt, temporalibus se pariter & a-
ternis gaudijs priuant. Qui autem ueraciter bo-

na patrie caelestis suspirant, ad haec absque ulla
dubietate Christo miserante perueniunt.

Et facta hora sexta, tenebrae factae sunt per totam terram usque
in horam nonam. Clarissimum mundi lumen re-
traxit radios suos, ne aut pendentem uideret Do-
minum, aut impij blasphemantes sua luce frue-
rentur. Et notandum quod Dominus sexta ho-
ra, hoc est, recessuro a centro mundi sole crucifi-
xus sit: diluculo autem, hoc est, oriente iam so-
le, resurrectionis suae mysteria celebrarit. Statu
enim temporis signauit, quod effectu operis ex-
hibuit: quia mortuus est propter peccata nos-
tra, & resurrexit propter iustificationem nos-
tram. Nam & Adam peccante scriptum est,
quod audierit uocem Domini Dei ambulantis
in paradiso ad auram post meridiem. Post me-
ridiem, nempe inclinata luce fidei: ad auram ue-
ro, refrigerante seruire charitatis. Deambulans
autem audiebatur, quia ab homine peccante
recesserat. Rationis ergo, imò diuinae pietatis
ordo poscebat, ut eodem temporis articulo quo
tunc Adae prauaricanti occluserat, nunc latro-
ni Dominus poenitentem ianuam paradisi reseraret:
& qua hora primus Adam peccando mortem
huic mundo inuexerat, eadem hora secundus
Adam mortem moriendo destrueret.

Et hora nona exclamauit Iesus uoce magna, dicens: Eli, eli,
lamasabachthani, quod est interpretatum, Deus meus, Deus meus,
ut quid dereliquisti me? Principio uigilimprimi
Psalmi usus est: illud quod in medio uersiculi le-
gitur, Respice in me, superfluum est. Legitur e-
nim in Hebraeo, Deus meus, Deus meus, quare
me dereliquisti? Nec mireris uerborum hu-
militatem, querimonias derelicti, cum forma
seruiliens icandalum crucis uideas. Sicut e-
nim eiurare, & litire, & fatigari, non erant pro-
pria diuinitatis, sed corporales passiones: ita
& quod dicitur, Ut quid me dereliquisti, cor-
poralis uocis erat proprium: quia solet secun-
dum naturam corpus nullatenus uelle a sibi co-
iuncta uita fraudari. Licet enim & ipse Salua-
tor hoc dicebat, sed proprie ostendebat corpo-
ris fragilitatem manens uirtus & sapientia Dei.
Ut homo ergo loquitur, meos circumferens
motus, quod in periculis positi a Deo nos de-
feri putamus, ut homo turbatur, ut homo flet,
ut homo crucifigitur.

Et quidam de circumstantibus audientes, dicebant: Ecce He-
liam uocat. Non omnes, sed quidam, quos ar-
bitror milites Romanae, non intelligentes
sermonis Hebraici proprietatem: sed ex eo
quod dixit, Eli, eli, putantes Heliam ab eo inuo-
catum. Sin autem Iudaeos qui hoc dixerint, in-
telligere uolueris, & hoc more sibi solito fa-
ciunt, ut Dominum imbecillitate infamet, qui
Heliae auxilium deprecatur.

Currens autem unus, & implens spongiam aceto, circumponens
calamo, potum dabat ei, dicens: Sime, uideamus, si ueniat
Helias ad deponendum eum. Quia ob causam Domino
acetum sit potui datum, Ioannes ostendit plenus,
dicens: Postea sciens Iesus quia iam omnia consum-
mata sunt, ut consummaretur scriptura, dicit: Si-
tio. Vas autem positum erat aceto plenum. Illi ergo

Rom. 4.

Gen. 3.

1. Cor. 15.

Ioan. 19.

Psal. 68.

spongiam plenam aceto, hyssopo circumponen-
tes, obtulerunt ori eius. Vidit ergo quoniam con-
summata sunt omnia, quae oportebat ut fieret,
antequam acciperet acetum, & traderet spiri-
tum. Atque ut hoc etiam consummaretur, quod
ait, Et in siti mea potauerunt me aceto, Sitio, in-
quit. Tanquam hoc diceret, Hoc munus fecistis,
date quod estis. Iudaei quippe ipsi erant acetum
degenerantes a uino patriarcharum & prophie-
tarum, tanquam de pleno uase, de iniquitate mu-
di huius impleto, cor habentes uelut spongiam
cauernosis quodammodo atque tortuosis latibus,
lis fraudulentam. Hyssopum, cui circumposuerunt
spongiam aceto plenam, quoniam herba est hu-
milis, & peccus purgat, ipsius Christi humilita-
tem congruenter accipimus, quam circundede-
runt, & se circumuenisse putauerunt. Unde illud
in Psalmo: Asperges me hyssopo, & mundabor.
Christi namque humilitate mundamur, quia nisi
humiliasset semetipsum, factus obediens patri
usque ad mortem crucis, non utique sanguis eius in
peccatorum remissionem, hoc est, in nostri mun-
dationem fuisset effusus. Per arundinem uero,
cui imposita est spongia, scriptura significatur,
que implebatur hoc facto. Sicut enim lingua di-
citur uel Graeca, uel Latina, uel alia quaelibet so-
num significans, qui lingua promittit: sic arun-
do dici potest litera, quae arundine scribitur.
Sed significantius sonos uocis humanae usita-
tissime dicimus linguas: scripturam uero arun-
dinem dici, quo minus usitatam, eo magis est my-
sticè figuratum.

Psal. 50.

Philip. 2.

Iesus autem emissa uoce magna, expirauit. Quid hac
uoce magna dixerit Dominus, Lucas aperte de-
signat, dicens: Pater, in manus tuas commendo
spiritum meum: & haec, inquit, dicens expira-
uit. Quod uero scribit Ioannes, Quia cum acce-
pisset Iesus acetum, dixit, Consummatum est,
& inclinato capite tradidit spiritum, inter illud
quod ait, Consummatum est, & illud, Et incli-
nato capite tradidit spiritum, emissa est uox illa
magna, quam tacuit Ioannes, ceteri autem tres
commemorauerunt.

Luc. 23.

Ioan. 19.

Psal. 75.

Psal. 56.

Matth. 10.

Matth. 28.

Et uelum templi scissum est in duo, a sursum usque deorsum. Scinditur
uelum templi, ut arca testamenti & omnia legis sacramenta quae tegebantur, appa-
reant, atque ad populum transeant nationum. An-
te enim dictum fuerat, Notus in Iudaea Deus,
in Israel magnum nomen eius: nunc autem, Exal-
tare super caelos Deus, & super omnem terram,
inquit gloria tua. Et in Euangelio prius dixit, In-
uiam gentium ne abieritis: post passionem ue-
ro suam, Euntes, inquit, docete omnes gentes.

Uidens autem centurio, qui ex aduerso stabat, quia sic clamans
expirasset, ait: Verè homo hic filius Dei erat. Manifesta
causa miraculi centurionis exponitur, quod ui-
dens Dominum sic expirasse, hoc est spiritum emi-
sisse dixerit: Verè homo hic filius Dei erat. nul-
lus enim habet potestatem emittendi spiritum,
nisi qui animarum conditor est. Et hoc conside-
randum est, quod centurio ante crucem in ipso
scandalo passionis uerè Dei filium confiteatur,
& Arrius in ecclesia praedicet creaturam. Un-

de merito per Centurionem fides ecclesiae defi-
gnatur, quae uelo mysteriorum caelestium per
mortem Domini reserato, continuo Iesum &
uerè iustum hominem, & uerè Dei filium syna-
goga tacente confirmat.

Erant autem & mulieres de longe aspicientes, inter quas era-
rat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioseph ma-
ter, & Salome: & cum esset in Galilea, sequebantur eum, & mi-
nistrabant ei. Iacobum minorem dicit Iacobum
Alphaei, qui & frater Domini dicebatur, eo quod
esset filius Mariae materterae Domini, cuius in
Euangelio suo meminit Ioannes dicens: Stabat
autem iuxta crucem Iesu mater eius, & soror ma-
tris eius Maria Cleophae. Maria autem Cleo-
phae uidetur eam dicere a patre siue a cognatio-
ne. Vocabatur uero minor Iacobus ad distin-
ctionem maioris Iacobi, uidelicet filij Zebedaei,
qui inter primos Apostolos uocatus est & ele-
ctus a Domino. Consuetudinis autem Iudaicae
fuit, nec ducebatur in culpam more gentis anti-
quo, ut mulieres de substantia sua uictum atque
uestitum praecceptoribus ministrarent: hoc quia
scandalum facere poterat, in nationibus Paulus
abiecisse se memorat. Nunquid non habemus
potestatem sorores mulieres circumducendi, sicut
& ceteri apostoli faciunt? Ministrabant autem
Domino de substantia sua, ut meteret earum car-
nalia, cuius illae metebant spiritualia. Non quo in-
digeret cibis Dominus creaturarum, sed ut typum
ostenderet magistrorum, quod uictum atque uestitum
ex discipulis deberet esse ceteri. Sed uideamus
quales comites habuerit, Mariam scilicet Mag-
dalenam, a qua septem demonia eiecerat, & Ma-
riam Iacobi, & Ioseph matrem materteram suam,
& alias quas in ceteris Euangelij legimus.

Ioan. 19.

Rom. 15.

1. Cor. 9.

Mar. 16.

Luc. 8.

Et cum iam sero esset factum, quia erat parasceue, quod est
ante sabbatum, uenit Ioseph ab Arimathea nobilis decurio. De-
curio uocatur, quod sit de ordine curiae, & offi-
cium curiae administret, qui etiam curialis a procur-
rando munera ciuilia solet appellari. Arimathea
autem ipsa est Ramathaïm ciuitas Helchanae &
Samuelis in regione Thamnitica iuxta Diospo-
lim. Parasceue uero Graece, Latine preparatio
dicitur. Quo nomine Iudaei, qui inter Graecos
morabantur, sextam sabbati appellabant, eo quod
in illo ea quae requies sabbati necessaria essent,
preparare soleret, iuxta hoc quod de manna quon-
dam preceptum est: Sexta autem die colligetis duplum,
&c. Quia ergo sexta die factus est homo, & tota
est mundi creatura perfecta, septima autem con-
ditor ab opere suo requieuit, unde & hanc sabbatam
hoc est, requiem uoluit appellari, recte salua-
tor eadem sexta die crucifixus, humanae restaura-
tionis impleuit arcanum. Ideo quod cum accepisset ace-
tum, dixit, Consummatum est: hoc est, sextae diei,
quod pro mundi refectione suscepi, iam totum est
opus expletum. Sabbato autem in sepulchro requie-
scens, resurrectionis quae octaua die uentura erat,
expectabat aduentum. Vbi nostrum simul deuotio-
nis ac beatae retributionis praeclucet exemplum,
quod in hac quidem sexta seculi etate pro Domino patimur,
& uelut mundo necesse est crucifigi. In septima
uero aetate, id est, cum lethi quis debitum soluit,
corpora

Exod. 16.

Gen. 2.

corpora quidem in tumultis, animas autē secreta in pace cum Domino manere, & post bona oportet opera quiescere, donec octava tadem ueniente aetate etiam corpora ipsa resurrectione glorificata cū animabus simul in corruptionem aeternae hereditatis accipiant.

Venit, inquit, Ioseph ab Arimathaea nobilis decurio, qui ipse erat expectans regnum Dei. Et audacter introiit ad Pilatū, & petijt corpus Iesu. Magnae quidem Ioseph iste dignitatis ad seculum, sed maioris apud Deum meriti fuisse laudatur. Talem namq; existere decebat eum, qui corpus Domini sepeliret, qui & per iustitiam meritorum tali ministerio dignus esset, & per nobilitatem potentiae secularis facultate posset obtinere ministrandi. Non enim quilibet ignotus aut mediocris ad praesidē accedere, & crucifixi corpus poterat impetrare.

Ioseph autem mercatus est sindonem, & deponens eum in uoluit sindone. Et ex simplici sepultura Domini, ambitio diuitum condemnatur, qui ne in tumultis quidem possunt carere diuitijs. Possimus autē iuxta intelligentiā spiritalem hoc sentire, quod corpus Domini non auro, non gemmis & serico, sed linteamine puro obuoluendum sit: quam & hoc significet, quod ille in sindone munda inuoluat Iesum, qui pura eum mente suscepit. Hinc ecclesiae mos obtinuit, ut sacrificiū altaris non in serico, neque in panno tincto, sed in lino terreno celebretur, sicut corpus est Domini in sindone munda sepultum: iuxta quod in gestis pontificalibus a beato papa Syluestro legimus esse statutum.

Et posuit eum in monumento quod erat excisum de petra, & aduoluit lapidem ad ostium monumenti. De monumento Domini ferunt, qui nostra aetate de Hierosolymis in Britannia uenere, quod domus fuerit rotunda de subiacente rupe excisa tantae altitudinis, ut intro consistens homo uix manu extenta culmen possit attingere, quae habet introitū ab oriente, cui lapis ille magnus aduolutus atque impositus est. In cuius monumenti parte aquilonari sepulchrū ipsum, hoc est, locus Domini corporis de eadem petra factus est: sepulchrum habens pedes longitudinis, trium uerò palmarum mensura caetero pavimento altius eminens. Qui uidelicet locus non desuper, sed à latere meridiano per totum patulus est, unde corpus inferebatur. Color autem eiusdem monumenti ac loculi rubicundo & albo dicitur esse permixtus.

Maria autem Magdalene, & Maria Ioseph, aspiciabant ubi poneretur. In Luca legimus, quia stabant omnes noti eius à longe, & mulieres quae secutae erant eum. His ergo notis Iesu post depositum eius corpus ad sua remeantibus, solae mulieres quae arctius amabant, funus subsecutae, quomodo poneretur, inspicere curabant, ut ei tempore congruo munus possent deuotionis offerre. Sed & haecenus sanctae mulieres die parasceues, id est, preparationis idem faciunt, cum animae humiles, & quo maioris sibi conscientiae fragilitatis, eo maiori Saluatoris amore feruētes passionis eius uestigijs in hoc seculo, quo requies est praeparanda futura, diligenter obsequuntur, & si forte ualeant imitari, pia curiositate, quo ordine sit eadem passio completa, perpendunt.

IN COENA DOMINI. Ioannis 13.

Alte diem festum Paschae, sciens Iesus quia uenit hora eius ut transeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et coena facta, cum diabolus iam misisset in cor, ut traderet eum Iudas Simonis Iscarioth. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

Scripturus Euangelista Ioannes memorabit illud Domini mysterium, quo discipulis in Pascha, priusquam ad passionem iret, pedes lauare dignatus est, primò ipsum nomen Paschae, quid mystice significaret, aperire curauit, ita incipiens: Ante diem festum Paschae, sciens Iesus quia uenit hora eius, ut transeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Pascha quippe transitus interpretatur, nomen ex eo uetus habens, quod transierit in eo Dominus per Aegyptum, percutiens primogenita Aegypti, & filios Israel liberans, & quod ipsi filij Israel transierint illa nocte de Aegypto in terram, ut uenerent ad terram promissae olim hereditatis & patris. Mystice autem significans, quod in eo Dominus transiret ex hoc mundo ad patrem, & quod eius exemplo fideles abiectione temporalibus desiderijs, abiectione uitiorum seruitute, continuis uirtutum studijs transire debeant ad promissionem patriae caelestis. Quomodo autem transierit Iesus ex hoc mundo ad patrem, pulchro sermone designat Ioannes euangelista. Cui dicit: Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos, id est, in tantum dilexit, ut ipsa dilectione uitam ad tempus finiret corporalem, mox de morte ad uitam, de hoc mundo transiret ad patrem. Maiorem namq; hac dilectionem nemo habet, ut animam suam quis ponat pro amicis suis. Vnde recte uterque transitus, & legalis uidelicet & euangelicus, sanguine consecratus est. Ille agni paschalis, iste eius de quo dicit Apostolus: Etenim pascha nostrum immolatus est Christus. Iste sanguine fuso in cruce, ille in crucis modum medio limine, & super luminari medijs asperso in postibus.

Et coena, inquit, facta, cum diabolus iam misisset in cor ut traderet eum Iudas Simonis Iscarioth, sciens quia omnia dedit ei pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum uadit, surgit à coena, & ponit uestimenta sua. Locutus de maxima humilitate assumptae humanitatis prius commemorat aeternitatem diuinæ potestatis, ut & ipsum uerum Deum hominemq; demonstraret, & ut nos illius praeccepti admoneret, ut quanto magni sumus, humiliemur in omnibus. Homo erat uerus, qui hominum pedes tangere ac lauare, per hominem tradit, atq; ab hominibus poterat

poterat crucifigi: Deus erat uerus, cui omnia dedit pater in manus, quia à Deo exiuit, & ad Deum rediit. Sciebat ergo Dominus, quia diabolus iam miserat in corde Iude, ut traderet eum, sciebat quia omnia dedit ei pater in manus: inter quae omnia & ipsum traditorem, & eos quibus tradendus erat, & mortem quam erat passurus, ut de his omnibus quae uellet, faceret, malumq; eorum sua potentia conuerteret in bonum. Sciebat quia per humilitatem incarnationis à Deo exiuit, & per uictoriam resurrectionis ad Deum erat rediturus, nec Deum cum inde exiret, nec nos deserens cum rediret. Sciebat quidem omnia haec, & tamen in magne suae indicium pietatis, in magne nostrae exemplum humilitatis surgit à coena, & ponit uestimenta sua, lauit pedes discipulorum, non Dei Domini, sed hominis serui implens officium, ut eius quoq; pedes humiliter ablueret, cuius manus in sua traditio ne nouerat procaciter esse polluendas. Quod si altiori indagine mysterium hoc humilimum nostri Saluatoris pertractare delectat, coena haec sacrosancta, in qua cum discipulis recubuit Dominus, tempus significat uniuersum, quo corporaliter in ecclesia demoratus, & dapibus uerbi salutaris ac miraculorum suorum dulcedine cunctos longe lateq; pauit, & ipse audientium fide ac dilectione passus est: quia quotquot ad gratiam ueritatis conuertit, per hos nimirum corporis sui, quod est ecclesia, quasi more uescetium fecit augmentum. Surrexit autem à coena, & posuit uestimenta sua, quando temporaliter cum hominibus amplius conuersari desistens, membra corporis assumpti deposuit in cruce. Accepto linteo praecinxit se, quando accepto à patre mandato patiendi, pro nobis in ipso passionis exercitio sua membra circumdedit. Solet namq; per linteam, quod multifario tormentum labore conficitur, afflictio passionum figurari. Et Dominus ponens uestimenta linteo praecingitur, ut significet se habitum corporis, quem induit, non sine pressura dolorum, sed longa crucis tribulatione deponere. Misit aquam in peluim, & cepit lauare pedes discipulorum, & extergere linteo quo erat praecinctus, quando defunctus in cruce aquam unam cum sanguine de latere suo profudit in terram, quibus credentium opera mundaret, eademq; opera non solum passionis sacramentis sanctificare, sed etiam eiusdem exemplis confirmare dignatus est. Quod autem inchoata pedum lauatio dicitur, Venit ergo ad Simonem Petrum, non ita intelligendum est, quasi post aliquos ad illum uenerit: sed quia ab illo qui primus Apostolorum erat, coeperit, & ille tale ministerium, quia mysterium nesciebat, non frustra horruerit. Quod etiam quilibet eorum acturus fuisse non dubitatur, si non illa terretur sententia, qua Petro dictum est:

Si non lauero te, non habebis partem mecum. Vbi aperte monstratur, quod haec pedum lauatio spiritalis carnis & animae purificationem, sine qua ad consortium Christi peruenire non potest, nisi

nuat. Vnde Petrus haec audiens, solito mox amoris diuini feruore correptus, respondit:

Domine, non tantum pedes meos, sed & manus & caput. Ac si aperte dicat: Quia iam te docente intelligo, quod lauando pedes meos errata mea temere dare significas, non solum pedes, sed & manus & caput tibi lauandum offero: quia non solum in cessu, sed etiam actu, uisu quoq; auditu, gustu, olfactu & tactu, multa me committere, quae à te debeant dimitti, non ambigo. Sed seruando amatori quid respondeat Dominus, quomodo huc ad intelligentiam mysticae lauationis paulatim prouocet, audiamus.

Qui lotus est, inquit, non indiget, nisi ut pedes lauet, sed est mundus totus. Manifeste denunciat, quod lauatio pedum illa remissionem quidem peccatorum designaret: non tamen ea quae semel in baptisinate datur, sed illa potius quae quotidiana fidelium reatus, sine quibus in hac uita non uiuit, quotidiana eius gratia mundantur. Pedes namq; quibus incedentes terram tangimus, indeq; eos à contagio pulueris, sicut reliquū corpus, immunes custodire nequimus, ipsam terrae inhabitationis necessitatem designant: quae in quantum quotidie desides nos & negligentes afficimur, in tantum etiam ut magni quique & summae conuersationis uiri à caelesti, quam maxime diligunt, contemplatione reuocantur, ut si dixerimus, Quia peccatum non habemus, nos ipsos seducamus, & ueritas non sit in nobis.

Qui ergo lotus est, non indiget nisi ut pedes lauet, sed est mundus totus. Quia qui ablutus est fonte baptisimatis in remissionem omnium peccatorum, non indiget rursus, imò non potest eodem modo abluī, sed quotidiana tantum mundanae conuersationis contagia necesse habet, quotidiana sui redemptoris indulgentia tergetur. Est enim toto actionum suarum corpore mundus, exceptis duntaxat ijs, quae menti necessitate curae temporalis adhaeserunt, ob quorum quotidianam fordidationem simul & emundationem quotidie dicimus orantes: Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Verum haec de Apostolis eorumq; similibus dicta sunt, Beati uidelicet & immaculati, qui timentes Dominum ambulantes in uis eius. At nos qui diuini saepe timoris oblitī, iter laeuum incedimus, non illa leui & quotidiana orationum solennitate possumus ab erratum nostrorum forde liberari, sed maior necesse est inquinatio maior orationum, uigiliarum uel ieiuniorum, lachrymarum atq; elemosynarum exercitio purgetur: ipso nimirum interius uestigia cordis nostri mundante, qui sedens in dextera Dei per assumptae habitum humanitatis quotidie interpellat pro nobis. Postquam uerò lauit pedes discipulorum Dominus, accepit uestimenta sua, & cum recubisset, iterum aperuit uerbo ministeriū lauationis, quod eis paulo ante factio necdū scientibus exhibuerat. Quia postquam patiendo in cruce lauacrum nobis remissionis consecrauit, accepit membra iam immortalia quae mortalia posuerat: & cum post

Matth. 6. Luce 11.

Psal. 118.

eis paulo ante factio necdū scientibus exhibuerat. Quia postquam patiendo in cruce lauacrum nobis remissionis consecrauit, accepit membra iam immortalia quae mortalia posuerat: & cum post

post resurrectionem apparuisset discipulis, ac familiariter cum eis esset etiam in conuescendo per dies quadraginta conuersatus, exposuit eis utilitatem suae passionis, cuius eatenus, quia uirtutem mysticam nesciebant, euentum satis timebant.

Si ergo, inquit, laui uestros pedes, Dominus et magister, et uos debetis alter alterius lauare pedes. Quae uidelicet sententia & ad literam & ad mysticum sensum recte accipi, & deuote debet impleri. Ad literam quidem, ut per charitatem seruiamus inuicem, non solum in lauando pedes fratrum, sed etiam in quibuslibet eorum necessitatibus adiuuandis: ad mysticum uero intellectum, ut sicut Dominus nobis peccata poenitentibus dimittit, ita etiam nos peccantibus in nos fratribus dimittit festinemus. Sicut ille lauit nos a peccatis nostris interpellando patrem pro nobis, ita & nos si scimus fratrem nostrum peccare peccatum non ad mortem, petamus ut detur ei uita peccanti non ad mortem. Et sicut Iacobus apostolus admonet, confiteamur alterutrum peccata nostra, & oremus pro inuicem, ut saluemur: sicut ille pro nobis animam suam posuit, sic & nos instante temporis articulo pro fratribus animas ponamus. Sequitur:

Matth. 5. Marc. 11. Ioh. 13. Iacob. 5. Ioh. 13.

uit mandata sua custodiri nimis, ut dirigat ipse uias nostras ad custodiendas iustificationes suas, ipse post custodiam mandatorum suorum ad beatitudinem nos suae perpetuae uisionis inducat Iesus Christus Dominus noster, qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti, per omnia secula seculorum, Amen.

HOMILIARVM QVADRAGESIMALIUM Bedae presbyteri, finis.

Homiliae hyemales Bedae presbyteri de Sanctis.

IN VIGILIIS SANCTI ANDREAE IOANNIS.

In illo tempore stabat Ioannes, et ex discipulis eius duo: et respiciens Iesum ambulantiem, dicit: Ecce agnus Dei: et audierunt eum duo discipuli loquentes, et secuti sunt Iesum. Conuersus autem Iesus, et uidens eos sequentes se, dixit eis: Quid queritis? qui dixerunt ei: Rabbi, quod dicitur interpretatum, Magister, ubi habitas? Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIO.

Tanta ac talis est diuinae scripturae sublimitas, ut non solum uerba, quae a sanctis uel ab ipso Domino dicta referuntur, sed etiam circumstantia rerum, quae simpliciter posita uidentur, spiritualibus sit plena mysterijs. Ecce enim narrante Euangelista, fratres charissimi, audiimus, quia stabat Ioannes, & discipuli eius duo, & respiciens Iesum ambulantiem, dicit: Ecce agnus Dei, statimque cognouimus, imò iam notum ad memoriam reuocauimus, quare Iesum praecursor suus agnum Dei uocauerit: quia uidelicet eum praeteris mortalibus singulariter innocentiem, hoc est, ab omni peccato mundum uo: quia nos sanguine suo redempturum (quia dona sui uelleris sponte largiturum, ex quo uentem nobis nuptialem facere possumus, id est, exempla uiuendi nobis relicta) prauidit, quibus in dilectione calefieri deberemus. Hoc est ergo testimoniū praecursoris Domini, quia facile patet fidelibus cum amoris intimi fomite audientium cordibus infundit. Sed non est putandum, quia sine certi ratione mysterij hoc relaturus euangelista praemiserit, stetit Ioannem cum discipulis, Iesum uero ambulasse, & illi utique ambulasse, ubi sequentibus se discipulis Ioannis mansionem, in qua habitabat ostenderet, ceteraque huiusmodi, quae sequentia lectionis euangelicae commemorant, si enucleatius disculantur,

Amen dico uobis, non est seruus maior domino suo, neque apostolus maior eo qui misit illum. Hoc ideo dixit, quia lauerat pedes seruorum suorum Dominus, & ipse qui misit, eorum quos misit. Apostolus Grace, Latine dicitur missus, ut ostenderet ea quae excelsus fecit humiliter, multo magis humilibus & infirmis humiliter esse facienda. Sed ut hoc in loco spiritualis intellectus commoneret, quia si ipse qui peccatum non fecit, nec inuentus est solus in ore eius, interpellat pro nostris excelsus, multo magis ipsi debeamus orare pro inuicem. Sed et si dimittit nobis ille, cui non habemus quod dimittamus, multo magis oportet nos alterutrum dimittit nobis debita nostra. Quod ipsum Apostolus quoque praecipiens, ait: Estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem sicut & Deus in Christo donauit uobis.

Si haec, inquit, scitis, beati eritis si feceritis ea. Salutaris haec multum nostri Saluatoris, & sedulo est cogitanda sententia: quia beati erimus sciendo coelestia praecipia, si tamen ea quae nouimus, operando sectemur. Qui enim cognita eius mandata seruare negligit, beatus esse non ualet: qui haec uel cognoscere contemnit, multo longius a beatorum sorte secluditur. Congruit his Psalmista, qui mortalium corda perpendens, aequè omnes beatitudinem amare, sed paucos ubi est querere conspicit, ipse quae sit maxima in hac uita hominis beatitudo manifeste protestatus est, dicens: Beati immaculati in uia, qui ambulati in lege Domini. Et ne putaretur haec uia immaculatarum ac beatorum ab imperitis passim & rudibus posse comprehendere, consequenter adiunxit & ait: Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum. Quapropter charissimi rogemus eius clementiam, qui manda-

Si haec, inquit, scitis, beati eritis si feceritis ea. Salutaris haec multum nostri Saluatoris, & sedulo est cogitanda sententia: quia beati erimus sciendo coelestia praecipia, si tamen ea quae nouimus, operando sectemur. Qui enim cognita eius mandata seruare negligit, beatus esse non ualet: qui haec uel cognoscere contemnit, multo longius a beatorum sorte secluditur. Congruit his Psalmista, qui mortalium corda perpendens, aequè omnes beatitudinem amare, sed paucos ubi est querere conspicit, ipse quae sit maxima in hac uita hominis beatitudo manifeste protestatus est, dicens: Beati immaculati in uia, qui ambulati in lege Domini. Et ne putaretur haec uia immaculatarum ac beatorum ab imperitis passim & rudibus posse comprehendere, consequenter adiunxit & ait: Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum. Quapropter charissimi rogemus eius clementiam, qui manda-

Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum. Quapropter charissimi rogemus eius clementiam, qui manda-

tiantur, inuenimus coelestibus redundare mysterijs. Stabat enim Ioannes, & respexit Iesum, quia in magno iam culmine perfectionis animi gressum fixerat, unde iure celsitudinem diuinae maiestatis mereretur intueri. Stabat, quia illa uirtutum arcem conscenderat, a qua nullis tentationum posset improbitatibus deijci. Stabat cum illo & discipuli, quia magisterium eius corde sequebantur immobili.

Et respiciens, inquit, Iesum ambulantiem, dicit: Ecce agnus Dei. Ambulatio Iesu dispensationem incarnationis, qua ad nos uenire, ac nobis exempla uiuendi praebere dignatus est insinuat: sicut mansio eius eternitatem diuinitatis, in qua semper est patri aequalis, aptissime designat. Respicens ergo Iesum ambulantiem Ioannes dicit: Ecce agnus Dei, quia uidens eum inter homines conuersantem, profectumque illis uitae coelestis & factis demonstrantem, & uerbis aperte pronuntiabat, quia non ipse ut putabant, sed ille esset, qui ad redemptionem generis humani a Deo patre missus esset in mundum, ille qui formam innocentiae & patientiae in se credentibus esset daturus, de quo in carne uenturo praecinens propheta dicebat: Sicut ouis ad occisionem ducetur, & sicut agnus coram tonante se sine uoce, sic obmutescet. Et iterum: Ipse autem uulneratus est propter peccata nostra, & liuore eius sanati sumus.

Et audierunt eum duo discipuli loquentes, et secuti sunt Iesum. Testimonium perhibente Ioanne, quia Iesus esset agnus Dei, secuti sunt illum duo discipuli, magis desiderantes ab ipso Iesu, quam a praecursore illius uerbum gratiae percipere, quo & ipsi mererentur in agnorum Dei sorte computari. Bene autem duo discipuli sunt inuenti, qui Dominum primi sequerentur, ut etiam mystice designarent, omnes qui illum perfecte sequerentur, gemina dilectione deuotos esse debere, hoc est, & eiusdem sui redemptoris & fratrum simul amore flagrantis.

Conuersus autem Iesus, et uidens eos sequentes se, dicit eis: Quid queritis? Non potuit ignorare Dominus, quid sequentes se discipuli Ioannis quarerent: sed in eo quod ad illos se sequentes conuertitur, quod ipse prior quid quarerent, interrogat, quod dat eis fiduciam quae uellent rogandi manifeste innotuit, quantum bonis nostris studijs delectetur, quam libenter iter ueritatis inchoantibus ipse auxilium laturus occurrat.

Qui dixerunt ei: Rabbi, quod dicitur interpretatum, magister, ubi habitas? Nolebant transitorie magisterio ueritatis perfrui, sed mansionem potius, in qua habitaret, inquirebant: quatenus & tunc liberior in secreto uerbis illius imbui, & exinde saepius eum possent uisitare plenius instruendi. Vnde & ipse, quia illos bene petentes, quarentes, pulsantes uidit, libens eis secretarium suum serauit arcani, eosque introducens ueritatis euagelicæ rudimentis, quae desiderabant, illustrauit. Nam sequitur:

Dicit eis: Venite, et uidete (Statimque subiungitur) Venerunt et uiderunt ubi maneret, et apud eum manserunt die illo. Quod si altiore sensu libet inspicere, quid nobis agendum, insinuent discipuli in eo quod ad Dominum quidem ambulantiem uenerunt: sed locum continuè, ubi habitaret, inquirebant, admonet utique nos, ut quoties incarnationis eius transitum ad mentem reducamus, sollicito semper eum corde rogemus, ut habitationem nobis aeternae suae mansionis, quae est apud patrem, ostendere dignetur, dicentes cum Moysè: Domine, ostende nobis gloriam tuam. Quia autem ipse discipulos uenire, & ubi maneret, uidere praecipit, uirtutum profectio studium, quibus ad aeterna gaudia perueniamus, subeundum nobis ostendit. Venire etenim post Iesum, est ut mansionem eius uidere possimus, bonis operibus, quae ipse praemodum strauit, insistere, horumque quotidianis profectibus ad celsitudinem diuinae uisionis attingere.

Venerunt, inquit, et uiderunt ubi maneret, et apud eum manserunt die illo: hora autem erat quasi decima. Quia lex in decem praecipis data est, solet in denario numero perfectio legis indicari. Bene ergo decima hora uenerunt discipuli, ut mansionem Iesu uiderent: quia nimirum necesse est, ut qui Deum uidere desiderat, Dei se madatis humiliter subdat: quicquid luce diuinae contemplationis postmodum frui appetit, prius adiuuante Domino decalogum legis per opera lucis, quasi decem horas diei sole illustrante compleat. Et illi quidem die illo manentes apud Dominum, felicissima ueritatis speculatione uesperam expectabant. At uero omnes electi post operum bonorum perfectionem, post impleta legis Dei praecipia, perpetuum & nulli fini obnoxium diem sunt cum illo acturi: illum uidelicet quem uidere desiderans propheta cantabat, Quia melior est dies una in atrijs tuis super millia.

Erant autem Andreas frater Simonis Petri, unus ex duobus qui audierant ab Ioanne, et secuti fuerant eum. Inuenit hic primum fratrem suum Simonem, et dicit ei: Inuenimus Messiam, quod est interpretatum, Christus. Et adduxit eum ad Iesum. Andreas Dominum quem inuenit, etiam fratri Simonis sequendum euangelizat: quia hoc est uerè Dominum inuenire, uera illius dilectione seruire, fraternae quoque salutis curam gerere. Ille enim perfecte conditoris sui ducatum sequitur, qui etiam proximi quantum ualet, habere comitatum nititur. Inuenimus, inquit, Messiam, quod est interpretatum, Christus. Messias idem est, quod Christus: sed Messias Hebraeo sermone, Christus dicitur Graeco: Latine autem unctus interpretatur. Vnde & chrisma Graecè, Latine unctio dicitur. Christus autem, id est, unctus appellatur Dominus, quia sicut Petrus ait, Vnxit eum Deus spiritu sancto & uirtute. Vnde etiam Psalmista in eius laude loquitur: Vnxit te Deus, Deus tuus, oleo laticiae praefectibus tuis. Confortes autem eius nos uocat, qui ad accipiendam spiritus sancti gratiam in baptismo etiam chrismate uisibili perungimur, & a Christi nomine Christiani uocamur. Sed ille praefectus tuis, non ad mensuram dat Deus spiritum, sed omnia dedit in manu eius. Nam de confortibus eiusdem unctionis dicit Apostolus: Vnicuique autem nostrum

Erant autem Andreas frater Simonis Petri, unus ex duobus qui audierant ab Ioanne, et secuti fuerant eum. Inuenit hic primum fratrem suum Simonem, et dicit ei: Inuenimus Messiam, quod est interpretatum, Christus. Et adduxit eum ad Iesum. Andreas Dominum quem inuenit, etiam fratri Simonis sequendum euangelizat: quia hoc est uerè Dominum inuenire, uera illius dilectione seruire, fraternae quoque salutis curam gerere. Ille enim perfecte conditoris sui ducatum sequitur, qui etiam proximi quantum ualet, habere comitatum nititur. Inuenimus, inquit, Messiam, quod est interpretatum, Christus. Messias idem est, quod Christus: sed Messias Hebraeo sermone, Christus dicitur Graeco: Latine autem unctus interpretatur. Vnde & chrisma Graecè, Latine unctio dicitur. Christus autem, id est, unctus appellatur Dominus, quia sicut Petrus ait, Vnxit eum Deus spiritu sancto & uirtute. Vnde etiam Psalmista in eius laude loquitur: Vnxit te Deus, Deus tuus, oleo laticiae praefectibus tuis. Confortes autem eius nos uocat, qui ad accipiendam spiritus sancti gratiam in baptismo etiam chrismate uisibili perungimur, & a Christi nomine Christiani uocamur. Sed ille praefectus tuis, non ad mensuram dat Deus spiritum, sed omnia dedit in manu eius. Nam de confortibus eiusdem unctionis dicit Apostolus: Vnicuique autem nostrum

Erant autem Andreas frater Simonis Petri, unus ex duobus qui audierant ab Ioanne, et secuti fuerant eum. Inuenit hic primum fratrem suum Simonem, et dicit ei: Inuenimus Messiam, quod est interpretatum, Christus. Et adduxit eum ad Iesum. Andreas Dominum quem inuenit, etiam fratri Simonis sequendum euangelizat: quia hoc est uerè Dominum inuenire, uera illius dilectione seruire, fraternae quoque salutis curam gerere. Ille enim perfecte conditoris sui ducatum sequitur, qui etiam proximi quantum ualet, habere comitatum nititur. Inuenimus, inquit, Messiam, quod est interpretatum, Christus. Messias idem est, quod Christus: sed Messias Hebraeo sermone, Christus dicitur Graeco: Latine autem unctus interpretatur. Vnde & chrisma Graecè, Latine unctio dicitur. Christus autem, id est, unctus appellatur Dominus, quia sicut Petrus ait, Vnxit eum Deus spiritu sancto & uirtute. Vnde etiam Psalmista in eius laude loquitur: Vnxit te Deus, Deus tuus, oleo laticiae praefectibus tuis. Confortes autem eius nos uocat, qui ad accipiendam spiritus sancti gratiam in baptismo etiam chrismate uisibili perungimur, & a Christi nomine Christiani uocamur. Sed ille praefectus tuis, non ad mensuram dat Deus spiritum, sed omnia dedit in manu eius. Nam de confortibus eiusdem unctionis dicit Apostolus: Vnicuique autem nostrum

Dicit eis: Venite, et uidete (Statimque subiungitur) Venerunt et uiderunt ubi maneret, et apud eum manserunt die illo. Quod si altiore sensu libet inspicere, quid nobis agendum, insinuent discipuli in eo quod ad Dominum quidem ambulantiem uenerunt: sed locum continuè, ubi habitaret, inquirebant, admonet utique nos, ut quoties incarnationis eius transitum ad mentem reducamus, sollicito semper eum corde rogemus, ut habitationem nobis aeternae suae mansionis, quae est apud patrem, ostendere dignetur, dicentes cum Moysè: Domine, ostende nobis gloriam tuam. Quia autem ipse discipulos uenire, & ubi maneret, uidere praecipit, uirtutum profectio studium, quibus ad aeterna gaudia perueniamus, subeundum nobis ostendit. Venire etenim post Iesum, est ut mansionem eius uidere possimus, bonis operibus, quae ipse praemodum strauit, insistere, horumque quotidianis profectibus ad celsitudinem diuinae uisionis attingere.

Exod. 30. **Leuit. 8.** nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Vocabantur autem Christi, & sacerdotes in lege & reges, in figuram nimirum eiusdem uiri regis, & pontificis magni, Domini ac Saluatoris, in cuius typo etiam materialiter linebantur oleo. Non solum autem illi, sed & nostri temporis fideles, ut a Christo Christiani, ita etiam ab ipsa sacri christi unctio, & ab ipsa spiritus sancti gratia, qua consecrantur, Christi recte nuncupantur, propheta teste qui ait: Existi in salutem populi tui, ut saluos facias Christos tuos. Exiit quippe in salutem populi sui, ut saluos faciat Christos suos, qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de caelis, & incarnatus est, ut spirituali gratia perueniret ac sanatos sui sancti nominis donaret esse participes. Sequitur:

Intuitus autem eum Iesus, dixit: Tu es Simon filius Ioanna. Intuitus est Simonem Iesus, non exterioribus solum oculis, sed & interno diuinitatis intuitu, iuxta illud beati Samuelis: Homo uidet in facie, Deus autem intuetur cor. Vidit cordis eius simplicitatem, uidit animi sublimitatem, cuius merito cum deus esset praefereendus ecclesiae. Vidit, quia uocatum Andrea seruente ad se amore peruolauerit: ideoque uenientem mox familiari affatur eloquio, Tu es, inquit, Simon filius Ioanna. Nec magnum est Domino uocabulum cuiuslibet hominis uel patris eius dicere, qui omnium sanctorum nomina scripta tenet in caelo: sed positurus discipulo nomen meriti sublimitatis, daturus uocabulo, quod totius ecclesiae praesuli congrueret, primum uoluit ostendere, quia quod a parentibus acceperat nomen, etiam ipsum significatione uirtutis non careret. Simon ergo obediens, Ioanna dicitur Domini gratia. Tu es Simon filius Ioanna, tu es obediens filius gratiae Dei. Et merito ille obediens nomine ceteretur, qui & prius inuitatum Andrea mox Dominum uidere curauit: & post modum cum ipse Dominus eum ad discipulatum uocaret, statim eum eodem Andrea, quem pariter uocauit relictis rebus, quorum usu uidebat, eum sequi non distulit. Vnde & Andrea quoque nomen uerum mentis eius imaginem praefert. Andreas namque Graece, Latine dicitur uirilis. Et illi libenter Dominum uel ad praedicationem Ioannis, uel ad ipsius Domini infusionem sequendo ad eorum se sorte pertinere docet, qui temporalia quae possident, fortiter aeternorum amore continent: qui credentes uidere bona Domini in terra uiuentium, donec haec percipiant, expectare Dominum cum psalmista, & uiriliter agere, ac cor suum confortare contendunt. Quod autem Simon filius fuit Ioanna, id est gratiae Dei, aperte demonstrat: quia quicquid deuotae obediens Domino impedit, quicquid merito obediens praemium perennis a Domino recepit, totum hoc nimirum prauehente se gratia superne pietatis, ut habere posset, accepit. Ecce audistis, fratres carissimi, quare primus apostolorum prius Simon dicitur & mysterio filius sit Ioanna: restat perscrutari, quid arcani contineat nomen, quod eum denuo Saluator appellauit. Tu, inquit, uocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. Neque uero Petri uocabulo, quasi Hebreo uel Sy-

ro aliam interpretationem querere oportet: sed per certo nosce, quia idem Graece & Latine Petrus, quod Syriace Cephas significat, & in utraque lingua nomen a petra deriuatum est. Vocatur autem Petrus ob firmitatem fidei: uocatur Petrus ob inuincibile robur mentis: uocatur Petrus, quia illi solidissime petre, de qua Apostolus ait, Petra autem erat Christus, unica deuotione adhaesit. Hinc est enim, quod eadem petra, uidelicet Christus, cum interrogaret discipulos suos, quem eum dicerent esse, ac Petrus responderet, dicens, Tu es Christus, filius Dei uiuunt, continuo pura eius confessione iuxta utriusque nominis significantiam digna remuneratione donauit: sed & ipsa Petri appellatio quid in se sacramenti gestaret, aperuit. Primum namque ait de Simone: Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui in caelis est: ac deinde subiunxit de Petro, Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam. Tu es, inquit, Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam: tu es Petrus, & super hanc petram, a qua tu nomen accepisti, hoc est, super me ipsum aedificabo ecclesiam meam: super hanc fidei perfectionem, quam tu confessus es, aedificabo ecclesiam meam, a cuius societate confessionis quisque deuiauerit, quamuis sibi magna uideatur agere, ad aedificum ecclesiae meae non pertinet. Petrus igitur a firma petra, uidelicet Christo, quem ardentem amauit, nomen accepit. Christus etenim uocatur petra, quia inextinguibile ad se confugientibus praesidium tribuit: quoniam sperantes in se ab antiqui hostis insidijs munitos reddit & tutos. Nec pretereundum est, quod ob hoc quoque Dominus petra uocatur, quia spiritualium nobis charismatum flueta ministrat, quae sacrosancta nos sui sanguinis comunione purificat. Quod facilius intelligitur, & iucundius forte retinebitur, si ad memoriam reuocetur, quae sit iuxta historiam petra, de qua Apostolus mystice, quia Christum significaret, exponit. Liberatus namque Aegyptia seruitute populus, per mare rubrum uenit in desertum, in quo per annos 40. donec ad terram repromissionis ueniret, iter agebat. Qui quodam tempore fame ac siti fatigatus, in eremo clamauit ad Moysen. At Dominus orate Moysen, sicut scriptum est, pluit illis manna, madducare panem caeli dedit eis. Rursus quoque precepit Moysi, ut percuteret uirga petram. Quod dum faceret, exiit aqua, & bibit populus. Vnde dicitur in psalmo. Quoniam percussit petram, & fluxerunt aquae. Nos ergo, fratres carissimi, nos sumus populus dei, qui Aegyptiae seruitutis iugum per mare rubrum liberati euasimus: quae per aquam baptismi remissionem peccatorum, quam nos premebant, accepimus: nos qui inter grunas uitae praesentis, quasi in siccitate eremi promissum nobis patriae caelestis expectamus ingressum: in qua uidelicet eremo siti periclitamur, et fame spiritali deficiamus, si non redemptoris nostri nos dona confirmet, si non incarnationis eius sacramenta renouet. Ipse est enim manna, quod nos uictu caelesti, ne in huius seculi itinere deficiamus, recreat: ipse petra quae spiritalibus, nos donis inebriat, quod ligno crucis percussa poculum nobis uitae suo de-

10. **10. 11. 12.** latere manauit. Vnde dicit in Euangelio: Ego sum panis uitae. Qui uenit ad me, non esuriat: & qui credit in me, non sitiet unquam. Et congruenti fati figurarum ordine primum populus per mare saluatus est, ac sic ad cibum mannae atque ad petram mystici potus peruenit: quia primum quidem aqua nos regenerationis abluit, ac deinde ad participationem sacri altaris, ubi redemptoris nostri carni ac sanguini communicemus, transmittit. Haec de mysterio petre spiritualis, a qua & primus pastor ecclesiae nomen accepit, & in qua totius sanctae ecclesiae fabrica immobilis & inconcussa persistit, & per quam ipsa ecclesia nascitur ac nutritur, latius exponendo dicere libuit: quia solent arctius multo & aliquando dulcius in herere cordibus audientium ea quae figuratum antiquitate praemissa, sic demum noua spiritaliter explanatione dilucidantur, quam quae sine ullis figurarum exemplis simpliciter tantum narratione credenda uel agenda monentur. Curemus autem fratres charissimi, ut huius petrae praesidio semper adherentes nulla labentium rerum contrarietate terrente, nulla blandiente serenitate, a fidei firmitate diuellamur. Neglectis delicijs temporalibus, sola nos in praesenti redemptoris nostri dona caelestia delectent, sola inter aerumnas seculi spes uisionis illius consoletur. Reclamamus seculi egregium Dauid prophetae & regis exemplum, qui cum in tantis regni affluentijs, honoribus ac diuitijs nullum animae suae solatium possent inuenire, tandem ad superna desideria erecto mentis intuitu memor fuit Dei, & delectatus est. Ut quae ad eandem eius uisionem peruenire mereamur, obstacula uitiorum, quae hanc impedire solent, satagamus a nostro & corpore & opere excludere. Neque enim ad eum nisi rectis operum gressibus peruenitur, neque facies eius munda nisi a mundis corde uideatur. Beati autem mundo corde, quoniam ipsi Deum uidebunt. Quod ipse nobis praestare dignetur, qui promittere dignatus est Iesus Christus Deus & Dominus noster, qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti per omnia secula seculorum, Amen.

IN DIE SANCTI ANDRAEAE.
Marc. 1. Matth. 4. Lucae 5.

In illo tempore praeteritis Iesus secus mare Galilee, uidit Simonem, & Andream fratrem eius, mittentes retia in mare. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Isti primi uocati sunt, ut Dominum sequerentur. Piscatores & illiterati mittuntur ad praedicandum, ne fides credentium non in uirtute Dei, sed eloquentia atque doctrina putaretur. Quae autem potest, quomodo binos uocauerit de nauiculis piscatores: primum Petrum & Andream, deinde progressus paululum alios duos filios Zebedae, sicut narrat Matthaeus & Marcus, cum Lucas dicat ambas eorum nauiculas impletas magna illa captura piscium, sociosque Petri com-

memoret Iacobum & Ioannem filios Zebedae uocatos ad adiutandum, cum retia plena extra here non possent, simulque miratos tantam multitudinem piscium quae capta erat, & eum Petro tantum dixisse: Noli timere, ex hoc iam homines eris capiens, simul cum tamen subductis ad terram nauibus, securos fuisse. Vnde & intelligendum est, hoc primum esse factum, quod Lucas insinuat, nec tunc eos a Domino uocatos, sed tantum Petro fuisse praedictum, quod homines esset capturus. Quod non ita dictum est, quasi iam pisces nunquam esset capturus: nam & post resurrectionem Domini legimus esse piscatos. Dicitur est ergo, quod deinceps capturus esset homines: non dictum est, quod iam non esset capturus pisces. Vnde datur secundum Lucam intelligi, eos ad capturam piscium ex more remeasse, ut postea fieret, quod Mattheus & Marcus narant, quando eos binos uocauit, & ipse iussit ut eum sequerentur, primum duobus Petro & Andream, deinde alijs Zebedae duobus filijs. Tunc enim non subductis ad terram nauibus tanquam cura redeundi, sed ita eum secuti sunt, tanquam uocantem ac iubentem ut sequerentur.

IN DIE SANCTI NICOLAI. Lucae 19.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, accipere sibi regnum, & reuertit. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Quoniam discipuli supra audita Domini passionis uel resurrectionis Hierosolymis impenda, non intelligebant quae dicebantur, existimantes continuo regnum Dei esse uenturum: hanc eorum ignorantiam illuminans ostendit se primum sui regni fidem toto orbe dispersurum, ac sic in fine mundi iudicem omnium seculorum regemque uenturum.

Dixit ergo: Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, accipere sibi regnum, & reuertit. Homo nobilis ille est, cui cecus supra clamabat: Fili Dauid miserere mei. Et uenienti Hierosolymam concinebant: Hosanna filio Dauid, benedictus qui uenit in nomine Domini, rex Israel, longinqua regione, ecclesia est ex gentibus, de qua eodem homini nobili qui loquitur: Ego autem constitutus sum rex ab eo, dicitur a patre, Postula a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terrae. Quae uidelicet hereditas ac possessio, bifaria ratione regio longinqua uocatur: uel quia a finibus terrae clamat ad Dominum, uel quia longe est a peccatoribus salus. Et cum Deus ubique sit praesens, longe tamen ab eorum sensu qui idola colunt, Deus uerus abest. Sed qui erant longe, facti sunt prope in sanguine Christi.

Vocatis autem seruis dedit illis decem minas. Denarius numerus ad legem pertinet propter decalogum.

Vocat igitur paterfamilias decem seruos, quia elegit discipulos per literam legis imbutos: dat eis decem minas, quia dicta legis spiritaliter intelligenda reuelat. Post passionem quippe resurrectionemque suam aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas. Mina namque quam Graeci manan uocant, centum drachmis appenditur. Et omnis scripturae sermo quia uitae caelestis perfectionem suggerit, quasi numeri centenarii pondere fulgescit.

Luc. 24.

Psal. 80.

Ioan. 15.

Act. 4.

Ioan. 18.

Ioan. 21.

Deut. 13.

Et ait illis: *Negotiamini dum uenio.* Verba, inquit, legis ac prophetarum mystica interpretatione discussa populis offerte, atque ab eis fidei confessionem morumque probitatem recipite. Iuxta quod psalmista suis auditoribus praecipit, dicens: *Sumite psalmum, & date tympanum, hoc est, laudem praedicationis in cordis intentione percipite, & deuotionem operis in carnis castigatione adhibete.* Tympanum quippe, est pellis in ligno extensa: pellis uero in ligno extensa, caro est nostra, ad exemplum Dominicae crucis afflictata.

Ciues autem eius oderant eum, & miserunt legationem post illum, dicens: *Nolumus hunc regnare super nos.* Ciues impios Iudaeos dicit, de quibus alibi protestatur: *Nunc autem & uiderunt, & oderunt & me, & patrem meum.* Qui non solum praesentem usque ad mortem crucis oderant, sed etiam post resurrectionem eius immiserunt persecutionem Apostolis, & praedicationem regni caelestis spreuerunt.

Et factum est, ut rediret accepto regno. Significat tēpus quando in manifestissima & eminentissima claritate uenturus est, qui eis humilis apparuit cum diceret: *Regnum meum non est de hoc mundo.*

Et iussit uocari seruos, quibus dedit pecuniam, ut sciret quantum quisque negociatus esset. Ut sciret, inquit, Domine, tu omnia scis: sed sciret dicit, scire omnes faceret. Tunc enim omnium opera & cogitationes palam omnibus ostenduntur, quomodo in Deuteronomio: *Tertat, inquit, uos Dominus Deus uester, ut sciat si diligitis eum, hoc est, scire faciat.* Nemo sane arbitretur eos solummodo, quibus gratia praedicandi data est, non autem & eos quibus praedicatum est ad iudicium tunc esse uocandos. Ipsi sunt enim pecunia, quam boni serui acquirere mercando: quinetiam sciat eos quosque, quibus nunquam est praedicatum, ibidem adesse damnandos, de quibus infra dicemus.

Venit autem primus, dicens: *Domine, mina tua decem minas acquisiuit.* Primus seruus, ordo doctorum est in circuncisionem missorum, qui unam minam negociatus accepit: quia unum Dominum, unam fidem, unum baptismum, unum Deum predicare missus est. Sed haec eadem mina decem minas acquisiuit, quia populum sub lege constitutum, sibi met decendo sociauit.

Et ait illi: *Euge serue bone, quia in modico fuisi fidelis, eris potestatem habens supra decem ciuitates.* In modico seruus est fidelis, quia non adulterat uerbum Dei, sed sicut ex Deo coram Deo in Christo loquitur.

1. Cor. 4.

2. Cor. 2.

1. Cor. 13.

Quicquid enim in praesenti percipimus donorum, in comparatione futurorum perpauca est & modicum, quia ex parte cognoscimus,

& ex parte prophetamus: cum autem uenerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est. Ciuitates autem decem sunt, animae per legis uerbum ad gratiam euangelij uenientes: quibus iure tunc glorificandus ille praepositus, qui eis pecuniam uerbi, dignae Deo commodaue- rit. Vnde quidam negociator egregius, ciuitates quibus praerat, hoc est, animas quas regendas acceperat, alloquens: *Quae est, spes nostra aut gaudium, aut corona gloriae.* Nonne uos ante Dominum Iesum?

Et alter uenit, dicens: *Domine, mina tua fecit quinque minas.* Seruus iste coetus est eorum, qui praepotio euangelizare missi sunt, cui Dominus ad praedicandum eunti, unam minam, hoc est, unam eademque fidem, quae & circuncisioni credita est, praestiterat. Sed haec quinque minas fecit, quia gentes corporis sensibus ante mancipatas ad fidei euangelicae gratiam conuertit.

Et huic ait: *Et tu esto supra quinque ciuitates.* Hoc est, ex earum quas imbueras animarum fide & conuersione, magnus sublimisque fulgeto. De quibus mystice dicit Esaias: *In die illa erunt quinque ciuitates in terra Aegypti, loquentes lingua Chanaan.* Quinque enim ciuitates in terra Aegypti, quinque sunt corporis sensus, quibus in hoc mundo utimur, uidelicet uisus, auditus, gustus, olfactus & tactus. Et qui uiderit uerum, ne audiat pauperem, qui auertit aures suas ad concupiscendam eam, qui inebriatur uino in quo est luxuria, qui coronare se gaudet rosis ante, quam marcescant, cuius sanguine plena sunt manus, & dextera repleta est muneribus, huius quinque ciuitates loquuntur lingua Aegypti, id est, uniuersi sensus faciunt opera tenebrarum, Aegyptus enim tenebras sonat. At qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos ne uideat malum, qui gustat & uidet, quam suauis est Dominus, qui castigat corpus suum, & seruituti subijcit: qui potest dicere cum Apostolo Christi, *Bonus odor sumus Deo, huius ciuitates loquuntur lingua mutata, quod interpretatur Chanaan.* Et qui eas a tenebris docendo commutauerit, recte quinque ciuitatibus praefici mereatur: quia non de suis tantum, sed & de auditorum suorum, quos ad lucem uocauit, profectibus honoratur.

Et alter uenit, dicens: *Domine, ecce mina tua, quam habui repositam in sudario.* Timui enim te, quia homo austerus es: tollis quod non posuisti, & metis quod non seminasti. Seruus qui negociatus iustus acceptam Domini pecuniam in sudario reposuit, ostendit eos qui ad praedicandum idonei, praedicationis officium iubente Domino per ecclesiam uel saltem suscipere, uel susceptum digne gerere detrectant. Pecuniam quippe in sudario ligare, est percepta dona sub ocio lenti torporis abscondere. Sunt enim homines hac sibi peruersitate blandientes, ut dicant, Sufficit ut de se unusquisque rationem reddat. Quid opus est alijs praedicare, ut etiam de ipsis rationem reddere quisque cogatur: cum apud Dominum etiam illi sint inexcusabiles, quibus lex data non est, neque audito euangelio dormierunt, quia

1. Thess. 2.

Esai. 19.

Math. 5.

Tob. 4.

Sapient. 2.

Ephes. 5.

Esai. 5.

Psal. 25.

Esai. 33.

Psal. 13.

2. Cor. 2.

1. Cor. 9.

quia per creaturam poterant creatorem agnoscere: Hoc est enim quasi metere ubi non seminauit, id est, eos etiam impietatis reos tenere, quibus uerbum legis aut euangelij non ministratum est. Hoc autem ueluti periculum iudicij deuitantes, pigro languore a uerbi ministracione conuiescunt, & hoc est quasi in sudario ligare quod acceperunt.

Dicit ei: *De ore tuo te iudico serue nequam.* Seruus nequam uocatur, quia & piger ac deses est ad exercendum negocium, & procax ac superbus ad accusandum Domini iudicium.

Sciebas quod ego austerus homo sum, tollens quod non posui, & metens quod non seminavi: & quare non dedisti pecuniam meam ad mensam? Quod putauerat se pro excusacione dixisse, in culpam propriam uertitur. Si, inquit, durum & crudelem esse me noueras, & aliena sectari, ibique metere ubi non seuerim, quare non tibi istiusmodi cogitacione inculsit timorem, ut scires me mea diligentius quaesiturum, & dares pecuniam meam siue argentum ad mensam? Vtrunque enim *εργον* Graecus sermo significat. Eloquia Domini, inquit, eloquia casta, argentum igne examinatum. Pecuniam ergo & argenti praedicatione euangelij est, & sermo diuinus qui dari debuit ad mensam, hoc est, promptis paratisque fidelium cordibus intimari. Ad quam uidelicet mensam, id est, auditorum mentem, non alia quam Dominica est deferenda pecunia, ut omnis sermo docentis scripturae sensum sequatur. Nam quod Dominus non quamlibet pecuniam, sed suam dicit nummulatijs esse scenerandam, exponit apostolus, dicens: *Si quis loquitur quasi sermones Dei.*

Et ego ueniens cum uisuris uicis, exegissim illud? Qui uerbi pecuniam a doctore percipit, emitque credendo, necesse est eam cum uisuris soluat operando, ut quod auditu didicit, exequatur & actu. In usura quippe pecunia etiam non data recipitur. Vel certe de accepto uerbi scenore usuras soluit, qui ex ea quod audit, etiam alia studet intelligere, quae necdum ex praedicatorio ore didicit.

Et astantibus dixit: *Auferte ab illo minam, & date illi qui decem minas habet.* Et dixerunt ei: *Domine, habet decem minas.* Recte amittit collatam gratiam, quam praedicatione alijs communicare neglexit, ut ei augeatur qui inde laborauit. Iuxta quod angelo Ephesi ecclesiae dicitur: *Et mouebo caedelabrum tuum de loco suo, nisi poenitentiam egeris.* Et cum regium christma, quod superbiendo Saul amisit, Dauid obediendo promeruit, Spiritus, inquit, domini discessit a Saul, & directus est in Dauid a die illa, & deinceps. Quod uero ablata a neque seruo mina ei, qui decem minas habebat, dari iusta est, mystice, ut reor indicat, intrante plenitudine gentium omnem Israel saluum futurum, & tunc abundantiam gratiae spiritalis, quam modo nos tepenter exercemus, illius populi doctoribus esse conferendam.

Dico autem uobis, quia omni habenti dabitur: ab eo autem qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo. Haec ad superiora sententia respicit, docens & illum posse amittere munus Dei, qui habens non habet: id

est, non utitur, & in eo augeri qui habes habet, hoc est, bene utitur. Quae gratiarum mutatio quoniam in hac uita geri solet, notandum quod illud Domini redeuntis, examen etiam nunc ex parte celebratum, sed tunc est uniuersaliter implendum. Quotidie namque accepto a patre regno redit, quia peregrinantis in terra ecclesiae semper statum conspicit: quotidie in tanto fidelium seruorum numero huius pecuniam negociatione commodat, in altero modum consummat, operis examinatur: hunc fideliter prudenterque laborantem amplioris gratiae munere donat, illum desidias molles & marcida luxu ocia ferantem, & eo quod dederat, priuat. Verum uniuersali manifestato iudicio, quod dictum quoque terribile est, multi qui ad docendum uidebantur idonei, ob negligentiae suae noxam inter indoctos reputabuntur. At alij simpliciores fratres, & elementorum penitus ignari ob conuersationis tamen eximia deuotionem inter apostolicos doctores praemia summa percipient. Qui enim recipit prophetam in nomine prophetae, mercedem prophetae accipiet.

Verum tamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, & interficite ante me. Impietatem Iudaeorum uel omnium reproborum ad Christum conuerti nolentium significat in die iudicij puniendam, ut per duos fideles seruos utriusque populi doctores, per decem & quinque minas idem credentes populi, per seruum nequam malicatholici, per inimicos qui eum super se regnare noluerunt, impietas eorum qui uerbum fidei aut nunquam audire aut male interpretando corrumpere maluerunt: per mesionem turis non seminatis, eorum etiam quos uerbum Dei nec audire contigit, disculsio lignetur. Quibus quinque personis omne genus humanum, quod in die iudicij futurum est, exprimitur.

IN FESTO CONCEPTIONIS MARIE. Homilia eiusdem inuenies in Natali beatae Mariae uirginis.

IN GALLI CANTU NATALIS Domini. Lucae secundo.

IN ILLO TEMPORIS EXIST EDICTUM A CAESARE AUGUSTO, UT DESCRIBERETUR UNIUSERSUS ORBIS. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

AVDTUIMUS ex lectione Euangelica, fratres charissimi, quia nascituro in mundum redemptore, mundi Deo & Domino nostro Iesu Christo existit edictum a Caesare Augusto, qui tunc mundani regni apicem tenebat, ut mundus describeretur. Quod non casu contigisse putandum est, sed certissima dispensatione eiusdem nostri redemptoris intelligendum esse prouisum. Ipse etenim mediator Dei & hominum, sicut matrem sibi diuinitus, quam uoluit prouidit, de qua nasceretur, quando uellet humanitus: ita etiam

est, non utitur, & in eo augeri qui habes habet, hoc est, bene utitur. Quae gratiarum mutatio quoniam in hac uita geri solet, notandum quod illud Domini redeuntis, examen etiam nunc ex parte celebratum, sed tunc est uniuersaliter implendum. Quotidie namque accepto a patre regno redit, quia peregrinantis in terra ecclesiae semper statum conspicit: quotidie in tanto fidelium seruorum numero huius pecuniam negociatione commodat, in altero modum consummat, operis examinatur: hunc fideliter prudenterque laborantem amplioris gratiae munere donat, illum desidias molles & marcida luxu ocia ferantem, & eo quod dederat, priuat. Verum uniuersali manifestato iudicio, quod dictum quoque terribile est, multi qui ad docendum uidebantur idonei, ob negligentiae suae noxam inter indoctos reputabuntur. At alij simpliciores fratres, & elementorum penitus ignari ob conuersationis tamen eximia deuotionem inter apostolicos doctores praemia summa percipient. Qui enim recipit prophetam in nomine prophetae, mercedem prophetae accipiet.

Verum tamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, & interficite ante me. Impietatem Iudaeorum uel omnium reproborum ad Christum conuerti nolentium significat in die iudicij puniendam, ut per duos fideles seruos utriusque populi doctores, per decem & quinque minas idem credentes populi, per seruum nequam malicatholici, per inimicos qui eum super se regnare noluerunt, impietas eorum qui uerbum fidei aut nunquam audire aut male interpretando corrumpere maluerunt: per mesionem turis non seminatis, eorum etiam quos uerbum Dei nec audire contigit, disculsio lignetur. Quibus quinque personis omne genus humanum, quod in die iudicij futurum est, exprimitur.

IN FESTO CONCEPTIONIS MARIE. Homilia eiusdem inuenies in Natali beatae Mariae uirginis.

IN GALLI CANTU NATALIS Domini. Lucae secundo.

IN ILLO TEMPORIS EXIST EDICTUM A CAESARE AUGUSTO, UT DESCRIBERETUR UNIUSERSUS ORBIS. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

AVDTUIMUS ex lectione Euangelica, fratres charissimi, quia nascituro in mundum redemptore, mundi Deo & Domino nostro Iesu Christo existit edictum a Caesare Augusto, qui tunc mundani regni apicem tenebat, ut mundus describeretur. Quod non casu contigisse putandum est, sed certissima dispensatione eiusdem nostri redemptoris intelligendum esse prouisum. Ipse etenim mediator Dei & hominum, sicut matrem sibi diuinitus, quam uoluit prouidit, de qua nasceretur, quando uellet humanitus: ita etiam

est, non utitur, & in eo augeri qui habes habet, hoc est, bene utitur. Quae gratiarum mutatio quoniam in hac uita geri solet, notandum quod illud Domini redeuntis, examen etiam nunc ex parte celebratum, sed tunc est uniuersaliter implendum. Quotidie namque accepto a patre regno redit, quia peregrinantis in terra ecclesiae semper statum conspicit: quotidie in tanto fidelium seruorum numero huius pecuniam negociatione commodat, in altero modum consummat, operis examinatur: hunc fideliter prudenterque laborantem amplioris gratiae munere donat, illum desidias molles & marcida luxu ocia ferantem, & eo quod dederat, priuat. Verum uniuersali manifestato iudicio, quod dictum quoque terribile est, multi qui ad docendum uidebantur idonei, ob negligentiae suae noxam inter indoctos reputabuntur. At alij simpliciores fratres, & elementorum penitus ignari ob conuersationis tamen eximia deuotionem inter apostolicos doctores praemia summa percipient. Qui enim recipit prophetam in nomine prophetae, mercedem prophetae accipiet.

Verum tamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, & interficite ante me. Impietatem Iudaeorum uel omnium reproborum ad Christum conuerti nolentium significat in die iudicij puniendam, ut per duos fideles seruos utriusque populi doctores, per decem & quinque minas idem credentes populi, per seruum nequam malicatholici, per inimicos qui eum super se regnare noluerunt, impietas eorum qui uerbum fidei aut nunquam audire aut male interpretando corrumpere maluerunt: per mesionem turis non seminatis, eorum etiam quos uerbum Dei nec audire contigit, disculsio lignetur. Quibus quinque personis omne genus humanum, quod in die iudicij futurum est, exprimitur.

IN FESTO CONCEPTIONIS MARIE. Homilia eiusdem inuenies in Natali beatae Mariae uirginis.

IN GALLI CANTU NATALIS Domini. Lucae secundo.

IN ILLO TEMPORIS EXIST EDICTUM A CAESARE AUGUSTO, UT DESCRIBERETUR UNIUSERSUS ORBIS. Et reliqua.

Matth. 10.

1. Tim. 2.

tempora diuinitatis, que uoluit elegit: imò ipse ea qualia uoluit esse, donauit, talia uidelicet in quibus sopito turbine bellorum, noua pacis trā quillitas totum contegeret orbem. Quod enim maius in hac uita potuit esse pacis iudiciū, quā ab uno homine orbem describi uniuersum, atq; unius census numismate concludi: Matrē quippe elegit uirginem, quia non aliter Dei filium nasci in carne, quā de intemerata genitrice decebat. Tempus quando nasceretur summā pacis elegit, quia hæc nimirum ei nascendi in mundo causa fuit, ut genus humanum ad supernā pacis dona reduceret. Hinc etenim scriptū est: Ipse est pax nostra, qui fecit utraq; unum: id est, qui de angelis & hominibus unam Dei domum pius mediator & reconciliator instituit. Pacis temporibus natus est Dominus noster, ut etiam statu temporis ipsum esse se doceret, de quo præmissa prophetia dicebat: Multiplicabitur eius imperium, & pacis nō erit finis. Vnde bene idem propheta alias, cum incarnationis illius ac nostræ redemptionis sacramenta mystico sermone descripsisset, dicens: Et erit in nouissimis diebus preparatus mons domus Domini in uertice montium, & eleuabitur super colles, & fluent ad eum omnes gētes. serenitatē quoq; pacis, quæ tunc esset futura, manifeste designauit, subiiciens: Et constabunt gladios suos in uomeres, & læceas suas in falces. Non leuabit gēs contra gentem gladium, nec exercebūtur ultra ad prælium. Propter quod & mox exhortando subiunxit: Domus Iacob uenite, & ambulemus in lumine Domini. Præmisit ergo tempora pacis, & sic apparens in carne ipse autor pacis & temporum cōditor, primò domui Iacob, id est, plebi Israelitica, deinde cunctis gentibus ad se confluentibus ianuam lucis aperuit, & pacis æterna gaudia prædicauit. Nec prætereundum, quòd eius pacis terrena serenitas nato regi cœlesti, non solum testimonium gratiæ perhibuit, sed & obsequium impendit: quia prædicatoribus uerbi illius peragranti orbem facultatē tribuit, & ubicunq; uellent euangelij gratiam disseminandi. Quod fieri minime posset, si nō uno totus orbis regeretur imperio. Sed & ipsa totius orbis descriptio, quæ à terreno rege facta memoratur, cœlestis opera regis manifeste designat: qui ad hoc nimirum apparuit in mūdo, ut de cunctis per orbem nationibus electos in unitatē fidei suæ colligeret, ac nomina sua sicut ipse promisit, in æternum scriberet in cœlo. Hoc quoq; quòd ad edictum Augusti ibāt omnes, ut profiterentur singuli in suam ciuitatē, in nostri regis est nobis seruitio spiritaliter agendum. Nostra quippe ciuitas sancta ecclesia est, quæ partim adhuc peregrinatur à domino in terris, partim iā cum Domino regnat in cœlis, & post finem huius seculi perfecta, in æternū tota cum illo regnabit. In hanc ergo ciuitatem debemus omnes ire, nullum à tam salubritinere oportet excusari. Omnes nos necesse est nato regi debitum pendere censum: hoc est, & in unitate nunc ecclesiæ nunc præsentis iustis obtempera

re diuinis, & ad ingressum patriæ cœlestis inatigabili bonorū operum cursu properare. Dabatur autem in professione census denarius, qui decem nummorum in se pondus habebat. Cæsaris imaginem continens, & nomen. Quòd nos quoque spiritaliter oportet imitari: soluimus enim regi nostro denarium, cum decem præcepta legis illius implere satagimus. In quo uidelicet denario nomen eiusdem regis nostri conscriptum gestamus, cum in cunctis actibus nostris meminerimus nos à Christo Christianos uocari, & dignitatem nominis ipsius in temerata in nobis conseruare curamus. Imaginem quoq; eius in eodem denario bonæ nostræ conuersationis exprimere debemus, illam utique, quam ipse docuit, dicens: Sancti estote, quia ego sanctus sum Dominus Deus uester. Hæc est nanque imago Dei, ad quam in primo homine conditi sumus, ut uidelicet participatione diuinæ sanctitatis perpetuò sancti essemus. Hinc etenim Psalmista ait: Signatum est super nos lumen uultus tui Domine. Sed quia hoc lumen diuini uultus homo peccando amisit, placuit Deo humani uultus habitum in carne nascendo assumere, quo nos doceret in spiritu debere renasci: placuit in similitudine carnis peccati sine peccato apparere, ut nos emundaret ab omni peccato, & claritatem nobis sue reformaret imaginis.

Ascendit autem, inquit, Ioseph à Galilea de ciuitate Nazareth, in Iudeam ciuitatē Dauid, que uocatur Bethleem, eo quòd esset de domo & familia Dauid, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore pregnante. Diuinitus constat esse procuratum, ut ad suam quisq; ciuitatem pergens ibi censum profiteretur, quatenus hoc edito generali parentes nostri Saluatoris de Nazareth in Bethleem uenire cōtingeret, sicq; ad complenda uaticinia prophetarum utraq; ciuitas incarnationis eius insigniretur arcanis: una uidelicet conceptionis, altera natiuitatis honore præfulgēs. Testatur nanq; Esaias propheta, quòd redemptorem nostrū in Nazareth cōcipi oporteret, cum dicit: Egredietur uirga de radice Iesse, & Nazareus de radice eius ascendet. Interpretatur autem Nazareus flos siue mundus. Quo uocabulo incarnatus pro nobis Dei filius recte potuit cognominari, quia & ipse mundus uitis omnibus naturam suscepit hominis, & in se credentibus cunctis flos spiritalium fructuum origoq; processit, quibus recte ac beatè uiuendi & monstrauit exempla, & dona concessit. Egressa est ergo uirga de radice Iesse, & Nazareus de radice eius ascendit, quia intemerata uirgo Maria de stirpe Dauid orta est, de cuius carne Dominus in ciuitate Nazareth ueritatem carnis sine inquinamēto carnis assumpsit. Quòd uerò in Bethleem esset nasciturus, hoc quoq; prophetis designatur oraculis, cum dicitur: Et tu Bethleem ephrata, paruulus es in milibus Iuda: ex te enim egredietur, qui sit dominator in Israel. Qui bene in Bethleem nascitur, non solum propter iudiciū regij schematis, quia Dauid inde fuit, sed & propter nomen ipsum,

Ephes. 2.

Esai. 9.

Idem 2.

Ibidem.

Luce 10.

Leuit. 19.

Psal. 4.

Ephes. 2.

Esai. 11.

Mich. 5.

Matth. 2.

ipsum, quia Bethleem domus panis interpretatur. Ipse nanq; ait: Ego sum panis uiuus qui de cœlo descēdi. Quia ergo propterea de cœlo ad terram descendit, ut nobis uitæ cœlestis alimoniam donaret, nosq; æternæ dulcedinis munerē satiaret, meritò locus in quo nascitur, domus panis uocatur. Est & alia ratio supernæ dispositionis, qua Dominus noster non in ea qua conceptus erat ciuitate, sed in alia nasceretur, ut uidelicet ex hoc inimicos insidiantes facilius natiuitatis eius conscij uel ministri deuitarēt. Præuidebat quippe, quòd eum mox natum Herodes persequi, atq; ad mortē quærere inciperet: & propterea sic natiuitatis eius mysterium uoluit in ciuitate Dauid peragi, ut parentes eius non ibi domum, non possessionē haberent, sed tantummodo tempore natiuitatis ipsius illò nouicij adirent, hospites manerent, statimq; cōpleta eadem natiuitate, ac declaratis signis cœlestibus, quæ ei testimonium dare decebat, in Aegyptū cum ipso secederent. Sic etenim factum est, ut non solum eum dum quæreret Herodes, minime reperiret: sed nec ullam cognatos eius uexandi occasionem haberet, cuius parentes qui essent, explorare non poterat. Nec prætereunda silentio maxima conditoris & redemptoris nostri dignatio, quæ non solum incarnari pro nobis, sed eo tēpore uoluit incarnari, quo mox natus professione census ascriberetur. In duit enim carnē, ut nos uirtute spiritus indueret: descendit de cœlo ad terras, ut nos de terris eleuaret ad cœlū: soluit tributū Cæsari, ut nobis perpetuæ libertatis gratiam donaret: seruiuit Dei filius in homine regi, qui diuinæ seruitutis ignorabat obsequium, ut nobis per hoc humilitatis formā tribueret: insinuans uidelicet quantum per charitatem seruire debeamus inuicē, cum ipse non despexerit ei, qui ueræ charitatis suo præmonstrauit exemplo, quod postmodū principis apostolorū erat uerbo docturus: Subditi estote omni creature humanæ propter Deum, siue regi quasi præcellenti, siue ducibus tantam ab eo misis.

Factum est autem, inquit, cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret, et peperit filium suum primogenitum. Primogenitum uocauit Dominum, non quia credendū sit beatam Dei genitricē alios post eum peperisse filios, quā perpetua castitate unā cum uero suo Ioseph constat esse memorabilē: sed ob id eum recte primogenitū appellat, quia sicut Ioannes ait, Quotquot autē eum receperunt, dedit eis potestatem filios Dei fieri. In quibus filiis ipse iure primatū tenet, qui & antequā nascere tur in carne Dei filius, absq; initio natus extiterat. Descendit autem ad terras, factus est nostræ particeps natura, largitus est nobis suæ participationis gratiæ, ut sicut Apostolus ait, sit ipse primogenitus in multis fratribus.

Et pannis eum, inquit, inuoluit, et reclinauit eum in presepio, quia non erat ei locus in diuersorio. Et hic intuentia est, fratres charissimi, magna redemptoris nostri dignatio, hic ex totis medullis cordis unicuique

1. Pet. 2.

Matth. 2.

1. Pet. 2.

Rom. 13.

Ioan. 1.

Rom. 8.

que nostrum cum Propheta dicendum: Quid retribuam Domino pro omnibus que retribuit mihi. Ille enim cui ueraciter canimus, Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis: paruulus natus est nobis, ut nos renascendo de paruulis magnos, hoc est, de peccatoribus faceret iustos. Qui ad dexterā patris sedet in cœlo, loco egebat in diuersorio, ut nobis copiam felicitum mansionum in domo patris sui donaret. Quo omnem creaturam siue in cœlis inuisibilem, siue uisibilem in hoc mundo, multifarijs induit ornatibus, qui in sua maiestate, sicut de eo Propheta dicit, Amictus lumine sicut uestimento ipse in assumptione nostræ fragilitatis exiguis contegitur pannis, ut primam nobis stolam restituat, id est, ad gratiā nos immortalitatis, quam in primo parente amissimus, miseratus reducat. Ille per quem omnia facta sunt, manus pedesq; suos, imò totū corpus quod induit, cunis inuolui disposuit, ut manus nostras in bono opere promptas redderet, pedes nostros in uiam pacis dirigeret, cuncta corporis nostri membra diuinis maciparet obsequijs. Ille quem cœlum & cœli cœlorum non capiunt, paruus præsepis angustia continetur, ut amplitudinē nobis supernarum sedium retribueret. Et quadam præcipui gratiæ sacramenti in præsepio sibi sedem elegit, ubi animalia solent ad uescendum conuenire. Insinuauit enim iam tunc, quia fideles omnes in sacrosancta altaribus mensa eiusdem incarnationis suæ mysterijs esset refecturus: indicauit etiā quia cū cunctos sibi humiliter obsequentes internæ suauitatis soleat gratia recreare, de quibus bene per Prophetam dicitur: Cognouit bos possessorem suū, & asinus præsepe domini sui. In boue etenim designat populum Iudæorum, qui iugum legis portare, & eius consueuerat uerba ruminare: in asino autem exprimit populum gentium, qui fordibus idololatriæ semper manebat immundus. Et quo utroque populo plurimi ad euangelij gratiam conuersi, & possessorem à quo creati sunt, cognouerunt, & cœlestibus eius quærebant alimonijs ad perpetuam crescere salutem. Quorum primitias ei consecratis accipimus in pastoribus illis meritò uenerandis, qui natum eum primū angelo nunciante uideret & prædicare meruerunt: & in magis qui ad eius cunabula de oriente cum muneribus & precibus stella duce uenerunt. Hi nanq; de Iudæis ad Dominum, illi uenere de gentilibus. Verum de Magis die sancto Epiphaniæ ipso ad quem uenere, Domino propiciante, plenius audiemus: interim de pastoribus, qui primū ad eum uenientes, prioris populi fideles designant, que sint gesta uideamus. sequitur:

Et pastores erant in regione eadem uigilantes, et custodientes uigilias noctis supra gregem suum. Et ecce, angelus Domini apparuit iuxta illos, et claritas Domini circumfulsit illos. Apertè autem satis hoc superna est prouidentia dispositum, ut nascente Domino, pastores in uicinia ciuitatis uigilarent, suosq; greges à timore nocturno uigilando protegerent. Oportebat nā,

Psal. 116.

Psal. 47.

Psal. 103.

Esai. 11.

Luce 2.

Matth. 2.

que,

que, ut cum magnus pastor ouium, hoc est, ani-
 marum nutritor fidelium in mundo natus est,
 testimonium eius natiuitati uigilantes supra gre-
 gem suum pastores daret. Ipse est enim qui ait:
 Oues mea uocem meam audiunt, & ego cognos-
 sco eas, & sequuntur me, & ego uitam aeternam
 do eis. Nam & futurum tunc erat, ut per orbem
 uniuersum electi pastores, id est, praedicatores
 sancti mitterentur, qui ad ouile Dominicum, ui-
 delicet sanctam ecclesiam, populos credentium
 cogèrent: quorum primo, hoc est beato Petro,
 cum se Dominum amare profiteretur, idem Do-
 minus ac princeps pastorum ad comprobandum
 eundem amorem praecipit, dicens: Pasce oues
 meas. Quia nimirum solus ille conditorem per-
 fectae diligit, qui & proximis curam puri amo-
 ris impendit.

1047.10.

1047.21.

Psal. 111.

Ibidem.

Psal. 95.

Et ecce, inquit, angelus Domini stetit iuxta illos, et claritas
 Dei circumfulsit illos, et timuerunt timore magno. Quid
 est quod apparente angelo diuinae quoque clari-
 tatis eos splendor circumdedit, quod nunquam
 in tota testamenti ueteris serie reperimus, cum
 tam innumeris uicibus angeli prophetis & ius-
 tis apparuerunt, nunquam eos fulgore diuinae
 lucis homines circumdedit legimus, nisi quod
 haec priuilegium recte huius temporis dignita-
 ti seruatum est: Cum enim uera lux mundi na-
 sceretur in mundo, dignum profecto fuit, ut pra-
 co natiuitatis illius etiam corporales hominum
 uisus nouitate caelestis perfunderet lucis. Dicit
 namque de illius natiuitate Propheta: Exortum est
 in tenebris lumen rectis corde. Et quasi quare-
 remus quod esset lumen de quo diceret, continuo
 subdit: Misericors, & miserator & iustus Domi-
 nus. Cum ergo misericors & iustus conditor ac
 redemptor generis humani, mundum gloria no-
 uae natiuitatis illustrare dignatus est, decebat
 omnimodis, ut ipsam etiam in qua natus est re-
 gionem, claritas lucis nouae completeret. Appa-
 rens ergo cum claritate, quid angelus pastoribus
 dicat, audiamus.

Nolite timere. Ecce enim euangelizo uobis gaudium magnum,
 quod erit omni populo. Verè gaudium magnum, quia
 gaudium caeleste, gaudium eternum, gaudium
 quod nulla tristitia interueniente turbatur.

Quod erit omni populo. Non omni populo Iudeo-
 rum, neque omni populo gentium; sed omni po-
 pulo credentium, qui uel de Iudaeis uel de gen-
 tibus orbis totius ad unam Christi confessionem
 aggregatur, ab una eademque mysteriorum Chri-
 sti perceptione Christianus uocatur, de quo di-
 citur Propheta: Populus qui ambulabat in tene-
 bris, uidit lucem magnam.

Quia natus est uobis hodie Saluator, qui est Christus Domi-
 nus, in ciuitate Dauid. Bene dixit, Hodie natus est.
 Non dixit, Hac nocte: quia uidelicet cum luce
 caelesti apparuit, qui diem natum euangeliza-
 bat his, qui uigilias noctis agebant, illum uide-
 licet de quo Psalmista precinit, dicens: Bene nu-
 ciate diem ex die salutare eius. Salutare quippe
 Dei, id est, Dominus Iesus, dies est ex die:
 quia qui temporaliter in ciuitate Dauid homo
 ex uirgine matre apparuit, ipse ante omnia tem-

pora non localiter lumen de lumine, Deus uerus
 de Deo uero natus est. Quia ergo habitantibus
 nobis in regione umbrarum mortis lux orta est ui-
 ta, apte nuncius ortus eiusdem dicit, Quia na-
 tus est nobis hodie Saluator: ut hoc quoque uer-
 bo admoniti, semper recordemur, quia nox pre-
 celsit antiquae caecitatis, dies autem appropin-
 quauit aeternae salutis: & ipsi abiciamus opera
 tenebrarum, & ut filij lucis ambulemus. Fructus
 enim lucis est, sicut idem Apostolus ait, in om-
 ni iustitia, & bonitate & sanctitate.

Et hoc uobis signum: inuenitis infantem pannis inuolutum,
 et positum in praesepe. Hoc nobis signum nati in car-
 ne Saluatoris semper animo retinere cōdecet,
 ut semper eius beneficijs gratias rependere be-
 ne uiuendo discamus: quia ita uoluit habitum
 nostrae fragilitatis assumere, ut paupertatis quo-
 que generalis statum non refugeret. Est enim
 indicium assumptae infirmitatis, quod infans &
 pannis inuolutus est: & paupertatis, quod non
 in stratu, sed in praesepe positus inuenitur. Mi-
 sericordias ergo Domini in aeternum cantemus,
 quia ut nos perpetuo beate uiuamus, ipse abie-
 ctionis ac mortalitatis nostrae socius fieri non
 abnuuit. Annunciantem autem angelo uno gau-
 dium Dominicæ natiuitatis, repente multitu-
 do militum caelestium adiuuit, quae eidem nato Do-
 mino obsequium suae deuotionis redderet: &
 quem in caelo semper glorificare consueuerat,
 nunc solita hymnorum laude apparente in ter-
 ra concelebrat. Vbi nos quoque sua laudatione
 caeli ciues instituant, qualiter huius sacratissi-
 mae solennitatis gaudia celebrare, quantas uer-
 bo Dei laudes dicere debeamus, quod in ea ca-
 ro factus est, & habitauit in nobis, ut nos ad suae
 gloriae uisionem subleuaret, nobis participium
 gratiae & ueritatis, qua ipsum plenum est, dona-
 ret. Laudant ergo Deum, & dicunt:

Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus, bone uo-
 luntatis. Et aperte gloriam Deo dicunt, pacem pre-
 dicant hominibus, quia illi, in cuius natiuitate
 laetantur, mediator Dei & hominum, hoc est,
 Deum esse uerum & hominem norunt. Gloriam in ex-
 celsis Deo cantant, quia iam uenisse tempus illud
 exultant, quo mundus abiectis dijs, qui ab homi-
 nibus facti sunt, conditorum suorum qui est in caelis, co-
 gnosceret. Pacem optant hominibus, quia quos
 eiectos prius ab aeterna felicitate merito pecca-
 ti desperant, iam nunc redimete Domino in eius-
 dem superne habitationis gaudijs secum futuros in-
 telligunt. Pacem hominibus mandant, quos in caelesti
 Hierusalem, hoc est, in uisione perpetuae pacis, so-
 cios habere desiderant: ut ipsos quoque homines
 admoneat per obseruantiam pacis ad suum debere
 peruenire consortium. Et bene cum dicerent, Et in
 terra pax hominibus, adiungunt, Bonae uoluntatis:
 quia cum illis societate pacis angelici spiritus ha-
 bere festinant, quorum mentibus puritate bonae uo-
 luntatis inesse considerant. Illos secum post absolu-
 tionem carnis ad contemplationem uerae pacis sub-
 uehere laetantur, quos in carne comorantes om-
 nia quae agunt aut loquuntur, de radice bonae uo-
 luntatis proferre conspiciunt. Tales namque

Rom. 15.

Ephes. 5.

Psal. 132.

1047.1.

& infirmitas forte aliquando uel ignorantia, a
 perficiendo ea quam cupiunt, bona actione re-
 tardat: ante interni tamen arbitri oculos inte-
 gritas, quam corde tenent, bonae uoluntatis ex-
 cusat. Bona autem uoluntas est diligere condi-
 torem nostrum ex toto corde, tota anima, tota
 uirtute, diligere & proximos tanquam nos ipsos,
 atque eiusdem dilectionis in nobis uigorem indi-
 cibus quibus ualeamus, pia actionis ostendere.
 Quod cum omnibus horis ac momentis facere
 debeamus, quanto magis cum natiuitatem Do-
 mini ac Saluatoris nostri, uel annua festiuitate
 colimus, uel frequentiore deuotione recolimus:
 in qua specialiter angelica exhortatione doce-
 mur dona ei bonae uoluntatis offerre, in qua ci-
 ues patriae caelestis eidem bonae uoluntati no-
 strae confortium suae pacis promittunt, in qua
 ipsi quoque eundem hymnum angelici concensus
 Deo dicere solemus. Sit igitur nobis, fratres
 charissimi, communis ista solennitas, sit terre-
 stribus cum caelestibus nec tantum ista solenni-
 tas, sed & omnis nostra conuersatio sit superno
 rum ciuium apta confortio. Meditemur inte-
 rim in uia quod habere desideramus in patria,
 concordemus etiam nos quantum ualeamus, ui-
 ta illi mundissima beatorum spirituum, cui tunc
 associari speramus interna puritate mutuae di-
 lectionis: si diuinae laudationis dona, quibus in
 futuro uacare cupimus, etiam in praesenti secte-
 mur, discamus cum Apostolo dicere: Nostra
 conuersatio in caelis est, unde etiam Saluator
 expectamus Dominum nostrum Iesum Chri-
 stum. Illi namque Saluatorem ad iudicium ueni-
 entem cum gaudio expectant, qui se ad eius uo-
 luntatem caelestem in terris uitam egisse memi-
 nerunt. Dat autem etiam fragilibus nobis ac
 minus perfectis magnam spem percipiendae sa-
 lutis ipse conditor & Saluator noster, qui pro
 nostra confirmatione fragilis apparens, mox
 ore consono militum caelestium bonae nostrae uo-
 luntati dona suae perpetuae pacis promisit Iesus
 Christus Deus & Dominus noster, qui uiuit &
 regnat cum patre in unitate spiritus sancti, per
 omnia secula seculorum, Amen.

Dent. 6.

Matth. 22.

Mar. 12.

Luc. 10.

Philip. 3.

IN AVRORA NATALIS DO-
MINI. Lucae 2.

In illo tempore pastores loquebantur adinuicem: Transseamus
 usque Bethleem, et uideamus hoc uerbum quod factum est, quod
 fecit Dominus, et ostendit nobis. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA-
DEM LECTIONE.

Natus in Bethleem Domino saluatore, sicut
 sacra Euangelij testatur historia, pastoribus
 qui in regione eadem erant uigilantes uigilias
 noctis super gregem suum, angelus Domini ma-
 gna cum luce apparuit, exortumque mundo sol-
 iustitiae non solum caelestis uoce sermonis, ue-
 rum etiam claritate diuinae lucis affluxit. Nus-
 quam enim in tota ueteris instrumenti serie re-

perimus angelos, qui tam sedulo apparuere pa-
 tribus, cum luce apparuisse: sed hoc priuilegium
 recte hodierno tempore seruatum est, quando
 exortum est in tenebris lumen rectis corde, mi-
 sericors & miserator Dominus. Verum ne par-
 ua unius angeli uideretur autoritas, postquam
 unus sacramentum nouae natiuitatis edocuit,
 statim multitudo caelestium agminum, quae glo-
 riam Deo caneret, pacem simul hominibus pra-
 dicaret, adiuuit: aperte demonstrans, quia per hanc
 natiuitatem homines ad pacem unius fidei, spem
 & dilectionis, atque ad gloriam diuinae laudatio-
 nis essent conuertendi. Significant autem in my-
 stice pastores isti gregum doctores quosque ac re-
 ctiores fidelium animarum. Nox cuius uigilias
 custodiebant super gregem suum, pericula ten-
 tationum indicat, a quibus se suosque subiectos
 omnes qui perfecte uigilant, custodire non de-
 sistunt. Et bene nato Domino pastores super
 gregem uigilant. Ille etenim natus est, qui dicit:
 Ego sum pastor bonus: bonus pastor animam
 suam dat pro ouibus suis. Sed & tempus immi-
 nebat, quo idem pastor summe bonus, missis in
 mundum pastoribus oues suas, quae longe la-
 teque dispersae errabant, ad semper uirentia cae-
 lestis uitae pascua reuocaret. Quorum sum-
 mo pastori praecipit: Si diligis me, pasce oues
 meas. Quod apertius aperiens, ait, Confirma
 fratres tuos.

Psal. 117.

1047.10.

1047.21.

Luc. 22.

Et factum est, ut discesserunt ab eis angeli in caelum, pastores
 loquebantur adinuicem: Transseamus usque Bethleem, et uideamus
 hoc uerbum quod factum est, quod fecit Dominus, et ostendit
 nobis. Et uenerunt festinantes, et inuenerunt Mariam et Ioseph,
 et infantem positum in praesepe. Pastores quidem
 illi felici gaudio festinarunt uidere quod audie-
 rant, & quia ardenti amore quaesierunt, continuo
 Saluatorem quem quaesierunt, inuenire meruerunt.
 Sed intellectualium pastores gregum, imò cuncti
 fideles qua mentis industria Christum quaerere
 debeant, dicitis pariter suis ostenderunt, & factis.

Transseamus, inquit, usque Bethleem, et uideamus hoc uer-
 bum, quod factum est. Transseamus ergo & nos, fra-
 tres charissimi, cogitando usque Bethleem ciui-
 tate Dauid, atque eius incarnatione dignis cele-
 bremus honoribus. Transseamus abiectis concu-
 piscentijs carnalibus toto mentis desiderio usque
 Bethleem supernam: id est, domum panis uui non
 manufactam, sed aeternam in caelis, & recolamus a-
 mando: quia uerbum caro factum est. Illuc carne as-
 scendit, ibi in dextera Dei patris sedet. Illud eum
 tota uirtutum instantia sequamur, & sollicita cor-
 dis & corporis castigatione procuremus, ut quem
 illi in praesepe uidere uagientem, nos in patris
 solio mereamur uidere regnantem.

Et uideamus, inquit, hoc uerbum quod factum est. Quoniam
 recta & pura fidei sanctae confessio, in principio erat uerbum,
 & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Hoc uer-
 bum natum ex patre, non factum est, quia crea-
 tura Deus non est. In qua natiuitate diuina ui-
 deri ab hominibus non potuit, sed ut uideri
 posset, uerbum caro factum est, & habitauit in
 nobis. Videamus ergo, inquit, hoc uerbum
 quod

1047.7.

quod factum est, quia antequam factum esset, hoc uidere nequiuimus. Quod fecit Dominus & ostendit nobis, quod incarnari fecit Dominus, & per hoc uisibile nobis exhibuit.

Et uenerunt festinantes, & inuenerunt Mariam & Ioseph, & infantem positum in praesepe. Venerunt pastores festinantes, & inuenerunt Deum hominem natum, simul & eiusdem natiuitatis ministros. Festinamus & nos, fratres mei, non passibus pedum, sed bonorum profectibus operum uidere eandem glorificatam humanitatem cum eiusdem ministris digna seruitutis suae mercede remuneratis: festinemus uidere illum in diuina patris ac sua maiestate fulgentem. Festinemus, inquam: nam tanta beatitudo non cum desidia ac torpore querenda, sed alacriter sunt Christi sequenda uestigia. Nam ipse cursum nostrum data manu iuuare desiderat, delectaturque audire a nobis: Trahe me post te, curremus in odore unguentorum tuorum. Cuius ergo uirtutum gressibus sequamur, ut mereamur consequi. Nemo tardat conuerti ad Dominum, nemo differat de die in diem, ipsum per omnia & ante omnia precantes, ut gressus nostros dirigat secundum eloquium suum, & non dominetur nostri omnis iniustitia.

Cant. 1.

Eccles. 5.

Psal. 108.

Psal. 41.

Psal. 16.

Ibidem.

Ioan. 17.

Videntes autem cognouerunt de uerbo quod dictum erat illis de puero hoc. Et nos fratres dilectissimi, quae dicta sunt nobis de Salvatore nostro Deo uero & homine, interim pia fide percipere, & plena dilectione festinemus amplecti, ut haec in futuro perfecta cognitionis uisu comprehendere ualeamus. Haec etenim sola ac uera est beatorum non solum hominum, sed & angelorum uita, faciem perpetuo sui cernere creatoris, quam desiderabat ardenter Psalmista, qui dicebat: Sitiuit anima mea ad Deum uituum, quando ueniam & apparebo ante faciem Dei. Cuius solius uisione non autem ulla terrenarum rerum affluentia desiderium suum satiari signauit, cum ait: Satiabor dum manifestabitur gloria tua. Verum quia non otiosi ac desides, sed uirtutum operibus insudantes diuina contemplatione sunt digni, solliciti praemissi: Ego autem cum iustitia apparebo in conspectu tuo. Videntes ergo pastores cognouerunt de uerbo, quod dictum erat illis de Christo, quia uisio Dei cognitio eius est, & haec est sola beata hominis uita, ipso dicente ac restante qui nos patri commendans dicit inter alia: Haec est autem uita aeterna, ut cognoscant te esse uerum & unum Deum, & quem misisti Iesum Christum.

Et omnes qui audierunt, mirati sunt, & de his quae dicta erant a pastoribus ad ipsos. Non celauere silentio pastores arcana, quae diuinitus agnouerant, sed qui, huiusmodi potuere dicebant: quia & spirituales ecclesiae pastores in hoc maxime sunt ordinati, ut uerbi Dei mysteria praedicent, & mira quae in scripturis didicerint, miranda suis auditoribus ostendant. Non solum autem pastores, episcopi, presbyteri & diacones, uel etiam rectiores monasteriorum sunt intelligendi, sed & omnes fideles, qui uel paruulae suae domus custodiam gerunt, pastores recte uocantur, in quantum ei

dem suae domui sollicita uigilantia praesunt. Et quicumque uestrum saltem uni aut duobus fratribus quotidiano regimine praestit, pastoris eiusdem debet officium implere. Quia in quantum sufficit, pascere hos uerbi dapibus iubetur: imò unusquisque fratres, qui etiam priuatus uiuere creditur, pastoris officium tenet, & spiritaliter pascit gregem, uigilansque noctis custodit super illum, si bonorum actuum cogitationumque mundarum sibi aggregans multitudinem, hac iusto moderamine gubernare caelestibus scripturarum pascuis nutrire, & per uigili solertia contra immundorum spirituum insidias seruare contendit.

Maria autem conseruabat omnia uerba haec, conserens in corde suo. Maria uirginis pudicitiae iura custodiens, secreta Christi quae nouerat, nemini diuulgare uolebat, sed ipsum haec quando uellet, & quomodo uellet diuulgari, reuerenter expectabat. Ipsa autem eadem secreta ore tacito, uigili tamen corde sedula scrutabatur. Et hoc est quod ait, Conserens in corde suo. Conserbat quippe ea quae acta uidebat his quae agenda legerat. Videbat namque se de stirpe David ortam in Nazareth de spiritu sancto filium Dei concepisse. Legerat in propheta: Exiet uirga de radice Iesse, & Nazareus de radice eius descendet, & requiescet super eum spiritus Domini. Legerat & Tu Bethleem Ephrata paruulus es in milibus Iuda, ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel, & egressus eius ab initio a diebus aeternitatis. Videbat se in Bethleem peperisse dominatorem Israel, qui aeternus ex patre Deus ante secula natus est: uidebat se uirginem concepisse, peperisse filium, & uocasse nomen eius Iesum. Legerat in prophetis: Ecce uirgo concipiet, & pariet filium, & uocabitur nomen eius Emanuel. Legerat: Bos cognouit possessorem suum, & asinus praesepe domini sui. Videbat Dominum positum in praesepe, quod bos & asinus solent nutriendi aduenire. Meminerat sibi dictum ab angelo: Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod nasceretur ex te sanctum, uocabitur filius Dei. Legerat modum natiuitatis eius, non nisi angelo reuelante potuisse cognosci, dicente Esaias: Generationem autem eius quis enarrabit. Legerat: Et tu turris gregis nebulosa filia Syon usque ad te ueniet, & ueniet potestas prima regnum filiae Hierusalem. Audiebat angelicas uirtutes, quae sunt filiae supernae ciuitatis, apparuisse pastoribus in loco, qui a conuentu pecorum antiquitus turris gregis uocabatur: & est uno miliario ad Orientem Bethleem, ubi etiam nunc tria pastorum illorum monumenta in ecclesia monstrantur. Nouerat tunc uenisse in carne Dominum, cui una & aeterna est cum patre potestas, qui regnum daret ecclesiae, filiae scilicet & caelestis Hierusalem. Conserbat ergo Maria ea, quae fienda legerat cum his, quae iam facta cognouit: non haec tamen ore promens, sed clauso seruans in corde suo.

Et reuersi sunt pastores, glorificantes & laudantes Deum in omnibus

Esa. 11.

Michea 5.

Matth. 1.

Esaia 7.

Ibid. 1.

Luce 1.

Esa. 53.

Michea 4.

omnibus quae audierant & uiderant, sicut dictum est ad illos. Dicamus & nos fratres charissimi, a contemplatione Dominicae dispensationis, qua nobis pie subuenire dignatus est, ad augendas semper benedictionis eius gratias reueri. Si enim sola adhuc natiuitate eius cognita reueri sunt glorificantes & laudantes Deum in omnibus quae audierant & uiderant: quanto magis oportet nos, qui totam incarnationis illius seriem ex ordine cognouimus, qui sacramentis illius imbuti sumus, in omnibus gloriam eius ac laudem non solum uerbo, sed etiam factis praedicare: neque unquam obliuisci quod ideo Deus homo natus est, ut nos ad imaginem & similitudinem suae diuinitatis renascendo reficeret: ideo baptizatus est aqua, ut ad nostrorum ablutionem scelerum omnium fluentia fecundaret aquarum: ideo tentatus in eremo, ut uincendo tentatorem nobis quoque uincendi peritiam uirtutemque tribueret: Deo mortuus, ut mortis destrueret imperium: ideo surrexit & ascendit in caelum, ut nobis resurgendi a mortuis, atque in caelestibus perpetuo regnandi spem exemplumque praerberet. Pro quibus singulis reueri ad intuitum piissimae dispensationis eius, glorificemus & laudemus ipsum Deum ac Dominum nostrum Iesum Christum, qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti, per omnia secula seculorum, Amen.

AD SUMMAM MISSAM IN DIE natalis Domini. Ioan. 1.

In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

Quia temporalem mediatoris Dei & hominum hominis Iesu Christi natiuitatem, quae hodierna die facta est, sanctorum uerbis euangelistarum, Matthaei uidelicet & Lucae, manifestam cognouimus, libet etiam de uerbi, id est, diuinitatis eius aeternitate, in qua patri manet semper aequalis, beati Ioannis euangelista dicta scrutari, qui singularis priuilegio meruit caestitatis, ut ceteris altius diuinitatis ipsius caperet simul & patefaceret arcanum. Neque enim frustra in cena supra pectus Domini Iesu recubuisse perhibetur, sed per hoc typice docetur, quia caelestis haustum sapientiae ceteris excellentius de sanctissimo eiusdem pectoris fonte potauerit. Vnde & merito in figura quatuor animalium aquilae uolanti comparatur. Cunctis quippe auibus aquila celsius uolare, cunctis animantibus clarius solis radijs insigere consueuit obtutus. Et ceteri euangelistae quasi in terra ambulantes cum Domino, qui temporalem eius generationem pariter & temporalia facta sufficienter exponentes, pauca de diuinitate dixerunt: hic autem quasi ad caelum uolat cum Domino, qui per pauca de temporalibus eius actis edisserens, aeternam diuinitatis eius potentiam, per quam omnia

Ezech. 1.

facta sunt, sublimius mente uolando, & limpidius speculando cognouit, ac nobis cognoscenda scribendo contradidit. Ergo alij euangelistae Christum ex tempore natum describunt, Ioannes eundem in principio fuisse testatur, dicens: In principio erat uerbum. Alij inter homines eum subito apparuisse commemorant, ille ipsum apud Deum semper fuisse declarat, dicens: Et uerbum erat apud Deum. Alij eum uerum hominem, ille uerum confirmat esse Deum, dicens: Et Deus erat uerbum. Alij hominem eum apud Deum in principio manentem ostendit, dicens: Hoc erat in principio apud Deum. Alij magnalia, quae in homine gessit, perhibent, ille quod omnem creaturam uisibilem & inuisibilem per ipsum Deus pater fecerit, ostendit, dicens: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Et mirum beatus Ioannes in initio euangelij sui de diuinitate Saluatoris, & fidei recte credentium sublimiter imbut, & haereticorum perfidiam potenter exuperat. Fuere namque heretici, qui dicerent: Si ergo natus est Christus, erat tempus quando ille non erat. quos primo sermone redarguit, cum ait:

In principio erat uerbum. Neque uerbo ait, In principio coepit esse uerbum, ut uidelicet eum ex tempore ortum, sed in exortu temporum existentem, ac per hoc sine ullo temporis initio de patre natum monstraret, iuxta quod ipse loquitur in Prouerbis: Dominus possedit me initio uitarum suarum, antequam quicquam faceret a principio, ab aeterno ordinatus sum. Item fuerunt haeretici, qui tres sanctae trinitatis personas esse negantes, dicerent: Idem Deus quando uult, pater est: quando uult, filius est: quando uult, spiritus sanctus est, ipse tamen unus est. Quorum destruens errorem, subiungit:

Et uerbum erat apud Deum. Si enim alius apud alium erat, duo sunt profecto pater & filius, & non unus. Ipse modo pater, modo filius, modo etiam spiritus sanctus est: quasi mutabilis sit diuinae substantiae natura, cum apertissime Iacobus dicat apostolus: Apud quem non est transmutatio, nec uicissitudinis obumbratio. Item fuerunt quidam prauis dogmatibus autores, qui Christum hominem tantum confitentes, Deum prorsus esse non crederent: quos consequenter exprimit, cum ait:

Et Deus erat uerbum. Fuere alij qui Deum quidem illum, sed ex tempore incarnationis factum, non autem aeternum ante secula natum a patre putarent. Vnde quidam talium dixisse commemoratur: Non inuideo Christo factum Deo, quoniam & ego si uolo, possum fieri secundum ipsum. Et horum nefandam refellit sententiam Euangelista, cum ait:

Hoc erat in principio apud Deum. Id est, hoc uerbum quod Deus est, non ex tempore coepit, sed in principio erat Deus apud Deum. Item fuere ueritatis inimici, qui Christum & ante partum uirginis fuisse iam non negarent, non tamen natum ex patre Deum, sed factum a patre, & ideo minorem pa-

Proo.

Iacob. 1.

620.

tre, quia creaturam crederent. Etiam hos dam-
nat euangelicus sermo, qui dicit:

Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.] Si enim nihil creaturarum sine ipso factum est, patet profecto, quia ipse creatura non est, per quem omnis creatura facta est. Et ne quis audis factam per Dominum creaturam, mutabilem crederet eius uoluntatem, quasi qui subito uellet facere creaturam, quam ab aeterno nunquam ante fecisset: manifeste docet Euangelista, factam quidem in tempore creaturam, sed in aeterna creatoris sapientia quando & qualis crearetur, semper fuisse dispositum. Et hoc est quod ait:

Quod factum est, in ipso uita erat.] Id est, quod factum in tempore, siue uiuum siue uita carens, apparuit, omne hoc in spiritali factoris ratione, quasi si semper uiuerat, uiuit. Non quia coaeternum est creatori quod creauit, sed quia coaeterna est illi ratio uoluntatis suae, in qua ab aeterno habuit & habet, quid & quando crearet, qualiter creatum gubernet ut maneat, ad quem sine singula quae creauit, perducatur. Sequitur:

Et uita erat lux hominum.] Quo uerbo aperte docetur, quod ipsa uitalis ratio per quam omnia disposita sunt & reguntur, non omnem creaturam, sed rationabilem tantum ut sapere possit, illuminat. Homines namque qui ad imaginem Dei facti sunt, percipere sapientiam possunt, animalia non possunt. Sed & animalis quicumque est homo, non percipit ea quae sunt spiritus Dei. Vnde bene cum dixisset, *Et uita erat lux hominum*, subiunxit, *Et de his qui ad humanam conditionis honorem procedentes comparati sunt iumentis insipientibus, & similes facti sunt illis, atque ideo recte ueritatis lumine priuantur.*

Et lux, inquit, in tenebris lucet, & tenebra eam non comprehenderunt.] Lux quippe hominum est Christus, qui omnia quae illuminari merentur, corda hominum suae praesentia cognitionis illustrat: tenebrae autem stulti sunt & iniqui, quorum caeca praecordia lux aeternae sapientiae, qualia sint manifeste cognoscit, quamuis ipsos radios eiusdem lucis nequaquam per intelligentiam capere possint: ueluti si quilibet caecus tubare solis offendatur, nec tamen ipse solem, cuius lumine perfunditur, aspiciat. Sed non tamen tales omnino superna pietas despexit, uerum medelam eius salutis, qua ad uidendam lucem peruenire possent, adhibuit. Ipsa lux inuisibilis, ipsa Dei sapientia, carne in qua uideri posset, induta est, quae in hominis habitu apparens, & loquens hominibus paulatim suae diuinae uisionis proueheret. Missus est ante illum homo magni meriti, cuius testimonio pararentur omnes ad audendam mox, ut appareret, ipsam Dei sapientiam, ad uidendum ipsum solem iustitiae, nube iam corporis tectum: id est, ad uidendum audientemque hominem, qui Deus esset, plenum gratiae & ueritatis.

Fuit, inquit, homo missus a Deo, cui nomen erat Ioannes. Hic uenit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut om-

nes crederent per illum.] Non ait, ut omnes crederent in illum, Maledictus enim homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum: sed ut omnes crederent per illum, hoc est, per illius testimonium crederent in lucem, quam nec dum uidere nouerant, Dominum uidelicet Iesum Christum, qui de seipso testatur, *Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen uitae.* Sequitur:

Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine.] *Erat lux uera, quae illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum.*] Et sancti quidem homines lux sunt recte uocati, dicente ad eos Domino: *Vos estis lux mundi, & apostolo Paulo: Fuitis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino.* Sed multum distat inter lucem quae illuminatur, & lucem quae illuminat: inter eos qui participatio neuerae lucis accipiunt ut luceant, & ipsam lucem perpetuam, quae non solum lucere in seipsa, sed sua praesentia quoscumque attigerit, illustrare sufficit. Ad cuius comparationem uerae lucis non tantum minores quilibet electi, uerum etiam ipse Ioannes, quo maior inter natos mulierum non surrexit, lux non esse asseritur, ut uidelicet Christus non esse quod putabatur, monstratur. Ille enim, ut scriptum est, *Erat lucerna ardens & lucens.* Ardens scilicet fide & dilectione, lucens uerbo & actione. Gratiam uero lucis peccatoribus infundere solius est eius, de quo dicitur:

Erat lux uera, quae illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum.] *Omnem uidelicet, qui illuminatur siue naturali ingenio, siue sapientia diuina.* Sicut enim nemo a seipso esse, ita etiam nemo a seipso sapiens esse potest, sed illo illustrante, de quo scriptum est: *Omnis sapientia a Domino Deo est.* Cuius utraque naturam, & diuinam scilicet, qua semper ubique totus manet, & humanam ex qua in tempore natus loco inclusus apparuit, consequenter describit euangelista, dicens:

In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit. In propria uenit, & sui eum non receperunt.] In mundo quippe erat, & mundus per ipsum factus est, quia Deus erat, quia totus ubique, quia suae praesentia maiestatis sine labore regens, & sine labore continens quod fecit. Et mundus enim non cognouit, quia lux in tenebris lucet, & tenebrae eam non comprehenderunt. Mundum namque dicit hoc loco, homines mundi amore deceptos, atque inharendo creaturae ab agnoscenda creatoris sui maiestate reflexos. In propria uenit, quia in mundo, quem per diuinitatem fecit, per humanitatem apparuit: in propria uenit, quia in gente Iudaea quam sibi praeter ceteris nationibus speciali gratia copulauerat, incarnari dignatus est. In mundo ergo erat, & in mundum uenit. In mundo erat per diuinitatem, in mundum uenit per incarnationem. Venire quippe uel abire humanitatis est, manere diuinitatis. Quia ergo cum in mundo esset per diuinitatem, mundus eum non cognouit, dignatus est uenire in mundum per humanitatem, ut uel sic eum mundus cognosceret, sed uideamus quod sequitur: In pro-

1. Cor. 2.
Eph. 4.8.

Hiere. 17.
Ioan. 8.

Matth. 5.
Ephes. 5.

Matth. 11.
Luce 7.

Ioan. 5.

Eccles. 2.

In propria uenit, & sui eum non receperunt.] Quem enim in potentia deitatis cuncta createm regentemque non cognouerunt, ipsum in carnis infirmitate miraculis coruscantem recipere noluerunt. Et quod est grauius, sui eum non receperunt, homines scilicet, quos ipse creauit. Iudaei quos peculiararem sibi elegerat in plebe, quibus suae cognitionis reuelauerat arcanum, quos mirificis patrum glorificauerat actus, quibus suae legis doctrinam contulerat, ex quibus se incarnandum promiserat, & in quibus se incarnatum, ut promiserat, ostendit, ipsi eum recipere uenientem ex magna parte recusarunt. Neque enim omnes recusarunt, alioquin nullus esset saluus. Nunc autem multi eum ex utroque populo credendo receperunt, de quibus euangelista consequenter inlinuat dicens:

Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius.] Consideremus fratres charissimi, quanta gratia redemptoris nostri, quam magna sit multitudo dulcedinis eius. Unicus ex patre natus est, & noluit remanere unus: descendit ad terram, ubi fratres sibi, quibus regnum patris sui dare posset, acquireret: Deus ex Deo natus est, & noluit Dei tantum filius manere: hominis quoque filius fieri dignatus est, non amittens quod erat, sed assumens quod non erat, ut per hoc homines in Dei filios transferret, gloriaeque suae faceret cohaeredit: ut quod ipse semper habebat per naturam, inciperent habere per gratiam. Consideremus quanta uirtus est fidei, cuius merito potestas datur hominibus filios Dei fieri. Vnde bene scriptum est, *Quia iustus ex fide uiuit.* Viuit enim iustus ex fide non illa, quae labiorum tantum confessione profertur, sed ea quae per dilectionem operatur: alioquin fides si non habet opera, mortua est in semetipsa. Nullus seipsum despiciat, nullus de sua salute desperet: curramus omnes, curramus singuli, ut qui eramus longae, mereamur fieri prope in sanguine Christi. Videamus quod dicitur: *Quia quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Quotquot, inquit, receperunt: non est enim personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet Deum, & operatur iustitiam, acceptus est illi. Quo autem ordine credentes filij Dei possent fieri, & quantum haec generatio a carnali distet, subsequutus Euangelista designat.

Qui non ex sanguinibus, neque ex uoluntate carnis, neque ex uoluntate uiri, sed ex Deo nati sunt.] Carnalis quippe nostra singulorum generatio ex sanguinibus, id est, ex natura maris & foeminae, a complexu coniugum duxit originem: at uero spiritalis spiritus sancti gratia ministratur, quam Dominus a carnali distinguens ait: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Verumne quis hominum dubitet filium se Dei, & cohaereditem Christi posse fieri, dat exemplum Euangelista, quia & ipse filius Dei homo fieri, & inter homines habitare dignatus est, ut humana

Abac. 2.
Rom. 10.
Gal. 3.
Iacob. 2.
Ephes. 2.

Act. 10.

Ioan. 3.

Bedae tom. 7.

nae particeps existendo fragilitatis, homines diuinae uirtutis suae donaret esse participes.

Et uerbum caro factum est, & habitauit in nobis.] Quod est dicere: *Et filius Dei homo factus est, & inter homines conuersatus est.* Solet namque scriptura modo animae, modo carnis uocabulo totum designare hominem. Animae uidelicet, ut scriptum est: *Quia descendit Iacob in Aegyptum in animabus septuaginta: carnis uero, ut rursus scriptum est, Et uidebit omnis caro salutare Dei.* Neque enim uel animae sine corporibus in Aegyptum descendere, uel caro sine anima uidere aliquid potest: sed hic per animam totus homo, sibi signatur per carnem. Sic ergo hoc loco quo dicitur: *Et uerbum caro factum est, nihil aliud debet intelligi, quam si diceretur: Deus homo factus est, carnem uidelicet induendo & animam: ut sicut quisque nostrum unus homo constat ex carne & anima, ita unus ab incarnationis tempore Christus ex diuinitate carnis & anima constet: Deus ab aeterno in aeternum existens uerus ut erat, hominem ex tempore assumens in unitate suae personae uerum, quem non habuerat.* Sequitur:

Et uidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre, plenum gratiae & ueritatis.] *Gloriam Christi quam ante incarnationem uidere non poterant homines, post incarnationem uiderunt, aspicientes humanitatem miraculis resurgentem, & intelligentes diuinitatem intus latitantem, illi maxime qui & eius claritatem ante passionem transfignati in monte sancto contemplari meruerunt, uoce delapsa ad eum huiusmodi a magnifica gloria, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene non complacui: & post passionem resurrectionis, ascensionisque ipsius gloria conspecta, spiritus eius sunt dono mirifice refectionis: quibus omnibus manifeste cognouerunt, quod huiusmodi gloria non cuiuslibet sanctorum, sed illi solum homini, qui esset in diuinitate unigenitus a patre, conueniret. Quod autem sequitur:*

Plenum gratiae & ueritatis.] *Gratia plenus erat idem homo Christus Iesus, cui singulari munere praeter ceteris mortalibus datum est, ut statim ex quo in utero uirginis concipi, & homo fieri inciperet, uerus esset & Deus, unde & eadem gloriosa semper uirgo Maria non solum hominis Christi, sed & Dei genitrix recte credenda & confitenda est. Idem ueritate plenus erat, & est ipsa uidelicet uerbi diuinitate, quae hominem illum singulariter electum, cum quo una Christi persona esset, assumere dignata est, non aliquid suae diuinae substantiae, ut haeretici uolunt, in faciendam hominis naturam commutans: sed ipsa apud patrem manens, totum quod erat, totam de semine Dauid naturam ueri hominis, quam non habebat, suscipiens. Vnde oportet, fratres charissimi, ut qui humanam redemptoris nostri natiuitatem hodie annua deuotione recolimus, & diuinam pariter & humanam eius naturam non annuo, sed continuo semper amplectamur amore. Diuinam, per quam creati sumus, cum non essemus: humanam, per quam recreati sumus, cum perditii essemus. Et quidem diuina*

Gen. 4.6.
Luce 3.

Matth. 17. 3.
Marc. 9.
Luce 9.
Ioan. 11.

t condito

conditoris nostri uirtus, sine assumptione humanitatis nos recreare erat idonea: humana autem eiusdem redemptoris nostri infirmitas, sine assumente se, & inhabitante in se, & operante per se diuinitate nos recreare nequiuit. Atque i deo uerbum caro factum est, id est, Deus homo factus est, & habitauit in nobis, ut per cognitum nobis hominis habitum nobis conuersando cogruere, nos alloquendo instruere, nobis uiuendi uiam praebere, pro nobis contra hostem con-
 10 fligere, nostram mortem moriendo ac resurgendo posset destruere: per coaeternam uero patri diuinitatem nos interiori uiuificando ad diuina sustolleret, remissionem nobis peccatorum pariter ac spiritus sancti dona concederet, & post bonorum perfectionem operum non solum nos ad uidendam gloriam clarificatae suae perduceret humanitatis, sed & incommutabilem nobis essentiam suae diuinae maiestatis ostenderet, in qua uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti per omnia secula seculorum, Amen.

IN NATALI DIUI STEPHANI protomartyris. Lucae decimo tertio. Matth. 23.

In illo tempore dicebat Iesus turbis Iudaeorum & principibus sacerdotum: Ecce ego mitto ad uos prophetas, & sapientes. Hierusalem, Hierusalem, quae occidis prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Hierusalem non saxa & edificia ciuitatis, sed habitatores uocat, quam patris plangit affectu: sicut & in alio loco legimus, quod uidens eam fleuerit. In eo autem quod dicit, Quoties uolui congregare filios tuos, omnes retro prophetas a se missos esse testatur. Auis quoque similitudinem congregantis sub pinnis nidum suum, in cantico Deuteronomij legimus: Sicut aquila protegere nidum suum, & super pullos suos desiderabit expandens alas suas, suscepit eos & tulit super pinnas suas. Et pulchre qui Herodem de sua nece tractantem uulpe uocarat, seipsum per insidias auibus tendere non cessat.

Ecce relinquetur uobis domus uestra deserta. Ipsam ciuitatem quam nidum suum uocauerat, nunc domum Iudaeorum appellat: quae non immerito Domini auxilio nudata, suae ditioni relinquitur: quia non solum auis illius omnipotentis quam Matthaeus gallinam nuncupat, alis protegere uolentem uulpibus deuorandam, id est Herodi & Pilato crucifigendum tradidit Christum. Nec mora, uulpium earundem, hoc est, regum terra & ipsa rapinae donatur. Occiso enim Domino uenerunt Romani, & quasi nidum uacuum diripientes, tulerunt eorum locum, gentem & regnum.

Dico autem uobis, quia non uidebitis me donec ueniat cum di-

celis: Benedictus qui uenit in nomine Domini. Hae quidem turbae dixerunt Domino ueniente ad Hierusalem: sed quia Lucas non dicit, quod hinc abscessit Dominus, ut non ueniret nisi eo tempore, quod iam illud diceretur (perseuerat quippe in itinere suo donec ueniat Hierusalem) cogit profecto hoc mystice intelligi, hoc est, de illo eius aduentu quo in claritate uenturus est, maxime cum Matthaeus haec Dominum post decantatas ei a turba laudes dixisse testetur. Aliter quod dicit: hoc est, Nisi poenitentiam egeritis, & confessi fueritis ipsum esse me de quo prophetae cecinerunt filium omnipotentis patris, meam faciem non uidebitis. Habent Iudaei datum sibi tempus poenitentiae, confiteantur benedictum qui uenit in nomine Domini, & Christi ora conspiciet.

IN DIE DIUI IOANNIS APOSTOLI & Euangelista. Ioan. ult.

In illo tempore dixit Iesus Petro: Sequere me. Conuersus Petrus, uidit illum discipulum, quem diligebat Iesus, sequentem, qui & recubuit in coena super pectus eius, & dixit: Domine quis est, qui tradet te? Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Lectio sancti Euangelij, quae nobis lecta est, fratres mei, tanto maiori a nobis intentione debet per singula uerba pensari, quanta magna gratiae supernae dulcedine tota redundat. Commendat enim nobis beatissimus Euangelista & apostolus Ioannes priuilegium amoris praecipui, quo ceteris amplius meruit honorari a Domino: commendat testimonium euangelice descriptionis, quod ueritate diuina subnixum nullus fidelium dubitare permittitur: commendat placidam suae carnis absolutionem, quam Domino specialiter se uisitate percepit. Sed ut perfectae lectionis huius principia considerare ualeamus, libet superiora pariter attendere. Apparuit Dominus post resurrectionem discipulis septem, inter quos erat Petrus & Ioannes, quibus frustra in piscando tota nocte laborantibus, & stans in litore copiosa rete eorum piscium multitudinem impleuit, moxque egressos ad terram inuitauit ad prandium, & inter prandendum tertio Petrum an se amaret, interrogauit: ac tertio amore confitenti, quia ter eum negauerat, ei tertio pascendas suas oues commisit: ac deinde quia per earundem ouium, id est, animarum fidelium cura pastoralis usque ad martyrium crucis esset peruenturus, intimauit dicens: Amen amen dico tibi, cum esses iunior, cingebas te, & ambulabas ubi uolebas: cum autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quod non uis. In manuum nanque extensione designauit, quod per mortem crucis martyrio coronandus: in cinctione alterius, quod uincibus a persecutore: in ductu quo non uellet, quod tormenta passionis contra uoluntatem esset passurus

passurus humane fragilitatis. Sed ne grauis fore uideretur Petro praedicta a Domino passio crucis, hanc suo confestim lenire curauit exemplo, ut cruciatum martyrij eo lenius ferret, quo se meminisset similem suo redemptori mortis excipere sententiam. Postquam enim significauit ei, qua morte clarificaturus esset Deus, protinus adiungit, quod in huius capite lectionis audiuius.

Et dicit ei: Sequere me. Ac si aperte dicat: Quia ipse prius pro tua redemptione crucis supplicium subire non timui, cur tu pro mei confessione nominis crucem pati formides? Qui eo gloriosiore martyrij palma clarificaberis, quod in hac promerenda magistri iter sequeris. Iam uero ab Euangelista non subditur, quid post haec dicta Dominus & discipuli fecerint: sed ex eo tamen innuitur, quod subiungit, Conuersus Petrus uidit illum discipulum, quem diligebat Iesus, sequentem. Patet namque, quia cum dixisset Petro, Sequere me, id est, crucem patiendum imitare, surrexit de loco conuiuij, & abire iam coepit. Secutus est autem eum Petrus etiam incessu pedum, cupiens implere quod audiuit, Sequere me. Secutus est & ille discipulus quem diligebat Iesus. Neque enim arcendum se a consecratu Christi putabat, qui non minori se gratia dilectionis a Christo complexum nouerat. Neque in credibile est ideo utrunque discipulum corporali gressu uestigia Domini secutum, quia necdum intellexerat quid significauerit in eo, quod Petrum se sequi praecipit. Notum autem noui uestrae fraternitati, qui sit ille discipulus, quem diligebat Iesus: Ioannes uidelicet ipse, cuius hodie natalicia festa celebramus, qui hoc scripsit Euangelium, atque ideo suam personam maluit indicij rerum accidentium, quam proprio designare uocabulo. Diligebat autem eum Iesus non exceptis ceteris singulariter solum, sed praeter ceteros quos diligebat familiariter unum, quem specialis prerogatiua castitatis ampliori dilectione fecerat dignum. Omnes quippe se diligere probat, quibus ante passionem loquitur: Sicut dilexit me pater, & ego dilexi uos. Manere in dilectione mea. Sed hunc praeter omnibus diligit, qui uirgo electus ab ipso, uirgo in eum permansit. Tradunt namque historiae, quod eum de nuptijs uolentem nubere, uocauerit: & propterea quae a carnali uoluptate retraxerit, potiore sui amoris dulcedine donauit. Denique huic motu in cruce matrem suam commendauit, ut uirginem uirgo seruaret, & ipso post mortem ac resurrectionem caelos ascendente, non deesset eius genitrici filius, cuius casta uita castis eius tueretur obsequijs. Ponit & aliud suae personae beatus Ioannes indicium, subiungens: Qui & recubuit in coena super pectus eius, & dixit: Domine quis est, qui tradet te? Hoc quomodo gestum sit, superiora huius euangelij loca plenius ostendunt: quia uidelicet in coena, quam ultimam ante passionem cum discipulis Saluator habuit, in qua eorum pedes lauit, eisque corporis ac sanguinis sui tradidit mysteria celebranda, Bedae tom. 7.

discipulus ille quem diligebat, supra pectus eius recubuerit. Et cum dixisset eis, Amen amen dico uobis, quia unus ex uobis tradet me, respondit ille discipulus, innuente Petro ut interrogaret & diceret ei: Domine, quis est? At Dominus: Ille est, cui ego intinctum panem porrexero. Quod autem discipulus ille supra pectus magistri recubuit, non praesentis solummodo dilectionis, sed & futuri erat signum mysterij. Figurabatur etenim iam tunc euangelium, quod idem discipulus erat scripturus, uberius atque altius ceteris sacrae scripturae paginis arcana diuinae maiestatis esse comprehensurum. Quia enim in pectore Iesu sunt omnes thesauri sapientiae & scientiae absconditi, merito supra pectus eius recubatur, quae maiore ceteris sapientiae & scientiae singularis munere donat. Ceteros quippe Euangelistas nouimus plura de miraculis nostri Saluatoris, pauciora de diuinitate locutos: Ioannes autem perpauca de humanis scribens actibus, potius se exponendis diuinae naturae indidit arcanis, patenter insinuans quanta de pectore Iesu fluente doctrinae coelestis, quae nobis rucaret hauserit. Sequitur:

Hunc ergo cum uidisset Petrus, dicit Iesu: Domine, hic autem quid? Quia se beatus Petrus audierat per passionem crucis clarificaturum esse Deum, uoluit etiam de fratre & discipulo cognoscere, quae esset ipse morte perpetuam transiurus ad uitam.

Dicit ei Iesus: Sic eum uolo manere donec ueniam, quid ad te? Tu me sequere. Non, inquit, eum per passionem martyrij uolo consummari, sed absque uolentia persecutoris diem expectare nouissimum, quado ipse ueniens eum in aeternae beatitudinis mansionem recipiam. Et quid hoc ad te? Tu tantum crucis patibulum subeundo mea te uestigia sequi debere memento. Et quidem hanc Domini responsum fratres tunc temporis ita tractabant, quasi Ioannes nunquam esset moriturus. Quod non ita esse intelligendum ipse Ioannes admonere curauit, qui cum praemississet exisse sermonem istum inter fratres, quia discipulus ille non moritur, solerter adiecit atque ait: Et non dixit ei Iesus, quia non moritur, sed sic eum uolo manere donec ueniam, quid ad te? Non ergo putandum, quia discipulus ille non sit mortuus in carne, quia nec Dominus hoc de illo futurum praedixit, & Psalmista ait, Quis est homo qui uiuit, & non uidebit mortem: sed ita potius intelligendum, quod ceteris Christi discipulis per passionem consummatis ipse in pace ecclesiae aduentum uocationis expectauerit. Et hoc est quod ait Dominus: Sic eum uolo manere donec ueniam, non quia & ipse multos antea labores pro Domino pressurasque malorum tolerauerit, sed quia ultimum in pace senium finierit, utpote ecclesiae Christi per Asiam quam regebat, iam longe lateque fundatis. Nam & in Actibus apostolorum cum ceteris apostolis flagellatus inuenitur, quando ibant gaudentes a conspectu concilij, quoniam digni habitus sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Et a Domitiano Caesare inferuentis olei dolium missus, in ecclesiastica nar-

Coloss. 2

Psal. 88

Act. 5

ratur historia, ex quo tamen diuina se protegēte gratia tā intactus exierit, quam fuerat a corruptione concupiscentiae carnalis extraneus. Nec multo post ab eodem principe propter in superabilem euangelizandi constantiam in Pathmos insulam exilio relegatur, ubi humano licet destitutus solatio, diuine tamen uisionis & allocationis meruit crebra consolatione reuelari denique ibidem Apocalypsim, quam ei Dominus de statu ecclesiae praesenti uel futuro reuelauit, manu sua conscribit. Vnde constat promissionem sic manendi donec ueniret Dominus, non eo pertinere, quod sine labore certaminis uicturus in mundo, sed illo potius quam sine dolore passionis transurus esset e mundo. Sicut enim in patrum literis inuenimus, cum longo confectus senio, sciret imminere diem recessus sui, conuocatis discipulis suis post monita exhortationum ac missarum celebratione, ultimum eis ualefecit: deinde descendens in defossum sepulturae suae locum, facta oratione appositus est ad patres suos, tam liber a dolore mortis, quam a corruptione carnis inuenitur alienus. Atque ita completa est ueridica Saluatoris sententia, quia sic eum uoluerit manere donec ipse ueniret. Possumus autem mystice in his quae Petro & Ioanni a Domino praedicta atque in eis sunt gesta, duas ecclesiae uitas, quibus in praesenti exercetur, actiua scilicet & contemplatiua, designatas accipere, quarum actiua communis populo Dei uita uiuendi est. Ad contemplatiua uero per paucos, & in hoc sublimiores quique post resurrectionem praedictionis ascendunt. Actiua quippe uita est studiosum Christi famulum suis insistere laboribus, & prius quidem seipsum ab hoc seculo immaculatum custodire, mentem, manum, linguam, ac membra corporis caetera ab omni inquinamento culpae tentantis continere, hac diuina perpetuo subiugare seruitijs. Deinde etiam proximi necessitatibus iuxta uires occurrere, esurienti cibum, potum sitienti, argenti uestitum ministrando, egenos uagosque in domum recipiendo, infirmum uisitando, mortuum sepelendo, eripiendo inopem de manu fortioris eius, egenum & pauperem a rapientibus eum: sed & erranti uiam ueritatis ostendendo, ac caeteris se mancipando fraternae dilectionis obsequijs, insuper & usque ad mortem profuturam certando. Contemplatiua autem uita est, cum longo quis bonae actionis exercitio edoctus, diuinae orationis dulcedine instructus, crebra lachrymarum compunctione assuefactus, a cunctis mundi negocijs uacare, & in sola dilectione oculum mentis intendere didicerit, gaudiumque perpetuae beatitudinis quod in futuro percipiturus est, uita etiam in praesenti coeperit ardentius desiderando praegustare, & aliquando etiam in quantum mortalibus fas est, in excessu mentis speculando sublimiter euolare. Haec autem uita diuinae speculationis illos maxime recipit, qui post longa monasticae rudimenta uirtutis secreti ab hominibus degere norunt, eo liberiores ad caelestia meditanda animum habentes, quo

a terrenis separantur tumultibus. Namque actiua non solis in cenobio monachis, sed & cuncto, ut diximus, populo Dei generaliter ingredientia proponitur. Et quidem utrumque apostolus, & Petrus uidelicet & Ioannem, quamuis inter homines positum, pro excellentis culmine gratiae constet in utraque uita fuisse perfectum: attamen una uita per Petrum, alia designatur per Ioannem. In eo etenim, quod ait Petro Dominus, Extendes manus tuas, & alius te cinget & ducet quod non uis, perfectionem exprimit actiuae conuersationis, quae tentationum solet igne probari. Vnde alibi de ea dicit apertius: Beati quoque persecutionem patitur propter iustitiam. Cui recte subiungit, dicens: Sequere me, quia nimirum iuxta eiusdem Petri uocem Christus passus est pro nobis, relinquens nobis exemplum, ut sequamur uestigia eius. Quod autem dicit de Ioanne, Sic eum uolo manere donec uenio, statum contemplatiuae uirtutis insinuat, quae non per mortem finienda ut actiua, sed per mortem est perfectius Domino ueniente complenda. Actiua uis nimirum labor cum morte deficit, mercedem post mortem accepturus aeternam. Quis enim in illa uita panem esurienti dat, ubi nemo esurit? quis aquam sitienti, ubi nemo sitit? quis mortuum sepelit, ubi terra uiuentium est? quis caetera opera misericordiae exercet, ubi nullus miser inuenitur? Actionis ergo ibi labor nullus, sed solus praeteritae actionis perpetuus remanet fructus. Speculatiua autem felicitas, quae hic inchoatur, illic sine fine perficitur, quando & supernorum ciuium & ipsius Domini praesentia non per speculum & in enigmate, sicut nunc, sed facie ad faciem uidebitur. Vnde recte de ea sub typo discipuli quem diligebat, quemque supra pectus suum fecit discumbere, dicit Dominus: Sic eum uolo manere donec uenio. Ac si aperte dicat: Nolo gustum speculatiuae suauitatis, quam maxime in sanctis meis diligo, sperantibus in protectione alarum mearum, inebriatis ab ubertate domus meae, sicut laboriose usum actionis lethi conditio ne finiri, sed post mortem sublimis me apparente, atque in meae conspectum maiestatis illos perducente perfici. Sequitur:

Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit haec. Et scimus quia uerum est testimonium eius. Iam manifeste beatus Ioannes suam personam designat ex officio, quam designare uitat ex uocabulo. Non autem praetereunter intuendum, quod dicitur, Qui testimonium perhibet de his, & scripsit haec. Perhibuit quippe testimonium uerbo Dei praedicando, perhibuit scribendo, perhibuit denuo eadem quae scripserat docendo: perhibet etiam nunc euangelium, quod descripsit ecclesijs legendum, pandendo. Siquidem a tempore Dominicae passionis, resurrectionis, & ascensionis in caelum usque ad ultima Domitiani principis tempora, per annos circiter sexaginta quinque, abique ullo scribendi adminiculo uerbum Dei praedicabat. At ubi a Domitiano, qui secundus post Neronem Christianorum persecutor extitit, in exilium missus est, irrupentes in ecclesiam

Matth. 25.

Psal. 34.

siam haeretici, quasi in destituta pastore ouilia lupi Marcioni, & Cerinthus, & Hebiō, caeterique Antichristi, qui Christum fuisse ante Mariam negabant, simplicitate fidei euangelicae peruersa maculauere doctrina. Sed dum ipse post occasionem Domitiani permittente pio principe Nerua rediret Ephesum, compulsum est ab omnibus pene tunc Asiae episcopis, & multarum ecclesiarum legationibus de coaeterna patri diuinitate Christi altius facere sermonem, eo quod in triu euangelistarum scriptis, Matthaei uidelicet, Marci & Lucae de humanitate eius ac de his quae per hominem gessit, sufficiens sibi uiderentur habere testimonium. Quod ille se non aliter facturum respondit, nisi indicto ieiunio omnes in communi Dominum precarentur, ut ille digna scribe eos posset. Et hoc patrato instructus reuelatione, ac sancti spiritus gratia inebriatus omnes haeticorum tenebras patefactae subito ueritatis luce dispulit. In principio, inquit, erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Similemque in istis totum sui sermonis circuitum faciens, Dominum nostrum Iesum Christum sicut uerum hominem, uere ex homine temporaliter factum, ita etiam uerum Deum, uere ex Deo patre aeternaliter natum, uere cum patre, & cum spiritu sancto semper existentem clarissima assertionem perdocuit, imò omnia diuinae ueritatis & uerae diuinitatis, quantum alteri mortalium nulli licuit, arcana reuerauit. Et hoc uirgini privilegium recte seruabatur, ut ad scrutanda uerbi incorruptibilis sacramenta incorrupto ipse non solum corde, sed & corpore proderet. De cuius dictorum ueritate, quam sit nemini ambigendum, ipse quoque curauit ostendere, qui cum dixisset, Hic est discipulus, qui testimonium perhibet de his, & scripsit haec, continuo subiicit, & ait: Et scimus quia uerum est testimonium eius. Quia ergo & nos cum caeteris fidelibus scimus uerum esse testimonium eius, curemus per omnia recta fide intelligendo, recta operatione exercendo, quae docuit ad dona sempiterna quae promisit, peruenire, per Dominum nostrum Iesum Christum, qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti per omnia secula seculorum, Amen.

IN NATALI SANCTORVM INNOCENTVM MARTYRVM. Matth. 24.

In illo tempore angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum, & esto ibi usque dum dicam tibi. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIO.

DE morte preciosa martyrum Christi innocentium sacra nobis est, fratres charissimi, Euangelij lectio recitata, in qua tam omnium Christi martyrum preciosa mors est designata. Quod enim paruuli occisi sunt, significat per humilitatis meritum ad martyrii perueniendū

Bedae tom. 7.

gloriam, & quia nisi conuersus fuerit quis, & effectus ut paruulus, non possit animam dare pro Christo. Quod in Bethleem & in omnibus finibus eius occisi sunt, ostendit non solum in Iudea, unde ecclesiae cepit origo, sed & in omnibus eiusdem ecclesiae finibus quacumque per orbem diffusa est, persecutionem sequituram perfidorum, & piorum patientiam esse coronandam. Qui a bi matu occisi sunt, doctrina & operatione perfectos indicat: quod infra, simplices uel idiotas fidei, tamen non fictae constantia fortes equae denunciat. Quod illi quidem occisi sunt, sed Christus qui querebatur uiuens euasit, insinuat corpora quidem ab impijs posse periri, sed Christum pro quo persecutio tota saeuit, nulla tenus eis uel uiuentibus uel occisis posse auferri, sed eos ueraciter contestari, quia siue uiuimus, Domino uiuimus: siue morimur, Domino morimur. Siue enim uiuimus siue morimur, dominus sumus. Quod iuxta uaticinium Hieremiae uox in rama, id est, in excelsis audita est ploratus & ululatus, manifeste denunciat luctum sanctae ecclesiae, quae de iniusta membrorum suorum nece gemit, non ut hostes garriunt in uacuum cedere, sed usque ad solum ascendere superni iudicis: & sicut protomartyris Abel, ita etiam sanguinem caeterorum martyrum de terra clamare ad Dominum, iuxta illud uiri sapientis: Non despicias preces pupilli, nec uiduam, si effundat loquelam gemitus. Non ne lachrymae uiduae ad maxillam descendunt, & exclamatio eius super deducentem eas? A maxilla enim ascendunt usque ad caelum, & Dominus ex auditor non delectabitur in illis. Quod Rachel plorasse dicitur filios suos, nec uoluisse consolari, quia non sunt: significat ecclesiam plorare quidem sanctorum de hoc seculo ablationem, sed non ita uelle consolari, ut qui seculum morte uicerunt, rursus ad seculum certamina secum toleranda redeant: quia nimirum non sunt ultra reuocandi in mundum, de cuius aerumnis semel euaserunt coronandi ad Christum. Rachel namque, quae ouis aut uidens Deum dicitur, ecclesiam figurate demonstrat, cuius tota intentio ut uidere Deum mereatur, inuigilat. Et ipsa est ouis centesima, quam pastor bonus relictis in caelo nonaginta nouem ouibus angelicarum uirtutum, abijt querere in terra, inuenit tamque suis humeris imposuit, & sic reportauit ad gregem. Queritur autem iuxta literam, quomodo Rachel plorasse dicitur filios suos, cum tribus Iuda quae Bethleem tenebat, non de Rachel, sed de sorore eius Lia fuerat orta. Vbi tamen facilis patet responsio, quia non tantum in Bethleem, uerum etiam in omnibus finibus eius pueri sunt omnes trucidati. Tribus autem Beniamin, quae de Rachel orta est, proxima fuit tribui Iude. Vnde merito credi debet, quod plaga crudelissimae necis non paucos etiam Beniamin stirpis pueros inuoluerit, quos progenies Rachel elata in excelsis uoce plorauerit. Potest & aliter intelligi, quia Rachel iuxta Bethleem sepulta est, sicut titulus monumenti eius manens usque hodie testatur, ad occidentem ciui-

Matth. 18.

Rom. 14.

Hier. 31.

Gal. 4.

Ecclef. 35.

Luc. 15.

Genes. 35.

tatis ultra usq. quae ducit Hebron: quod ea quae in loco eodem agebantur, ipsa egisse prophetico locutionis modo recte dicatur, cuius corpore & nomine locus ipse fuerat insignis. Quod Dominus ipse ne occideretur ab Herode sublatu est a parentibus in Aegyptum, significat electos sapientum malorum improbitate suis effugatos sedibus, uel etiam exilio damnandos. Vbi simul exemplum datur fidelibus, ne dubitent rabiem persequentium, ubi opportunum fuerit declinare fugiendo, cum hoc Deum ac Dominum suum fecisse meminerint. Siquidem ipse qui erat suis praecipiturus, Cui uos persecuti fuerint in ciuitate ista, fugite in aliam, prius fecit quod praecipit fugiendo hominem, quasi homo in terra, quem magis paulo ante monstrauit stella de caelo. Quod occisis pro Domino pueris Herodes non longe post obiit, & Ioseph monente angelo Dominum cum matre ad terram Israel reduxit: significat omnes persecutiones, quae contra ecclesiam erant mouendae, ipsorum persecutorum morte uindicandas, eisdemq. multatis persecutoribus pacem ecclesiae denuo reddendam, & sanctos qui latuerant, ad sua loca fuisse reuersuros. Herodes quoque in diabolo fremit, & auferri sibi iniquitatis suae regnum in his, qui ad Christum transeunt, ingemiscit. Vnde si paruulos interficiat, Iesum sibi uideatur occidere. Quod utique sine cessatione molitur, dum primordis renatorum spiritum sanctum arripere, & quandam tenere fidei infantiam tentat extinguere. Possumus quoque odium Herodis quo perdere Iesum uoluit super persecutionibus, quae apostolorum sunt temporibus factae, in Iudaea specialiter accipere, quando inualecente inuidia praedicatoris uerbi sunt penes omnes expulsi de prouincia, & in gentibus praedicaturi sunt longe lateq. dispersi. Sicq. factum est ut gentilitas quae per Aegyptum figuratur, peccatis ante tenebrosa lumine uerbi perciperet. Hoc est enim puerum Iesum & matrem eius per Ioseph in Aegyptum transferri, fidem scilicet Dominicae incarnationis & ecclesiae societate perdoctores sanctos gentibus committi. Quod erant in Aegypto usque ad obitum Herodis, indicat figurate fidem Christi in gentibus mansuram, donec plenitudo gentium introeat, & sic omnis Israel saluus fiat. Obitus quippe Herodis terminum intentionis maliciose, qua nunc contra ecclesiam Iudae feuit, insinuat. Occisio paruulorum, mortem humilium spiritu, quos fugato a se Christo Iudaei peremere, designat. Quod autem defuncto Herode redit ad terram Israel, finem seculi denunciat, quando Enoch & Helia praedicantibus Iudaei sopita modernae in uidiarum flamma, fidem ueritatis accipient. Et bene cum Iudaeam deserit, fugere, & hoc in nocte dicitur: cum uero reuertitur in illam non solum fugae, sed nec noctis fit mentio: quia nimirum quos ob peccatorum tenebras olim persecutores reliquit, ipsos ob lucem fidei tandem seque rentes reuulit. Quod damnato licet Herode Ioseph timore Archelai filij eius in Iudaeam, ubi

metropolim habebat, ire formidans, monente angelo in Nazareth Galilee secedit, ultima praesentis ecclesiae tempora delignat, quando pro ea quae nunc est, uniuersali gentis illius caecitate, qua Christianos in quantum ualet persequi non desistit, acrior in quibusdam Antichristi persecutione consurget. Et quidem plurimis ad praedicationem Enoch & Heliae a perfidia conuersis, sed ceteris ad instinctum Antichristi tota intentione contra fidem dimicantibus. Pars igitur Iudaeae in qua regnabat Archelaus, perfidos Antichristi sequaces ostendit. Porro Nazareth Galilaeae, quod Dominus transfertur, partem gentis eiusdem, quae tunc temporis fidem Christi est susceptura, designat. Vnde bene Galilaea perperata transmigratione, Nazareth flos aut uirgultus eius interpretatur: quia nimirum sancta ecclesia, quo ardentiori desiderio ab his, quae in terris uidet, ad coelestia promerenda transmigrat, eo maiore spiritualium abundat flore atq. germine uirtutum. Vnde oportet, fratres charissimi, quia primitias martyrum hodierna festiuitate ueneramur, de aeterna, quae in caelis est, martyrum festiuitate sedulo cogitemus, eorumq. uestigia in quantum possumus sequendo, & ipsi eiusdem festiuitatis supernae participes existere curemus, testante Apostolo: quia si socij passionum fuerimus, simul & consolationum erimus. Nec tam de morte eorum lugeamus, quam de iusta palmae perceptione laetemur. Siquidem singulos eorum cum per tormenta pellerentur, ex hac uita Rachel gemebunda, id est, sancta ecclesia quae gemit, luctu lachrymisq. profecuta est: sed iam hinc expulsos superna Hierusalē, quae est mater omnium nostrum, mox in aliam uitam obuijs laetitiae ministris excepit, atq. in gaudium Domini sui perpetuo coronandos introduxit. Vnde dicit Iohannes: Stabant ante thronum, & in conspectu agni amicti stolis albis, & palmae in manibus eorum. Stant enim modo ante thronum Dei coronati, qui quondam ante thronos iudicum terrenorum iacebant poenis attriti. Stant in conspectu agni nulla ratione illic a contemplanda eius gloria separandi, a cuius hic amore nec supplicio poterant separari. Stolis fulgent albis, & palmas in manibus habent: quia praemia in operibus habent, dum corpora quae pro Domino ignibus & bestijs dilacerata, flagris absumi, per praecipitia dissoluti, unguis abrasa, omnimodo poenarum genere passii sunt dissipari, per resurrectionem glorificata recipiunt. Et clamabant, inquit, uoce magna dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & agno. Magna uoce salutem Deo decantant, qui magna gratiarum actione recolunt, non sua se uirtute, sed ipso auxiliante tribulationum impugnantium superasse certamina. Dicit iterum eorum & praeteritos agones & coronas describens perpetuas: Hi sunt, qui uenerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni. Stolas quippe martyres in sanguine agni lauerunt, dum membra sua quae oculis insipientium uisa sunt poenarum squalore foedari, sic potius

Matth. 10.

Act. 13.

ROM. 11.

suso pro Christo sanguine ab omnibus mundauerere contagijs: insuper & beata immortalitatis luce digna reddidere, quod est lotas etiam dealbasse stolas in sanguine agni. Ideo sunt, inquit, ante thronum Dei, & seruiunt ei die ac nocte in templo eius. Non est laboriosa, sed amabilis & optata seruitus, in Dei laudibus perpetuo adstiteri: dies quippe & nox non uicissitudinem temporis proprie, sed perpetuitatem tropice significant. Nox enim non erit illic, sed dies una melior in atrijs Christi super milia, in qua non plorat Rachel filios suos, sed absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum: dantq. uocem latitiae & salutis aeternae in tabernaculis iustorum ei, qui uiuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

psal. 83.

Apo. 7.

IN CIRCUNCISIONE DOMINI. Lucae 2.

In illo tempore cum consummati essent dies octo, ut circumcideretur puer, uocatum est nomen eius Iesus. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIOE.

Sanctam uenerandamq. praesentis festi memoriam, paucis quidem uerbis Euangelista comprehendit, sed non pauca coelestis mysterij uirtute grauidam reliquit. Exposita namq. natiuitate Dominica, cuius gaudia mox angeli dignis laudibus extulerunt, pastores deuota uisitacione celebrant, omnes qui tunc audire, mirati sunt. Nos quoque pro modulo nostro, prout posuimus, proxime Domino largiente, congruis missarum hymnorumq. solennijs exegimus. subiunxit atq. ait:

Et postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, uocatum est nomen eius Iesus, quod uocatum est ab angelo, priusquam in utero conciperetur. Haec sunt festiuitatis hodiernae gaudia ueneranda, haec sacra solennitas diei, haec illa supernae pietatis munera sacrosancta, quae fidelium cordibus commendans Apostolus ait: Quia ubi uenit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Magna namq. dispensacione pietatis ad redemptionem generis humani Deus pater non angelum, non archangelum, sed filium suum unigenitum mittere dignatus est. Quem quia in diuinitatis suae specie uidere nequimus, magna rursum dilectionis arte prouidit, ut huc factum ex muliere, hoc est, ex matre carnis substantia, sine uirili admixtione conceptum, ad humanos uerum hominem proferret aspectus: qui in diuina uirtute ac substantia manens, per omnia quod erat, ueram naturae mortalis infirmitatem qua non habebat, indueret. Et ut nobis necessariam obediendi uirtutem praecipuo comendaret exemplo, factum sub lege, filium suum misit Deus in mundum: non quia ipse legi quicquam debeat, qui unus magister noster, unus est legis

Gal. 4.

ibidem.

ibidem.

lator & iudex, sed ut eos qui sub lege positi, legis onera portare nequuerant, sua compassione iuaret, ac de seruilis conditione, qui sub lege erant, ereptos in adoptionem filiorum, quae per gratiam est, sua largitate reduceret. Suscepit ergo circuncisionem lege decretam in carne, qui absq. omni prorsus labe pollutionis apparuit in carne, & qui in similitudine carnis peccati, non autem in carne peccati aduenit, remedium quo caro peccati consueuerat, mundari non respuit: licet etiam unda baptismatis, qua nouae gratiae populos a peccatorum sordibus lauare uoluit, ipse non necessitatis, sed exempli causa subiit. Scire etenim debet uestra fraternitas, quia idem salutaris curacionis auxiliu circuncisio in lege contra originalis peccati uulnus agebat, quod nunc baptismus agere reuelatae gratiae tempore consueuit, excepto quod regni coelestis ianuam necdum intrare poterat, donec adueniens benedictione daret, qui legem dedit, ut uideri posset Deus deorum in Sion, tantum in sinu Abrahae post mortem beatae equie consolati supernae pacis ingressum spe felici expectabant. Qui enim nunc per Euangelium suum terribiliter ac salubriter clamat, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire in regnum Dei: ipse dudum per legem suam clamabat, Masculus cuius preputij caro circuncisa non fuerit, peribit anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit, id est, quia pactum uitae in paradiso hominibus mandatum Adam praeuaricante transgressus est, in quo omnes peccauerunt: peribit de coetu sanctorum, si non ei fuerit remedio salutaris subuentum. Vtraq. ergo purificacio, & circuncisionis uidelicet in lege, & in euangelio baptismatis, tollendae praeuaricationis primae gratia posita est. Et ne cui seculi labentis aetatis superni respectus munera deessent, illi quoque qui a mundi exordio usq. ad tempora datae circuncisionis uel post datam circuncisionem, de alijs nationibus Deo placuerunt, uel hostiarum oblationibus, uel certe sola fidei uirtute suas suorunq. animas creatori comendantes, a primi reatus uinculis absoluerentur curabatur. Sine fide enim impossibile est placere Deo: & sicut alias scriptum est, Iustus autem ex fide uiuit. Sed ueniens in carne Dei filius, qui solam carnis naturam, nullam autem peccati contagionem contraxit de Adam, & quia spiritus sancti uirtute de uirgine conceptus & natus est, nullo eguit munere gratiae renascentis: utrunque genus purificationis subire dignatus est, & circuncisus uidelicet a parentibus octaua die natiuitatis, & tricesimo etatis anno baptizatus a Iohanne, imò etiam tertiu salutaris hostiae munus ipse templi Dominus pro se non respuit offerri. Cuius die dehinc tricesima tertia Domino opitulante uestra charitas auditura simul est & celebratura mysteriu. Cuncta, inquam, & legalis & Euangelice purificationis genera, qui nullo indiguit, Dominus suscipere non desepxit, ut & consummande iam legis decreta suo tempore doceret esse saluberrima, & aduenientis euangelij cunctis fidelibus ostenderet aequae sub

20

30

40

50

60

Ioh. 3.

Gen. 17.

Heb. 11.

Abac. 2.

Luca 2.

Math. 3.

Luca 2.

eunda remedia. Sed & hoc quod eodem die sue circuncisionis nomen ut Iesus uocaretur, accepit, ad imitationem priscæ fecit obseruationis: quam ex eo credimus sumptam, quod Abraham patriarcha, qui primus circuncisionis sacramentum in testimonium suæ magnæ fidei & diuinæ ad eum promissionis accepit, eodem die suæ suorumq; circuncisionis etiam nominis amplificatione simul cū sua coniuge benedici promeruit, ut qui eatenus Abram pater excelsus dicitur, deinde Abraham, id est, pater multarum gentium uocaretur: quia patrem, inquit, multarū gentium constituit. Quæ fidelissima promissio tam late per orbem iam patet impleta, ut etiam nos ipsi de gentibus ad fidei illius deuotionem uocati, ipsum nos patrem spiritaliter habere gaudeamus, dicente etiam nobis Apostolo: Si autē uos Christi, ergo semen Abraham estis, secundum promissionem heredes. Et Sarai, inquit, uxorem tuam, non uocabis Sarai, sed Saram, id est, non principem meam, sed principem: uidelicet aperte docēs, ut eam quæ tantæ fidei particeps & sociā facta est, non proprie principem suæ domus, sed absolute principem, id est, omnium recte credentium scēminarum uocaret, & intelligeret esse parentem. Vnde beatus apostolus Petrus credentes de gentibus scēminas ad humilitatis, castitatis & modestiæ uirtutem prouocans, eiusdem matris nostræ Saræ debita cum laude meminit. Sicut Sarai, inquit, obediebat Abraham, dominum eum uocans, cuius estis filiæ benefacientes, & nō timentes ullam perturbationem. Hæc dilectionem uestram fratres admonere curauimus, ut singuli uestrum meminere, etiam seipos percepta fide Christi cum patriarchis nominis excelsi meruisse consortium, si percepta in Christo purificatione, baptismi salutaris deriuatum à nomine Christi, gaudeant mutuas se cognomen, & hoc usque ad finem firmum intemperatumq; seruare cōtendant, gaudentes in se illud Esaiæ uaticinium esse completum, Et seruos suos uocabit nomine alio, hoc est nomine Christiano, quo nunc omnes serui Christi se delectantur insigniri. Neque enim nomen aliud sub celo datum est hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Vnde propheta consequenter adiungit: In quo qui benedicendus est super terram, benedicetur in Domino, amen. Dicit & alius de eodem, multiplicandam etiam de gentibus ecclesiam alloquens: Videbunt gentes iustum tuum, & cuncti reges inclytum tuum, & uocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini locutum est. Quare autem puer qui natus est nobis, filius qui datus est nobis, Iesus, id est, Saluatoris nomen acceperit, non expositione ut à nobis possit intelligi, sed sollicita ac uigili ege intentione, ut etiam nos possimus eiusdem nominis participatione saluari. Legimus quippe angelo interpretante: Quia ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Et indubitanter credimus ac speramus, qui à peccatis saluat, ipse etiam à corruptionibus, quæ à peccatis

contigerunt, & ab ipsa morte saluare nō mittit, Psalmista testante, qui ait: Qui propitius sit omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes languores tuos. Dimisis quippe omnibus iniquitatibus nostris ad integrum omnes languores nostri sanabuntur, cum resurrectionis apparente gloria nouissima inimica defrustra fuerit mors. Et hæc est uera & plenaria nostra circuncisio, cum in die iudicij cunctis simul animæ carnisq; corruptionibus exuti, mox peracto iudicio ad uidendam perpetuū creatoris faciem, aulam regni cœlestis ingredimur, quod est typicè paruulos circūcisos ad templum Domini Hierosolymam cum laudibus hostiarum munus acceptabile deferri. Vera enim circuncisione purgatus templum Domini cum muneribus ingreditur, qui gloria resurrectionis ab omni labe mortalitatis excōctus, cum honorum fructibus operum supernæ ciuitatis gaudia sempiterna subit. Disrupisti, inquit, uincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Vota mea Domino reddam in atrijs domus Domini, in conspectu omnis populi eius, in medio tui Hierosolym. Quod desideratissimum tempus cœlestis introitus illa dies octaua, qua circuncisio celebratur, indicat. Sex etenim sunt huius seculi ætates notissimis temporū distinctæ articulis, in quibus pro Deo laboribus insistere, & pro adipiscenda requie sempiterna ad tempus operari necesse est. Septima est ætas non in hac, sed in alia uita quiescentium usque ad tempus resurrectionis animarum. Octaua autem ætas, ipsa est dies resurrectionis sine ullo temporis sine beatus, quando uera omnimodo circuncisionis gloria coruscante, non ultra corpus, quod corrumpitur, adgrauat animam: non terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitatem, sed corpus iam corruptibile latificat animam, & subleuat cœlestis inhabitatio totum hominem uisioni sui conditoris inhaerentem. Cuius æterni diei beatitudinem Propheta in illo, cuius sumpram meminimus, Psalmo consequenter exponit, animam suam ipse & omnes interioris sui hominis affectus ad benedicendum Dominū, recordandasq; omnes eius retributiones excitans: Qui redimit de interitu, inquit, uitam tuā, qui satiāt in bonis desiderium tuum, qui coronat te in miseratione & misericordia, renouabitur sicut aquilæ iuuetus tua. Et ideo necesse est, fratres charissimi, ut qui ad huius pulcherrimæ renouationis, quasi summæ circuncisionis, desideramus præmia pertingere, curemus interim primitiue circuncisionis & renouationis, quæ quotidiano uirtutum exercitio fit, subire remedia. Deponamus secundum pristinam conuersionem ueterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris, renouemur spiritu mentis nostræ, & induamus nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate ueritatis. Neque audientes circuncisionem in uno corporis nostri membro nos castigare, sufficere credamus: sed sicut idem alibi monet Apostolus, Mundemus nos ab omni la-

Gen. 17.

Galat. 3.

1. Pet. 3.

Esai. 65.

Act. 4.

Ibidem.

Esai. 62.

Esai. 9.

Matth. 2.

be & inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei: relegamus Acta Apostolorum, uideamus beatissimū protomartyrem Stephanum Iudeis secum Domino persequentibus terribiliter intonantem: Duri ceruice, & incircuncisi cordibus & auribus, uos semper spiritui sancto resististis. Si ergo incircuncisi cordibus & auribus sunt, qui spiritus sancti monitis resistunt, est utique cordium & aurium circuncisio. Et si est cordium & aurium, est & omnium exterioris interiorisq; hominis nostri sensuum. Qui enim uiderit mulierem ad concupiscendum eam, qui habuerit oculos sublimes, huius incircuncisus est uisus: quibus uoce ueritatis dicitur, Qui est ex Deo, uerbum Dei audit. Propterea uos non auditis, quia ex Deo non estis. Incircuncisi sunt auribus, incircuncisi lingua & manibus sunt, quorum os locutum est uanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis: qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem sunt in cordibus eorum, & dextera eorum repleta est muneribus. Incircuncisi sunt gustu, quos propheta redarguit, dicens: Væ qui potentes estis ad bibendum uinum, & uiri fortes ad miscendam ebrietatem. Incircuncisi olfactu & tactu, qui unguentorum amplesus meretricis, aspergentes cubile suum myrrha, & aloë & cinamomo. Incircuncisi gressibus, de quibus Psalmista commemorat: Contritio & infelicitas in uis eorum, & uitam pacis non cognouerunt. At qui omni custodia seruant suum cor, qui auertunt oculos suos ne uideant uanitatem, qui septunt aures suas spinis, ne audiant linguam nequam, qui gustant & uident, quā suauis est Dominus, quā beatus uir qui sperat in eo, qui custodiunt uias suas ut non delinquant in lingua sua, qui donec superest halitus in eis, & spiritus Dei in naribus eorum, non loquuntur labijs iniquitatem, nec lingua eorum meditatur mendaciū, qui leuant manus suas ad mandata Dei quæ diligunt, qui ab omni uia mala prohibent pedes suos ut custodiant uerbum Dei, isti omnes suos sensus petra spiritalis exercitij se ostendunt habere circuncisos. Petrinis quippe cultris circuncisionem fieri legitur: petra autem erat Christus, cuius fide, spe & charitate, non solum in baptisate, sed in omni prorsus actione deuota purificantur corda honorum. Quæ & ipsa quotidiana nostra circuncisio, id est, continua cordis mundatio, semper octauæ diei sacramentum celebrare non desistit, qui nos in exemplum Dominicæ resurrectionis, quæ octaua die, id est, post septimam sabbati facta est, sanctificare consueuit, ut quomodo surrexit Christus à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate uitæ ambulemus, præstante Deo, qui uiuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Act. 7.

Matth. 5.

Prover. 6.

Ioan. 8.

Psal. 143.

Ibid. 27.

Ibid. 55.

Esai. 5.

Prover. 7.

Psal. 11.

Prover. 4.

Psal. 118.

Eccles. 28.

Psal. 33.

Psal. 38.

Iob. 27.

Psal. 118.

Ibidem.

Yosue 5.

1. Cor. 10.

Rom. 6.

I N. EPIPHANIA DOMINI.
Ioan. 1. Matth. 3. Marci 1. Lucæ 3.

I N illo tempore uidit Ioannes Iesum uenientem ad se, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et reliqua.

B E D A E P R E S B Y T E R I D E E A D E M L E C T I O N E .

Ioannes Baptista, & præcursor Domini Saluatoris, quem diu uenturum populis uerbo prædicauerat, ipsum iam uenientem ad se, sic ut ex lectione sancti Euangelij, fratres, modo cum legeretur, audistis, mox digito demonstrauit, dicens: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.] Ecce agnus Dei, ecce innocens & ab omni peccato immunis, utpote qui os quidem de osibus Adam, & caro de carne Adam, sed nullam de carne peccatrice traxit maculam culpæ. Ecce qui tollit peccata mundi, ecce qui iustus inter peccatores, mitis inter impios, hoc est, quasi agnus inter lupos apparens, etiam peccatores & impios iustificandi habet potestatem. Quomodo autem peccata mundi tollat, quo ordine iustificet impios, apostolus Petrus ostendit, qui ait: Non corruptibilibus argento uel auro redempti estis de uana uestra conuersatione paternæ traditionis, sed precioso sanguine quali agni in contaminati & immaculati Iesu Christi. Et in Apocalypsi Ioannes apostolus, cuius est hoc euangelij: Qui dilexit nos, inquit, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Non solum autem lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, quando sanguinem suū dedit in cruce pro nobis, uel quando unusquisq; nostrum mysterio sacrosanctæ passionis illius baptismi aquæ ablutus est, uerum etiam quotidie tollit peccata mundi. Lauat itaq; nos à peccatis nostris quotidie in sanguine suo, cum eiusdem beatæ passionis ad altare memoria replicatur, cū panis & uini creatura in sacramentum carnis & sanguinis eius ineffabili spiritus sanctificatione transfertur: sicq; corpus & sanguis illius nō infidelium manibus ad perniciem ipsorum funditur & occiditur, sed fidelium ore suam sumitur in salutem. Huius recte figuram agnus in lege paschalis ostēdit, qui semel populum de Aegyp̄tia seruitute liberans, in memoriam eiusdem liberationis, per omnes annos immolatione sua populū eundem sanctificare solebat, donec ueniret ipse, cui talis hostia testimoniū dabat, oblatuq; patri pro nobis in hostiā odoremq; suauitatis, mysterium sue passionis oblato agno in creaturam panis uiniquē transferret, sacerdos factus in æternum, secundum ordinem Melchisedech. Sequitur: Ioannes testimonium perhibens de Domino, Hic est, inquit, de quo dixi: Post me uenit uir, qui ante me factus est, quia prior me erat.] Post me uenit uir, post me natus est in mundo, post me prædicare incipiet mundo, qui ante me factus est, qui me potentia maiestatis tantum, quantum sol luciferum, licet post apparet, parens,

1. Pet. 1.

Apoc. 1.

Exod. 12.

Psal. 109.

Hebr. 7.

1047.1. parens, antecessit. Quia prior me erat, quia in principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Post me uenit uir, & tempus humanae natiuitatis, quo Ioanne posterior est, intellige. Qui ante me factus est, primatum regiae potestatis, quo etiam angelis praesidet, in tuere. Quia prior me erat, & eternitatem diuinae maiestatis, qua patri est aequalis, intellige. Post me uenit uir, qui ante me factus est, quia prior me erat. Post me uenit humanitate, qui ideo me praecellit dignitate, quia prior me erat diuinitate.

Math. 3. Et ego nesciebam eum, inquit. Certum est, quia sciebat Dominum Ioannes, cui testimonium perhibere missus est, quem iudicem omnium uenturum praedicabat, dicens: Cuius uentilabrum in manu sua, & permundabit aream suam: a quo spiritum sanctum dari debere testabatur. Ipse uos baptizabit, inquiens, spiritu sancto, a quo seipsum ablui desiderabat, dicens: Ego a te de beo baptizari, & tu uenis ad me? Quomodo ergo dicit, Et ego nesciebam eum, nisi quia eum quem antea nouerat, perfectius iam cum baptizaretur agnouit? Quem mundi Saluatorem & iudicem nouerat, huius potentiam maiestatis altius spiritu sancto super eum descendente agnouit. Neque enim dubitandum est, quia beatus Ioannes cum spiritu sanctum licet corporali specie uideret, cum uocem patris licet corporaliter sonantem meruisset audire, multum ex hoc uisu & auditu profecerit, multum de diuine potestatis excellentia reuelatis oculis mentis scientiae coelestis acceperit a Deo, ut ad comparationem intelligentiae qua tunc illustrari coeperit, eatenus illum quantus esset omnimodis sibi uideretur ignorasse. Qui testimonium, in quod missus est, Domino diligenter perhibens, adiungit:

Sed ut manifestaretur in Israel, propterea ueni ego in aqua baptizans. Quod est aperte dicere: Non ideo ueni in aqua baptizans, quia peccata mundi baptizando tollere possum, sed ut eum baptizando ac praedicando manifestarem populo Israel, qui in spiritu sancto baptizans ad tollenda peccata non solum Israel, sed totius mundi, si ei credere uoluerint, idoneus est. Propterea ueni ego in aqua baptizans, ut sic baptizando illi uiam praepararem, qui baptizaret in remissionem peccatorum.

Et testimonium perhibuit Ioannes, dicens: Quia uidi spiritum descendentem quasi columbam de caelo, & mansit super eum. Bene in columbae specie descendit super Dominum spiritus, ut discant fideles non aliter eius spiritu se posse impleri, nisi simplices fuerint, nisi ueram cum fratribus habuerint pacem, quam significant oscula columbarum. Habent autem oscula & corui, sed laniant, quod columba omnino non facit: significantes eos qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem sunt in cordibus eorum. Columbae autem natura, quae a lanatu innocens est, illis innocentibus aptissime congruit, qui pacem sequuntur cum omnibus, & sanctimoniam, solliciti seruare unitatem spiritus in uinculo pacis. Atque ideo spiritus in colu-

ba descendendo non suam tantummodo, uel eius in quem descendit, innocentiam simplicitatemque designat, sed eorum eque qui sentiunt de illo in bonitate, & in simplicitate cordis quaerunt illum. Quorum unanimum pietatem ac mansuetudinem spirituali gratia donata, Dominus ipse laudans loquitur: Una est columba mea, una mater mea, electa genitrici suae. Matrem quippe ac genitricem ecclesiae spiritus gratiam uocat, qua inspirante percepit, ut ipsa quoque possit columba recte nuncupari. Denique Hebraeo sermone, quo scriptura sancta est adita, spiritus genere feminino appellatur. Propter quod conuenienter ecclesia una Christi columba, & haec mater ac genitrici suae electa nominatur: quia nimirum quod in unitate fidei Christianae multis de gentibus congregatur, quod columbina ad inuicem pace laetatur, quod electionis sorte beatur, non suo habet merito, sed dono accepit gratia spiritualis.

Et ego, inquit, nesciebam eum. Subaudis tam subtiliter quam spiritum in eum descendente, cognouit. Sed qui missus me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem uideris spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Baptizat Dominus in spiritu sancto per spiritus sancti gratiam peccata dimittendo. Siue enim ipse aqua aliquos discipulorum suorum primus baptizauerit, per quos ad ceteros fideles baptismi riuus proflueret, eosdem etiam spiritu baptizabat peccata illis relaxando, & spiritus dona ministrando, siue fideles eius inuocato nomine ipsius aqua baptizent electos, & chrismate sacro perungant, eosdem nihilominus ipse spiritu sancto baptizat: quia nemo praeter ipsum peccatorum nexus soluere, aut spiritus sancti ualet dona tribuere. Vnde euangelista Ioannes cum dixisset, Audierunt pharisaei quia Iesus plures discipulos facit & baptizat quam Ioannes, protinus adiunxit, Quamquam Iesus non baptizaret, sed discipuli eius: aperte dicens, quia etsi discipuli Iesu in nomine eius aqua baptizant, ipse tamen magis baptizare intelligendus est, qui peccata dimittit. Baptizat quoque Dominus in spiritu sancto, cum per afflationem eiusdem spiritus corda fidelium suorum seruore sui siue fraternae charitatis accendit. Charitas enim, inquit, Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Baptizat in spiritu sancto, cum cuilibet electorum dat manifestationem spiritus ad utilitatem uirtutes operando. De quo baptismate ascensus in caelum, dixit discipulis: Vos autem baptizabimini in spiritu sancto non post multos hos dies. Sed diligentius intuendum est, quia cum dixisset, Super quem uideris spiritum descendentem, addidit, Et manentem super eum: in sanctos enim eius spiritus descendit. Verum quia quam diu sunt in corpore, peccato carere nequeunt, quia coelestium contemplationi semper oculum mentis intendere non sufficiunt, sed sepius hunc ad terrenae curam conuersionis inflectunt, in eorum proculdubio cordibus spiritus aliquan-

aliquando uenit, aliquando recedit. Vnde dicitur: Spiritus ubi uult spirat, & uocem eius audis, sed non scis unde ueniat, aut quod uadat. Venit quippe ad sanctos, uadit ad sanctos spiritus, ut quem semper habere idonei non sunt, eius per tempora redeuntis crebra luce reficiantur. In solo autem mediatore Dei & hominum homine Iesu Christo spiritus perpetuo ueraciter manet, in quo nec fordida cogitationis maculam quam refugeret, ulla inuenit. Mansit autem totus in illo non ex eo solum tempore, quo hunc Ioannes super eum uidit descendente, sed ex quo homo fieri incipiens eius ministerio & opere conceptus est. Vnde etiam potestatem dandi hominibus spiritum non minus habet ipse, quam pater, ipse attestante, qui ait: Paracletus autem spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille uos docebit omnia. Et in alio loco quod ipse hunc mittat, ostendit, dicens: Si enim non abiero, paracletus non ueniet ad uos: si autem abiero, mittam eum ad uos. Quia nimirum una est in diuinitate substantia, inseparabilis operatio patris, & filij, & eiusdem spiritus sancti. Nam & de ipso spiritu, quod sua sponte ueniat ubi uelit, sua potestate operetur quae uelit, testatur filius ubi ait, quod & supra memorauit: Spiritus ubi uult spirat. Haec autem omnia, inquit Apostolus, operatur unus atque idem spiritus, diuidens singulis prout uult. Idcirco autem super eum, in quo semper manebat, baptizatum spiritus descendere ostenditur, ut & Baptista ipse cellius iam quem praedicaret, agnosceret, & credentibus daret indicium nequaquam se nisi baptizatos aqua, spiritus eiusdem posse baptisma mereri. Quarendum interea quomodo speciale filij Dei agnoscendi signum fuerit, quod super eum descenderit & manserit spiritus, cum etiam discipulis ipse promittat, dicens: Et ego rogabo patrem, & alium paraclatum dabit uobis, ut maneat uobiscum in aeternum, spiritum ueritatis. Et paulo post: Quia apud uos manebit, & in uobis erit. Si enim apud seruos Dei electos manet, & in illis erit spiritus, quid magni est filio Dei, quod in ipso manere spiritus astruat? Notandumque quod semper in Domino manserit spiritus sanctus, in sanctis autem hominibus quamdiu mortale corpus gestauerint, partim maneat in aeternum, partim rediturus secedat. Manet quippe apud eos, ut bonis insistant actibus, uoluntariam paupertatem diligant, mansuetudinem consequantur, pro aeterno desiderio lugeant, esuriant & sitiant iustitiam, misericordiam, munditiam cordis, & tranquillitatem pacis amplectantur: sed & pro obseruatione iustitiae persecutionem pati non uereantur, elemosynis, orationibus & ieiunijs, ceterisque spiritus fructibus insistere desiderant. Recedit autem ad tempus, ne semper infirmos curandi, mortuos suscitandi, demones eiiciendi, uel etiam prophetandi habeant facultatem. Manet semper, ut possint habere uirtutem qua mirabiliter ipsi uiuant: uenit ad tempus ut etiam alijs per miraculorum signa quales sint intus, effulgeant.

Et ego uidi, inquit, & testimonium perhibui, quia hic est filius Dei. Supra dixerat, Post me uenit uir, qui ante me factus est: nunc testimonium perhibet, Quia hic est filius Dei, utriusque naturae ueritatem, humanae uidelicet & diuinae, in una eademque Christi persona manifeste designans. Erubescat Manichaeus audiens, Venit uir: conticescat Fotinus audiens, Hic est filius Dei. Audiant mansueti & laetentur, quia uenit uir post Ioannem fortior Ioanne, qui baptizat in spiritu sancto, & quia hic est filius Dei. Quia enim per superbiam recessimus homines a Deo, filius Dei per misericordiam factus est homo, ut idem ipse & per diuinitatem patri, & per humanitatem congrueret nobis: per humanitatem similem nobis pro nobis cum hoste confingeret, per diuinitatem patri consubstantialem ad imaginem nos Dei & similitudinem, quam peccando amisimus, posset dignè recreare: per mortem nostrae fragilitatis destruere eum, qui habebat mortis imperium, & per impassibilem suae diuinitatis potentiam reconciliaret nos Deo patri, cum quo uiuit & regnat Deus in unitate spiritus sancti, per omnia secula seculorum, Amen.

IN OCTAVA EPIPHANIAE. Matth. 3. Marci 1. Luca 3. Ioannis 1.

In illo tempore uenit Iesus a Galilea in Iordanem ad Ioannem, ut baptizaretur ab eo. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

LECTIO sancti Euangelij, quam modo fratres audiimus, magnum nobis & in domino & in seruo dat perfectae humilitatis exemplum. In domino quidem, quia cum sit dominus non solum ab homine seruo baptizari, sed etiam ipse ad huc baptizandus uenire dignatus est. In seruo autem, quia cum sciret praecursorem se ac baptismam Saluatoris esse destinatum, memor tamen propriae fragilitatis iniunctum sibi humiliter excusauit officium, dicens: Ego a te debeo baptizari, & tu uenis ad me? Sed quia omnibus qui se humiliat, exaltabitur, & Dominus qui in forma hominis propter homines instruendos humilis apparuit, mox a Deo patre quantum super homines, imo etiam quantum super angelos, & super omne quod creatum est emineret, apparuit uoce delapsa ad eum huiusmodi magna gloria: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacuit. Et fidelissimus atque humilimus seruus ille Ioannes, qui baptizari a Domino, quam Dominum baptizare magis optauit, & ipsum baptizare Dominum, & apertis suae mentis oculis descendentem super eum spiritum praeceteris mortalibus uidere promeruit. Verum quia breuiter ista praelibauimus, latius iam cuncta exposituri ipsum sacrae lectionis uideamus exordium.

Tunc uenit, inquit, Iesus a Galilea in Iordanem ad Ioannem, ut baptizaretur ab eo.

ut baptizaretur ab eo.] Venit filius Dei baptizari ab homine, non anxia necessitate abluendi alicuius sui peccati, qui peccatum non fecit ulli, nec inuentus est dolus in ore eius: sed pia dispensatione abluendi omni nostri contagione peccati, qui in multis offendimus omnes, & si diximus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & ueritas in nobis non est. Venit baptizari in aquis ipsarum conditor aquarum, ut nobis qui in iniquitatibus concepti, & in delictis sumus generati, secundae natiuitatis, quae per aquam & spiritum celebratur, appetendum insinaret mysterium. Dignatus est lauari aquis Iordanicis, qui erat mundus a sordibus cunctis, ut ad diluendas nostrorum sordes scelerum omnium fluentia sanctificaret aquarum. Sed quia humilissimam Domini dispensationem ex lectio ne euangelica cognouimus, etiam serui humilissimam obedientiam sollicita intentione uideamus. Sequitur:

Ioannes autem prohibebat eum, dicens: Ego a te debeo baptizari, & tu uenis ad me? Expauit illum ad se uenisse ut baptizaretur aqua, cui nulla inerat quae baptismi tergeretur culpa, imò qui per sui gratiam spiritus cuncta credentibus mundi tolleretur culpam. Vnde recte intelligitur quod hic dicit Ioannes, Ego a te debeo baptizari, hoc esse quod apud euangelistam Ioannem illo ad se ueniente dixisse narratur: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Ab illo enim debemus omnes baptizari, qui ad hoc uenit in mundum, ut peccata tolleretur mundi. Ab illo debuit ipse Ioannes baptizari, id est, a peccati originalis contagione mundari, qui quamuis nullo inter natos mulierum minor, tamen quasi natus ex muliere culpa natus non carebat. Ideoque cum caeteris mulierum natis ab eo qui natus ex uirgine Deus in carne apparuit, opus habebat abluere. Quonia ergo scriptum est, Quid est homo ut immaculatus sit, & ut mundus appareat natus ex muliere, iure timuit homo quamuis sanctus, natus tamen ex muliere, & ob id a culpae macula non immunis baptizare Dominum, quem ex uirgine natum nouerat, nullam prorsus habere maculam culpae. Sed quia uera humilitas ipsa est, quam obedientia comes non deserit, quod prius officium expauit, humiliter impleuit. Nam sequitur:

Respondens Iesus autem dixit ei: Sine modo, sic enim decet nos implere omnem iustitiam: tunc dimisit eum. Id est, tunc demum dimisit, tunc consensit, tunc passus est eum a se baptizari, cum tali ordine cognouisset omnem iustitiam debere compleri. Sine modo, inquit, sine me modo, ut iussit, a te baptizari in aqua, & tu postmodum a me quod quaeris, baptizaberis in spiritu. Sic enim decet nos prouocare exemplum implendae omni iustitiae, ut uidelicet discant fideles neminem posse hominem absque unda baptismatis perfectè iustum existere, & esse omnibus quamuis innocenter & iuste uiuentibus necessarium uiuificae regenerationis officium, cum me qui spiritus sancti opere conceptus & natus sum, cognouerint secundae natiuitatis subisse, uel potius sibi consecrasse la-

uacrum. Nulla personarum maiorum contemnat ab humilibus meis in remissionem peccatorum baptizari, cum meminerit Dominum, qui in spiritu sancto baptizans peccata dimittere solet, suum baptizandum in aqua submisisse serui manibus caput. Sequitur:

Baptizatus autem Iesus, confestim ascendit de aqua: & ecce aperti sunt ei caeli, & uidit spiritum Dei descendentem sicut columbam, & uenientem super se. Et hoc ad impletionem omni iustitiae pertinet, quod baptizato Domino aperti sunt ei caeli, & spiritus descendit super eum: ut hinc nimirum fides nostra confirmetur, per mysterium sacri baptismatis, aperiri nobis introitum patriae caelestis, & sancti spiritus gratia ministrari. Nunquid enim credi decet Domino tunc primum caelestia patuisse secreta, cum recta fides habeat non minus tempore, quo cum hominibus conuersatus est, quam post & antea in sinu patris mansisse, & sedem tenuisse caelestem? Aut a tricesimo aetatis anno, quando baptizatus est, spiritus sancti dona percepit, qui prima conceptione spiritu sancto plenus semper extitit: Nobis ergo fratres charissimi, nobis sunt haec celebrata mysteria. Quia enim nobis Dominus sacrosancti sui corporis intinctu baptismi lauacrum dedicauit, nobis quoque post acceptum baptismum caeli aditum patere, & spiritum sanctum dari monstrauit. Et congrua multum distantia, quia primus Adam ab immundo spiritu deceptus per serpentem, gaudia regni caelestis amisit: secundus Adā a spiritu sancto per columbam glorificatus eiusdem regni limina reserauit, flammaque uibrantem, quam ingressum paradisi expulso Adā primo Cherub custos interclusit. Secundus Adā hodierna die per aquam lauacri renascentis extingui debere monstrauit, ut unde ille cum sua coniuge ab hoste uictus exiit, ibi iste cum sanctorum ecclesiae sponsa uidelicet sua, de hoste uictor rediret, imò potiora redemptis a peccato uita immortalis munera pater futuri seculi princeps pacis donaret, & praesentis nostri seculi pater princeps discordiae uenundatus sub peccato sua cum stirpe perdidit: quia nimirum uita illa beatissima, quam deseruit Adā, quamuis incomparabili luce & pace sublimis ab omnium curarum stimulantium nube serena crebra Dei & angelorum fuerit uisione & allocutione glorificata, in terrae tamen huius erat locis constituta terrenis, quamuis nullo labore quaesitis alenda fructibus: at haec quam Christus tribuit, in caelorum est arce uita perennis non crebra, sed continua diuinae contemplationis luce relecta. Prima hominis uita beata ita fuit immortalis, ut posset in ea homo non mori, si se a peccati seductione cautus seruaret: secunda uero ita fiet immortalis, ut non possit in ea homo mori, nec ulla peccati pulsantis seductione tentari. Bene autem spiritus reconciliator in columba, quae multum simplex est uis, apparuit, ut & suae uidelicet naturae simplicitatem per huius speciem animalis ostenderet. Spiritus enim sanctus disciplinae fugiet fictum, & eum in quem descendit, mansuetum

Esai. 53. 1. Pet. 2. Iacob. 3. 1. Ioan. 1.

Esai. 50.

Ioan. 1.

Job 15.

Sapient. 2.

Ibidem.

Ibidem.

Matth. 23.

Genes. 6.

Rom. 8.

Ioan. 1.

1. Cor. 7.

fuetum mitemque ac misericordiae supernae precationem ministrumque doceret mundo esse futurum: simul & omnes qui sua gratia essent renouandi, simplices ac mundi corde admoneret ingredi, iuxta quod scriptum est: Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quaerite illum. Quoniam in maleuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Hinc est quod Simon, qui in felle amaritudinis & obligatione iniquitatis permanere consensit, partem sortemque in hoc spiritu habere nequiuit. Illo enim spiritu plenus erat, qui in serpente hominibus apparere, quia ipse malitia & insidiarum peste infectus esset, corda diligenter edocuit. Sed descendente super Dominum spiritu, uideamus quid sequitur:

Et ecce uox de caelis dicit: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Filius Dei baptizatur in homine, spiritus Dei descendit in columba, pater Deus in uoce sanctae & indiuiduae trinitatis in baptismi declaratur mysterio. Et recte, ut qui sacramentorum suorum dispensatoribus erat praecipiturus, docere omnes gentes, & baptizare eas in nomine patris, & filii, & spiritus sancti, primus ipse in baptismate totam personam panaderet adesse trinitate. Quod ait uox paterna, hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ad comparationem terreni hominis dicit, in quo peccate quodammodo sibi displicuisse Deus conditor insinuat, cum ait: Poenitet me hominem fecisse in terra. Poenitentia quidem in Deum nulla cadit, sed nostro more loquens, qui compungi poenitentia solemus, quando contra uotum nostra opera uerti uidemus. Poenitere se dixit hominem fecisse in terra, quem a rectitudine suae factura peccando deuiare conspexit. In filio autem suo unigenito sibi singulariter complacuit, quia hunc hominem quem induerat, a peccato immunem seruare cognouit. Et in hac quoque uoce patris, sicut & in caeteris baptizati Domini mysterijs, omni iustitiae declaratur impletio. Coaeternus enim & consubstantialis patri filius, descendente super eum spiritu, qui sit hominibus intimatur, ut per hoc discant homines per gratiam se baptismatis accepto spiritu sancto de filiis diaboli in Dei filios se posse transferri, sicut Apostolus edocet, fidelibus ita loquens: Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus abba pater. Et Euangelista Ioannes: Quotquot autem ceperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. His de baptismi nostri Saluatoris, fratres charissimi, prout ipse donauit commemoratis, ad nos ipsos reuertamur, & quia humilitate obediētiamque baptista simul & baptizati audiuimus, per humilem obedientiam baptismum quod suscepimus, seruare curemus, mundantes nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficētes sanctificationem in timore Dei. Humiliter ergo eius subeunda & seruanda mysteria eis, qui necdum in his sunt initiati suadeamus, & quotquot per gradum sacerdotalem ad dispensanda illorum sumus sacramenta promoti, hu-

militer iniunctum nobis impleamus officium. Studeamus omnes solliciti, ut ianuam patriae caelestis, quae nobis est diuina patefacta mysterijs, humanis ipsi nobis non intercludamus illecebris. Neque enim frustra Dominum apud Euangelistam in Lucam post baptismum orasse, & sic celo aperte spiritum ac uocem patris uenisse commemoratur, qui etiam tribus consonantibus Euangelistis baptizatus, mox ieiunium quadraginta dierum solitarius exercuit: sed nos profecto docuit, nosque suo informauit exemplo, ut post acceptam in baptismum remissionem peccatorum, uigilijs, ieiunijs, orationibus, caeterisque spiritus fructibus operam demus, ne nobis torpentibus minusque sollicitis immundus spiritus, qui de corde nostro expulsus baptismum fuerat, redeat, nosque spiritualibus diuitijs uacuos inueniētes, septem pluri peste deprimat, & sint nouissima nostra peiora prioribus. Caueamus seduliter ne ignem nobis ipsi, qui uita iter occludat nostrorum crebro accendamus fomitem uitiorum. Flammeus namque gladius qualiscunque ille est, qui paradisi ostia seruat singulis quibuscunque fidelium fonte baptismatis extinctus est, & ut redire possit homo ablatus, infidelibus autem manet semper immobilis. Sed & falso fidelibus uocatis quidem, sed non electis, dum post baptismum se criminibus implicare non metuant, quasi post extinctionem idem ignis reaccenditur: ne mereantur intrare regnum, quod ficto corde ac duplici requirunt, serpentino potius dente fraudulenti, quam simplici oculo columbini, quem in ecclesia sua multum se diligere Dominus ostendit, qui in amoris Cantico ait: Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra oculi tui columbarum. Vnde quia nobis ad ascendendam Deo placitam simplicitatem columbae forma proponitur, diligētius eius naturam uideamus, ut per singula innocentiae eius exempla, uita nobis emendationis instituta sumamus. Haec a malicia fellis prorsus aliena est. Et nos igitur a malitiae felle alienemur, omnisque amaritudo, & ira, & indignatio tollatur a nobis cum omni malicia. Nullum ore uel unguibus laedit, nec minimas quidem musculas, uel uermiculos, quibus minores pene omnes auiculae se suosque pullos nutriunt, inquirunt. Videamus ne dentes nostri sint arma & sagittae, ne mordentes & comedentes inuicem, consumamur ab inuicem. Contineamus manus a rapinis: qui furabatur, iam non furetur. Magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatē patienti. Nam & columba saepe alienos quasi suos fertur alere pullos. Ipsa terrae fructibus & semine pasceatur. Audiamus Apostolum: Bonum est non manducare carnem, & non bibere uinum. Et apostolus Petrus: Ministrare, inquit, in fide uestra uirtutem, in uirtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis. Gemitum pro cantu habet. Misericors, & iugemur &

Lucas 3. Matth. 4. Marc. 1. Lucas 4.

Lucas 11.

Genes. 3.

Cantic. 1.

Ephes. 4.

Esai. 50. Galat. 5.

Ephes. 4.

Rom. 14.

1. Pet. 2.

Genes. 3.

Psal. 94. ploremus coram Domino, qui fecit nos. Ritus noster in luctum conuertatur, & gaudium in mcerorem. Beati enim lugentes, quoniam ipsi consolabuntur. Super aquas sedere consuevit, ut uenturi raptrū accipitris prauisa in aquis umbra declinet. Et nos mundi simus, ac mundati scripturarum fluentis, seduli assidere curemus, quarum speculis edochi dinoscere & precauere ualeamus insidias hostis antiqui. Tales quippe amat ecclesia, sponsa uidelicet Christi, quae in amoris sui laudibus cantat: Oculi eius sicut columbae, quae lacte sunt lotae, & residet iuxta fluenta plenissima. Nidificare solet in foraminibus petrae, in cauerna maceriae. Petra Christus est, cuius in cruce clauis manus, latus est lancea perforatum, unde continud sanguis & aqua, nostrae uidelicet sanctificationis & ablutionis mysterium, exiuit. Maceria eius est uirtus coadunata sanctorum, cauerna in ea sinus paternae dilectionis, quo teneriores fidelium animos dum ad fidei, spei & dilectionis perfectionem nuntriendos suscipiunt, quasi nidificatibus columbis in se locum pandunt. Haec ergo fortiorum auxilia, qui adhuc pusilli in fide sumus, humiliter subeamus, his Dominicae passionis sacramentis semper sanctificari curemus. Talem namque omnium nostrum conuersationem Dominus quaerit, talibus intentam studiis uniuscuiusque nostrum uitam uidere desiderat, talium uoce suas laudes decantari ac praedicari gratulatur. Surge, inquit, amica mea, speciosa mea, & ueni columba mea in foraminibus petrae, in cauerna maceriae. Ostende mihi faciem tuam, sonet uox tua in auribus meis. Haec de natura columbae septē uirtutis exempla commemorasse sufficiat. Et recte fortasse, quia spiritus sancti, qui in columba descendit, sepius formis est gratia. Verum ex omnibus, quae de eius natura moraliter interpretanda humana potest comperiri, soler tia, restat unum quod de eius actu mystico sacra narrat historia. Cum enim Dominus in figurā futuribaptismatis originalis mundi scelera diluuii aquis ablueret, transacta mudatione scire uolens Noe, qualiter se facies haberet terrae, emisit eorum, qui ad arcam redire cōtempserunt: significās eos, qui abluti licet unda baptismatis, nigerrimum tamen ueteris habitum hominis emendatius uiuēdo deponere negligunt: & ne sancti spiritus unctione renouari mereantur, ista tim ab intima catholica pacis, & quietis unitate exteriora, id est, seculi desideria sequēdo defiscunt. Emisit post eum columbam: at illa uenit ad eum uespere, portans ramum oliuae uirentibus folijs, in ore suo. Animaduertitis credo, fratres, & me loquentem uestro intellectu pręuenitis, ramum oliuae uirentibus folijs gratiam esse spiritus sancti uitae uerbis abundante: de cuius plenitudine super Christum requiescēte, psalmus ait, Vnxit te Deus, Deus tuus, oleo laticiae, praē confortibus tuis. De cuius dono confortibus Christi dato loquitur Ioannes: Vos unctionem habetis a sancto, & nostis omnia. Et pulcherrima comparatione umbra ueritati cō-

cinit. Ramum oliuae columba corporalis ablutam diluuii aquis degulit in arcam, spiritus sanctus in specie columbae corporalis baptizatum aqua Iordanis descendit in Dominum. Nos quoque Christi & ecclesiae membra, quos non solum homines, qui erant in arca cum Noe, sed & animantia quae arca continebat, & ipsa quoque ligna, ex quibus eadem facta est arca, figurant post acceptum undae regenerationis laucrum: per unctionem sacri chrisimatis gratia spiritus sancti signamur, quam conseruare in nobis intemeratam dignetur ipse, qui dedit Iesus Christus Dominus noster, qui uiuit & regnat in aeternum, Amen.

IN DIE PURIFICATIONIS DEIPARAe Mariae uirginis. Lucae 2.

In illo tempore, postquam impleti sunt dies purgationis Mariae secundum legem Moysi, tulerunt Iesum in Hierusalem, ut sifterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini. Quia omne masculinum adaperiens uuluum, sanctum Domino uocabitur. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIONE.

Solennitatem nobis hodiernae celebritatis, quam quadragesimo Dominicae natiuitatis die debitis ueneramur officijs, maxime eiusdem Domini saluatoris nostri, simul & intemeratae genitricis eius humilitate dedicatam sacra euāgelij lectio designat: exponens eos qui legi nihil debuerant, implendis se legatibus per omnia subdidisse decretis. Sicut enim modò cum legeretur, audiuius, Postquam impleti sunt dies purgationis eius (uidelicet matris illius) secundum legem Moyli, tulerunt illum in Hierusalem, ut sifterent eum Domino: sicut scriptum est in lege Domini. Quia omne masculinum adaperiens uuluum, sanctum Domino uocabitur. Praecepit namque lex, ut mulier quae suscepto semine peperisset filium, immunda esset septem diebus, & in die octaua circuncideret infantulum, nomenque aptaret: deinde etiam alios triginta tres dies ab ingressu templi ac uiri toro abstineret, donec quadragesimo natiuitatis die filium cum hostijs ad templum Domini deferret: primogenitum autem omnis masculini sexus sanctum Domino uocari, atque ideo munda quaeque offerri Deo, immunda autem mundis mutari, uel occidi, & omne primogenitum hominis quinque siclis argenti debere redimi. Si autem foeminam peperisset mulier, immunda fieri iussa est quatuordecim diebus, & sexaginta sex alijs diebus à templi ingressu suspēdi, donec octogesimo natiuitatis die, quae dies purgationis eius uocabatur, ille se suamque sobolem hostijs sanctificatura ueniret, ac sic demum ad torum uiri libera redire deberet. Intueamur, fratres charissimi, diligentius uerba legis quae proposuimus, & uidebimus apertissimē,

Exod. 13.

Leuit. 12.

quam

quam beatissima Dei genitrix, & perpetua uirgo Maria, simul cum filio quem genuit, ab omni fuerit legis subiectione liberrima. Cū enim dicat lex, mulierem quae suscepto semine peperisset, immundam decerni, & per longa tempora simul cum prole quam genuisset, oblati uicimis debere mundari: patet profecto, quia illam quae sine uirilis susceptione seminis uirgo peperit, unā cum filio qui natus est ei, neque immundam describat, neque per hostias salutare doceat esse mundādam. Sed sicut Dominus ac Saluator noster, qui diuinitatis legem dedit, apprensus in homine, fieri uoluit sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus: ita etiam beata genitrix illius, quae singulari priuilegio supra legem fuit, pro ostendendo tamen humilitatis exemplo, legalibus subdi non refugit institutis: iuxta illud uiri Sapientis, Quanto magnus es, humiliare in omnibus.

Et ut darent, inquit, hostiam secundum quod dictum est in lege Domini, Par turturum, aut duos pullos columbarum. Hostia haec pauperum erat. Praecepit quippe Dominus in lege, ut qui posset, agnum pro filio uel filia, simul & turturum siue columbam offerret: qui uerò non sufficeret ad offerendum agnum, duos iam turtures, uel duos columbae pullos offerret. Ergo Dominus nostrae per omnia memor salutis, non solum homo fieri, cum Deus esset, sed etiam cum diues esset, pauper fieri dignatus est pro nobis: ut nos sua paupertate, simul & humanitate diuitiarum, & diuinitatis suae donaret esse participes. Sed libet paulisper intueri, cur haec maxime uolucres in hostiam Domini iubentur offerri. Nam & Abraham patriarcha tanto ante legem has in holocaustum Domini legitur obtulisse, & in plerisque legis ceremonijs, qui mundandus esset, per has iubeatur mundari. Columba ergo simplicitatem, turtur indicat castitatem: quia & columba simplicitatis, & castitatis amator est turtur: ita ut si coniuugem casu perdidit, non aliam ultra quaerere curet. Vnde in laudibus ecclesiae loquitur Dominus: Pulchrae sunt genae tuae, sicut turturis. Et iterum: Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum. Genas quippe turturis habet, qui ab omni impudicitiae peste castum se custodit, & immunem: oculos habet columbarum, qui nulli nocere desideras, etiam inimicos simplici amore contuetur. Sed utraque uis memorata, quia gemitum pro cantu edere solet, sanctorum in hoc seculo designat ploratum, de quo Dominus memorat, dicens: Amē amē dico uobis, quia plorabitis & flebitis uos, mundus autem gaudebit: uos autem contristabimini, sed tristitia uestra uertetur in gaudium. Et rursus: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Merito ergo turtur & columba Domino offeruntur in hostiam: quia nimirum simplex & pudica fidelium conuersatio gratum est illi sacrificium iustitiae: quia qui laborat in gemitu suo, qui lachrymis stratum suum singulas per noctes abluit, acceptissimam prorsus Deo

Leuit. 12.

Galat. 4.

Eccl. 3.

Leuit. 12.

Gen. 12.

Cantic. 1.

Joan. 16.

Matth. 5.

Bedae tom. 7.

uictimā maetat. Cum uerò utraq; auis ista propter consuetudinem gemendi praesentes sanctorum luctus & desideria superna designet, hoc tamen differunt, quod turtur foliua agus, columba autem gregatim gemere consuevit: & ob id iste seceras orationum lachrymas, illa publicos ecclesiae conuentus insinuat. Bene autem puer Iesus primò circunciditur, ac sic interpositis diebus Hierosolymam cum hostia defertur: quia & ipse iam iuuenis prius omnem carnis corruptionem moriendo aut resurgendo calcauit, ac deinde interpositis diebus cum ipsa carne iam immortalī, quam pro nostra salute hostiā Deo fecerat, ad gaudia supernae ciuitatis ascendit. Et unusquisque nostrum prius aqua baptismi à peccatis omnibus, quasi uera circuncisione purgatur, ac sic proficiente gratia nouae lucis, ad altare sanctum salutarī hostia Domini corporis & sanguinis consecrandus ingreditur. Nam & ipsa singulariter simplex & casta nostri Saluatoris humanitas, quae oblata est Deo patri pro nobis, non incongrue per immolationem columbae siue turturis potest figuratim exprimi. Sed & omnis in fine mundi ecclesia primò communi resurrectione cunctam terrenam labem mortalitatis & corruptionis exuet, ac deinceps in regnum coelestis Hierusalem bonorum uictimis operum Domino commendata transferetur. Quod autem Simeon & Anna, prouecta uide licet aetatis uir & foemina, deuotis confessionū officijs Dominum, quem corpore paruum uident, sed magnum diuinitate intelligunt, excipiunt: illam profecto populi Iudaeorum synagogam figurate denunciant, quae longa incarnationis eius expectatione fatigata, promptis illud mox, ut aduenit, & parum uinis actionū, & fidei non ficta uocibus exaltare ac magnificare studuit, acclamās illi, & dicens: Dirige me in ueritate tua, & doce me, quia tu es Deus salutaris meus, & te sustinui tota die. Sed & hoc dicendum, quia merito uterque sexus ei gratulabundus occurrerit, qui utriusque redemptor apparebat. Magno sane metu, fratres mei, audienda sunt uerba, quibus idem Simeon de Domino propheta matrem eius alloquitur:

Ecce positus est hic in ruinam, & resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur. Et tuam ipsius animā pertransibit gladius, ut reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Desiderāter namque multum auditur, quod positus dicitur Dominus in resurrectionē multorum: quia sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes uiuificabuntur: quia ipse dicit, Ego sum resurrectio & uita, qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet: & omnis qui uiuit, & credit in me, non morietur in aeternum. Sed non minus terribiliter sonat, quod praenuntiat, Ecce positus est hic in ruinā. Infelix namque fatis est, qui agnita resurrectionis gloria deterrius cadit, quā uisa luce ueritatis grauioribus peccatorum nebulis obcaecatur. Vnde curandum nobis summopere est, ut recta quae cognouimus, operādo semper exercere meminerimus, ne de nobis dicatur illud apostoli Petri: Quia

Psal. 14.

1. Cor. 15.

1. Ioan. 11.

2. Petri. 2.

melius

melius erat eis uiam ueritatis non agnoscere, quam post agnitionem retrorsum reuerti ab eo, quod traditum est illis sancto mandato.

Tit. 7. Et in signum, inquit, cui contradicetur. Signo domini crucis multi sapere iudeorum exterius, multi contra tradidere gentiliis: multi, quod est grauius, falsi fratres hoc interius professionis superficie sequuntur, sed ueritate prauae actionis nimium persequuntur, dicentes se nosse Deum, factis autem negantes.

Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. Gladium appellat effectum dominicae passionis & mortis in cruce, qui Mariae animam pertransiuit: quia non sine acerbo dolore potuit crucifixum morientemque uidere, quem licet resurrecturum a morte quasi Deum nullatenus ambigebat, tamen quasi sua e carne procreatum mori paulatim dolebat.

Matth. 2. Ut reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Ante incarnationem dominicam uelatae erant cogitationes multorum, nec late patebat, quis aeternorum amore flagraret, quis caelestibus bonis temporalia mente praeferret: sed nato caeli rege in terra confestim pius quisque gaudebat, Herodes autem turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo. Praedicante & miracula faciente, omnes turbae & timebant, & glorificabant Deum Israel: Pharisei autem & scribae dicta ac facta eius salutaria rabido ore carpebant. Passo in cruce impij laticia stulta, pñ tristitia iusta replebatur: sed resurgente a mortuis, & ascendente in caelum horum laticia mœrore, illorum est mœsticia gaudio mutata perenni: sicque iuxta prophetiam beati Simeonis apparere in carne domino, reuelatae sunt ex multis cordibus cogitationes. Non hæc autem disparium reuelatio cogitationum tunc solum acta in Iudæa, sed nunc etiam apud nos credenda est acitari. Et nunc enim domino apparente reuelantur ex multis cordibus cogitationes, cum lecto uel praedicato uerbo salutis, alij audientium libenter auscultant, gaudentes perficere actu, quae auditu didicerint: alij fastidietes quae audiunt, non hæc agendo patrare, sed his potius insultando nituntur contraire. Vnde oportet fratres, ut quoties uerbum doctrinae caelestis aliquid contrarium a duris auditoribus pati senserimus, imitemur tristitiam cordis eorum, qui passim in carne dei uerbum digno dolore compassionis tenebant: quoties uero idem uerbum in auditorum fidelium mente per dilectionem resurgere, atque ad gloriam conditoris nostri per bona opera proficere uiderimus, gaudeamus cum eis, qui Christum resurrexisse a mortuis, atque ad caelos ascendere uotis aspexerunt felicibus. Sanè quoniam castas, simplices & gemebundas aues domino offerri consueuisse cognouimus, quibus nostra sobrietas, simplicitas & compunctio cordis auctori nostro semper offerenda signat, oportet in ueri diligentius: quia non frustra duo turtures, aut duo pulli columbae, & unus ex his pro peccato, alter in holocaustum offerri debere precipitur. Duo sunt namque genera compunctionis, quibus

semetipsos domino fideles in ara cordis immolant: quia nimirum, sicut ex patrum dictis accepimus, Deum sitiens anima prius timore concupiscitur, postea amore. Prius enim sese in lacrymis afficit: quia dum malorum suorum recollit, pro his perpeti supplicia aeterna pertimescit, quod est unum turturum siue pullum columbae pro peccato offerre: at dum longa mœroris anxietate fuerit formido consumpta, quadam iam de presumptione uenit securitas nascitur, & in amorem caelestium gaudiorum animus inflammatur. Et qui prius flebat, ne duceretur ad supplicium, postmodum flere amarissime incipit: quia differtur a regno, quod est de altero turturum siue pullo columbino holocaustum facere. Holocaustum namque totum incensum dicitur. Et holocaustum seipse domino facit, qui spretis omnibus terrenis, solo supernae beatitudinis desiderio aestuare, solam hanc per luctum ac lacrymas quaerere dulce habet. Contemplatur etenim menses, qui sunt illi angelorum chori, quae ipsa societas beatorum spirituum, quae maiestas aeternae uisionis dei, & amplius planigit, quia bonis perenniibus deest, quam flebat prius, cum mala aeterna metuebat. Vtranque autem nostrae compunctionis hostiam gratanter accipere dignetur, qui & pro peccato lugentibus, atque afflictis clementer errata dimittit: & pro ingressu uitae caelestis tota mentis intentione feruentes aeternae suae uisionis luce reficit. Iesus Christus dominus noster, qui uiuit & regnat cum patre in unitate spiritus sancti, Deus per omnia secula seculorum, Amen.

IN CATHEDRA SANCTI PETRI. Marc. 8. Matth. 16. Lucae 9.

In illo tempore egressus est Iesus, & discipuli eius, in castellum Caesareae Philippi. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIÖNE.

Philippus iste est frater Herodis, de quo supra diximus, tetrarcha Ituriae & Traconitidis regionis, qui in honorem Tyberij Caesaris Caesaream Philippi, quae nunc Paneas dicitur, appellauit: & est in prouincia Phoenicis, imitatus Herodem patrem, qui in honorem Augusti Caesaris appellauit Caesaream, quae prius turris Stratonis uocabatur, & ex nomine filiae eius Libyadem trans Iordanem extruxit. Iste locus est Caesarea Philippi, ubi Iordanis ad radices oritur Libani. & habet duos fontes, unum nomine Ior, & alterum Dan, qui simul mixti Iordanis nomen efficiunt.

Et interrogabat in uia discipulos suos, dicens: Quem me dicunt esse homines? Qui responderunt illi, dicens: Alij Ioannem baptistam, alij Heliam, alij uero quasi unum de prophetis. Pulchre dominus fidem discipulorum exploraturus, primo hominum sententiam interrogat: ne uidelicet illorum confessio non ueritatis agnitione probata, sed uulgi uideatur opinione firmata;

Matth. 16.

mata: nec comperta credere, sed instar Herodis de auditis haeritare putentur. Vnde & Petro se Christum confitentem secundum Matthaeum dicit, Quia caro & sanguis non reuelauit tibi: hoc est, doctrina humana fidei te ueritate non docuit. Pulchre etiam qui diuersam de domino sententiam ferunt, hominum nomine notantur. Nam qui ueritatem potentiae eius fideliter accipiam te cognoscunt, nequaquam homines, sed dii appellari merentur: quales fuisse apostolos secunda sua interrogatione dominus ostendit. Nam sequitur:

Tunc dicit illis: Vos uero quem me dicitis esse? Attende enim prudens lector, quod ex consequentibus textus sermonis, apostoli nequaquam homines, sed dii appellantur. Cum enim dixisset, Quae me esse dicunt homines, subiicit: Vos uero quem me dicitis esse? Illis quia homines sunt, humana opinantibus, uos qui dii estis, quem me esse existimatis?

1. Cor. 12.

Respondens Petrus, ait: Tu es Christus. Licet caeteri apostoli sciant, Petrus tamen respondit praeteris. Complexus est itaque omnia, qui & naturam & nomen expressit, in quo summa uirtutis est. Et iam ne nos de generatione dei differamus quaestiones, cum Paulus indicauerit nihil se scire, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum: Petrus nihil amplius, quam Christum dei filium putauerit, confitendum: nos & quando, & quomodo natus sit, & quantus sit, humanae infirmitates contemplatione rimamur. Finis ergo fidei mea Christus est, finis fidei meae dei filius est. Non licet mihi scire generationis seriem, non licet tamen nescire generationis fidem.

Et comminatus est eis, ne cui dicerent de illo. Et cepit docere illos, quoniam oportet filium hominis multa pati, & reprobari a senioribus, & a summis sacerdotibus, & caetera. Idcirco se ante passionem & resurrectionem noluit praedicari, ut completo postea sanguinis sacramento, opportunius apostolis diceret: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Quia non prodesse publice praedicari, & eius uulgari in populis maiestatem, quem post paululum flagellatum uisuri sint, & crucifixum, multa pati a senioribus & scribis, & principibus sacerdotum. Et notandum, quod eum qui multa pati, & occidi, & resurgere debeat, filium hominis appellat: quia passio in carne Christo diuinitas impassibilis mansit.

Matth. 16.

Et apprehendens eum Petrus cepit increpare eum. Quo modo increpauerit eum, Matthaeus exponit apertius, dicens: Et assumens eum Petrus cepit increpare illum dicens: Absit a te Domine, non erit tibi hoc. Sape diximus nimij ardoris atque amoris quammaximi fuisse Petrum in domino saluatorem. Quia ergo post confessionem suam qua dixerat, Tu es Christus filius dei uiui: & praemium saluatoris quo audierat secundum Matthaeum, Beatus es Simon Bar iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui in caelis est: repente audit a domino Bedae tom. 7.

no, oportere eum ire in Hierosolymam, ibique multa pati a senioribus & scribis, & principibus sacerdotum, & occidi, & tertia die resurgere: non uult destrui confessionem suam, nec putat fieri posse, ut dei filius occidatur: apprehenditque eum in affectum suum, uel separatim ducit, ne praesentibus caeteris discipulis magistrum uideatur arguere. Et cepit increpare illum amaris affectu, & optantis dicere: Absit a te Domine: uel, ut melius habetur in Graeco, Propicius esto tibi Domine, non erit istud: hoc est, non potest fieri, nec recipiunt aures meae, ut dei filius occidendus sit.

Qui conuersus, & uidens discipulos suos, comminatus est Petro, dicens: Vade post me satana. Satanas interpretatur aduersarius, siue contrarius. Quia contraria, inquit, loqueris uoluntati meae, debes aduersarius appellari. Multi putant quod non Petrus correptus sit, sed aduersarius spiritus, qui haec dicere apostolo suggererat. Sed mihi error apostolicus, & de pietatis affectu ueniens, nunquam incertum uidebitur diaboli. Vade satana, diabolo dicitur: Vade post me, Petrus audit. Vade post me, hoc est, sequere sententiam meam. Quoniam non sapis quae dei sunt, sed quae sunt hominum. Mea uoluntatis est & patris, cuius ueni facere uoluntatem, ut pro hominum salute moriar: tu tuam tantum consideras uoluntatem, non uis granum tritici in terram cadere, ut multos fructus afferat.

IN NATALI DIUI BENEDICTI Abbatis. Matth. 23. Luc. 18. Marc. 10.

In illo tempore dixit Simon Petrus ad Iesum: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EADEM LECTIÖNE.

Adiens a domino Petrus, quia diues diffidens intraret in regnum caelorum, sciensque secum suis condiscipulis ad integrum mundi fallentis spreuisse delicias, uoluit agnoscere quid uel ipsi, uel caeteri, mundi contemptores pro maiore mentis uirtute maioris praemij sperare deberent. Et respondens domino ait:

Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Vbi solerter intuemus, quod non solum se omnia reliquisse, sed & dominum sequi gloriatur: quia stultum profecto est, iuxta Platonem & Diogenem, & quosdam alios philosophos, uitae quidem huius diuitias calcare, & non haec pro aeterna adipiscenda uita, sed pro inani agere mortalium laude captanda: stultum praesentes labores uel pro, absque spe futurae subire quietis & pacis. Profectus autem ille est, qui abiens uendit omnia quae habet, & dat pauperibus, ac ueniens sequitur Christum. Habebit enim thesaurum non deficientem in caelis. Vnde bene interrogante Petro, dixit talibus Iesus:

Amen dico uobis, quod uos qui secuti estis me, in regeneratione

rione cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue, sedebitis
 et uos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel.]
 In hac quippe uita pro eius nomine laborantes, in alia præmium sperare docuit: id est, in rege-
 natione, cum uidelicet in uitam immortalem fuerimus resurgendo regenerati, qui in uitam
 caducam mortaliter eramus geniti. Et iusta prorsus retributio, ut qui hic pro Christo humane
 gloriam celsitudinis neglexerunt, illic à Christo iudices glorificati singulariter cum eo hu-
 manæ conuersationis absideant: & quia sequen-
 dis eius uestigijs nulla ratione poterant auelli.
 Nemo autem putet duodecim tantum Aposto-
 los, quia pro Iuda præuaricante Matthias ele-
 ctus est, tunc esse iudicatos: sicut nec duode-
 cim solæ sunt tribus Israel iudicandæ. Alioquin
 tribus Leui, quæ tertiadecima est, iniudicata re-
 cedit: & Paulus qui tertiusdecimus est Aposto-
 lus, quia pro Iuda præuaricante Matthias ele-
 ctus est, iudicandi forte priuabitur, cum ipse dicat:
 Nescitis quoniam angelos iudicabimus, quanto magis secularia? Sciendum nanque est,
 omnis qui ad exemplum Apostolorum sua reli-
 querunt omnia, & secuti sunt Christum, iudi-
 ces cum eo uenturos, sicut etiam omne mortali-
 um genus esse iudicandum. Quia enim duode-
 nario sæpe numero solet in scripturis uniuersitas designari, per duodecim sedes Apostolorum
 omnium numerofitas iudicantium, & per duo-
 decim tribus Israel uniuersitas eorum, qui iudi-
 candi sunt ostenditur. Vnde notandum, quod
 duo sunt ordines electorum in iudicio futuri:
 unus iudicantium cum Domino, de quibus hoc
 loco memorat, qui reliquerunt omnia, & secuti
 sunt illum: alius iudicatorum à Domino, qui non
 quidem omnia sua pariter reliquerunt, sed de
 his tamen quæ habebant, quotidianas dare ele-
 mosynas Christi pauperibus curabant. Vnde
 & audituri sunt in iudicio: Venite benedicti
 patris mei, possidete præparatum uobis regnum
 à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis
 mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere,
 & cætera, quorum & in superioribus huius le-
 ctionis Dominus meminuit, cum principe quo-
 dam interrogante, quid boni faciendo uitam
 possideret æternam: Si uis, inquit, ad uitam in-
 gredi, serua mandata. Non homicidium facies,
 non furtum, non falsum testimonium dices: uel
 honora patrem & matrem, & diliges proximum
 tuum sicut teipsum. Ergo qui mandata Domini
 seruat, ad uitam ingreditur æternam: qui autem
 non solum mandata seruat, uerum etiam consi-
 lium Domini, quod pro contemnendis diuitijs
 mundi à luxibus tribuit, sequitur, non tantum
 uitam ipse percipiet, sed etiam de uita aliorum
 cum Domino iudicabit: atque ita fit, ut in iudi-
 cio, ut diximus, duo sint ordines bonorum. Sed
 & reprobos duos ibi futuros ordines Do-
 mino narrante comperimus: unum eorum qui
 fidei Christianæ mysterijs initiati, opera fidei ex-
 ecere contemnant, quibus in iudicio testatur:
 Discedite à me maledicti in ignem æternum,
 qui preparatus est diabolo & angelis eius. Et in

rui enim, & non dedistis mihi manducare, &
 cætera. Alterum eorum, qui fidem & mysteria
 Christi uel nunquam suscipere, uel susceptam
 per apostasiam deseruere, de quibus dicit: Qui
 autem non credit, iam iudicatus est, quia non
 credit in nomine unigeniti filij Dei. Qui quo-
 niam nec uerbotenus Christum colere uolue-
 runt, nec uerba saltem eius quibus coarguuntur
 in iudicio, merentur audire: sed ad hoc tantum
 ueniunt in iudicium, ut cum eis qui iudicantur
 peccatoribus, in damnationem mittantur æter-
 nam. Verum his cum timore & pauore debite
 paulisper commemoratis, ad lætissima potius
 Domini & saluatoris nostri promissa conuerta-
 mus auditum. Videamus quæ tantæ gratiæ pie-
 tatis, non æternæ tantummodo uitæ præmia
 suis sequacibus, sed & præsentis munera polli-
 cetur eximia.

Et omnis, inquit, qui reliquerit domum, uel fratres, aut sorora-
 res, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros
 propter nomen meum, centuplum accipiet, & uitam æternam
 possidebit.] Qui enim terrenis affectibus siue pos-
 sessionibus pro Christi discipulatu renunciaue-
 rit, quo plus in eius amorem profecerit, eo plures
 inueniet, qui se interno suscipere affectu, &
 suis gaudeant sustentare substantijs: eius nimi-
 rum professionibus uiteque consortes, qui se pro
 Christo pauperem factum in suis domibus agrisque
 recipere, & maiorē prorsus quam uxor, parēs,
 frater, aut filius carnalis deuotione charitatis
 refouere delectatur. Centuplum nanque quod ait,
 non numerum amanti in Christo, & seruien-
 tium pro Christo fidelibus, sed uniuersitatē per-
 fectionemque qua per charitatē inuicem seruiunt,
 ostenditur. Cuius rei & in nobis ipsis, fratres cha-
 rissimi, sæpe exemplum sumplimus, cum alicubi
 pro rerū necessitate digredientes cuncta nobis
 monasteriorum habitacula quasi propria patre
 cognouimus, cunctos in nostrum obsequium syn-
 cerissima deuotione pronos aspeximus, & ma-
 ximè in beatæ memoriæ patre nostro beato Be-
 nedicto, cuius hodie uenerandam assumptionis
 diem debita solennitate recolimus, totum lectio-
 nis huius tenorē uidemus perfectissimè cõple-
 ri. Derelictis enim omnibus, secutus est Christum,
 quando ipse eis quæ in monasterio regali ac-
 quisierat uel acquirere ualebat, cum esset nobilis
 natus, ad beatorum apostolorum limina peregrina-
 turus aduolauit: ut quia rudis adhuc in gente
 Anglorum fides & ecclesiarum institutio flore-
 bat, ibi potius perfectam uiuendi formam sume-
 ret, ubi per summos Christi apostolos totius ec-
 clesie caput eminet eximium. Ibi ergo eruditus in
 Christo, illis in partibus attonsus, ibi est mona-
 sterialibus imbutus institutis: ibidem totam uitam
 suam erat exacturus, si non apostolica Domini pa-
 tris prohiberet autoritas, qui eum propter ducen-
 dum in Britanniam sanctæ recordationis archiepi-
 scopum Theodorum in patriam redire præcepit. Nec
 longo post tempore etiam reges seculi cognito uir-
 tutum eius studio, locum eis construendum monaste-
 rij non ab aliqua minorum personarum ablatum,
 sed de suis proprijs donatum dare curabant.

Quem

Quem ille acceptum mox perfectissimè iuxta
 regularem disciplinam interius exteriusque cõ-
 stituit, non pro suo captu decreta nobis statuens,
 sed antiquorum statuta certissima monasterio-
 rum, quæ peregre didicerat, sibi suisque obser-
 uanda proponens. Nec cuiuslibet uestrum, fratres
 graue debet uideri, si nota loquamur, sed dele-
 ctabile potius æstimare, quia uera loquimur,
 quando patris nostri spiritualia gesta narramus,
 cui manifesto miraculo Dominus, quod fidelibus
 suis promissit, adimpleuit: quia omnis qui
 reliquerit domum, uel fratres, aut sorores, aut
 patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut
 agros propter nomen meum, centuplum acci-
 piet in hoc tempore, & in seculo futuro uitam
 æternam. Reliquit quippe cognatos, quando
 patriam deseruit: accepit uero centuplum, quia
 non solum à cunctis in hac terra pro uirtutum
 industria merita ueneratione habitus est, sed
 & in Gallia atque Italia, Romæ atque in ma-
 ris insulis, ab omnibus qui eum nosse potue-
 runt dilectus, adeo ut ipse papa apostolicus ad
 profectum monasterij huius quod illum nuper
 fundasse gaudebat, Ioannem illi abbatem atque
 archicantorem Romanæ ecclesie, sicut charitas
 uestra bene meminuit, in Britanniam Roma
 deducendum præstaret, per quem idem mona-
 sterium morem canendi ac ministrandi canoni-
 cum iuxta ritum sanctæ Romane atque aposto-
 licæ ecclesie perciperet. Reliquit domos & a-
 gros quos habuerat pro Christo, de quo agrum
 semper uirentis paradisi, & domum non manu
 factam, sed æternam in cœlis accipere sperabat.
 Reliquit uxorem & filios, non quidem uxorem
 acceptam, & filios ex carne natos, sed uxorem
 prorsus accipere, ex qua filios habere posset, ca-
 ritatis amore contempsit, malens ad illa cen-
 tum quadraginta quatuor milia electorum per-
 tinere, qui cantant canticum nouum ante se-
 dem Dei & agni, quod nemo potest dicere nisi
 illi: Hi enim sunt qui cum mulieribus non sunt
 coinquinati, & sequuntur agnum quocumque
 abierit. Et accepit centuplum, quando non in
 his solummodo, sed & in marinis eum partibus
 plurimi in domos suas recipere uiantem, suo-
 rum fructibus agrorum reficere desiderabant,
 quando patronum per plures illi, quando uiri
 Deo deuoti pro animi constantis excellentia,
 non minori quam coniugibus aut parentibus
 proprijs dilectionis instantia seruibant: acce-
 pit centuplum domus & agros, quando hæc in
 quibus monasteria construeret, adeptus est. U-
 xorem nanque dimittere pro Christo, & in hoc
 centuplum accipere est: quia animarum centu-
 plum maius esset tunc meritum charitatis inter
 continentis propter fructum spiritus, quam in-
 ter lasciuientes quondam propter desiderium
 carnis filios, quos carnaliter habere despexit,
 centuplum accipere meruit spirituales. Este-
 narius quippe numerus, ut sæpe dictum est, per
 fectionem figuratè significat. Nos nanque sumus
 filij eius, quos in hanc monachiam demum pius
 prouisor induxit: nos sumus filij eius, si iter uir-

tutum eius imitando tenemus, si non à semita
 regulari, quam docuit, torpendo defectimus.
 Meminimus nanque fratres, qui illum nosse
 potuimus, dicere crebro auditu, quos post obi-
 tum illius in nostræ fraternitatis confortium
 pietas superna congregauit, quia quamdiu so-
 spes erat corpore, pro gloria sanctæ Dei eccle-
 siæ, & maximè pro huius monasterij pace, ho-
 norè & quiete semper laborare perstabat: toties
 mare transiit, nunquam, ut est consuetudi-
 nis quibusdam, uacuus & inutilis rediit, sed nunc
 librorum copiam sanctorum, nunc reliquiarum
 beatorum martyrum Christi munus uenerabile
 detulit, nunc architectos ecclesie fabricandæ,
 nunc uitrificatores ad fenestras eius decoran-
 das ac muniendas, nunc cantandi, & in eccle-
 sia per totum annum ministrandi secum magi-
 stros adduxit, nunc epistolam priuilegij à Do-
 mino papa missam, qua nostra libertas ab om-
 ni extrinseca incurfione uitaretur, apportauit,
 nunc picturas sanctarum historiarum, quæ non
 ad ornatum solummodo ecclesie, uerum etiam
 ad instructionem intuentium proponeretur, ad-
 uexit, uidelicet ut qui literarum lectione non
 possent opera Domini & Saluatoris nostri, per
 ipsarum contuitum discerent imaginum. Qui
 in his & in huiusmodi rebus ideo tam plura la-
 borare studuit, ne nobis sic laborandi remane-
 ret necessitas: ideo toties transmarina loca ad-
 iit, ut nos omnibus scientiæ salutaris dapibus
 abundantes, intra monasterij claustra quiesce-
 re, & cum secura libertate Christo seruire quea-
 mus. Qui etiam cum corporis infirmitate corri-
 peretur premereturque acerbius, semper inter-
 rim debitas gratiarum actiones de monasterio
 rum quas didicerat, docueratque regulis seruan-
 dis, semper de ecclesiasticis obseruationibus,
 quas per omnes ciuitates, & maximè Romæ
 uiderat, semper de locis sanctis, quæ se iustissime
 iuuenem meminit, loqui & iterare delectabile
 habebat. Sic longis uirtutum studijs exercita-
 tus, longo insuper animo semper infirmitatis
 martyrio excocatus, post centupla gratiæ præ-
 sentis munera ad uitam transiit æternam. Vnde
 necesse est, fratres charissimi, ut tanquam bo-
 ni filij, & tantoparente digni, exempla ac præ-
 cepta illius in omnibus seruire curemus, neque
 ulla nos à uestigijs tanti ductoris sequendis ani-
 mæ uel carnis illecebra reuocet: quatenus & ip-
 si qui carnales affectus substantiamque reliqui-
 mus terrenam, qui uxores ducere, ac filios car-
 naliter procreare angelicæ conuersationis a-
 more fastidiuimus, augente spiritualium uirtu-
 tum merito, & in præsentem centuplum accipe-
 re de societate sanctorum, & in seculo uenturo
 uitam possidere mereamur æternam, præstan-
 te gratia redemptoris nostri, qui uiuit &
 regnat cum patre in unitate spiri-
 tus sancti Deus, per omnia
 secula seculorum,
 Amen.

IN FESTO ANNUNCIATIONIS
beatae Mariae uirginis. Lucae 1.

In illo tempore missus est angelus Gabriel a Deo in ciuitatem Galilee, cui nomen Nazareth, ad uirginem desponsatam uiro, cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid, et nomen uirginis Maria. Et reliqua.

BEDAE PRESBYTERI DE EA
DEM LECTIONE.

Exordium nostrae redemptionis, fratres charissimi, hodierna nobis sancti euangelij lectio commendat, quae angelus a Deo de caelis missum narrat ad uirginem, ut nouam in carne natiuitatem filij Dei praedicaret, per quam nos abiecta uetustate noxia renouari, atque inter filios Dei computari possumus. Vt ergo ad promissae salutis mereamur dona pertingere, primordia eius intenta curemus aure percipere.

Missus est, inquit, angelus Gabriel a Deo in ciuitatem Galilee, cui nomen Nazareth, ad uirginem desponsatam uiro, cui nomen erat Ioseph. Aptum profecto humanae restitutionis principium, ut angelus a Deo mitteretur ad uirginem partu consecrandam diuino, quia prima perditionis humanae fuit causa, cum serpens a diabolo mittebatur ad mulierem spiritu superbiae decipiendam: imo ipse in serpente diabolus ueniebat, qui genus humanum deceptis parentibus primis, immortalitatis gloria nudaret. Quia ergo mors intrauit per foeminam, apte redit et uita per foeminam. Illa a diabolo seducta per serpentem uiro gustum necis obtulit, haec a Deo edocita per angelum mundo uitorem salutis addidit.

Missus est ergo angelus Gabriel a Deo. Raro autem legimus, quia apparentes hominibus angeli designantur ex nomine. Verum quotiescunque fit, in deo utique fit, ut etiam nomine ipso quod ministratur ueniant, insinuent. Gabriel namque fortitudo Dei dicitur. Et merito tali nomine praesulget, quia nascituro in carne Deo, testimonium perhibet. De quo Propheta in Psalmo: Dominus, inquit, fortis et potens, Dominus potens in praelio. Illo nimirum praelio, quo potestates aereas debellare, et ab earum tyrannide mundum ueniebat eripere.

Ad uirginem desponsatam uiro, cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid, et nomen uirginis Maria. Quod dicitur de domo Dauid, non tantum ad Ioseph, sed etiam pertinet ad Mariam. Legis namque erat praecipuum, ut de sua quisque tribu ac familia duceret uxorem, Apostolo quoque attestante, qui ad Timotheum scribens, ait: Memor esto Dominum Iesum Christum resurrexisse a mortuis ex semine Dauid secundum euangelium meum. Ideo enim ueraciter ex semine Dauid ortus est Christus, quia incorrupta eius genitrix uera de stirpe Dauid originem duxit. Cur autem Dominus non de simplici uirgine, sed de desponsata uiro concipi et nasci uoluerit, plurimam a patribus rationabiles causa proferuntur, e quibus permixta est, ne uelut stupri rea damnaretur, si uirum

non habens filium procrearet: deinde ut in his etiam, quae domestica cura naturaliter exigebat, puerpera solatio sustentaretur uirili. Oportebat ergo beatam Mariam habere uirum, qui et testis integritatis eius certissimus, et natus ea Domini ac Saluatoris nostri esset nutricius fidelissimus: quique et pro eo paruulo, secundum legem, hostias ad templum deferret, et eum in stante persecutionis articulo in Aegyptum cum matre ferret ac referret, aliaque illi per plura, quae assumptae humanitatis fragilitas poscebat, necessaria ministraret. Nec multum obfuit, si quis illum ad tempus eius filium credidit, cum praedicantibus apostolis post ascensionem eius cunctis palam credentibus, quod de uirgine natus esset, patuerit. Nec praeter eundem, quod beata Dei genitrix meritis praecipuis etiam nomine testimonium reddidit. Interpretatur enim stella maris. Et ipsa quasi sydus eximium inter fluctus seculi labentis gratia priuilegij specialis refulsit.

Et ingressus autem angelus ad eam, dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Quae saluatio quantum humanae consuetudine inaudita, tantum est beatae Mariae dignitati congrua. Verum etenim gratia erat plena, cui diuino munere collatum est, ut prima inter foeminas gloriosissimum Deo uirginitatis munus offerret. Unde iure angelico aspectu simul et affatu meruit perfrui, quae angelicam studebat uitam imitari. Verum gratia erat plena, cui ipsum, per quem gratia et ueritas facta est, Iesum Christum genere donatum est. Et ideo uere Dominus cum illa erat, quam et prius nouae castitatis amore a terrenis ad caelestia desideranda sustulit, et postmodum mediante humana natura omni plenitudine diuinitatis consecrauit. Verum quoque benedicta inter mulieres, quae sine exemplo muliebris conditionis cum decore uirginitatis gauida est honore parentis, quodque uirginem matrem decebat, Deum filium procreauit. Quae postquam more humanae fragilitatis, et uisione angelica, et insolita est salutatione turbata, mox idem angelus eam repetito sermone ne timeat, hortatur: quodque maxime timorem pellere consueuit, quasi bene cognitam ac domesticam proprio eam nomine uocat, et quare gratia plena diceret, diligenter edocet.

Ne timeas, inquit, Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in utero, et paries filium, et uocabis nomen eius Iesum: hic erit magnus, et filius altissimi uocabitur. Notandum solerter ordo uerborum, et tanto arctius est cordi inferendus, quanto manifeste patet, quia in his tota redemptionis nostrae summa consistit. Nam manifestissime Dominum Iesum, id est, Saluatorem nostrum, et uerum Dei patris, et uerum hominis matris filium praedicat.

Ecce, inquit, concipies in utero, et paries filium. Agnosce uerum hunc hominem, ueram de carne uirginis assumptis substantiam carnis.

Hic erit magnus, et filius altissimi uocabitur. Confitere eundem etiam Deum uerum de Deo uero, et aeterno patri filium semper esse coaeternum. Quod autem

tem futuro tempore dicitur, Hic erit magnus, et filius altissimi uocabitur, nemo ita intelligendum putet, quod Dominus Christus ante partum uirginis non fuerit, sed ita hoc potius dictum intelligamus, quia potentiam diuinae maiestatis quam Dei filius aeternaliter habuit, hanc idem homo natus ex tempore acceperit, ut una in duabus naturis persona esset mediatoris ac redemptoris nostri.

Et dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius. Sedem Dauid regnum dicit Israeliticae plebis, quod suo tempore Dauid iubente pariter et iuuante Domino fidei deuotione gubernauit. Dedit ergo Dominus redemptori nostro sedem Dauid patris eius, quando hunc de genere Dauid incarnari disposuit, ut populum quem Dauid temporaliter ex imperio, ipse gratia spiritali ad aeternum proueheret regnum, de quo Apostolus ait: Qui eruit nos de potestate tenebrarum, et traxit in regnum filij dilectionis suae. Hinc est quod idem populus diuino admonitus instinctu, cum passurus ille Hierosolymam properaret, in eius laudem gaudens decantabat: Benedictus qui uenit in nomine Domini rex Israel. Et iuxta aliam Euangelistam, Benedictum quod uenit regnum patris nostri Dauid. Aderat enim tempus quo redempti per eius sanguinem mundum, direx agnosceretur, non solum domus Dauid, sed et totius ecclesiae, imo omnium conditor et rector seculorum. Unde recte angelus postquam dixit, Et dabit illi Dominus sedem Dauid patris eius: continuo subiunxit, Et regnabit in domo Iacob in aeternum. Domum namque Iacob ecclesiam dicit uniuersam, quae per fidem et confessionem Christi ad patriarcharum pertinet sortem, siue in his qui de patriarcharum stirpe carnis originem duxerunt, seu in illis qui de alijs nationibus carnaliter editi, spiritali lauacro sunt in Christo renati. In qua uidelicet domino regnabit in aeternum, et regni eius non erit finis. Regnat quippe in ea in praesenti uita, cum electorum corda per fidem et dilectionem suam inhabitans regit, atque ad percipiendam supernae retributionis dona continua protectione gubernat. Regnat in futuro, cum eisdem finito statu temporalis exilij ad habitationem patriae caelestis introducit: in qua praesenti eius uisione semper admoniti nihil aliud agere, quam eius uacare laudibus gaudent.

Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud, quoniam uirum non cognosco? Quomodo, inquit, fieri potest, ut concipiam pariamque filium, quae in castimonia uirginitatis uitam consummare disposuit? Non autem quasi incredula uerbis angeli, quomodo haec impleri ualeant, inquit, sed certa quia oportebat impleri quod et tunc ab angelo audiebat, et prius a propheta dictum legerat, quo id ordine implendum sit, interrogat: quia uidelicet propheta qui hoc futurum praedixit, quomodo fieri posset, non dixit, sed angelo dicendum referuauit.

Respondens ergo angelus dixit ei: Spiritus sanctus superueniet in te, et uirtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod nam

sectur ex te sanctum, uocabitur filius Dei. Superueniens in uirginem spiritus sanctus duobus modis, in ea diuinae suae potentiae efficaciam ostendit: quia et mentem illius adeo, quantum humana fragilitas patitur, ab omni uitiorum sordibus castificauit, ut caelesti digna esset partu, et in utero illius sanctum ac uenerabile redemptoris nostri corpus, sola sui operatione creauit: id est, nullo interueniente uirili tactu carnem de carne uirginis sacrosanctam de intemerata formauit. Quae enim prius aperte spiritum sanctum dixit, hunc ipsum denuo uirtutem altissimi nominauit: iuxta hoc quod Dominus, cum eiusdem spiritus aduentum discipulis promitteret, ait, Et ego mitto promissum patris mei in uos: uos autem sedete in ciuitate, quoad usque induamini uirtute ex alto. Obumbravit autem beatae Dei genitricis uirtus altissimi: quia spiritus sanctus cor illius cum impleuit, ab omni actu concupiscentiae carnalis temperauit, emundauit a desiderijs temporalibus, ac donis caelestibus mentem simul illius consecrauit, et corpus. Ideoque et quod nasceretur ex te sanctum, uocabitur filius Dei: quia quod de sanctificatione spiritus concipies, sanctum erit quod gignitur. Congruit conceptioni natiuitas, ut quae contra humanae conditionis morem uirgo concipis, supra humanae consuetudinis modum Dei filium generes. Omnes quippe homines in iniquitate concipimur, et in delictis nascimur: quotquot autem donante Deo ad uitam praordinati sumus aeternam, ex aqua et spiritu sancto renascimur. Solus uero redemptor noster pro nobis incarnari dignatus, mox sanctus natus est: quia sine iniquitate conceptus est. Possimus sane in eo quod dicitur, Et uirtus altissimi obumbrabit tibi, altius quiddam de sacramento Dominae incarnationis intelligere. Obumbrari enim nobis dicimus cum seruente meridiano sole, uel arborē mediam, uel aliud quodlibet umbraculi genus inter nos et solem opponimus, quo ardore eius, uel lucē nobis tolerabiliorem reddamus. Redemptor ergo noster non in merito solis luce uel ardore designatur, qui nos ueritatis scientia illustrat et amore inflammat, unde ipse per Prophetam dicit: Vobis autem timoribus, non meum orietur sol iustitiae. Cuius scilicet solis radios beata uirgo suscepit, quando Dominum concepit. Sed idem sol, id est, diuinitas redemptoris nostri tegumine se humanae naturae quali umbraculo quodam obtexit, quo mediante uirginis eius uiscera ferre sufficeret: sicque uirtus altissimi obumbravit ei, dum diuina Christi potentia et eam praesentialiter impleuit, et ut capi ab illa posset, substantia se nostrae fragilitatis obnubilauit.

Et ecce Elizabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua. Non quasi incredula exemplis hortatur ad fidem, sed ut bene iam credenti quae audierat, ampliora supernae dispensationis miracula replicat, ut quae Dominum uirgo erat partura, praecursorē quoque domini de anu ac diu sterili pariete cognosceret esse nasciturum. Nec miranda iuxta historiam, quae Elizabeth cognata dicitur Mariae, cum superius haec de domo Dauid, illa de filiabus Aarō orta esse narra-

Legimus namq; quod ipse Aaron de tribu Iuda, de qua Dauid ortus est, uxorem acceperit, uel dicitur Elizabeth filiã Aminadab, sororẽ Naa/ son, qui fuit dux tribus Iuda in deserto, cũ egre/ derentur ex Aegypto. Rursusq; regnantibus 4. Reg. 11. Dauid posteris legimus, quod Ioia da pontifex maximus uxorem habuerit de tribu regali, hoc est, Iosabæth filiam regis Ioram. Ipse est Ioia da, cuius filium Zachariam uirum æque sanctissi- 10 mum lapidauerunt inter templum & altare, sicut etiam ipse Dominus beatorum martyrum mentionem faciens in Euangelio testatur. Vn- de tribus utraq; hoc est, regia & sacerdotalis, cognatione semper adinuicẽ probatur esse cõ- iuncta. Potuit autem huiusmodi coniunctio et- iam recentiori tempore fieri, datis nuptum foe- minis de tribu in tribum, ut manifeste beatam Dei genitricem, quæ de tribu regia descendit, cum tribu sacerdotali cognationem generis ha- buisse constaret, quod ministerijs cœlestibus ap- ptissime congruit. Oportebat namq; ut appa- rens in mundo mediator Dei & hominum de utraq; tribu carnis originẽ haberet: quia nimi- rum ipse in humanitate assumpta utraq; habi- turus erat personã, sacerdotis scilicet & regis. Siquidem de regia eius potestate, qua electis suis regnum perenne tribuit, & præsens sancti euãgelij lectio testatur: quia regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Porro de pontificali eius dignitate, in qua pro- 30 nostra redemptione hostiam suæ carnis offerre dignatus est, testatur Propheta, qui ait: Tu es sa- cerdos in æternum secundum ordinẽ Melchise- dech. Accepta autẽ tanta gratia, uideamus bea- ta Maria in quanta humilitatis arce persistat. *Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi secundum uerbu tuu.* Magnam quippe humilitatis constantiam te- ner, quæ se ancillam sui conditoris dum mater eligitur, appellat. Beata in mulieribus angeli- co oraculo prædicatur, incognita adhuc cate- 40 ris mortalibus arcana nostræ redẽptionis edo- cetur: nec se tamen de singularitate meriti ex- cellentioris singulariter extollit, sed potius suæ conditionis ac diuinæ dignationis in omnibus memor, famularum se Christi consortio humi- liter adiungit, famulatum Christo deuota quod iubetur, impendit. Fiat, inquit, mihi secundum uerbum tuum, fiat ut spiritus sanctus adueniẽs me cœlestibus dignam mysterijs reddat, fiat ut in meo utero filius Dei humanæ substantiæ ha- 50 bitum induat, atq; ad redemptionẽ mundi tan- quam sponsus suo procedat de thalamo. Cuius uocem mentemq; nos, fratres charissimi, pro- modulo nostro sequẽtes, famulos esse nos Chri- sti in cunctis actibus nostris motibusq; recola- mus, eius semper obsequijs omnia corporis no- stri membra mancipemus, ad eius implendam uoluntatem totũ mentis nostræ dirigamus in- tuitum: sicq; perceptis eius muneribus gratias recte uiuendo reddamus, ut ad maiora percipi- enda digni existere mereamur. Precemur sedu- li cum beata Dei genitrice, ut fiat nobis secun- dum uerbum eius, illud uidelicet uerbum, quo

rationem suæ incarnationis ipse exponens, di- cit: Sic enim dilexit Deus mundum, ut unigeni- tum filium suum daret, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat uitam æternam. Nec dubitandum, quin nos de profundis ad se clamantes citius exaudire dignabitur, propter quos nec dum se cognoscentes, ipse ad profun- dam hanc uallem lachrymarum descendere di- gnatus est Iesus Christus Dominus noster, qui uiuit & regnat cũ patre in unitate spiritus san- cti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

PARTIS HOMILIARVM HYE/
malium de Tempore & de San-
ctis, Bedæ presbyte-
ri, finis.

Sermones aliquot uarii,
in uetustissimo codice
reperi, hætenus
nunquã ex-
cusi.

HOMELIA, QUAE DICEN-
da est in solemnitate sancti Vuigberthi.

Audate & exultate in Domino, di- lectissimi fratres, qui deuotis men- tibus ad solennia sancti Vuigber- thi conuenistis, & Dominũ Iesum Christum multimodis deuotissi- 40 me laudibus collaudate, qui nunquam derelin- quit sperantes in se: sed misericorditer nobis in hoc miserissimo mundi ergastulo constitutis, pa- tronos pro nobis laudabiles intercedendũ pro- curauit: quatenus per hos Christianæ religio- nis imbuti, ferculis ue satiati cœlestibus, spem cœlestium præmiorum iam habere possimus, si illuc corde & opere sequamur, ipse quoq; Do- minus noster Iesus Christus, omniumq; creator sanctus, omnes sanctos condidit, & nullus un- quam per se fit sanctus absq; Dei larga prouiden- 50 tia. Ideo quippe, sicut in sacris legimus scri- pturis, ab Abel protomartyre, usq; nunc glorifi- cans sanctos & electos suos salutiferis in hoc mundo miraculis, qui mundialibus non fuerũt comprehensi illecebris, sed omni quidem cona- mine mentis & corporis recte cogitando, atq; ab omni iniquitate se cõtinendo, diabolicis effi- cacissime resistebant suggestionibus: quapro- pter diuina exuberante gratia consortes & hæ- redes sunt angelicis in cœlo sedibus, ubi nil ul- 60 terius desiderare queant, sed Domini Iesu Chri- sti insatiabiliter uisione ac consortio superno- rum ciuium perfruantur. Et ideo, fratres charis- simi, assumamus nobis diuino suffragio arma & exem-

& exempla illorum, qui per imaginabilem Dei adiuuamine fidem uicerunt regna transitoria, operati sunt iustitiam, adepti sunt promissio- nes: & sicut namq; Dominus Iesus Christus ue- ridica in Euangelio uoce prædixit, Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificent patrem uestrum qui in cœlis est: Paulus sanè egregius prædicator præmonuit, ita dicens, Non habemus hic ma- nentem in cõposito mundo ciuitatem, sed futu- ram bonis operibus inquirimus. Quamobrem namq; oportet uos, qui sincerissimam Aposto- lorum fidem tenetis, ut in omnibus sagaci atq; infatigabili mente, quantũ quiueritis, illos imi- tari studeatis, quia sicut legimus in sacris pagi- nis, tantoq; accensi fuerũt apostoli amore Chri- sti, ut nec uillo modo tormentis uel minis regũ, nec non etiam persequutionibus infidelium ab illo potuerũt auelli: sed firma fide & opere, uel indissolubili charitate unanimiter perseveran- tes, donec diuina ab hoc mundo uocatione cœ- lestia scandere meruerunt. Quid enim dicimus de uirginibus, quia humanis non sufficit inge- nijs, de illis aliquid pro fragilitate carnis condi- gnũ scribere, uel imitari: quibus fuit una fides, immutabilis amor, charitas una: eratq; illis uir- ginitas carnis, corpus intactum, uirginitas ani- mæ, fides incorrupta. Et ideo uerò, quia fuerũt pijs in Christo Domino studijs adornata, uirtu- tum palmas coronasq; dignis acceperũt in cœ- 30 lo præmijs. De martyribus quoq; quid dicendũ est, qui panniculis despectisq; uestibus, corpo- ra ad tormenta tradiderũt terrestria, quatenus Deum dominatorem omnium habere, & cum illo æternaliter regnare meruerint. Respuerũt florigeros huius mudi flores cum fallacibus cu- ris: quæ homines insipientes commentis suis lu- dificant, totisq; uiribus Dominum Christum di- lexerũt: & propter hoc in cœlestibus thalamis regnant cum confessoribus (ex quorum colle- 40 gio iste Dei famulus est) uel etiam omnibus san- ctis. Legimus in diuinis historijs omnes diuer- sis ab huius mundi calle tribulationibus cœle- stia scandere: de quorum scilicet omnium san- ctissima uita aliquid nobis imitandũ est, in quã- tum humana suppetit fragilitas: quia ad imagi- nem Dei facti sumus, sicut & illi: & ideo siquidẽ altithrono Deo nostras impollutas imagines reddere debemus, sicut alibi dicit, Imago Cæsa- ris reddatur Cæsari, imago Dei reddatur Deo: 50 si non in comparatione illorũ luculentam pro- sanctitate habemus uitam, tamen quippe in de- sperationem quæ periculosa est, cadere, Domi- ni adminiculo non debemus: quia uniuersæ uis- Domini misericordia & ueritas suo sine distin- ctæ sunt. Etenim omnipotentis benigna atque ineffabilis uoluntas, nilq; discernit, nisi illud quod iustissime conuenit. Nemo uerò de supra memoratis sanctis tam doctus fuit, qui summa non indigerit misericordia: non enim ita ulli diuinorum honorum sufficiunt augmenta, ut non semper amplius superfit, quod mens arma- ta diuinis suffragijs, & intelligendum desideret,

& gerendum. Quamobrem nemo de magnitu- dine iniquitatum suarum desperet, sicut alibi dicit, Nolo mortem peccatoris, sed ut conuer- tatur, & uiuat. Sed tamen uidelicet acceleran- da sunt medicinæ conuersionis ad Dominum, ne tempus correctionis atq; emendationis per- eat tarditate atq; negligentia: quia nemini no- strum ultima dies nota est. Ideoq; ueridicis Pau- li sententijs aures cordis accomodemus, ubi dicit: Abiciamus ergo opera tenebrarũ, & in- duamus nos arma lucis, sic ut in die honeste am- bulemus. Nulla enim Domini nostri Iesu Chri- sti opera misericordia uacant: quando homini & indulgentia consulit, & castigatione: & mise- ricorditer prouidet temporalem austeritatem, ne æternam iuste inferat ultionem. Ideo uerò nemo in huius uitæ itinere torpeat, ne in patria amoenissimum perdat locum: idcirco qui Deũ bona querit uoluntate, in quo est summum bo- norum omnium, cũ intra se bona perfectaq; continens. Nil namq; aliud querit, nisi sempiter- num in cœlo gaudium. Queramus ergo Domi- num, sicut iste beatus Dei famulus fecit, & pro- pter hoc coram Deo & hominibus honoratur. Queramus illum armis, cum quibus eum inue- nire possimus: Deum diligendo, proximumq; amando, elemosynam dando, ecclesiam conti- nuis orationibus frequẽtando, armisq; semper diabolicis Domino donante resistendo: quia etiam per uarios casus mortalis uitæ, quasi mun- di orbita cucurrit. Nemo in hac uita gaudia ha- bet certa, sed ab initio mundi usq; huc multi de- uiauerunt per ignorantiam: quia inter multa turbulenta & fallacia Deũ nosse & amare diffi- cile est. Propter hoc faciamus sicut Propheta di- cit: Querite Dominum dum inueniri potest, in uocate eum dum propè est. Derelinquat impi- us uiam suam, & uir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominũ, & miserebitur eius. Querite igitur bonum sine fine bonũ, & persi- stite reperto: quia ueram etiam beatitudinem in summo Deo sitam esse necesse est, cui contra- dici nullo modo potest. Neq; enim fas est homi- ni cunctas diuinæ operæ machinas uel ingenio comprehendere, uel explicare sermone. Veniet tempus, quando quæ nunc specie gerimus, re- rum ueritate capiamus. Hæc uerò strictim bre- uiterq; attingimus: cæterũ quid felicius, quid- ue salubrius, quàm seruire Deo, qui mundum tantis gubernaculis regit, & omnes homines uult saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis ue- nire: quatenus sanè cum generalis aduenerit dies, omnes leti pro bonis operibus, & Dei suf- fragio protecti, æternam beatitudinẽ unã cum sanctis suis accipere mereamur.

HOMELIA LECTIO,
nis eiusdem.

Restat igitur adhuc aliquid de beato Vuig- bertho breui sermone narrare, qui tantis in hoc mundo beneficijs, omnibusq; Christianis claruit, ut merito totus Christianus populus summa

summa ueneratione de solennitate illius gaudeat: maxime namque nos, qui in suum apud Deum patrociniū hic & in futuro confidimus. credimus siquidem illum in presentia Domini nostri Iesu Christi omnia posse impetrare, de quibus illum pijs deuotisque precibus, dum tanta in presentia populi miracula, sicut sepe audistis, pro eius laude nobilitauit. Videtis ergo fratres charissimi, quanta humano generi gloria est, Deum deuota mente sequi: qui nunquam in tribulationibus derelinquit sperantes in se, sed omnes qui pro amore illius florentem despicunt mundum, æternis in cælo gaudijs honorifice sublimat: sicut ipsa ueritas testatur, dicens, Qui autem diligit me, diligitur a patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei in seipsum. Paulus quoque apostolus de diligentibus Deum dixit, Quod oculus non uidit, nec auris corporis audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Erat quippe uir iste sanctus Vuigbertus, sicut sacra fama narrat, omni dignitate præclarus, corde pro Dei amore lætus, moribus semper compositus, in omni opere Dei strenuus: eius uero secreta conuersatio in uigilijs & orationibus, uel etiam in ieiunijs, in sanctitate uite, & signorum ostensione intelligi datur. Charitatē siquidem assiduus labor ostendit, quem quotidie pro Christi nomine sustinuit. Semper enim per omnes dies uitæ suæ in diuino proficiens opere, Deo omnipotentis amabilis pro eximijs operibus, & omni populo placabilis. Ab infantia enim cuncta quæ habere potuit, ad pietatis opus largifluis manibus tribuens: ut Christum pro nobis factū egenum, egens ipse sequeretur. Quis enim tam loquax in lingua, ut sigillatim omnia mirabilia uel beneficia, quæ per illum Deus operatur, assiduus explicare ualeat uerbis? Non enim de craftino cogitans, sed semper secundum Euangelium, de Dei confidens clemētia, omnes ad se uenientes æternis pascebat ferculis: nullum scilicet in sua respiciebat angustia, sed semper diuino mœstos respiciebat solamine, fraterno suffultus amore: cunctisque propter Deum prodesse satagebat, mente uidelicet, & corpore ad sublimia erectus. Hospes & inops in mundo fuit: quamuis namque terrenis nutritus esset uisibus, totisque semper uiribus cœlestia tractabat, quam obrem scilicet cum Domino æquissimo, nec non & cunctis omnibus in cælo habitatoribus æternaliter coronatur, ubi nunquam potest gaudijs fraudari, cui Christus ipse est gaudiū. Idcirco quippe nos quantum diuina suffragante gratia poterimus, illumque totis uiribus imitari studeamus, ut si talia in cœlestibus præmia acquirere non poterimus, saltem aliquo in cælo refrigerio non priuemur. Habemus ergo arma iustitiæ, sicut iste Dei famulus tenuit, Deum diligendo, proximūque sine simulatione amando, charitatem & pacem cum omnibus habendo: quia Christianæ perfectionis est, pacificum esse cum suis inimicis, spe correctionis, non consensu malignitatis, humilitatem & patientiam corde & opere ostenden-

do: quia malignus spiritus superbus hominem primum superbientē deduxit ad mortem, Christus quoque humilis hominem obedientem reduxit ad uitam. Simus namque pietatis & Christianæ religionis amatores, misericordes, ad bonū opus unanimes, concordiam, quæ est custos uirtutum, firmiter custodiētes, sicut alibi dicit, Caute ergo uiri ne sit in uestris mentibus sententia discors: quod sapimus, coniungat unus amor, quod uiuimus & intelligimus, uno eodemque cōstet studio. nil firmum est dissociabile, & nil est in hominibus Deo placitum sine pace, nec munus amplissimum ad aram. Similiter etenim e contrario diuinis armati suffragijs, fugiamus arma diaboli, id est superbiam: omnia enim uitia in malis operibus tantum ualent, sola superbia in perfectis rectisque factis cauenda est: quia sine dubio frangit Deus omnem superbum, & semper superbis resistit Deus. Postea quoque toto nisu uel affectu cauenda est ebrietas, quæ est radix omnium mortalium ad peccandum. Irā uidelicet fugimus, quæ sepius stomachando in proprium cadit luctum. Luxuriam & auaritiā, Deo donante, a nobis quasi uenenum expellimus: luxuria uero maleuada, mellisque sapore damnat in poenas incorrigibiles. nil namque in moderno tempore omne genus humanum tam miserabiliter deuasat, quam auaritia. Odium ergo & inuidiam a nostris cordibus respuimus, quia omnino non condecet Christianis, ut imaginem Dei in odio habeat: sed tamē in malis odimus prorsus malitiā, & diligimus creaturam. Discordiam quoque & fraudem diuinis munificentijs adiuti fugimus, nilque boni potest esse, ubi fraus & discordia regnant. pudet autē de his longius disputare. Omittimus malas Domino adiuuante Syrenas, quæ hominum mentes assuefaciunt morbo, non liberant: teneamus illas uirtutes, in quibus est sola sanitas, & æterna felicitas. Ideoque dilectissimi fratres, scitote, quia in maxima egestate sunt diuites in hoc mundo, iustitiæ & ueritatis opes non habentes: qui autem altithrono Domino fideliter seruiunt, ea bona inueniunt, quæ nullatenus perire possunt: parua enim sunt presentis seculi bona, in comparatione futurorum bonorum. Potest ergo unusquisque homo coactus dimittere temporalia bona; nunquam uero nisi per negligentiam & incuriam perdit æterna: quam obrem qui triumphale Christi signo signati estis, & Domino opitulante uultis ancipitem superare uitā, in qua nil est aliud, nisi seductiones & infestationes, diligite semper moribus & operibus, quod uerus amator Christus iam habet: seruēt enim mundi amatores pro damnis, proque pestiferis lucris: idcirco namque, quia mundus amaritudine & casu totus plenus est, & fluunt gaudia falsa. Appropinquate Deo bonis operibus, & appropinquabit uobis: querite illum non fictē, sed ueraciter, & inuenietis illum. Nullus obsecro dubitet in fide, nec de uenitæ largitione hæsitet, nec de pietatis petitionis effectu: quia quanto fiducia- lius & benignius Deum deprecamur, tanto ci-

tius exaudiri mereamur. Fides enim omnibus bonis abundat, sicut in Euangelio ipse Saluator ait, Omnis enim qui cum fide petit, accipit: & qui querit, inuenit, & pulsanti aperietur. & iterum, Omni habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod habet auferetur ab eo. Habemus igitur multa in diuinis paginulis exempla patrum nostrorum, habemus etiam ante oculos exempla certissima, sicuti huius sancti uiri, cuius hodie festiuum celebramus diem, qui patriā cognationemque, & amicos seculares feruente fide, pro amore Dei dereliquit, terrena contempsit cum pompaticis laudibus, ut celestia conquireret. Despicimus quoque Domino suffragante mundum, & amemus cum præceptis eius creatorem nostrum, quatenus per presentia bona quæ agimus, ad gaudia æternæ felicitatis peruenire ualeamus, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui patriā uirtute trinus & unus uiuit & regnat in secula seculorum, Amen.

IN NATALE SANCTAE SCOLASTICÆ UIRGINIS. MATTH. 13.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Simile est regnū cœlorū thesauro abscondito in agro. Et reliqua.

BEDÆ PRESBYTERI DE EADEM LECTIO.

Lectio sancti Euangelij fratres charissimi, quā modo uestra charitas audiuit, magnum humanis mentibus cœlestē patefecit arcanum: monstrans nobis quod ipse, qui conditor est omnium Deus, ipse etiam sit nostræ salutis redemptor. Nam dans sepius parabolicè discipulis a turbis sequentibus documenta uirtutum, aliquid quando clausis dabat dogmata dictis, ut propheta dicit: Aperiam in parabolis os meum, loquar propositiones ab initio seculi: ostendens quod ipse sit uera sapientia patris, per quem omnia creata consistunt: dicente Salomone, Ego in altissimis inhabitabo, & thronus meus in columna nubis. Nam patefieri uolens, quantum humanā suā pietate dilexerat genus, pro quo dei tatis suæ gloriam exinaniscens, formam nostræ conditionis sumere non despexit. Idcirco multis figuratim modis humanam similitudinem sumplit, ut ipse ait:

Simile est regnū cœlorum homini negociatori, querenti bonas margaritas. Optandum nobis est primitus humiliter prece, ut ille qui ausum loquendi non denegat, quique promissit, Aperit os tuum, & ego adimplebo illud, ipse mentis nostræ ligamina soluens, ad loquendum suę gratiæ tribuat incrementum. Inquirendum namque primitus est, quis iste negociator sit tantus, qui non aliud nisi bonas margaritas emere cupiens, speciem sibi cōtulit cœlestis negociatoris. Quis enim iste quis uerus esse poterit, quā Christus Dei filius, qui cum Deus sit immutabilis, formam nostræ seruitutis suscipere non despexit, ut propheta dicit: hic in terris uisus est, & cum hominibus cō-

Bedæ tom. 7.

uersatus est. Et uidimus eum non habentē speciem, neque decorem, hic peccata nostra tulit: & qui est ante secula Deus, negociator pro nobis factus est in fine seculorum: ut qui cuncta bene creauerat, humanis uisibus perdita cernens, non aliter perfecte, nisi suis negocijs nos reparare prouidit. Nam quātum de primi hominis damno doluerit, quod paradisi gaudia amiserit, ipsa uitæ nostræ aperte reconciliatio monstrat, quā non auro terræ uena sublato, quod Arabs mittit, & Indus, quod fures effodiunt & furantur: sed animam suam immaculatam pro nobis ponens chirographum nostræ mortis destruxit: & raris humilitatibus speciem gloriæ suæ exinanuit, ut non solum filium hominis se dicat, cū sit per omnia Deus, sed etiam ut psalmista dicit, profitetur, Sum uermis, & non homo: obprobrium hominum, & abiectio plebis. Idcirco non solum sensibilium, sed etiam insensibilium creaturarum, formam suę diuinitatis uoluit cōparari. Nam nunc sol iustitiæ, nunc angelus testamenti, nunc sponsus procedens de thalamo, nunc pastor bonus, nunc ouis sine uoce, nunc agnus innocens, nunc leo de tribu Iuda, nunc & uitis uera, & lux mundi, lapis angularis, nec non & uermis, & ostium dici uoluit: & ut Deo patri nos reconciliaret, etiam negociator est factus. O Domine, quis hoc dicere auderet, nisi tu dixisses, qui nunquam falleris, qui ueritas uera es, qui sapientia perfecta es, in quo nihil potest esse, nisi summum bonum, quod regnū sit simile cœlorum homini negociatori: cum illud sit sine auaritiæ culpa, hic uero semper ambiciosus lucris negocia exercens: ut illud Salomonis, Malum est, malum est, dicit, omnis emptor, & cum recesserit, tunc gloriabitur. Et hoc respuēs psalmista dicit, Quia non cognoui negociationes, introibo in potentias Domini. Cum & negociatorū mos sit, circuire nūdinas, fallere mercatores incautos, decipere sacramentis simplicibus: uilius emere, carius uendere, uarijs deceptionibus, multos subuere, & quod peius est, ut Sapientia dicit, Letantur, cum malefecerunt, & exultant in rebus pessimis. Et illud psalmiste, Veruntamen uani filij hominum, mēdaces filij hominum in stateris, ut decipiant ipsi de uanitate sua in idipsum. Videamus quid sequitur: Querenti bonas margaritas. Vere, ecce regni cœlorum bonus negociator. nam unde dubitari prius poterat, nunc mens facta est certa. Nam si non bonas quereret margaritas, regni cœlorum mercator non esset: ubi nullus nisi bonus inuenitur: ubi nullus intrat, qui pecuniam suā dat ad usuram, & munera accipit super innocentem. Scrutandum nec non est, de quo regno cœlorum Dominus dixerit, dum duobus modis intelligi potest. Nam aliud est regnū cœlorum, de quo dicit psalmista, Cœlum cœli Domino, terram autem dedit filijs hominum. Et illud, Cœlum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Hoc uero à diebus Ioannis baptistæ uim faciendo poterit obtinere, quisquis istius regni fecerit iustitiæ fructus. Aliud namque est, quod

possim. O sanctitatis amator, quare germanæ denegas, quod etiam extraneis præbes: sed hoc religio faciat, non causa doloris. Scis Domini præceptum, Qui diligit patrem aut matrem aut fratrem, uel sororem plus quam me, non est meus dignus. Ideoque ad assuetum recurris orationis locum, ubi magis Deo, quam sorori solitus es adherere. Sed præsumpti uoce dicimus, Nunquid non Deus hic est, ubi bona soror sacramenta Dei perquirat: cum ipse dicat, Vbi duo uel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum. Ecce non rogat, ut longo te tempore cernat more parentum, sed unius noctis spacium potest, quo præbeas colloquia sacra. Quam dure attendis sancte frater, preces sororis, ob tuæ causam sacræ religionis. Illa bene querit, ut à te habeat: tu similiter ut redeas: illa fide, tu fide: illa amore Dei, tu pariter ut illa: illa ut cum sorore in prædicatione tempus noctis exoluas, tu ut cum fratribus solitas Domino referas laudes. Sed quis è duobus melius, sequens sententia monstrat. Tanta uero erat cœli serenitas, ut nulla in aere nubes appareret. Verè nulla nubes esse potuit, ubi erat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. Sequitur:

Sanctimonialis autem femina cum uerba fratris negantis audisset, insertas digitis manus super mensam posuit, & caput in manibus omnipotentem Dominum rogatura declinauit. Dicit uirgo beata, cuius te schola docuit, quæ contra magistrum sententiam proponis: Nunquid non dicit, Perfectus omnis discipulus erit, si sit sicut magister eius: & in Euangelio inquit, Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua: & tu ambas manus innectis? & illud, Mittite in dexteram nauis rete, & tu utroque latere recte immergis: Ille à dextris oues collocat, tu etiam in sinistra? Psalmista hinc à dextris ponit dicens Dicit Dominus Domino meo, sede à dextris meis: nec non, Dextera Domini fecit uirtutem, dextera Domini exaltauit me. Et in Cantico, Dextera tua Domine glorificata est in uirtute, &c. Et tu ista derogans, non solum manus implectis, sed etiam digitos inseris? Dominus dicit in Euangelio, Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum: & tu ad cœnam sedes, ante humanos oculos preces lachrymasque fundis? Sed quam laudanda sunt tua facta, o sanctissima feminarum, quid tu in conclauis facis, quando talia patenti cœlo peragis? Nam ideo tibi una est dextera lauasque pars, quia fabricam attendis illius, qui nullam habet sinistram: ut dicit, Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant ualde bona. Et in Cantico canticorum, Laua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Et in psalmo, Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt me. Et illud in Cantico, Manus meæ stillauerunt myrrhā. Hac quippe auctoritate, quam pulchræ tuæ manus complexę consistunt, super quas caput reclinans, imbrem cœlitus lachrymas effudisti. Sed quod caput, Apostolus dicat, Caput mulieris uir, caput uiri Dei. Nam cuius uiri, nisi illius, unde propheta dicit,

Vir oriens nomen eius: Ecce ille qui pro salute omnium in cruce inclinato capite tradidit spiritum, suo capite nunc tuas declinauit in palmas, ut sui mysterij, quod mente quærebatur, tibi manaret ab astris: quæ tantum insertis digitis egisti miraculum, quid faceres, si palmas extendisses ad preces? Cumque leuaret de mensa caput, tantæ coruscationis & tonitruum uirtus, tanta inundatio pluuie erupit, ut neque uenerabilis Benedictus, neque fratres qui cum eo aderant, extra loci limen, quo confederant, pedem mouere potuissent. Quam noua miracula mundo, quæ cunctis laudanda præconia seclis: ubi nulla erat umbra nubis, aer intonat clamoribus omnes, & densa tonitrua sonant, ubi nullus erat concussio uenti. Nam unus fons oculorum, & mensam rigabat lachrymis, & ether imbribus arua. Stet nunc sancta charitas fixa, stent immobiles pedes fraterni: quod soror poscit, non denegat dilectio fratris: id uolens, nolens, pernox sacra colloquia pater. Ecce ista præceptum Domini cõplet, petit ut accipiat, querit ut inueniat, pulsatur ut aperiat. Quid petit, ipsa dicat, ut ipsa mane aliquid de cœlestis uitæ gaudijs loquatur. Nam illa descendisti obuius, ut ista dona proferres: perfice quod coepisti. Nam non in initio premium extat, sed in fine operum bonorum. Idcirco è superis fudit Dominus imbrem, ut tu non deneges prædicationem amnem. Verè non poscit munus caducum, sed regni cœlestis expetit lucrum. Sequitur: Sanctimonialis autem femina caput in manibus declinans, lachrymarum fluxus in mensa fuderat, per quos serenitatem aeris ad pluiam traxit: nec paulo tardius post orationem inundatio illa secuta est. Sed tanta fuit conuenientia orationis & inundationis, ut de mensa caput iam cum tonitru leuaret, quatenus unum idemque esset momentum, & leuare caput, & pluiam deponere. Quam bonus Deus Israel rectis corde, quam pia anima querenti illi: Ecce qui scrutator est mentium, & corda omnium cernit, qui per psalmistam dicit, Inuocabit me, & ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione. Ecce non distulit, non multas expetiuit preces, sed in nichilo oculi, & puncto cordis petenti tribuit donum. Nam leuato de manibus capite, una fuit conuenientia orationis & inundationis. Gaude & lætare uirorum sanctissime, quia ecce tenes quod uoluisti, ecce habes quod semper quaesisti: ecce miracula cernis insignia, cœlo teraque probata. Verè si non negasses, quod expetebas, non fuerat signa humanis oculis nata, que roto semper mundo lectio sacra sonat. Ecce iam Scholasticæ nomē uirtutum laude coruscant: ecce illius miracula, plebs sancta cõgaudet: ecce quam cultu furoculo cœlesti, fructus fert signorum. Sequitur:

Tunc uir Dei inter corufcos, tonitrus atque in gentis pluiam inundationem, uidens se ad monasterium non posse remeare, coepit conqueri contristatus, dicens. Parcat tibi omnipotens Deus soror, quid est quod fecisti? Quare queris uir Dei, quid soror fecerit? Nunquid non cernis quid ipsa fecerit: nunquid non uidet pluiam guttas? Nunquid

quid non audis concrepantes mugitus aetheris? Nunquid non sentis miracula coruscare, signa fluere, fundamenta domus contremiscere, & dicis, quid fecisti? Nunquid ipsa hoc fecit, quod magis tua sancta negatio fecit, quia si non negasses, miraculum non eueniret. Hoc Christus gessit pietatis amator. Nam petenti Cananæ mulieri preces audire distulit, ut eius fidem faceret acutior, ut querenti catello micas, silij daretur panis. Sed illa ut extranea à finibus tunc uenit, iam non extranea à consortio Christi: ista uero à cunabulis Christo dicata, cum Maria gloriosa uirgine audire meruit. Optimam partem elegit, & quare pater contristatus dicis, Parcat tibi omnipotens Deus soror, quid est quod fecisti? O uir Dei, tibi hominum mentes patefcunt, tibi aer numismata fundit, tibi arida dolia oleum manat, tibi alta profundit lacu ferrum reducitur ab imo, ipsi inferi animam reddunt, & nunc quasi contristatus nescies dicis, Quid fecisti? O pater beate, si fas est dicere, quam tum fuerat iustus dicere, Parcat mihi omnipotens Deus, qui tuas bonas non audio preces: quæ diceres, Parcat tibi omnipotens Deus: quid est quod fecisti? hoc est illud Salomonis, Argue sapientem, & diligit te. Sequitur: Cuius respondit, Ecce te rogavi, & audire me noluisti, rogavi Dominum meum, & adiuuit me. Subaudiatur, Te quidem rogavi ut fratrem, sed tu ut germanam noluisti audire. Sperabam ut mente haberes uiscera matris, partus dolorum, lacteas mamas, cunas nutriticis, lauacra obstetricis, fascias temporales, quibus infantia olim nutriuit: sed tu me noluisti audire, & magis festinabas ad fratres, quos tibi sola charitas Christi facit germanos, quos, etiam nescis à quod limite ad tua cunabula hos mundus transmittat. Idcirco rogavi Dominum meum, & adiuuit me. Tu non attendebas, quod unum pater amborum contulit membra, tu non cernebas unam nobis mansionem esse inter uteri septa: idcirco ad illum patrem curri, qui nobis animam dedit, & terrena tribuit, & cœlestia non denegauit. Modo ergo si potes, egredere, & me dimissa, ad monasterium redi. Modo enim presentis est temporis: modo enim, quando tibi omnipotens Deus itinera clausit: modo, quando aditum eundi denegauit: modo si potes, me dimissa, ad monasterium redi. Et cur pater fatigaris? nunquid non hic est monasterium ubi tu es, qui caput es omnium monasteriorum, & doctor omnium monachorum, dum non locus hominum, sed homo sanctificet locum? Sta nunc pater sanctissime inuitus, ut alterius diei sol tibi præbeat gressus. Sequitur: Ipse autem noluit in loco, mansit inuitus. Quam multis sanctis uiris factus es uir Dei compar, qui inuiti fecerunt bonorum facta. Nam Iacob inuitus fratrem fugit, qui postea rediit cum multis: sic Ioseph inuitus pergit ad sedem, ut doctor fieret populo Dei: sic Daniel uadit Babylonam ad arcem, ut primus fieret sapientibus cunctis: sic Saulus inuitus factus est Paulus, ut fieret gentium prædicator. Ideoque tua non requiescat charitas sancte uir, stare inuitus, ut Christi tribuat documenta salutis. Sequitur:

Bedæ tom. 7.

Sicque factum est, ut nocte tota peruigile duceret, atque per sacra spiritalis uitæ colloquia se se uicaria relatione satiarer. Ecce nunc noua spiritalia gaudia surgunt, quia negans prius, factus est nunc attributor cœlestis: & colloquijs sacris uicaria relatione se satiant, qui prius erant à concordia discordes. Quanta sunt omnipotens tua mirabilia Deus: nam omnia proba uoluisti, fecisti, & non est quod resistat maiestatis potestati tue. Ideoque laudant te cœli, aer, terra, mare, & cuncta quæ in eis sunt: quia semper in nouas signa, & mirabilia tua, ut te totus orbis agnoscat, se se redemptorem. Da iam pius pio patri Benedicto iter redeundi ad cellam, stringe aerium amnem, tolle pluiam guttas, da serenitatis solē, ut qui latus accessit, gaudens recedat: ut simul eius soror ualedicens fratri, ad propria reuertatur, ut simul gaudetes & exultantes tuo de munere ad sua tecta uehantur. Sequitur: Qua de re dixi eum uoluisse aliquid, sed minime potuisse: quia si uenerabilis uiri mentem aspiciamus, dubium non est, quod eandem serenitatem uoluerit, in qua descendere permanere. Sed contra hoc quod uoluit in uirtute omnipotentis Dei ex femineo peccore miraculum inuenit. Nec mirum, quod plus illo femina, quæ diu fratrem uidere cupiebat, in eodem tempore ualuit: quia enim iuxta Ioannis uocem, Deus charitas est: iusto ualde iudicio illa plus potuit, quæ plus amauit. Breui sermone de his differendum non est. nam secundum Grammaticos, charitas media species est, dum inter bonos & malos charitas esse possit, & inter latrones & pios: ut est illud, Perfecta charitas foras mittit timorem. certe si perfecta est ista, quæ inter bonos foras mittit timorem: imperfecta nihilominus fore creditur, quæ inter malos ac superbos nequitia concordiam præstat. Sic in passione Domini Pilatus Iesum mittens Herodi, à quo Iesus ad Pilatum iterum remissus, amici facti sunt Herodes & Pilatus in ipsa die. nam antea inimici erant ad inuicem. Sed hac est perfecta charitas, quæ Deus est, quæ hic plus una potuit quam alter: de qua dicit Apostolus, Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Sequitur:

Cumque die altero eadem uenerabilis femina ad cellam propriam recessisset, uir Dei ad monasterium rediit: & ecce cum post triduum in cella consistens, eleuatis in aera oculis, uidit eiusdem sororis suæ animam de eius corpore egressam, in columbæ specie cœli secreta penetrare. Quam felices sunt oculi, qui animas possunt contemplari beatas, qui carnali intuitu spiritalia cernere queunt. Ista luminaria non adiacent in fundamine frontis, sed intus renitescunt ad cordis fentras: de quibus dicit, Qui sunt isti, qui ut nubes uolant, & sicut columbæ ad fenestras suas. Ecce iam Benedicte pater, ista colūba ad tuas iam cordis uolat fenestras, ut tuæ sororis animam per eas transiens, ad cœlestem illam deferat portam: ut illa fieret ductrix animæ tantę, quæ fuit auis quodam portatrix ad arcam redditæ pacis. Quam felix ales talibus mysterijs compta, quæ meruit etiam super Dominum Christum spiritum sanctum

sanctum ferre. Ista frequens obsequijs instat re-
gis aterni, ista assuetis pennis de argentatis au-
ro dorsa resurgens, paradiso nuncia defert. De
hac in Cantico canticorum dicit, Surge amica
mea sponsa, & ueni: columba mea in forami-
nibus petrae, in cauerna maceratae. Sequitur:

Qui tantæ eius gloriæ congaudens, omnipo-
tenti Deo in hymnis & laudibus gratias egit,
eiusq; obitum fratribus denunciavit. Denuncia-
uit enim sanctus pater fratribus, qd meruit sa-
cro intuitu cernere secretis: & talibus congaudens
uotis, omnipotenti Deo gratias egit, quia
quam ante triduum rore uerbi cœlestis perfuderat,
ad ætherea regna in columbæ specie scan-
dere cernit. Sequitur:

Quos etiã protinus misit, ut eius corpus ad
monasterium deferrent, atq; in sepulchro quod
sibi ipse parauerat, ponerent. Quo facto conti-
git, ut quorũ mens una semper in Domino fue-
ret, eorum quoq; corpora nec sepultura separa-
ret. Ecce fratres, margarita cœlestis à negocia-
tore dudũ empta, aptatur cœlestibus ornamen-
tis, iam inter lilia candentia pascens, sequitur a-
gnum quocunq; iterit. Ecce in paradiso Domini
ab angelis collocatur, ecce in terris monacho-
rum manibus aptatur in tumultu fratris, ut mu-
nus qd una mater contulit, nec cœli ianua, nec
terræ sepultura separaret: & quib. una fuit sem-
per mens in Christo, una esset corporum arca.
Ecce reparata sunt tua dâna paradise. Ecce uir-
go Dei manu formata, quam de tuo pestifer ho-
stis abstulit loco, iam redit ad culmina cœli, iã
recognoscit sui palmã structoris: iam quia uicta
fuit, uictrix calcat hostis colla maligni. Dic dic
infernũ minister, dic tartaree miles, dic orige-
num genus omnium uenenorũ fraude replete,
quid tibi fecit plasma sanctissimũ. Dei, quid tibi
nocuit femina bene formata? Qua ue causa ul-
tro te consiliarius iniecasti, ut mäducaret quod
tuum non fuit? dic pestifer fur, quia nõ potuisti
rapere partem regni Dei, ideo uoluisti rapere
per serpẽtem creaturam Dei, immo qualis Do-
minus, talem famulam mittit. Tu serpens lubri-
cus, ille serpens tortuosus: tu omni dolore ple-
nus, ille omni ueneno: tu mortis consilia dans,
ille suis organis sibilans, mortis consilia propi-
nat. Nũquid nõ potuisti in paradiso Dei aliud
animal inuenire, quod tuis uotis concordaret,
nisi serpentem? uere non. Tu callidior angelis
sanctis, ille callidior animantibus cunctis: tu bo-
nus in cœlo formatus es, sponte malus effectus
es, ille bonus in paradiso creatus est, per te reus
electus est. Virgo Dei, plasma Dei, femina
Dei, bona creata est, per te, & serpentem illicita
gustando effecta est peccatrix. quid demens
de his tibi profuit? Tu tibi perpetuos ignes cu-
mulasti, ille terram comedit cunctis diebus: tu
catenis igneis illigatus, ille omnium ira perimi-
tur, calcaneis tũditur, uerberibus flagellatur.
Væ uæ per omnia uobis. Ecce femina repara-
ta est sanguine Christi, ecce pro amissione ter-
reni paradisi, illa nunc culmina cœli retinet, un-
de præceptus ruit: uersum est fel tuum in dulce

dinẽ mellis, fraus maligna tua in reparatione
omnium salutẽ. Perforata est maxilla gutturis
tui, neminem mordēs, neminẽ uorans sine Deo
uolente: et si quem uoraueris, pietate Dei præ-
focatus cum sanguine reijcies illum, & de uisce-
ribus tuis abstrahet illum Deus. Gaude iam uir-
go Dei tantis sublimata triumphis, exulta Be-
nedicte pater sanctissime patrũ, doctor dulcissi-
me doctorũ: quia consummatis operib. sanctis,
pariter congaudetis super regna polorum. In-
tercedite pro uobis cõmissis, postulate pro no-
bis afflictis, rogare pro nostris delictis, poscite
Christum nõ solum pro monachis commissis,
sed etiã pro uestris ancillis, ut omnis ætas, om-
nis sexus, omnis ordo, qui uestris præceptis col-
la submitunt, peritura mundi despiciant, gau-
dia eterna concupiscant, regna beata appetat,
prospera animarũ & corporũ percipiant. Nul-
la diabolica fraude molestetur, nullis incurio-
nibus malignorum affligantur, nullisq; calami-
tatibus annihilentur. Euge pater beate, faue præ-
cantibus, appone aures precibus famulorũ tuo-
rum, da ueniam poscentibus, da dona querenti-
bus, parce peccatibus: quia tu pastor es, nos ue-
rõ oues, audi balatus ouium tuarum, trahere me
post te, ut ueniamus ad te, ut illic uera pasca
inueniamus, ubi sunt uera gaudia sempiterna.
Redde Deo talenta cumulatã de nobis, repor-
ta cum usuris credita dona doctrinarum, meq;
indignum huius operis præsumptorem, tuis
cõiunge seruulis sacris, ut cum omni grege cõ-
misso præmia uitæ assequamur, ut tibi dicatur
à Deo, Euge serue bone & fidelis, quia super
pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam:
intra cum his omnibus tibi creditis in gaudium
Dominicum, præstante ipso qui digna promitte-
re gaudia dignatus est suis famulis, qui uiuit &
regnat per cuncta secula seculorum, Amen.

VERSUS CVIVSDAM

POETAE, QUI HVC AD LIMINA

beatĩ patris Benedicti ex Germania
subiens, hos uersus ad hono-
rem beatissimæ sororis
mirifice compo-
suit.

Dulcis adepto meis præclara Camœna labellis,
Permixtisq; modis dulcis adepto meis:
Promere quo ualeam semper sine fine beatam,
Virgineumq; decus promere quo ualeam,
Pneuma columba uolat, nec non tibi munera spirat:
Prodiga dona ferens pneuma columba uolat.

IN LAUDEM BEATISSIMAE
Scholasticæ uirginis.

Benedicta soror, benedicti numine Christi,
Eximijq; patris, õ benedicta soror.
Prompta uacare Deo Scholastica iure uocaris:
Cerneris à cunis prompta uacare Deo.

Seris

Seria consilio iam tunc uirgineula quamuis,
Calcatrix cosmi seria consilio.
Sponsa decora Dei, niueis tu compta lapillis,
Lilia sacra ferens sponsa decora Dei.
Appetis alta poli, tempisti dulcia secli,
Dindyma perpetui appetis alta poli.
Cuncta perosa tibi Phœbi sub iubarē postea,
Et male suada soli cuncta perosa tibi.
Castolides proceres præibas concita predux,
Illuminas ouans, Castolides proceres.
Virginal ecce tuum fratris coniunxeras adi,
Staret ut inuisum uirginal ecce tuum.
Vnguib. à teneris mutans superna caducis,
Victoriamq; tenens, unguibus à teneris.
Ampla trophæa refers, æpe qd, æpe d'ns, te d' qd
Filia uirgo Sion, ampla trophæa refert.
Versibus heroicis alias castissima laudes
Scripsimus, ecce tibi uersibus heroicis.
Quis liquidò patuit meritorum culmine toto,
Perfectam cunctis, quis liquidò patuit.
Sufficiat precibus germanum uincere uotum,
Inuitum cunctis sufficiat precibus.
Scribere nunc superest natalem uolucere penina,
Scandere quo iussa es, scribere nunc superest.
Virgo beata die subisti limina regni,
Mense Nume in decimo uirgo beata die.
Phœbus in Aquario uicenas iamq; quaternas
Præcipiens partes, Phœbus in Aquario.
Vnguine pneumatico floreis nutrita uerendis,
Cuius odor patuit unguine pneumatico.
Sinibus Abraicis, uigilum deuota lacertis,
Permansura sacris sinibus Abraicis:
Virgineisq; choris lenta statione locata,
Laudibus Armonicis, uirgineisq; choris.
Organa quo resonant superni numinis odas,
Angelici proceres organa quo resonant.
Pascere nunc lilijs milleno flore refertis,
Tu paradisi facti pascere nunc lilijs.
Nunc uigeas, ualeas, semper uenereris, ameris,
Nunc & in aeternum, hic uigeas, ualeas.

SERMO DE SIMONE
ET IYDA.

Simon & Iudas apostoli Domini ingressi re-
gionẽ Perfidis per uoluntatẽ Dei, inuenerunt
duos magos, Zaroen & Arfaxat, qui suggerunt à
facie Matthai apostoli de Aethiopia, & iã am-
plius nõ poterant loqui propter uirtutẽ aposto-
lorũ. Tunc uenit corã eis Varradas dux Badi-
nomorũ, & fecit eos inquirere suos pontifices,
ut dicant exitũ belli: & ait unus ex eis, Nõ pos-
sunt loqui. Dixerunt apostoli, Nos permittimus
eos loqui, ut tu cognoscas mendacia tuorũ pon-
tificũ. Venerunt & nunciauerunt regi, quod iret
ad bellũ ut uinceretur: sed cũ seruaret illi eum,
apostoli dixerunt, quod altera die hora tertia tui
nunciij, quos misisti, afferet tibi munera, & fir-
mabis pacẽ. & sic factũ est. Pontifices mala con-
tra apostolos fecerant, & serpẽtes per incantatio-
nẽ, & apostoli acceperunt eos in pallia sua, & ia-
ctauerunt eos cõtra pontifices, & ceperunt eos
comedere, & ipsi ceperunt ululare quasi lupi.

Rex dicebat apostolis, Permite eos occidere,
responderunt, Nos nõ sumus misi occidere, sed
uiuificare. Et dixerunt serpentibus, In nomine
Domini nostri Iesu Christi, uenenũ quod in fun-
ditis, auferre, & redite ad loca uestra. & fecerunt,
Sex mensibus morati sunt ibi, & baptizati sunt
ab eis: sex milia hominũ, exceptis paruulis &
mulieribus, & rex primũ: & ordinauerunt epi-
scopũ nomine Abidam, qui uenerat cũ eis, au-
de sequebatur eũ turbæ, & eo amplius ducenti
uiri passionẽ receperunt ipsi: & solennitas pas-
sionis eorum celebratur v. Calend. Nouemb.
& uiuunt in aeterna requie.

ALIVS SERMO.

Ezechiel propheta uidit quandã arborẽ, ha-
bentẽ quatuor radices circa quatuor partes
mundi extensas, in qua erant tres rami, qui pene-
trabãt cœlũ: & erant ibi septẽ folia, in medio e-
ius erat sol & luna, & duodecim stellæ. Per qua-
tuor radices intelligimus quatuor euãgelistas.
Sicut enim quatuor radios erant circa quatuor
partes mundi extensa, ita prædicatio quatuor
euangelistarũ fuit extensa, unde Dauid, In om-
nẽ terrã exiit sonus eorũ, &c. Per tres ramos
fidẽ trinitatis, scilicet patris, & filij, & spiritus
sancti. Per septẽ folia, intelligimus septẽ dona
spiritus sancti, unde Dauid in alio loco, Et fo-
lium eius nõ decidet. Per solẽ in medio positũ,
intelligimus Dominũ nostrũ Iesum Christum,
qui dicitur sol iustitię: per lunã intelligimus san-
ctã ecclesiã, sicut luna crescit & decrecit, sic san-
cta ecclesia crescit in bonis uirtutibus, & decre-
scit admittendo eas. Per xij. stellæ, xij. apostoli
significantur. Sicut luna & stellæ recipiunt splẽ-
dorẽ à sole, ita ecclesia & apostoli recipiunt lum-
inẽ à Christo, & gratiã spiritus sancti. Per arborẽ
intelligimus Mariã matrẽ Domini, de qua
dicitur, Egredietur uirga de radice Iesse, & flos
de radice eius ascendet. Sicut sol erat positus
in medio arboris, ita Christus fuit positus in me-
dio utero uirginis: & sicut sol nascitur in oriente,
& cadit in occidẽtẽ, & gyrat orbem terrarũ, ita
Dominus noster Iesus Christus uoluit nasci in
utero uirginis: & quia ut Domini est, ipse est ue-
rus sol iustitię: & uera lux, ut ait Ioãnes, Ille est
uera lux, quę illuminat omnẽ hominẽ ueniẽtẽ
in hunc mundũ. Nos eũ deprecemur, ut ille di-
gnetur illuminare corda, & tenebras uitiorum
abolere, ut eo ducente, ad cœlestem patriã per-
uenire ualeamus.

DE S. BARTHOLOMAEO.

Cum uenisset beatus Bartholomæus in In-
diam, introiuit in templũ ubi erat dæmon,
nomine Astarot, & cepit manere quasi pere-
grinus. De hoc dicebant homines illius ter-
ræ, quod sanabat omnes infirmos: & tunc ue-
nerunt ibi multi de longinquis regionibus, &
querere eum omnes ut eos sanaret. Ipse uerò
per uirtutem sancti Bartholomæi manebat mu-
tus. Perrexerunt homines ad illam ciuitatem,
ubi erat alius dæmon, & interrogauerunt eum, si
sciebat, quare non poterat loqui: & ait illis, Ex
illa hora, qua ipi fuit ingressus Bartholomæus
us apoz

us apostolus, ita fuit uester Deus ligatus igneis catenis, quod non potuit loqui nec suspirare: & interrogauerunt, quis esset iste Bartholomæus: respondit demon Berith, Amicus Dei omnipotentis est, & ideo uenit ad ista prouinciã, ut omnia uana idola destruat. Responderunt omnes, & dixerunt ei, Dic nobis signa ut possimus eum cognoscere. Respondit demon, Capillos habet nigros, caro eius candida, oculi sunt grandes, nares aquales & directæ, aures coopertæ crine capitis, barba prolixa habet paucos canos. In corpore eius æqualis statura est, nec multum longus, nec multum breuis. Vestitus est albo pallio, & singulis annis habet gemas purpureas. xxvj. anni sunt, nunquam ueterascunt eius uestimenta: per diem orat, nunquam nocte toties: uox eius quasi tuba, ambulat cum eo angeli Dei, qui non sinunt eum fatigari nec efurire. In omni nocte & die permanset in Deum, omnia prouidet, omni lingua loquitur, & intelligit. Reuertit autem homines, eum inueniunt prædicantem, & cognouerunt eum, & uenit quidam homo plenus demonio, clamans, & dixit: Bartholomæe apostole Dei, incendit me orationes, & ait apostolus, Obmutescite diabole, & exi ab eo, & statim exiit: ad ultimum rex mandauit eum decollari. Tunc uenerunt innumerabiles populi, xij. ciuitatum, qui per eum in Deum crediderunt, & portauerunt corpus eius cum hymnis & cum omni gloria, & fecerunt ei basilicam miræ magnitudinis, & posuerunt in ea corpus eius. Rex uero xxx. dispositionis eius die est arreptus a demonio, uenit ad tumulum sancti Bartholomæi, & multi pontifices pleni demonijs, & confitebantur apostolum Dei, & ita fuerunt mortui. Et factus est timor magnus super omnes incredulos, & crediderunt uniuersi, ac baptizati sunt a presbyteris, quos ordinauit S. Bartholomæus. Factus est per reuelationem apostoli uniuerso populo clamare, & omni clero ordinauerunt regem episcopum. Ordinatus est rex Apollonius episcopus, & cepit multa signa facere in nomine Domini, & S. Bartholomæi, & permansit in episcopatu xx. annos, & migravit ad Dominum per intercessionem sancti Bartholomæi: nos ita suscipiat Deus, qui uiuit & regnat, &c.

DE S. LAURENTIO.

Venite filij, audite me, timore Domini docebo uos.] Multum debemus diligere dominum nostrum Iesum Christum, qui per spiritum sanctum nos appellat, & dicit quod ueniamus ad eum, & audiamus suum sermonem. Nam ille docebit, quomodo nos timeamus & amemus Dominum, & nequaquam appellat nos homines, uel seruos, sed suos filios: quia dulcius nos appellare non potest, quam nomine filij, sicut modo audistis in capite huius sermonis, quod dicit spiritus sanctus per os David: O uos filij, uenite & audite me, timorem Domini docebo uos: & benedixit spiritus sanctus, quod ille primitus nos timore docebit, sicut ipse idem dicit in alio loco in Psalmo, In timore sapientie timor Domini. Nec aliqua sapientia ualet homini, nisi Deum nescit timere & amare. Sed propter hoc quod diabolus decipit homines tribus modis, & per tres ar-

tes facit eum facere peccata omnia: nobis Dominus precepit tres uirtutes habere, quibus delectamus artes diaboli. Sed modo debetis scire, quales illæ tres artes diaboli, per quas decipit homines, scilicet male cogitando, & loquendo & operando: nec ullum peccatum potest esse factum sine his tribus artibus, qualecunque sit, nam de illis peccatis, quæ in mente non inueniuntur hominis, nullus sacerdos eum potest absolvere, nisi ipse confiteatur ea, & nominet. Modo audiamus illas tres uirtutes, quas Dominus nobis precepit habere contra tres artes diaboli, sicut Paulus apostolus nobis insinuat, dicens, Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc. Omnis homo debet habere fidem, & spem suam ponere in Deo, quia ille qui spem suam non ponit in Deo, peior est quam ille homo qui adoratur idola: quia ita inuenimus scriptum, Maius peccatum est de Dei misericordia desperare, quam idolis sacrificare: sed postquam habebit fidem & spem in Deo, oportet ut charitatem habeat, quæ est maior uirtus omnibus alijs, sicut dicit apostolus Paulus, Maior autem his est charitas, & alibi Ioannes apostolus, Deus caritas est, &c. Sed charitas partita est in duas partes, scilicet in dilectionem Dei & proximi. Sed istas tres uirtutes bene habuit iste preciosus martyr sanctus Laurentius, cuius nos hodie festum colimus. Hoc inuenimus in legendo, quod S. Laurentius fuit leuita cuiusdam episcopi, multum sancti uiri, qui habebat nomen Sixtus, & tamen diligebat eum sanctus Sixtus, quod nunquam cantauit missam sine sancto Laurentio: thesauros ecclesie custodiebat, & suos clauiger erat. Sed in illo tempore Decius Cæsar, qui erat paganus, & imperator Romæ, mandauit suis ministris, ut caperent sanctum Sixtum, & adducerent ad se. Sed quando sanctus Sixtus fuit adductus ante imperatorem, & noluit adorare idola, sicut imperator ei precepit, iussit ut in ipsa hora mitteretur in carcerem, usque in alium diem. Sed sanctus Laurentius, qui suum magistrum sequebatur, cum uidit illum mitti in carcerem, uoluit secum ire, & ait, Quod progredieris sine filio patris? quod sacerdos sancte sine diacono properas? respondit ei Sixtus, Non ego te desero filij, neque derelinquo, sed uoluntas Dei est, ut tu sustineas maiores penas pro Dei fide. Sed nunc tibi mando, uade & accipe thesauros ecclesie, quos ego tibi commendauit, & da pauperibus, quia post dies tres me sequeris. S. Laurentius cogitauit statim, quod expedisset & dedisset pauperibus thesauros, antequam illa nox transisset, suus magister postea dimitteret ire secum ad martyrium, & propter hoc cito accepit thesauros ecclesie, & exiit foras de ciuitate, & ascendit in montem, qui uocabatur Celsio, in domum unius mulieris bonæ Christianæ, quæ fuerat uxor dua xxxij. annos, cui nomen erat Cyriaca: ibi inuenit S. Laurentius multos Christianos absconditos, & lauit omnibus pedes, & osculabatur, deditque unicuique eorum de thesauro ecclesie. Sed illa uxor Cyriaca habebat grandem infirmitatem in suo capite, & rogauit sanctum Laurentium, ut ille dignetur manu sua tangere caput eius,

eius, & deprecari ad Dominum pro ea. Sed sanctus Laurentius nequaquam multum se rogare, sed plenus misericordia, posuit manum super caput eius, & Deus sanauit eam pro amore S. Laurentij. Postea exiit inde sanctus Laurentius, & iuit in alium locum, ubi inuenit multos Christianos absconditos, & lauit pedes eorum, & osculabatur: & erat ibi quidam cæcus, nomine Cercetius, quem S. Laurentius per uirtutem Dei illuminauit. Sed antequam exiret inde, omnibus Christianis dedit de thesauro ecclesie, & nihil aliud fecit, nisi quærebatur pauperes, distribuere thesauros ecclesie, quos ille portauit secum, & manens obuiauit S. Sixto, quem ministri imperatoris ducebant ad decollandum, & ait sancto Sixto: Noli me sancte pater derelinquere, quia thesauros quos mihi dedisti, iam expediti. Sanctus Sixtus ei respondere non potuit, quia ligatus erat, & ministri imperatoris ducebant eum ad decollandum, & duos sacerdotes secum, Fidelissimum & Agapitem. Tunc milites imperatoris ligauerunt sanctum Laurentium, & duxerunt eum ad imperatorem, dicentes quod ille habebat thesauros sui magistrum, qui nunc erat decollatus: & ideo ceperunt eum, & adduxerunt ad eum. Tunc ait imperator illi, ut redderet thesauros, quos habebat reconditos. Cui sanctus Laurentius non respondit, unde imperator iratus, dixit Valeriano proposito suo, ut eum custodiret, donec eum interrogasset. Valerianus autem accipiens eum, tradidit eum uillico suo cuidam ad custodiendum, qui custodiebat omnes illos quos imperator, uel Valerianus suus prapostitus faciebat capere, & ille uillicus uocabatur Hippolytus. Sed sanctus Laurentius quando fuit missus in custodia Hippolyti, inter alios carceratos inuenit ibi hominem nomine Lucillum, & non erat Christianus, & tantum plorauerat in carcere, quod cæcus factus fuerat: & precabatur sanctum Laurentium, ut eum illuminaret per uirtutem Dei. Cui sanctus Laurentius promisit, ut si ille crederet in Deum, & baptizaretur, in ipsa hora redderet ei lumen suum. Ille dixit se semper desiderasse ut baptizatus fieret, & statim sanctus Laurentius catechizauit eum, & benedixit aquam, & baptizauit eum in nomine sancte trinitatis, & post Deum reddidit ei uisum. Similiter faciebat omnibus cæcis ciuitatis: & sanctus Hippolytus, qui eum custodiebat, cum uidit sanctum Laurentium tales uirtutes facere, uenit ad eum, dicens ut sibi redderet thesauros, propter quos captus erat. Cui sanctus Laurentius respondit, O Hippolyte, si crederis in Dominum Iesum Christum, & thesauros tibi ostendo, & promitto uitam æternam. Hippolytus respondit, Si facis quod promittis, uere credam in Dominum Deum tuum Iesum Christum. Baptizatus est autem a beato Laurentio, & statim illuminatus est a spiritu sancto, ita quod uidit sanctas animas gaudere in celo ante deum: & hoc uidens gaudebat, & precabatur sanctum Laurentium ut baptizaret totam familiam suam: & baptizauit ibi sanctus Laurentius homines ac mulieres uiginti & nouem in domo Hippo-

lyti. Tunc Hippolytus beato Laurentio ait, quod imperator uolebat eum uidere: & ille respondit, Ambulemus, quia mihi & tibi gloria paratur. Et cum essent ambo ante Valerianum prapostitum, Valerianus dixit beato Laurentio, ut redderet sibi thesauros, antequam duceret eum ad imperatorem. Sed sanctus Laurentius dixit ad eum, ut daret sibi inducias per duos dies uel tres, & redderet sibi thesauros. Tunc Valerianus dedit ei inducias per tres dies, ita ut semper esset in custodia Hippolyti: nesciebat enim quod Hippolytus esset Christianus. Tunc Hippolytus duxit sanctum Laurentium ad suam domum, & Valerianus nunciauit imperatori quod sanctus Laurentius promississet reddere thesauros die tertia. Sed istis tribus diebus S. Laurentius nihil aliud fecit, quam quærebatur pauperes, cæcos, claudos, leprosos, & illos congregabat in domo Hippolyti: & tertia die cum omnibus pauperibus & Hippolyto ad palatium imperatoris iuit, quos fecit stare foras, & ipse intrauit in palatium ad imperatorem & Valerianum. Quæ ut uidit imperator, interrogauit ubi essent thesauri, quos ille illa die dicebat se reddere. Cui ait beatus Laurentius, ut exiret foras: misitque omnes pauperes, quos adunauerat ante palatium, & dixit imperatori, Isti sunt thesauri ecclesie Dei, & de istis talibus quos uides, perfecta est gloria Dei, sicut ipse dicit in Euangelio, Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum. Imperator autem dixit Valeriano, quod S. Laurentius hoc per ludibrium fecisset, & precepit ut afferret tormeta crudelissima, quibus eum tormetaret: & ita factum est, deinde imperator Laurentio dixit, Laurenti superbe nunc adora deos nostros, quos adorauimus: quod si non feceris, omnia hæc tormeta hac nocte expendam in te, malaque morte morieris. Cui respondit Laurentius, quod non sacrificaret neque adoraret, nisi solum Deum uiuum & uerum, quem semper adorauit. Tunc imperator magis iratus, mandauit denudare, & eum flagellare fortiter cum corrigijs minutis, quæ habebant mamazas in capitibus. Et postquam uerberatus fuit, imperator iussit ut mitteretur in tormentum unum, quod illi appellabatur Catasta, ubi omnia membra sua erant extensa, quod non poterat se mouere: sed per uoluntatem Dei quidam probus miles, nomine Romanus, de familia imperatoris, uidit angelum unum in specie pulcherrimi iuuenis, qui stabat iuxta S. Laurentium, & sanabat omnia uulnera eius, & tergebat eum uno gausape, & dixit ei, Video ante te iuuenem pulcherrimum, festina me baptizare: afferes labrum cum aqua, misit ante pedes eius: & postquam baptizatus fuit, clamauit coram omnibus, Christianus ego sum. Imperator autem hoc audiens, iratus ualde, iussit eum decollari, & ita martyr factus est. Post hæc impius iussit apportare lectum ferreum in specie craticule, ubi solent homines pisces tostare, iussitque ut beatus Laurentius desuper extenderetur, & carbones subter mitteretur. Postquam S. Laurentius ex una parte tostus fuit, dixit imperatori, Assatus est, iam uersa & madauca. Post hoc dicitur, angelum susceperunt animam eius, & portauerunt in celum.

Imperat

Imperator uerò dimisit corpus super craticulā, & iuit totus confusus, & Christiani qui erant in ciuitate, uenientes leuauerunt eum de craticula, & sepelierunt in monumento. Audiuius qualiter beatus Laurentius pro amore Christi suscepit martyrium, sed nihil hoc nobis proficit, si inde exemplum bene uiuendi non accipimus. Vnde Apostolus dicit, Si fuerimus socij compassionum, erimus & consolationum: propterea deprecemur Deum, ut per intercessionem sancti Laurentij, det nobis sic istum martyrem imitari, ut cum illo uitam aeternam habere mereamur, per Dominum nostrum Iesum Christum, Amen.

DE SANCTO IOANNE
EVANGELISTA.

Hodie, fratres charissimi, celebramus festum sancti Ioannis Euangeliste, non quando natus est in mundo, sed quando reliquit mundum. Iste est frater beati Iacobi, cuius in Hispania corpus requiescit. Iste est filius Zebedæi, qui propter Deum reliquit patrem suum in mari, & secutus fuit Christum. Mater autem sancti Ioannis euangelista consanguinea fuit beatæ Mariæ uirginis: & fecit ibi uinum Dominus de aqua, & sanctificauit nuptias, & uocauit Ioannem de nuptijs, & ipse reliquit coniugem, & secutus est eum: & propter hoc amauit eum Iesus plus omnibus discipulis, quia traxit eum de amore mulieris, & castus permansit. Postea uerò nocte illa, in qua fuit traditus, dormitauit beatus Ioannes in sinu illius, & uidit secreta cœlestia, quæ postea scripsit, & uocauit Apocalypsim, & postquam in cœlum ascendit, beatus Ioannes predicauit Ephesi: quod audiens Domitianus rex, inimicus ueritatis, transiuit ad Ioannem, & fecit eum ligatum Romam uenire: & cum non posset eum separare à Christo, mittit eum in dolium plenum oleo bullenti. Sed beatus Ioannes signans se signaculo crucis, sanus & latus exiuit. Quod uidentis Domitianus, ligauit illi manus à tergo, & sic eum iniuria magna fecit eum trahi in exiliū, in Pathnum insulam. Sed Dei uoluntate in ipso anno interfectus est Domitianus, & sanctus Ioannes de exilio uenit: & cum ibi esset, Drusianā uiridam suscitauit. Quod cum audisset Aristodemus, indignatus est, & ait beato Ioanni: Si uis ut credam in Deum tuum, dabo tibi uenenum bibere, quod cum biberis, si mortuus non fueris, credam: sed prius dabo illud duobus latronibus, ut cum uideris eos mortuos, magis timeas, & cesses à tua incredulitate: qui cum essent mortui coram illo, accepit calicem, in quo erat uenenum, & armauit seipsum signo crucis, & bibit totum quod erat in calice: & postquam bibit, stetit sanus, & suscitauit latrones, qui erant mortui, & ipse Aristodemus credidit in Iesum Christum. Postea cum beatus Ioannes habebat annos nonaginta & octo, uenit ad eum Dominus Iesus Christus cum discipulis suis, & ait ei, Tempus est chore amice, ut sed eas cum fratri-

bus tuis ad mensam, Dominica die ad me uenies. Tunc beatus Ioannes aduocauit Christianos, qui erant ibi, scilicet clericos a laicos, & sacrificauit corpus & sanguinem Domini, & dedit eis, rogans ut permanerent in fide, quæ promiserant: & cum hoc fecisset, intrauit ecclesiam, quam ipse fecerat, & per totam noctem docuit omnes in fide permanere: & cum aurora appropinquasset, præcepit soueam fieri iuxta altare, & intrauit in eam, & subito uenit lux de cœlo, & descendit Dominus cum multitudine angelorum, & accepit eum uiuum, & portauit in cœlum, & sic stat coram Deo in oratione pro nobis. Et ideo fratres charissimi, si uolumus ut beatus Ioannes oret pro nobis, & si uolumus esse participes eius lætitiæ, debemus nos preparare in eius festiuitate cum omni humilitate, & alijs uirtutibus: debemus etiam relinquere in nauis Zebedæum, id est, diabolum in hoc mundo, & ambulare post Deum, sicut fecit beatus Ioannes: ut sicut non gustauit mortem, ita & nos per eius sanctam orationem possimus habere uitam aeternam, Amen.

DE INVENTIONE SANCTAE CRUCIS.

Quomodo inuenta fuit sancta crux, scire debemus. Fuit in tempore Constantini quidam serpens, qui comedebat multos homines Romanorum, & bestias: uenit itaque Constantinus, & occidit serpentem, & de ueneno serpentis factus est leprosus. Sui homines ceperunt querere medicos, qui sanarent eum. Ad ultimum uenit quidam medicus, qui dixit se eum sanare, unde fuit magnum gaudium inter Romanos. Dixitque medicus ad Constantinum: Quære unum dolium, & congrega omnes pueros, & occide eos, & in sanguine illorum balneabis te, & sanaberis. Et factum est ita. Congregati sunt ante palatium regis omnes pueri, & exiuit rex, & uidit pueros cum matribus suis stentibus, & ait, Melius est ut ego peream, quam tot homines cum filijs: & factum est ita. Illæ uerò rogantes Deum, ut daret Constantino salutem, & exaudita est oratio mulierum. Et quadam nocte beatus Petrus & Paulus uenerunt ad Constantinum, & dixerunt ei dum dormiret, O Constantine, que re sanctum Syluestrum, quia ipse mundabit te. Mane autem facto, Constantinus dixit matri sue, quomodo Petrus & Paulus ei dixerunt. Quo audito regina gauisa est, & quaesiuit sanctum Syluestrum, & dixit ei quomodo suus filius eum uideri uolebat. Quo audito sanctus Syluester, accipiens baculum, iuit ad Constantinum: cui ait Constantinus, O sancte Syluester ex Deo benedictus, qui hodie suam uirtutem in me per te demonstrabit, sana me: cui Syluester respondit, Si credideris in filium uirginis, sanitate accipies: cui Constantinus, Amorem Dei super omnia diligam. Tunc sanctus Syluester iussit aquam deferri, in qua baptizauit eum, & sanus factus est. Hoc facto, Constantinus dixit sancto Syluestro, Quid uis

uis ut dem tibi, cui sanctus Syluester, Nihil aliud peto, nisi sanctorum apostolorum corpora: quo audito, Constantinus abstraxit corpora apostolorum de puteo, & statim posuit ea in optimo loco cum magno gaudio & honore. Post hæc uocauit suos milites, dicens se mare transire uelle, & omnia quæ haberet in hac parte, sancto Petro daturum, & ita factum est. Transiuit mare, & fecit Constantinopolim, unde Saraceni congregati, ibant eum debellari. Constantinus autem hoc audiens, timuit ualde: sed angelus Domini nocte ueniens, inquit ei, Noli timere, quia dum ingrederis bellum, uidebis signum crucis in cœlo, & facies illud in lancea: & securus ingredere bellum, & habebis uictoriam. & ita factum est, & occidit multos Saracenos. Hoc peracto militi ad Helenam matrem suam Ierosolymam, ut quaereret crucem Domini. Cum autem intrauit Ierosolymam, conuocauit omnes Iudæos, & petijt crucem: qui dixerunt se nescire. At illa ait, Per Deum, qui me fecit, nisi eam reddetis, uos omnes occidam. Quo audito, que rebant inducias, & concessit usque in diem sequentem. Iudæi sciscitabantur adinuicem, si quis sciret ubi esset. Tandem unus nomine Iudas, inquit, Audiui patrem meum dicentem, quod suus atauus sibi dixerat, ubi Iudæi miserunt eam. Post hæc dixerunt reginæ, quod Iudas dixerat. Regina uerò retinuit Iudam, & alligauit eum, donec ipse Iudas orauit ad Deum, & Deus indicauit ei ubi sancta crux erat. Foderunt autem terram, & inuenientes tres cruces, nescierunt que esset crux Domini: sed mortuus ablati super crucem latronum non mouit. Tertio autem super crucem Domini, & reuixit. & ita inuenta est sancta crux. Post hæc foderunt in eodem loco, & inueniunt clauos, quos fixerūt in manibus & pedibus Domini: & unum ex illis dedit Helena Constantino, quæ posuit in freno equi sui, & post hæc non fuit uictus in bello. Postea baptizauit Iudam, imponens sibi nomen Quiriacus, & constituit illum episcopum in Ierusalem, per quem Dominus dignatus est multa facere miracula.

DE SANCTO PETRO
ET PAULO.

Felix per omnes festum mundi cardines apostolorum Petri & Pauli sacratissimi præpositi alacriter, quos Christo almo cōsecrauit sanguine, ecclesiarum deputauit principes. Fratres charissimi, legimus quod festiuitas apostolorum Petri & Pauli, per quatuor partes mundi declaratur, id est, ab oriente usque in occidentem, à septentrione usque in meridiem, quia hos apostolos constituit principes totius mundi, & doctores ecclesiarum, quorum alter hodie pro Deo fuit decollatus, scilicet sanctus Paulus: alter crucifixus, scilicet sanctus Petrus. Isti sunt duæ oliuæ coram Domino, &c. Hoc dicit quod Apostoli qui hunc diem per sanguinem suum sibi consecrauerunt, sunt floridi ante Deum, & suauiter

olentes ut duæ pulchræ oliuæ: & ideo sunt æquati ad oliuas, quia de oliuis factum est oleum, quod significat in sancta ecclesia charitatem & misericordiam, quibus uirtutibus isti pleni extiterunt: propter hoc dicit scriptura, Quod hi duo sunt oliuæ ante Deum, & præclara duo luminaria, & duo candelabra luce splendentia. Vnde Dominus in Euangelio, Vos estis lux mundi, & sanctus Augustinus, Exueret Deus in terra caliginem mundum, Doctrinæ ascendit lumē apostolicæ. Isti apostoli soluunt & ligant uincula nostrorum apostolorum. Vnde scriptura dicit, Quod sicut homo missus in carcerem, ita stringitur peccator diaboli ligaminibus, & ad infernum ducitur. Istis apostolis dedit Dominus potestatem ligandi ac soluendi. Si uolumus illis ostendere nostra ligamina, & cōfiteri sacerdotibus peccata, tunc isti absoluunt nos à peccatis, unde scriptum est, Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Sed solo Petro dedit clauos paradisi, quia nullus paradysum intrabit, si illam legem quæ docuit, tēnere cōtempserint. Ne forte nobis tædiū incurrat, prætermittendū est de S. Paulo, & de Petro dicendū. Intēpore illorū erat quidā peruerus Romæ, nomine Simon magus, qui fuerat Christianus per deprecationem Apostolorum: sed postea diabolus cor eius intrauit, & cogitare eum fecit, quomodo posset emere de apostolis illam uirtutem, quæ posset facere miracula sicut illi. Sanctus Petrus respondit ei, hoc audiens quod illa uirtus erat de Deo, quæ illi habebat, nec homo posset emere uel uēdere: & homines qui illam emere putant, facti sunt maledicti, & separati à Deo. Maledictio ista primū super Simonem magum uenit, & super illos qui honorem sanctæ ecclesiæ uendunt & emunt. In alio die Simon magus renuit Christianitatem, & adorauit idolum, & apostata factus est, id est retrotractus. Iste inimicus Dei tantam uirtutem ex parte diaboli habuit, quæ uolebat. Etenim Imperator tam amabat eum, quod dicebat eum defendere Romam ab omni malo, nec aliquid faciebat sine eius cōsilio. Sed quadam die Simon magus & Petrus cōtendebat coram imperatore de multis rebus, & Simon super omnia erat uictus: & dum uidit quod non potuit uincere Petrum, iratus dixit imperatori, Quid sibi erat cōtrarius Petrus, nec magis uellet stare in terra, sed ascendere in cœlum omni plebe uidere. Imperator autem audiens promissit illi, si ascenderet, illa hora occideret apostolos. Placuit hic sermo Simoni, & ait Petro, se uelle altera die ascendere in cœlum. Nocte uerò illa uiri ac mulieres, qui erant Christiani in ciuitate, uenerunt ad sanctum, rogantes ut pro amore Dei clamarent exire de ciuitate, & fugerent alibi. Non enim habebat opus, ut tam cito moreretur, sciebat tamen illum pro Deo uelle mori: sed nullum habebant pastorem, nec talem cōsiliatorem. Sanctus Petrus propter amorem illorum, non propter metum exiuit clam de ciuitate solus, & dum uenit ad portam, obuiauit Domino, & ait, Dñe, quò uadis? Vado iterum crucifigi. Hoc

Hoc dixit Dominus, quia Iudæi prius eum crucifixerunt, sed modo ueniebat Romam, ut secundum cum Petro crucifigeretur: quia quantam potentiam sustinuit Petrus in cruce, tantam sensit Iesus Christus. Postquam Petrus hoc audiuit, intellexit quod non de seipso dicebat, sed propter hoc, quia ille exiuit de Roma, uolens fugere ad locum, ubi uero eum inuenire non possit: & ideo rediit in ciuitatem, nunciatus Christianis, quomodo obuiauit Christo ad portam. Christiani hoc audientes, laudauerunt Deum in miraculis suis, & amplius eum non rogabant exire, quia cognouerunt quod uoluntas Dei esset, ut martyrizaretur. Altera die imperator iussit, quod Petrus & Paulus, & omnis populus ciuitatis ad se ueniret, & uiderent quomodo Simon magus ascenderet in caelum, & descenderet sanus. Postquam adunati sunt, Paulus ait Petro, Domine magister, qui prius erat electus quam ego, quem magis Deus diligit, & magistrum constituit hominibus, ego procumbens precor Deum, tu uero stans quando Simonem uidebis uolare, coniuera diabolo, qui illum tenet, quod amplius non teneant. Itaque sancto Petro stante, & Paulo ante pedes eius in oratione procumbente, Simon turrim ascendit magnam omni populo uidente, ibi incantationes fecit, & ligauit duas alas cruribus suis, & totidem brachijs, & cepit uolare. Sed quia sanctus Petrus sciebat, quod quanto plus ascenderet, tanto magis de alto caderet, dimisit eum bene ascendere: & quando erat in alto, ait Paulo, Frater leua oculos tuos, & uide: uidens itaque Paulus, quod Simon posset facere quod promiserat, pro timore rogauit Petrum, ut coniuraret diabolo per uirtutem Dei, ut illi dimitterent eum. Post hac Petrus coniurauit, illi uero coniurati dimiserunt, & cadens in terram crepuit medius. Tunc sanctus Paulus & omnes uidentes laudauerunt Deum, qui tam grande miraculum propter amorem beati Petri operatus est. Imperator autem uidens Simonem mortuum, ira commotus, iussit Petrum & Paulum ligari, Paulumque decollari, & Petrum crucifigi. Itaque dum Petrus duceretur ad crucem, totus populus clamabat, quod tota ciuitas periret, si Petrus moreretur: sed Petrus eos precabatur ut tacerent, & non deturbarent suam passionem, quia gloria Domini sibi parata fuit. Et postquam uenit ad crucem, rogauit ministros, quod non crucifigerent eum, sicut Iudæi crucifixerunt, sed conuerterent illi pedes sursum, & caput deorsum: quia non est dignum, me peccatorem & seruum ad similitudinem eius fuisse crucifixum, qui totum mundum fecit de nihilo. Illi uero secundum rogationem eius fecerunt. Beatus Petrus in cruce expansus orauit ad Deum, & dixit, Domine Iesu Christe, gratias nunc reddo tibi, qui es pastor omnium animarum Christianarum: oues quas mihi tradidisti, id est animas, tibi commendo, & illas reddo tibi, ut custodias eas ab omni malo, ne noceat illis diabolus, sed partem habeat mecum de tua gloria, in qua uiuis & regnas sine fine. Omnes iuxta cruce-

cem stantes, & hanc orationem audientes, quia Petrus pro uiuis ac defunctis dixit, responderunt, Amen. Et post orationem emisit spiritum, animamque sancti angeli portantes ante Deum in caelum, cantauerunt, Gloria in excelsis Deo, &c. Marcellus autem quidam discipulus sancti Petri, accepit corpus apostoli, & lauit illud in unguento, quod nunquam posset putrescere, & postea misit illud in monumento. Sed totus populus Romae consilium inierunt simul, ut occiderent Neronem, quia occiderat istos duos apostolos amicos Dei. Imperator uero hoc cognoscens, propter metum de Roma exiuit, & fugit in insulas, ubi mortuus fame & frigore, & a lupis & a leonibus comestus est, animamque eius diaboli, quibus seruauit, ad infernum deportauerunt. Audistis fratres, qualem passionem apostoli sustinuerunt pro Deo, & solennitas eorum quae hodie colitur, parum nobis prodest, si exemplum Domini uiuendi ab eis non sumimus. Unde scriptura dicit, Nihil prodest interesse festis hominum, si deesse contingat festis angelorum: id est, nihil proficit facere festum inter homines in hoc seculo, si non possumus facere festum in caelo cum angelis, qui Deum laudant die ac nocte: propterea quia tales non sumus, ut Deum digne laudare possimus, mundemur autem, & precemur Deum, ut per suam misericordiam, & preces apostolorum Petri & Pauli, det nobis ita in hoc seculo uiuere, ut dum animae de corporibus exierint, ad illam possint uenire gloriam, per Dominum nostrum Iesum Christum, Amen.

DE NATIUITATE.

Apparuit benignitas & humanitas Saluatoris nostri Dei, &c.] Benignitas Domini nostri apparuit, cum mundum per assumptam humanitatem redimere uenit, quod factum est ad similitudinem rosis uel pluuiae: quia sicut lana recipit rorem uel pluuiam, & emittit sine corruptione sua, ita & uirgo Maria recepit Christum in se, & emisit integritate uirginitatis seruata. Unde dicitur, Descendit sicut pluuia in uellus, & sicut stilla stillauit super terram. Et alibi, Aperitur terra, id est uirgo Maria, & germinet Saluator, id est, Dominum nostrum Iesum Christum. Virgo fuit ante partum, & in partu, & post partum, ad similitudinem bonae terrae, quae emittit spicam ex se. In spica sunt quatuor: palea, culmus, arista & granum, quae in Christo benedemonstrantur. palea fuit in Christo passibilitas, id est, eius mortalitas: culmus est integritas humanae carnis, arista eius sanctissima anima. Granum dicitur esse puritas diuinitatis: & sicut ex grano efficitur homo exterior, ita ex diuinitate Christus homo spiritualis reficitur. Cuius Christi natiuitas hodie fratres charissimi, celebratur, ut per eius mysterium & dignam eius participationem a potestate diaboli liberemur. Sed notandum est, quod tres missae hodie celebrantur: prima in nocte, secunda in crepusculo, tertia in clara die. Ista tres missae celebrantur propter tria tempora, quae fuerunt in hoc seculo: primum

tempus ante legem, secundum sub lege, tertium gratiae, prima missa cantatur pro illis in obscura nocte, qui fuerunt in primo tempore in omni obscuritate seculi sine cognitione Dei: secunda cantatur in crepusculo pro illis, qui fuerunt in secundo tempore, qui per legem datam, & prophetas habuerunt Dei cognitionem, sed non plenariam: tertia cantatur in clara die pro illis, qui sunt in nouo tempore, quibus plenaria cognitio Dei facta est. uel tres missae celebrantur propter tres uirtutes, scilicet spem, fidem, caritatem. Sed ut digne hanc festiuitatem celebrare possimus, ille nobis suam gratiam praestare dignetur, qui cum patre & filio regnat per omnia secula seculorum, Amen.

AD VINCVLA SANCTI PETRI.

Notandum est fratres charissimi, quae de causa celebratur festiuitas sancti Petri a uinculis, scilicet calendis Augusti. Hoc enim a quibusdam asseritur. Dux Romanorum nomine Quirinus, habebat filiam gutturosam, nomine Balbinam, habebatque dux ille beatum Alexandrum papam in carcere clausum propter Christianam fidei confessionem: ipsa uero puella pergebat sapientissime ad carcerem, ubi beatus Alexander cathenis tenebatur ligatus, & osculabatur quotidie cathenas quibus ligatus erat, ob gratiam recuperandae sanitatis. Cui beatus Alexander dixit, Noli filia osculari has cathenas, sed quare cathenas quibus beatus Petrus ab Herode Ierusalem uinctus fuit, & osculare illas, & recipies sanitatem. Quae puella audiens, narrauit patri suo, sicut audiuit a praefato papa. Quod audiens pater puellae misit Ierosolymam nuncios, qui perquirent carcerem, ubi Apostolus fuerat ligatus, & inde secum afferrent cathenas, & ita factum est: quas ablatas praefata puella de osculans, illico recepit sanitatem, sicut beatus Alexander exiens de carcere constituit hanc celebrari festiuitatem, calendis Augusti in honore sancti Petri, & eius nomine edificauit ecclesiam, quae dicitur Auincula, in qua cathenas eius deosculabantur a populo deuoto: merito beati Petri apostoli principis apostolorum nostris in firmitatibus plura sanitatum beneficia praestantur largiente Domino.

DE MAIORI LETANIA.

Fratres carissimi, dignum est ut audiatis quae de causa letaniae rogationum fuerat inuenta. Tempore Mauritij imperatoris erat sanctus Gregorius archidiaconus Romae, & papa Pelagius: & in illo tempore tanta pluuia fuerunt, ut omnia flumina transcenderent terminos suos, ita ut Tybris super muros Romae ascenderet. Aqua autem, quae ita exundant, quicquid in syluis serpentum & scorpionum erat, deportabant: & quidam magnus serpens in modum trabis uenit per Tybrim, quae omnes Romanum uiderunt. At postquam ceperunt sicari flumina, ex ardore solis ascendit magnus foetor

de cadaueribus serpentum, ut quicumque sentiebant foetorem uenient, statim moriebantur. Et fuit magna mortalitas in urbe Roma, ita ut cum sero esset, & dominus cum uxore & filijs & omni familia iret dormitum, mane omnes ferebantur ad sepulturam: & in super sagittae igneae descendebant de caelo, & percutiebant homines, & statim moriebantur. Et primum percussit Pelagium papam, & mortuus est: deinde multa milia tali morte mortua sunt. Erat ubique dolor & luctus, quia omni die & hora nihil aliud faciebant Romani, nisi mortuos sepeliebant. Elegerunt autem Gregorium, ut esset papa, & miserunt Constantinopolim, ut ita assentiret. Inter ea dum expectabant praecipuum Imperatoris, & mortalitas magna in ciuitate erat, uocauit omnem populum Romanum, & dixit eis, ut agerent poenitentiam de malefactis, & inuocarent misericordiam Dei: & statuit septem letanias, ut omnes irent simul ad sanctum Petrum. Prima letania omnium clericorum, secunda abbatum & monachorum, tertia sanctorum, quarta uiduorum, quinta coniugatorum, sexta omnium puerorum, septima mulierum: & ita secundum praecipuum Gregorij, uenerunt ad sanctum Petrum & omnes clamantes dixerunt, Kyrie eleison, sancte Petre ora, &c. & subito ceciderunt in ecclesia mortui septuaginta, & tunc remansit mortalitas, & ieiunauerunt die illa in pane & aqua, & praecipit omni ecclesiae agere hunc diem dicens, Quicumque hunc diem celebrauerit, non morietur in illo anno morte subitanea. Post multum tempus fuit magna mortalitas in ciuitate Viennensi. Erat autem episcopus ciuitatis nomine Mamercus, uir sanctus & bonus, & cum faceret baptisterium in uigilia paschae, subito descendit ignis de caelo, & incendit ecclesiam, & medietatem ciuitatis: & mortalitas hominum ex una parte erat, ex altera ignis, qui incendebat omnes uillas & castella. Et leones & lupi intrabant uicos, & deuorabant homines. Tunc instituit sanctus Mamercus tres dies rogationum, ut omnis populus, qui erat, auxilium & misericordiam a Deo peteret, & ut eos defenderet a morte subitanea: & nos precemur omnes sanctos, ut pro nobis intercedant ad Deum, ut dignetur nobis dare remissionem peccatorum, & custodiat corpora & animas nostras, qui uiuit & regnat, cum patre & spiritu sancto, per omnia secula seculorum, Amen.

SERMO AD POPVLVM.

Homo natus de muliere, breui uiuens tempore: & dum uiuit, multas sustinet miseras, plus amore corporis, quam animae. Sed anima non potest mori, sed cum exit de corpore, cito moritur corpus, & antequam exeat de corpore, magnum sustinet pauorem, quia uidet ante se sanctum Michaelē, qui expectat eam, & propter misera agmina timet exire. Vae illis animabus, quas diabolus suscipit, & ligat sub laqueo, quia non possunt de eius laqueo euadere, non per eleemosynas & orationes fidelium. Legimus de sancto Machario, quod una die dum

perambulabat, peruenit in desertum locum in cœmiterio Iudæorum, & inuenit caput Iudæi mortui, & postquam tetigit illud baculo, ait, Quid me uoluis: Respondit sanctus Macharius, Dic mihi ubi sunt animæ Iudæorum: respondit caput, Puteus est miræ profunditatis, quantum est à terra usq; ad cœlū: & in puteo est aqua frigida super omne frigus, & ignis calidior cunctis ignibus, & fœtor intolerabilis, fames & sitis, & serpētes: & inter dolores istos stamus & cruciamur nos, & multæ animæ Christianorū. Et ait sanctus Macharius, Dic mihi si habetis ullā requiē. Respondit caput, Quādiu tu siue alter: ita bonus missas pro mortuis dicit: quātum durat missa, tantum sumus in requiē. Et post hæc Macharius lachrymans discessit, orās pro animabus. Et charissimū oremus Dominū nostrū Iesum Christum pro animabus omnium fidelium defunctorum, cum missis & psalmis & orationibus, ieiunijs & elemosynis, ut dimittat eis omnia peccata sua per suam misericordiā, tribuatq; eis uitam æternam: & nos dum uiuimus, talia facere, & sic obedire suæ iussioni studeamus, ut post hanc uitam mereamur ingredi in ianuam paradisi, quod nobis præstare dignetur Iesus Christus.

IN DIE CINERVM.

Hodie fratres charissimī, in pugnam contra diabolum intramus, & debemus illam uincere per totam Quadragesimā, & propter hoc imponimus hodie cineres super capita nostra. Antiqui milites cum debebant ire ad bellum, fortiter per septem dies equos suos pascebant leuibus cibis, ut plus currere possent. In capite septem dierum ponebant cineres super capita sua, ut Deus omnipotens daret eis uictoriam. Et nos fratres charissimī, pascamus corpora nostra leuibus cibis his diebus, ut ueloces possimus esse contra antiquum hostem, & ut Deus det nobis uictoriā de inimico nostro. Et in alia figura intelligitur, qđ recordari debemus nos de pulvere esse factos, & in puluerem reuertī: sicut dixit Deus ad primum hominē, Terra es, & in terram ibis: & omnia quæ sunt nobis transitoria, nobis uilescere debent: quia mundus transibit, & concupiscentia sua. Et Iacobus apostolus nos docet dicēs, Fratres nolite diligere mundum, quia qui eum diligit, nō est caritas in eo. Et alia figura est, quare hodie portamus cineres. Pater de cœlis uenit ad Ionam prophetam, & dixit ei, Vade in Niniuem ciuitatem magnā, & prædica in ea, quod nisi dimiserit idola, quæ adorat, in capite xl. dierum submergetur. Respondit Ionas, Domine mi nescio ciuitatem: & Ionas fugit à facie Domini, & ueniens ad mare intrauit nauem cum nauigatoribus, qui uolebant transire ad aliam prouinciam: & factum est dum nauigarent, orta est tempestas magna in mari, & nauis cœpit perire: & nauigātes miserunt sortem, & cecidit super Ionam: & iactauerunt eum in mare, & cetus deglutit eum, & portauit eum in uentre suo tribus diebus, & tribus noctibus, donec uenit in Niniuem, & eū

ibi euomuit. Ipse autem exiens de ore piscis, nesciebat ubi esset, & perdiderat omnes capillos propter piscis calorem, & quasiuit ab hominibus, quæ terra esset illa: & dixerunt, quia Ninia ue est. Videns itaq; Ionas uoluntatem Dei, intrauit ciuitatem, & prædicabat dicens, In capite xl. dierum Ninie subuertetur. Postquā rex audiuit sermones Ionæ, timore percussus surrexit de solio suo, & proiecit uestimentum regale, & trestiuuit se sacco, & conserpsit se cinere, & præcepit ieiunium fieri per totam ciuitatem, ut neque homines neque pecora gustarent cibum per tres dies: & uidit Deus, quod conuersi sunt à uia sua mala, & misertus est populi sui. & nos fratres, qui multum sumus in abyssum merli propter peccata nostra, hodie aspergimus nos cinere, & ut Deus uideat humilitatē nostram, & dimittat peccata nostra nobis, & habeat misericordiā, sicut habuit de Ninie. Propterea fratres charissimī, hodie laboratis euomere peccata uestra, & nolite redire ad uomitum quasi canis, qui cum plenus est, uomit morticinam carnem, & iterum manducat: sed pugnemus cum diabolo his xl. diebus ut in die resurrectionis cum Domino mereamur habere uitam æternam.

ALIVS SERMO.

Dies Dominicus, dies electus est, in quo gaudent angeli. Interrogandum est, quis prius rogauit, ut animæ haberent requiem in inferno: & respondendum est, quia Paulus apostolus, & Michaël archangelus rogauerunt Dominum, quando ex inferno exierunt, quia Dominus uoluit, ut Paulus uideret pœnas inferni. Vidit autem portas arboreas, igneas, & peccatores cruciatos in illis arboribus. & alij pedebant per pedes, alij per manus: alij per capillos, alij per colla: alij per linguas, alij per brachia. Et iterum uidit fornacem ignis ardētem, septem flammis, & multi puniebantur in ea. & septē plaggērāt in circuitu fornacis. Prima nix, secunda glacies, tertia ignis, quarta sanguis, quinta serpētes, sexta fulgur, septima fœtor. & in ipsa fornace ponebantur animæ peccatorū, quæ non egerunt pœnitentiam in hoc seculo: ibi cruciantur, & recipit unusquisq; secundum opera sua. Alij flent, alij ululant, alij gemūt, alij ardent, & desiderant habere requiem, sed non inueniunt: quia animæ nunquam morientur. Timendus autem est nobis ille locus, in quo est dolor sempiternus, in quo gemitus, in quo tristitia sine gaudio, in quo abundantia lachrymarum propter cruciationem animarum, in quo rota ignea mille uicibus: in illo die ab angelo tartareo in unaquaq; uice mille animæ concremantur. Postea uidit fulmen horribile, in quo multæ bestia diabolicæ erant quasi pisces in medio maris, quæ animas peccatorum deuorant: & desuper illud fulmen habetur pons, per quem transeunt animæ iustæ sine dubitatione, & animæ peccatorum unaquaque secundum meritum suū: ibi uidit Paulus multas animas peccatorum demersas: alteras usque ad genua,

genua, alteras usq; ad umbilicum: alteras ad labia, alteras ad supercilia, & quotidie perenniter cruciantur. & fleuit Paulus, & suspirans interrogauit, qui essent demersi usq; ad genua: & dixit angelus, Hi sunt qui detrahunt alienis sermonibus: & qui ad umbilicū, hi sunt fornicatores & adulteri, qui non sunt reuerli ad pœnitentiam: qui uerò ad labia, hi sunt qui intrantes ecclesiam, non audiunt uerbū Domini: qui ad supercilia, hi sunt qui gaudent de malicia proximi sui. Et flens Paulus dixit, Væ his quibus præparantur tantæ pœnæ. & uidit alium locum tenebrosū, plenum uiris & mulieribus comedētibus linguas suas, & dixit ei angelus: Hi sunt fœneratores pecuniarum, qui usuras recipiūt, & nō sunt misericordes, propterea sunt in hac pœna. Et uidit alium locum, in quo erant puellæ nigrae, habentes uestimenta nigra, induta pannis & sulphure, & igne, & draconē, & serpētes & uiperas circa colla habebant: & quatuor angeli increpātes eas, & habebant cornua ignea, & ibant in circuitu earum dicētes, Agnoscite quod egistis, male. & interrogauit Paulus, quæ essent: & ait angelus, Hæ sunt, quæ non seruauerunt castitatem ad nuptias, & quæ macularunt se in parentibus suis, & necauerunt infantes suos, dantes eos bestijs in escam. Et post hæc uidit uiros ac mulieres super camelos, & multos fructus habebant ante illos, & non poterāt sumere ab eis. Dixit itaque angelus Paulo, Hi sunt qui absoluunt ieiunium ante tempus. Et uidit in alio loco senem inter quatuor diabolos plorantem, & interrogauit Paulus, quis hic esset: & angelus, Hic est negligens, qui non custodit legem Dei, sed auarus fuit & dolosus, & superbus, & ideo sustinebit pœnas innumeras, usq; in diem iudicij. & fleuit Paulus, & ait angelus ei: Paule cur fles super humanum genus: nā uidebis adhuc maiores pœnas. & ostendit ei puteum signatum septem foribus, & dixit ei: Stat longius, ut possis sustinere fœtorem. & aperuit os putei, & surrexit fœtor magnus superas omnes pœnas: & dixit ei angelus, Qui in hunc puteum mittuntur, nunquam de eis fiet conuersio in conspectu Dei. & dixit ei Paulus, Qui sunt hi, qui mittuntur in eum: qui non credunt Christum filium Dei uenisse in carnem: & qui nō baptizantur, non communicantur corpori Christi. Et uidit in alio loco uiros ac mulieres, uermes ac serpentes comedentes eos, & erat anima super animam, quasi ouis in ouili: profunditasq; illius loci, quasi exaltantur cœli à terra: & audiuit gemitum suspirantium quasi tonitrum magnum, & post hæc uidit inter cœlum & terram animam peccatoris, ululantem inter septē diabolos, ducentes eam eo die exeuntem de corpore, & clamauerunt angeli contra eam dicentes, Væ tibi misera anima, quid fecisti in terra, contempsisti mandata Dei, nec ulla bona fecisti opera, ideoq; eris posita in tenebras exteriores, ubi erit fletus & stridor dentium. Post hæc in uno momento, deduxerunt animam angelī de corpore ad cœlum, & audiuit uocē mi-

Bedæ tom. 7.

lium angelorum latantium propter eam, & dicentium, O anima felicissima ac beata, latare hodie, quia fecisti uoluntatem Dei: & leuaue- rūt eam ante Deum, quia ipse elegit opera sua bona. & postea sanctus Michaël eā collocauit in paradiso, ubi erant sancti, & clamauerunt cū magna lætitia contra animā iustam: & clamor factus est quasi cœlum & terra mouerentur: & clamauerunt peccatores, qui erant in pœnis dicentes, Miserere nostri Michaël, & tu Paule dilectissime Dei, intercede pro nobis ad Deum. & ait angelus, Nunc flete, & flebimus uobiscū, & angelī nobiscum, ut fortē misereatur Deus, & det aliquod refrigerium. Audientes autem hæc qui erant in pœnis, exclamauerūt uoce magna, & Michaël archangelus & Paulus, & milia milium angelorū: & auditus est sonus uocis eorum in quarto cœlo dicentū, Miserere Christe fili hominis. & uidit Paulus cœlum moueri, & filium Dei descendentem de cœlo, habentē diademā in capite suo. Rursus clamauerūt, qui erant in inferno, una uoce dicentes, Miserere nostri fili excelsi. & uox filij audita est, dicēs eis desuper, Ego pro uobis crucifixus sui, lancea perforatus, clauis fixus, felle & aceto potatus, pro uobis mortuus, ut uos uiueretis: sed uos mendaces fuistis, auari, inuidi, superbi, malefici, nec ullum bonum fecistis, nec pœnitentiam accepistis, sed iniqui fuistis in omni uita uestra. Post hæc prostrauit se Michaël & Paulus & angeli milia milium angelorum, orātes Dei filiū, ut requiem haberent omnes, qui erant in inferno: & ait Dominus, Propter Michaēl & Paulum & angelos meos, & maxime pro resurrectione mea concedo uobis requiem ab hora nona sabbati usq; ad horam primam seris secundæ. Et hostiarius inferni, qui dicitur Cerberus, extulit caput suum super omnes, qui erāt in inferno, & cōtristatus est ualde. Tunc lætati sunt omnes, qui erant in pœnis, clamātes una uoce, Benedicimus te fili Dauid, qui dedisti nobis misericordiam. Nam plus prodest nobis remediū unius diei & noctis, quā totum tempus uitæ nostræ, quod consumpsimus super terram. Et dixit angelus, Qui custodierit diem Dominicū, habebit partem cum angelis Dei. & interroga- uit Paulus ab angelo, quot essent pœnæ in inferno: & dixit angelus, pœnæ sunt c. xliiij. milia, ac si essent c. uiri eloquentes ab initio mundi, unusquisq; habens quatuor linguas ferreas, nō possent ceteras pœnas inferni numerare. Vos autē fratres charissimī, audientes tanta tormenta inferni, cōuertamur ad Dominum nostrum, ut cum angelis eius ualeamus regnare.

REVELATIO SANCTI MICHAELIS.

Deus uolēs angelos honorari in terra ab hominibus, hanc occasionem, ut legimus, primam ostēdit. Est autem quædā ciuitas in Apulia, quæ dicitur Sipontus, in qua erat quidā diues, nomine Garganus, habens armenta multa

y 2 boum

boum & pecudum in monte uicino, qui dicitur Garganus. Erat autem quidam taurus nimis superbus, qui cum alij boues ad domum reuerterentur, ille solus uagus remansit in monte: quada uero die Dominus iratus, quia alij reuertentibus, non reuertebatur domum. Hic autem apprehendens arcum & sagittas, uolens eum occidere, sed uoluntate Dei sagitta acuta redijt, & eum uulnerauit, a quo fuit missa. Quod uidens Garganus, ualde timuit, & propius accedere uoluit, pergens ad episcopum suum, narrauit ei omnia quae acciderant. Tunc pontifex prudens instituit triduanum ieiunium populo, & oraret ut Dominus ostenderet eis, quid esset, & quid significaret, quod ille a telo suo fuerat uulneratus. Tertia uero nocte Michael archangelus apparuit pontifici, dicens ei, Scias quia uoluntate Dei hoc factum est. Ego sum Michael princeps militiae caelestis, & locum illum iuxta quem taurus stabat, mihi consecraui, ut in eodem loco Christiani inuocent auxilium, & sentent. Vade ergo tu & omnis populus ad spelum cam, iuxta quam stabat taurus, & intrate in eam, & uidebitis altare, & super altare rubicundum pallium, ibi facite orationes uestras, & habete memoriam meam, & auxiliabor uobis. Audiens haec episcopus, gauisus est ualde, & mane cum populo ascendens in montem Garganum, & intrauit in speluncam, sicut angelus dixerat. Hec fuit prima causa, quod memoria angelorum fuit in terra. ab hoc tempore usque in praesens sunt ecclesiae, & festiuitates eorum ad laudem Dei, qui uiuit, &c.

DE SANCTA MARIA.

Hodie fratres charissimi, celebramus festiuitatem sanctae Mariae, Dei genitricis, quae hodie translata est in caelum de mundo, ut pro nobis oret filium: quia mundus deletus esset, nisi per preces sanctae Mariae sustineatur. Quia legimus, postquam caelos ascendit ipsa, assidue stat coram Deo, oratione pro peccatis nostris effundens, & iustos retinet ne cadant, peccatores confortat ne pereant: diligit uirgines, si in uera uirginitate consistunt: custodit uiduas, si permaneant in uera uirginitate. Legimus quid fecit erga clericum quendam, qui fuit Romae de nobili genere ortus: pater & mater, frater & soror occiderant, solus superstes, multos habebat honores, multas possessiones, Capellamque uicinam domui suae in honore beatae Mariae consecratam, in qua quotidie omnes horas sanctae Mariae decantabat. Parentes autem eius ceperunt eum omnes stringere, ut duceret uxorem, sed noluit per longum tempus, & cum consistere stringendo, uoluntati eorum cōcessit. Desponsauerunt autem ei coniugem de melioribus Romae, factum est, cum dies nuptiarum esset constitutus, uenerunt parentes eius cum honore, & celebrabant nuptias cum laetitia, sicut usus est. Illi uero ascendentes equos, recordatus est clericus, quod beata Maria nunquam dereliquerat eum, ascendit & ipse cum alijs, ut cum honore adduceret uxorem; cum redisset, cantabant cymbalis & citharis, & caeteris instrumentis. & clericus recordans, quod adhuc non cantauerat nonam de sancta Maria, & ait militibus, Preparate mensas, & ea quae preparanda sunt secundum ordinem nuptiarum, & ego uadam ad ecclesiam cantare nonam de sancta Maria, & postea reuertar ad uos. at illi coeperunt tristere dicentes: Sic faciunt alij, qui coniugem ducunt, uadunt cantare matutinas. Postquam ille aperuit ostium ecclesiae, uidit eam plenam lumine & ardore, & beatam Mariam sedentem ante altare, & terrore percussus cecidit in terram quasi mortuus, ipsa autem ueniens, tenuit manum eius, & ait, Noli timere, ego sum amica tua, & semper dilexisti, & in mente habuisti, nunc autem me dereliquisti, & aliam accepisti, quare hoc fecisti? Nonne sum amica tua? Nonne sum factis pulchra? an quaeis aliam, quae habet maiorem pulchritudinem quam ego? Et ille nimis timens respondit, Quae es Domina mea, non te cognosco, sed te uideo pulchram & tam honestam, ut non habeatur talis in caelo. nam odor a te progrediens replet me, quod me credo esse in paradiso. Respondit Maria, Ego sum beata Maria, mater Christi: tu uero mihi haecenus seruisisti. Sed cur me derelicta aliam desponsasti? Noli me derelinquere propter mulierem mortalem, & paruo tempore durabile. hoc dicto euauit ab oculis eius. Ipse uero postquam nonam dixit, redijt ad palatium, in quo milites eum expectabant, & constringebant eum dicere, quare tantam moram fecisset: quibus ille ait, Quicumque de parentibus meis meam ducat uxorem, quia amplius non habeo aliam, nisi beatam Mariam, cui die & nocte seruire desidero. Sponsa haec audiens, tristis & dolens ad domum patris redijt. Clericus uero accessit ad beatum Zepherum papam, qui eo tempore erat, quarens consilium, quid facere deberet: qui praecipit ei, ut omnia quae haberet, donaret ecclesiae, in qua uisionem uiderat, & fieret ibi monachus, & seruiret Deo & beatae Mariae omnibus diebus uitae suae, quae eum de laqueo diaboli liberauit. Nunc autem fratres seruiamus semper tali reginae, quae non derelinquit sperantes in se. Cum diligit orationes sanctorum, & exaudiat, multo magis matrem suam exaudit pro peccatoribus exorantem: & ipse in cruce expansus commendauit eam beato Iohanni euangelista, ut eam custodiret die ac nocte, quam diu esset in hoc seculo. & beatus Iohannes impleuit, quod sibi commendatum fuit. Cum appropinquasset dies & tempus, in quo Dominus eam uoluit de hoc seculo tollere, ut semper uicina ante faciem suam oraret pro peccatoribus, uocauit eam dicens, Veni ad me dilecta mea, sponsa mea, mater mea, tempus est ut exaltem te super omnes angelos & archangelos, & caeteras uirtutes, quae sunt in caelo, & sis in conspectu meo semper: die Dominica portabo te in caelum. at illa uenit statim, nuncians Iohanni, quae ei Dominus dixerat. Tunc beatus Iohannes ait, Oremus pariter ut Dominus noster, filius tuus, transmittat nobis omnes apostolos,

apostolos, ut seruiant tibi. Illis uero orantibus omnes Apostoli in qualicumque loco orabant, rapiti & adducti fuerunt ante ostium, ubi erat beata Maria, & steterunt cum ea usque quod filius eius assumpsit eam in caelum, ubi nunc stat in conspectu eius, non cessans pro peccatoribus exorare. Toto igitur affectu confugiamus ad eam uenire, ut per suas orationes ducat nos ad illa gaudia, ubi ipsa manet cum filio sine fine.

SERMO QUALIBET DIE.

Pius & misericors Dominus nos per prophetam hortatur ad compunctionem cordis, & poenitentiam, dicens, Conuertimini ad me toto corde uestro, in ieiunio & fletu & planctu: quia nolo mortem peccatoris, sed ut magis conuertatur, & uiuat. & iterum, Nolite tardare conuertit ad Dominum: ne differas de die in diem, quia nescis quid futura parat dies: cur tardas conuertit ad Dominum, scilicet periculo animae tuae, quia mors non tardat: quod si inuenit te tardat, ducet ad tormenta: quia tu peccator conuertit dissimulas, & non metuis mortem. ne ipsa repentina surripiat tibi diem conuersionis. Nonne homines subito moriuntur? Si bonum est peccata dimittere, & ad Deum conuertit, fac cito. Deus promissit remissionem peccatorum, uiuendi non promissit: ideo conuertatur unusquisque ad Deum citius, & derelinquat impiam uiam suam subito: cum ueniet dies ultima, peribit dilatio, & restabit damnatio. Si perire non uis, redi ad Deum, & uiues. Noli desperare de uenia peccatorum, nec de longa uita cogitare. Conuertere ergo ad poenitentiam. Cras, inquit, conuertam: quare non hodie? Dices, Quid mali, si cras dicam. Quid mali, si hodie. Fortem dices, Longa erit uita mea. dicam, Si longa est, uita sit bona: si breuis, & ipsa sit bona. Non uis habere longum praedium, & malum: & uitam longam uis habere, & malam. Villam emis, bonam desideras uxorem, uis ducere, bonam quaeis. Filios tuos uis nasci bonos, optimas caligas emis, & non uis malas, & uitam uis malam? Quid tibi prodest uita tua, quam solam uis malam, ut intrer omnia bona tua malus sis. Ne tardes conuertit ad Dominum, & ne differas de die in diem. Verba Dei sunt haec, non mea: non a me audisti, sed ego tecum audio a Domino. Respondes forte, Cras conuertam. O uox coruina. Quis dedit tibi hanc securitatem? qui indulgentiam remittendi promissit, crastinum diem dissimulandi non spopodit. Coruus non redijt ad arcem, columba redijt. Si enim tunc uis agere poenitentiam, quando non potes: peccata dimiserunt te, tu autem non illa. Satis alienus est a fide, qui ad agendam poenitentiam tempus expectat. Metuendum est, ut dum sperat misericordiam, incidat in iudicium. Qui tempus datum negligit, frustra effundit preces ad Deum. Festinet unusquisque ad Deum, dum potest: quia dum potest, ualuerit oratio, & cum tardare uoluerit, non poterit. Vigila Christiane sub misericordia Dei, pugna cum diabolo: quia arma Christi tecum

Bedæ tom. 7.

habes. Deus qui iubet te pugnare, cupit tibi dare paradisum, si bene pugnaueris: ubi sunt diuitiae tuae, ubi Christum uidebis, & angelos, & homines iustos fulgentes sicut sol: ubi non est nox, nec fames, nec sitis, nec ullus dolor. Quid uis homo Christiane, qui te non emendas? nescis quanta & qualia parata sunt in inferno, ubi est fletus, & stridor dentium, ubi flamma, pediculi & ranae, & uermes non moriuntur. Ignis qui ibi est, non extinguitur: ibi sunt tenebrae & malitia, nulla lux ibi est, nulla consolatio: ibi est foetor, quem nullus sustinere potest. Considerate diligentius superborum sepulchra mortuorum, & agnoscite, quia nihil in eis remansit nisi fletus & foetor, & simus uermium. O homo considera uehementer sepulchra, & dic, Vae mihi misero peccatori. Iste dum uixit in hoc seculo, secutus est luxuriam & fornicationem, & poenitentiam non egit, ex illo misero nihil remanet, nisi foetor amarus, & cum impijs cruciatur. Vae misero peccatori, timeo ne & mihi sic contingat. Tunc clamauit ille mortuus de sepulchro, Vide, & agnosce puluerem meum, & relinque desiderium malum, ne mecum crucieris in inferno. Quod tu es, fui: quod ego sum, tu eris. O homo dimitte periuriam, luxuriam, homicidium, furtum, auaritiam, & alia peccata, quae dinumerare longum est, ut in inferno non crucieris, sed habeas gloriam cum Deo patre, &c.

ALIVS SERMO.

Fratres charissimi, tempus est transeundi de malo ad bonum, de tenebris ad lucem, de isto infidelissimo seculo ad gaudia sempiterna, ut non comprehendat nos illa dies, in qua Dominus noster Iesus Christus adueniet ponere orbem terrae desertum, & peccatores aeternis cruciatibus mancipare, qui noluerunt agere poenitentiam de peccatis, quae egerunt. In mendacio est magnum crimem, sicut ait Salomon, Os quod mentitur, occidit animam. Iracundia uiri iustitiam Dei non operatur, & cupiditas. unde dicit apostolus, Radix omnium malorum est cupiditas, & superbia, per quam ille angelus apostata cecidit, qui initium uisum Dei, sicut legitur in prophetia, contempsit. Lucifer qui mane oriebatur, cecidit. Vitanda est superbia, quae ualuit angelos decipere: quanto magis homines ualebit decipere. Et inuidia est nobis timenda, per quam diabolus primum hominem decepit, sicut scriptum est, Per inuidiam crucifixus est Christus: & ideo qui inuidet proximo, Christum crucifigit. Videte ut semper puidi & solliciti expectetis iudicis aduentum, ne nos imparatos inueniat: quia Apostolus ait, Dies mei tanquam fur in nocte ueniet. Vae illis quos inueniet dormientes in peccatis. Tunc namque congregabuntur, sicut legitur in Euangelio, ante eum omnes greges, & congregabit oves, sicut pastor segregat oves suas ab haedis: & statuet oves a dextris, haedos autem a sinistris. Tunc dicet rex his, qui a dextris eius erunt, Venite benedicti patris mei, & caetera: ubi nullus dolor, nec tristitia erit, ubi uox non inuenitur alia, nisi charitas &

y 3 pax

pax & lætitia sempiterna cum omnibus electis Dei, ubi nullum bonum deesse poterit. Tunc respondebunt iusti dicentes, Domine, cur tantam gloriam, & tanta bona preparasti? Respondet, Pro misericordia, pro fide, & pietate & ueritate, & cætera. Domine, quando uidisti ista bona in nobis? Respondet Dominus, Amen dico uobis, quod fecistis uni ex minimis meis fratribus, mihi fecistis: & quod fecistis in abscondito, ego palam uobis reddam. Tunc dicit rex his, qui erunt à sinistris eius, Ite maledicti in ignem æternum, qui preparatus est diabolo & angelis eius, ubi erit fletus & stridor dentium, & lachrymæ oculorum: ubi mors optatur, & non datur: ubi uermes non moriuntur, & ignis non extinguitur: ubi nullum gaudium, sed tristitia: ubi nulla requies, nisi poena: ubi nullus auditus, nisi gemitus. Tunc respondebunt & ipsi dicentes, Domine, cur tantas poenas nobis preparasti? Pro iniquitate & malignitate uestra, dicit Dominus. Itaque fratres rogo uos, ut qui in bonis operibus sunt, perseuerent in omni opere bono: qui uero mali sunt, cito se corrigant, antequam illos mors subitanea inueniat. Dum ergo tempus habemus, operemur bonum ad omnes, & mala facere cessemus, ut ad uitam æternam peruenire ualeamus.

ALIVS SERMO.

Misericordia & ueritas obuauerunt sibi, etc.] Fuit quidam paterfamilias, rex potens, qui quatuor filias habuit, quarum una uocabatur Misericordia, altera Veritas, tertia Iustitia, quarta Pax: de quibus dictum est, Misericordia & ueritas, & cætera. Habebat etiam quendam filium sapientissimum, cui nemo in omni sapientia poterat comparari: habebat etiam quendam famulum seruum, quem exaltauerat, quæ multo honore ditauerat: utpote quem ad imaginem & similitudinem suam fecerat, & nullo aliquo merito præcedente. Dominus uero, uti mos est huiusmodi sapientum dominorum, sapienter uoluit mores cognoscere & explorare, & fidem famuli sui, utrum esset fidelis erga se, necne: dedit ei leue mandatū dicens, Istud mandatum si custodieris, ampliori honore honoraberis: si non, pessima morte morieris. Famulus sumpto mandato domini sui, haud mora, transgressus est illud mandatum. Quid plura? Quid uerborum uos lachrymis demorabor? Deinde transgressio non tamen adfuit, sed causam transgressionis quesitum famulus superbus, rigidus, contumeliosus, inflatus, totam culpam retorfit in dominum suum. Cum enim dixit, Mulier quam dedisti mihi sociam, ipsa me decepit, totam culpam impexit in auctorem. Dominus non tam pro transgresso mandato, quam pro illata contumelia offensus, quatuor uocauit tortores fauissimos, uni illorum præcipiens, ut eum in carceraret: alteri, ut uiuum decollaret: tertio, ut eum iugularet: quarto, ut eum deuoraret crudeli poena. Post hæc cum se occasio offeret, hos quatuor tortores proprijs nominibus insinua- bo. Tortores isti sua fauitia studentes, arrepti

miserum omnibus poenis afficere cœperunt. Has uero famuli poenas audiens una de filiabus regis, scilicet Misericordia, ueloci cursu currit ad carcerem, & introspectans, uidensque famulum tortoribus mancipatum, poenis affectum, non potuit non misereri: quia misericordiam propriam est misereri. Laceratis ergo uestibus & complois manibus, expansis per colla capillis, ululans & clamans recurrit ad patrem, & ingenuculata ante pedes paternos cœpit simplici & gemibus, da uocē dicere: Heu pater charissime, nunquid ego sum filia tua Misericordia, & non tu diceris misericors? Si misericors es, famuli tui miserearis: & si famuli tui non misertus fueris, misericors non eris: si misericors non fueris, me Misericordiam non habebis. Taliter illa apud patrem argumentate, aduenit soror eius Veritas, & cur Misericordia fletet, quasiuit à patre. cui pater: Ista, inquit, soror tua Misericordia uult, ut ego miserear illius superbi transgressoris, cui poenam indixi. Veritas autem hoc audiens, ad modum stomachata, toruisque oculis intuens patrem, sic ait: Nunquid ego sum filia Veritas? Nonne diceris uerax esse? Nonne uerum est, quod ei poenam iniunxisti, & per mortem tormenta promissisti? Si uerax fueris, uerum persequeris: si uerum persequutus non fueris, uerax non eris: si uerax non fueris, ueritatem non habebis. Ecce misericordia & ueritas obuauerunt sibi. Has lites, contentiones, has rixas, has causas audierat tertia soror, scilicet Iustitia, clamoribus earum accita cœpit à Veritate causam querere, & Veritas non poterat nisi uera dicere, ait: Ista, inquit, soror nostra Misericordia, si soror dici debeat, quæ nobis non consentit, uult ut pater noster misereatur illius superbi transgressoris: & Iustitia inflato uultu uersans inopinatum corde dolorem, sic ait ad patrem: Nunquid ego sum filia tua Iustitia? non diceris esse iustus? Si iustus fueris, in transgressorem iustitiæ exerceris: si iustitiam non exercueris, iustus non eris: si iustus non eris, me iustitiam filiam non habebis. Ecce Veritas & Iustitia hinc & illinc, sola Misericordia & uirgo madentes. Ultima cœlicolæ terras Africæ reliquit: scilicet Pax fugit in regionem longinquam. Vbi enim est lis & contentio, ibi non est pax: & quanto maior est contentio, tanto maior pacis elongatio. Pace igitur amissa, & tribus filiabus in graui dissensione positis, quid faceret, cui parti tutius cederet, difficilime diffinitabat. Si enim Misericordiam cederet, Veritatem & Iustitiam offenderet: si Veritati & Iustitiæ cederet, Misericordiam filiam non haberet: & tamen necesse erat, ut misericors esset, & iustus & pacificus & uerax. Consilio ergo opus erat. Aduocans igitur pater filium sapientissimum, super hoc negotio eum consuluit: cui filius, Committe mihi pater præsens negotium persequendum, & ego tibi de transgressore sumam uindictam, & quatuor filias tuas reducta pace tibi restituum. Cui pater ait, Magna sunt quæ promittis, si uocem facta sequantur. Si dictis facta præstas, faciam quod

quod hortaris. Suscepto igitur mandato regali, filius sumpsit secum Misericordiam sororem suam, & saliens in montibus, transsilens colles, peruenit ad carcerem, & respiciens per fenestras, aspiciens per cancellos, uidit famulum incarceratum, præsentem uita priuatum, & deuoratum, & à planta pedis ad uerticem usque non erat in eo sanitas. Vidit illum iugulatum, quia per ipsum mors in mundum intrauit. Vidit illum deuoratum, quia ex quo homo moritur, uermibus esca datur. Et quia nunc se occasio obtulit, accipite nomina eorum quatuor tortorum. primus qui eum incarcerauit, carcer est exilium præsentis uitæ, de qua dictum est, Heu mihi, quia incolatus meus prolongatur: secundus qui eum decollauit, miseria est mundi, quæ nos omnes poenis & miserijs afficit: tertius qui eum iugulauit, mors est, quæ nos omnes iugulat & occidit: quartus qui eum deuorauit, uermis est: quia sicut dixi, ex quo homo moritur, uermes ad corroendum eum suscipiunt. Quatuor itaque tortores isti, uidelicet huius exilij carcer, & miseria mundi, mors & uermis, à primo homine usque ad nouissimum per totam successionem poenas primi transgressoris exigunt. Carcer uero nos detinet, id est, miseria mundi, quæ nobis omnia mala infert. Mors nos iugulat, uermis nos rodit. Videns igitur filius his quatuor tortoribus famulum suum mancipatum, non potuit non misereri: quia Misericordiam committit habuit, & introiliens in carcerem mortis, mortem suam uicit, & alligato forti, eius uasa rapit, & spolia distribuit, & copiosa præda, ascēdens in altum, captiuitatem duxit captiuam, donaque dedit hominibus, & famulum duplicato honore reuersum, stola immortalitatis indutum. Veritas non inueniebat causas que re, quia pater fuerat inuentus uerax. Iam omnes famulus poenas exoluerat. Iustitia similiter nihil conquerebatur, quia in transgressore fuerat iustitia: & sic qui perierat, reinuentus est. Videns igitur Pax sorores suas concordantes, reuersa est, & eas pacificauit. Ecce Misericordia & Veritas obuauerunt sibi: iustitia & pax osculate sunt. Sic igitur per mediatorem hominum & angelorum pacificatus & reconciliatus est homo, & ad ouile Dei ouis centesima reducta est: ad quod ouile nos perducatur Christus, cui est honor & gloria in omnem æuum, Amen.

IN DIE PALMARVM.

Cum appropinquasset Iesus Ierosolimam, & uenisset Bethphage, ad montem Oliueti, tunc misit duos discipulos, etc.] Intrante articulo suæ passionis Christus uenit

Ierusalem, propter Adam qui descenderat à Ierusalem in Iericho, & inciderat in latrones: qui plagis impositis semiuiuus relictus, à Samaritano curatus est. Adam cecidit à Ierusalē in Iericho: id est, ab immortalitate in mortalitatem, quando per suggestionem Eue de pomo uetito spoliatus à gratuitis, id est, à uirtutibus animæ: & uulneratus in naturalibus, id est, in mente & ratione. Adam nos uendit per gulam, sed non potuit reparare nos. Propter Adā ergo Samaritanus, id est, Christus uenit Ierusalem, uolens reparare nos. Terrenum quod ceciderat de manu eius. Iste est ille, qui seipsum cocxit in clibano passionis: panis uiuus effectus, panis est angelorum. Hodie Christus Ierusalem per aureas portas intrauit, & occurrerunt ei pueri Hebræorum. Alij ramos iaciabant in uiam, alij uestimenta. Similiter fideles hodie debent uenire in Ierusalem per aureas portas, & debent ramos portare, & uestimenta proijcere in uiam. Per aureas portas intrant, qui corporeos sensus, ne prolicitis carpant illicita, gladio circumcissionis castigant. Circumcidendi sunt oculi, ne uideant uanitatem: circumcidenda sunt manus, ne operentur manus, quo Deus uel proximus offendatur. & sic de cæteris membris. Ipsa caro circumcidenda est, quæ militat aduersus animam. Ramos debent fideles portare, id est, bona opera: quia per bona opera præuenit misericordia iudicium. Opera misericordie sunt, uestire nudos, colligere hospites, errantes reuocare, uisitare infirmos, consolari senes, coadunare paruulos, sepelire mortuos, quod inuenitur in Tobia: ut testatur illud Euangelij, Venite benedicti patris mei, & cætera. Debetis charissimi, uestimenta in uiam proijcere, id est, carnem mortificare: quia qui seminat in carne, de carne metet corruptionem: qui seminat in spiritu, de spiritu metet uitam æternam. Debetis subtrahere uentri, & dare pauperibus: sic ieiunium uestrum erit ordinatum. Si hæc feceritis hodie, estis Ierosolymis: sed si in peccato perseueratis, estis in Iericho. Sed ut perueniatis in Ierusalem, exoremus Dominum, quæ construitur ex uiuis lapidibus: quod ille nobis concedat, qui uiuit & regnat, Deus per omnia secula seculorum, Amen.

VARIORVM SERMONVM VENERABILIS BEDÆ PRESBYTERI FINIS.

Bedæ presbyteri Scintillæ, siue Loci communes.

DE CHARITATE, Caput I.

CHRISTVS.

1. Ioh. 13.

MAIOREM hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.

PETRVS.

1. Pet. 4.

Ante omnia mutuam in uobis metipsum charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum.

PAVLVS.

Rom. 13.

1. Cor. 13.

Charitas patiens est, benigna est, & reliqua. Charitate fraternitatis inuicem diligentes.

IOANNES.

1. Ioh. 3.

In hoc cognouimus charitatem Dei, quonia ille pro nobis animam suam posuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere.

1. Ioh. 4.

Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

SALOMON.

Prov. 10.

Odiu suscitatur rixas, & uniuersa delicta operit charitas.

AVGVSTINVS.

Si per usum ueræ charitatis uolumus currere, ad æternam patriam feliciter possumus peruenire.

Sine charitate enim omnia quæcunq; facimus, nihil prodest facere.

Vacuum & inane expendimus studiū, si non habemus charitatem quæ Deus est.

Regnat enim carnalis cupiditas, ubi non est Dei charitas.

Tunc enim homo perfectus est, quando charitate plenus est.

Sine amore charitatis, quamuis quisque recte credat, ad beatitudinem peruenire nequaquam potest.

Tanta est charitatis uirtus, ut etiam propheta & martyr sine illa nihil esse credantur.

Tanta est charitatis uirtus, quæ si desit, frustra habentur cetera: si adsit, recte habentur omnia.

Ille autem tenet quod pater, & illum nihil latet in diuinis moribus, qui charitatem tenet in sermonibus.

Secundamini charitatem dulci ac salubri cibo, sine qua diues pauper est, & in qua pauper diues est.

Qui claudunt oculos suos contra charitatem, obdormiscunt in concupiscentijs, & in delectatione carnis.

Extende charitatem per totum orbem, si uis Christum amare; quia membra Christi per orbem iacent.

Quomodo enim corpus tuum sine spiritu, hoc est sine anima si fuerit, mortuum: ita & anima tua sine spiritu sancto, id est, sine charitate, mortua depurabitur.

Non enim habitant in unum, nisi in quibus fuerit perfecta charitas Christi.

Nam in quibus non est perfecta charitas, cum in unum sunt, odiosi sunt, molesti sunt, turbulenti sunt, anxietate sua turbant ceteros.

AMBROSIVS.

Sicut sine uia nullus uenit quò tendit, ita sine charitate, quæ dicta est uia, non ambulare possunt homines, sed errare.

Eos autem quos ad tolerantiam peccatorum fortes Dei charitas reddit, nulla delectatio carnis, nulla uoluptas mala blandè corruptit.

GREGORIVS.

Vna quippe & summa est probatio charitatis, si & ipse diligitur qui aduersatur, & ille qui bona impendit.

Amici enim sunt proximi, & impendenda charitas est omnibus, & propinquis & extraneis.

Nec tamen pro eadem charitate à Dei amore reflectendum.

Sicut enim multi rami arboris ex una radice procedunt, sic ceteræ uirtutes ex una charitate generantur.

Nec habet aliquid ramus uiriditatis boni operis, qui non permanet in radice charitatis.

Ille uerò charitatem habet, qui & amicū diligit in Deo, & inimicū diligit propter Deum.

Pro inimico nihil postulat, qui ex charitate pro eo non orat.

Lex quippe Christi est, charitas unitatis. Nihil hominis est operatio, si non habemus charitatem, quæ in his omnibus mandatis Dei, arcè atq; principatum tenet.

Charitas, est dilectio Dei & proximi in toto corde, & in tota mente: ut quæcunq; uolumus ut faciant nobis homines bona, ita & nos faciamus illis.

Hæc est enim lex & propheta.

Habenti nanque dabitur, & abundabit: quia quisque qui charitatem habet, etiam dona percipit alia.

Quisquis charitatem non habet, etiam dona quæ percepisse uidebatur, amittit.

Necesse est ut erga charitatis uinculum uigilemus.

Tanto nanque amplius peccati rubigo confunditur, quanto cor peccatoris magno igne crematur.

Tunc enim mirabiliter ad altum charitas surgit, cum ad ima proximorum se misericorditer inclinat: & quum benignè descēdit ad infima, ualenter recurrit ad summa.

Virtus ergo ueræ orationis, est celsitudo charitatis.

Lata quippe est charitas, quæ inimicorum dilectione capitur.

Fraterna mala charitas lōganimenter portat.

Charitas autem uera est, & amicū dirigere in Deum, & inimicū diligere propter Deum.

Quis

DE PATIENTIA, Caput II.

CHRISTVS.

Beati pacifici, quoniam filij Dei uocabuntur. In patientia uestra possidebitis animas uestras.

PETRVS.

Hæc est enim gratia, si propter conscientiam Dei sustinet quis tristitias, patiens iniuste.

Quæ enim gratia est, si peccantes & colaphizati suffertis?

Sed si benefacientes, patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum.

PAVLVS.

Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio uerò spem.

Spes autem non confundit: quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis.

Si fieri potest, quod in uobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes.

Patientia enim uobis necessaria est, ut uoluntatem Dei facientes, reportetis promissionem.

Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo uidebit Deum.

IACOBVS.

Patientia autem opus perfectum habeat, ut sitis perfecti & integri, in nullo deficientes.

Beatus uir qui suffert tentationem: quonia cum probatus fuerit, accipiet coronam uitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.

SALOMON.

Qui patiens est, multa gubernatur sapientia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam.

Melior est patiens uiro forti: & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.

Doctrina uiri per patientiam nascitur.

Patientia lenietur princeps, & lingua molli constringet duritiam.

Melior est patiens arrogante.

AVGVSTINVS.

Qui ergo fuerit patientior ad iniuriam, potentior constituetur in regno.

Quantum patiens est Dominus noster in sustinendis delictis nostris, tantum seuerus erit in discutiendis actibus nostris.

HIERONYMVS.

Si autem credentium pax Christus est, quicumque sine pace est, consequenter nec Christum habet.

Apud Christianos enim non qui patitur, sed qui facit contumeliam, miser est.

Gravius est sustinere quem nolis, quam desiderare quem diligis.

Sicut ad proprias iniurias patientes esse debemus, ita si aliquem uiderimus erga Deum sacrilego blasphemantem, illi tenere non debemus patientiam, quin potius sacrilego resistere, & os blasphemum ueritatis responso ne damnare,

Quisquis charitatem non habet, omne bonum amittit quod habet.

Vires, quas imperitia denegat, charitas subministrat.

Plerumq; charitas quibusdam occupationibus præpedita, & integra flagrat in corde, & tamen non monstratur in opere.

Quia sol cum nube tegitur, non uidetur in terra, & tamen ardet in cælo: sic esse occupata charitas solet, & intus uim sui ardoris exurit, & foris flammam sui operis non ostendit.

HIERONYMVS.

Terrarum longitudo non separat, quoscunq; que amor iungit.

ISIDORVS.

Quamuis nonnulli fide atq; operibus sanctis uideantur esse participes, tamen quia priuantur charitate fraternæ dilectionis, nullum habent incrementum uirtutis.

Nullum præmium charitate pensatur.

Charitas enim uirtutum omnium obtinet principatum.

Tenenda cum sanctis uiris unitas charitatis: & quanto se unusquisque subtrahit mundo, tanto necesse est, ut se associet bonorum consortio.

Charitas in dilectione Dei & proximi constat.

Seruatur autem in se dilectione Dei, qui à charitate non diuiditur proximi.

Qui à fraternâ societate secernitur, à diuinæ charitatis participatione priuatur.

A regno autem Dei se separant, qui semetipsos à charitate dissociant.

Perfecta charitas, est dilectio dei & proximi.

Omnis enim bonitas ex charitate & humilitate procedit.

CYPRIANVS.

A dissensionis malo continere suam linguam debet, qui nouit & diligit uinculum charitatis.

BASILIVS.

Qui charitate plenus est, tranquillo animo, & serenissimo uultu procedit.

Vir autem odio plenus, ambulat iracundus.

CAESARIVS.

Veram autem charitatem, & ueram obedientiam retinentes, nihil de nostris meritis præsumamus: sed de Dei uirtute confidamus.

Talia enim sunt sine charitate ieiunia, quæ sine oleo lucerna.

Nihil nobis prodest quod nos continuis uigilijs laboribusq; conficimus, si intra nos charitatem non habemus.

Quia nihil prodest quod affligis corpus tuum, quando nihil proficit in corde tuo.

Si charitas uera & humilitas non adfuerint, de solo habitu religionis præsumere & confidere non debemus.

EFFREM.

Charitas, columna & firmamentum, in anima sancta est.

AMBROSIVS.

Ad faciẽ publicam patientiam fingunt, & in animo iracundiã uirũ abscondunt.
Ad nocendum parati, cum nocendi tempus aduenerit.

Tribus modis uirtus paciẽtiẽ exerceri solet. Aliquando enim sunt quæ à Deo: aliquando quæ ab antiquo aduersario: aliquando quæ à proximo sustinemus.

A proximo namq; persecutiones, damna, & contumelias.

Ab antiquo aduersario tentamenta, à Deo autem flagella toleramus.

GREGORIVS.

Ad pacis donũ nequaquã peruenire potest, qui pacem Domini discordiã furore rumpit.

Patientia uera, est aliena mala unanimiter perpeti, & contra eum qui mala irrogat, nullo dolore morderi.

Sine ferro martyres esse possumus, si patientiam ueritatis in animo seruamus.

Tanto ergo quisq; minus ostenditur doctus, quanto minus conuincitur patiens.

Igitur, cum patientia relinquitur, etiã bona reliqua quæ iam gesta sunt, destruuntur.

Patientia enim uera est, quæ & ipsum amat quem portat.

Nam tolerare & odisse, non est uirtus mansuetudinũ, sed uelamen furoris.

Cum resistere possumus iræ superbientium, humiliter declinamus.

Gloriosius est iniuriã tacendo fugere, quàm superare respondendo.

Supernus arbiter nõster, etsi pondus considerat in retributione, tamen uires pensat in pondere.

Quantum læta mens fuerit per amorem, tantum erit & patiens per longanimitatem.

Tantum quisq; portat proximum, quantum amat: si enim amas, portas: si desistis amare, desistis & tolerare.

Quem minus diligimus, minus etiam toleramus.

BASILIVS.

Pacificus homo confortium angelorum merebitur: inuidus autem particeps demoniorum efficietur.

Qui patienter hic tolerat mala, in futuro gloriam merebitur.

Pax enim effugit discordias, inuidia autem copulat eas.

Sicut pax secreta mentis illuminat, ita inuidia occulta cordis occæcat: homo autem pacificus, securam possidet mentẽ. At inuidus in tribulatione est semper.

Fili, si cupis patientiam habere, moneo primum te ipsum, ut ad mandata diuina excites mentem tuam.

Ex abundantia lætitiæ pacificus homo dino scitur, & ex uultu marcido & furore pleno, inuidus demonstratur.

Vir benignus etiam si patiatur iniuriam, pro nihilo ducit,

Iniquus autem etiam paruorum uerbum audiens à proximo, contumeliam arbitratur.

Qui enim amplectitur pacem in mentis suæ hospitio, mansione preparat Christo: quia Christus pax est, & in pace consuevit requiescere.

Si quis tibi intulerit mala, ne irascaris: sed dole potius pro eo, quia Deus illi irascitur.

ISIDORVS.

Non autem potest esse in pace, qui spem suã ponit in homine.

Qui uitæ futuræ diligenter excogitat præmia, mala omnia uitæ præsentis æquanimiter portat.

Gravius torquetur impius, mundi excogitando cõmoda, quàm iustus tolerando aduersa.

Qui enim bona mundi diligit, uelit nolit, timoris pœnæ succumbit.

Patienter ab uno ferendum est, quod multis accidit tolerabile.

Pœna huius mundi breuis est: & qui affligit, & qui affligitur, mortalis est.

Malorũ perueritas nõ te occidit, sed erudit. Habeto paciẽtiã in aduersis: & promptior esto ad suscipienda, quàm ad ferenda molesta.

Contumelias detrahentiũ paciẽtia superat. Sagittas cõtumeliæ, paciẽtiæ clypeus frãgit.

Contra linguæ gladium, paciẽtiæ præbe scutum.

Magna est uirtus, si nõ lædas, à quo læsus es. Maior uirtus, si etiam læsus remittas.

Maxima autem uirtus gloriæ, si, cui potuisti nocere, parcas.

CYPRIANVS.

Pacificos enim & concordēs Deus in domo sua habitare præcepit.

Vt qui filij Dei esse cœpimus, in Dei pace maneamus: & quibus spiritus unus est, unus sit animus & sensus.

Sacrificium Deo maius, est pax uera, & fraternæ concordia.

Qui pacem Christi & concordiam rumpit, aduersus Christum facit, qui dixit: Pacem meã do uobis, pacem meam relinquo uobis.

Pacem quippe querere debet filius pacis. Neq; enim potest quis accipere dolorum & passionum coronam, nisi præcesserit in dolore & passione patientia.

Neq; enim potest ueraciter bona docendo impendere, si uiuendo nescit æquanimiter aliena mala tolerare.

Quisquis lenis & mitis est, Dei patris imitator est.

IN VITIS PATRVM

dicitur:

Patiens homo, riuuli fons est, omnibus exhibens delectabilem potum.

IOSEPHVS.

Vir enim patiens est, qui præsentia non timet, & futura cogitat: & nescit trepidare, ubi est timor.

DE

DE DILECTIONE DEI & proximi. Cap. III.

CHRISTVS.

10an. 14. **Q**ui diligit me, mandatum meum seruabit. *ibidem.* Si diligitis me, mandata mea seruate.

10an. 15. Si manseritis in me, & uerba mea in uobis manserint: quodcunque uolueritis, petetis, & fiet uobis.

10an. 17. In hoc cognoscet omnes quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.

1. Pet. 1. In fraternitatis amore simplici, ex corde inuicem diligite attentius.

PAVLVS.

Rom. 7. Dilectio proximi, malum non operatur.

ibidem. Plenitudo ergo legis, est dilectio.

Ephes. 5. Ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo, in odore suauitatis.

Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.

1. Cor. 2. Quod oculus non uidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non ascenderunt, quæ præparauit Deus ijs qui diligunt illum.

IOANNES.

1. 10an. 2. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est.

ibidem. Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est: & in tenebris ambulat, & nescit quod eat: quoniam illa tenebræ occæauerunt oculos eius.

1. 10an. 4. Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.

ibidem. Si quis dixerit quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est.

ibidem. Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.

ibidem. Qui autem non diligit fratrem suum quem uidet, Deum quem non uidet, quomodo potest diligere?

IESVS SYRACH.

Prou. 17. Omni tempore diligit qui amicus est, & frater in angustijs comprobatur.

Eccles. 3. Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, & continebit se ab illis, & in oratione dierum exaudietur.

Eccles. 7. Dilige eum qui fecit te, & ministros eius nõ derelinquas.

Eccles. 13. Dilige Deum, & inuoca eum in salutem tuam.

ibidem. Omne animal diligit simile sibi, sic & omnis homo proximum sibi.

ibidem. Omnis caro ad similem sibi coniungetur, & omnis homo simili sui sociabitur.

Eccles. 27. Dilige proximum, & coniungere fide cū illo.

ibidem. Sicut qui dimittit auem de manu sua, sic qui dereliquit proximum tuum.

Eccles. 34. Oculi Domini in diligentes se.

AVGVSTINVS.

Vita nostra dilectio est: si uita nostra dilectio est, mors odium est.

Hominem enim uincis humana felicitate, diabolum uincis inimici dilectione. Enutriatur in te dilectio, quæ sola ducit ad uitã.

Non autem carnalis, sed spiritualis inter uos debet esse dilectio.

Nihil preciosius Deo, uirtute dilectionis. Nihil desiderabilius est diabolo, extinctione charitatis.

HIERONYMVS.

Sanctus amor impatientiam non habet, falsus rumor cito opprimitur.

Omni hominem fratrem tuum iudica esse: memento quod unus artifex condidit nos.

Amor ordinem nescit. Facilius enim negligentia emendari potest, quàm amor nasci.

AMBROSIVS.

Proximos autem nostros tunc diligimus sicut nos, si non propter accepta beneficia uel imperata, sed propter hoc tantummodo, quia sunt naturæ nostræ participes.

Acquirit filium, qui fratrem acquirit amore.

GREGORIVS.

Probatio ergo dilectionis, exhibitio est operis. Qui diligit Deum, & eius mandata custodit, in illius cor Dominus uenit, & mansorem facit.

Neq; enim posset quisquam diligere Deum, si eum quem diligit, non haberet.

In proximi enim dilectione dinoscitur, qualiter perueniri debeat ad amorem Dei.

Ij nimirum & proximum diligunt, & tamen illa sublimia dilectionis præmia non assequuntur, qui amorem suum non spiritualiter, sed carnaliter impendunt.

Sicut autem ignis amoris, mentem erigit: ita ignis malitiæ mentem inuoluit.

Amando enim Deum, nostra in nobis mala persequimur.

Diligendo enim proximum, in quo professe possumus, festinamus.

Sicut mors corpus interimit, sic amor rerum corporalium, æternæ uitæ charitas occidit.

Vis amoris hoc agere solet in animo, ut quæ ipse semper cogitat, nullum alium credat ignorare.

Sancta enim desideria ex dilectione crescunt: si autem dilatione deficiunt, desideria non sunt.

Quicquid præcipitur, in charitate sola perfatur.

Nec Deus uerè sine proximo, nec proximus uerè diligitur sine Deo.

Si quis autem quemlibet amat, & propter Deum non amat, charitatem non habet, sed habere se putat.

Charitas autem uera est, cum & in Deo diligitur amicus, & propter Deum diligitur inimicus.

Ille enim propter Deum diligit eos quos diligit, qui etiam eos diligere scit, à quibus non diligitur.

BASILIVS.

Vnaquæque anima, quantum lata fuerit in amore proximi, tantum alta erit in cogitatione Dei.

Qui diligit fratrem, in tranquillitate est cor eius.

Fratrem

Frattē uerò odiēs, tēpestāte circūdatus est. Ex toto igitur mente tua dilige Deum, ut in omnibus actibus tuis placeas illi.

Deus enim nō tantum uult uerbis diligi, sed corde puro, & operibus iustis.

Magis ergo omnibus diligamus Deum, qui & nos & parētes nostros proprijs manibus finxit: & cuncta nobis bona, quæ erga nos geruntur, quotidie eius beneficijs adscribamus.

Christus diligendus est supra parentes, quia non nobis tribuunt parentes ea, quæ Christus.

Proximum tuum habeto, tanquam unum ex membris tuis.

Cum nobis Deus magna beneficia præstat, nihil exigit à nobis, nisi ut diligamus eum, & tēpla nostra ei seruiemus: ut ille semper in nobis habitet, & nos in illo permaneamus.

ISIDORVS.

Extoto corde Christum non diligit, qui hominem odit.

Dilectio Dei, morti comparatur: dicente Solomonone, Valida est ut mors dilectio.

Cant. s.

Sicut mors uiolenter separat animam à corpore, ita dilectio Dei uiolenter segregat hominem à mundano & carnali amore.

Diligendo proximum, purgas oculum ad uidentium Deum.

Qui Dei præcepta contēnit, Deū nō diligit. Neq; enim regem diligimus, si odio leges eius habemus.

Nec poterit Deum diligere, qui noscitur in proximi dilectione errare.

Bonorū discretio est, nō odisse personas, sed culpas: & recta p̄ falsis nō spernere, sed pbare.

Qui imperfecti sunt in Dei amore, sape se à uitijs separare disponunt: sed pondere uitiorum aggrauati, rursus ad ea uitia quæ optant relinquere, reuoluuntur.

Minus quàm inter duos, dilectio Dei esse non potest.

Multū in terra diuersus est, qui carnaliter hominem moriturum plus diligit quàm oportet.

Dum rem amore concupiscimus tempora rem, amittimus ueram dilectionem.

Amādo enim Deum, nostra in nobis mala persequimur.

Diligendo autē proximum, in quo prodesse possumus, festinamus.

CYPRIANVS.

Deus, inquit, dilectio est: & qui manet in dilectione, in Deo manet, & Deus in eo.

Cum Deo non possunt manere, qui esse in ecclesia Dei unanimes noluerunt.

IN LIBRO CLEMENSIS DICITUR.

Stultū est enim aliquid amare plus q̄ Deū. Mentī enim quā repleuerit memoria Dei, maligno non dabitur locus.

EFFREM.

Si quis autem dilexerit Deum, illius in terra non erit mens: sed semper superiora desiderat quæ amauit.

Inde educatur, inde illuminatur, inde reficitur, tanquam de dulcissimo fonte.

DE HUMILITATE, Caput IIII.

CHRISTVS.

Dilcite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiē animabus uestris. Matth. 11.

Deus per Prophetam dixit: Ad quem autē respiciam, nisi ad pauperculum & contritū spiritum, & tremētem sermones meos. Esa. 66.

Omnis enim qui se exultat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Luc. 14.

PETRVS.

Omnēs autē inuicem insinuate humilitatem: quia Deus superbis resistit, humilibus autem gratiam dat. 1. Pet. 5.

Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, ut uos exaltet in tempore uisitationis. Ibidem.

IACOBVS.

Humiliamini in cōspectu Dei, & exaltabit uos. Iacob. 4.

PAVLVS.

Estote unanimes, id ipsum sentientes, nihil per contentionem, neq; per inanem gloriā, sed in humilitate superiores sibi inuicē arbitrātes, Philip. 2.

Nō alta sapiētes, sed humilibus cōsentiētes. Rom. 12.

SALOMON.

Vbi fuerit superbia, ibi erit & contumelia. Pro. 11.

Vbi autem humilitas, ibi & sapientia. Pro. 29.

Superbum sequitur humilitas, & humilē spiritu suscipiet gloria. Pro. 18.

Prius quàm conteratur, exaltatur cor hominis: & antequam glorificetur, humiliatur. Pro. 16.

Melius est humiliari cum mitibus, quàm diuidere spolia cum superbis. Eccles. 3.

IESVS SYRACH.

Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Ibidem.

Ab humilibus honoratur Deus. Eccles. 13.

Noli esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiā seducaris. Eccles. 19.

Est qui nequiter humiliat se, & interiora eius plena sunt dolo. Eccles. 19.

ORIGENES.

Si humilis & quietus non fueris, non potes habere in te gratiam spiritus sancti. Ibidem.

AVGVSTINVS.

Deus humilis factus est, erubescat homo fieri superbus. Ibidem.

Semper conscientia serui Dei humilis esse debet & tristis: scilicet ut per humilitatem non superbiat, & per utilem mœrorem, cor ad lasciuam non dissoluat. Ibidem.

Illā nanq; attendit laudem Dei, & uerba oris eius, cuius ceruicem inclinat humilitas, & non erigit superbia. Ibidem.

HIERONYMVS.

Ad summam uirtutum, non potentia, sed humilitate uenitur. Ibidem.

GREGORIVS.

Cor quippe carnale, dum huius uitæ quærīt gloriā, humilitatem respuit. Ibidem.

Humili-

Humilitas quantum inclinatur ad ima, tantum proficit in excelsa.

Tantū em̄ necesse est ut se unusquisq; in humilitate deprimat, quantum, si sit electus, ignorat.

Quamuis bona sua unusquisq; in proximo suo percipiēdo ostendat, recta nō erunt, si humilitate caruerint.

Qui em̄ humilis fuerit, exaltabitur in gloria. Magna uirtus humilium est: qui ex desiderio loca ultima tenentes (si per humilitatem in altum non se subleuant) cœlestis regni purpuram in mente seruant.

Via Domini ad cor dirigitur, cum ueritatis sermo humiliter auditur.

In cunctis se despicit, qui in suis oculis esse humilem proficitur.

Qualibet adsint: nulla opera sunt nisi humilitate condiantur.

Tāto ergo esse debet humilior quisq; ex munere, quanto se obligatiorem esse conspicit in reddenda ratione.

Eam quippe, quam non inuenit humilem, ueritas fugit mentem.

Illic eos à forte humilium iudex separat, qui se hic in superbiæ cornibus exaltant.

Humiles donum accipiunt, quō à se corda superbientium repellunt.

BASILIVS.

Humilis licet habitu uilissimus sit, gloriosus tamen est uirtutibus.

Superbus autem etsi decorus uideatur aspectu, tamen operibus uilis est.

ISIDORVS.

Qui enim sine humilitate congregat uirtutes, quasi inuentum puluerem portat.

Cogitatio cordis nostri tanto apud Deum in imo est, quanto ab hominibus in alto.

Et humilitas cordis nostri tantum apud Deū in alto est, quantum hominibus in imo.

Humilia ualde spiritum tuum, quoniam uita carnis impia, ignis & uermis est.

Sine humilitate & charitate, uirtus quęlibet in uitium deputabitur.

Summa monachi uirtus, est humilitas. Summum eius uitium, superbia.

Esto in humilitate fundatus, esto omnium uilissimus & ultimus.

Humilia te, ut exalteris: minimum te fac omnibus: nulli te præponas: nullum te superbiorem reputes.

Aestima omnes superiores esse te. Quauis summus cum sis, humilitatem tenet: quia si humilitatem tueris, gloriosus eris.

Quantum enim humilior fueris, tantum te sequetur altitudo gloriæ.

Descende, ut ascendas: humiliare, ut exalteris: ne exaltatus humilieris.

Humilitas lapsum non nouit. Humilitas lapsum nunquam passa est.

Qui enim sibi uilis est, ante Deū magnus est. Et qui sibi displicet, Deo placet.

Esto igitur paruus in oculis tuis, ut sis magnus in oculis Domini.

Bedæ tom. 7.

Tanto enim eris preciosior ante Deū, quanto fueris despectior ante oculos tuos.

Porta quoq; semper uerecundiam in uultu, de recordatione delicti.

Puluis es, & in puluere sede. Cinis es, & in cinere uiue.

In summo honore, summa tibi sit humilitas. Non te extollat honor. Tanto maiore humilitate eris perspicuus, quanto maiore dignitate magis probatus.

CAESARIVS.

Nuncq; enim uera humilitas, & uera obedientia sine charitate, aut erunt, aut esse poterunt.

Quia sicut ignis sine calore uel splendore nō est, ita & charitas sine humilitate & uera obedientia esse non potest.

IN VITIS PATRV.

Corporalis labor, dux est humilitatis. Omnis em̄ labor sine humilitate uanitas est.

Humilitas nec ipsa irascitur, nec alijs irasci permittit.

Humilitas est, si, quando peccauerit in te frater tuus, antequam ille pœniteat, indulseris ei.

Sicut Ioannes præcursor fuit Iesu, omnes trahens ad eum, ita & humilitas præcursor est charitatis.

Qui non habet charitatem, perdit uitam.

DE INDVLGENTIA. Caput V.

CHRISTVS.

SI ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & uade prius, reconciliare fratri tuo, & tunc ueniens offer munus tuum.

Si enim dimiseris hominibus peccata eorum, dimittet uobis & pater uester cœlestis delicta uestra: si autem non dimiseritis hominibus, nec pater uester dimittet uobis peccata uestra. Matth. 9.

PAVLVS.

Cum patientia supportantes inuicē, & donātes uobismet ipsis, si quis aduersus aliquē habet querelā. Sicut Deus donauit uobis, ita & uos. Ephes. 4. Col. 3.

PETRVS.

Non reddentes malum pro malo, uel maledictum pro maledicto, sed e contrario benedictes: quia in hoc uocati estis, ut benedictione hereditatem possideatis. 1. Pet. 3. Pro. 20.

SALOMON.

Ne dicas, reddam malum: expecta Dominum, & liberabit te. Rom. 12.

Remitte proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata soluentur. Eccles. 23.

AVGVSTINVS.

Unusquisq; talem indulgentiam accepturus est à Deo, qualem & ipse dederit proximo suo.

HIERONYMVS.

Quomodo Deus in Christo nobis nostra peccata donauit, sic etiam nos ipsi qui in nos peccant, dimittamus.

GREGORIVS.

GREGORIVS.

Ille recte sui delicti ueniam postulat, qui hoc quod prius in ipso delinquitur, relaxat. Dimittamus enim quod debetur nobis, ut dimittatur quod debetur à nobis. Tunc quisque quod recte petit, adipiscitur, quum eius animus in petitione nec inimici oratio suscatur.

Fundit os pro aduersario precem, sed utinam cor teneat amorem.

Cum diligendo lucrū de inimicis facere possumus, etiam ipsi amici sunt, qui persequuntur.

Nec curat antiquus hostis, ut terrena tollat à nobis, sed ut charitatem in nobis seriat.

ISIDORVS.

Non enim possunt peccata dimitti ei, qui in se peccanti debita non dimittit.

Qui fratrem suum tardius sibi conciliat, Deū sibi tardius placat.

Frustra enim propitiare Deum querit, qui cito placari proximo negligit.

Quomodo deus in Christo nobis nostra peccata donauit, sic & nos, ijs qui in nos peccant, dimittamus.

Ignoscendum est cuius, dum ueniam postulat.

CAESARIVS.

Qui enim in se peccanti clementer indulserit, nullum peccati uestigium in illius anima remanebit.

ANASTASIVS.

Si non dimittis iniuriam quæ tibi facta est, non orationem pro te facis, sed maledictionē super te inducis.

Sic enim dicitis: Sic mihi dimitte, sicut & ego dimissi.

IN COLLATIONIBVS.

Tantum enim remittitur nobis, quantum nos remiserimus eis, qui nobis quacunq; malignitate nocuerunt.

CYPRIANVS.

Quisquis enim illi, qui in eum peccauit, dimittit ignoscendo peccatum, sine dubio elemosynam facit.

DE COMPVNCTIONE.

Cap. VI.

CHRISTVS.

Men amen dico uobis, Quia plorabitis, & flebitis uos, mundus autem gaudebit: uos autem contristabimini, sed tristitia uestra uertetur in gaudium.

PAVLVS.

Gaudete cum gaudentibus, flete cum fletibus. Qui flet, tanquam non flentes sint: & qui gaudent, tanquam non gaudentes.

IACOBVS.

Miseri estote, lugete & plorate: risus uester in luctum conuertetur, & gaudiū in mœrorem.

SALOMON.

Risus dolore miscbitur, & extrema gaudij luctus occupat.

AVGVSTINVS.

Qui non habet compunctionem, non habet mundam orationem.

Thesaurus est bona compunctio, & inenarrabile gaudium in anima hominis.

Anima hominis quæ in oratione compungitur, ualde illi proficit ad salutem.

HIERONYMVS.

Non minus laudandus est uir fortis in luctu, quam in bello.

AMBROSIVS.

Vox enim psalmodiæ cum intentione cordis agitur: per hanc omnipotenti Deo iter ad cor paratur, ut intentæ menti prophetiæ mysteria, uel compunctionis gratiam infundat.

Cum per orationē compunctio infunditur, uia nobis in corde, per quam ad Iesum in fine peruenitur, paratur.

Irriguum quippe superius accipit anima, cum se in lachrymis cœlestis regni desiderio affligit: irriguum uero inferius accipit anima, cum inferni supplicia flendo pertimescit.

Reuertentes nos Dominus clementer amplectitur: quia peccatorum uita ei esse indigna non potest, quæ fletibus lauatur.

Non dubitare debemus, circa finē iustificari hominem, per poenitentiam compunctionē. Sed quia raro id fieri solet, metuendum est, ne dum ad finem differtur conuersio, insperata ante occupet mors, quam subueniat poenitentia. Non ergo in fletibus, non in actibus, sed in Domino confidamus.

Quia ergo post baptismum inquinamus uitam, baptizemus in lachrymis conscientiam.

Inquinati post aquam salutis, renascamur ex lachrymis.

BASILIVS.

Vbi autē fuerint lachrymæ, spiritalis ignis accenditur, qui secreta mentis illuminat.

ISIDORVS.

Prius enim purganda lachrymis sunt uitia quæ gessimus, & tunc mundata mentis acie, id quod querimus contemplerur: ut dum antea flendo à nobis peccati caligo detergitur, mundatis cordis oculis liberè superna inspiciantur.

Qui ueras lachrymas indesignenter fundit, & tamen peccare non desinit hic lamentum habet, sed mundationem non habet.

Compunctio cordis, est humilitas mentis, cum lachrymis oriens de recordatione peccati, & timore iudicij.

Illā est conuersis perfectior compunctionis affectio, quæ omnes à se carnalium desideriorū affectus repellit: & intentionem suam toto mentis studio in Dei contemplationem desigit.

Geminam esse compunctionem dicimus, quæ propter Deum anima cuiusque electi efficitur: id est, uel dum operum suorum mala considerat, uel dum desiderio æternæ uitæ suspirat.

Quatuor sunt qualitates affectionū, quibus mens iusti salubriter tædio compungitur, hoc est, memoria præteritorum facinorum: confideratio peregrinationis suæ in huius uitæ longinquitate.

quitate: recordatio poenarum futurarum, & desiderium supernæ patriæ, quatenus ad eam quæ tocus ualeat peruenire.

Sunt qui ex uera cordis compunctione sui accusatores sunt: sed tantum ad se esse peccatores assignant, ut ex ficta humilitate confessio, nis, locum inueniāt sanctitatis.

Lachrymæ enim poenitentiam apud Deū pro baptisate reputantur.

Quapropter dilige lachrymas, & suaues tibi sint lachrymæ.

Delectent te semper luctus & lachrymæ. Esto tantum pronus ad lamenta, quantum fueris pronus ad culpam.

Qualis tibi fuit ad peccandum intentio, talis sit ad poenitentiam deuotio.

Gratia em peccata, grādīa lamēta desiderāt.

EFFREM.

Beatus namq; est, & ter beatus, quisquis habet compunctionem secundum Deum.

Compunctio, sanitas est animæ.

Compunctio, illuminatio est animæ.

Compunctio, remissio peccatorum est.

Compunctio, spiritū sanctum perducit ad se.

Compunctio, unigenitum Christum facit habitare in se.

Lachrymæ apud Deum fiduciā dāt semper.

Vbi lachrymæ abundant, ibi cogitationes fordidæ non approximant.

DE ORATIONE.

Cap. VII.

CHRISTVS.

Matth. 21. Omnia quæcunq; petieritis, in oratione credentes, accipietis.

Luce 21. Vigilate omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere omnia quæ futura sunt, & stare ante filium hominis.

Matth. 24. Orate autem, ne fiat fuga uestra in hyeme uel sabbato.

PETRVS.

Impertientes inuicem honorē tanquam coheredibus gratiæ uitæ, ut non impediantur orationes uestræ.

PAVLVS.

Orationi instantes, orantes omni tempore in spiritu, uigilantes in omni iustitia.

IACOBVS.

Orate pro inuicem, ut saluemini.

SALOMON.

Longè est Dominus ab impijs, & orationes iustorum exaudiet.

Melior est finis orationis, quam principij.

Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse quasi homo qui tentat Deum.

Qui conseruat uerbū, multiplicat orationē.

Deprecationem læsi exaudiet Deus.

Oratio humiliter se, nubes penetrabit.

Fili in tua infirmitate ne despicias te ipsum, sed ora Deum, & ipse curabit te.

Bedæ tom. 7.

Auerte à delicto, & dirige manus, & ab omni delicto munda cor tuum.

AVGVSTINVS.

Orationibus mundamur, lectionibus instrumur: utrunq; bonum est si liceat: si nō liceat, melius est orare quàm legere: quia in lectione cognoscimus quid facere debemus, in oratione eadem accipimus quæ postulamus.

Nec die uaces, neque nocte: sed quum somnus de oculis tuis ceciderit, tunc sensus tuus in oratione uigilet.

Oratio munda à peccatis habet salutem.

In oratione paratus esto: ostende conscientiam cordis tui, ut ampliorē gratiā consequaris.

HIERONYMVS.

Sicut militem sine armis ad bellum exire nō cōuenit, ita homini Christiano procedere quolibet sine orationibus non expedit.

Egredientes de hospitio, armet oratio.

Regredientibus de platea, oratio occurrat.

GREGORIVS.

Quanto grauiori tumultu cogitationum carnalium premimur, tanto orationi ardentius insistere debemus.

Ad Deum quippe corda cum manibus leuare, est orationi nostræ studium cum merito boni operis imponere.

Citius ad precem iudex flectitur, si à prauitate sua petitor corrigatur.

Ille ergo in nomine Saluatoris petit, qui illud petit, quod ad ueram salutem pertinet.

Nam si id quod non expedit, petitur, non in nomine Iesu petitur.

Cū uero orationi uehementer insisterimus, stat Iesus ut lucem restituat: quia Deus in corde figitur, ut lux amissa reparatur.

Qui autē terrenis actibus liber, soli Deo uacare meruit, pro delinquentibus, proximis exoret.

Ea quæ perscrutari in nobis metipsis plenius nitimur, sæpè uerius orando, quàm inuestigando penetramus.

ISIDORVS.

Oratio cordis est, non labiorum: neq; enim uerba deprecantis Deus intēdit, sed orātis cor aspicit.

Melius est autem cum silentio orare cordis, quàm solis uerbis sine intuitu mentis.

Quod si tacite cor oret, & uox sileat, quāuis homines lateat, Deum latere non potest, qui conscientiam præsens est.

Pura est oratio, quam in suo tempore seculi non interueniunt curæ.

Longè quippe à Deo est animus, qui in oratione cogitationibus seculi fuerit occupatus.

Tunc ergo ueraciter oramus, quando aliunde non cogitamus.

Sed ualde pauci sunt, qui tales orationes habeant: & licet in quibusdam sint, difficile est tamen ut semper sint.

Sicut orationibus regimur, ita psalmodum studijs delectemur: psallendi enim utilitas, tristitia corda consolatur.

Tantus esse debet orantis erga Deum affectus,

z z

Clus,

ctus, ut non desperet precis effectum.

Inaniter autem oramus, si spei fiduciam non habemus.

Qui à præceptis Dei auertitur, quod in oratione postulat, non merebitur.

Si autem id quod præcepit Deus, facimus, id quod petimus sine dubio obtinemus.

Oratio in presenti tantum uita pro remedio peccatorum effunditur, Psalmorum autem decantatio perpetuam Dei laudem demonstrat, & gloriam sempiternam.

Dei seruus quotiens quolibet tægitur uitio, totiens ad orationem se subdat.

Quia frequens oratio, uitiorum impugnationem extinguit.

Tamen perseveranter intèdere oportet animi nostrum orando atq; psallendo, quousq; importunas desideriorum carnalium suggestiones, quæ nostris obstrepunt sensibus, fortissima intentione superemus.

Dum enim oramus, ad memoriam culpam reducimus.

Cum Deo assisimus, gemere & flere debemus, reminiscètes quàm graua sint scelera quæ commisimus, & quàm dura inferni supplicia, quæ timemus.

Mens enim nostra coelestis est: & tunc orando Deum bene contemplatur, quando nullis terrenis curis aut erroribus impeditur.

Purgandus est itaq; primum animus, atq; temporalium rerum cogitationibus segregandus; ut pura acies cordis ad Deum uere & simpliciter dirigatur.

Tunc impetrari diuinam misericordiam credimus, quando simplici affectu assisimus cum oramus.

Tunc autem magis diabolus cogitationes curarum secularium humanis ingerit mētibus, quando orantes aspexerit.

Qui læditur, non desistat orare pro se lædentibus: alioquin iuxta Dei sententiam peccat, qui pro inimicis non orat.

Nihil proficit oratio illius, cuius adhuc dolor in mente, uel odium manet in pectore.

Cor enim cum manibus leuat, qui orationem cum opere subleuat.

Quisquis orat, & non operatur, cor leuat, & manus non leuat.

Quisquis ergo operatur & non orat, manus leuat, & cor non leuat.

Ergo & orare necesse est, & operari.

Culpabiliter ad Dominum manum erigit, qui facta sua orando iactanter prodit.

Qui enim iactanter orat laudem appetendo humanam, non solum oratio eius non delet peccatum, sed etiam ipsa uertitur in peccatum.

Quoties orantes non cito exaudimur, nostra nobis facta in oculis proponamus: ut hoc ipsum quod differtur, diuinæ reputetur iustitiæ, & culpæ nostræ.

Sæpe enim multos Deus non exaudit ad uoluntatem, ut exaudiat ad salutem.

Non enim conciliat Deum multiplex oratio

sermo, sed purissima sincera que orationis intentio.

Oratio frequens diaboli iacula submouet.

Oratio continua diaboli tela exuperat.

Immundos enim spiritus orationis uincit instantia, quia demonia per orationem uincuntur.

Disciplina nobis est orare pro interfectoibus, & pro persequutoribus nostris.

Oratio namq; grandis monitio est animæ.

Per orationes purissimas omnia nobis utilia tribuuntur à Domino, & cuncta noxia procul dubio effugantur.

Bona est oratio cum ieiunio, & elemosyna cum iustitia.

Cito orationes ad Dominum ascendunt, quas ad eum merita nostri operis imponunt.

Sic lectioni & orationi debetis incumbere, ut interdum etiam manibus aliquid possitis exercere.

Duobus modis oratio impeditur, ne impetrare quisq; ualeat postulata.

Hoc est, si aut mala quisq; adhuc committit, aut si delinquenti sibi debita non dimittit.

Sicut uenenata animalia fortiores herbe uel pigmenta expellunt, ita & cogitationes sordidas oratio cum ieiunio repellit.

Quales orationes uolumus inuenire, tales nos ante tempus in oratione præparare debemus.

Christo enim mens coniuncta, & præcipue tempore orationis intenta, nihil malum, nihil superfluum recipit.

DE CONFessione.

Cap. VIII.

CHRISTVS.

Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui in caelis est.

Ore autem confessio fit ad salutem.

Confitemini alterutrum peccata uestra, & orate pro inuicem, ut saluemini.

Qui abscondit peccata sua, non dirigitur.

Qui autem confessus fuerit & reliquerit ea, misericordiam consequetur.

Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & ueritas in nobis non est.

Si confiteamur peccata nostra, fidelis & iustus est, ut remittat nobis peccata nostra, & non det nos ab omni iniquitate.

Non confundaris confiteri peccata tua, & ne subicias te omni homini pro peccato.

Confite

Confiteberis uiuens, uiuus & sanus confiteberis, & laudabis Dominum, & gloriaberis in miserationibus illius.

ORIGENES.

Si dixeris peccata tua prior, exaudiet te Dominus tanquam populum suum.

AVGVSTINVS.

Confessio omnium malorum, initium est omnium operum bonorum.

Qui confitetur peccata sua, & accusat se, cum Deo facit pactum.

Ferto patrem erudientem, ne sentias iudicem punientem.

Tempus confessionis est, confiteri quæ fecisti, quæ in uerbo, quæ in opere, quæ in nocte, quæ in die.

Confitere in tempore opportuno, & in die salutis accipies coelestem thesaurum.

HIERONYMVS.

Ridiculum est, debilitato & fracto toto corpore, uulnera pauca monstrare.

AMBROSIVS.

Nec enim potest ei adhiberi remedium, cuius est uulnus occultum.

GREGORIUS.

Non uult Deus ulcisci malitiam, qui confiteri delicta persuadet.

Optat Deus dissolui confidentes, ne contumaces punire cogatur.

Tantumq; erit homo sarcinis peccatorum grauius, quantum à bonis operibus fuerit alienus.

Ea quæ ingrata esse hominibus solet importunitas, iudici ueritatis placet.

Qui delinquentes uulnera conclusa in pectore retinent, quanto amplius silentio premunt, tanto grauiorem dolorem intrinsecus nutriunt.

Nam cum putredo quæ intrinsecus fuerit, eicitur, ad salutem dolor aperitur.

Omnis quippe peccator dum culpam suam intra conscientiam abscondit, intrinsecus latet, & in suis penatibus occultat.

Peccatores Deus uidet & sustinet: resistentes Deus tolerat, & damnat: & quotidie per Euangelium clementer uocat.

Confessionem nostram ex puro corde desiderat, & cuncta quæ delinquimus, relaxat.

Peccati uirus salubriter aperitur in confessione, quod pestifere latebat in mente.

Confitendo peccata, quid aliud agimus, nisi qui malum quod in nobis latebat, aperimus?

Peccator enim conuersus de peccatis in fletum, iam iustus esse inchoat, cum cœperit accusare quæ fecerit.

ISIDORVS.

Qui peccata sua hominibus occultat, & per semetipsum confessi non fuerint, Deum quem te stem habent, ipsum habebunt ultorem.

Ex eo unusquisq; esse iustus incipit, ex quo sui accusator extiterit.

Multi autem contra semetipsos peccatores fatentur, & tamen semetipsos à peccato non subtrahunt.

Magna iam iustitiæ pars est, seipsum noscere.

Bedæ tom.7.

re hominem, quod prauus sit: ut ex eo diuinæ uirtuti subdatur humilior, ex quo suâ infirmitatem agnoscit.

Bene se iudicat iustus in hac uita, ut non iudicetur à Deo damnatione perpetua.

Tunc autem iudicium de se quisque sumit, quando per dignam poenitentiam sua praua facta condemnat.

Duplicem habere debet fletum in poenitentia omnis peccator, siue quia per negligentiam bonum non fecit, seu quia malum per audaciã perpetravit.

Quod enim oportuit non gessit, & gessit quod agere non potuit.

Quædam enim iam iustitiæ portio est, iniquitatem suam homini non abscondere: & in semetipso de peccatis proprijs erubescere.

Qui illatas sibi contumelias tranquillo animo prodit, dolor cordis aperit, & uirum quod seruet in animo, facile resistit.

Vulnera enim mentis aperta, cito exultant: clausa, nimis exulcerant.

Confessio enim hominem iustificat, confessio peccati ueniam donat.

Omnis spes in confessione consistit, in confessione locus misericordiæ.

Peccatum proditum cito curatur.

Crimen autem tacendo ampliat.

Si patet uitium, fit ex magno pusillum.

Si latet uitium, fit ex minimo magnum.

Silentio culpa crescit.

Melior enim est in malis factis pura confessio, quam in bonis operibus superba gloriatio.

Tacentibus non facile potest medela opportuni & necessarij sermonis adhiberi.

Proferre debet unusquisque, in quo animus per ignorantiam languet.

DE POENITENTIA.

Cap. IX.

CHRISTVS.

Poenitentiam agite, appropinquauit enim regnum caelorum.

PETRVS.

Poenitentiam agite, & baptizetur unusquisque uestrum, & accipietis donum spiritus sancti.

PAVLVS.

Iis quidem, qui secundum patientiam boni operis gloriam & honorem & incorruptionem quærunt, uitam æternam: ijs autem qui sunt ex contentione, & qui non acquiescunt ueritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio.

SALOMON.

Quàm bonum est correptum manifestare poenitentiam: sic enim effugies uoluntarium peccatum.

Ne dixeris: Peccaui, & quid accidit mihi tristes: Altissimus enim patiens est redditor.

De propitiato peccato noli esse sine metu.

neque adicias peccatum super peccatum.

Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem.

Ne despicias hominem auertentem se a peccato, neque improperes ei.

Ibidem.
Eccles. 12. Memeto quoniam omnes in corruptione sumus. Altissimus odio habet peccatores, & misericors est poenitentibus.

Eccles. 17. Conuertere ad Dominum, & relinque peccata tua.

Eccles. 21. Fili, peccasti, ne adicias iterum, sed & de prius deprecare, ut remittantur tibi.

Ibidem. Quali a facie colubri fuge peccata, & si accesseris ad illa, suscipient te.

ORIGENES.

Poenitentia quamuis sit exigua, non despiciatur apud iudicem iustum Deum.

AVGVSTINVS.

Ille uero, qui sua scelera cogitat, & statim conuersus fuerit, ueniam sibi credat.

Si enim tunc uis poenitentiam agere, quando peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa.

Impia anima plangitur in malis, dum sperat de bonis.

HIERONYMVS.

Vtinam tam cito conuertatur peccator ad poenitentiam, quam cito Dominus preparatus est praesinitam mutare sententiam.

Non enim longitudinem temporis requirit Dominus, sed affectum sinceritatis poenitentis pensat.

Qui enim in Christo tota mente confidit, etiam si ut homo lapsus mortuus fuerit in peccato, fide sua uiuet in aeternum.

Cauendum est uulnus, quod dolore curatur. Putredo carnis ferro indiget & cauterio.

Catena, sordes & coma, non sunt diadematis signa, sed fletus & lachrymarum.

Saccus & ieiunium, arma sunt poenitentiae, & remedium peccatorum: quia inanis uenter & habitus luctuosus Deum deprecantur.

Deus natura misericors est, & paratus ut saluet clementia, quod non potest saluari iustitia.

Nos autem uitio nostro paratam misericordiam, & ultro se offerentem, perdimus & derelinquimus.

Dominus nec bona implet, quae sanctis promisit, si illi reuertantur ad uitia: nec mala quae peccatoribus comminatur, si illi reuersi fuerint ad salutem.

Homo iniquus, qui per nefas perituras diuitias congregauit, si aliquando conuersus eua-dere cupit aeterna supplicia, debet ita agere, ut multitudinem peccatorum possit exaequare uirtute uirtutum.

HILARIVS.

Poenitudo enim mores mutat, & longi temporis crimina in ictu oculi pereunt, si cordis tanta fuerit compunctio.

GREGORIVS.

Neque enim delictis satisfacimus, si ab iniquitate non cessamus.

Qui commisit prohibita, sibi metipsum abscondere debet concessa: & se reprehendat in minimis, qui meminit deliquisse in maximis.

Satis alienus a fide est, qui ad agendam poenitentiam tempora senectutis expectat.

Metuendum est, ne dum sperat misericordiam, incidat in iudicium.

Poenitentiam quippe agere, est perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare.

Nam qui sic peccata deplorat, ut tamen alia committat, adhuc poenitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat.

Deus omnipotens laborare se denunciat, cum duras hominum prauitates portat.

Si quis te de peccato forissecus correxerit, tu confitere interius quod ille nescit.

Neque enim potest esse gratia delictorum, nisi ubi fuerit uenia peccatorum.

Maius ergo de peccatore conuerso, quam de iusto stante gaudium sit in caelo.

Necessarium est ergo ei, qui uult se omni modo purgare a peccato, primum ipsas culpas succidere.

Internus iudex mentem potius quam uerba considerat.

Nunquam peccatores ad lamentum poenitentiae redirent, si nulla essent bonorum exempla, quae eorum mentem traherent.

Omne enim peccatum graue est, quia non permittit animam ad sublimia leuari.

Neque enim tunc ueniam inueniet, qui modo aptum ueniam tempus perdit.

Ibi iam a Deo non potest mereri quae petit, qui hic noluit audire quod iussit.

Qui tempus congruae poenitentiae perdit, frustra ante regni ianuam cum precibus uenit.

ISIDORVS.

Poenitentia agenda est, non uerbo, sed facto. Cito corripitur culpa, quae cito manifestatur.

Tardius autem sanatur uulnus, cui iam per trescentibus membris longo post tempore curatio adhibetur.

Nam qui consuetudinem facit peccandi, iam sepultus est.

Grande scelus, grandem habet necessario satisfactionem.

Qui ergo cupit esse certus in morte de indulgentia, sanus poeniteat, sanusque perpetrata facinora desinat.

Lauamini, mundi estote.

Lauatur itaque & mundus est, qui & praeterita plangit, & flenda iterum non committit.

Lauatur & non est mundus, qui plagit quod gessit, nec deserit: & post lachrymas quae fleuerat, repetit.

Ei autem qui praeter uiuendo, poenitentiam in morte agit, periculum est: sicut enim damnatio incerta est, sic & remissio dubia.

Ille poenitentiam digne agit, qui reatum suum legitima satisfactione plangit: condemnando scilicet, ac desinendo quae gessit, tanto in deplorando profusius, quanto exitit in peccato procliusus.

Quamuis

Quamuis quisque sit peccator & impius, si ad poenitentiam conuertatur, consequi creditur posse ueniam.

Festinare debet ad Deum poenitendo unusquisque dum potest: ne, si dum non potest, uoluerit omnino: cum tarde uoluerit, non possit.

Amplius laetatur Deus de anima desperata, & aliquando conuersa, quam de ea quae nunquam extitit perdita.

Plus est enim gaudij coram Deo & angelis eius de eo qui a periculo liberatur, quam de eo qui nunquam nouit peccati periculum.

Quanto contristat res perdita, tanto magis si fuerit inuenta, laetificat.

Multi superna resperiti gratia, in extremis suis ad Deum reuertuntur per poenitentiam.

Et quaecumque mala gesserunt, quotidianis fletibus purgant: atque bonis factis mala gesta commutant, quibus iuste totum quod deliquerant, ignoscitur. Quia ipsi, quod male gesserunt, poenitendo cognoscunt.

Est autem poenitentia medicamentum uulneris, spes salutis, per quam Deus ad misericordiam prouocatur: quae non pensatur tempore, sed profunditate fletus & lachrymarum.

Poenitentia autem nomen sumptum a poena, quia anima cruciatur, & mortificatur caro.

Qui uero poenitentiam agunt, proinde capillos & barbam nutriunt, ut demonstrent abundantiam criminum, quibus caput peccatoris grauat.

Capilli enim pro uitis ponuntur, sicut scriptum est:

Cribibus peccatorum suorum unusquisque constringitur.

Idcirco in cilicio poenitentiam agimus, ut & in punctione cilicij cognoscamus uitia, quae per culpam commisimus.

Non tantum consideranda est mensura temporis, quantum doloris.

Quanta fuit in malo abruptae mentis intentio, tanta necesse est sit in dilectione deuotio.

Duplex autem est poenitentiae gemitus: uel dum plangimus quod male gessimus, uel dum non egimus, quod agere debueramus.

Iste autem uere poenitentiam agit, qui nec poenitere praeterita negligit, nec adhuc poenitenda committit.

Si bona est in extremis conuersio, melior tamen est quae longe ante finem agitur, ut ab hac uita securius transeat.

In hoc seculo poenitentiam operantibus, Dei misericordia subuenit.

In futuro autem iam non operamur, sed rationem operum nostrorum ponimus.

Nullus desperare debet ueniam, etiam si circa finem uitae ad poenitentiam conuertatur.

Si enim poenitendo digna Deo acta gesserimus, seueritatem eius in clementiam commutabimus.

Deus qui nos malos tolerat, non dubium est, quin conuersis clementer ignoscat.

Sicut enim non oportet reminisci peccata affe-

ctus, sic necesse est unumquemque suum in desinendo commemorare peccatum.

Omne peccatum per poenitentiam recipit uulneris sanitatem.

Nihil autem peius quam culpam agnoscere, nec deslere.

In hac uita tantum poenitentiae patet libertas: post mortem uero nulla est correctionis licentia.

Poenitentibus diuina clementia subuenit: & per poenitentiam indulgentia datur.

Vulnus iteratum, tardius sanatur. Secundum morbum impendenda est medicina: iuxta uulnus adhibenda sunt remedia.

CAESARIVS.

Valde dura & nimium dolenda conditio est, omni intentione, studio tempus impendere, & fructum non recipere post laborem.

Dicit enim aliquis: Cum ad senectam uenero, tunc ad poenitentiae medicamenta confugiam.

Quare hoc de se fragilitas humana praesumat, cum unam diem uitae suae in potestate non habeat?

Iniquitatem enim nostram si nos agnoscimus, Deus ignoscit.

Multi enim se credebant longo tempore uituros, & ita illos mors repentina subtraxit, ut nec ad illam momentaneam possint poenitentiam peruenire.

Erubescimus modo paruo tempore poenitentiam agere, & non timemus sine ullo termino aeterna supplicia sustinere.

Qui enim pro peccatis sibi ipsi non parcit, Deus illi cito indulgentiam tribuet.

DE ABSTINENTIA.

Caput X.

CHRISTVS.

Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. *Matth. 5.*

PAVLVS.

Hic qui manducat, non manducantem non spernat. *Rom. 14.*

Et qui non manducat, manducantem non iudicet. *Ibidem.*

Qui enim manducat, Domino manducat, gratias enim agit Deo.

Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo. *Ibidem.*

Omnis creatura Dei bona: nihil reiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur. *1. Tim. 4.*

Sanctificatur enim per uerbum Dei & orationem.

SALOMON.

Iustus contedit, & replet animam suam, uenter autem impiorum insatiabilis. *Pro. 13.*

Anima saturata calcit faenum, anima esuriens amarum pro dulci sumit. *Prou. 27.*

Qui abstinentes est, adiciet sibi uitam. *Eccles. 37.*

AVGVSTINVS.

Mens ciborum inanitate lassata, perdet orationis uigorem.

Nihil prodest tota die longum ducere ieiunium, si post ciborum satietatem uel nimietatem anima obruatur.

Sit ergo temperatus cibus escæ, & irrigata corporis nostri terra spinas libidinum non germinabit.

Qualis est caro, quæ post multos dies percipit cibum, talis est anima, quæ non assidue percipitur Dei uerbo.

Item dicit: Qui non potest ieiunando curari, potest elemosinam dando redimi.

Bonum est ieiunare, sed melius est elemosynam dare.

Elemosyna sufficit sine ieiunio, ieiunium non sufficit sine elemosyna.

Ieiunium cum elemosyna duplex bonum est.

Tale est ieiunium sine elemosyna, qualis sine oleo lucerna.

Sicut lucerna quæ sine oleo accenditur, fumigare potest, lumen habere non potest: ita ieiunium sine elemosyna, carnem quidem cruciat, sed charitas lumine animam non illustrat.

HIERONYMVS.

Ieiunia moderata debent esse, ne nimis debilitet stomachum: quia modicus & temperatus cibus, carni & animæ utilis est.

Pinguis uenter non gignit tenuem sensum. Plenus uenter facile de ieiunijs disputat.

Melius est stomachum dolere, quam mentem. Tantum tibi ieiunium impone, quantum ferre potes: multoque melius est quotidie parum, quam raro satis sumere.

Pluuia illa optima est, quæ non superflue descendit in terram.

Subitusque & nimis imber, in præceptis arua subuertit.

In ipsis etiam leguminibus infantia quæque & grauius declinanda sunt.

Nihil tam scias conferre Christianis adolescentibus, ut esum olerum.

Ardorque corporum frigidioribus epulis temperandus est.

Nonnulli uitam pudicam appetentes in medio itinere corruunt, dum solam abstinentiam carnis seruant, & leguminibus onerant stomachum.

Nihil sic inflammat, & titillat membra genitalia, quam indigestus cibus, ructusque conuulsus.

Parcus cibus semper uentri esurienti triduanis ieiunijs præfertur.

Sensus officium exhibens Deo uigeat semper, & tenuis sit.

AMBROSIVS.

Ieiunia, uigiliae, elemosynæ & cætera huiusmodi augere bonum nostrum debent, non uolare peccatum.

Ille abstinentis uir credendus est, qui uitiorum omnium liber effectus est.

Neque enim reputanda est abstinentia, ubi fuerit uentris saturitas subsequuta.

Membra sua quæ sunt supra terram mortificant, quando insolens corpus ieiuniorum continuatione castigant.

Nihil contra abstinentiam faciunt, qui uinum

non ebrietate, sed tantum pro salute corporis percipiunt: nec hoc eis offert uoluptas, sed permittit infirmitas.

Abstinentia ciborum sola non sufficit, nisi opera ei bona iungantur.

GREGORIUS.

Plus enim est, uerbi pabulo uicturam in perpetuo mentem reficere, quam uentrem morituræ carnis terreno pane satiare.

Cibo corpore pascit, pio opere spiritus nutritur. Abstinentes & arrogantes per abstinentiam quidem corpus affligunt, sed per desiderium uanæ gloriæ uiuunt.

Cum mens de precepto charitatis teditur, restat proculdubio, ut per abstinentiam caro maceretur. Non enim Deo, sed sibi quisque ieiunat, si ea quæ ad tempus uentri subtrahit, non inopibus tribuit, sed uentri postmodum offerenda custodit.

Admonendi sunt abstinentes, ut nouerint, quia tunc placentem Deo abstinentiam offerunt, cum ea quæ sibi de alimentis subtrahunt, indigentibus largiuntur.

ISIDORVS.

Qui a cibis abstinent, & prauè agunt, demones imitantur.

Illi autem a cibis bene abstinent, qui a malis actibus, uel a mundi ambitione ieiunant.

Escis enim libido crescit, ieiunio luxuria superatur.

Hoc est perfectum & rationale ieiunium, quædam noster homo ieiunat exterior, interior orat.

Per ieiunium etiam occulta ministeriorum reuelantur, & diuini sacramenti arcana panduntur. Ieiunia, fortia tela sunt aduersus tentamenta demoniorum.

Citò enim per abstinentiam aduersarij deuincuntur.

Immundi enim spiritus sibi magis insistant, ubi plus uiderint escam & potum.

Caro autem tunc Deum litit, quando per ieiunium abstinet & arefcit.

Abstinentia uiuificat moderata, & occidit superflua: uiuificat animam, corpus necat.

Quidam incredibiliter abstinent, ut hominibus curiosis, qui ex orationis studio sancti apparent, non abstinentiæ uoto ac escis carniem se suspendunt. Hi potius execrandi sunt, quia Dei creaturam uibus humanis concessam reiecerunt.

Spernitur enim ieiunium, quod in uesperum repletionem ciborum reficitur.

Spernitur ieiunium, quod in uesperum delictis compensatur.

Tota enim die epulas in cogitatione ruminat, qui ad replendam gulam uespere sibi delicias preparat.

Corporis debilitas nimia, uires animæ frangit, mentisque ingenium facit inarescere, nec ualeat quicquam boni per imbecillitatem perficere.

Quicquid cum modo & temperamento sit, salutare est.

Quicquid autem nimis & ultra modum est, perniciosum sit, studiumque suum in contrarium uertit.

Cor,

Corpus autem quod abstinentia frangit, tentatio non urit.

Sicut omnes cupiditates carnales abstinentia refecantur, ita omnes animæ uirtutes edacitatis uitio destruantur.

Neque enim quisquam potest uirtutem perfectionis attingere, nisi prius uentris edomauerit ingluuiem.

BASILIVS.

Non bene possumus uigilare, cum dapibus fuerit uenter onustus.

Vigilijs stude copulare ieiunia, ut cunctis uirtutibus florere possis.

Sicut equis frena sunt imponenda, ita corda nostra ieiunijs sunt frenanda.

Esæ enim plurimæ, non solum corda nostra, sed etiam corpus & animam lædunt.

Nihil prodest uentrem ab escis refecare, & animam obruere passionibus.

Talem te exhibe fili, ut cum uolueris ieiunare, & cum te a cibis abstines, & linguam tuam abstine ab illicitis cogitationibus.

Corpus exerceamus ieiunijs, & mentem purgemus a uitijs.

Ad uigilandum autem multum ieiunium prodest. Sicut enim miles plurimo onere prægrauatur, & impeditur ad bellum, ita & impeditur monachus ad uigilias, cum escarum largitate feruescit.

Sæpe enim per ciborum auaritiam franguntur stomachi uires, nec non abundantiam sanguinis, & cholerae plurimas agritudines escarum largitate patimur.

CAESARIUS.

Quid prodest, si carnem nostram ieiunijs & uigilijs affligamus, & mentem nostram non emendemus, aut quæ interiora sunt, non curemus.

IN COLLATIONIBVS.

Tantum cibum unusquisque comedat, quantum sustentatio corporis, non quantum desiderium carnis exposcit.

Qui nimium cibis utitur, quanto magis uentrem corrumpunt, tanto amplius sensum obtundunt.

IN VITIS PATRVM.

Quemadmodum enim flamma comburit syluam, sic uisiones malas extinguit esuries.

Qui continet uentrem suum, minuet uitia. Nam qui uincitur ab escis, augmentat uitia. Incrementum ignis sylua, & incrementum uentris esca multa.

Ligna multa magnam extollunt flammam, abundantia autem escarum nutriti desideria mala.

Flamma minuitur deficiente sylua, & escarum indigentia mitescere facit desideria mala.

Desiderium escæ genuit inobedientiam, & gustus suauis expulit de paradiso.

Multæ escæ delectant gulas, nutriunt autem uermem fornicationis.

Vacuum uenter in orationibus uigilare facit. Nam qui repletus est, somnum infert grauissimum.

Sicut enim flammam ignis in paleas currentem retinere est impossibile, sic & libidinis impetum ardentem, uentre satiato, retinere est impossibile.

Vapor thymiamatis replet aërem; & abstinentis oratio adorat Deum. Mensura competentis, replet uas: uenter uero disruptus, non dicit. Sufficit.

Passiones & uitia corporis nostri, si fame ieiuniorum, ac uigiliarum labore macerentur, tunc aduersariorum nostrorum demonum humiliatur uirtus.

DE DERELINQUENDO seculo. Caput XI.

CHRISTVS.

Omnia qui reliquerit domum, uel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut filias, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & uitam æternam possidebit.

PAVLVS.

Nolite conformari huic seculo, sed reformamini in nouitate sensus uestri, ut probetis quæ sit uoluntas Dei bona, & bene placens, & perfecta.

Qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur.

IACOBVS.

Quicumque ergo uoluerit esse amicus huius seculi, inimicus Dei constituetur.

SALOMON.

Conuertere ad Dominum, & relinque peccata tua.

AVGVSTINVS.

Sunt quidam qui facilius omnia sua pauperibus tribuunt, quam ut ipsi pauperes Dei sint.

HIERONYMVS.

Multum percepta ueritatis uia, capti seculi uoluptatibus, de medio itinere reuertuntur.

Facilius seculum quam uoluptas continentur. Multi diuitias relinquentes, uitia non relinquant.

Malum est quod in eo studio seruimus, quo quaesita quaerimus.

Unusquisque cuius opera facit, eius filius appellatur.

Christum sequi cupiens, si habes in potestate, rem tuam uende: si non habes, a magno onere liberatus es.

Totum Deo dedit, qui seipsum obtulit. Facile contemnit uitia, qui se semper cogitat moriturum.

Qui uult esse perfectus, multitudines hominum, officia & salutationes, & conuiuia quasi cathenas fugiat uoluptatum.

Vtinam quod renunciamus seculo, uoluptas sit, non necessitas.

Nudum Christum, nudam crucem Christi, nudus sequere.

Dominus magis quaerit animas credentium, quam opes.

AMBROSIVS.

Qui uult Deum possidere, renunciet mundo, ut sit illi Deus beata possessio.

Is non renunciat mundo, quem terrenæ possessionis delectat ambitio.

Dum

Dum sua quisq; non relinquit, mundo, cuius bona retinet, seruit.

GREGORIVS.

Qui celestis uitæ dulcedinē, in quantū possibilis admittit, perfectē cognouit, ea quæ in terris amauerat, libenter cuncta relinquit.

Quisquis igitur iam æternam uitā cognouit, apud eius animū temporales fructus uilescunt. Tergat ergo sordes prauī operis, qui Deo praparat domum mentis.

Electi enim sic ad bona tendunt, ut ad mala perpetranda non recedant.

Qui autem quod plenē potest agere, agit plenē, quod Deus promissit, accipiet.

Multa relinquitis, si desiderijs renuntiatis. Exteriora etenim nostra Domino, quamlibet parua, sufficiunt.

Cor nancq; & non substantiam, pensat: nec perpendit quantū in eius sacrificio, sed & quando offeratur.

Regnum Dei tantū ualet, quantum habes. Quos Deus diu ut conuertantur, tolerat, nō conuersos durius damnat.

Negotia, quæ ad peccatum implicant, ad hoc necesse est, ut per conuersionem animus non recurat.

Laboriosum non est hominī, relinquere sua: sed ualde laboriosum est relinquere semetipsū.

Minus quippe est abnegare quod habet, ualde enim multum est abnegare quod est.

Nihil prodest nobis abrenūciatio corporis, sine abrenūciatione mentis.

Sunt nōnulli, qui despectis carnis desiderijs, cuncta relinquere pertractant: sed cum cecidisse & alios post boni operis initia conspiciunt, hoc ipsum facere quod deliberauerunt, per timefcunt.

BASILIIVS.

Nulli studeas placere in uita tua, nisi soli Deo.

Sicut enim qui militant regi terreno, omnibus iussis eius obediunt, sic & qui militāt regi celesti, debent custodire præcepta celestia.

Miles terrenus contra hostem uisibilem pergit ad bellum.

Tecum uerō hostis inuisibilis quotidie dimicando non desinit.

ISIDORVS.

Necesse est omni conuerso ut post timorem cōsurgere ad charitatē Dei debeat quasi filius, nec semper sub timore faceat, quasi seruus.

Primordia conuersorum, blandis refouenda sunt modis, ne si ab asperitate incipiant, exterriti ad priores lapsus decurrant.

Qui conuersum sine lenitate erudit, exaspere potius quam corrigere nouit.

Ille enim perfectus est, qui huic seculo corde & corpore perfectus est.

Multi enim post conuersionem etiam nolētes motum libidinis sustinent, quod tamen ad damnationē non tolerant, sed ad probationē.

Vtile est Dei seruo post conuersionem tentari, quatenus à torpore negligentia, sollicitan-

tibus uitijs, ad uirtutes animā per exercitium praparet uitiorum.

Ea quæ seculi amatoribus chara sunt, sancti uelut aduersa refugiunt, plusq; aduersitatibus mundi delectantur, q̄ prosperitatibus gaudeāt.

Seruis Dei cuncta huius mundi contraria sunt, ut dum ista aduersa sentiunt ad celeste desiderium ardentius erigantur.

Magna apud Deum fulget gratia, qui huic mundo contemptibilis fuerit.

Nam reuera necesse est, ut quem mundus odit, diligatur à Deo.

Sanctis uiris in hoc mundo tabernaculū non est, quibus patria & domus in celo est.

Qui enim hunc mundū diligunt, turbulentis eius curis, & sollicitudinibus conturbantur.

Sancti uiri seculo renunciantes, ita huic mundo moriuntur, ut soli Deo uiuere delectentur.

Quantum enim sancti ab huius seculi cōuersione se subtrahunt, tantum internæ mentis facie presentiam Dei & angelorum societates & frequentiam contemplantur.

Si ita quisq; renunciet quæ possidet, ut suis in alijs non renunciet moribus, non est Christi discipulus.

Qui enim renunciat rebus, sua abnegat. Et qui renunciat moribus prauis, seipsum abnegat.

Longè quippe à Deo est animus, cui adhuc hæc uita dulcis est.

Multi cupiunt cōuolare ad gratiam Dei, sed timent carere oblectamentis mundi.

Prouocat quidem eos amor Christi, sed reuocat cupiditas seculi.

Multis modis terret Deus homines, ut uel sero conuertantur, atq; inde magis erubescant, quod tam diu expectati sint, ut redirent. Nam nunc minis, nunc plagis, nunc reuelationibus quosdam conuertit, ut qui uoluntate cōuertī despicunt, commoti terroribus corrigantur.

Tunc enim amorem nostræ conuersionis ostendimus, si Dominum ut patrem diligimus, quem prius seruili mente uerē ut Deum formidabamus.

CAESARIIVS.

Nihil prodest quod iustū locū expectamus, si tales hic sumus, quales in seculo esse poteram.

Qui diligit seculū, tristabitur plurimū: contemnens autē quæ in eo sunt, letabitur semper.

Difficilis est subita permutatio: longo autem tempore si paulatim assuefiant, laboris nō erit, quod ex usu uenit.

Non quarit à te Deus pecuniam, sed animā misericordem, & piā mentem.

DE TIMORE.

CAPUT XII.

CHRISTVS.

Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere.

Matth. 10.

Sed

ibidem. Sed potius eum timete, qui potest animam & corpus mittere in gehennam.

PETRVS.

1. Pet. 2. In timore incolatus uestri tempore conuersamini: Deum timete, regem honorificate.

1. Pet. 3. Considerantes in timore castam conuersionem uestram.

PAVLVS.

Rom. 6. Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritū adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus, Abba pater.

Ephes. 5. Gratias agentes semper pro omnibus in nomine Domini nostri Iesu Christi, Deo & patri subiecti inuicem in timore Christi.

SALOMON.

Prou. 1. Initium sapientiæ timor Domini.

Prou. 7. Time Dominum, & recede à malo.

Prou. 10. Timor Domini apponet dies, & anni impiorum abbreviabuntur.

Pro. 14. In timore Domini fiducia fortitudinis, & filijs eius erit spes.

ibidem. Timor Domini fons uitæ, ut declinent à ruina mortis.

Qui Deum timet, nihil negligit.

IESVS SYRACH.

Ecles. 1. Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis.

ibidem. Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiā & gaudium, & longitudinem dierum.

ibidem. Timenti Deum bene erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur.

ibidem. Timor Domini scientiæ religiositas: plentudo sapientiæ est timere Deum.

Corona sapientiæ timor Domini, replens pacem, & salutis fructum.

Radix sapientiæ est timere Deum, rami enim illius longæui.

ibidem. Timor Domini expellit peccatum: nam qui sine timore est, non poterit iustificari.

ibidem. Sapientia & disciplina timor Domini.

ibidem. Non sis incredibilis timori Domini, & ne accesseris ad illum duplici corde.

Ecles. 2. Metuentes Dominum, sustinete misericordiam eius, & non desectatis ab illo, ne cadatis.

Qui timetis Deum, credite illi, & non euacuabitur merces uestra.

Psal. 21. Qui timetis Deum, laudate illum, & in oblatione ueniet uobis misericordia.

Ecles. 2. Qui timetis Deum, diligite illum, & illuminabuntur corda uestra.

Qui timent Deum, non erunt increduli uerbo illius: & qui diligunt Dominum, conseruabunt uiam eius.

AVGVSTINVS.

Qui timent Dominum, inquirunt quæ bene placita sunt illi: & qui diligunt eum, replebuntur lege ipsius.

Qui timent Dominum, praprabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas.

Qui timent Dominum, custodiunt mandata eius, & patientiam habebunt usque ad inspectionem illius.

Cogitatum habe in præceptis Dei, & in mandatis illius, maximè assiduus esto.

In tota anima tua Deū time: qui timēt Deū, erunt in oculis illius.

Timor Domini est, non despiciere hominem mendicū & pauperem.

Magnus est iudex & potēs in honore, & nō est maior illo, qui timet Deum.

Nihil melius, quàm timor Dei.

Omne execrumentum erroris odit Deus, & nō amabile erit timentibus Deum.

Oculi Domini ad timētes eum, & ipse agnoscit omnia opera hominis.

Homo sapiens in omnibus metuit, & in diebus electorum attendit ab inertia.

Confirmatio timoris Dei sapientia.

Qui timet Dominum, accipiet doctrinam eius: & iustitiam quasi lumen accendet.

Qui timet Dominum, accipiet doctrinam eius, & qui uigilauerit ad illum, inueniet benedictionem eius.

Timenti Dominum, non occurrunt mala, sed in tentatione illum conseruabit, & liberabit à malis.

Spiritus timentium Deum quæritur, & in responsione illius benedicuntur.

Spes enim timentibus Deum, in saluationem illorum.

Qui timet Deum, nihil trepidat, & non pauebit, quoniam ipse est spes eius.

Timentibus Deum, beata est anima: & oculi Domini super timentes eum.

Timor Domini sicut paradysus benedictionis, & super omnē gloriam operuerunt illum.

Beatus est, cui donatum est habere timorem Domini.

Timor Domini, initium dilectionis eius. Facultates & uicūs exaltāt cor, & supra hæc timor Domini.

HIERONYMVVS.

Nulla res nos ita seruat ab omni peccato immunes, sicut timor supplicij, & amor Dei.

AMBROSIVS.

Qui timet Deū, declinat ab errore, & ad uirtutis semitam uias suas dirigit.

GREGORIVS.

Praua mens, si non prius per timorem eueratur, ab assuetis uitijs non emendatur.

Deum timere, est nulla quæ facienda sunt bona, præterire.

ISIDORVS.

Timor Domini semper emendat. Timor Domini expellit peccatum.

Et timor Domini reprimit uitium. Timor cautum facit hominem, atque sollicitum.

Vbi uerō timor non est, ibi dissolutio uitæ est.

Vbi timor non est, ibi sceleratio est.

Vbi timor non est, ibi scelerum abundantia est.

Si Deum metuere in tranquillitate non uolumus, saltē eius iudiciū attriti timeamus.

DE VIRGINITATE. Cap. XIII.

CHRISTVS.

Lucæ 20. Filij seculi huius nubunt, & traduntur ad nuptias: illi uero qui digni habentur seculo illo, & resurrectione ex mortuis, neq; nubunt, neq; ducunt uxores, neq; enim ultra mori poterunt: æquales enim angelis sunt, & filij sunt Dei, quoniam sint filij resurrectionis.

PAVLVS.

1. Cor. 7. Virgo quæ inuupta est, cogitat quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo.

Ibidem. Qui matrimonio iungit uirginem suam, bene facit: & qui non iungit, melius facit.

AVGVSTINVS.

Nihil prodest uirginitas corporis, ubi operatur corruptio mentis.

Sicut enim occisus inimicus tibi non facit iniuriam, sic mortificata caro non turbabit animam tuam.

Tales enim decet Domino habere ministros, qui nullo carnis contagio corrumpantur, sed potius continentia castitatis splendeant.

HIERONYMVS.

Multum distat inter puritatem uirginalis animæ nulla contagione pollutæ, & sordes eius quæ multorum libidinis subiacuit.

Centenarius numerus perfectus est, qui pro uirginitatis corona uirginibus deputatur.

Sexagenarius, secundus gradus pro continentia uiduarum.

Tricenarius, tertius locus nuptiarum foedera ipsa dictorum coniunctione testatur: ac sic uideat amisso gradu primo per tertium perueniunt ad secundum.

Tenera res in foeminis fama pudicitiae est, & quasi flos pulcherrimus, cito ad leuem auram marcescit.

Auræ leuæ quæ fluctu corrumpitur, maxime uiri ætas cõsentit, si maritalis deest authoritas.

Stude non solum oculos tuos castos seruare, sed & linguam.

Nihil prodest carnem habere uirginem, si mente quis nupserit.

ISIDORVS.

Quidam in iuuentute luxuriose uiuentes, & in senectute continentes fieri delectantur: & tunc eligunt castitati seruire, quando eos libido seruos habere contempsit.

Tales non habebunt præmium, qui non habuerunt laboris certamina. Eos enim spectat gloria, in quibus fuerunt laboriosa certamina.

Qui corpus suum continentiae dedicant, cum foeminis habitare non præsumant.

Geminum est bonum uirginitatis: quia in hoc seculo sollicitudinem seculi amittit, & in futuro æternum castitatis præmium recipit.

Qui casti perseverant & uirgines, angelis Dei efficiuntur æquales.

Castitas, fructus suauitatis est. Castitas, securitas mentis, sanitas corporis.

Virginitas si labitur, nullatenus reparatur. Quauis poenitudo ueniam fructus recipiat, incorruptione tamē nullatenus recipit pristina.

Virgo carne, non mente, nullum præmium habet in remissione.

Continentia hominis Deo proximum facit: ubi ista mæserit, ibi & Deus manet. Mors enim per oculos capitur.

Castitas hominē ad cœlos coniungit.

Castitas hominem ad cœlos pertrahit.

CAESARIVS.

Nihil prodest uirginitatem & integritatem corporis custodire, si cœlorum concupiscētiis nolunt curare.

Longa castitas post peccatum, imitatrix est uirginitatis.

Non enim carnis integritas seruetur, ubi animus superbiæ tumore corrumpitur.

Virginitas in corpore nihil proderit, si charitas aut humilitas à corde discesserit. Melior est humilis coniugalitas, quæ superba uirginitas.

DE IUSTITIA.

Cap. XIII.

CHRISTVS.

Quærite primum regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiciuntur uobis. Matth. 6.

Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent. Lucæ 5.

Non enim ueni uocare iustos, sed peccatores ad poenitentiam. Ibidem.

Sicut per unius delictum in omnes homines mors pertransiit, ita per unius iustitiam in omnes homines iustificatio uitæ. Rom. 5.

Vt sicut regnauit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per iustitiam in uitam æternam. Ibidem.

IACOBS.

Fructus autem iustitiæ in pace seminatur, facientibus pacem. Iacob. 3.

SALOMON.

Non affligit Dominus fame animam iusti, Pro. 10. & insidias impiorum subuertit.

Memoria iusti cum laudibus, & nomen impiorum putrescit. Pro. 10.

Opus iusti ad uitam, & fructus impij ad peccatum. Ibidem.

Argentum electum lingua iusti, cor impiorum pro nihilo. Ibidem.

Quod timet impius, ueniet super eum, desiderium suum iustis dabitur. Ibidem.

Lingua iusti considerat placida, & os impiorum peruersa.

Iustus de angustia liberatus est, & traditur impius pro eo. Prouerb. 11.

Semen iustorum saluabitur, desiderium iustorum omne bonum est. Prouerb. 12.

Verte impios, & non erunt, domus autem iustorum permanebunt.

Domus iniustorum delebitur, tabernacula uero iustorum germinabunt. Pro. 14.

Noli esse iustus multum. Eccl. 7.

Domus

Pro. 15. Domus autem iusti plurima fortitudo, in fructibus impij conturbatio.

Abominatio est Domino uia impij: qui sequitur iustitiam, diligitur ab eo.

Eccles. 9. Sunt iusti sapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamē nescit homo utrum amore aut odio dignus sit, sed omnia in futuro referuntur incerta.

Eccles. 8. Sunt iusti quibus mala proueniunt, quasi opera impiorum egerint.

Ibidem. Et sunt impij, qui ita securi sunt, quasi iustorum facta habeant.

Pro. 28. Fugit impius nemine persequente.

Ibidem. Iustus aut quasi leo cõfidēs, absq; terrore erit. IESVS SYRACH.

Eccles. 4. In iustitia agonizare pro anima tua, usque ad mortem.

Ibidem. Certa pro iustitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos.

Eccles. 11. Datio Dei permanet iustis.

Ibidem. Benedictio Dei in mercedem iusti festinat.

Eccles. 15. Ante hominem uita & mors, bonum & malum: quod placuerit illi, dabitur ei.

Eccles. 18. Ante iudicium para iustitiam tibi.

Ibidem. Qui custodit iudicium, continebit sensum suum.

Eccles. 17. Si sequaris iustitiam, apprehendes illam, & indues quasi pudorem honoris.

Eccles. 20. Qui custodit iustitiam, ipse exaltabitur.

AVGVSTINVS.

Si enim iustus sum, nihil timeo, nemo me terere potest.

Iustus, inquit, confidit ut leo.

AVGVSTINVS.

Iustitia, si modum non habet, in crudelitate ualida.

Malitia remanenti meretur, ut hi qui prodesse poterant, festine subtrahantur: & cum mundi finis appropinquat, electi tolluntur, ne deteriora uideant.

Sic iniustus irascitur Deus, ut tamen eorum corda per iustorum consortium consolentur. ISIDORVS.

Multi apud homines putantur electi, & apud Deum reprobi assistunt.

Et multi apud homines reprobi sunt, & apud Deum electi sunt.

Nullus enim se putet electum, ne forte apud Deum iam sit reprobus.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Perfectio legis, pax est. Ex peccatis bella nascuntur & certamina.

Vbi autem peccatum non sit, pax est animæ. Vbi autem pax est, in disputationibus ueritatis, in operibus iustitiæ, inuenitur.

DE INUIDIA. Cap. XV.

CHRISTVS.

Nolite iudicare inuicem. Matth. 7. Cauete autem à fermēto Phariseorum.

PETRVS.

Deponentes igitur omnem malitiam & omnia. Bedæ tom. 7.

nem dolum, & simulationes, & omnes detractiones, & inuidias.

Charitas non æmulatur.

Quidam quidem & propter inuidiam Christum prædicant, quidam autem propter bonam uoluntatem. 1. Cor. 13. Philip. 13.

SALOMON.

Vita carniū sanitas cordis, putredo os, & inuidia. Pro. 14.

Ne comedas cum homine inuido, nec desideres cibos eius: quoniam in similitudine arioli & confectoris æstimat quod ignorat. Pro. 23.

Comede & bibe dicit tibi, & mens eius non est tecum. Ibidem.

Qui sibi inuidet, nihil est illo nequius.

AVGVSTINVS.

Inuidia cunctas uirtutes concremat: per inuidiam prædicatur tibi Christus crucifixus.

Inuidia & liuor super omnia inebriat animam. Vbi est inuidia, amor fraternitatis esse non potest.

Qui inuidet, non amat: præceptum diaboli in illo est, quia diabolus inuidendo decedit.

Ideo cognoscitur inuidia non posse esse in charitate.

Per inuidiam enim Christus crucifixus est. Ideo autem qui inuidet fratri suo, crucifigit Christum.

HIERONYMVS.

Semper uirtutes sequitur inuidia. Magnus est uir, qui inuidiam humilitate superat.

AMBROSIVS.

Inuidus est certè, qui facit bonum suum in uiddendo supplicium alienum.

GREGORIVS.

Mors peccatorum est inuidere in alijs uirtutibus bonum, quod ipsi habere non appetunt.

Qui in se donorum gratiam minime recognoscunt, maiora alijs non inuideant.

ISIDORVS.

Vnde bonus proficit, inde inuidus cõtabescit. Inuidus membrum est diaboli, cuius inuidia mors introiit in orbem terrarum.

Multi bonos imitari uolunt, & de bonorum profectibus inuidiæ liuore tabescunt.

Flebiliter deplorandi sunt, qui odio in fratrem tabescunt.

Inuidia sensum mordet, mentem afficit, peccatus urit.

Inuidia cor hominis quasi quadam peste depascit.

Aduersus inuidiam charitas præparetur. De bono alterius non doleas, de alterius profectibus non tabescas.

Nullius prosperitate lacreris. EVSEBIVS.

Inuidiæ error, non solum religiosas, sed & uiles animas peruadit.

EFFREM.

Inuidia enim manifestat, nos charitatem Dei penitus non habere.

IOSEPHVS.

Difficile est in prosperis inuidia carere.

A DE

DE SILENTIO. Cap. XVI. CHRISTVS.

Matth. 12. 10an. 7. Bonus homo de bono thesauro, pferit bona, & malus homo de malo thesauro, pferit mala. Quia semetipso loquitur, gloriam propriam querit.

PAVLVS.

1. Tim. 5. Verboſi, ocioſi & curioſi, loquentes quod non oportet.

Tim. 2. Tu autē loquere, quæ decent sanā doctrinā. SALOMON.

Pro. 10. In multiloquio peccatum non deerit. Pro. 17. Qui autem moderatur labia sua, prudentis simus est.

Pro. 12. Propter peccata labiorū, ruiña p̄ximat mala. Pro. 21. Qui custodit os suū, custodit animam suam.

Pro. 13. Qui autem inconsideratus est ad loquendū, sentiet mala: in omni ope bono erit abundantia.

Ibidem. Vbi autem uerba sunt plurima, ibi frequēs egestas.

Lingua placabilis, lignum uitæ.

Pro. 13. Quæ immoderata est, conteret spiritum.

Pro. 16. Hominis est animum præparare, & Domini gubernare linguam suam.

Ibidem. Voluntas regum, labia iusta: qui uera loquitur, diligitur.

Pro. 17. Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia sua, perficit malum.

Ibidem. Qui exaltat cor suum, querit ruïnā.

Qui moderatur sermones suos, doctus & prudens est, & preciosi spiritus uir eruditus.

Ibidem. Mors & uita in manibus linguæ. Cum obsecrationibus loquitur pauper, & diues affabitur rigide.

Pro. 19. Qui aut neglexerit uias suas, mortificabitur.

Pro. 24. Labia deosculabitur, quæ recta uerba respōdet.

Pro. 21. Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustijs animam suam.

IESVS SYRACH.

Eccles. 4. Noli citatus esse in lingua tua, & inutilis & remissus in operibus tuis.

Eccles. 11. Prius quam audias ne respondeas uerbum, & in medio seniorum ne adicias loqui.

Eccles. 14. Beatus uir qui non est lapsus uerbo ex ore suo, & non est stimulus in tristitia delicti.

Eccles. 18. Antequam loquaris, disce.

Eccles. 9. Qui odit loquacitatem, extinguit malitiam.

Eccles. 18. Ne iteres uerbum nequam & durum, & non imminueris.

Eccle. 19. Est qui labitur in lingua sua, sed non ex animo.

Ibidem. Quis est enim, qui non deliquerit in lingua sua? Est qui emittit uerbum suum, & narrans ueritatē.

Eccles. 19. Verbum nequam immutabit cor.

Eccles. 33. Est tacens qui inuenitur sapiens: & est odibilis, qui procax est ad loquendum.

Eccles. 20. Est autem tacens, non habens sensum loquentis, & est tacens sciens aptum tempus.

Pro. 11. Homo sapiens tacebit usque ad tempus, lasciuus autem & imprudens, non seruabit tempus.

Eccles. 20. Qui multis utitur uerbis, lædit animam suam.

Eccles. 20. Multi ceciderunt in ore gladij, sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam.

Iugum enim linguæ ferreum est, & uinculū illius, uinculum areum est.

Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam. Ibidem.

Ori tuo facito ostia, & seras auribus tuis. Ibidem.

Verbis tuis facito stateram, & frenos ori tuo rectos. Ibidem.

Attende, ne forte labaris in lingua, & cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, & fiat casus tuus insanabilis in mortem.

Supra mentem magnam sedisti: non aperias super illam faucem tuam prior. Eccles. 31.

Adolescens loquere in causa tua uix cum ne cessare fuerit. Si bis interrogatus fueris, habeat caput tuum responsum. Eccles. 32.

In multis esto quasi inscius, & audi tacens simul & quarens. Ibidem.

Vbi sunt fenes, non multum loquaris.

Vbi auditus non est, non effundas sermones, & importunè noli extolli in sapientia.

HIERONYMVS.

Discat aliquando recte cessare, qui nunquam didicit loqui.

AMBROSIVS.

Est homo qui silentium affectat quidem, sed eius cor multum se condemnat.

Iste talis multum loquitur. Et est alius qui à mane usque ad uesperum loquitur, & cum discretione silentium magnū custodit.

GREGORIVS.

Non superbe quis audeat uel continere uel iudicare, quod non intelligit.

ISIDORVS.

Scito quo tempore loquaris, considera quædo dicas. (tace.)

Tempore congruo loquere, tempore congruo non loquaris nisi interrogatus fueris: non dicas priusquam audias: interrogatio os tuum aperiat.

Linguosus homo imperitus est: sapiens paucis utitur uerbis.

Breuem sermonem scientia facit. Loqui multum, stultitia est. (nis.)

Vox enim insipientis in multiplicatione sermonis sit statera.

Semper uerba tua sint moderata, modum loquendi non transeas.

Plus dilige audire, quam dicere: plus auscultare quam loqui.

In principio audi & loquere. Nouissimus finis plus habet honoris.

Melior est nouissimus sermo, quam principium.

BASILIVS.

In conuentu noli proferre sermonem, sed oportuna uerba procedant ex ore tuo.

Cum opportunum tempus inuenieris, loquere, ut te audientibus gratiam præbeas.

CAESARIVS.

Nihil prodest si in habitatione silentium sit, & in habitationibus uitiorum tumultus, & contentio passionum.

IN VITIS PATRVM.

Cum silentio & oratione, age quod agis in ueritate.

DE

DE SUPERBIA. Cap. XVII. CHRISTVS.

Luc. 14. Omnis qui se exultat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

Quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum.

PAVLVS.

Rom. 12. Noli altum sapere, sed time. 1. Cor. 8. Scientia inflat, charitas ædificat. Charitas non inflatur.

SALOMON.

Pro. 17. Contritionem precedit superbia, & ante ruinam exaltatur cor.

IESVS SYRACH.

Eccles. 10. Odibilis coram Deo est & hominibus superbia. Ibidem. Initium superbiæ hominis, apostatare a Deo. Ibidem. Initium omnis peccati est superbia.

Perdidit Deus memoriam superborum. Non est creata hominibus superbia.

Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: & qui comunicauerit superbo, induet superbiam.

Deuotio pessima superbi lingua. Effusio sanguinis in rixa superborum, dolor autem consumit illos ante quam moriantur.

Eccles. 13. Sicut capra inducitur in laqueum, sic & corpus superborum.

Eccles. 5. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ sicut taurus, ne forte elidat uirtus tua per stultitiam.

Eccles. 7. Effusio sanguinis in rixa superborum, dolor autem consumit illos ante quam moriantur.

Eccles. 11. Sicut capra inducitur in laqueum, sic & corpus superborum.

Eccles. 6. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ sicut taurus, ne forte elidat uirtus tua per stultitiam.

AVGVSTINVS.

Vitæda est nobis superbia, quæ & angelos uoluit decipere, quæto magis homines dissipare?

HIERONYMVS.

Vir superbus nec decorabitur, nec uoluntatem suam perducit ad finem.

Gravis culpa est, quando ad imperitiã & negligentiam superbiæ crimen accendit.

Nihil magis Christianus studeat uitare, quam tumentem & erectam ceruicem, Dei contra se odium prouocantem.

AMBROSIVS.

Superbia ex angelis demonia fecit. Humilitas autem homines sanctos angelis similes reddit.

Superba uoluntas facit Dei præcepta contemnere, humilitas custodire.

Superbi cupiunt in se prædicare quod non faciunt: humiles refugiunt, quicquid boni operantur, agnoscere.

GREGORIVS.

Nequaquam ualet culmen humilitatis discere, qui in minimis rebus non desinit superbire.

ISIDORVS.

Tantum quisque sit ueritati uicinior, quantum se esse longius a superbia fuerit arbitratus.

Superbiam diaboli imitantur superbi, aduersus quam opponitur humilitas Christi, qua humiliantur electi.

Principalium uitiorum regina superbia est, & omnis peccans superbus est.

Omnis superbia tantum in imo iacet, quantum in altum se erigit: tantoque profundius labitur, quanto excelsius eleuatur.

Qui enim per propriam superbiam attollitur, Bedæ tom. 7.

tur, per Dei iustitiam inclinatur.

Qui inflantur superbia, uento pascuntur. Superbia, sicut origo est omnium criminum, ita & ruina cunctarum uirtutum: ipsa in peccato prima, ipsa est in conflictu postrema.

Qui de uirtutum profectibus existunt superbi, cadentes, carnis uitio humiliantur ut resurgant.

IN VITIS PATRVM.

Fructus putrefactus inutilis agricolæ, & uirtus superbi inutilis Deo.

Sicut enim pondus fructuum frangit ramum, sic superbia decorem frangit animæ.

Anima superbi derelinquitur a Deo, & fit demonum desiderium.

Superbia de cœlis deposuit Archangelum, & tanquam fulgurem fecit cadere super terram.

Humilitas hominem eleuat in cœlum, & cum angelis lætari facit.

Noli per superbiam negare progeniem, quam uis egena sit, & tu locuples, sed ipse cognitor plasmavit utrosque.

IOSEPHVS.

Quod enim superbiæ est uel ruinæ, citò labitur: quod gratiæ, diu tenetur.

DE SAPIENTIA. Cap. XVIII. CHRISTVS.

Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.

Iustificata est sapientia a filiis suis. Filij huius seculi prudentiores filijs lucis in generatione sunt sua.

Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.

Nolite prudentes esse apud uosmetipsos. Quia in Dei sapientia, non cognouit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes.

Sapientia enim huius mundi, stultitia est apud Deum.

Inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam. Si enim sapientiam inuocaueris, & inclinaueris cor tuum prudentiæ, si quaeris eam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis eam, tunc intelliges timorem Dei, & scientiam Domini inuenies.

Dominus dat sapientiam, & ex ore eius scientia & prudentia.

Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & non innitaris prudentiæ tuæ, ne sis sapiens apud teipsum.

Beatus homo qui inuenit sapientiam, & cui affluit prudentia.

Melior est enim acquisitio eius negotio, ne argenti & auri: primi & purissimi fructus eius, preciosior est cunctis opibus, & omnia quæ desiderantur, huic non ualent comparari.

Gloriam sapientes possidebunt, & stultorum exaltatio ignominia.

Principium sapientiæ, posside sapientiam, Pro. 4.

A &

& in omni possessione tua acquire prudentiam, & Arripe illam, & exaltabit te.

Ibidem. Glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus.

Pro. 4. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclita proteget te.

Pro. 8. Dic sapientia: Soror mea es, & prudentiam uocauit amicum meam.

Melior est sapientia cunctis preciosissimis, & omne desiderabile non potest ei comparari.

Pro. 10. Principium sapientia: timor Domini, & sanctorum scientia timor Domini atque prudentia.

Ibidem. Sapiens corde precepta suscipit, stultus cadit in labijs.

In labijs sapientis inuenitur sapientia. Sapientes abscondunt sapientiam.

Ibidem. Os autem stulti confusione proximum est. Labia iusti erudiunt plurimos: qui autem in docti sunt, in cordibus egestate morientur.

Pro. 12. Lingua autem sapientum, sanitas est.

Pro. 13. Lex sapientis fons uite, ut declinet a ruina mori. Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit, amicus stultorum efficietur similis eis.

Pro. 14. Sapiens timet, & declinat a malo. Corona sapientum diuitia eorum, & imprudentia stultorum fatuitas.

In corde prudentis requiescit prudentia, in doctus quoque erudietur.

Labia sapientum disseminabunt scientiam, cor stultorum dissimile erit.

Pro. 16. Cor sapientis querit doctrinam, & os stultorum pascitur imperitia.

Posside sapientiam, quia auro melior: acquire prudentiam, quia preciosior est argento. Qui sapiens corde est, appellabitur prudens: & qui dulcis est eloquio, maiora percipiet.

Ibidem. Cor sapientis erudit os eius, & labijs illius addit gratiam.

Pro. 18. Aqua profunda, uerba ex ore uiri: & torrens redundans fons sapientia.

Pro. 17. In facie prudentis lucet sapientia.

Pro. 19. Oculi stultorum in finibus terrae.

Pro. 20. Custos prudentia, inueniet bona.

Ibidem. Est enim aurum, & multitudo gemmarum. Vas autem preciosum, labia scientia.

Pro. 23. Noli uendere sapientiam, & doctrinam, & intelligentiam.

Pro. 24. Vir sapiens fortis est.

Ibidem. Vir doctus robustus est, & ualidus: neque plus sapias quam necesse est, ne obtupescas.

Eccles. 7. Sapientia confortabit sapientem super principem decem ciuitatum.

Eccles. 9. Verba sapientum audiuntur in silentio, plus quam clamor principis inter stultos.

Ibidem. Melior est sapientia, quam arma bellica.

Eccles. 10. Verba oris sapientis gratia, & labia insipientis precipitant eum.

I E S V S S Y R A C H.

Eccles. 1. Omnis sapientia a Domino Deo est.

Ibidem. Dilectio Dei honorabilis sapientia.

Ibidem. In thesauris sapientia, intellectus & scientia religiositas.

Execratio autem peccatoribus sapientia,

Concupisce sapientiam, conserua iustitiam, & Deus praebabit illam tibi.

Ibidem. Non enim est tibi necessarium ea quae abscondita sunt, uidere oculis tuis.

Eccles. 3. Cor sapientis intelligitur in sapientia, & auris bona audiet cum omni concupiscetia sapientia.

Ibidem. Sapiens cor & intelligibile, abstinebit se a peccato.

Eccles. 4. Sapientia filijs suis uitam inspirat, & suscipit exquirentes se.

Ibidem. Qui sapientiam diligit, diligit uitam: qui te nuerunt sapientiam, uitam haereditabunt.

In lingua enim dignoscitur sapientia.

Eccles. 6. Sensus & scientia & doctrina in uerbo ueritatis. Aspera est nimirum sapientia indoctis hominibus.

Eccles. 6. Decor enim uitae est in sapientia, uincula illius ligatura salutaris.

Ibidem. Si inclinaueris aurem tuam, excipies doctrinam: & si dilexeris audire, sapiens eris.

Eccles. 11. Sapientia humiliati exaltabit caput illius, et in medio magnatum confidere illum faciet.

Beatus uir qui in sapientia sua morabitur, & qui in iustitia sua meditabitur.

Eccles. 15. Qui continens est iustitiae, apprehendit sapientiam, & obuiabit illi quasi mater honorificata.

Ibidem. Non est preciosa laus in ore peccatoris, quoniam a Deo profecta est sapientia.

Sapientiae enim altabit laus, & in ore fidelis habitabit, & Dominator dabit eam illi.

Eccles. 19. Omnis haustus agnouit sapientiam.

Eccles. 20. Omnis sapientia timor est Dei, & in illa timere Deum, in omni sapientia dispositio legis.

Eccles. 19. Homo prudens placebit magnatibus.

Melior est homo, qui minuitur sapientia, & deficiens sensu in timore Dei, quam qui abundat sensu, & transgreditur legem Altissimi.

Eccles. 20. Sapiens in uerbis seipsum amabilem facit. Gratia autem fatuorum effunditur.

Eccles. 21. Sapientia absconsa, & thesaurus inuisus, quae utilitas in utroque.

Eccles. 21. Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quasi brachiale in brachio dextero.

Ibidem. Verba autem prudentium, statera ponderabitur.

Eccles. 22. Flagella & doctrina in omni tempore sapientia.

Eccles. 23. Magnus est qui inuenit sapientiam & scientiam, sed non est super timentem Deum.

Eccles. 27. Homo sanctus in sapientia manet sicut sol, nam stultus ut luna mutatur.

Eccles. 33. Sapiens non odit mandata & iustitias.

Ibidem. Vir sapiens plebem suam erudit.

Eccles. 37. Sapientia in ore fidelium plantabitur.

Ibidem. Vir peritus multos erudit, & animae suae suauis est.

Vir sapiens implebitur benedictione, sapiens in populo haereditabit honorem, & nomen illius erit uiuens in aeternum.

Eccles. 38. Sapientiam scribe in tempore uacuitatis, & qui minoratur actu, sapientiam percipiet.

Eccles. 39. Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens.

Ibidem. Sapiens occulta prouerbiorum exquiret, & in absconditis parabolarum conuersabitur.

Eccles. 29. Sapiens bona & mala in omnibus tentabit.

A V G V S T I N V S.

A V G V S T I N V S.

Docti ut stellae fulgebunt claritate.

Nutrire animam tuam lectionibus diuinis, praeparabit tibi mensam spiritalem.

Vbi enim sapientis possessio, ibi amor mulieris excluditur.

H I E R O N Y M V S.

Multo melius, uera rusticè quam disertè falsa proferre.

Sapientes mundi ideo scripturas despiciunt sacras, quia eam non ex maiestate sensuum, sed ex uerborum iudicant uilitate.

G R E G O R I V S.

Sapientia est timere Deum, abnegare autem seipsum a malis.

Prima sapientia est, uitare malum.

Secunda sapientia est, facere bonum.

Quisquis autem uult audita intelligere, festinet ea quae iam potuit intelligere, opere implere.

Scire autem, Deo approbare est.

Nescire autem, reprobare.

Scripturae sacrae intelligentia si in cunctis esset aperta, uilesceret: & tantum maiore dulcedine inuenta reficit, quantum maiore labore fatigat animam ualida.

Qui uerba Dei audit, semper oculos cordis ponere ad exitum debet, & sine cessatione meditari, quando a praesenti uita exeat, atque ad aeterna gaudia pertingat.

I N L I B R O C L E M E N T I S.

Melior est sapientia, quam uires: & uir prudens, magis quam fortis.

Multitudo autem sapientiae, sanitas est orbis terrarum.

Arena aurum in comparatione sapientiae, arena est exigua.

Neminem enim diligit Dominus, nisi eum qui cum sapientia habitat.

I S I D O R V S.

Omnis homo qui secundum Deum sapiens est, beatus est.

Beata uita, cognitio diuinitatis: uirtus, boni operis est.

Virtus boni operis, fructus aeternitatis est.

Qui secundum seculum sapiens est, secundum Deum stultus est.

Nullus sapientiam Dei plenè recipit, nisi qui se ab omni abstrahere uitiorum cura contedit.

Tunc autem rectè Deum cognoscimus, quando eum perfecte scire nos denegamus.

Nullus autem maior in culpa est, quam ille qui Deum nescit.

Inuestigationem ueri multorum est quaerere, sed paucorum inuenire.

Omnis sapientia & scientia ex opinione consistit.

Melior est autem ex scientia ueniens, quam ex opinione sententia.

Nam illa uera est, ista dubia.

Simplicitatè cum ignauia, uocauit stultitia.

Simplicitatè cum prudentia, uocauit sapientia.

Vtile est multa scire, & rectè uiuere.

Quod si utrunque non ualeamus, melius est

Bedæ tom. 7.

ut bene uiuendi studium, quam multa scientia sequamur.

Non enim pertinet ad beatitudinem consequendam scientia rerum.

Nec est beatum, multa scire: sed est magnum, beatè uiuere.

Multi Deum noscunt per scientiam, per actionem autem non uenerantur.

Nihil sapientia melius, nihil prudentia dulcius, nihil scientia suauius.

Noxia non uitamus, nisi per sapientiam.

Sapientia dādo largior fit, retinēdo minoratur.

Larga redundatio est scientia, & dum plus confertur, plus abundatur.

C Y P R I A N V S.

Quomodo enim sapiens, uel patiens esse potest, qui nec sapientiam, nec patientiam habet? Sapiens ille est, qui humilis & mitis est.

D E I R A C U N D I A. Cap. XIX.

C H R I S T V S.

OMnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.

P A V L V S.

Sol non occidat super iracundiam uestram. Irascimini, & nolite peccare.

I A C O B V S.

Ira enim uiri iustitiam Dei non operatur.

S A L O M O N.

Fatuus statim indicat iram suam.

Qui autem dissimulat iniuriam, callidus est.

Inter superbos semper iurgia sunt.

Qui autem agunt cuncta cum consilio, reguntur sapientia.

Responsio mollis frangit iram.

Sermo durus suscitatur furor.

Vir iracundus prouocat rixas:

Qui sapiens est, mitigat suscitatas.

Ne sis uelox ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit.

Semper iurgia querit malus, angelus autem crudelis mittetur contra eum.

Sicut fremitus leonis, ita ira regis: & quasi ros super terram, ita hilaritas eius.

Spiritus uiri sustentat imbecillitatem suam, spiritum uero ad irascendum facilem quis poterit sustinere?

Ira non habet misericordiam, nec irumpens furor.

Impetum concitati spiritus ferre quis poterit?

I E S V S S Y R A C H.

Cum iracundo non facias rixas.

Cor hominis immutat faciem illius, siue in bonum siue in malum.

Vestigium cordis boni, & faciem bonam, difficile inuenies & cum labore.

Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super iram inimici.

Memorare timoris Dei, & non irascaris proximo.

Secundum enim ligna syluae, sic ignis exardescit: & secundum uirtutes hominis, sic iracundia illius erit.

A 3 Homo

Homo iracundus, incendit litem. Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tēpus ad senectutem perducunt.

AVGVSTINVS.

Furor incipiens ira est, & feruens in animo indignatio.

Ira est, cuius amaritudo & furor species sunt, quæ furore extincto desiderat ultionem, & eum quem recepisse putat, uult lædere.

GREGORIVS.

Inde enim diabolus in alterius corde rixæ malū solet immittere, unde alium conspiciat ad pietatis negocium excitari.

In nostro enim bono opere, aliquando cauēdum est scandalū proximī, aliquando uerò pro nihilo reputandum.

Quantum enim sine peccato possumus, uitare proximorum scandalum debemus.

Si autem de ueritate sumitur scandalum, uti lius permittitur nasci scandalum, quam ueritas relinquatur.

HIERONYMVS.

Si te præoccupauerit ira, mitiga illam.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Ira illa mala est, ubi mentem turbat, ut rectū consilium perdat.

Illam uerò ira quæ malos punit, perturbatio nem mentis non infert.

Hæc est enim iusta & necessaria iracundia, qua unusquisq; in ijs in quibus errauit, & perperam gessit, indignatur & semetipsum incusat.

IN VITIS PATRVM.

Oculi iracundi, turbulenti & sanguinei, sunt iracundi cordis nunciij.

Vulpes inhabitat animam, quæ memor est malitiæ, & bestia cubant in turbulentis corde.

Sicut enim palmarum fumus conturbat oculum, sic memoria malitiæ in tempore orationis.

Iracundi oratio abominata thymiamata, & psalmodia iracunda sonus horribilis.

Omnis enim boni impedimentū est tristitia.

Nimis tristans homo non mouet sensum ad diuinæ cogitationis intuitum, nec orationem mundam emittet aliquando.

Vincula pedum impedimēta cursoris, & tristitia impedimentū est uisioni diuinæ: qui uinculus est à tristitia, iā superatus est ab alijs uitijs.

Ventus ualidissimus non mouetur rem, & animam sine ira non mouet indignatio.

Aqua mouetur per uiolentias uentorum, & iracundus cōturbatur à cogitationibus iracūdis.

Qui linguā suā nō tenuerit in tēpore iræ, nec passionē carnis suæ poterit aliquādo retinere.

Sicut Africus uentus in pelago, ita furor uiri in corde.

DE VANA GLORIA. Cap. XX.

CHRISTVS.

Attendite ne faciatis iustitiam uestram coram hominibus, ut uideamini ab eis.

Alioquin mercedem non habebitis apud patrem uestrum.

PAVLVS.

Qui gloriatur, in Domino gloriatur. 1. Cor. 1.

SALOMON.

Ne gloriaris in crastinum, ignorans quid futurū peruentura pariat dies. Pro. 27.

Laudet te alienus, & nō os tuum: extraneus, & non labia tua.

IESVS SYRACH.

Noli te extollere in faciendo opere tuo. Eccles. 10.

Nolite querere ab homine ducatum, neq; a rege cathedram honoris. Eccles. 7.

Non laudes uirum in specie sua, neque spernas hominem in uisu suo. Eccles. 11.

Non te iustifices ante Dominum, quoniam agnitor cordis ipse est. Eccles. 7.

In uestitu ne gloriaris unquam, nec in die honoris tui extollaris.

Ante mortem non laudes hominem quemquam, quoniam in filijs suis agnoscitur uir. Eccles. 11.

In uanitate apprehēdit peccator & superbum. Eccles. 23.

Ante sermonem non laudes uirum. Eccles. 27.

Hæc enim tentatio est hominum. Ibidem.

Penes regem nolī uelle uideri sapiens. Eccles. 7.

Curā habe de bono nomine, hoc em magis pderit tibi, qm mille thesauri magni & preciosi. Eccles. 41.

Bonæ uitæ numerus dierum, bonum autem nomen permanebit in æternum.

HIERONYMVS.

Non quæras gloriam, & non dolebis cum in gloriosus fueris.

Qui laudari nō appetit, nec cōtumeliā sentit. Non ideo te bonū aestimes, si bonus p̄diceris.

Nemo magis scire potest, qui sis, sicut tu qui conscius tibi es.

Quid enim tibi prodest, dum malus es, si bonus prædiceris?

Caue ne rumusculis hominum eleueris, ne offensus Deo, populorum laudes comedas.

GREGORIVS.

Sacti non solum gloriam supra modum suū omnino non appetunt, sed etiam hoc ipsum refugiunt, quod se habere sciunt.

Tunc ueraciter hoc quod agit homo bonū est, quando ei placere concupiscit, à quo est.

Qui bonū agere uidetur, & per hoc nō Deo, sed hominib; placere desiderat, in uanū laborat.

Magnus ergo unusquisq; esse studeat, sed tamen aliquo modo esse se nesciat, ne dum si sibi magnitudinem arroganter tribuit, amittat.

Bono operi dum laus humana obuiat, mentes operantes immutat.

Per hoc quod agimus, laudes exterius non quæramus.

Sic autem sit opus in publico, quatenus in tentatione maneat in occulto.

Qui enim accepta qualibet gratia, uanis suis laudib; nitorē gloriæ offerūt, quasi oleū uēdūt.

Impinguat caput oleo peccatoris, cum demulcet mentem fauor adulationis.

IESVS SYRACH.

Qui elemosynam uanæ gloriæ ex causa impertit, ex uirtute uitium facit.

Qui aliquod donum Dei quod meruit, in sua laudem

laudem conuertit, proculdubio uirtutem in uitium transfert.

Non declinat ad dexteram, qui non sibi, sed Deo tribuit bona quæ agit.

Inde se nonnulli esse iustos confidunt, unde maxime reprobantur.

Amator uanæ gloriæ, unde semper possit laudari, agere non quiescit.

Ille autem debet publicare bonum quod agit, qui perfecta humilitate fundatus, nulla elatione contingitur.

Cum enim causa iactantiæ pauper pascitur, etiam ipsum opus in peccatum conuertitur.

Fraudem facimus Deo, quotiens de bono opere nostro nosmetipsum, non Deū laudamus.

Prudentissimi autem uiri solerter discretio prospicit, ne bonum intemperanter agat, & de uirtute in uitium transeat.

IN VITIS PATRVM.

Vana gloria uitium est, si ueritate & omni bono inferit se.

Lapis emissus non pergit ad cælū, & oratio hominis sibi placens non ascendit ad cælum.

Nolī applicare secretā abstinentiā, neq; ostēdas eam quasi in lumine, testibus multis: ut qui uidet in absconso pater, reddat tibi in palam.

Non perdas labores propter humanam gloriam, neq; futuram aternā gloriam tradas pro parua & temporali gloria.

Gloria enim humana in puluerē redigitur, & honor eius extinguitur super terram.

Gloria autem uirtutum glorificat in secula.

DE FORNICATIONE.

Caput XXI.

CHRISTVS.

Sint lumbi uestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus uestris. Luc. 12.

PETRVS.

Iniqui luxuriantes, oculos habentes plenos adulterio, & incessabili delicto. 1. Pet. 2.

PAVLVS.

Fugite fornicationem fratres: omne peccatum quodcunq; fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur in corpus suum, peccat. 1. Cor. 6.

Fornicatores em & adulteros iudicabit deus. Heb. 13.

SALOMON.

Fouea em profunda est meretrix, & puteus angustus aliena. Insidiatur in uia quasi latro, & quos incautos uidet, interficit. Pro. 23.

IESVS SYRACH.

Non des mulieri potestatem animæ tuæ, nec ingrediatur in uirtute tuâ, & confundaris. Eccles. 9.

Virginem non conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius.

Propter spem mulieris multi perierūt, & ex hac concupiscentia quasi ignis exardescit.

Qui se iungit fornicarijs, erit nequam. Ibidem.

Post concupiscentias tuas non eas, & a uolūtate tua auertere. Eccles. 19.

Qui tenet mulierē nequam, quasi qui apprehendit scorpionem. Eccles. 26.

Sicut sol oriens mūdo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentū domus eius. Ibidem.

Nequitia mulieris immutat faciem eius, & obcaecat uultum eius tanquam ursus. Eccles. 25.

Fornicatio mulieris in excellentia oculorū, & in palpebris illius agnoscitur. Eccles. 26.

AVGVSTINVS.

Si uerum est quod in te uiuit, fornicatio in te mortua est.

HIERONYMVS.

Væ illis qui tunc habuerunt terminum luxuriæ, quando uitæ.

Luxuria inimica Deo, perditio paternæ hereditatis, uel substantiæ.

Fornicatio non solum conscientiam fornicatoris, sed & corpus maculat, inter epulas & illecebras uoluptatum.

Etiā ferreas mentes libido domat. Difficile em inter delicias seruatur pudicitia: Sine Cerere & Libero friget Venus.

Qui luxuriatur uiuus, mortuus est: ergo qui inebriatur, mortuus & sepultus est.

GREGORIVS.

Vnde fatietate uenter extenditur, inde aculei libidinis excitantur.

ISIDORVS.

Fornicatio carnis, adulterium est. Fornicatio animæ, seruitus idolorum.

Luxuria uerò carnis ideo notabilis hominibus est, quoniam statim per se turpis.

Sicut per superbiam mentis itur in prostitutionem corruptæ libidinis, ita per humilitatem mentis saluabitur castitas carnis.

Principaliter his duobus uitijs diabolus humano generi dominatur, id est, superbia mentis, & luxuria carnis.

Per hæc enim duo uitia diabolus humanum genus possidet, dum mentem in superbiam erigit, uel per luxuriam carnem corrumpit.

Prima fornicationis oculorum tela sunt, secunda uerborum: sed qui nō capitur oculis, potest uerbis resistere.

Qui delectationem refrenat libidinosæ suggestionis, non transit ad consensum libidinis.

Cito enim resistit operi, qui titillantī consensum non accommodat delectationi.

Si plus oblectat mentem delectatio fornicationis, quam amor castitatis, adhuc in homine peccatum regnat.

Certe si amplius delectat pulchritudo intima castitatis, iam non regnat peccatum, sed regnat iustitia.

Omnis immunda pollutio, fornicatio dicitur: ex delectatione enim fornicandi, uaria gignuntur flagitia, quibus regnum Dei clauditur, & homo separatur à Deo.

Fornicatio maximi est sceleris, quia per carnis immunditiam, templum Dei uiolat, & tollens membra Christi, facit membra meretricis.

Luxuriosa namq; uita, carnem cito debilitat, fractamq; celeriter ducit ad senectutem.

Omnibus peccatis fornicatio maior est, quia fornicatio antecedit mala.

Melius est enim mori, quam fornicari, uel libidine maculari.
 Libido in infernum hominem mergit.
 Libido in Tartarum hominem mittit.
 Grauis libido urit, quæ occisum inuenit.
 Corpus enim labore fatigatum, minus delectatur flagitio.
 Ocio enim dedito, citò luxuria subrepat.
 Vacans citò luxuria præoccupatur.

CAESARIUS.

Contra reliqua uitia oportet nos omni uirtute resistere: contra libidinem uero non expedit repugnare, sed fugere.

IN VITIS PATRVM.

Castitas gignit abstinentiam, gastrimargia autem mater est incontinentiæ.
 Viridis herba prope aquam nascens, & uitium libidinis in uisitacionibus mulierum.
 Magis approxima igni ardenti, quam mulieri iuueni, quum & ipse sis iuuenis.
 Nihil enim ualet eum mundum esse corpore, qui pollutus est mente.
 Non enim æstus hominis declinabit, nisi qui animæ motus antè comprehenderit.

DE PERSEVERANTIA.

Caput XXII.

CHRISTVS.

Qui autem perseuerauerit usque in finem, hic saluus erit.

PAVLVS.

Nunc uere liberati à peccato, serui autem facti Deo, habentes fructum uestrum in sanctificationem, finem uero uitam æternam.

SALOMON.

Melior est finis orationis, quam principium. Sta in testamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorum ueterasce.

HIERONYMVS.

Non queritur in Christianis initia, sed finis: quia Paulus male cœpit, sed bene finiuit. Iudæ laudantur exordia, sed finis perditionis damnatur.

Cœpisse multorum est, ad culmen uenisse paucorum.

GREGORIVS.

Virtus boni operis perseuerantia est. Incassum quippe bonum agitur, si ante terminum uitæ deseratur.

Ille bene immolat, qui sacrificium boni operis usque in finem debite producit actionis.

ISIDORVS.

Tunc enim placet Deo nostra conuersatio, quando bonum quod inchoamus, perseuerantissimè complemus.

Bonum est ergo non cœpisse, sed perfecisse uirtus est.

Non inchoantibus præmium promittitur, sed perseuerantibus datur.

Semper in uita hominis finis quærendus est: quia non respicit quales antea fuerimus, Deus, sed quales circa finem uitæ extiterimus.

Vnumquenque enim Deus de suo fine, non de uita præterita iudicat.

CYPRIANVS.

Ex fine enim suo uniusquisque aut iustificatur, aut condemnatur.

DE SECVRITATE.

Caput XXIII.

CHRISTVS.

Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus uester uenturus est.

OMNIBUS DICO UIGILATE.

PETRVS.

Estote itaque prudentes, & uigilate in orationibus.

PAVLVS.

Cum enim dixerint homines, Pax & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus.

HIERONYMVS.

Cauendum est, ne quod in nobis optimum est, labatur in uitium.

Ideo nobis Dominus temporis sui celauit aduentum, ut penduli ob expectationis incertum, semper iudicem nostrum credamus esse uenturum, quem, quando uenturus sit, ignoramus.

Omnis uita sapientis, meditatio est mortis. Si qua est præsentis temporis lætitia, ita est agenda, ut nunquam amaritudo sequentis iudicij recedat à memoria.

Plerumque enim hostis callidus mentem cum peccato supplantat: & cum de ruina afflictam respicit, securitatis pestiferæ blanditijs seducit.

Qui igitur mente securus est, perpetratis iniquitatibus, ipse sibi testis est, quia innocens non est. Cumque mens secreta redditur in corpore, animus laxatur.

Cum bona fratres agitis, semper ad memoriam mala acta reuocate.

Ut cum cautè culpa agnoscitur, nunquam de bono opere incautè animus lætetur.

Horà uero ultimã Deus noster idcirco uoluit nobis esse incognitam, ut semper possit esse suspensa, ut dum illam uidere non possumus, ad illam nos sine intermissione præparemus.

ISIDORVS.

Neque iustus de sua iustitia confidat, neque de Dei misericordia desperet, sed habeat in corde spem pariter & metum: sic speret misericordiam, ut iustitiam metuat: sic sit spes indulgentiæ, ut metus affligat.

Quamuis quisque sit iustus, nunquam necesse est ut in hac uita sit securus.

Quamuis sanctorum conuersatio probabilis sit, incertum tamen hominibus est, quo sint sine destinati.

Nulla res de peccato securum faciat, quæ uis poenitentia peccatorum sit propitia, sine metu tamè homo esse non debet: quia poenitentia satisfactio, diuino tantum pefatur iudicio, non humano.

Neque unquam oportet poenitentem habere de peccatis securitatem.

Nã securitas inducit negligentiam, negligentia autem

autem sepe incautum facit hominem, & ad uitia transacta reducit.

ISIDORVS.

Incertum namque est uniuscuiusque uitæ tempus, & idcirco festinandum est, ne forte subito mors repentina præueniat.

CAESARIUS.

Quantum sumus securi de præteritis, tantum sumus solliciti de futuris.

Omnia enim crimina uel peccata, citò ad nos reuertuntur, si non quotidie bonis operibus expugnentur.

DE STVLTITIA. CAP. XXIII.

CHRISTVS.

Omnis qui audit uerba mea, & non facit eã, similis est uiro stulto.

PAVLVS.

Quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes.

Sustinetis enim insipientes, cum sitis ipsi sapientes.

SALOMON.

Stulti ea quæ sunt sibi noxia, cupiunt, & imprudentes odio habuerunt scientiam.

Stultus cæditur labijs, stultus labijs uerberatur.

Os autem stulti, confusio proximum est. Qui stultus est, seruiet sapienti.

Homo uersutus celat scientiam, cor insipientium prouocabit stultitiam.

Qui autem fatuus est, aperit stultitiam suam. Cor stultorum dissimile erit.

Stultus pacitur imperitia. Stultitia gaudium stulto.

Non decent stultum uerba composita, nec principem labium mentiens.

Expedit magis ursæ currere raptis foetibus, quam fatuo confidenti sibi in stultitia sua.

Quid prodest habere diuitias stulto, cum sapientiam emere non possit?

Homo stultus plaudet manibus, cum spoponderit pro amico suo.

Stultus si tacuerit, putabitur sapiens: & si cõprefferit labia sua, intelligens.

Os stulti, contritio eius: & labia illius, ruina animæ eius.

Stultitia hominis, supplantat gressus eius, & contra Deum feruet animo suo.

Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis.

Quomodo pulchras frustra habet claudus tibias, sic indecens est in ore stultorum parabola.

Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse uideatur.

Sicut qui mittit lapidem in acruum Mercurij, ita qui tribuit insipienti honorem.

Si contuderis stultum in pila, quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius.

Stultus complicat manus suas. In uita stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat.

Labia insipientis præcipitabunt eum, in finem uerborum eius stultitia, & nouissimus oris illius error pessimus.

IESVS SYRACH.

Homines stulti non apprehendunt sapientiam, & non uidebunt illam.

Stultus acriter improperabit. A facie uerbi parturit fatuus, tanquam gemitus partus infantis.

Sagitta infixæ femori canis, sic uerbum in ore fatui.

Datus insipientis non erit utilis tibi, oculi enim illius septemplexes sunt: exigua dabit, & multa improperabit, & apertio oris illius infamatio est.

Fatuo non erit amicus, & non erit gratia in bonis illius.

Qui enim edunt panem fatui, falsa linguæ sunt. Ex ore fatui reprobabitur parabola, non enim illam dicet in tempore suo.

Cor fatui quali uas contractum, & omnem sapientiam non tenebit narratio.

Narratio fatui, quasi sarcina in uia. Compedes in pedibus, stulto doctrina.

In ore fatuorum cor illorum, & in corde sapientum os illorum.

Consilio patris est, de filio indisciplinato. Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam.

Cum stulto non multum loquaris, & cum in sensato ne abieris.

Arenam, & sal & massam ferri, facilius est portare, quam hominem imprudentem, & fatuum & impium.

Præcordia fatui, quasi rota carri, & quasi axis uersatilis, sic cogitatio stulti.

Melior est homo qui abscondit stultitiam suam, quam qui abscondit sapientiam suam.

Labia insipientium narrabunt stultitiam. Verba autem prudentium, statera ponderabuntur.

Non communices homini indocto, ne male de progeie tua loquatur.

HIERONYMVS.

Stultiloquium enim & scurrilitas uel scyrrus, non decent Christianum.

Decet autem sermonem eius sale esse conditum, ut gratiam apud audientes habeat.

Quicquid enim amens loquitur, uociferatio & clamor est appellandum.

HILARIUS.

Stultus iuxta infirmitates suas sentit, & iuxta imbecillitatem naturæ suæ sentit.

GREGORIVS.

Sicut nec auris escas, nec guttur uerba agnoscit, ita nec stultus quisque sententiam sapientia intelligit.

Fatuum cum sapientibus in prædicatione non suscipies, nec per eum qui implere non ualet, illi qui præualet obstitas.

ISIDORVS.

Nihil stultitia peius, nihil insipientia deterius, nihil ignauia turpius.

Ignorantia, uitiorum nutritrix est. Ignorantia enim, quid sit culpa dignum, non sentit.

Inlia

Inspiciens quotidie peccat. Indocilis enim facile decipitur, stultus in uitium cito delabitur.

DE AVARITIA. CAP. XXV.

CHRISTVS.

Luc. 12. CAuete ab omni auaritia, quia non in abundantia cuiusque uita eius est, ex his quae possidet.

PAVLVS.

Ephes. 5. Omnis fornicatio, & immunditia & auaritia, nec nominentur in uobis.

2. Cor. 5. Omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod est idolorum seruitus) non habet hereditatem in regno Christi & Dei.

SALOMON.

Pro. 15. Cõturbat domum suam, qui sectatur auaritia. Nullumque est iustitiae in illo corde uestigiũ, in quo sibi auaritia facit habitaculum.

Eccles. 5. Qui autem odit munera, uiuet.

Auarus non impletur pecunia, & qui amat diuitias, fructus non capiet ex eis.

Auaro autem nihil est scelestius, nihil est iniquius, quam amare pecuniam: habet enim animam suam uenalem.

Eccles. 8. Multos perdit aurum atque argentum.

Non sit porrecta manus tua ad capiendum, & ad dandum collecta.

AVGVSTINVS.

Sicut enim auaritia in infernum ponit, ita iugum Christi in caelum leuare consueuit.

HIERONYMVS.

Auaro tam deest quod habet, quam quod non habet.

Auaritia modum ignorat, & cum omnia deuoret, nescit penitus saturari.

Esurit semper & inops est, & cum feralibus dentibus uniuersa mundi regna discerpit, & se adhuc seiuam confitetur.

GREGORIVS.

Impetiginem quoque habet in corpore, quicquid auaritia uastatur in mente.

Si autem non possumus relinquere propria, saltem non concupiscamus aliena.

Ad auaritiam cor parentis allicit foecunditas proles, eo enim ad habitum congregandae hereditatis accenditur, quia multis heredibus foecundatur.

CYPRIANVS.

Auarus uir, inferno est similis.

IN VITIS PATRVM.

Qui amat argentum, non uidebit scientiam, & qui congregat illud, obscurabitur.

DE VIRTVTIBVS. CAP. XXVI.

CHRISTVS.

Mar. 9. Nemo est qui faciat uirtutem in nomine meo, & possit cito male loqui de me.

PAVLVS.

1. Cor. 4. Non est enim in sermone regnum Dei, sed in uirtute.

Alij per spiritum sanctum datur operatio uirtutum.

Fides uestra non sit in sapientia hominum, sed in uirtute Dei.

SALOMON.

Noli prohibere benefacere eum qui potest, si uales & ipse benefacere.

Omni custodia conserua cor tuum, quia ex ipso uita procedit.

HIERONYMVS.

Multae sunt uirtutum species, quae sectatoribus suis tribuunt regna caelorum. Vnum quidem iter, sed perueniendi multa compendia. Qui perficere studet, etiam si gradum perfectio nis attingat, semper tamen inuenit quod crescat, ut per dies singulos seipso melior fiat.

Nemo potest & uirtutes simul & diuitias possidere.

AVGVSTINVS.

Imitatur uirtutem malitia, & zizania confundit frumentum.

AMBROSIVS.

Non potest mens regnum habere uirtutum, nisi prius excusserit iugum uitiorum.

GREGORIVS.

Scientia etenim uirtus est, humilitas autem custos uirtutis.

Sanctus quisque etiam cum peruersa mente requiritur, a bonitatis suae studio non mutatur.

In uia Dei socios habere desiderate. Illae mentes supernos ciues aspiciunt, quae cum uirtutum odoribus ad Deum per sancta desideria proficiuntur.

Cum uero adhuc timore quis bona agit, a malo penitus non recessit.

Ex timore frequenter uitium praetermittitur, ex charitate autem uirtutes oriuntur, fides, spes, charitas.

Gaudeat in opus bonum, quod unaquaque uirtus administrat.

ISIDORVS.

Ad uirtutes difficile confugimus, ad uitia sine labore labimur.

Occultae uirtutes pro elatione sunt. Grandes enim sudores patimur, ut ad caelum conscendere ualeamus.

Sicut paulatim homo a minimis uitijs in maxima proruit, ita gradatim ad ea quae sunt excelsa, confurgit.

Qui autem uirtutes inordinate comprehendere nititur, cito periclitatur.

Hec est causa in rerum natura, ut quicumque uelociter ad perfectum tendunt, sine dubio celeriter finiantur.

Prius uitia stirpanda sunt in homine, deinde inferendae uirtutes.

Na coniungi non potest ueritas cum mendacio.

Vis autem uirtutes tuas augere, publice re noli.

CYPRIANVS.

Nihil prodest uerbis proferre uirtutem, & factis destruere ueritatem.

DE VITIIS. CAP. XXVII.

CHRISTVS.

Matth. 15. Ab intus enim de corde hominum cogitationes malae procedunt.

Ibidem. Adulteria, fornicationes, homicidia, furta, auaritia, nequitia, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia, omnia haec mala ab intus procedunt, & coinquinant hominem.

PAVLVS.

Rom. 6. Non ergo regnet peccatum in uestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentijs eius.

SALOMON.

Pro. 5. Iniquitates suae capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur.

AVGVSTINVS.

Nulla caro exultat in deo, quae uiuit in uitijs.

HIERONYMVS.

Non purgantur mala uitiorum, nisi ex comparatione uirtutum.

Malo arboris nodo, malus clauus, aut cuneus infingendus est.

Non poterunt in die iudicij, aliorum uirtutes, aliorum uitia subleuare.

Circudati enim uitijs, non possunt uidere uirtutes animae consequi possis.

Nos uero amore uirtutum uitia superemus.

Omnes enim homines uitijs nostris fauemus: & quod propria facimus uoluntate, ad naturam ferimus necessitatem.

ISIDORVS.

Recedens homo a Deo, statim uitiorum traditur potestati.

Ut dum patitur infesta uitia, reuertendo, unde cecidit, respiciat.

Satis delicate se palpant, qui uolunt sine labore uitia superare.

Perfecte renunciat uitio, qui occasionem uitiat in perpetrando peccato.

Uitia uero cordis tui reuelata.

Nonnunquam hominem sua persequuntur: quia nimirum qui prius uolendo ea sibi fecit socia, postea sentit etiam nolens stimulos dupliciter.

Est autem criminis reus, qui & admittit scelera per uoluntatem, & defendit ea per contumaciae tumorem.

Inuicem sibi succrescunt uitia, ut dum unum abierit, succedat aliud.

Aliquando utiliter peccat in minimis uitijs, ut maiora utilius caueantur.

Veraciter enim sanantur uitia, quae uitia uirtutibus, non uitijs, excluduntur.

CAESARIVS.

Uitia enim nostra, hostes nostri sunt.

IN VITIS PATRVM.

Sicut pinguis terra germinat quod absconditum est in ea, sic & caro pinguis producit uitium.

DE EBRIETATE. CAP. XXVIII.

CHRISTVS.

Luc. 21. Attendite autem uobis, ne forte grauentur corda uestra crapula uel ebrietate, & curis huius uitae.

PAVLVS.

Nolite inebriari uino, in quo est luxuria.

SALOMON.

Luxuriosa res uinum, & tumultuosa ebrietas: quicumque in his delectatur, non erit sapiens.

Nec intuearis uinum quando flauescit, & cum splenderit in uitro color eius: ingreditur blandus, sed in nouissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus uenena diffundit.

Nullum secretum est, ubi regnat ebrietas.

IESVS SYRACH.

Operarius ebriosus non locupletabitur, & qui spernit modica, paulatim decedit.

Vinum & mulieres apostatatae faciunt sapientes, & arguunt sensatos.

Sufficiens est homini erudito uinum exiguum, in dormiendo non laborabis ab illo, nec senties dolorem.

Diligentes uinum noli prouocare, multos enim exterminat uinum.

Amaritudo animae, uinum multum potatum.

Aequa uita hominibus, uinum in sobrietate.

Si bibas illud moderate, sobrius eris.

Vinum in iocunditatem creatum est, non in ebrietatem.

Vinum moderate potatum, sanitas est corporis & animae.

Vinum multum potatum, irritationem & iram, & ruinas multas facit.

Sicut ignis probat ferrum durum, sic uinum corda arguet.

HIERONYMVS.

Ubi uinum saturitas atque ebrietas fuerit, sibi libido dominatur.

Religiosus nunquam uino redoleat, ne audiatur illud Philosophi:

Hoc non est osculum porrigere, sed propinare.

Quicquid inebriat, & statum mentis euertit, similiter fugiamus ut uinum.

Ventrem distentum cibo, & uino & potioribus irrigatum, uoluptas genitalium sequitur.

Quicquid est seminalium uoluptatum, est uenenum potatum.

AMBROSIVS.

Infirmum stomachum moderatus cibus & uinum confortat, ebrietas autem corpus debilitat.

Plerisque enim gula & abundantia uini, turpiter in luxuriam seducunt.

Vinum quippe non reputatur in usu, sed cito demnatur in excessu.

ISIDORVS.

Ebrietas autem perturbationem gignit mentis, furorem cordis, flammam libidinis.

Ebrietas autem ita mentem alienat, ut ubi sit nesciat: unde etiam malum non sentitur, quod ebrietate committitur.

Plerisque laus est multum bibere, & non inebriari. Audiant hi aduersum se dicentem Prophetam: Vae qui potentes estis ad bibendum uinum, & uiri fortes ad miscendam ebrietatem.

Non solum ex uino inebriantur homines, sed etiam ex ceteris potandi generibus, quae uario modo conficiuntur.

BASILIVS.

Sicut enim piscis se præparat ut glutiat escã, ita & ebriosus in uino suscipit inimicũ.

Vinum enim Dominus nobis ad lætitiã cordis, non ad ebrietatem donauit.

Plurimi namq; homines per uinum maximã debilitatem contraxerunt, nec potuerunt consequi pristinam firmitatem, quia non temperauerunt gulæ ardorem.

Ebriosus putat se aliquid optimum habere, cum fuerit in præcipitia deuolutus.

In omnibuste exhibe sobriũ uitã, sobrietas in omnibus exhibeatur Deo.

DE DECIMIS. CAP. XXIX.

PROPHETA.

Malach. 3. Omnem decimã uestram distribuite, inferte omnem decimam in horreo meo, ut sit ci- bus in domo mea, & probate me in his, dicit Dominus.

PAVLVS.

Heb. 7. De filijs Leui sacerdotium accipientes, man datum habent decimas sumere à populo, secundum legem: id est, à fratribus suis.

2. Cor. 7. Hilarem datorem diligit Deus.

SALOMON.

Pro. 11. Alij diuidunt propria, & ditiores sunt. Ibidem. Alij rapiũt nõ sua, & semper in egestate sunt.

IESVS SYRACH.

Eccles. 35. In omni dato hilarem fac uultum, & in exultatione sanctifica decimas.

Da altissimo secundum datum eius, & in bono oculo ad inuentionem facito manuum tuarum: quoniam Dominus Deus noster retribuens est, & septies tantum reddet tibi, AVGVSTINVS.

Decimæ enim tributa sunt egentium animarum: quod si decimas dederitis, non solum abundantiam fructuum recipietis, sed etiam sanitatem corporis consequemini.

Non eget Dominus Deus, non præmium postulat, sed honorem.

Deus enim noster qui dignatus est totum dare, decimam à nobis dignatur repetere, non sibi, sed nobis sine dubio profuturam. unde Propheta dicit: Primitias aræ & uinæ torcularis tuæ, non tardabis offerre mihi.

Si tardius dare peccatum est, quanto magis est non dedisse?

De militia, de negotio, de artificio, redde decimas.

Cum enim decimas dando, & ex terrenis celestia possis promereri, quare per auaritiã duplici te benedictione defraudas?

Hæc est enim Domini iustissima consuetudo, ut si tu illi decimam non dederis, tu ad decimam reuoceris.

Dabis impio militi, quod nõ uis dare sacerdoti.

Benefacere Deus semper paratus est, sed hominum malitia prohibetur.

Decimæ enim ex debito requirantur, & qui eas dare noluerit, res alienas inuasit.

Et quanti pauperes in locis ubi ipse habitat, illo decimam non dante, fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante tribunal æterni iudicis apparebit: quia rem à Deo pauperibus delegatam, suis uisibus referuauit.

Qui ergo sibi aut præmium comparare, aut peccatorum desiderat indulgentiam promereri, reddat decimas Deo.

Vnusquisq; Christianus, & omnis ordo catholicorum etiam de nouem partibus studeat eleemosynam dare.

DE CVPIDITATE.

Caput XXX.

CHRISTVS.

Quam difficile est confidentes in pecunijs, in regnum Dei introire: difficile qui pecunias habet, in regnum Dei introibit.

PAVLVS.

Radix omnium malorum est cupiditas: quã quidam appetentes, errauerunt à fide, & inferuerunt se doloribus multis.

SALOMON.

Semitæ omnis auari, aias possidetiũ rapiũt. Aquæ furtiua dulciores sunt, & panis absconditus suauior.

Statera dolosa abominatio est apud Deum, & pondus æquum uoluntas eius.

Suaus homini panis mendacijs, postea imbitur os eius calculo.

IESVS SYRACH.

Viro cupido & tenaci, sine ratione est instantia.

Infatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis, non satiabitur, donec consumat arefaciens animam suam.

Qui ædificat domum impedijs alienis, quasi qui colligit lapides suos in hyeme.

Multi dati sunt in auri casus, & facta est in specie illius perditio illorum.

AMBROSIVS.

Porro cupiditas atq; superbia, in tantum uinum est malum, ut nec superbus sine cupiditate, nec sine superbia possit cupidus inueniri.

ISIDORVS.

Graui enim dolore amittitur, quæ cum magno amore habentur.

Minus autem amittendo dolemus, quod minus possidendo diligimus.

Gloriam temporalem sequentes, et si nitidi sunt foris fulgore potentia, intus tamen uacui sunt elatione superbia.

Qui in appetendis honoribus seculi, aut prosperitatibus mundi instat, defudat laborare, hic & in futuro uacui inuenietur à requie.

Nemo potest spiritus bella suscipere, nisi prius carnis edomauerit cupiditates.

Non potest ad contemplandum Deũ mens esse libera, cum desiderijs huius mundi & cupiditatibus inhiat.

Neque enim poterit alta conspiciere oculus, quem puluis claudit.

Omni

Omni peccato peior est auaritia, & amor pecuniarum.

Cupiditas omnium criminum mater est. Ergo si succiditur mater criminum, non pullulant cætera soboles peccatorum.

Nunquã satiari nouit cupiditas, semper auarus eget: quantumq; magis acquirit, tantum amplius querit.

Plurimi potentes tanta cupiditatis rabie inflamantur, ut de cõfinib. suis pauperes excludat.

Non est mirum quod morientes in inferni ignibus deperentur, si uiuentes flammam cupiditatis suæ minime extinxerunt.

Qui desiderio cupiditatis astuant, flatu diabolica inspirationis urantur.

EVSEBIVS.

Pecunia cupiditas, populorũ corda mortaliũ superat, etiã fraternã necessitudinẽ uiolat.

IN VITIS PATRVM.

Nihil prodest pecuniam non habere, si uoluntas fuerit possidendi.

Tantum habeamus, quantum necessitas postulat, non quantum cupiditas concupiscit.

Nihil prodest ei nuditas, cui inest cupiditas.

DE DISCIPLINA.

Caput XXXI.

IOANNES.

Apoc. 3. Ego quos amo, castigo & arguo.

Heb. 12. PAVLVVS.

Omnis autem disciplina in presenti uidetur non esse gaudij, sed mœroris: postea fructu patissimum exercitatis per eam reddit iustitiæ.

SALOMON.

Audi fili mi disciplinam patris tui, & non dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo.

Tene disciplinam, ne dimittas eam: custodi illam, quia ipsa est uita tua.

Accipite disciplinam, & nolite abijcere eã. Noli ergo arguere derisorem, ne oderit te.

Argue sapientem, & amabit te. Qui diligit disciplinam, diligit scientiam.

Qui autem odit increpationem, insipies est. Via uitæ custodienti disciplinam.

Qui autem increpationes reliquerit, errat. Egestas & ignominia ei, q. deserit disciplinã.

Qui autem acquiescit arguenti, gloriabitur. Stultus irridet disciplinam patris sui: qui autem custodit increpationes, astutior fiet.

Qui increpantes odit, morietur. Plus proficit una correctio apud prudentẽ, quàm centum plagæ apud stultum.

IESVS SYRACH.

Vir prudens & disciplinatus, non murmurabit correptus.

Priusquam interrogas, ne uituperes quemquam: & cum interrogaueris, corripe iuste.

Qui odit correptionem, minuetur uita. Corripe amicum, sepe enim fit commissio, & non omni uerbo credas.

Est correptio mendax in ira contumeliosi, Bedæ tom. 7.

Corripe proximum, antequam commine- ris, & da locum timori Altissimi. Ibidem.

Peccator homo deuitat correptionem. Qui odit correptionẽ, uestigiũ est peccatoris. Nã qui timet Deum, cõuertetur ad cor suũ.

AMBROSIVS.

Leniter castigatus, exhibet reuerentiam castiganti: aspera autem increpatione offensus, nec increpationem recipit, nec salutem.

Sustenta æquanimitẽ, ut infirmos, quos emendare non potueris, castigatos.

Blanda pietate portandi sunt, qui increpari pro sua infirmitate non possunt.

Pro diuersitate peccantiũ, alij portandi, alij castigandi sunt, quia modus diuersus est peccatorũ.

Tunc enim proteruos melius corrigimus, cum ea, quæ bene egisse se credunt, mala demonstrauimus.

GREGORIVS.

Sunt nonnulli, qui increpationis uerba audiunt, & ad poenitentiam redire contendunt: quia poenæ terrent, quos alioquin præmia non inuitant.

Audiat de regno quod amet, audiat de supplicio unusquisq; quod timeat: ut si amor ad regnum non trahat, timor inuitet.

ISIDORVS.

Salubriter accipiunt iusti, quoties de suis excessibus arguuntur.

Plerunq; mali, similes sibi in malo, defendunt. Qui per blanda uerba castigatus non corrigitur, acrius necesse est ut arguatur.

Cum dolore enim abscondenda sunt, quæ leniter sanari non possunt.

Qui admonitus secreto, corrigi de peccato negligit, publice arguendus est, ut uulnus quod occulte sanari nescit, manifeste debeat emendari.

Palam sunt arguendi, qui palam nocent: ut dum aperta obiurgatione sanantur, hi qui eos imitando deliquerunt, corrigantur.

Dum unus corripitur, plurimi emendantur. Melius est ut pro multorum saluatione unus condemnetur, quàm pro unius licentiã multipericlitentur.

DE FIDE Cap. XXXII.

CHRISTVS.

Omnia possibilia sunt credenti. Habete fidem Dei.

Qui non hæsitauerit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumq; dixerit fiat, fiet ei.

Qui credit in filium Dei, habet uitã æternã. Qui autem incredulus est filio, non uidebit uitam, sed ira Dei manet super eum.

IACOBVS.

Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides saluare eum?

Fides sine operibus ociosa est. Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita fides sine operibus mortua est.

PAVLVS.

Virtus enim Dei est, in salutẽ omni credenti. Rom. 4.

B Igitur

Salut. 3. Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fili deli Abraham. Ephes. 6. In omnibus sumentes scutum fidei, & galeam salutis accipite, & gladium spiritus, quod est uerbum Dei. Heb. 11. Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.

SALOMON.

Eccles. 22. Fidem posside cum proximo in paupertate illius, ut & in bonis illius lateris.

AVGVSTINVS.

Si enim iustus est, qui ex fide uiuit: iniquus est, qui non habet fidem. Homini fidelis, totus mundus diuitiarum infidelis autem nec ad modicum diuitiarum sunt.

Fidelibus nox in diem mutatur. Infidelibus autem etiam ipsa lux tenebrae fit: usque ad eam praualent fides, ut homines super mare repedibus faciat ambulare.

Magna est fides, sed nihil prodest, si non habuerit charitatem.

HIERONYMVS.

Quid prodest si impie agens, Deum uoce in uocas, quem operibus negas? Deus in bonis operibus fidelium non tantum considerat oblationis magnitudinem, quam fidem ueritatem.

GREGORIVS.

Ille enim uere credit, qui exercet operando quod credit: per fidem namque ab omnipotenti Deo cognoscitur.

Quid prodest si eidem redemptori nostro per fidem iungimur, si ab eo moribus dissimulamus?

ISIDORVS.

Beatus est autem qui & recte credendo bene uiuit, & bene uiuendo fide rectam custodit. Christianus enim malus, dum secundum Euangelij doctrinam non uiuit, etiam ipsam fidem quam uerbo colit, oborta tetatione facile perdit.

Deus si creditur, merito inuocatur & queritur: ac per hoc tunc perfecte laudatur, quando & creditur.

Fides nequaquam ut extorquetur, sed ratione atque exemplis suadet in corde. Respicit Deus fidem, ubi se non possunt homines excusare: fides enim quae corde retinetur, confessione oris ad salutem profertur.

Multi fidem Christi ex corde non amant, sed humano terrore, eandem per hypocrisis tenere se simulant: & qui esse non possunt aperte mali, per terrorem fidei noscuntur boni.

DE SPE. Cap. XXXIII.

PAVLVS.

Rom. 8. Nos ipsi primitias spiritus habentes, expectamus redemptionem: spe enim salui facti sumus.

Spes autem quae uidetur, non est spes. Nam quod uidet quis, quid sperat? Si autem quod non uidemus speramus, per patientiam expectamus.

Ibidem. Ibidem. Ibidem.

IACOBVS. Qui enim hesitat, similis est fluctui maris, qui a uento mouetur, & circumfertur.

SALOMON.

Expectatio iustorum, laetitia: spes impiorum peribit.

Spes quae differtur, affligit animam.

ORIGENES.

Nec salus esse cuiquam potest, nisi prius sibi propitium faciat Dominum.

ISIDORVS.

Qui male agere non desistunt, uana spe indulgentiam de Dei pietate requirunt, quam recte quaerent, si ab actione praua cessarent.

Metuendum ualde est, ut neque per spem ueniam, quam promittit Deus, perseueranter peccemus: neque quia iuste peccata distringit, ueniam de speremus: sed utroque periculo euitato, & a malo declinemus, & de pietate dei ueniam speremus.

Omnis quippe iustus spe & formidine nitet: quia nunc illum ad gaudium spes erigit, nunc ad formidinem terror gehennae adducit.

Qui enim ueniam de peccato desperat, plus de desperatione quam de commisso scelere se dñat.

Desperatio auget peccatum. Desperatio peior est omni peccato.

Corrige igitur te ipsum, & indulgentiam habeto spem.

Nulla tam grauis est culpa, quae non habeat ueniam.

Nulla te securitas deceptum a poenitentiae intentione suspendat.

Incessanter in corde tuo spes & formido consistant, pariter sint in te timor atque fiducia.

DE GRATIA. Cap. XXXIII.

CHRISTVS.

Gratis accepistis, gratis date.

Gratia & ueritas per Iesum Christum facta est.

PAVLVS.

Ubi autem abundauit peccatum, superabundauit gratia: ut sicut regnauit peccatum in morte, ita & gratia regnet per iustitiam in uitam aeternam.

Stipendia enim peccati, mors: gratia autem Dei, uita aeterna.

Vnicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi.

SALOMON.

Qui bonus est, a Domino hauriet gratiam. Oculi tui uias Domini custodiant, ut addatur gratia capitulo.

Gratia datur in conspectu omnis uiuentis. Est datus, cui non est utilis: & est datus, cui retributio duplex est.

GREGORIVS.

Dominus qui talenta contulit, rationem positurus redit: quia is qui nunc pie spiritualia dona tribuit, districte in iudicio merita exquiret.

Bonum quod in tranquillitate sumitur, in tribulatione manifestatur.

Sunt namque nonnulli qui donum intelligentie perceperunt, sed sola quae carnis sunt, sapienter.

ISIDORVS.

ISIDORVS.

Interdum peccatis nobis, sua Deus dona retrahit, ut ad spem diuinae propitiationis mens humana conseruat.

Ab illo enim nobis omnia bona, gratia praeueniente, donantur.

Profectus hominis, donum Dei est: nec a se potest quisquam, sed a Domino corrigi. Non enim quicquam boni habet proprium homo, cuius uia non est eius.

Cum quisque aliquod donum Dei accipit, non appetat amplius quam quod meruit, ne dum alterius membri officium arripere tetat, id quod meruit, perdat.

Conturbat enim corporis ordinem totum, qui non suo contentus officio surripit alienum.

Quod enim sapientes sumus, quod diuites, quod potentes existimus, non alterius, sed potius diuino munere sumus.

Vtatur ergo optime diuinis beneficijs, quatenus & Deum non poeniteat dedisse, & nobis accepisse sit utile.

In diuisione bonorum diuersi percipiunt diuersa Dei munera, non tamē conceduntur uni omnia, ut sit pro utilitatis studio, quod alter admiretur in altero. Item dicit: Munera gratiarum alia isti, alia uerò donantur illi: nec dantur ita habere uni, ut non egeat alterius.

Auferre Deus dicitur homini donum quod homo non habuit: id quod accipere non meruit.

EVSEBIVS.

Sicut gratia gratis accipitur a Deo, ita gratis eadem ministratur.

DE DISCORDIA.

Cap. XXXV.

CHRISTVS.

Omne regnum diuisum contra se, desolabitur: & omnis ciuitas uel domus diuisa contra se, non stabit.

Neceste est enim, ut ueniant scandala. Veruntamen uae homini illi per quem scandalum uenit.

PAVLVS.

Omnia quidem munda sunt, sed malum est homini, qui per offendiculum manducat.

In pace autem uocauit nos Deus. Non enim dissensionis est Deus, sed pacis.

Pax fratribus, & charitas cum fide, a Deo patre & Domino Iesu Christo.

SALOMON.

Abominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent Deo.

Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas.

Homo peruersus suscitatur lites, & uerbosus separat principes.

Semper iurgia querit malus, angelus autem crudelis mittetur contra eum.

GREGORIVS.

Deus quippe in unitate est, & illi eius gratia.

Bedæ tom. 7.

tiam habere merentur, qui se ab inuicem per se clarum scandalum non diuidunt. Munus enim non accipitur, nisi ante discordia ab animo pellatur.

Quam grauis est culpa discordiae, pro qua nec munus accipitur.

Quicquid enim proteruus uel indignus amicus protulerit, obiurgantis furor est, non dilectio correctionis.

Quale iam est misericordiae sacrificium, quod cum discordia proximi offertur?

DE IURAMENTO.

Cap. XXXVI.

CHRISTVS.

Auidistis quia dictum est antiquis: Non perterabis.

Reddes autem Domino iuramenta tua.

Ego autem dico uobis, non iurare omnino, neque per caelum, neque per terram.

Sit autem sermo uester, Est est, non non.

Quod autem his abundantius est, a malo est. Qui iurat in caelo, iurat in throno Dei, & in eo qui sedet super eum.

PAVLVS.

Homines enim per maiorem sui iurant, & omnis controuersiae eorum finis ad confirmationem iuramentum est.

SALOMON.

Qui autem metitur, testis est fraudulentus. Iurationi non assuescat os tuum.

Vir multum iurans replebitur iniquitate, & non discedit a domo illius plaga.

Si iuracuum iurauerit uir, non iustificabitur. Indisciplinatae loquelae non aduescas os tuum: est enim in illa uerbum peccati.

ISIDORVS.

Sicut mentiri non potest, qui non loquitur: sic periurare non poterit, qui non appetit iurare.

Non est contra Dei praecipitum iurare, sed dum usum iurandi facimus, per iurij crimen incurrimus.

Nunquam ergo iuret, qui periurare timet.

Multi ut fallant, periurant, ut per fidem sacramenti fidem faciant uerbi, sicque fallendo, dum periurant & mentiuntur, homines decipiunt.

Interdum & falsis lachrymis seducti, decipiuntur: & credimus dum plorant, quibus credendum non erat.

Plerumque sine iuramento loqui disponimus, sed incredulitate eorum qui non credunt quod dicimus, iurare compellimur.

Talique necessitate iurandi consuetudinem facimus.

Sunt multi ad credendum pigri, qui non mouentur ad fidem uerbi.

Grauius autem delinquent, qui sibi loquentes iurare cogunt.

Quacunque arte uerborum quis iuret, Deus tamen qui conscientiae testis est, ita hoc accipit, sicut ille cui iuratur, intelligit.

Dupliciter autem reus sit, qui & Dei nomen

B a inua-

Inuanum assumit, & proximum dolo caput. Non est obseruandum iuramentum, quum malum incaute promittitur: ueluti si quis piam adulteræ perpetim cum ea permanendi fidem polliceatur. Tolerabilius est enim non implere sacramentum, quam permanere in stupri flagitio.

DE COGITATIONIBVS. Cap. XXXVII. CHRISTVS.

Matth. 5. Beati mundo corde, quonia ipsi Deum uidebunt. Marc. 7. Ab intus enim de corde hominum cogitationes malæ procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, auaritia, nequitie, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia. Omnia hæc mala ab intus procedunt, & conquinant hominem.

1. Petr. 2. Charissimi obsecro uos, tanquam aduenas & peregrinos, abstinere uos à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam.

1. Cor. 13. Caritas non cogitat malum, non gaudet super iniquitatem, congaudet autem ueritati.

1. Cor. 15. Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. Charissimi mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore spiritus.

Galat. 5. Dico autem, spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis.

SALOMON.

Pro. 12. Qui autem confidit in cogitationibus suis, impie agit.

Ibidem. Cogitationes iustorum, iudicia: consilia impiorum fraudulenta.

Pro. 15. Dolus in corde cogitantium mala.

Pro. 16. Abominatio est Domino cogitatio mala.

Pro. 16. Reuela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ.

Pro. 17. Qui attonitus oculis cogitat praua, mordens labia sua perficit malum.

Eccles. 4. Non præterit Dominum omnis cogitatus, & non abscondit se ab eo ullus sermo.

Sap. 1. In cogitationibus enim impij, interrogatio erit.

Sap. 3. Impij autem secundum quæ cogitauerunt, correptionem habebunt.

Sap. 9. Corpus autem quod corrumpitur, aggrauat animam: & deprimit terrena habitatio sensum multa cogitantem.

Eccles. 16. Non est cogitatus impiorum prudentia. Qui minoratur corde, cogitat inania, & uir imprudens & errans cogitat stultitiam.

AUGUSTINVS.

Ante tempus ad senectutem ducit cogitatus.

HIERONYMVS.

Potestas quippe diaboli, non in temeritate illius atque iactantia, sed in tua est uoluntate. Diabolus per ea quæ patere uidet, aut certe non firmiter clausa, querit irrumperere, & ad ipsam arcem cordis & animæ peruenire.

Sola pietatis causa est, ubi carnis nulla notitia est.

Non sinas cogitationes malas in corde tuo crescere.

HILARIVS.

Non omnes cogitationes nostræ malæ per diaboli instigationem excitantur, sed aliquotiens & nostro nutu emergunt: bonæ autem cogitationes semper à Deo sunt.

GREGORIVS.

Sicut capite reguntur membra, ita cogitationes mente disponuntur.

Dum enim in cogitatione uoluntas non reprimitur, etiam in agnitione dominatur.

Omnia enim corda scrutatur Dominus, & uniuersas mentium cogitationes intelligit.

Maligni quippe spiritus undique animam angustant, quando ei non solum operis, uerum etiam cogitationis, atque insuper locutionis iniuquitates replicant.

Tunc enim in capite oculos habemus, cum uitam redemptoris nostri tacita cogitatione conspiciamus.

Quid prodest quod contra hostium insidias tota ciuitas custoditur, si unum foramen apertum relinquatur, unde ab hostibus intretur?

Omne enim quod subtiliter cogitamus, quasi si mente coquimus.

Qui ergo in pace subigere carnis desideria nolumus, quomodo in bello pro Deo ipsam carnem daremus?

Mens nostra à carnali delectatione abigenda est, & à carnis cura necessaria abscondenda non est.

ISIDORVS.

Bipertita est causa peccandi, id est, operis & cogitationis: quorum unum dicitur iniquitas, quod opere geritur: aliud iniustitia, quod cogitatione admittitur.

Prius autem actio refecanda est, postea cogitatio.

Prius praua opera, postmodum desideria.

Vicissim enim & à cogitatione opera procedunt, & ab opere cogitatio nascitur.

Quantis ab opere malo quisque uacet, pro solius tamen prauæ cogitationis malitia non erit innocens.

Non enim solum factis, sed & cogitationibus delinquimus, si eis illicite occurreribus. delectemur.

Non est timendum, si bona & mala in cogitationem ueniant: sed magis gloriandum est, si mæ mala à bonis intellectu rationis discernat.

Nihil iuuat quod inter bonum & malum sensu prudentiori discernimus nisi ope aut mala cogitata caueamus, aut bona intellecta faciamus.

In ipso cogitationis initio resiste, & eras des cætera.

Si separaueris cogitationes à corde, non prorumpent in opera.

Si cogitationibus non consenseris, operi cito resistes.

Non enim potest corpus corrupti, nisi prius corruptus sit animus.

Nihil potest caro facere, nisi quod uoluerit anima. Munda

Munda enim à cogitatione animum, & caro non peccabit: melius est ut uites uitium, quam ut emendes.

IN LIBRO CLEMENTIS.

Diabolus enim, nisi quis uoluntatibus eius se sponte subdiderit, potestatem aduersus hominem non habebit.

IN VITIS PATRVM.

Sicut ignis tepescit ceram, ita & uigiliae bonæ cogitationes pessimas.

DE MENDACIO.

Cap. XXXVIII.

CHRISTVS.

Non falsum testimonium dices.

PAVLVS.

Deponentes omne mendacium, loquimini ueritatem unusquisque cum proximo suo.

Nolite mentiri inuicem, expoliantes uos uerem hominem cum actibus suis, & induentes nouum, eum qui renouatur in agnitione Dei, secundum imaginem eius qui creauit eum.

SALOMON.

Qui autem mentitur, testis est fraudulentus.

Qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacij.

Abominatio est Domino labia mendacij.

Qui autem fideliter agunt, placent illi.

Liberat animam testis fidelis.

Profert mendacia uersipellis.

Testis fidelis non mentietur, profert mendacia testis dolosus.

IESVS SYRACH.

Non accipias aduersus animam tuam mendacium.

Noli amare mendacium aduersus fratrem tuum, neque in amicum similiter facias.

Noli uelle mentiri omne mendacium: asiduitas enim illius non est bona.

Responsum obscurum inuacuum non ibit, os autem quod mentitur, occidit animam.

HIERONYMVS.

Mendaces faciunt, ut nec uera dicentibus credat.

ISIDORVS.

Sæpe uera promittit, qui falsa diciturus est, ut cum primum acquisierit fidem, ad reliqua mendacia audientes credulos faciat.

Multis uidentur uera esse, quæ falsa sunt, & ideo non ex Deo, sed ex suo mendacio loquuntur.

Plerumque à ueritate incipit, qui falsa cõfingit.

Latent sæpe uenena circumdata melle uerborum: & tam diu deceptor ueritatem simulat, quousque fallendo decipiat.

Summopere cauedum est omne mendacium: omne quoque genus mendacij magnopere fuge.

Omne quod à ueritate discordat, iniquitas est. Esto in uerbo uerax, neminem mendacio fallas. Non aliud loquaris, aliudque facias. Non aliud dicas, & aliud in animo teneas. Asiduitas iurandi, periurij cõsuetudine facit. Sine consideratione uero non promittas. Quod non potes facere, non pollicearis. Multum reus eris, si non reddas quod uoueris.

Bedæ tom. 73

Veritas angulos non habet, nec querit usuras. Quod incaute uouisti, non facias: impia est promissio, quæ scelere adimpletur.

DE MONACHIS. Cap. XXXIX.

MOSES.

Cum uoueris uotum Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requirit illud Dominus: minus Deus tuus.

Deut. 23. Eccles. 5.

PAVLVS.

Omnis enim qui in agone contendit, ab omnibus se abstinere.

Et ille quidem, ut corruptibilem coronam accipiat, nos autem incorruptam.

Nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus, ut ei placeat cui se probauit.

SALOMON.

Semita iustorum declinat mala: custos autem animæ suæ seruat uitam suam.

HIERONYMVS.

Nunquam de ore Monachi turpis aut lasciuus sermo egrediatur.

His enim lignis libidinosus animus ostenditur, & per exteriorem hominem, interioris hominis uitia demonstrant.

Monachus non desideret urbium frequentiam, quia de singularitate censetur.

Monachus sit uigil sensu, ne uanis cogitationibus polluat.

Amet scientiam scripturarum, & carnis uitia non amabit.

Episcopi imitantur Apostolos, & Monachi perfectos patres: ut quorum honorem possident, habere nitantur & meritum.

Monachus habeat simplicitatem columbæ, nec cuiquam machinetur dolos.

Habeat & serpētis astutiam, ne aliorum supplantetur insidijs.

Monachus teneat humilitatem ueram.

Monachus qui Christum desiderat, nihil aliud indagat, sed est ei cella pro paradiso, uaria scripturarum dona discerpit, his utitur delicijs, hanc fruitur amplexu.

Ille uerus est Monachus, qui aurum contemnit, & scripturas sectatur: & cum in paupertatem incidit, ornator instat ornatu.

Monachis specialis experenda est solitudo, ex urbe habitatio facienda.

Non quæras in monacho gloriæ nitorem, sed animi pietatem.

Quicquid in monachos dicitur, redundat in Clericos.

Aduersum nos loquaces, pro se muti.

Monachus cum corpore clausa cellula lateat, lingua per orbem non discurrat.

GREGORIVS.

Ipsi dispensationibus terrenis inseruiant, quos dona spiritualia non exornant.

Qui penetrare ad intima nequeunt, saltem necessaria foris operentur.

Monachus qui intra possessionem quærit, monachus non est.

ISIDORVS.

Tūc se quisq; Monachum iudicet, quum se minimum existimauerit cunctis.

BASILIVS.

Cœleste enim donū accipit Monachus, qui terrenos actus à semetipso projicit, nec impliat se negocijs secularibus militans Deo.

IN VITIS PATRVM.

Monachus enim non solum propterea dicitur, quia uxorem non habet, sed religioni Dei, & seruitio ipsius mācipatus est: cura illi est quæ admodum seculo non placeat, quia magis elegit castitatem, quæ Deo curæ est, & spiritus sancti habitatio.

Monachus, si uentrem suum & linguam contineat, & uacationem nō fecerit, confidat quia non morietur in æternum.

Monachus edens multum, & operans multum, non confidat in hoc.

Qui autem parum edit, etiam si parum operetur, confidat, & uiriliter agat, nō perdet mercedem suam.

Qui uult edificare domum, multa procurat, ut possit perficere opus suum: ita monachum multam curam habere oportet, ut possit opus Dei perficere.

Quanti Monachorum, dum patris matrisq; non miserantur, suas animas perdiderunt?

Melior est secularis mansuetus, quam Monachus animosus & iracundus.

Melior est secularis infirmitas seruens fratri, super Monachū nō miserentē proximo suo.

Monachus bilinguis turbat fratres. Fidelis autem requiem adducit.

Pallor enim cum humilitate, & maceries, decus est Monachi.

Si potueris iniuriari ac tacere, & affici conuicijs, & portare, magna est hæc res super alia mandata.

EFFREM.

Sicut enim sata in bona terra culta, sic anima monachi fructificans cogitationibus diuinis, rum scripturarum.

Sicut lampas lucida in loco tenebroso refulgens, sic Monachus mente sobria, in corde per uigil, in tempore psalmodiæ suæ & orationis.

Sicut pondus salis deprimat infirmū, sic somnus deprimat Monachum in oratione.

Sicut uermis corrumpit lignum, sic inuidia corrumpit animam Monachi.

Sicut tineæ exterminat uestimentum, sic detractionis animam Monachi.

DE DETRACTIONE.

Cap. XL.

PAVLVS.

Philip. 2. Omnia autem facite sine murmurationibus & hæitationibus, ut sine querela sitis, & simplices filij Dei, sine reprehensione.

IACOBVS.

Jacob. 4. Nolite detrahare alterutrū fratres mei: qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi, & iudicat legem.

SALOMON.

Remove à te os prauum, & detrahentia labia procul sint à te.

Qui detrahit alicui rei, ipse sese in futurum obligat.

Qui autē timet præceptū, in pace uersatur. Cum detractoribus ne commiscearis: quoniam niam repente confurget perditio illorum, & ruinam utriusq; quis nouit?

Tumultus murmurationū nō abscondetur.

AVGVSTINVS.

Ne ergo detrahas, nec audias detrahentem.

HIERONYMVS.

Nunquam ulli detrahes. Accusamus sæpe quod facimus, & contra nosmetipsos nostra uitia inuenimus.

Noli detrahare, sed uerum dicere. Caue ne linguam aut aures habeas prurientes: id est, ut nec ipse alijs detrahas, aut alios detrahenes audias.

Malorum quoq; solatium est bonos capere, dū peccatū multitudinē putat minui peccata.

GREGORIVS.

Cœlorum etenim regnum nullus murmurā accipit, nullus qui accipit, murmurare potest.

ISIDORVS.

Non detrahas peccanti, sed condole. Quod in alio detrahis, in te potius pertimesce: detraçtores omnes reprehendunt, omnes uituperant.

Quando alijs detrahis, te ipsum discute. Quando aliū mordes, tua peccata redargue.

Non alterius delicta, sed tua propria cerne. Nunquam detrahas, si te bene perspexeris.

Vterq; simile crimen impendit, & qui detrahentem audit, & is qui detrahit.

IN VITIS PATRVM.

Melius est comedere carnē, & uinū bibere, quam contemnere in uituperatione fratrem suū.

Sicut susurrans serpens Euam de paradiso expulit, sic qui detrahit fratri suo, nō solum suū, sed etiam audientis animam perdit.

DE VOLVNTATE.

Cap. XLI.

CHRISTVS.

Si quis Dei cultor est, & uoluntatem eius facit, hunc exaudit Deus.

PAVLVS.

Si uoluntas prompta est, secundum quod habet accepta est, non secundum quod nō habet.

Quemadmodum promptus est animus uoluntatis, ita sit & perficiendi.

Nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit uoluntas Domini.

SALOMON.

Abominabile est Domino prauum cor: uoluntas eius est in ijs, qui simpliciter ambulant.

AVGVSTINVS.

Omnibus enim erit in uolūtate quod unusquisq; habebit in retributione.

Omne opus præcedit uoluntas nostra, dum cogitamus quod operari debemus.

Nihil

Nihil enim aliud nostrum quærit Deus, nisi uoluntatem bonam.

Malū, proprij arbitrij, germinatio est uolūtatis.

GREGORIVS.

Ante Dei namq; oculos nunquam est uacua manus à munere, si cordis arca repleta fuerit bona uoluntate.

Bonum ergo opus nobis sit in uolūtate, nam ex diuino adiutorio erit in perfectione.

Illic coactus patitur tenebras ultionis, qui hic libenter sustinuit tenebras uoluntatis.

Voluntas autē bona est, sic aduersa alterius, sicut nostra pertimescere: nulli quod tibi iuste impendi desideras, denegare: necessitati proximi iuxta uires occurrere, & prodesse etiam ultra uires uelle.

Semper inuidia à bona uoluntate discordat. Deus enim per multas uoluntates aliorum in alijs multa operatur bona.

CYPRIANVS.

Nec excusat oppressum necessitas criminis, ubi crimen est uoluntatis.

DE INDUMENTIS.

Caput XLII.

CHRISTVS.

Corpus uestrum plus est quam uestimentū. Qui duas tunicas habet, det non habentibus: & qui habet escas, similiter faciat.

Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contentissimi.

PAVLVS.

Salomon. Fallax gratia, & uana est pulchritudo. Omni tempore uestimenta tua sint candida, & oleum de capite tuo non deficiat.

Uestis autem tibi pura circumdetur, non ad pulchritudinem, sed propter necessarium tegumentum, ne dum exquisitis indumentis uestiris, in alteram turpitudinem cadas.

HIERONYMVS.

Plumarum mollities iuuenilia membra non foueat. Quicquid enim corpora nostra defendere potest, & humane succurrere imbecillitati, hoc una appellanda est tunica.

GREGORIVS.

Nemo quippe uestimēta preciosa, nisi ad inanem gloriam quærit, uidelicet, ut honorabilior ceteris uideatur.

Nemo uult preciosis uestibus ibi indui, ubi ab alijs non possit uideri.

Pro sola enim inani gloria uestimentū preciosum quæritur.

EFFREM.

Ornatus quippe uestium indicat qualiter ea quæ æterna sunt, sapiamus, & per studium clarioris amictus, ab æterna claritate nudi esse dignoscatur.

Lauare faciem, manus ac pedes impensius, seruos nos indicat esse uitiorum.

BASILIVS.

Dum enim nimis ornatus corporū conspicimus, corporis & animæ offendimus creatorem.

DE MISERICORDIA.

Caput XLIII.

CHRISTVS.

Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.

Estote misericordes, sicut & pater uester cœlestis misericors est.

PAVLVS.

Estote autem inuicem benigni, & misericordes: induite uos, sicut electi Dei sancti & dilecti, uiscera misericordiæ.

Exerce te ipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia utilis est.

MOSES.

Non negabis mercedem tuam egenis & pauperibus.

SALOMON.

Misericordia & ueritas non te deseret: bene facit animæ suæ uir misericors.

Qui autem crudelis est, propinquos abiicit. Clementia præparat uitam, misericordia & ueritas præparat bona.

Misericordia & ueritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius.

Facere misericordiam & iudiciū, magis placeat apud Deum, quam uictima.

IESVS SYRACH.

In iudicatio esto pupillis misericors ut pater. Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum suorum operum.

Quam magna misericordia Dei, & propitius illius conuertentibus ad se.

Miseratio hominis circa proximum suum. Misericordia autē Dei super omnem carnē.

Qui misericordiam habet, docet & erudit, quasi pastor gregem suum custodit.

Qui facit misericordiam, offert sacrificium.

AVGVSTINVS.

Oportet quippe etiam eum qui misericordiam requirit, & ipsum pro salute sua aliquid elaborare.

Inuenire possumus misericordiam, sed in anima conturbata, & spiritu humilitatis.

In exitu tuo cogita Deum, & in testamento tuo relinque pauperibus: tu illuc uades, & opera tua hic permanent.

GREGORIVS.

Vbi misericordia quæritur sine controuersia, salus est.

Disciplina sine misericordia multum destituitur, si una sine altera teneatur.

CYPRIANVS.

Neque enim Dei misericordiam promereri poterit, qui misericors ipse non fuerit.

Neque enim impetrabit à diuina pietate aliquid in precibus, qui ad preces pauperis non fuerit humanus.

ISIDORVS.

Misericordia, à compatiendo alienæ miseria, uocabulum sortita est. Nullus autem in alio esse misericors potest, qui prauè uiuendo in se misericors non est.

DE COMPASSIONE PROXIMI. Caput XLIII. CHRISTVS.

Omnia ergo quæcunq; uultis ut faciant uobis homines, ita & uos facite illis: hæc est enim lex & prophetæ.

PAVLVS.

Gaudete cū gaudentibus, flete cum flentibus. Necessitatibus sanctorum communicantes, per charitatem seruite inuicem.

Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, uos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis; considerans teipsum, ne & tu teneris. Suscipite infirmos, patientes estote ad omnes.

SALOMON.

Qui despicit proximum suum, peccat. Eadem posside cum proximo in paupertate illius, ut & in bonis illius læteris.

In tempore tribulationis permanset fidelis, ut in hereditate illius hæres sis.

Perde pecuniam propter fratrem & amicū. Ne auertas faciem tuam à proximo tuo.

Qui foueā fodit proximo, in illā citō decidit: & qui statuit lapidē proximo, offendit in eo.

Qui laqueum alteri ponit, peribit in illo.

ORIGENES.

Si quis ea quæ uidet in delicto proximi sui, uel non indicat, uel in testimonio uocatus, non quæ uera sunt dixerit, poena commissi reuoluitur ad conscium.

GREGORIVS.

Compassioni enim proximi plerunq; obstitit pietas falsa.

Qui enim dolorem excipit in aliena necessitate, crucem portat in mente.

Neq; enim aliter redemptoris nostri membra efficiuntur, nisi in harendo Deo, & compatiendo proximo.

Cruis quippe à cruciatu dicitur: & duobus modis crux tollitur, quæ aut per abstinentiã crucis Domini baiulamur, aut per compassionem proximi, necessitatē illius nostram putamus.

Nam si hæc quisq; pro temporali mercede exhibet, crucem quidem baiulat, sed ire post Dominum recusat.

Duobus enim modis crux tollitur: cum aut per abstinentiã affligitur corpus, aut per compassionem proximi affligitur animus.

Compassionem quippe homini debemus, & rectitudinem à uitijs in eo desiderare oportet, ut in uno eodemq; homine & diligamus bonū quod factum est, & persequamur mala quæ fecit: ne dum culpas incaute remittimus, non tam per charitatem compuncti, sed per negligentiam ueniam concessisse uideamur.

Hoc ergo nos debemus exhibere proximis,

quod indignis nobis à creatore nostro conspiciamus exhiberi.

Minus proximum amare conuincitur, qui non cum eo in necessitate illius, etiam ea quæ sibi sunt, partitur.

Nulla quæ possumus fratribus impedere bona, recusemus.

Inde enim ei qui est super omnia, propinquamus, unde nos per compassionem proximi etiam sub nosmetipsos deponimus.

Quantum plus per compassionem proximi affligimur, tantum altius Deo propinquamus.

Quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerantiã suam testis est, quia bonus non est.

Bonus non fuit, quem malorum prauitas non probauit.

Ferrum nostræ animæ nequaquam perducitur ad subtilitatem acuminis, si hoc non eraserit aliena lima prauitatis.

Tantum ergo magis mali tolerandi sunt, quantum & amplius abundant.

Sic agere debemus curam nostram, ne negligamus curam proximi.

Sic enim & quod impendit nobis recte uolumus, alijs impertiamur: & quod nobis fieri nolimus, hoc alijs facere ipsi deitemus.

Charitatis iura illæsi seruemus.

Quod tibi accidere non uis, nec proximo tuo cupias euenire.

Condole alienis calamitatibus, & sociare fletibus in alienis meroribus.

In tribulatione alterius & tu esto tristis: talis esto alijs, quales optas esse circa te alios.

Quod non uis pati, non facias, & non inferas alteri, mala ne patiaris similia.

Ita clemens esto in alienis delictis sicut in tuis, ut nec aliter te, nec aliter alios penes: & sic alios iudica, ut iudicari cupis.

Cum enim inuicem onera nostra portamus, colluctatorem nostrū diabolum confundimus & superamus, & Dominum nostrum qui in cœlis est, honorificamus.

Sicut potus aquæ sitienti in aestu solis, sic sermo consolationis fratri in tribulatione tentationis posito.

DE ELATIONE.

Caput XLV.

CHRISTVS.

Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

PAVLVS.

Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.

Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes.

Si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse seipsum seducit.

SALOMON.

Abominatio est Domino omnis arrogans: etiam si

etiam si manus ad manum fuerit, non erit in nocens.

Qui se iactat & dilatat, iurgia concitat.

Qui sperat in Domino, subleuatur.

GREGORIVS.

In omne quod scit, sese mens deprimat, ne quod uirtus scientiæ congregat, uentus elationis tollat.

Miranda quippe actio cum elatione non eleuat, sed grauat.

Dum superna gratia ad altiora intelligenda ducimur, quantum subtilius leuamur, tantum semper in humilitatem nosmetipsos in intellectu nostro premere debemus.

Valde quippe elata mens retunditur, si ipsi, super quem se extollit, supponatur.

Arrogantes uiri in ter sanctam ecclesiam, quæ uis Deum fugiendo refugium, eum tamen ueraciter credendo confitentur.

ISIDORVS.

De iustitiæ uirtute, nulla elatione superbas. De bonis factis non extollaris, & de bono opere non gloriaris.

Elatio excelsum deiecit, & arrogantia sublimis humiliavit.

Quod manifestando potes amittere, tacendo custodi.

DE VITA HOMINIS.

Caput XLVI.

CHRISTVS.

Ne cogitatis in corde uestro quid manducetis, aut quid induamini.

Nonne anima plus est quam esca? Non quod intrat in os, coinquinat hominē, sed quod procedit ex ore, coinquinat hominē.

PAVLVS.

Non est regnum Dei esca & potus, sed iustitia & pax, & gaudium in spiritu sancto.

Optimū enim est, gratia stabilire cor, non uelut scis, quæ non profuerunt ambulanti in eis.

SALOMON.

Non affligit Dominus animam iusti.

Melior est buccella panis sicca cum gaudio, quam domus plena uictimis cum iurgio.

IESVS SYRACH.

Initium uitæ hominis, aqua & panis, & uestimentum.

Vita nequā hospnatur de domo in domum.

Melior est mors quam uita amara, & requies æterna, quam languor persequens.

Omnem escam manducabit uenter, & est cibus cibo melior.

Initium necessariæ rei uitæ hominum, aqua, ignis, & ferrum, lac & panis simillagineus, mel & botrus, uua, & oleum & uestimentum.

Hæc omnia sanctis in bona, sic & impijs & peccatoribus in mala conuertentur.

AVGVSTINVS.

Omnis malus aut ideo uiuit, ut corrigatur: aut ideo uiuit, ut per illum boni exerceantur.

DE MVNERIBVS.

Caput XLVII.

MOSES.

Munera excæcant oculos sapientum, & mutant uerba iustorum.

SALOMON.

Munera de sinu impius accipit, ut peruertat semitas iudicij.

Non des alieno honorem tuum.

IESVS SYRACH.

Donec accipiant, osculantur manus dantis, & in promissionibus suis humiliat uoces suas, & in tempore redditiōis postulabit tempus.

Ubi manus multæ sunt, claudet. Quodcunq; trades, numera & appende.

Datum uerò & acceptum omne describe. Cum dederis, ne improperes.

AVGVSTINVS.

Adulantur frequenter, quod non ex uoluntate datur: quod enim ex propria uoluntate prestat, cum omni uoluntate donatur.

GREGORIVS.

Tantum ergo esse humilior quisq; debet ex munere, quantum obligatorem esse se conspiciat in reddenda ratione.

Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit: quando in diuinis rebus non solum nullam pecuniam, sed etiam humanam gloriam non requirit.

IOSEPHVS.

Non debemus recusare uitæ istius munus, quod dedit nobis Deus.

Si hominibus data reijciamus, contumeliosus sumus: quanto magis seruire debemus, quod à Deo nostro accipimus.

DE ELEEMOSYNIS.

Caput XLVIII.

CHRISTVS.

Date eleemosynam, & ecce, omnia munda sunt uobis.

Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam. Facite uobis sacculos qui non ueterascunt, thesaurum non deficientem in cœlis, ubi fur non aperiat, neq; tinea corrumpit.

IN LIBRO TOBIAE.

Melius est facere eleemosynam, quam thesauros auri condere.

Qui faciunt eleemosynam & iustitiam, saturabuntur uita.

PAVLVS.

Beatius est dare quam accipere. Qui parce seminat parce & metet.

Bonū autem facientes non deficiamus: dum tempus habemus, operemur bonū ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.

SALOMON.

Redemptio animæ uiri, diuitiæ suæ. Qui autem miseretur pauperi, beatus erit.

Qui calumniatur pauperē, exprobrat actori eius: honorat autem eum qui miseretur pauperis.

IESVS SYRACH.

Eccles. 29. Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo.

Eccles. 3. Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccato.

Non est eis bene, qui assidue sunt mali, & eleemosynam non dant.

Eccles. 29. Eleemosyna uiri quasi sacculus cum ipso.

Ibidem. Propter mandatū assume pauperem, & propter inopiam eius ne dimittas eum uacuum.

Ibidem. Pone thesaurū in præceptis altissimi, & proderit tibi magis quam aurum.

Eccles. 4. Eleemosynam pauperis non fraudes, & oculos tuos ne transueras à paupere.

Ibidem. Animam esurientē ne despexeris, & ne exasperes pauperem in inopia sua.

Ibidem. Cor inopis ne afflixeris, & nō protrahas datum angustianti.

Ibidem. Rogationem contribulati ne abijcias, & nō auertas faciem tuam ab egeno.

Ibidem. Ab inope ne auertas oculos tuos, propter irā. Maledicentis tibi pauperis in amaritudine, exaudietur precatio illius.

Ibidem. Exaudiet autem eum, qui fecit illum.

Ibidem. Congregationi pauperū affabilem te facito.

Ibidem. Declina pauperi sine tristitia aurē tuā, ut perficiatur propitiatio tua, & benedictio tua.

Eccles. 14. Ante mortem benefac amico tuo, & secundum uires tuas exporrigenis da pauperi.

Ibidem. Da pauperi & accipies: iustifica animā tuā: ante obitum tuum operare iustitiam tuā, quoniam non est apud inferos inuenire cibum.

Eccles. 29. Qui facit misericordiam, foenerat proximo suo. Foenera proximo tuo, in tempore necessitatis illius.

AVGVSTINVS.

In largitate enim pauperum, non spolia, sed dona requiruntur.

Quale illud munus est quod alter cum gaudio accipit, alter cum lachrymis amittit.

Super quod ille gratulatur, ille suspirat.

Quamuis largiaris tuum, meliorem eleemosynam facis, si reddis alienum.

Alienum enim est quod habemus, si nō competenter eo utimur ad salutem.

Hæc enim est apud Deum grata eleemosyna, quæ ex uernacula exhibetur substantia, nō quæ ex fraudulenta præda tribuitur.

Malunt se sua perdere largiendo, quam aliena instituire componendo.

HIERONYMVS.

Ad mensulam ubi sunt religiosi pauperes & pegrini, cū illis Christus cōiua esse noscatur.

Gloria episcoporum, pauperib. prouidere: ignominiaq; omnium sacerdotum, proprijs studeere diuitijs.

Non sis uanus cū feceris eleemosynā indigēti, neq; te meliorē illo, cui foeneraris, aestimes.

GREGORIVS.

Sunt enim qui magna diligunt, & multa ex his quæ possident, egenis distribuere pertrahant, ut culpas suas ante Dei oculos misericordiam uisceribus redimant.

Dum qualibet necessaria indigentibus damus, sua illis reddimus, non nostra largimur.

Terrena quippe omnia seruando amittimus, sed bene largiendo seruamus.

Quisquis nunc bona opera indigentibus exhibet, ea is specialiter impendit, illi cuius hæc amore præbuerit.

ISIDORVS.

Nulla scelera eleemosynis possunt redimi, si in peccatis quisq; permanserit.

Nulla est delicti uenia, quando sic præcedit misericordia, ut eam sequantur peccata.

Qui inimicum diligit, & qui lugenti affectū compansionis & consolationis impertit, aut in quibuslibet necessitatibus consilium adhibet, eleemosynam proculdubio facit.

Quamuis quisq; sit egens, nullus tamen unde tribuat egeni exultationem inopiam potest obtendere, quando ex præcepto Saluatoris etiam calicem aquæ frigidæ præcipiamur indigenti præbere.

Dux sunt eleemosynæ: una corporalis, egeni dare quicquid potueris: altera spiritualis, dimittere à quo læsus fueris.

De rapinis alienis eleemosynā facere, nō est officium miserationis, sed emolumentū sceleris.

Qui ergo iniuste tollit, iuste nunquam tribuit: nec alteri bene præbet, quod ab alieno male extorquet.

Magnum scelus est, res pauperum præstare diuitibus, & de sumptibus inopū acquirere sapores potentum.

Ne eligas cui miserearis, ne forte prætereas eum qui meretur accipere.

Melior est beneuolentia, quam quod datur.

Qui cum tristitia manum porrexerit, fructū remunerationis amittit.

Non est enim misericordia, ubi non est beneuolentia.

Non auferas alteri, unde alijs tribuas.

Nihil proficit si alium inde reficis, unde alius inanem facis.

CYPRIANVS.

Qui secundum Deum sapiens est, & eleemosynam facit, Deum credit: & qui habet fidei ueritatem, seruat Dei timorem.

Qui autem timorem Dei seruat in miserationibus pauperum, Deum cogitat & honorat.

DE TRIBVLATIONIBVS.

Caput XLIX.

CHRISTVS.

Ego quos amo, arguo & castigo.

PAVLVS.

Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei.

In omnibus tribulationem patimur, sed non coangustamur.

Aporiamur, sed non destituimur.

Persecutionem patimur, sed non derelinquimur.

Deijcitur, sed non perimus.

Semper

Apoc. 3.

Heb. 12.

Ach. 14.

2. Cor. 4.

Ibidem.

Ibidem. Semper enim mortificationem Iesu in corpore nostro circumferetes, ut & uita Iesu Christi in corporibus nostris manifestetur.

AVGVSTINVS.

Qui in hoc mundo flagellari non merebitur, in inferno torquetur.

Cum enim à Domino flagellamur, si patienter accipimus, & humiliter gratias agimus: si mali fuerimus, peccatorū indulgentiā accipiemus: si autē boni, æternam beatitudinē consequemur.

HIERONYMVS.

Qui semel recipit malum in uita sua, non eodem cruciatus patitur in morte, quos est passus in uita.

Multo que melius est stomachum dolere, quam mentem.

Cauendū est uulnus quod cū dolore curatur.

Magna misericordia est, quando peccatibus irascitur Deus.

Medicus si cessauerit curare, desperat.

GREGORIVS.

Diuina dispensatione agitur, ubi prolixiora uitia ægotatio prolixior exurat.

ISIDORVS.

Reuertens enim Deus hominem cruciat: quem peccantem deseruerat, flagellando iterum uisitat.

Ordinata est miseratio Dei, quæ prius hic hominē per flagella à peccato emendat, & postea ab æterno supplicio liberat.

Electus enim Dei, doloribus uitæ istius atteritur, ut perfectionem uitæ futuræ lucretur.

Iustus temporalia flagella ad æterna proficiunt gaudia: ideoq; & iustus in pœnis gaudere, & impius in prosperitate lugere debet.

Neq; iusto, neque reprobo, Deus misericordiam abstrahit.

Bonos hic per afflictionem iudicat, ut illic remuneret per miserationem: & malos hic remunerat per temporalem clementiam, & illic puniunt per æternam iustitiam.

In hac enim uita Deus parcit impijs, & tamē non parcit electis.

In illa parcet electis, nō tamē parcet iniquis.

Quantum quisq; aut in corpore aut in mente flagella sustinet, tantum se in finem remunerari speret.

Dum enim multa damnabilia reprobis commisisse uideantur despecti à Deo, nullo emendationis uerbere feriuntur.

Gemina est percussio diuina: una, in bonam partē, qua percutimur in carne ut emendemur: altera, qua uulneramur in conscientia, ex charitate, ut Deum ardentius diligamus.

Deus ideo iustum flagellat, ne de iustitia superbiens cadat.

Flagellum nancq; tunc delebit culpam, cum mutauerit uitam.

Omnis diuina percussio aut purgatio uitæ presentis est, aut initium pœnæ sequentis.

Nam quibusdā flagella ab hac uita inchoat, & in æternam percussio nem perdurant. Quāuis enim una culpa non bis percutitur, una ta-

men percussio intelligitur, quæ hic cepta, illic perficitur: ut in illis qui omnino non corriguntur, præcedentium percussio flagellorū, sequentium sit initium tormentorum.

Quibusdam, secreto Dei iudicio, hic male est, illic bene: scilicet ut dum hic castigati corriguntur, ab æterna damnatione liberentur: quibusdam uerò hic bene est, illic male: sicut diuici illi Euangelico accidit.

Porro quibusdam & hic male, & illic male: quia corrigi nolētes, & flagellari in hac uita incipiunt, & in æterna pœnitione damnantur.

Murmurare in flagellis Dei peccator homo non debet, quia maxime per hoc quod corripitur, emendatur.

Vnusquisq; autem nunc leuius portat quod patitur, si sua discusserit mala, pro quibus illi infertur retributio iusta.

Iusti in aduersis probari se cognoscant, non deijci.

Viri sancti plus formidant prospera, quam aduersa: quia seruos Dei prospera deijciunt, aduersa uerò erudiunt.

Tunc magis sunt Dei oculi super iustos, quādo eos affligi ab iniquis prouidentia superna permittit.

Tunc iustis gaudia disponuntur æterna, quando presenti tribulatione probantur.

Quantum enim in hoc seculo frangimur, tantum in perpetuo solidamur.

Quantum in presentis affligimur, tantum in futuro gaudebimus.

Si hic flagellis atterimur, purgati in iudicio adueniemus.

Semper hic Deus tolerat, quos ad salutē perpetuam præparat.

Non igitur murmures, non blasphemias, non dicas: Quare sustineo mala? quia iuxta modum criminis, minor est retributio ultionis.

Qui enim in flagellis murmurat, Deum plus irritat.

Qui uerò patienter aduersa tolerat, Deum citius placat.

Si enim uis purgari in pœna, te accusa, & dei iustitiam lauda.

Vniuersa quæ tibi accidunt, absq; Dei non sunt uoluntate.

Iniquorum potestas super te, ex Dei datur licentia.

Omnes qui tibi aduersantur, Dei consilio faciunt.

Patienter leuiora portabis, si grauiora fueris recordatus.

Languor enim uitia excoquit, languor uires libidinis frangit.

Infirmas grauis sobriam facit animam.

CYPRIANVS.

Nec dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitauerit esse moriturum.

Infirmiorem animæ, infirmitate corporis uincimus.

Scitis ne hanc Dei esse censurā, ut qui beneficijs non emendatur, uel plagis saltē respiscat?

119

IN VITIS PATRVM. Melius est hic persolvere pœnas, quam post exitum uitæ huius in æterno cruciari igne.

DE PRIMITIIS. CAP. L. PAVLV S.

Heb. 13. Beneficentiæ autem & communicationis nolite oblitisci.

Ibidem. Talibus enim hostijs promeretur Deus.

Pro. 15. Victimę impiorum abominabiles Domino, uota iustorum placabilia.

Eccles. 14. Fili, si habes, benefac: & Deo dignas oblationes offer. Memor esto, quoniam mors non tardabit.

IESVS SYRACH.

Eccles. 34. Immolantis ex iniquo, oblatio est maculata, Dona iniquorum non probat Altissimus.

Ibidem. In oblationibus iniquorum, nec in multitudi-

Ibidem. ne sacrificiorum, propitiabitur Deus peccatis. Qui offert sacrificiũ ex substantia pauperis,

Deut. 17. quali qui uictimat filium in cõspectu patris sui, Non apparebis in conspectu Dei uacuus.

Eccles. 35. Oblatio iusti impinguat altare, & odor suauitatis est in conspectu altissimi.

Ibidem. Sacrificium iusti acceptum est, & memoriã illius non oblitiscetur Dominus.

Ibidem. Noli offerre munera praua, non enim suscipiet illa Deus.

Ibidem. Bono animo gloriam redde Deo, & non minuas primitias manuum tuarum.

GREGORIV S.

Magna purgatione sacrificiorum, diluendæ sunt culpæ conuiciorum.

DE TRISTITIA. CAP. LI.

CHRISTVS.

Ioan. 16. Amen amẽ dico uobis, quia plorabitis & flebitis uos, mundus autem gaudebit.

Vos autem contristabimini, sed tristitia uestra uertetur in gaudium.

PAVLVS.

2. Cor. 7. Tristitia quæ secundum Deum est, pœnitentiã in salutem stabilem operatur.

Heb. 12. Ne qua radix amaritudinis sursum germinas impediãt, & per illam inquinentur multi.

SALOMON.

Pro. 15. Cor gaudens exhilarat faciem, in mœrore animæ deicitur spiritus.

Animus gaudens ætatem floridam facit, spiritus uerò tristis exiccat ossa.

IESVS SYRACH.

Eccles. 25. Fili, in bonis non des querelam, & in omnidato non des tristitiam uerbi malĩ.

Omnis plaga tristitia cordis est. Tristitiam non des animæ tuæ.

Eccles. 3. Lucunditas cordis, hæc uita hominis est.

Eccles. 30. Tristitiam expelle à te, multos enim occidit tristitia, & non est utilitas in illa.

Eccles. 36. Cor prauum dabit tristitiam, & homo peritus resistit illi.

Ad tristitiam enim festinat mors. Tristitia cordis fleuit ceruicem. Non dederis in tristitiam cor tuum, sed re- pelle eam à te.

ISIDORVS.

Vis autem nunquam esse tristis: bene uiue. Secreta conscientia tristitiã leuiter sustinet.

Bona uita gaudium semper habet. Conscientia autem rei, semper in pœna est.

Reus animus, nunquam securus est. Sicut uestimentum tinea, & uermis deuorat lignum, ita tristitia cor hominis exedit.

Cor lætatum bonam ualitudinem facit, uiri autem tristitia arefcunt ossa.

DE PVLCHRITVDINE.

Caput LII.

CHRISTVS.

Spiritus est qui uiuificat, caro non prodest quicquam.

SALOMON.

Fallax gratia & uana est pulchritudo.

BASILIV S.

Pulchritudo diligenda est fili, quæ lætitiã spiritalem consueuit infundere.

Euitemus preciosas pulchritudines, ne omnium malorum genera in nos irrogentur.

Sapiens uir non considerat corporis decorẽ, sed animæ.

Inspiciens autem in carnalibus se detinet. Sapiens mulierem respuit gestuosam.

Stultus autẽ concupiscens eam supplantatur. Vir prudens, ab imprudenti muliere auertit oculos suos.

Luxuriosus autem intuens eam, soluitur ut cera à facie ignis.

Deus non in corporis, sed in animæ pulchritudine delectatur.

Illã ergo & tu dilige, in qua delectatur deus.

DE CONVIVIIS. CAP. LIII.

CHRISTVS.

Cum facis conuiuium, uoca pauperes, debiles, claudos, cecos: & beatus eris, quia non habent unde retribuant tibi.

Retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum.

PAVLVS.

Siue ergo manducatis, siue bibitis, siue aliud quid faciatis, omnia in gloriam Dei facite.

SALOMON.

Melius est uocari ad olera cũ gaudio, quam ad uinum saginatum cum odio.

Noli audis esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam.

In multis enim escis erit infirmitas, & auditas appropinquabit usq; ad choleram.

Super mensam non extendas manum tuam prior, ne inuidia contaminatus, erubescas.

Si in medio sedes, tu prior illis nõ extendas manum tuam, nec prior poscas bibere.

Si coactus fueris in edendo multum, surge de me.

de medio & uome, & refrigerabit te, & non ad duces corpori tuo infirmitatem.

Eccles. 31. In conuiuio uini non arguas proximum, & non despicias eum in iucunditate illius.

Eccles. 40. Vir respiciens in mensam alienam, non est uita eius in cogitatione uictus: alit enim animã suam cibis alienis.

HIERONYMV S.

Ad conuiuium peccatoris rogatus, ad hoc ambula, ut spirituales inuitatori tuo præbeas cibos.

Bonarum rerum postulatio est, quando corpus eadem uult habere, quæ & spiritus.

GREGORIV S.

Abundare in conuiujs loquacitas solet, semper enim uoluptas comitatur epulas.

Cum corpus in refectiois delectatione resoluitur, cor ad inane gaudium relaxatur.

Semper epulas loquacitas sequitur, cumq; uenter reficitur, lingua desinat.

DE RISV ET TRISTITIA.

Cap. LIIII.

CHRISTVS.

Matth. 5. Beati qui lugent nũc, quoniam ipsi cõsolabuntur. Luca 6. Væ uobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.

PAVLVS.

2. Cor. 12. Gaudete & perfecti estote.

IACOBVS.

Iacob. 4. Miseri estote, lugeite & plorate, risus uester in luctum conuertatur, & gaudiũ in mœrorem.

SALOMON.

Pro. 15. Lux iustorum lætificat animam. Ibidem. Cor gaudens exhilarat faciem.

In mœrore animæ deicitur spiritus. Pro. 17. Animus gaudens, ætatem floridam facit: spiritus uerò tristis exiccat ossa.

Pro. 14. Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupabit.

Pro. 10. Quali per risum stultus operatur scelus. Ibidem. Quærit derisor sapientiam, & non inuenit: doctrina prudentum facilis.

Pro. 19. Parata sunt derisoribus iudicia, & mallei percutientes stultorum corpora.

IESVS SYRACH.

Eccles. 28. Fatuus in risu exaltat uocem suam: uir autẽ sapiens uix tacite ridebit.

AVGVSTINVS.

Læticia seculi uanitas, cum magna expectatione speratur ut ueniat, & non potest teneri cum uenerit.

Melior est tristitia iniqua patientis, quam lætitia iniqua facientis.

Melior est ira risu, quia per risum stulti operantur scelus.

HIERONYMV S.

Vir sapiens grauitate morũ hilaritates frontis temperat.

Si felicitas eluceat, non sis iactans: si calamitas contigerit, pusillanimitas non exittas.

Qui temerarius est in lætitia, perennis erit in pœna.

Bedæ tom. 7.

GREGORIV S.

Præsentia gaudia sequuntur perpetua læticia. Nemo etenim potest & hic gaudere cum seculo, & illic regnare cum Domino.

Si qua est præsentis temporis lætitia, ita est agenda, ut nunquam amaritudo sequentis iudicij recedat à memoria.

ISIDORVS.

Habeto temperamentum in prosperis: mentem nec gaudio nec mœrore commutes.

Et ad bona igitur & ad mala tẽpera cor tuũ.

BASILIV S.

Noli dissolutis labijs risum proferre. Amentia namq; est, cum strepitu ridere: sed subridendo tantum lætitiã mentis indica.

Non conuenit ei, qui ad perfectionẽ nititur, iocari cum puero.

Esto in lætitia paruulus, & uir perfectus in In quibusdam te exhibe senem, in quibusdam infantem.

Iocus autem remissam efficit animam negligentem erga Dei præcepta: & tum nec delicta sua potest ad memoriã reuocare, & oblitiscens ea, non se instigat ad pœnitentiã.

Nullum habebit accessum cordis compunctio, ubi fuerit immoderatus risus ac iocus.

DE HONORE PARENTVM.

Cap. LV.

CHRISTVS ET MOSES.

Honora patrem tuum & matrem tuam, ut bene sit tibi, & sis longæuus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

Matth. 23. Exod. 20. PAVLV S.

Patres nolite ad iracundiam prouocare filios uestros, sed docete illos in disciplina & correctione Domini.

Nec enim debent filij parentibus thesaurizare: sed parentes filijs.

Pro. 19. Qui affligit patrem, & fugit matrem, ignominiosus est & infelix.

Filius sapiens lætificat patrem, filius stultus mœstitia est matris suæ.

IESVS SYRACH.

Sicut qui thesaurizat, ita qui honorificat matrem suam.

Qui honorat patrem suũ, uita uiuet longiore. Qui obedierit patri, refrigerauit matrem.

Qui timet Deum, honorat parentes. Honora patrem tuũ, ut superueniat tibi benedictio à Domino.

Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris, eradicat fundamenta.

Ne gioreris in contumelia patris tui: nõ enim tibi gloria, sed confusio.

Gloria enim hominis ex honore patris sui est: & dedecus filij, pater sine honore.

Fili suscipe senectam patris tui, & ne contristes eum in uita illius: & da uentiam si defecerit sensu, & ne spernas eum in tua uirtute.

Elemosyna enim patris nõ erit in obliuione.

C Malæ

ibidem. Mala famæ est, qui relinquit patrem: & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem. Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliuiscaris: memento quoniam, nisi per illos, non fuisses.

Eccles. 7. Retribue parentibus quomodo illi tibi. Hieronymus.

Bonum est quidem post Deum amare parentes, ac filios: sed si necessitas uenerit ut amor parentum ac filiorum Dei amorì comparetur, & non possit utrumque seruari, tunc in propinquos odium, pietas in Deum est.

Honora patrem, sed si te à uero patre non se parat: tandiu sis tu sanguinis copula, quamdiu ille suum nouerit creatorem.

Basilivus.

Parentes nostros ut propria uiscera diligamus, si accedere nos ad seruitutem Christi non prohibuerint.

Si autem prohibuerint, nec sepulchra illorum nobis debentur.

De filiis. Cap. LVI.

Christus.

Matth. 10. Qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus.

Paulus.

Ephes. 6. Filij obedite parentibus uestris in Domino: hoc enim iustum est.

Deut. 5. Et Exod. 20. Honora patrem ut bene sit tibi, & sis longæ uis super terram.

Salomon.

Pro. 13. Bonus pater relinquit heredes, filios & nepotes.

Ibidem. Qui parcit uirgæ, odit filium suum.

Ibidem. Qui autem diligit eum, instanter illi erudit.

Pro. 17. Corona femum, filij filiorum: & gloria filiorum patres eorum.

Ibidem. Ira patris filius stultus, & dolor matris quæ genuit eum.

Iesus Syrach.

Eccles. 7. Si filij tibi sunt, erudi illos à pueritia eorum. Ibidem. Filia si tibi sunt, serua corpus earum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.

Eccles. 16. Ne iocuderis in filiis impijs, si multiplicentur. Ibidem. Ne oblecteris super filios, si non est timor Dei cum ipsis.

Ibidem. Melior est unus timens Deum, quam mille filij impij.

Eccles. 30. Qui diligit filium suum, assiduatur illi flagella. Ibidem. Qui docet filium suum, laudabitur in illo, & in medio domesticorum gloriabitur.

Ibidem. Qui docet filium suum, in zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in illo.

Ibidem. Non des filio potestatem à iuuentute sua, & ne despicias cogitatus illius.

Eccles. 22. A filiis tuis caue, & à domesticis tuis separare. Eccles. 33. Filio & mulieri, fratri & amico, non des potestatem super te in uita tua.

Ibidem. Melius est enim ut filij terogent, quam te respicere in manus filiorum tuorum.

Utilius est sine filijs mori, quam relinquere filios impios.

Doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudinem filius offendas. Eccles. 39.

Ne dederis alij possessionem tuam, ne forte poeniteat te. Eccles. 33.

Super filiam luxuriosam firma custodiã, ne quando faciat te in opprobrium uenire inimicis. Eccles. 42.

Hieronymus.

Vir sapiens quando filium suum bonæ indolis amittit, non doleat quod talem perdidit, sed gaudeat quod talem habuerit.

De diuitibus et pauperibus. Cap. LVII.

Christus.

Diues difficile intrabit in regnum cœlorum: & facilius est camelum per foramen acus intrare, quam diuitem in regnum cœlorum. Matth. 19.

David.

Patentia pauperum non peribit in aeternum. Ibidem. Dum superbit impius, incenditur pauper.

Iacobus.

Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & heredes regni quod repromisit diligentibus se. Iacob. 2.

Paulus.

Diuitibus huius seculi præcipe non superbe sapere, nec sperare in incerto diuitiarum, sed in Domino qui præstat nobis omnia abundanter ad fruendum.

Qui uolunt diuites fieri, incidunt in temptationem, & in laqueum diaboli. Ibidem.

Sicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Ibidem.

Salomon.

Benedictio Domini diuites facit, nec sociabitur eis afflictio. Pro. 18.

Non proderunt diuitia in die ultionis, iustitia uero liberabit à morte. Pro. 11.

Qui confidit in diuitijs suis, corruet. Ibidem. Custodit iusto substantia peccatoris. Pro. 13.

Qui congregat thesauros lingua mendacij, uanus est, & impingetur ad laqueos mortis. Pro. 21.

Melior est pauper & sufficiens sibi, quam uir gloriosus & indigens pane. Pro. 12.

Qui despicit pauperem, exprobrat factori eius: & qui in ruina alterius latatur, non erit impunitus. Pro. 17.

Qui calumniatur pauperem, exprobrat factori eius. Pro. 14.

Honorat autem Deum, qui miseretur pauperi. Ibidem. Potentes autem potenter tormenta patientur. Sap. 6.

Fortior instat cruciatio illis. Ibidem.

Iesus Syrach.

Noli attendere ad possessiones iniquas: & non dixeris, Est mihi sufficiens uita. Eccles. 5.

Noli anxius esse in diuitijs iniustis: nihil enim proderunt tibi in die ultionis & uindictæ. Eccles. 3.

Noli foenerari homini fortiori te: quod si foeneraueris, tanquam perditum habebis. Eccles. 18.

Qui gloriatur in substantia, paupertatem uereat. Ibidem.

Fili,

Eccles. 11. Fili, ne in multis sint actus tui: etiam si diues fueris, non eris immunis à delicto.

Eccles. 13. Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia.

Eccles. 26. Diuitis autem & pauperis cor bonum, in omni tempore uultus eorum hilaris.

Eccles. 27. Qui quærit locupletari, auertit oculum suum. Eccles. 31. Bonus diues, qui inuentus est sine macula.

Eccles. 40. Substantia iniustorum sicut fluuius siccabitur, & sicut tonitruum magnum in pluuia pertransiit.

Eccles. 13. Est nequissima paupertas in ore impij. Eccles. 31. Laborabit pauper in diminutione uictus eius, & in fine sit inops.

Eccles. 11. Bona & mala, uita & mors, paupertas & honestas, à Deo sunt.

Eccles. 18. Memento paupertatis in tempore abundantia, & necessitatis paupertatis in die diuitiarum.

Augustinus.

Plus est pauperi uidere cœlum stellatum, quam diuiti tectum inauratum.

Hieronymus.

Quantum enim maior honor, tantum maior periculum.

Citò petitur insidijs gloriosus. Nò laus est possidere diuitias, sed pro Christo eas contemnere.

Sufficit nobis de presentibus huius seculi angustijs cogitare.

Quid necesse est sensum ad incerta ea tendere, quæ aut consequi non possumus, aut citò inuenta perdit?

Quamdiu uersamur in curijs huius seculi, & anima nostra possessionum procuratore deuincta est, de deo liberè cogitare nò possumus.

Gregorius.

Terrena altitudo confunditur, cum celsitudo cœlestis aperitur.

In hoc seculo potens quilibet si fructum nò habeat bonæ operationis, etiam impedimentum præstat ceteris.

In populo plus solent nomina diuitum, quam pauperum sciri.

Solet enim eorum abundantia tanto magis diuino timore mentem soluere, quanto magis hanc erigit diuersa cogitare.

Ad maiorem dolorem mentem commouet damna maiora.

Nunquam quippe sine dolore amittitur, nisi quod cum dolore possidetur.

Quisq; dum temporalia ac defectiua sequitur, occasum petit.

Qui uero superna desiderat, in oriente habitare demonstrat.

Cyprianus.

Pœnam de aduersis mundi ille sentit, cui lætitia & amor omnis in mundo est.

Leuiter ille morietur & desuet, quia male gessit in seculo, cui nò potest bene esse post seculum.

Isidorus.

Diuites in hac fallaci uita, dum de potentia Bedæ tom. 7.

gloria rerum abundantiam gestiunt, repentina hora quæ nesciunt, improviso exitu rapiuntur, atq; absorbete profundo, cruciandi aeternis gehennæ incendijs deputantur.

Quanto quisq; amplius secularis honoris dignitate sublimatur, tanto grauius curarum ponderibus aggrauatur.

Quanto quisq; curis mundi maioribus occupatur, tanto facilius uitijs premitur.

Si enim uix ualet peccata animus deuitare quietus, quanto magis occupatione seculari detentus?

Qui in hoc seculo bene imperat, sine fine in perpetuum regnat, & de gloria seculi huius ad aeternam transit gloriam.

Qui uero regnum prauè exercent, propter uestem fulgentem, & nitorem lapillorum, nudi & miseri ad inferna torquendi descendunt.

Pro malitia plebis etiam reges mutantur: & qui antè uidebantur esse boni, accepto regno sunt iniqui.

Quosdam superbos diuites, copia rerum facit elatos.

Non sunt opus in uitio, sed uoluntas. Nam crimè in rebus nò est, sed in usu agētis.

Bonis bene utuntur, qui diuitias sibi cœlestas in rebus salutaribus perfruuntur.

Bonis male utuntur, qui aut iuste pro temporali lucro iudicant, aut aliquid boni pro uana gloria appetitu faciunt.

Malis male utuntur, qui noxias cogitationes operibus prauis perficiunt.

Bene malis utuntur, qui luxuriam carnis cõ iugali honestate restringunt.

Grauius in Deum delinquant, qui diuitijs à Deo concessis non in rebus salutaribus, sed in uisibus prauis utuntur.

Caue honores, quos sine culpa tenere non potes.

Sublimitas honorum, magnitudo scelerum est. Hoc habet tamen bonum possessio presentium rerum, si uitam reficiat miserorum: propter hoc tentatio est mundi lucrum.

Tantumq; maiora supplicia in futuro dabunt, quantum & ipsa maiora sunt.

Diu enim cum rebus nostris durare nò possumus, quia aut nos illas moriendo deserimus, aut illæ nos morientes deserunt.

Potestas citò ruinam patitur. Nunquam mentis requiem habet, qui curis terrenis se subdit.

Semper requiem mentis habebitis, si ante mundi curam reliqueritis.

Valde rarum est, ut qui diuitias possident, ad requiem tendant.

Est elatio pauperum quos nec diuitie eleuât, & uoluntas in eis sola superbia est. His etsi opes desunt, propter mentis tamen tumorem, plus quam superbi diuites condemnantur.

Potentes si iracundi sunt, uinum non bibant, ne cum biberint, obliuiscantur sapientia.

Paucis præcise natura dedit, pluribus obtemperare.

DE ACCEPTIONE PERSONARUM. Cap. LVIII.

MOSES.

Deut. 10. & Exod. 10. Non accipias personam nec munera: Nulla erit distantia personarum: ita parum audias ut magnum.

PAVLVS.

Rom. 2. Gloria autem & pax omni operanti bonum, Iudæo primum & Græco.

Rom. 2. & Coloss. 3. Non est enim personarum acceptio apud deum. Si personam hominis non accipit, non est personarum acceptor.

Act. 10. Qui timet & operatur iustitiam, acceptus est illi.

SALOMON.

Pro. 13. Accipere personam impij, non est bonum, ut declines a ueritate iudicij.

Pro. 24. Qui dicit impio: Iustus es, maledicent ei populi, & detestabuntur eum tribus: & qui arguit, laudabunt eum, & super ipsos ueniet benedictio.

Pro. 25. Qui cognoscit in iudicio faciendū, non facit bene.

IESVS SYRACH.

Eccles. 4.2. Non accipias personam ut delinquas.

Eccles. 4. Non resiste contra faciem potentis.

Eccles. 13. Sicut abominatio est superbo humilitas, sic execratio diuitis in paupere.

Eccles. 21. Substantia superbi eradicabitur, & domus quæ nimis locuples est, annullabitur superbia.

HIERONYMVS.

Aequum iudicium est, ubi non personæ, sed opera considerantur.

GREGORIVS.

Quid uerò apud Deum uisus est, quàm honorem apud homines seruare, & interni testis oculos non timere?

ISIDORVS.

Non est persona in iudicio consideranda, sed causa.

Plus uenerantur homines in hoc seculo pro temporali potentia, quàm pro reuerentia sanctitatis.

Suspiciunt enim quòd magis sunt diuites: & quòd homines sunt, omnino non respiciunt, causam respice, non personam.

DE ITINERE. Cap. LIX.

CHRISTVS.

Matth. 7. Intrate per angustam portam, quia lata & spacirosa est uia quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam.

Ibidem. Quàm angusta est uia & difficilis, quæ ducit ad uitam, & pauci sunt qui inueniunt eam.

PAVLVS.

Ephes. 5. Videte itaq; quomodo cautè ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes.

Heb. 12. Gressus rectos facite pedibus uestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur.

SALOMON.

Pro. 4. Non delecteris semitis impiorum, nec tibi placeant uisus malorum.

Ibidem. Iustorum autem semitæ, quasi lux splendens, procedunt & crescunt usq; ad perfectum diem.

Via impiorum tenebrosa, nesciunt tibi corrumpi. Oculi tui recta uideant, & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.

Dirige semitam pedibus tuis, & omnes uias tuas stabilientur.

Auerte pedem tuum a malo: uias enim quæ a dextris sunt, nouit Dominus.

Respicit Dominus uias hominis, & omnes gressus illius considerat.

Iter autem impiorum decipiet eos. Vir prudens diriget gressus.

Dum placuerint Domino uias hominis, inimici quoq; eius conuertentur ad pacem.

IESVS SYRACH.

Non uentiles te in omnem uentum, & non eas in omnem uiam.

Cum audace non eas in uia, ne forte grauen tur mala sua in te.

In uia ruine non eas, & non offendas in lapides.

ORIGENES.

Melius est enim perfectam uitam quærenti in itinere mori, quàm nec proficisci quidem ad perfectionem quærendam.

GREGORIVS.

Stultus uiator est, qui in itinere amœna præta conspiciens, obliuiscitur quò tendebat.

In offenso pede iter nostrum agitur, si Deus ac proximus integra mente diligatur.

DE SENSIBVS. Cap. XL.

CHRISTVS.

Uerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.

Si autem nequam, etiam corpus tuum tenebrosum erit.

PAVLVS.

Vnusquisq; in suo sensu abundet. Non ambuletis sicut Gentes ambulat in uanitate sui sensus, tenebris obscuratum habentes intellectum.

Bonus sensus usq; in tempus abscondit uerba eius, & labia multorum enarrabunt sensum eius.

Honor & gloria in sermone sensati. Lingua uerò imprudens, subuersio est ipsius.

Si uideris sensatum, uigila ad illum. Ex uisu cognoscitur uir, & ab occursum faciei cognoscitur sensatus.

Non est sensus, ubi abundat amaritudo. Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enunciant de illo.

In labijs sensati inuenitur gratia. Tacitus & sensatus honorabitur.

Serua ab insensato, ut non molestia habeas. Desecte ab insensato, & inuenies requiem, & non exacerberis in stultitia illius.

Punctus oculus deduxit ad lachrymas: & qui pungit cor, profert sensum.

In medio insensatorum serua uerbum temporibus. Ab uno sensato inhabitabitur patria, & a tribus impijs deseretur.

In præceptis Dei cogitatum habe.

DE

DE SERUIS ET DOMINIS. Cap. LXI.

CHRISTVS.

Luce 13. Beati serui illi, quos cum uenerit Dominus, inuenerit uigilantes.

Matth. 6. Nemo potest duobus dominis seruire: aut enim unum odiet, & alterum diliget: aut uni ad hærebit, & alterum contemnet.

PETRVS.

1. Petr. 2. Serui subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiã dyscolis.

PAVLVS.

2. Cor. 3. Dominus autem spiritus est: ubi autem spiritus Domini, ibi libertas.

1. Tim. 6. Quicumq; sunt sub iugo seruitutis, dominos suos omni honore dignos arbitrentur.

Ibidem. Domini quod iustum est & æquum seruis præstate, scientes quoniam & uos Dominum habetis in cælo.

Ephes. 6. Vnusquisq; quodcumq; fecerit bonum, hoc recipiet a Domino, siue seruus siue liber.

SALOMON.

Pro. 17. Seruus sensatus dominabitur filijs stultis, & inter fratres hereditatem diuidet.

Pro. 29. Qui delicate a pueritia nutrit seruum suum, postea sentiet illum contumacem.

IESVS SYRACH.

Eccles. 7. Non lædas seruum operantem in ueritate. Seruus sensatus quasi anima tua dilectus sit.

Ibidem. Non defraudes seruum tuum sensatum, neq; inopem derelinquas illum.

Eccles. 33. Seruo sensato liberi seruiunt, & inscius non honorabitur.

Ibidem. Cibaria & uirga, & onus asino: panis & disciplina, & opus seruo.

Ibidem. Iugum & onus cruciant ceruicem duram, & seruum inclinant operationes assidua.

Ibidem. Seruo maleuolo tortura & compedes, mitte illum in operationem, ne uacet.

Ibidem. Si tibi est seruus fidelis, sit tibi quasi anima tua, & quasi fratrem sic eum tracta.

Ibidem. Si læseris seruum iniuste, in fugam conuertetur. Laxa manus seruo, & quæret libertatem.

Eccles. 33. Melior est subiecta seruitus, quàm elata libertas. In opere constitue seruum tuum, sic enim condecet illum.

HIERONYMVS.

Quid maius potest præstari seruo, quàm esse cum domino?

Satis diues est, qui pane non indiget. Nimum potens est, qui seruire non cogitur.

ISIDORVS.

Vnus enim Dominus æqualiter & dominis & seruis fert hereditatem.

CYPRIANVS.

Qualem cupis erga te esse Dominum, talis esto ipse contra seruum tuum.

DE CONSORTIO BONORVM ET MALORVM. Cap. LXII.

PAVLVS.

2. The. 3. Rogamus uos fratres, ut subtrahatis uos ab omni fratre ambulante inordinatè.

Bedæ tom. 7.

Discedant ab iniquitate omnes, qui inuocant nomen Domini.

Iustum igitur & ualde iustum est separare eum qui saluari uult, ab eo qui non uult.

SALOMON.

Fili mi, si te læstauerint peccatores, non acquiescas eis.

Ne æmuleris hominem iniustum, nec imitere ris uias eius.

IESVS SYRACH.

Discede ab iniquo, & deficient mala ab te. Viri iusti sint tibi conuiuæ, & in timore Dei sit tibi gloriatio.

Pondus super se tollit, qui honestiori se communitat: & ditiori te ne socius fueris.

Quemcumq; cognoueris obseruantem timorem Dei, assiduus esto illi.

AMBROSIVS.

Sanctorum uita, ceteris uiuendi norma est.

GREGORIVS.

Qui cum sancto uiro adheret, ex eius assiduitate & usu locutionis exemplum operis boni accipit, ut accendatur in amorem charitatis.

Qui ad alios ad iniquitatem suadendo pertrahunt, in semetipsis ministerium dæmonum ob iniquitatem suscipiunt, quamuis per naturam dæmones non sint.

Sancta enim ecclesia in carnalibus ampla est, in spiritualibus angusta.

Neq; enim ualde laudabile est, bonum esse cum bonis: sed bonum esse cum malis.

Sicut enim grauioris culpæ est, inter bonos bonum non esse: ita immensi præconij est bonum etiam inter malos bonum extitisse.

ISIDORVS.

Sicut enim optandum est, ut boni pacem habeant ad inuicem, sic optandum est, ut mali ad inuicem sint discordes.

Hi qui supernam patriam desiderant, non solum malorum mores, sed & consortia fugiant.

Si fueris socius conuersationis bonorum, eris & uirtutis eorum.

Similis enim simili coniungi solet. Periculum uerè est, uitam cum malis ducere: perniciosum est, cum his qui prauæ uoluntatis sunt, sociari.

Melius est habere malorum odium, quàm consortium.

Sicut multa bona habet communis uita sanctorum, sic plura mala affert societas malorum.

DE AMICITIA ET INIMICITIA. Cap. LXIII.

CHRISTVS.

Vos amici mei estis, si feceritis quæ præcipio uobis.

PAVLVS.

Finis autem præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona & fide non ficta.

IACOBVS.

Amicitia huius mundi, inimica est Deo.

Qui

Ibidem. Quicumq; ergo uoluerit esse amicus seculi huius, inimicus Dei constituetur.

SALOMON.

Pro. 2. Ne dicas amico tuo: Vade & reuertere, & cras dabo tibi, quum statim possis dare.

Pro. 3. Ne moliaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fiduciam.

Pro. 11. Qui despicit amicū suum, indigēs corde est.

Pro. 14. Amici diuitum multi. Causam tuā tracta cū amico tuo, & secretum extraneo non reueles.

Pro. 25. Sicut qui mittit lanceas & sagittas in mortē, sic uir qui fraudulenter nocet amico suo.

Ibidem. Noli fieri pro amico inimicus proximo.

IESVS SYRACH.

Eccles. 6. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos.

Ibidem. Si possides amicum, in tentatione posside eum, & ne facile credas illi.

Ibidem. Est enim amicus secundum tempus suum, & non permanebit in die tribulationis.

Ibidem. Est amicus qui egreditur ad amicitiam. Est autem amicus socius mensæ, qui non permanebit in die necessitatis.

Eccles. 6. Amicus si permanerit fixus, erit tibi quasi æqualis, & in domesticis tuis fideliter aget.

Ab amicis tuis attende, & ab inimicis tuis separare.

Ibidem. Amicus fidelis, protectio fortis. Qui autem inuenit illum, inuenit thesaurū.

Ibidem. Amico fidelis nulla est comparatio.

Ibidem. Amicus fidelis medicamentum uitæ est, & immortalitatis.

Ibidem. Qui metuunt Dominum, inueniunt amicum fidelem.

Eccles. 9. Non derelinquas amicum antiquum: nouus enim non erit similis illi.

Ibidem. Vinum nouum, amicus nouus: si ueterascit, cum suauitate bibes illud.

Eccles. 11. Non omnem hominē inducas in domū tuā.

Ibidem. Multæ enim sunt insidiæ diaboli dolosi.

Eccles. 12. Non agnoscitur in bonis amicus, & non absconditur in malis inimicus.

Eccles. 19. Amico & inimico noli narrare sensum tuū, & si est tibi delictum, noli nudare: audiet enim te, & custodiet te, & quasi defendens peccatum, odiet te.

Ibidem. Audisti uerbum aduersus proximum tuum, cōmoriatur in te, fidēs quoniā non te distrūper.

Corripe amicum, ne forte nō intelligat te, & dicat: Nō feci: aut si fecit, ne iterū addat facere.

Eccles. 22. Qui conuiciatur amico, is dissoluit amicitia.

Ibidem. Ad amicum etiam si produxeris gladium, non desperes: est enim regressus ad amicum.

Eccles. 5. Si humiliauerit se coram te, & a facie tua abscederit se, unanimum habebis amicitia bonā.

Eccles. 22. Amicus si aperuerit os triste, ne timeas.

Ibidem. Amicum salutare non confundaris, a facie illius non te abscondas: & si mala tibi obuenerint per illum, sustine.

Eccles. 15. Beatus qui inuenit amicum uerum.

Eccles. 27. Qui denudat arcana amici, perdit fidem, & non inueniet amicum ad animam suam.

Denudare autem amici mysteria, desperatio est animæ.

Cum amico tuo confirma uerbum, & fideliter age cum illo, & in omni tempore inuenies, quod tibi necessarium est.

Est amicus solo nomine amicus. Non obliuiscaris amici tui in animo tuo, & non immemor sis illius in operibus tuis.

Qui timet Dominum, habebit amicitia bonā: quoniā secundū illum erit amicitia illius.

Secundum uirtutem tuam caue te a proximo tuo, & cum sapientibus tracta.

Non credas inimico tuo in æternum. Sicut enim aramētū eruginabit malitia illius.

In labijs suis indulcat inimicus, & in corde suo insidiatur, ut subuertat te in foueam.

In oculis tuis lachrymatur inimicus, & quasi adiuuans suffodiet plantas tuas.

Caput suum mouebit, & multa susurrans, commutabit uultum suum.

In oculis tuis lachrymatur inimicus, & si inuenerit tempus, non satiabitur sanguine.

Si incurrerint tibi mala, inuenies illic inimicum tuam priorem.

Peccator turbabit amicum, & in medio pacem habentium immittit inimicitiam.

Non statuas inimicum tuum penes te, nec se deat ad dexteram tuam.

AVGVSTINVS.

Maleuolus uerò animus contristatur, si eius inimicus correptus euaserit.

HIERONYMVVS.

In amicis enim nō res queritur, sed uolūtas. Sanctus amor impatientiam non habet, falsus amor citō opprimitur.

Quos charitas iungit, terrarum longitudo non separat.

GREGORIVS.

Tunc enim ueraciter fideles sumus, si quod uerbis promittimus, opere adimplemus.

Qui enim inimicum gladio non potest persequi, persequatur oratione.

ISIDORVS.

Tunc uerè amicus amatur, si non pro se, sed pro Deo ametur.

Qui enim intemperanter amicum amat, pro se magis illum, non pro Deo amat.

Sæpè per simulationem amicitiam colligitur, ut qui non potuit apertè decipere, decipiat fraudulenter.

Tunc quisq; magis sit pietati diuinæq; iustitiæ contrarius, cum despicit amicum aliqua ad ueritate percussum.

Vnde enim aduersa procedūt, amicus fraudulentus detegitur, statimq; despicit, quem se diligere simulauit.

Amicitia certa nulla ui excluditur, nullo tempore aboletur: ubicunq; se uerterit tempus, illa firmissima est.

Rari sunt amici, quosq; ad finē existāt charitatis habuerunt, postquam ad culmen honoris uenerint, amicos habere despiciunt.

Ille

Illu uera amicitia est, quæ nihil ex rebus amici querit, nisi solam beneuolentiam, scilicet, ut gratis amet amantem.

Plerunq; amicitia ex necessitate uel indigentia nascitur, ut sit per quem quisq; quod desiderat, consequatur.

Ille autem ueraciter amicitiam querit, qui nihil agendo eam appetit.

Nam illa ex inopia breuis & fucata, ista pura atq; perpetua.

Non sis leuis in amicitia tua, retine semper eam in uinculo charitatis.

Qui amicum fidelem perdidit, tunc sentit quid boni habuerit, postquam habere desierit.

Melius est inimicitias hominum infidelium subire perpetuas, quam Dei offensam amicitijs noxijs prouocare.

Si ceciderit inimicus tuus, noli gratulari. Non lateris super inimici interitum, ne superueniant in te similia.

Qui enim gaudet inimici casu, citō incidit in illud.

DE DEFUNCTIS. CAP.

put LXV.

DE DEFUNCTIS. CA.

put LXV.

CHRISTVS.

Stulte, hac nocte anima tua egredietur a te, quæ autem parasti, cuius erunt?

IOANNES.

Beati mortui, qui in Domino moriuntur.

PAVLVS.

Nemo enim nostrum sibi uiuit, & nemo sibi moritur.

Sive enim uiuimus, Domino uiuimus: siue morimur, Domino morimur.

SALOMON.

Memoria iusti cum laudibus, & nomen impiorum putreficit.

Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes.

IESVS SYRACH.

Mortuo non prohibeas gratiam. Cum lugentibus ambula, non te pigeat uisitare infirmum.

Ex his enim in dilectione uersaberis. Noli de mortuo inimico gaudere, scis quoniam omnes morituri sumus.

Omnis potentatus breuis uita: breuem languorem pracidit medicus.

Sic & rex hodie est, & cras morietur.

Cum enim moritur homo, hæreditabit serpentes, & bestias & uermes.

Modicum plora super mortuum, quoniam requieuit lux eius. In tempore exitus tui distribu hæreditatem tuam.

Fili in mortuum produc lachrymas, & quasi ira pressus incipe plorare.

HIERONYMVVS.

Qui in hoc tempore moritur, non tam plangetur, quod hac luce caruerit, quam cogratulandus est, quod de tantis malis euaserit.

GREGORIVS.

Sicut electos beatitudo lætificat, ita credi necesse est, quod die exitus sui ignis reprobos exurat.

Tunc maligni spiritus egredietur anima, sua opera requirunt: tunc mala quæ suaserunt, replicant, ut secum eam ad tormenta trahant.

ISIDORVS.

Iniquus post mortem ducitur cruciandus, iustus uero dormit post laborem securus.

Etsi pietas pro defunctis fieri habeatur, fides tamen pro ipsis lugere uetat.

Illi enim deplorandi sunt in morte, quos miseris infernus ex hac uita recipit, non quos celestis aula lætificans includit.

IOSEPHVS.

Nemo poterit recusare euentum, quem uel casus intulerit, uel Dei uoluntas signauerit.

DE DEI CONSILIO.

Caput LXVI.

CHRISTVS.

Non potest homo accipere à se quicquam, nisi fuerit ei datum de cælo.

Non difficile latuare est Domino, uel in multis uel in paucis.

PAVLVS.

Omnes enim peccauerunt, & egēt gloria dei. Si Deus pro nobis, quis contra nos? Igitur non uolentis, neque currentis, sed est Dei miserentis.

SALOMON.

Habe fiduciam in Domino Deo tuo. Ne pauas repentino terrore, ad irruentes tibi potentias impiorum.

Dominus erit in latere tuo, & custodiet pedem tuum ne capiaris.

Eruditus in uerbo reperiet bona: & qui in Domino sperat, beatus est.

HIERONYMVS.

Fœlices sunt quibus Deus spes est, & omne opus operatio.

Absequē notitia creatoris sui homo pecus est. Deus qui imperfectorū desideria dignatur inflāmare, eos quādoque ad perfectionē roborat.

ISIDORVS.

In omni opere tuo Dei auxiliū posce.

IOSEPHVS.

Necesse est adesse diuinum, ubi humanum cessat auxiliū.

DE SENIBVS ET IUVENIBVS. Cap. LXVII.

CHRISTVS.

Non invite paruulos uenire ad me, & ne prohibueritis eos.

Talium est enim regnum cœlorum. Amen dico uobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum.

PAVLVS.

Seniorem ne increpaueris, sed obsecra ut patrem, iuuenes ut fratres.

Iuuenilia autem desideria fuge.

Seculare uero iustitiam. Senes sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, dilectione & patientia.

Nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote, sensibus autem perfecti estote.

SALOMON.

Senectus enim uenerabilis est, non diuturna, neque numero annorum computata.

Canisunt autem sensus hominis, & ætas senectutis uita immaculata placens Deo.

Aduersio paruulorum interficiet eos. Intelligite paruuli astutiam, & insipientes animaduertite.

Relinquitte infantiam, & uiuite, & ambulatē per uias prudentiæ.

Ex studijs suis intelligit puer, si munda sunt & recta opera eius.

Corona dignitatis senectus, quæ in uis iustitiæ reperietur.

Exultatio iuuenum fortitudo eorum, & dignitas senum caniciēs.

IESVS SYRACH.

Quæ enim in iuuentute nō congregasti, quo modo inuenies ea in senectute?

Fili, à iuuentute tua excipe doctrinā, & usque ad canos inuenies sapientiam.

Corona senum multa peritia, & gloria eorū timor Domini.

Fili, in uita tua tenta animam tuam: & si fuerit nequam, non des illi potestatem. non enim omnibus omnia expediunt.

GREGORIVS.

Quoad usque enim infirmi sumus, continere nosmetipsos debemus, nedū bona terrena, quæ citius ostendimus, amittamus.

BASILIVS.

In quibusdam te exhibe senem, in quibusdā infantem.

Perfectus enim dicitur, non qui in ætate, sed in sensu perfectus est.

Non tibi obest puerilis ætas, si fueris mente perfectus: nec semel proderit ætas, si fueris paruulus sensu.

DE CONTENTIONE.

Cap. LXVIII.

PAVLVS.

Cum enim sit inter uos zelus & contentio, non ne carnales estis, & secundum hominem ambulatis?

Nolite uerbis contendere, ad nihilum enim est utile, nisi ad subuersionem audientium.

Oportet hæreses esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant in uobis.

Hæreticum hominem post unam aut alterā correptionem deuota.

SALOMON.

Inter superbos semper iurgia sunt, semper iurgia querit malus.

Angelus autē crudelis mittetur contra eum.

IESVS SYRACH.

Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius: nec cum bilingue, ut non struas in illius ignem ligna.

IN

IN LIBRO CLEMENTIS.

Hoc queramus, quod libetere agere oportet. Nam si exiguit hoc uitæ tempus permanēs, occupemus in inutilibus quæstionibus, inanes sine dubio & uacui pergemus ad Deum, ubi iudicium operum nostrorum fiet.

GREGORIVS.

Omnes hæretici dum Deum defendere nituntur, offendunt.

Hæreticorum sacrificia, accepta esse Deo nequeunt.

ISIDORVS.

In nulla causa contendas, quia contentio lites parat.

Contentio rixas gignit.

Contentio fauces odiorum accendit.

Contentio concordiam rumpit.

Sicut instruere solet concordia, ita contentio destruit.

DE CURIOSITATE.

Cap. LXIX.

CHRISTVS.

Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis.

Non stabit testis unus contra aliquem, quicquid illud peccati & facinoris fuerit.

Sed in ore duorum aut trium testium, stabit omne uerbum.

SALOMON.

Qui autē inuestigator malorū est, opprimetur.

In superuacuis rebus noli scrutari sensum tuum multipliciter: non est tibi necessarium ea quæ sunt abscondita uidere oculis tuis. De re ea quæ te non molestat, ne certaueris.

AVGVSTINVS.

O quam irreprehensibiles esse poteramus, si tam diligēter nostra uitia caueremus, sicut scrutamur aliena.

Sed hinc est, quod nostra obliuiscimur, dum aliena scrutamur.

HIERONYMVS.

Qui proficere studet, non consideret quod malum alij faciant, sed quod bonum ille facere debeat.

Committere igitur caueat, qui reprehendere uult.

Sufficit nobis de presentibus huius seculi angustijs cogitare.

Quid necesse est sensum ad incerta & futura extendere, quæ aut consequi nō possumus, aut cito inuenta perdamus.

Qui ergo de futuris nos cogitare prohibuit, concessit curare de presentibus propter humanæ uitæ fragilitatem.

Sufficit nobis contra malitiam huius seculi, præfens habere certamen.

AMBROSIVS.

Tādū enim quis peccata sua quæ cognoscit, flere debet, quāmdū curiose aliena considerat.

Quod si mores suos ad seipsum conuersus aspiciat, non requirit quod in alijs ipse specialiter reprehendat, sed de seipso quod lugeat.

ter reprehendat, sed de seipso quod lugeat.

GREGORIVS.

Nos ergo tantū minus debemus aliena corda audaciter reprehendere, quantum nō possumus uisū nostro alienæ cogitationis tenebras illustrare.

Nec profecto diluere aliena delicta ualet, quem adhuc propria deuastant.

ISIDORVS.

De malo alieno os tuum non coinquinēs. Vitia tua, non aliena attende.

De tua igitur correctione esto sollicitus.

De tua igitur salute & emendatione esto attentus.

Quod ad te non pertinet, noli inquirere.

Quod inter se loquantur homines, cognoscere nunquam desideres.

Noli quarere quid quisque dicat uel faciat. Euita curiositatem, omitte curam quæ ad causam tuam non pertinet.

Curiositas periculosa præsumptio est. Multi aliorum uitia discernunt, sua non aspiciunt: & cum ipsi maximis criminibus teneantur obnoxij, minima peccata fratribus nō dimittunt.

Sæpe aduersa in alijs indicamus, quæ in nobis nocua esse minus sentimus.

Facilius uitia uniuscuiusque quàm uirtutes intendimus.

Non quid boni quis gesserit agnoscere, sed quid mali gesserit perscrutamur.

Erit autem ille apud Deum condemnatus, qui aduersus innocentem falsum testimonium uel dicit, uel dicentibus credit. Improbi iudices opponunt falsos testes.

DE MANSVETIS ET TIMORATIS. Cap. LXX.

CHRISTVS.

Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

PAVLVS.

Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines.

SALOMON.

Illusores Dominus deridet, mansuetis dabit gratiam.

Qui mollis & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.

Cum enim sit timida nequitia, dat testimonium condemnationis.

Sæper enim præsumit sæua turbata cōscientia.

IESVS SYRACH.

Homo linguosus & temerarius in uerbo suo odibilis est.

AVGVSTINVS.

Cum sint homines per iniquitatem, inferiores se putant omnibus hominibus.

Mansuetudo non ex uoluntate, sed ex natura hominum uenit.

In

In mansuetudine opera tua perfice, & supra hominum gloriam diligeris.

Esto mansuetus ad intelligendum uerbum ut intelligas: & cum sapientia profer uerum responsum.

Fili, in mansuetudine serua animam tuam, & da illi honorem secundum meritum suum.

HIERONYMVS.

Sicut enim ciuitas dirupta & non circumdata, sic est uir qui non cum consilio aliquid agit.

GREGORIVS.

In rectitudine iustitia, in simplicitate mansuetudo figuratur.

Sæpe enim quisq; nimis mansuetudine studens, subiectorum uitia aspicit, atq; hæc per feruorem zeli corrigere negligit: quæ in eis crudeliter non corrigendo multiplicat, fitq; ut eius lenitas sibi sit noxia, & subiectis inimica.

ISIDORVS.

Ne quid ultra leniter agas, ne temerè aliquid facias.

CYPRIANVS.

Docibilis autem ille est, qui est ad discendã patientiam humilis & mitis.

BASILIVS.

Leuitas cupit semper laudari, sicut nauis statatur absq; gubernatore.

Sicut iactatur à fluctibus, ita & leuis circumfertur instabilis per omnes actus suos.

IN VITIS PATRVM.

Mansuetum diligit Dominus, turbulentum autem repellit à se.

Sicut enim lucifer in cœlo, & sicut felix in paradiso, sic in anima miti mens pura.

Quantum enim quisq; in lenitate ac patientia cordis fuerit, tantum in cordis puritate proficiet.

EUSEBIVS.

Bestiarum feritas, Dei uirtute mansuescit. Humana uerò rabies, nec ferarum mitescit exemplis.

IOSEPHVS.

Inconsulta temeritas nescit consilium expectare ducis.

DE RECTORIBVS SIVE IUDICIBVS. Cap. LXXI.

CHRISTVS.

Matth. 7. Nolite iudicare, ut non iudicemini. Ibidem. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini.

Ibidem. Et in qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur uobis.

Ioan. 7. Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate.

MOSES.

Deut. 5. Iuste quod iustum est, persequeris.

PAVLVS.

Rom. 14. Non ergo amplius iudicemus inuicem, sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculũ fratribus uel scandalum.

SALOMON.

Pro. 11. Iustitia rectorum liberabit eos, & in insidijs suis capientur iniqui.

Nouit iustus animas sumentorum suorum. Pro. 11. In multitudine populi dignitas regis; & in paucitate plebis, ignominia principis.

In hilaritate uultus regis uita, & clementia eius quasi ferotinus imber.

Propter peccata terræ, multi principes eius. Aufer rubiginem de argento, & egredietur uas purissimum.

Aufer impietatem de uultu regis, & firmabitur iustitia thronus eius.

Dux indigens prudentia, multos opprimit per calumniam.

Rex iustus erigit terram, & homo durus destruet eam.

IESVS SYRACH.

Iudex sapiens iudicabit populum suum, & ciuitates inhabitabuntur per sensus prudentiũ.

Eximia dona excæcant oculos iudicum. Rectorẽ posui te dicit dominus, noli extolli.

Esto in illis, quasi unus ex illis. Regnum à gente in gentem transfertur, propter iniustitias, & iniurias, & contumelias, & diuersos dolos.

Sedes ducum superborum destruxit Deus, & federe fecit mites pro illis.

HIERONYMVS.

Non lætificemur ad laudes humanas, nec uirtuperationes eorum expauescamus.

Deo enim placere curantes, minas hominũ penitus non timeamus.

GREGORIVS.

Non morientem quippe mortificat, qui iustum damnat: & non uicturum uiuificare nititur, qui reum à supplicio soluere conatur.

ISIDORVS.

Qui recte iudicat, & primum inde remunerationis expectat, fraudem in Domino perpetrat: quia iustitiam, quam gratis impartiri debuit, acceptione pecuniæ uendit.

Omnia quippe primum quare, ut cum iustitia definias. Nullum condempnes ante iudicium.

Ante proba, & sic iudica. Non enim qui accusatur, sed qui conuincitur, reus est.

DE SIMPLICITATE.

Caput LXXII.

CHRISTVS.

Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.

MOSES.

Homo delicatus & luxuriosus, ualde inuidet fratri suo.

PAVLVS.

Bonum autem facientes non deficiamus, & opere autem suo metemur non deficientes.

SALOMON.

Simplicitas iustorum dirigit eos, & supplantatio peruersorum uastabit illos.

Iustitia simplicis dirigit uiam eius, & in impietate sua corruet impius.

Inno.

Innocens credit omni uerbo. Qui decipit iustos in uia mala, in interitu suo corruet, & simplices possidebunt bona eius.

Viri sanguinum oderunt simplicem, iusti autem querunt animam eius.

HIERONYMVS.

Sancta rusticitas sibi soli prodest, & quantum edificat ex uita merito ecclesiæ Christi, tantum nocet si destruendis ueritatem non resistat.

In seruo Dei non corporis cultus, sed animæ uigor queritur, qui carnis infirmitate sit fortior, nec rusticus, sed tantum simplex.

Multo melius est nobis imperfectis rusticitatem sanctam habere, q̃ eloquentiam peccatricem.

Venerationi habenda est, non uerbofa, sed sancta rusticitas.

Fabrica spiritalis, est fides firma in corde, galea salutis in capite.

Signum Christi in fronte. Verbum ueritatis in ore, bona in mente uoluntas.

Dilectio Dei in pectore. Præcincta castitas in ardore.

Honestas in actione. Sobrietas in consuetudine.

Stabilitas in bonitate. Patientia in tribulatione.

Spes in creatore. Amor uitæ æternæ.

Perseuerantia usq; in finem.

GREGORIVS.

Si nostra intentio apud Deum simplex fuerit, in eius iudicio nostra actio tenebrosa non erit.

Qui cauti esse per rectitudinem nesciunt, nequaquam innocentes persistere per simplicitatem possunt.

Sancta electorum ecclesiæ simplicitatis suæ & rectitudinis uias custodit.

Oportet ut in zelo, quo quis seruet, sit etiã temperas: ne si plus serueat, quam oportet, perdat iustitiam, cuius seruare moderamina ignorat.

Sæpe enim cum quis iracundie stimulis uictus, contra delinquentes zelo ulciscendæ iustitiæ plus quam necesse est inflammatur, iustitiæ limitem in ultione transiēs agit crudeliter, quod se agere iuste suspicatur.

ISIDORVS.

Sit in gressu tuo simplicitas, nihil leuitatis in progressu tuo appareat.

Animus enim in corporis habitu appareat. Gestus corporis signum est mentis. Corporis gestu animus proditur.

Incessus tuus alterum non offendat.

BASILIVS.

Deus enim non uerborum, sed cordis inspector est, & diligit eos qui in simplicitate cordis seruiunt ei.

EUSEBIVS.

Ea quæ apud homines despecta sunt, & in contemptu habentur, in magna gloria sunt apud Deum.

Charitas Dei, quæ fragilia sunt per naturam, per gratiam facit esse firmissima.

DE MEDICIS. Cap. LXXIII.

CHRISTVS.

Non est opus sanis medico, sed male habentibus.

Medice cura te ipsum prius.

Honora medicum propter necessitatem, et enim illum creauit altissimus.

A Deo est omnis medela. Disciplina medici exaltabit caput ipsius, & in conspectu magnorum collaudabitur.

Vnguentarius faciens pigmenta suauitatis & unctiois confert sanitatem.

Da locum medico, etenim illum creauit Dñs. Et non discedat à te, quoniam opera eius sunt necessaria.

Qui delinquit in conspectu eius, qui fecit illum, incidit in manus medici.

CYPRIANVS.

Aperendum uulnus est & secundum, & putraminibus amputatis, medela fortiore curandũ.

Vociferetur & clamet, licet & conqueratur æger impatiens per dolorem, gratias agat postmodum, cum senserit sanitatem.

DE LIGATIONE. Cap.

put LXXIII.

CHRISTVS.

Quodcumq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis.

Non suscipies uocem mendacis, nec iungas manum tuam, ut per impio dicas falsum testimoniũ.

Quos omnipotens Deus suscitatur per cõpunctionis gratiam, illos pastoris sententia absoluet.

Illos nos debemus per pastorem autoritatem soluere, quos autorem nostram cognoscimus per suscitantem gratiam uiuificare.

Sub magno moderamine pastores ecclesiæ uel absoluere studeant, uel ligare.

Vtrum iuste an iniuste obliget pastor, pastoris tamen sententia gregi timenda est: ne hic qui subest, & cum iniuste forsitan ligatur, ipsam obligationis suæ sententiã, ex alia culpa mereatur.

Pastor ergo uel absoluere indiscretè timeat uel ligare.

Is autem qui sub manu pastoris est, ligari timeat uel iniuste, ne pastoris sui iudicium temerè reprehendat.

DE EXEMPLIS. Cap.

put LXXV.

CHRISTVS.

Super cathedram Moysi sederunt scribæ & pharisæi.

Omnia ergo quæcumq; dixerint uobis, facite & seruate: secundum uerò opera eorũ nolite facere.

Dicunt enim, & non faciunt.

PAVLVS.

Bonum autem amulamini in bono semper.

Exemplum esto fidelium, in uerbo, in cõuer-
satione, in charitate, in fide, ut profectus tuus
manifestus sit omnibus.

In omnibus teipsum præbe exemplum boz
norum operum.

SALOMON:

Homini bono in cõspectu suo dabit Deus sa-
pientiam, & scientiam & lætitiã.

HIERONYMVS.

Sicut assiduitas familiaritatem, ita familia-
ritas contemptum parit.

Melius est rem familiarem minui, quã ani-
mã salutem perdere.

GREGORIVS.

Qui enim uitam suam ab alijs sciri refugit,
sibi metipsis accensum sunt, sed alijs in exemplo lu-
minis non sunt.

Hi enim qui exempla uirtutum prærogant,
& lumen boni operis per uitam & uerbũ iterã
tibus demonstrãt, iure lampades appellantur.

In exẽplo culpa uehementer ostenditur, quã
do pro reuerentia ordinis peccator honoratur.

Ille igitur modis omnibus debet ad exemplũ
protrahi, qui cunctis passionibus carnis mori-
ens iam spiritualiter uiuit.

ISIDORVS.

Ne quisquam post lapsum poenitendo despe-
ret ueniam, dum cõspicit sanctorum reparatio-
nem fuisse etiam post ruinã.

Ob hanc utilitatẽ scribuntur sanctorũ ruinae
& reparationes, ut spem faciãt salutis humanæ.

Si apti sumus imitari iniquos in malũ, cur
pigri sumus imitari iustos in bonum?

DE DISCIPVLIS.

Caput LXXVI.

CHRISTVS.

Non est discipulus super magistrum: perfe-
ctus autẽ omnis erit, si sit sicut magister eius.

PAVLVS.

Sermo uester in gratia sale sit cõditus, ut scia-
tis quomodo oporteat uos unicuique respondere.

SALOMON.

Lætatur homo in sententia oris sui, & sermo
opportunus est optimus.

Ferrum ferro acuitur, & homo exacuet fa-
ciem amici sui.

IESVS SYRACH.

Si est tibi intellectus, responde proximo tuo:
Sin autem sit manus tua super os tuum, ne ca-
piaris uerbo indisciplinato, & confundaris.

HIERONYMVS.

Caue ne antẽ magister sis quã discipulus,
antẽ miles uelis esse quã tyro.

Caue ne sine doctore ingrediãris uiam, quã
nunquam ingressus es: & parte altera declinãs,
errorẽ patiaris, & plus ambules q̃ necesse est:
& currens laxeris, aut moras faciens dormias.

Nulla ars absq̃ magistro discitur.

Multo tempore discere, quã doceas.

Ne credas laudatoribus tuis, imò irrisoribus
aurem ne accommodes,

Non appetas maiora uiribus tuis: quia me-
lius est in humilioribus pergere, quã pendulo
gradu in altioribus fluctuare.

Non erudit pater filium, nisi quem amat: nec
corrigit magister discipulum, nisi eum quem ar-
dentioris cernit ingenij.

Quicumq̃ interrogat non uoto discendi, sed
studio redarguendi, per similitudinẽ phari-
saorum, non quãsi discipulus, sed quãsi tenta-
tor accedit.

Vir studiosus & sapiens, etiam si discere ali-
quid uult, magis docet dũ prudẽter interrogat.

Sunt aliqui qui nimia facilitate uerborũ per
audaciã edisserunt alijs quod ipsi nõ intelligũt.

ISIDORVS.

De bono interrogatus, taceo: melius est em̃
reticere improbis, quã respondere.

CYPRIANVS.

Ille melius docet, qui quotidie crescit, & pro-
ficat discendo meliora.

Neq̃ enim idoneus potest esse miles, qui nõ
exercitatus in campo prius fuerit.

Tunc em̃ demũ sermo & ratio salutaris effi-
caciter discitur, si patieẽter q̃d discitur, auditur.

Disciplina, custos spei, receptaculũ fidei, dux
itineris salutaris, fomentum ac negotium bonæ
indolis, magistra uirtutis, facit in Christo mane-
re semper, ac iugiter Deo uiuere, ad promissa
coelestia & diuina præmia peruenire.

EYSEBIVS.

Neq̃ enim dignum est philosophum nomi-
nari eũ, qui de his quæ nescit, publice p̃testatur.

DE TENTATIONE AC MAR-
tyrio. Caput LXXVII.

CHRISTVS.

In hoc nolite gaudere, quia spiritus uobis sub-
ijciuntur.

Gaudete autem, quod nomina uestra scripta
sunt in caelis.

Nolite timere eos qui occidunt corpus, ani-
mam autem non possunt occidere.

PETRVS.

Sobrius estote & uigilate, quia aduersarius ue-
ster diabolus, quasi leo rugiens circuit, querens
quem deuoret.

IACOBVS.

Resistite autem diabolo, & fugiet a uobis.

PAVLVS.

Arma militiæ nostræ, non carnalia, sed po-
tentia Dei.

ORIGENES.

Qui bene exit de tentatione, & quẽ tentatio
probabilẽ reddit, iste uenit ad sanitatẽ iudicij.

Si ergo uideris persecutorem tuum nimium
aliquando saeuientem, scito quia ab ascensore
suo damone perurgetur.

AVGVSTINVS.

Omnis homo qui alium in corpore persequi-
tur, prius ipse in corde persecutionem sustinere
cognoscitur.

Nam si etiam illi quem persequitur, aliquid
de sub-

de substantia tulerit, maius sibi detrimentum
ipse facit.

Quia nemo habet iniustum lucrum, sine ius-
to damno.

Ubi lucrum, & ibi damnum.
Lucrum in arca, damnum in conscientia.

Tollit uestem, perdit fidem.
Acquirit pecuniam, & perdit iustitiã.

HIERONYMVS.

Nihil eo fortius, quã qui uincit diabolum:
nihil intolerabilius, quã qui carnem superat.

Si astra coeli non sunt munda in conspectu
Domini, quanto magis homines, quorum, uita
tentatio est?

Diaboli sagittæ, ieiuniorum & uigiliarum
fragore restringendæ sunt.

Grandis ergo uirtutis est, & sollicitæ diligen-
tiæ, superare quod natus sis in carne, & non car-
naliter uiuere.

Non solum effusio sanguinis in confessione
reputatur, sed deuotæ mētis immaculata serui-
tus quotidianum martyrium est.

Hostis callidus tarda ad mortẽ supplicia cõ-
quirens, animas cupit iugulare, non corpora.

Non timeamus malorum persecutorum sa-
uitiam, & blasphematium rabiẽ: quia ueniet
dies iudicij, in quo nostra uirtus coronabitur,
& eorum sauitia punietur.

GREGORIVS.

Cum uerò malorum peruersitas crescit, non
solũ fragi prædicatio nõ debet, sed etiã augeri.

Hæc agit diuina misericordia, ut ex una ea-
demq̃ re, ex qua carnalibus dat flagellũ, ex ea
spiritualibus uirtutibus præstet incrementum.

Quasi ergo lupus gregem dissipat, cum fide-
lem populum diabolus per tentationẽ uocat.

Quauis occasio persecutionis deest, habet
tamen & pax nostra martyrium suum: quia est
carnis colla ferro nõ subdimus, spirituali tamẽ
gladio carnalia desideria in mēte trucidamus.

ISIDORVS.

Quauis diabolus tentationẽ iustis semper
inferre cupiat, tamen si a Deo potestatem non
accipiat, nullatenus adipisci potest quod petit.

Non alibi diabolus concupiscentiẽ fomenta
succendit, nisi ubi prius prauæ cogitationis de-
lectationem aspexerit, quam si a nobis sperni-
mus, sine dubio ille confusus abscedit a nobis.

Tunc enim bene de se iudicant sancti, quan-
do eos Deus fallacia dæmonum tentamenta fa-
cit intelligere.

In oculis carnalium diabolus terribilis est.
In oculis electorum, terror eius uilis est.

Diabolus enim serpens est lubricus, cuius si
capiti, id est, primæ suggestioni non resistitur,
totus in interna cordis, dũ nõ sentitur, illabitur.

Tunc contra eum quem possidet diabolus
acrius sauit, quando se uirtute diuina ab eo ex-
pellendum agnoscit.

Diabolus quando uult decipere quenquam,
prius naturam uniuscuiusque attendit, & in-
de se applicat unde aptum hominem ad pecca-
tum aspexerit.

Bedæ tom. 7.

Nunquam enim diabolus aduersus hominẽ
iustum pugnare cessat.

Aut enim tribulationes cordis illi exagitat,
aut dolorem corporis suscitatur.

Qualibet enim aduersa iustus patitur, ex
Dei utiq̃ permissu patitur.

Quod si hoc ipsum humiliter ad Dei gloriã
referat, iste nõ separatur a Deo, sed cõiungitur.

Ibi peccamus, ubi cupiditatem ad uolunta-
tem desleuimus.

Quos enim uigilantes immundi spiritus ui-
tius tentant nec superant, acriter dormientes
impugnant.

Sape enim ea, in quibus cogitationum no-
strarum sensum porrigimus, quodam mentis
excessu reuelantur, dum requiescimus.

Qui nocturna illusionẽ polluitur, quãuis ex-
tra memoriã turpiũ cogitationum sese per-
sentit inquinatum: tamen hoc ut tentaretur, cul-
pæ suæ tribuat, statimq̃ suam immunditiã fle-
tibus tergat.

Facile uincimus hostem, quẽ uidemus: quẽ
autẽ non uidemus, difficile a nobis expellimus.

Vnusquisque ad tentationem animum præ-
parare debet.

Tentari autem iustum oportet, sed tentatio
ne plagæ, non tentatione luxuriæ.

Tentatio arguit te, & non te interficit.
Qui non est tentatus, quid scit?

Vir in multis expertus cogitat multa.
Qui multa didicit, enarrabit intellectus: &
qui non est expertus, pauca recognoscit.

CYPRIANVS.

Quantoq̃ maior fuerit persecutionis iniu-
ria, tanto iustior fiet & grauior persecutionis
uindicta.

Nullus his dolor est de incurssione malorum
presentiũ, quibus fiducia est futurorũ bonorũ.

Neq̃ enim licere tantum inimico potest, ut
non, qui Deum toto corde & anima & uirtute
diligimus, beatitudinem eius & laudes semper
& ubiq̃ cum gloria prædicemus.

IN VITIS PATRYM.

Sicut enim aurum & argentũ probat ignis,
sic cor Monachi tentatio.

Ubi crux Christi superinducitur, non præ-
ualebit malitia diaboli.

EYSEBIVS.

Nihil terribile est, ubi diligitur Christus: ni-
hil doloris est, ubi fides Christi est.

Melior est qui nos defendit, quã qui per-
sequitur.

DE VERBIS OCIOSIS.

Cap. LXXVIII.

CHRISTVS.

Dico autem uobis, quia ex omni uerbo ocio-
so quod loquuti fuerint homines, reddent
rationem de eo in die iudicij.

Vnusquisq̃ enim ex uerbis suis iustificabi-
tur, aut ex uerbis suis condemnabitur.

D PAVS.

PAVLVS.
2.Tim.4. Nemo uos seducat in anibus uerbis.
 Ineptas autem & inanes fabulas deuota.
SALOMON.
Pro.12. Propter peccata labiorum, ruina proximat malo.
HIERONYMVS.
 Mens Christo dedita, sic cauet minora quomodo & maiora, sciens etiam pro uerbo ociofo reddendam esse rationem.
GREGORIVS.
 Ociofum quippe uerbum est, quod aut utilitate rectitudinis, aut ratione iustæ necessitatis caret.
 Sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiscretum silentium hos quos erudire poterat, in errore derelinquit.

ISIDORVS.
 Claude aures tuas, ne audiant malum.
 Fuge incauta uerba.
 Vanus sermo cito polluet mentem.
 Facile agitur, quod libenter auditur.
 Nihil ex ore tuo quod impedire possit, procedat.
 Nihil quod non expedit, sonus uocis prorumpat: hoc procedat ex labijs, quod aures non polluat audientis.
 Sermo uanus uanæ conscientie index est.
 Qualis sermo ostenditur, talis & animus comprobatur.
 Retice uerbum, quod non edificat. Auris que ociofa uerba non reprimat, ad noxia cito trahit.
 Paulatim crescunt uitia, & dum parua non cauemus, in magna prolabimur.
 In loquendo & in tacendo peritus esto.
 Discere quid loquaris, quid taceas: lingua tua non te perdat.
 Oppone linguæ tuæ claustra silentij.

**DE BREUITATE HUIVS VI
 tæ. Cap. LXXIX.**
CHRISTVS.

10an.6. **Q**ui māducat me, & ipse uiuet propter me.
IACOBVS.
Iacob.4. **Q**uæ enim est uita nostra?
 Vapor est ad modicum parens.
PAVLVS.
2.Coloss.4. Idem quod in presentia est, momentaneum est.
SALOMON.
Pro.27. Neglorieris in crastinum, ignorans quid sit peruentura pariat dies.
 Vita dulcis longior erit.
Eccles.3. Tempus nascendi, & tempus moriendi.
Eccles.9. Nemo est qui semper uiuat, & qui huius rei habeat fiduciam.
AVGVSTINVS.
 Omnis malus aut ideo uiuit, ut corrigatur: aut ideo uiuit, ut per illum bonus exerceatur.
HIERONYMVS.
 Humanæ uitæ breuitas, damnatio delictorum est.
 Breuis est huius uitæ felicitas, modica est huius seculi gloria.
 Caduca est & fragilis temporalis potentia.

Dic ubi sunt reges? ubi Imperatores? ubi Principes? ubi locupletes rerum? ubi potentes seculi?
 Certè quasi umbra transierunt, & uelut somnium euauerunt.
 Quærentur, & non sunt.
 Diuitiæ usque ad periculum ducunt.
 Multi propter opes periclitantur, multis propter opes mors occurrit.
 Toto ergo animo & odi & damna quod diligit mundus.
 Esto mortuus mundo, & mundus tibi.
 Contemne uiuens, quæ post mortem habere non potes.

ISIDORVS.
 Tantum enim in hac uita est licitum operari bonum.
 Illic namque, non iam operatio expectatur, sed retributio meritorum.
 Qui uitæ presentis longitudinem non de suo spacio, sed de eius sine considerat, quam sit misera & breuis, satis utiliter pensat.
 Tela enim consummatur filis, & uita hominis extollitur diebus singulis.
 Si longam uitam quæris, ad eam tende uitam pro qua Christianus es, id est, æternam.
 Hæc est enim uita immortalis: nam ista uita mortalis est.
 Mori oportet hominem in carne mundo, ne moriatur in anima Christo.
 Tunc quisque uiuere creditur, si secundum seculum moriens, in solo Deo uiuere delectetur.
 De mora uitæ istius tedium patitur iustus, eo quod ad desideratam patriam tardè perueniat.
 Sollicitè debet unusquisque uiuere, semper terminum uitæ sue considerare, ut huius seculi blanditias caueat.

Venturi exitus ignorantia incerta est: & dum mori quisque non aestimat, tollitur.
 Vnde festinet unusquisque, ne iniquitatibus suis rapiatur, simulque uita finiatur cum culpa.
 Diabolus quos uiuentes incendit ad uitia, subito morientes pertrahere nititur ad tormēta.
 Quauis enim quisque in hac uita sit iustus, tamen dum de corpore isto egreditur, pertimescat ne dignus supplicio sit.
 Nullus est enim homo sine peccato: nec quisquam potest de Dei esse securus iudicio, cum & de ociofis uerbis reddenda sit ratio.
 Finem iustorum optimum uocatio tranquilla commendat, ut ex eo intelligantur sanctorum habere consortium angelorum, ex quo ab hoc corpore sine uexatione dura tolluntur.
 Nihil est diu, nihil est longum, quod non in breui finiatur.
 Impossibile est ut homo sis, & non gustes angustias.
 Nemo est qui in hoc seculo non doleat.
 Nullus est qui in hac uita positus non suspirat.
 Malis omnia plena sunt.

CYPRIANVS.
 Hæc tempora terrena iam computat, quæ æternitatem de Deo sperat.

DE LECTIONE. Cap. LXXX.
CHRISTVS.
Matth.24. **Q**ui legit, intelligat.
Luce.12. Omnis autem cui multum est datum, multum quæretur ab eo.
PAVLVS.
Tim.4. Attende lectioni & exhortationi doctrinæ: noli negligere gratiam, quæ in te est.
2.Tim.3. Omnis scriptura diuinitus inspirata, utilis est.
Coloss.3. Verbum Christi habet in uobis abundanter.
IACOBVS.
Iacob.4. Scienti igitur bonum, & non facienti, peccatum est illi.

SALOMON.
Eccles.10. Post industriam sequitur sapientia.
AVGVSTINVS.
 Nutri animam tuam lectionibus diuinis: parabit enim tibi mensam spiritualem.
HIERONYMVS.
 Qui assidue instat lectioni, in presenti quidè laborat, sed postea gratulabitur, cum coeperit.
 De amaris seminibus literarum dulces fructus cape.
 Prudens lector cauet semper superstitiosam intelligentiam, ut non ad suum sensum attemperet scripturas, sed scripturæ iungat sensum suum, ut intelligat quid sequatur.
 Illa studeamus discere in terris, quorum nobis notitia perferret in cælis.
 Beatus est qui diuinas scripturas legens uerba uertit in opera, & nudam crucem nudus sequitur puris manibus & pedibus, & cædido peccatore pauperè se spiritu & operibus gloriatur.
GREGORIVS.
 Scire etenim cuiquam quod non potest faceere, poena magis quam uirtus est.
 Quæto enim quis in scriptura sacra proficit, tæto hæc eadem scriptura proficit apud ipsum.
 Tantum in sacro eloquio profectum inuenies, quantum apud illud ipse profeceris.

ISIDORVS.
 Qui uult cum Deo semper esse, frequenter debet orare, & frequenter legere.
 Nam cum oramus, ipsi cum Deo loquimur. Cum uerò legimus, Deus nobiscum loquitur.
 Omnis profectus ex lectione & meditatione procedit.
 Quæ enim nescimus, lectione discimus.
 Quæ autem discimus, meditationibus cõseruamus.
 Geminum confert donum lectio sanctorum scripturarum, quod intellectum mentis erudit, & quod à mundi uanitatibus abstractum hominem ad amorem Dei perducit.
 Tæto una spes mortalitatis huius nobis uile scit, quæto amplius legendo, spes æterna claruerit.
 Lector strenuus potius ad implendum quæ legit, quam ad sciendum promptissimus esto.
 Minor enim poena est nescire quid appetas, quam ea quæ noueris non implere.
 Sicut enim legendo scire concupiscimus, sic sciendo recta quæ didicimus, implere debemus.
 Nemo potest sensum scripturæ sacræ cognoscere, nisi legendi familiaritate.
 Quantum quisque magis in sacris eloquijs assiduus fuerit, tantum ex eis uberiorem intelligentiam capit.
 Quæto amplius in quamlibet artē homo cõscendit, tanto magis ad hominē ars ipsa descendit.
 Quidam habet intelligentiæ ingenium, sed negligunt lectionis studium: & quod legendo scire possunt, negligendo contemnunt.
 Quauis sensus habitudo sit frequens, tamē lectio intellectum adhibet.
 Sicut qui tardus est ad capiendum, pro intentione tamen boni studij, præmium percipit: ita qui præstitum sibi à Deo ingenium intelligentiæ negligit, condemnatione reus existit: quia donum quod accipit, despicit, & per desidiam derelinquit.
 Quidam Dei iudicio donum scientiæ quod negligunt, accipiunt, ut durius de rebus creditis puniantur.
 Tardiores autem ideo, quod scire cupiunt, difficulter inueniunt, ut pro maximo exercitio laboris maximū præmiū habeant retributionis.
 Donum sine adiuuante Dei gratia quauis infundatur auribus, ad cor nunquam descendit.
 Plerique in cacumine intelligentiæ uiuaces existunt, sed loquendi inopia angustiantur.
 Quidam uerò in utrisque pollutent.
 Plerique scientia accepta scripturarum, non ad Dei gloriam, sed ad suam laudem utitur, dum ex ipsa scientia extolluntur, & ibi peccant, ubi peccata mundare debuerunt.
 Semper enim superbi legunt, & nunquam inueniunt.
 Diuinæ legis penetrabilia, humilibus & bene ad Deum intendentibus patent: prauis autem atque superbis clauduntur.
 Quauis diuina eloquia in lectione arrogantibus aperta sint, in mysterio tamen clausa atque occulta sunt.
 Sermo Dei fidelibus lux est, reprobis autem ac superbis quodammodo tenebre scit: & unde illi illuminantur, inde isti cæcantur.
 Nequaquam legem intelligit, qui carnaliter uerba legis percurrat, sed is qui eam sensu interioris intelligentiæ percepit.
 Qui literam legis attendunt, eius occulta penetrare non possunt.
 Ideo prohibetur Christianis figmenta poetarum legere: quia per oblectamenta inaniū fabularum, mentē excitant ad incetiua libidinum.
 Ideo libri sancti simplici sermone scripti sunt, ut non in sapientia uerbi, sed in ostensione spiritus homines ad fidem perducerentur.
 In lectione non uerba, sed ueritas est amanda.
 Cum sit utilis ad instruendum lectio, adhibita tamē collatione maiorē intelligentiā præbet.
 Melius est enim conferre quam legere.
 Quod enim obscurum est aut dubium, conferendo cito perspicitur.
 Sicut instruere solet collatio, ita contentio de Cum opere uaca lectioni, lectio enim docet quid caueas.

DE
LECTIO
DE
LECTIO

Lectio ostendet quid attendas.
Multum proficis cum legis, si tamen facias
quod legis.

Vide ne quod perspicias, utuendo contēnas.
BASILIVS.

Sicut enim in carnalibus escis alitur caro, ita
ex diuinis lectionibus interior homo nutritur
ac pascitur.

FINIS SCINTILLARVM.

Bedæ presbyteri de Muliere forti, li- bellus.

Α ΑΛΕΡΗ.

Mulierem fortem quis inueniet? Procul, & de ul-
timis finibus precium eius.] Mulier for-
tis ecclesia catholica uocatur. Mu-
lier uidelicet, quia spirituales deo
filios ex aqua & spiritu sancto gi-
gnere consuevit. Fortis, quia cuncta seculi, ad-
uersa simul & prospera pro conditoris sui fide
contemnit. Quoniam ipse in carne apparens in
firmam quidem inuenit, sed inuentione sua, hoc
est, pia uilitatione sua fortē reddidit. Vnde post
eius redemptionem ad cœlos rediens, supernis
ciuiibus gaudens aiebat: Congratulamini mihi,
quia inueni ouem meam, quæ perierat. Vi-
dens ergo Salomon genus humanum innume-
ris implicatum erroribus, quodq; ad eius salua-
tionē nullus patriarcha, nullus propheta, nul-
lus omnino electorum, præter solum mediato-
rem Dei & hominum sufficeret, ait: Mulierem
fortem quis inueniet? Procul & de ultimis fini-
bus precium eius. Ac si aperte futuram Domi-
ni gratiam admirando protestetur, Quis tantæ
uirtutis, quis talis est meriti, qui de tot incredu-
lis, ac cœlestis mundi nationibus unam sibi ele-
ctorum ecclesiam congreget, quam sua gra-
tia fortem, atq; insuperabilem aduersantibus
cunctis efficiat? Non hic certē nostri similis, nō
nostro est tempore uenturus: sed in fine seculo-
rum est de cœlo Deus homo descensurus, qui
nos sua passione à morte redimat. Hoc est er-
nim quod ait, Procul, & de ultimis finibus pre-
cium eius. Procul, uidelicet statu tēporis, quod
à diebus Salomonis usq; ad partum Virginitis
intererat: de ultimis autem finibus, quia à sum-
mo cœlo egressio eius: qui nō aliud pro nostra
redemptione precium, quam seipsum obtulit,
unde Apostolus, Qui dilexit nos, inquit, & tra-
didit semetipsum pro nobis oblationem & hol-
stiam Deo, in odorem suauitatis. Quamuis &
ita recte possit intelligi precium sanctæ eccle-
siæ procul positum fuisse, quādo incarnatio uer-
bi Dei, conuersatio inter homines, passio ac re-
surrectio longē à nostræ esset naturæ conditio,

ne discreta: quoniam uidelicet ille, & quando
uoluit, & qua uoluit matre natus est, & sine pec-
cato uixit in mundo: & quando uoluit, & qua
uoluit morte discessit ex mundo, tempusq; re-
surrectionis & ascensionis suæ in potestate ha-
buit, & cetera huiusmodi, in quibus tam procul
à nobis, quā cœlum à terra. Quia uerò eccle-
siam, quam redimit Dominus, nō solum uerbū
salutis suscipere, sed & constanter pro illo cer-
tare, & hoc ipsum per mundum prædicare do-
nauit, merito subditur:

Β ΕΤΗ.

Confidit in ea cor uiri sui, quia spolijs non indigebit.] Vi-
rum sanctæ ecclesiæ, Dominum ac redem-
ptorem eius, quod etiam precium eius fieri di-
gnatus est, dicit. Vnde & Apostolus credenti-
bus ait, Despondi uos uni uiro, uirginem castā
exhibere Christo. Quod ergo dicit, Confidit in
ea cor uiri sui: ab humana nimirum consuetudi-
ne tractū est. Sicut omnis qui fortem fidelemq;
& castam habet coniugem, confidit in ea certis-
simē, quia nil contra suam uoluntatem agere,
nulla adultera saltem cogitatione possit atta-
minari, cuncta pro suo amore & aduersa liben-
ter toleret, & quoscunq; ualet, ad suam amici-
tiam conuertere, desiderat: sic nimirum Domi-
nus & redemptor noster in ecclesia confidit.
Nouit enim spiritum gratiæ, quem dedit: nouit
uirtutem charitatis, quam in eius precordijs in-
sudit. Ideoq; non dubitat eam à sua, non solum
fidei integritate nequaquam posse corrumpi,
sed etiam perseueranter insistere, ut plures ad
eiusdem fidei cōgreget unitatem. hoc est enim
quod sequitur, Et spolijs non indigebit. Spoliat
enim ecclesia diabolum, cum per prædicatores
suos, eos quos ipse deceperat, ad ueritatis reuo-
cat iter. Et bene dicitur, Spolijs non indigebit:
quia nunquam cessabit ecclesia liberatas à dia-
bolica fraude animas Christi fidei restituere,
donec completo mundi cursu, suorum quoque
præfinita compleatur summa membrorum. Ver-
rum quia quicquid boni sancta ecclesia uel ani-
ma quæque fidelis agit, hoc desuper accipit, re-
cte subditur:

Γ ΙΜΕΛ

Reddet ei bonum, & non malum omnibus diebus uite sue.]
Reddet quippe anima Christo bonum, cū
perceptis ab eo uitæ muneribus recte uiuendo
respondet, cum ea quæ ipsa scire uel facere ab ip-
so adiuua potuit, etiam alijs inuicem satagit.
Bene autē cum dixisset, Reddet ei bonum, pro-
tinus addidit, Et non malum: quia sunt profer-
cō qui acceptis à Domino bonis, mala repen-
dunt: uel fidei mysteria, quæ ceperunt, here-
tica fece fœdando, uel fidem quam professio-
ne seruāt, prauis operibus blasphemando, uel
mores bonos, quibus cum fide recta deseruūt,
per colloquia mala corrumpendo. Sed nec illi
bona, quæ acceperunt, Domino reddūt, qui nō
in his quæ bene inchoant, usque ad finem uite
præsentis persistere curant. Vnde merito cum
dixisset, Reddet ei bonum, & nō malum: ut per
seuerantiam boni necessariam demonstraret,
addidit

addidit, Omnibus diebus uite suæ. Cui simile
est illud Euangelicum, Seruiamus illi in sancti-
tate & iustitia, coram illo omnibus diebus no-
stris. Quibus sanè operibus, quibus iustitiæ uel
sanctitatis fructibus potissimum sit insistendum
ei, quod bonū quod & accepit à Domino, gratis repē-
dere satagit, subsequēter insinuat, cū dicitur:

Δ ΑΛΕΤΗ.

Questiuit lanam & linum, & operata est consilio ma-
nuum suarum.] Huius principium uersiculi
Fortis mulier, hoc est sancta ecclesia, & iuxta li-
teram accipere & obseruare consuevit: iuxta il-
lud propheticum, Cum uideris nudum, operi-
cum, & carnem tuam ne despexeris. Operatur
autem non superuacuo & cæco labore, sed eo
utiq; consilio, ut ab ipso suo uiro, Domino uide-
licet Christo in iudicio mereatur audire, Nu-
dus fui, & operuistis me: & quādiu fecistis uni
de his minoribus meis, mihi fecistis. Operatur
autem consilio manuum suarum, hoc est earum
personarum, per quas eleemosynam pauperi-
bus tribuit: in quorum opere deuoto illo salu-
berrimo uitur consilio, ut cum dispergit & dat
pauperibus, nō ipsa ab hominibus laudetur ad
tempus, sed iustitia eius manet in seculum secu-
li, cornu eius exaltetur in gloria. Possunt au-
tem mysticē in lana, quæ ouinus est habitus, om-
nia pietatis & simplicitatis opera, quæ proximi-
mis impedimūs, accipi. Potest in lino, quod ex
terra uirēs oritur, sed longo ac multiplici exer-
cicio amittit humorem natium, atq; ad gratiā
nouī cādoris peruenit, castigatio nostræ carnis
insinari: cui dum ingenitas uitiorū sordes per
continentiam excoquimus, dignam profectō
eam qua Christum induamus, efficiamus: iuxta
illud Apostoli, Quotquot ergo in Christo ba-
ptizati estis, Christum induistis. Quærit ergo
mulier fortis lanam & linum, & operatur con-
silio manuum suarum, cum ecclesia sancta solici-
tē perquirat, quibus se pietatis fructibus exer-
ceat, quomodo se à carnalibus emundet illece-
bris: & hoc utrunq; consilio prudētissimo, hoc
est supernæ solummodo retributionis facit in-
tuitu, cuius retributionis sequens quoq; uersi-
culus apertius meminit, dum subditur:

Ε Η Ε.

Facta est quasi nauis inuitoris de longe portans panem suū.]
Inuitorem negotiatōrē dicit, qui pro eo sic
uocatur ab antiquis, quod acquirendis multi-
plicandisq; mercibus sedulus insistat. Facta est
ergo fortis mulier quasi nauis inuitoris, quia
sicut nauis inuitoris onusta mercimonijs, quæ
in sua patria magis abundant, porrō per mare
petit peregrina, ut illic uenditis quæ attulit, ca-
riora domum reportet: sic nimirum sancta ec-
clesia, sic anima quæq; perfecta uirtutum diui-
tijs gaudet onustari, quibus maiora diuinæ gra-
tiæ dona mercetur. Optimum est nanq; com-
mercium, cum bona quæ ualemus operantes,
primō hanc à Domino mercedem recipimus,
ut ad maiora semper agenda proficiamus: de
hinc ut uitam percipiamus æternam. Facta est
ergo anima quasi nauis inuitoris, quæ transijt
Bedæ tom. 7.

desiderio fluctus seculi præsentis, sola quæ se
in cœlis accipere sperat, æterna gaudia me-
ditatur: & pro his abundantius adipiscendis
quicquid ualet, instanter agere, quicquid aduer-
sum occurrit, fortiter superare contendit. De
qua recte dicitur, Quia de longē portat panem
suum: quia in cunctis quæ temporaliter bona
agit, æternam solummodo retributionem expe-
ctat, solā uiuī panis saturitatē desiderat, eius ni-
mirū qui suis auditoribus piē potenterq; pro-
mittit, Venite ad me omnes qui laboratis & on-
erati estis, & ego reficiam uos. At contrā in pro-
ximo panem suum recipit, & non hunc de lon-
gē trās maria portat, qui in eo quod iuste uiue-
re uideatur, humani tantum fauoris præmia ex-
petit, neq; ullo uite permanentis intuitu ea, quæ
in imis labuntur, exuperare & calcare satagit.
de quibus ipse terribiliter intonat, Amen dico
uobis, receperunt mercedem suam.

Ζ ΑΥ.

Et de nocte surrexit, & deditq; prædam domesticis suis, & ci-
baria ancillis suis.] Sicut totus labentis seculi
cursus perēni diei ac noctis alternatione uaria-
tur, & diēs quidem ad operandum, nox ad quie-
scendū naturaliter cōdita est: sic totum præsen-
tis ecclesiæ tempus gemino quodam quietis &
operis statu discernitur. Quali enim nocte quie-
scit, cum aliqui fidelium eius intermissa ad tem-
pus sollicitudine externa sibi met uacare, seque-
ntes spiritualiter incipiunt curare, uel lectioni-
bus uidelicet sacris, uel orationibus ac lachry-
mis sese, uel alijs huiusmodi studijs secretius ex-
ercendo. Surgit autem de nocte, cum in eisdem
suis fidelibus ad agendam etiam proximorum
curam se sollicita accingit. Quod fraternæ ad-
ministratiōnis opus duobus modis exercere cō-
suevit: quia & eos qui foris errabant, ad fidei
gratiam conuocat: & illos qui fidei sacramen-
tis iam sunt imbuti, ut bonis operibus amplius
insistant, excitare non desinit. Vnde bene dicitur,
Deditq; prædam domesticis suis, & cibaria
ancillis suis. Dat nanq; prædā domesticis suis,
cum eos quos antiquo hosti docendo eripere
potuit, societati illorum, qui in fide præcessere,
ponit. Dat & ancillis cibaria, cū humiles quos-
que, & debito amore suo iussa seruantes, ne sub
pio amore lassescant, supernæ mercedis com-
memoratione reficit.

Ζ Α Ι Ν.

Considerauit agrum, & emit eum: de fructu manuum sua-
rum plantauit uineam.] Agrum dicit possessio-
nem supernæ hereditatis: de qua benedicens fi-
lium suum patriarcha dicit, Ecce odor sitij mei,
sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.
Odor quippe sanctorum est, sicut odor agri ple-
ni, cui benedixit Dominus: quia tota mētis in-
tentione contuentur, quæ sit plenitudo benedi-
ctionis in patria regni cœlestis. Considerauit er-
go ecclesia agrum, & emit eum: quia studiose
didicit, quæ sint gaudia uite perennis. & pro eo
rum perceptione quicquid potuit, laborare cō-
tendit. Quæ etiam de fructu manuum suarum
plantauit uineā, quia de fructiferis fidelium suo-

D 3 rum

rusticos uel pastores insolita urbis ædificia stupescerent, nec rursus pacem urbis intrinsecus frequens litigantium controuersia fœderet. Nobilis ergo erit Dominus in portis suæ ciuitatis, quia qui etiam nunc contemnendus putatur, à multis, ubi seculi finis aduenerit, ubi ingressum patriæ cœlestis aperuerit electis, iam cunctis parebit sublimis. Sedebit autem cum senatoribus terræ. Amen dico uobis, quod uos qui secuti estis me in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & uos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël.

S A M E C H.

Sindonem fecit et uendidit, et cingulum tradidit Cananeo.] In linteo sindonis subtilis intextio signatur sanctæ prædicationis, qua molliter quiescitur: quia mens in illa fidelium spe superna refouetur. Vnde & Petro animalia in linteo monstrantur, quia peccatorum animæ misericorditer aggregata, in blanda fidei quiete continentur. Hanc ergo sindonem ecclesia fecit, & uendidit: quia fidem quam credendo texerat, loquendo dedit, & ab infidelibus uitam rectæ conuersationis accepit. Quæ & Cananeo cingulū tradidit, quia per uigorem demonstratæ iustitiæ fluxa opera gentilitatis extinxit: ut hoc quod præcipitur, uitendo teneatur, Sint lumbi uestri præcincti. Bene enim nomine Chanaan, qui & gentilitatis populum procreauit, & interpretatur commutatus, conuersa ad fidem gentilitas designatur, quæ felicissima commutatione à uitijs ad uirtutes, à diabolo ad Christum migravit. Vnde in eius laudem Psalmus quadragesimus quartus scribitur, cuius titulus est, In finem pro his qui commutabuntur filijs Chore, canti cum pro dilecto. Filij autem Chore, filij Caluarie interpretantur, qui sunt filij Dominicæ crucis, dicentes: Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Quomodo autem commutentur, sequentia eiusdem Psalmi docent, ubi dicitur ipse, id est Dominus ecclesie dicit: Audi filia, & uide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui. Commutari namq; illam desiderat, quam ut filiam habere ualeat, domum patris prioris, id est hostis antiqui iubet obliuisci.

A I N.

Fortitudo et decor indumentum eius, et ridebit in die nouissimo.] Fortitudo ad tolerandam peruersorum improbitatem, decor ad exercendam uirtutum gloriam. Decor, quia operatur iustitiam: fortitudo, quia patitur persecutionem propter iustitiam: & ideo ridebit in die nouissimo, id est, gaudebit in retributione regni cœlestis, quod dolebat in certamine uitæ præsentis. Mos enim scripturæ est pro gaudio risum ponere, sicut ut Dominus ait, Beati qui nunc fletis, quia ridebitis, & beatus Iob, Os autem ueracium replebitur risu. Similem sanè huic sententiam propheta de Domino ac Salvatore, huius fortissimi mulieris posuit, dicens: Dominus regnauit, decorem induit, induit Dominus fortitudinem.

Cum enim prædicaret Euangelium regni, alijs placebat: alijs bene loquebantur, alijs detrahebant, lacerabant, mordebant, conuiciabantur. Ad eos, ergo quibus placebat, decorẽ induit: ad eos quibus displicebat, fortitudinem. Imitare ergo & tu Dominum tuum, ut possis esse uestis ipsius. Esto cum decore ad eos, quibus placent bona opera tua: esto fortis aduersus detractores.

P H E.

Os suum aperuit sapientia, et lex clementie in lingua eius.] Ad hoc tantum loquens os aperuit, ut sapientiam doceret. iuxta illud Apostoli, Omnis sermo malus ex ore uestro non procedat: sed si quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Vel certè os cordis aperuit ad discendam ab ipsa interius sapientia ueritatem, quam alios foris doceret. Vtriq; autem sensui, quia utrunq; facit ecclesia, concinit aperit quod sequitur. Et lex clementie in lingua eius: illa uidelicet, ut non statim more legis Mosaiæ peccates puniret, sed misericorditer ad penitentiam remedia uocaret. Cuius exemplum clementie ab ipso Deo & Salvatore nostro manifestè percepit, cum oblata ei peccatrice muliere, Si quis, inquit, sine peccato est, primus in illam lapidem mittat: & sic eam à crimine, quod patrarat, sub conditione amplius non peccandi miseratus absoluit.

Z A D I C.

Considerauit semitas domus sue, et panem ociosa non comedit.] Semitas domus sue considerat, quia ciuitas suæ scientiæ cogitationes subtiliter inuestigat. Panem ociosa non comedit, quia hoc quod de sacro eloquio intelligendo percepit, æterni iudicis oculos exhibendo operibus ostendit. Item domus mulieris, habitatio est patriæ cœlestis: semitæ domus illius præcepta iustitiæ, quibus ad æternæ uitæ mansionem peruenitur: quas profectò semitas anima bene considerat, & diligenter quibus actibus ad superna peruenire debeat, inspicit: & quæ agenda didicit, sedula exercere non desinit. Panem quoq; ociosa non comedit, cum sacrificium Dominicæ corporis percipiens, studet imitari actum, quod mysterio celebrat: multum sollicita, ne indignè panem Domini comedendo, & calicem bibendo, iudicium sibi manducet & bibat, sed ut patienter pro Christo, ac lachrymas fundendo, bonis quoq; actibus insistendo, passionem ipsius exemplum sequatur, quantum ualeat. Potest & simpliciter accipi, quod panem ociosa non comedit mulier fortis, iuxta illud Apostoli, Qui non operatur, nec manducet. & ipse de se, Quoniam ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ. Vnde meritò luxuriantes uiduas arguens, adiungit, Simul autem & ociosa discunt circumdare domos: non solum ociose, sed uerbosè & curiosè.

C O P H.

Surrexerunt filij eius, et beatissimam prædicauerunt, uir eius, et laudauit eam.] Quod futurum pro certo nouerat, more prophetico quasi iam factum refert. Surgent enim filij ecclesie, uidelicet omnes

nes electi in nouissimo, carnis immortalitate donati: & tunc matrem suam, quæ eos ex aqua & spiritu sancto Deo genuit, beatissimam prædicant, quæ nunc ab infidelibus quasi misera committitur: & reuera sicut Apostolus ait, Si in hac uita tantum sperantes sumus in Christo, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Quia uerò pro uita alia in præsentem militamus, merito cum apparuerit quod erimus, matrem nostram quæ ex omnibus iustis collecta, una Christi columba, sponsa & amica uocatur, beatissimam prædicabimus. Surget & uir eius, & laudabit eam, dicens in iudicio: Venite benedicti patris mei, possidete paratum uobis regnum à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare, & cætera. Qui quidem ipse primitiæ dormitium resurrexit à mortuis, sed in die iudicij manifestus omnibus, quos sua laude dignos iudicauerit, quanta sit eiudem suæ resurrectionis gloria demonstrabit. Potest hoc quod dicitur, Surrexerunt filij eius, & beatissimam prædicauerunt, etiam in hoc tempore committentur accipi, cum quilibet fidelium transiens seculi arumnis, ad cœlestia regna perducuntur. Sedem namq; ad humiliationem aliquotiens, surgere ad gloriam pertinet. unde dicitur: Olim in cinere sedentes penitentes, id est, humiliati. & Propheta: A facie manus tuæ solus sedebam, quia comminatione replesti me. Sed & Psalmista: In uanum est uobis ante lucem surgere, surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris. Quod est aperte dicere, Quid in præsentem queritis gaudere, quod electis in futuro referuatur: Non enim potestis in hac uita, id est ante lucem supernæ retributionis gloriam uerè felicitatis habere: quin potius postquam hic humiliati fueritis ad tempus, illic uos in perpetuum ueraciter exaltatos sperate: uos quibus amarum est omen, quod seculi amatoribus iocundum uidetur & dulce. Surgunt ergo filij ecclesie, & beatissimam eam prædicant, cum cœlestibus bonis sublimati, quanta sit illius patriæ beatitas, cuius participes esse meruerunt, aspiciunt, & hanc debita laudatione in diuina uisione concelebrant. Laudat uir ipsius, cum bona quæ ipse donauit, remunerat. Quibus autem uerbis eam laudet, consequenter ostenditur, cum dicitur:

R E S C.

Multa filia congregauerunt diuitias, tu supergressa es uniuersas.] Multas filias ecclesias dicit hereticorum, & malorum turbas catholicorum. Quæ filia dicuntur uel Christi uel ecclesie, quia etiã ipse sunt Dominicis renatæ sacramentis, & adoptionem filiorum, quam non custodiere, perceperunt. unde & Ioannes ait, De nobis exierunt, sed non erant ex nobis. Quæ congregauerunt diuitias, uidelicet bonorum operum, orationes, ieiunia, eleemosynas, afflictionem & castimoniam carnis: continentiam linguæ, meditationem scripturarum, & cætera huiusmodi, quæ uerè sunt diuitiæ spiritus, ubi pura sinceritate mentis geruntur. Vbi autem sine fide quæ

per dilectionem operatur, fiunt, nihil agentibus profunt. Sed & illæ filia frustra congregauerunt diuitias, de quibus Dominus ait, Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo demonia eiecimus, in nomine tuo uirtutes multas fecimus: & tunc confitebor illis, quia nunquam noui uos. Sed omnes istiusmodi filias ecclesia catholica supergreditur, quæ fide casta, & opere perfecta, redemptoris sui uestigia sectatur.

S C H I N.

Fallax gratia, et uana est pulchritudo: mulier timens Deum, ipsa laudabitur.] Fallax est gratia laudis, quam ab homine accepit: uana pulchritudo charitatis uel operationis bonæ, quam hominibus ostentat anima, quæ timore caret diuino. At illa conscientia uerè est laude digna, quæ timorem Dei in omnibus seruat: ipse est enim principium cunctarum, custosq; uirtutum, scriptura dicente, Timor Domini principium sapientiæ. & iterum, Qui timet Dominum, nihil negligit. Hinc est enim quod beatus Iob & in prosperitate uirtutibus incomparabiliter floruit, & in aduersitatibus insuperabilis hosti permansit: quia ueraciter dicere potuit, Semper enim quali tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui. Fallax ergo simulatum gratia, uanus decor operis stultorum. Ecclesia autem quæ in timore incolatus sui tempore committitur, quoniam ardentes uirtutum lampadas uenienti ad iudicium sponso suo offeret, iure ab eo laudata, sanctam regni cœlestis inhabitabit. Qualiter autem eam laudet, terminali uerbo docetur.

T A V.

Date ei de fructu manuum suarum, et laudent eam in portis opera eius.] Hæc sunt enim uerba uiri illius, de quo dictum est, Vir eius laudauit eam, id est, Domini & Salvatore nostri, qui angelis in fine præceptorum est, ut ecclesiam post huius uitæ certamen, post triturationem afflictionemq; terrestrium, ad cœlestis regni gaudia introducant, ac uitæ immortalis sibi sociam aggregent: iuxta illud Euangelicum, Triticum autem congregate in horreum meum. Date, inquit, ei de fructu manuum suarum: quia fructum spiritus ferre curauit, charitatem, gaudium, pacem, benignitatem, bonitatem, modestiam, continentiam, fidem, patientiam. Pro hoc illi debitam rependite mercedem, & laudent eam in portis: hoc est in iudicio siue ingressu patriæ cœlestis, non hominum fauores superuacui, sed opera ipsa quæ fecit, examinante, probante ac remunerante illo, cuius hæc donante gratia perfectæ, à quo ut laudari mereamur in futuro, concedat ipse propitius, nos eum dignis in præsentem uita colere laudare seruitijs, Amen.

V E N E R A B I L I S B E D A E

presbyteri, libelli de forti

muliere, finis,

Bedæ presbyteri de Officiis libellus, ex quorundā Patrū dictis excerptus.

DE DOMINICO DIE.

DOMINICVM diē Apostoli ideo religiosa solennitate colendū sanxerunt, quia in eodem redemptor noster resurrexit: quicquid ideo Dominicus appellatur, ut in eo à terrenis operibus, & mundi illecebris abstinentes, tantum diuinis cultibus seruamus; dantes scilicet diei huius honorē & reuerentiam, propter resurrectionis nostræ spem, quam habuimus in illa. Nam sicut ipse Dominus Iesus Christus & saluator noster, tertia die resurrexit à mortuis, ita & nos resurrecturos in nouissimo seculo speramus. Vnde etiam Dominico die stantes oramus, quod est signum futurę resurrectionis. Hoc agit uniuersa ecclesia, quæ in peregrinatione mortalitatis inuenta est, expectans in finem seculi, quod in Domini nostri Iesu Christi corpore præmonstratum est, qui est primogenitus à mortuis. Sabbato autem priore populo in octio corporaliter celebrandum, ut figura esset in requiē: unde & sabbatū requies interpretatur. Dies autem Dominicus non Iudæis, sed Christianis per resurrectionem Domini declaratus est, & ex illo cœpit habere festiuitatem suam. Ipse est enim dies primus, qui post septimum reperitur octauus. Vnde & in Ecclesiaste à duorum testamentorum significatione dicitur illi septimus, & illi octauus. Primum enim solum celebrare sabbatum traditum est, quia erat antea requies mortuorum, resurrectio autem nullis erat. Qui resurgens à mortuis iam non morietur, mors illi ultra non dominabitur. Iam postquam facta est talis resurrectio in corpore Domini, ut præiret in capite ecclesie, quod corpus ecclesie speraret in fine: dies Dominicus idem octauus, qui & primus in festiuitate successit. Appareret autem hunc diem etiam in scripturis sanctis esse solennem. Ipse est enim dies primus seculi, in ipso formata sunt elementa mundi, in ipso creati sunt angeli, in ipso quoque à mortuis resurrexit Dominus, in ipso de cœlis super apostolos descendit spiritus sanctus. Manna eodē die in eremo primū de cœlo data est. Sic enim dicit Dominus, Sex diebus colligitur manna, in die autem sexto duplum colligitis. Sexta enim dies est parasceue, qui ante sabbatum ponitur. Sabbatum autem septimus dies, quæ sequitur Dominicus, in quo manna primum de cœlo uenit. Vnde intelligant Iudæi, iam tunc prælatum esse Iudaicum sabbatum Dominica nostra: iam tunc indicatum, quod in sabbatum ipsorum gratia Dei ad eos nulla descenderit,

sed in sanctam Dominicam nostram, in qua primum eam Dominus pluit.

DE LXX. LX. L. XL.

Septuagesima computatur secundum titulationem sacramentarij & antiphonarij nouē hebdomadibus ante Pascha in septimam sabbati. Populus Dei in Babylone detentus est captiuus septuaginta annis, quibus expletis, reuersus est Ierusalem. Septuagesimus numerus ad memoriam nobis reducit omne tempus presentis seculi, quo alieni sumus à cœlesti Ierusalem. Ideo auctor officij septuagesimam posuit in officijs nostris, ut hoc tempore à delicijs abstinentes, ostenderemus in nostra conuersatione, qualiter per omnē tempus seculi uiuere debeant, qui post baptismum peccatis se alienant à cœlesti Ierusalem. Nam quod post septuaginta annos populus de captiuitate reuertitur, quis non uideat post euoluta tēpora, quæ septenario die rum numero transcurrūt, etiam nobis idem ecclesie Dei ad illam cœlestem Ierusalem ex huius seculi peregrinatione redeundum: Quapropter Alleluia illo tempore non cantatur apud nos, nec Gloria in excelsis Deo, quia sunt cantica cœlestia. Dicit enim Psalmus: Quomodo cantabimus canticum Domini in terra alienarum? Sunt qui primam hebdomadam septuagesimæ sine aliquo articulo nouellæ conuersationis ducunt, excepta mutatione Alleluia, & quibusdā locis Dalmaticarum, & intermissione Gloria in excelsis Deo: Gregorius proxima hebdomadā, id est, Sexagesimam, sanctificant suo ieiunio. Clerici nostri, auctore Telesphoro papa sequentem, id est, Quinquagesimam, qui constituit septem hebdomadarum ieiunium ante Pascha. Præceptor officij nostri ampliorem mutationē requirit, quam nos agamus constitutione officij sui. Ipsum enim ieiunium intinuit in prima oratione missæ dicens, Ut qui iuste pro peccatis nostris affligimur. Hic enim afflictionem sonat. In introitu quoque dicit, Circumdedērūt me gemitus mortis, dolores inferni. Propter hos dolores non possumus lætari & securi esse, sed preparare nos ad bellum, ut Apostolus ait: Omnis qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet. Dicit Ambrosius: Ab omnibus quæ uitā da eadem tradit disciplina, cum sciant unum coronandum: quanto magis obseruandū est, quibus omnis promissa est salus: Vnde autem abstinerere debeamus, qui bellaturi sumus, docet Apostolus, dicens: Fornicatio, & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in uobis, &c. Telesphorus papa, nonus post beatum Petrum apostolum in sede Romana, constituit ut per septem hebdomadas abstinentiam obseruent, quod adhuc multi faciunt. Quod tempus tunc duas ob causas Quinquagesimam placuit appellari, uel quia in ordine quinquagesimus numerus post quadragesimum cōstat: uel quia exinde quinquaginta dies sunt in sanctam resurrectionē: ex quibus si octo Dominicos dies subtraxeris, in quibus ieiunium non licet obseruare, remanent quadraginta & duo dies. Et hi duo

duo dies quinta & septima feria, qui quadragesimum numerum excedunt, apud quosdam ieiunio deducuntur: apud quosdam in refectioe propter cœnam Dominicam & sanctum sabbatum habentur. Postmodum uerò Melchisedes papa, natione Afer, trigessimus quartus post sanctum Petrum constituit, ut nemo præsumeret in prima uel quinta feria ieiunare. In prima propter Domini resurrectionem: in quinta, quia in ea Dominus cœnauit cum discipulis suis, & in ea ascendit in cœlum. Tunc placuit fidelibus, ut octo hebdomadas ieiunio consecrarent, & primam Dominicam Sexagesimam nominarent, non propter sexagenarium dierum numerum, sed propter usum locutionis nostræ: quia sicut quadragenario quinquagesimus, ita quinquagenario sexagesimus, & sexagenario septuagesimus coaptatur. A sexagesima usque Pascha, octo sunt hebdomadæ: e quibus singulis si primam & quintam feriam de abstinentia subtrahas, ut Melchisedes instituit, & ipsum diē Paschæ, quadragesima tantum dies remanent abstinentiæ ad imitationē Domini nostri Iesu Christi. Septuagesima ideo à fidelibus fertur celebrari, ut & decimas dierum Deo reddere, & nihilominus primam & quintam feriam & sabbatum possint à ieiunio relaxare. A septuagesima namque in Pascha, nouem sunt hebdomadæ, quæ faciunt sexaginta quatuor dies. Ex quibus si de unaquaque hebdomada tres præfatos dies subtraxeris ad sacrum diem paschalem, triginta sex dies in decimatione anni ieiunas. Ille autem qui sabbatum constituit honorandum, non propter legalia mandata hoc fecit, sed quia requieuit illa die Dominus in sepulchro. Augustinus libro decimo quinto de Ciuitate Dei, Nomina, inquit, quæ gesta narrantur, aliquid etiam significare putanda sunt: sed propter illa quæ aliquid significant, etiam illa quæ nihil significant, attextuntur. Non solum uomere aratur, sed ut hoc fieri possit, etiam cætera arari membra sunt necessaria. Nec soli nerui in citharis arantur ad cantum, sed ut aptari possint, in sunt & cætera.

ITEM ALITER.

Quare dicitur Septuagesima, cum ab ea die usque in pascha non sint plus quam sexaginta quatuor dies? Consuetudo est scripturarum diuinarum, ut omnis numerus ex quo quilibet decadam transierit, ut tertius monadis incurrat, non deputetur idem numerus præcedenti decadi, sed ei ad quam tendit. Lege librum Genesis, in genealogia filiorum Noë.

ITEM ALITER.

Cur dicitur Septuagesima, cum ab illa die usque in Pascha non sint septuaginta dies, sed sexaginta quatuor? Septuagesima tendit ad sabbatum ante octauas Paschæ, quando hi qui in uigilia Paschæ baptizantur, alba uestimenta deponunt, & tunc confirmari eos oportet ab episcopo, & per impositionem manus acci-

pere spiritum sanctum: & quia septem dona spiritus sancti describuntur, recte qui hanc accipituri sunt, septuagesimam ante celebrant. Quod enim septenarius numerus per se, hoc idem significat per denarium multiplicatus. Sexagesima tendit ad medium paschæ, id est quartam feriam hebdomadæ Paschalis. Quinquagesima tendit ad ipsum diem Paschæ: Quadragesima ad diem cœnæ Domini. Computa ergo dierum numerum, qui sunt in abstinentia à Septuagesima usque Quadragesimam: & inuenies ter senos, id est octodecim dies, exceptis Dominicis diebus. Quem numerum si per duplarem proportionem diuidas, inuenies in una parte sex, in altera duodecim: sex autem ad duodecim simpla, duodecim ad sex, dupla proportio est. Item inter cœnam Domini & diem Paschæ duo sunt dies, & inter Pascha & medium Paschæ, quod est quarta feria, duo sunt dies, quod tendit Sexagesima: & ab ipso die usque sabbatum, quod Septuagesima peruenit, similiter duo, qui sunt simul sex. Quatuor enim ad duo, duplum est ad simplum. Præcedentes ergo numeri, qui sunt in abstinentia, significant duplam mortem nostram, simpla Christi morte esse destructā. Nos enim in anima & corpore morti eramus obnoxij, Christus autem sua corporali morte, & animæ & corporis mortem exclusit. Isti autem dies, quos in Domini resurrectione cum gaudio & lætitia celebramus, significant resurrectionem, quam Christus duplam sua simpla contulit. Ipse enim sicut solo corpore mortuus est, ita & solo corpore resurrexit: nos autem & in anima primum resuscitat, peccata dimittendo, & in futuro etiam corpora resuscitaturus est.

DE IEIUNIO QUADRAGESIMAE.

Ieiuniorum tempora secundum scripturas sanctas, quatuor sunt, in quibus per abstinentiam & lamentum poenitentia Domino supplicandum est: & licet omnibus diebus orare & abstinere conueniat, his tamen temporibus amplius ieiunij & poenitentia seruire oportet. Primum enim ieiunium Quadragesimarū est, quod à ueteribus libris cœpit, ex ieiunio Moyse & Helia, & ex Euangelio: quia totidem diebus Dominus ieiunauit, demonstrans Euangelium non dissentire à lege & prophetis. In persona quippe Moyse, lex: in persona Helia, propheta accipiuntur. Inter quos in monte Christus gloriosus apparuit, ut euidenter emineret, quod de illo dicit apostolus Paulus ad Romanos tertio capite: Testimonium habens à lege & prophetis. In qua ergo parte anni congruentius obseruatio Quadragesimæ, nisi confinis atque contigua Dominica passio nis, quia in ea significatur hæc uita laboriosa? Cui etiam opus est continentia, ut ab ipsius mundi illecebris ieiunemus, uiuente in solo manna, id est, cœlestia spiritualiaque præcepta. Numero autem quadragesimo uita ista propterea figuratur, quia denarius est perfectio beatitudinis nostrę. Creatura

Creatura autem septenario figuratur, quæ a deo
rat creatori, in quo declaratur unitas trinitatis
per uniuersum mundum temporaliter annun-
ciata. Et quia mundus à quatuor uentis delinea-
tur, & à quatuor elementis eligitur, & à quatuor
or annis temporum cibus uariatur: decem qua-
ter ducta in quadraginta consummantur, quo
numero ostenditur ab omni temporum delecta-
tione abstinentium ac ieiunandum esse, & cas-
sè continentibus uiuendum. licet & aliud sacra-
menti mysterium exprimitur, quo quadragin-
ta diebus eadè ieiunia celebrantur. Lege enim
Mosaica generaliter uniuerso populo est præ-
ceptum, decimas & primitias offerri Domino
Deo. Itaque dum in hac sententiâ principia uolū-
tatum consummationesque operum nostrorum
referre ad Dei gratiam admoneamur, in suppu-
tatione tamen quadragimæ, summa ista lega-
lium decimarum expletur. Totum enim anni
tempus triginta sex dierum numero decimatur.
Subtractis enim à quadraginta diebus Domi-
nicis, quibus ieiunia resoluuntur: his diebus qua-
si pro totius anni decimis ad ecclesiam concur-
rimus, actuumque nostrorum operationem Deo
in hostiam iubilationis offerimus. Cuius quidè
quadragimæ legibus, sicut ait noster Casia-
nus, quicquid perfecti sunt non tenentur, nec exigui
huius canonis subiectione contenti sunt: quem
profecto illis qui per totum anni spacium deli-
ctis & negotijs secularibus implicantur, eccle-
siarum principes statuerunt, ut uel hac legali
quodammodo necessitate coerciti, his diebus
saltem uacare Domino cogentur, ac dierum
uitæ suæ, quos totos quasi fructus quosdam fue-
rāt uoraturi, uelut decimas Domino dedicarēt.

ITEM VNDE SVpra.

Congrua autè ratione magistri ecclesiæ qua-
dragimæ tempus ante Domini passionem
obseruandum esse statuerunt, ut intelligamus,
quia presentis uitæ afflictio immortalitatem fu-
turam parit. Ad quam rem confirmandam ipse
Dominus, qui quadraginta diebus ante passio-
nem ieiunauit, quadraginta etiam post resurre-
ctionem cum discipulis conuersatus est, utrun-
que tempus quadraginta dierum numero com-
pensat: ut ostenderet in presenti uita tempus esse
afflictionis, & in futuro gaudij. Cum enim
quadraginta diebus ante passionem ieiunaret,
quasi clamabat: Nisi poenitentiam egeritis, mo-
riemini in peccatis uestris. Et Petrus: Abstine-
te uos à carnalibus desiderijs, quæ militant ad-
uersus animam. Cum uero post resurrectionem
cum discipulis conuersaretur, eorum corda la-
tificans, quasi illud gaudium ineffabile promit-
tebat, de quo alibi ait: Iterum uidebo uos, & gau-
debit cor uestrum, & gaudium uestrum nemo
tollet à uobis. & iterum: Ecce ego uobiscum sum
omnibus diebus usque ad consummationem se-
culi. Ieiunauit autem non solum quadraginta
diebus, sed etiam noctibus: ut si prospera blan-
diantur, quæ significantur per dies: siue aduer-
sa terreant, quæ significantur per noctes, immo-
bilis perseveret animus Christianus; sicut facie

bat ille qui dicebat, Per arma iustitiæ à dextris
& à sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per
infamiam & bonam famam, ut seductores & ue-
races, sicut qui ignoti & cogniti.

RATIO DE PASCHA.

Iam uero Paschale sacramentum, quod nunc
in Saluatoris nostri mysterium manifestissi-
mè celebratur, in ueteri Testamento primum
figuraliter gestum est, quando agno occiso, Pa-
scha celebrauit populus Dei in Aegypto. Cu-
ius figura in ueritate completa est in Christo,
qui sicut ouis ad immolandum ductus est, cuius
sanguine illitis postibus nostris: id est, cuius si-
gno crucis signatis frontibus nostris, à perditio-
ne huius seculi, tanquam à captiuitate Aegy-
pti liberamur. Cuius quidem diè Paschalis re-
surrectionis, non solum pro eo celebramus, quod
in eodem à mortuis resurrexit: sed etiam pro
alijs sacramentis, quæ per eundem significan-
tur. Qui enim, sicut dicit Apostolus, Mortuus
est propter delicta nostra, & resurrexit propter
iustificationem nostram: transitus quidam de
morte ad uitam, in illa passione Domini & re-
surrectione sacrasus est. Nam & uocabulum ip-
sum, quod Pascha dicitur, non Græcè, sed He-
bræè est: nec à passione, quomodo pascha Gre-
cè dicitur pati, sed à transitu Hebræo uerbo Pa-
scha appellatur: quod & maxime Euangelista
expressit, cum celebraretur à Domino Pascha cum
discipulis suis: Cum uidisset, inquit, Iesus, quia
uenit hora ut transiret de mundo ad patrem.
Transitus ergo de hac uita mortali, in aliam ui-
tam immortalem, hoc est, de morte ad uitam, in
passione Domini & resurrectione commenda-
tur. Hinc transitus à nobis modo agitur per fi-
dem, quæ nobis datur in remissionem peccato-
rum, quando conspelimur cum Christo per ba-
ptismum, quasi à mortuis transeuntes de peiori-
bus ad meliora, de corporalibus ad spiritualia,
de conuersatione huius uitæ, ad spem futuræ re-
surrectionis gloriæ. Propter ipsum ergo initium
nouæ uitæ, ad quam transimus, & propter ipsum
nouum hominem, quem iubemur induere, &
exuere ueterem, expurgantes uetus fermentum,
ut simus noua conspersio, quomodo Pascha no-
strum immolatus est Christus: propter hanc er-
go uitæ nouitatem primus mensis ex mensibus
anni celebrationi huic attributus est: nam ipse
dicitur mensis nouorum. Quia uero in toto tē-
pore seculi nunc tertium tempus apparuit, ideo
resurrectio Domini tridua est. Primum enim
tempus ante legem, secundum sub lege, tertium
sub gratia. Vbi iam manifestatum est sacramen-
tum, quod ante erat in prophetico ænigmate
occultum. Quod uero anniuersarius dies Pa-
schalis non ad eundem redit anni diem, hoc fit
propter Dominicum diem, & decimam quar-
tam lunam.

ITEM ALITER.

Pascha igitur non à passione, ut quidam pu-
tant, sed à transitu est dictum. Ex eo uero tē-
pore quo Dominus per Aegyptum transiens,
primogenita Aegyptiorum percussit, & filios
Israël

Israël liberauit, pascha iustum est celebrari:
quod Hebræicè phase, Latine transitus dicitur.
Primo ideo transitus, quia in hac die transiit Do-
minus super Aegyptum, Aegyptios uastans, &
Israeliticum populum liberans. Deinde, quia in
ipsa die transiens exterminator per regnum Aeg-
yptiorum, primogenita eorum interfecit. Ter-
tio, quoniam in hac celebritate festiuitatis, re-
demptor noster de hoc mundo transiit ad pa-
trem: sicut Ioannes plenius manifestat dicens,
Ante diem festum paschæ, sciens Iesus quia ue-
nit hora eius, ut transeat ex hoc mundo ad pa-
trem. Quomodo primum iustum est celebrari,
in Exodo inueniri potest, capitulo xxxvij. Hoc
sanè iuxta ueteris instrumenti scripturam inter
pascha & azyma distat, quod pascha ipse solus
dies appellatur, in quo agnus occidebatur ad
uesperum: hoc est xliij, luna primi mensis: quin-
ta decima autem luna, quando egressum est de
Aegypto, succedebat festiuitas azymorum: quæ
vij, diebus, id est, usque ad xxj, diem eiusdem ad
uesperam est statuta solennitas.

ITEM DE PASCHA.

Annotinum pascha, est anniuersarium pa-
schæ. Verbi gratia. Præterito anno vij, idus
Aprilis fuit pascha, & in præsentis anno in iam
dictis Cal. id est vij, idus Aprilis, est annotinum
paschæ, quod fuit in præterito anno. Hoc solum
modo de pascha ideo agitur, quod hæc sit singu-
laris, & solennitas solennitatum.

DE LETANIA
MAIORE.

Romana consuetudo unum diem, id est vij.
Calend. Maij interponit, quem uocat in le-
tania maiore, non in ieiunio. Letania autè Gre-
cè, Latine deprecatio uel rogatio dicitur: inde
& rogationes. Potest enim serena mens & alie-
na à uoluntate mala precari Deum, quanuis man-
ducat sobrietate. Eo enim tempore, id est, vij, Cal.
Maij, solent inimici commouere bella aduer-
sus uicina regna. Hoc reor caute esse prou-
sum, uel quia tunc omnia in quodam profectu
sunt, messes pullulant, arborei fructus ex flore
procedunt, uineæ & oliuæ suis arboribus erum-
punt, animalia campos tondent: quoniam ne-
cessaria hæc sunt nostris usibus, petendum est
ut à Domino conseruentur. Tres autè dies ro-
gationum, qui celebrantur ante Ascensionem Do-
mini iuxta morem Gallicanæ ecclesiæ, consti-
tuit sanctus Mamertus Viennensis episcopus,
ob incursionem scilicet malarum bestiarum, quæ
tunc temporis grauissimè afficiebant populum
Dei. Quæ consuetudo apud nos usque hodie pro-
diuersis calamitatibus deuotissimè colitur.

DE PENTECOSTE.

Initium sanè & causa festiuitatis Pentecostes
paulo latius repetenda est. Pentecostes enim
dies hinc coepit exordium, quando Dei uox in
Syna monte desuper intonantis audita est, &
lex data est Moyse. In nouo autem Testamento
Pentecoste coepit, quando aduentum sancti spi-
ritus Bedæ tom. 7.

ritus, quem Christus promisit, exhibuit: quem,
ait, non esse uenturum nisi ipse ascenderet in cœ-
lum. Denique dum portam cœli Christus intras-
set, decem diebus interpositis, intremuit subito
orantibus apostolis locus: & descendente ipso
ritu sancto super eos, inflammati sunt, ita ut lin-
guis omnium gentium loquerentur Dei magna-
lia. Aduentus itaque spiritus sancti de cœlo su-
per apostolos in uarietate linguarum diffusa, so-
lennitatem transmisit in posteros, eaque de cau-
sa Pentecoste celebratur, & dies ipse proinde
insignis habetur. Concordat autem hæc festiui-
tas Euangelij cum festiuitate legis. Illuc enim
posteaquam agnus immolatus est, interpositis
L. diebus, data est lex Moyse scripta digito dei:
hic postquam occisus est Christus, qui tãquam
ouis ad immolandum ductus est, celebratur ue-
rum pascha, & interpositis L. diebus datur spiri-
tus sanctus, qui est digitus Dei super cœx. disci-
pulos. Mosaica ætatis numero constitutos. Si-
quidem & hæc festiuitas & aliud obtinet sacra-
mentum. Constat enim ex vij, septimanarum.
Sed dierum quidem septimana generant ean-
dem Pentecosten, in qua peccati sit remissio per
spiritum sanctum. Annorum uero septimanæ
quingagesimum annum faciunt, qui apud He-
bræos iubilæus nominatur, in quo similiter ter-
ra sit remissio, & seruatorum libertas, & possessio-
num restitutio, quæ precio fuerant comparata.
Septem etenim septies multiplicati, quinquage-
narium ex se generant numerum, assumpta
monade, quam ex futuri seculi presumptam esse,
maiorum auctoritas tradit. Fit enim ipsa &
octaua semper & prima, immo ipsa semper est
una, quæ est omnis dies. Necessè est enim fab-
batismum animarum populum Dei illuc con-
currere, atque ibi compleri, ubi datur pars his qui
octo: sicut quidam differens, Salomonis dicta
sapienter exposuit. Idcirco autem totius quin-
quagesimæ dies post Domini resurrectionem
resoluta abstinentia in sola letitia celebrantur,
propter figuram futuræ resurrectionis, ubi iam
non labor, sed requies erit, & letitia. Ideo his
diebus nec genua flectuntur, quia sicut quidam
sapienter ait: Inflexio genuum, poenitentia & lu-
ctus indicium est. Vnde etiam per omnia ean-
dem in illis solennitatem, quam die Dominico
custodimus, in qua maiores nostri nec ieiunium
agendum, nec genua esse flectenda ob reueren-
tiam Dominicæ resurrectionis tradiderunt.

DE IEIUNIO PEN-
TECOSTES.

Secundum ieiunium est, quod iuxta Canones
post Pentecosten alia die inchoatur, secun-
dum quod & Moyse ait, Ieiunium mensis ordea-
rii facietis uobis heptomadas vij. Hoc ieiunium
à plerisque ex auctoritate Euangelij post Domi-
ni ascensionem completur, testimonium illud
Dominicum historialiter accipientes, ubi dicit:
Nunquid possunt filij sponsi lugere, quam diu
cum illis est sponsus? Venient autem dies, cum
E aufere-

aufferetur ab eis sponfus, & tunc ieiunabunt. Post resurrectionē xl. illis diebus, quibus cum discipulis postea legitur conuersatus, non oportere nec ieiunare nec lugere, quia in lætitia sumus. Postea uerò cum tempus illud expletur, quo Christus aduolans ad cœlos præsentia corporali recessit, tunc indicendum ieiunium est, ut per cordis humilitatem & abstinentiam carnis mereamur de cœlis promissum suscipere spiritum sanctum.

DE IEIUNIO SEPTIMI
MENSIS.

Tertium ieiunium est, quod à Iudæis agebatur post tabernaculorum solennitatē, quod decimo die Septēbris mensis ecclesia celebrat. Hoc enim primum in lege à Domino constitutum est, dicente ad Moysem, Loquere filiis Israel dicens: Decimo die mensis septimi, dies exortionis uocabitur. Sanctus erit uobis, & humiliabitur animas uestras in ieiunio. Omnis anima quæcunq; se non humiliauerit in ipso die ieiunio, exterminabitur de populo suo: & omnis anima quæ fecerit opus in ipso die ieiunij, peribit anima illa de populo suo. Quo quidem ieiunio ufos fuisse antiquos, Esdræ liber meminit. Postquam redierunt, inquit, filij Israel in Ierusalem, & fecerunt ibi solennitatem tabernaculorum lætitia magna. Dehinc conuenerunt in ieiunio, in faccis, & humus super eos, & confitebantur peccata sua, & iniquitates patrum suorum. Et confusi exierunt ad itandum, & legerunt in uolumine legis Domini Dei sui quater in die, & quater confitebantur, & adorabant Dominum Deum suum. Hoc enim mense septimo sol secundum computum incipit minus facere de die, & nox esse maior, id est xij. Cal. Orobis, quando æquinoctium est: ideoq; & ieiunium habetur in hoc mense, quia ostenditur in defectu solis & noctis augmento uita nostra deficere adueniente morte: quæ mors iudicio Dei, & resurrectione præparatur.

DE IEIUNIO CALENDARVM
NOUEMBRIVM.

Quartum ieiunium Calendarum Nouembrium est, quod diuina auctoritate uel institutum Ieremiæ propheta testimonio declaratur, dicente ad eum Domino: Tolle uolumen libri, & scribes in eo omnia uerba quæ locutus sum tibi, aduersum Israel & Iudæ, & aduersum omnem gentem, si forte reuertatur unusquisq; à uia sua pessima, & propicius ero iniquitati eorū. Vocauit ergo Ieremias Baruch filium Nerie, & scripsit Baruch ex ore Ieremiæ omnes sermones Domini, quos est locutus ad eum in uolumine libri. Et præcepit Ieremias Baruch dicens: Ingredere & lege de uolumine. Quod scripsisti ex ore meo, uerba Domini audiente populo in domo Domini, in die ieiunij legis, si forte cadat oratio eorum in conspe-

ctu Domini: & reuertatur unusquisq; à uia sua mala, quoniam magnus furor & indignatio, quam locutus est Dominus aduersum populum hunc. Et fecit Baruch filius Nerie iuxta omnia quæ præceperat Ieremias propheta, legens ex uolumine sermōes Domini in domo Dei. Factū est in mense nono prædicauerunt ieiunium in conspectu omnis populi in Ierusalem. Hac ergo auctoritate diuinæ scripturæ ecclesia morē obtinuit, & uniuersale ieiunium hac obseruatione celebrat.

DE IEIUNIO QUATVOR TEM-
PORVM FERIA IIII.

Quatuor sunt tempora anni, id est, uer, æstas, autumnus & hyems. Hæc tempora solent nos per delectamenta sua reuocare ab amore charitatis. In quibus oportet nos ieiunare, etiā si uenerit infra Pentecosten, quādo celebratur festiuitas septiformis spiritus, ut illud Domini cum: Venient autem dies, in quibus auferetur ab eis sponfus, & tunc ieiunabunt. De his Augustinus, Quauis ordinatio non fiat, necessarium tamen est nostræ religioni, iij. temporum ieiunia celebrare. De eodem ieiunio dicit Leo papa in Homelijs, Ut ieiunij celebraretur in largitione sacrorum ordinum, sicut ecclesia primitiua mos obtinuit: ut illud, Ministrantibus illis Domino, & ieiunantibus, dixit spiritus sanctus, Separate mihi Paulum & Barnabam in opus, & reliqua. Tunc ieiunantes & orantes imponentesq; eis manus, dimiserunt illos. Isto die, id est, iij. feria legitur duæ lectiones: quoniam hi qui ad sacrum ordinem transeunt, debent admoneari, ut habeant notitiam legis & prophetarum. Quarta enim ætate lex & prophetia uiguerunt, & Dauid bellicosissimus, qui interpretatur manu fortis, in eadem ætate Goliad, id est, humilitas, prostrauit superbiam. Contra quem Goliad, id est, diabolum debet in humilitate dimicare, qui ad sacros ordines prouehuntur. Quinta feria deest officium & missa, ideo debes cantare de Dominica Pentecostes.

DE CALENDIS IA-
NUARI.

Hæc Calendarum secundum dementiam gentiliū, dicenda sunt potius cauēda, quā Calendarum. Ea siquidē tempestate, quando iudices præerant filijs Israel, hoc est ante Samson, fuit quidam princeps gentiliū in Italia nomine Ianus, à quo Ianuarius mensis postea nuncupatus est. Hunc uerò Ianum imperiti homines, qui Deum non cognoscebant, quasi regem metuebant, & pro Deo colere illum cœperunt, duasq; facies illi figurauere propter orientem & occidentem. nec non & quadrifrontem appellarunt, id est, Ianum geminū, propter quatuor partes, seu quatuor elementa atq; tempora quatuor. Sed cum hoc facerent, monstrum potius formabant, quā Deum. Vnde Numa post Romulum primum mensis

mensis anni uoluit tanquam bicipitis Dei memem, respicientem transecti anni finem, futurique principia: & Ianuarium uocatum, eo quod sit limas & ianua anni. Vnde imperiti homines ueluti Deum colentes, diem ipsum multis spurcitijs consecrauerunt. Quidam mutabant se in species monstrosas, interarumq; habitus transformabant. Aliqui in scemineo gestu mutati, uirilem uultum effœminabant. Nec immerito uirilem fortitudinem non habent, qui in mulieris habitum transierunt. Aliqui fanaticis augurijs profanabantur, perstrepebant saltando pedibus tripudiantium plausibus. Nonnulli auguria ita obseruabant, ut focum de domo sua, uel aliud quodcunq; beneficium cuiquam petenti minime tribuerent. Diabolicas etiā strenas & ab alijs accipiebant, & ipsi alijs tradebant. Necnon etiā mensulas plenas ad manducandū tota nocte paratas habebant, credentes quod Calendarum Ianuariæ per totum annum præstare potuissent. Et quia his atq; alijs miserijs mūdus uniuersus repletus erat, statuit uniuersalis ecclesia ieiunium publicum in isto die fieri, quatenus his calamitatibus auctor uitæ finem imponeret. Sed quia Domino largiente hæc à fidelibus pro nihilo habentur, licet quantūcunq; similitudines, quod abest, adhuc lateant in feris hominibus, omni tamen conamine prohibendæ sunt, atq; pellendæ. Neq; enim aliud quicquā noui in istis diebus præsumendum est, nisi quod & in alijs Calendarum mensium: excepto quod octauæ Dominicæ cum exitio cultu celebrantur, ut supra præfixum est. Sed neq; illud reticendum, quod cum quadam die hæc superstitiones diabolicæ Romæ agerentur, quidam sanctus Almachius, cū diceret, Hodie octauæ diei Dominicæ sunt, cessat & ab his superstitionibus idolorū, & sacrificijs pollutis, iubente Aypio urbis præfecto hac de causa interfectus est.

DE TRIDUANIS IEIUNIIS.

Triduanis autem diebus ieiunare, de exemplo sumptum est Niniuitarum, qui damnatis pristinis uicijs totos se tribus diebus ieiunio ac poenitentia contulerant, & operi faccis Deū ad misericordiam prouocauerunt.

DE DIVERSORVM DIERVM AC
TEMPORVM IEIUNIIS.

Præter hæc autem legitima tempora ieiuniorum, omnis uel feria propter passionem Domini à quibusdā ieiunatur. Sed & sabbati dies à plerisque propterea quod in eo Christus iacuit in sepulchro, ieiunium consecratum habetur, scilicet ne Iudæis exultando præstetur, quod Christus sustulit moriendo. Die autem Dominico reficiendum semper esse, ut resurrectionē Christi, & gaudium nostrum predicemus, præsertim cum Apostolica fides hæc regulam seruet. Post pascha autem usq; ad Pentecosten, licet traditio ecclesiarum abstinentia rigorem prandij relaxauerit, tamen si quis monachorum uel clericorum ieiunare cupiunt, non sunt prohiben-

Bedæ tom. 7.

di: quia & Antonius & Paulus & ceteri patres antiqui, etiam in his diebus in eremo leguntur abstinuisse, neq; absoluisse abstinentiam, nisi tantum die Dominico. Quis enim parsimoniam non laudet, ieiunium non prædicet? Ieiunium enim res sancta, opus cœlestis, ianua regni, forma futuri. Quod qui sancte agit, Deo iungitur, alienatur mundo, spiritualis efficitur. Per hoc enim prosternuntur uitia, humiliatur caro, diaboli tentamenta uincuntur.

VENERABILIS BEDÆ,
LIBELLI DE OFFI-
CIIS, FINIS.

Bedæ in Prouerbia Salomonis, allegoricæ interpretationis fragmēta, in antiquo Codice reperta.

IN VII. CAPVT PRO-
VERBIORVM.

Ecce mulier occurrit illi ornata meretricio, preparata ad capiendas animas, garrula & uaga, quietis impatiens, nec ualens in domo consistere pedibus suis, nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos insidians.] Omnis quippe

hereticus uirili sensu carens, rite mulier appellatur: qui cum sermones politos proferre studet, liquet, quia meretricio cultu sese extrinsecus ornat: quoniam conatur luculentia sermonis efficere id, quod non ualeat gratia sancti spiritus munere supplere. Quod si quando suis semitis quempiam resistentem inuenit, repente potius pro garrulitatis consuetudine, quā uirationis perspicua ipsum attentat superare. Vagus uerò esse dignoscitur: quia quem spiritus erroris trahit, mentis sanæ stabilitatem nequaquā nouit. Siue uagus, bene esse dicitur, quoniam omnis qui lineam ueritatis declinare gestit, constat plane quia diuertacula diuerso tramite fugitans inquirat. Vagus, quia diuersarum sectarum laqueos nescit, quibus animas simplicium irretire possit. Iste nimirum quietis impatiens esse memoratur, quia terminos Patrum transgreditur: & quæ sit uera quies, quo uel modo conquiratur, ruptis habentis patientia, impatiens ipse in præceptis fertur: nescit ignorantiam circa nonnulla rerum, quæ perspicacitatem humane mentis transcendunt: apud se quasi domi non uallet stare, sed diuersis affectionibus prouectus, quasi pedibus per anfractus erroris graditur. Est & alia domus, de qua nefarijs actibus egreditur.

E 2 ditur,

ditur, ecclesia uidelicet: quauis in ea corpora-
li specie morari uideatur. Propterea ponit in-
días ihs qui forensium rerum negocia dispen-
sant, item alijs quos latitudo uitæ carnalis allit-
cit, decipulam tendit: dein cæteris qui frequen-
tant angulos tenebræ uitæ, fallendis insistit.
siue per triplicem situm locorum nō incongruē
tripertitus intellectus sacræ scripturæ potest in-
telligi. Foris namq; hæreticus inlidatur, cū sim-
plicium corda, quos alit historia literæ, eam per
uertēdo decipere molitur: cumq; latitudinem
allegoriæ peragrat, multotiens inde nonnulla
excerpit, quæ fidei contraria esse multitudo fi-
delium protestatur. Vbi uerò uentū est ad mo-
ralitatis species, quia diuerso tramite pro diuer-
sitate mortalium compinguntur, similiter eni-
tens aliquid ibidem deprauare consuescit.

IN CAPVT TRIGESIMVM PRO-
VERBIORVM.

Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro: uiam
aquilæ in celo, uiam colubri super petram, uiam nauis in
medio mari, & uiam uiri in adolescentia sua. Aquilæ uo-
cabulo quilibet spiritualis uir designatur, qui
more aut præfatæ aciem oculorum superno so-
li insigere nititur. Cuius uerò progressus nemo
dignoscere potest: quoniam non est corporale
quicquam ibi, unde possibilitas cuiuspiam relin-
quatur, cuius suffragio uestigium aquilæ perse-
qui ualeat: spiritualis quippe iudicat omnia, &
ipse à nemine iudicatur. Dulcedo namq; contē-
plationis sentiri potest, sed formam imitatio-
nis haudquaquam habet. Haud secus uia colu-
bri sibi nota est, quam supra petram facere so-
let. Per petram soliditas cordis, per colubri ue-
rò gressum suggestio maligni spiritus figura-
tur. Interdum antiquus serpens cordibus ele-
ctorum turpia suggerendo, uestigium sui eisdē
imprimere nititur. Cæterum ipsi supra firmam
petram fundati, uolari nequeunt, uiras itine-
ris pestiferi suscipere nesciunt. Quæ res utique
nulli cognita uerua est: quoniam quanta sit ua-
lentia huius petræ, nemo, nisi & idem ipse fiat
petra, queat internoscere. Vel certè uiam colu-
bri supra petrā se nescire profiteretur: quoniam an
causa probationis seu preemptionis eius, quæ
obambulat, consiliatus insurrexerit, omnino ne-
scit. Quod si uel paulisper tentatori cesserit,
quis quæso mortalium id scire potuerit? Item
haud aliter quisquam iter nauis fluctum maris
dirimentis, obtutibus humanis legere, postquā
ipsa transierit, ullo modo præualeat. Quæ est
ergo nauis ista, nisi prædicator aliquis, cuius ue-
hiculo ad portum æternæ quietis perstrepen-
tibus undiq; procellis tumescens pelagi trans-
ferimur? Iste nimirum semitas maris scruentis
perambulat, dum fluctus humanorum cordium
remigio prædicationis dissecat. Quis ergo di-
scernere queat, quantum iste nauigans in me-
dio mari proficiat, ut exinde uestigia decursæ
prædicationis resculpere satagat? Cernis nem-
pe tumentes fluctus illum secantem, sentis item

suspensis uelis spiritus sancti fauore aspirante
prosperum iter ad mētes audientium eundem
illum prosequentem: sed quanti sit efficacia in
utroq; metiri nequis. Siue nauis fluctuagam
mentem cuiuslibet hominis prænotat: cuius
quidem uiam, intentionem scilicet, qua pro-
mouetur ad utramlibet partem, prorsus igno-
ras. Vides nempe prospero cursu uelificatem,
an certè naufragium inter procellas passurus
sit, an tranquillitatis portui possit applicare, i-
gnarus existis. Sicut enim sequacibus æstibus
ponti id, quod parte nauis anteriore sectum fue-
rat, obruitur: ita gressus humanæ uitæ lineam
intentionis, cuius impulsu anima uectatur, dele-
re prohibetur. Quartū sequitur, quod penitus
sele dicit ignorare. Quis enim certam metam
lubricæ ætatis considerare ualeat: quæ quasi fla-
bra uentorum aliorum deflectitur? Iuuetutem
autem, cuius leuitas quàm pluribus nota est,
prætereamus: altera uerò quàm sit nocua, quæ-
que peremptoria, quia paucis diuulgatur, ad-
modum præcauendum esse Salomon hortatur,
dum eius perplexam uiam se nescire posse pro-
fitetur. Omnis igitur hæreticus ob leuitatem a-
nimi, qui circumfertur omni uento doctrinæ,
non iniuria adolescens nuncupatur. Censetur
etiam nomine uiri, eo quod ingenij uiriliter soler-
tiam nactus sit. Huius nimirum semita tot & tā-
tis anfractibus undiq; premitur, quod cum eam
uestigare molieris, nullum uestigium eidem
impressum plerumq; reperire possis. Acta Ma-
nichæi require, & maxime epistolam, quæ di-
citur fundamentum. Ibidem sanè uiam uix cui-
piam uestigabilem, monstroso pede, solertia
peruigili tritam inuenies. Hoc quippe Salo-
mon ignorat, unde alteri mortalium tanta sub-
tilitas peritæ proueniat, alteri hebitudo men-
tis inheret, cum uterq; particeps rationis exi-
stat. Nullus inferior altero circa formā est diu-
næ naturæ, sine cuius lumine abdita ueritatis ne-
mo potest cernere: & tamen pleraq; scriptura-
rum secreta nonnunquam hæreticis pandun-
tur, que uel religiosi uiris absconduntur. Est &
alius intellectus, qui competenti ratione ad per-
sonam Christi refertur. Christus dicitur aquila,
ob multiformem significationem, quæ notatur
in aue præfata. Sicut auis illa nidum suum, sic
& ipse suam sponsam, scilicet ecclesiam prote-
git. Et quemadmodum illa exterum cubile ad
procreandos pullos nullatenus adit, sic & Chri-
stus extra sinū ecclesiæ sobolem minime gignit.
Propterea recenti ortu fetus suos radis fer-
uentis solis opponit: qui si lumine irruerit, a-
to subar prædicti sideris haudquaquam inspe-
xerint, protinus utpote degeneres à ceteris qui
sibi patrisant, propulsi à nido segregant. Quod
bene Christo cōgruit, quoniam omnes quos lu-
men ueræ cognitionis non irradiat, tamen à consortio electo-
rum electos separat. Serpentes item auis illa re-
migio alarum subuecta in aerem portans deuo-
rat, & natiuo calore totum uirus extinguit: ita
& Christus rediens ad patrē triumphato prin-
cipe

cipe mortis, ineffabili uirtute diuinitatis mali-
tiam serpentis antiqui destruxit. Cuius uiam
nescire Salomon se professus est: quoniam quis
potest differere itus & reditus unigeniti filij
Dei, qui & incorporari, & mori, & sepeliri, &
inferos spoliari uoluit, & postmodum cernen-
tibus eiusdem discipulis celos adijt? Idem ipse
petra recte uocatur, super cuius fundamentum
nostra imbecillitas solidatur. Hic siquidem co-
luber tortuosus, uiriosa uestigia imprimere ni-
sus est: at uerò ipse sicut adamas uerus lubrici
gressus, nec uel signum suscepit, sed omnino re-
tundēs insit. Non in solo pane uiuit homo, sed
in omni uerbo, quod procedit de ore Dei. Pas-
sus etenim fuerat gressum chelydri, cum sibi di-
ceret, Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fi-
ant. Quis quæso uersutiam serpentis, item robur
ualidissimæ petræ discutere præualeat? Iste ni-
mirum nauis, iste nempe gubernator appella-
tur, prora spiritus sancti cōmendatur. In ea qui-
dem apostoli tanquam remiges resident, in ea
dem & nos collocati ad patriam redimus, securi
cantum Syrenarum spernendo nauigamus:
crebris flatibus tentationum tundimur, solum
modo suscitamur, ne quādo inertia resoluti tor-
pescamus. Quomodo in alteram ripam huius
maris, tum Scylleorum canum latratu perstre-
pente, tum Charybdis periculo imminente, si-
ne naufragij detrimento trāspōnamur? quis ho-
minum inquam, perscrutari præsumat? Quar-
to loco uiam uiri nemini noscibilem ponit. Quis
est iste uir, nisi ille de quo dicit Apostolus, Do-
nec occurramus omnes in uirum perfectum, in
mensuram ætatis plenitudinis Christi? Quis e-
nim estimare potest, quanta bona generi huma-
no, dum in terra moraretur, non modò corpori-
bus languore multiformi profligatis subueniē-
do, uerum quod est utilius animas eorū medē-
do, tanquam singularis medicus præstitit? Quis
famem tolerans corporis uel animæ uenit ad
eum, & incubatus redijt? Quis mole scelerum
prægrauatus ad eum perrexit, & sanitate ca-
rens inde recessit? Quid ergo? Nulli siquidem
peruius est callis illius. Ista sunt quæ Salomō pe-
netrare nequiuit. Vidit hæc uentura in spiritum,
sed altera est notio figuræ, altera uerò notitia
rei præfata.

IN IDEM CAPVT XXX. PRO-
VERBIORVM.

Per tria mouetur terra, & quartum non potest sustinere.
Per seruum, cum regnauerit: per stultum, cum satiatus fuerit
cibo: per odiosam mulierem, cum in matrimonium fuerit assum-
pta: & per ancillam, cum heres fuerit domine sue. Inter-
dum terra, cor uidelicet terrenis desiderijs ille-
sum mouetur, cum ad assensum peccandi in-
flectitur. Quæ sit autem causa motionis huius,
innuit dicens, Per seruum cum regnauerit. Re-
gale sceptrum seruus administrat, cum merce-
narius quispiam pastoralis cathedram usur-
pat: istum nempe sese mouentem amissa stabili-
tate qua fundatur terra, fructifera in seculum
Bedæ tom. 7.

seculi terra, quam debet excolere, utpote mo-
bilis, sequitur. Quid enim si mobilis mobilem
imitatur? Fugiens præeuntem sequitur. Fugit
enim, quia mercenarius est, & non pertinet ad
eum de ouibus. In primis motus mouet subie-
ctos, uel exemplo nefariæ uitæ, ut suæ motioni
inhæreant. Præterea mouetur terra, uel ad pro-
fluium patrādī sceleris, uel ad enervationem
fidei: stulto agente in regno quippe, satiatus est
cibo. Quid est cibus fidelis populi, nisi panis ui-
uus sacri eloquij? hinc etenim Dauid dicit, Pa-
rastrum in conspectu meo mensam aduersus eos
qui tribulant me. Porro hanc stultus, uidelicet
hæreticus quilibet frequentans, & panes quos
ibi positos cernit corrodens (desunt enim sibi
uires humilitatis, quæ paruulis & magnis eos
frangit) tanquam satiatus recedit, & alios pa-
nes cudere molitur. Inde est illud, Ne comedas
cum homine inuido, & ne desideres cibos eius:
quoniam in similitudinem arioli & coniectoris es-
timat, quod ignorat. Comede, bibe, dicit tibi,
& mens eius non est tecum. Cibos quos come-
deras, euomes, & perdes pulchros sermones
tuos. Ista prorsus hæreticorum moribus conue-
nire, nisi faueat illis, nullus est qui ambigat.
Quod enim ignorant arioli, seu cōiectores, pro-
more responsa dare consuevit: conantes astrue-
re, seu illa falsa esse unde quaritur, seu coniectu-
ram potius quàm formam ueritatis super his
unde agitur, debere estimare. Horum quippe
cibos si comederis, prius necesse est uomas pa-
nes Dominicæ mensæ: quoniam nisi mens tua
panem fidei reiecerit, liquet te non posse susci-
pere panes erroris. Isti sunt pulchri sermones,
panes uidelicet Dominici, quos statim perditu-
rus es, ubi de gluties cibos huiusmodi. Quæ e-
nim participatio Christi cum Belial? Quæ est
ista mulier odiosa, quæ matrimonij lege uiro
iungitur, nisi anima actus effcetos habens, quæ
nomine fragilis sexus ritè figuratur? Viro autē
cui nubit, principale mentis congrua ratione
notatur. Vnde Dominus Samaritanæ mulieri
loquens insit, Quinque enim uiros habuisti, &
nunc quem habes, non est tuus uir. Nec tamen
illi cui illa iungitur, sed sapientibus, qui carna-
lem uitam detestantur, odiosa esse dignoscitur.
Cumq; ista uoluptuariam uitam appetēs ratio-
nem subijcit, suisq; lenocinijs seruituram, com-
pellit, quasi foedus matrimonij cum uiro deside-
ratissimo init. Hac itaq; regnante motus ter-
ra solet fieri, quoniam acies mentis, quæ uelut a-
ger Dominicus sementem diuini uerbi susci-
pere ac coalescere parata est, si huiusmodi mu-
lieri seruanda cōmittitur, protinus deserto pro-
posito spurcissimos amplexus illius nefandæ
imitatur. Quartū uerò sequitur, quod terra fer-
re non ualeat, ancillam uidelicet hereditario iu-
re succedere dominæ suæ. Quæ est ergo hæc an-
cilla, nisi caro humana, quæ lege naturæ præce-
ptis animæ consuescit obtemperare? Interdum
fit hæres dominæ, cum turpes æstus delectatio-
num, quas mulier iam dicta fouet, in actus car-
nis transferuntur. Iam illa domina uiuens in de-
licijs

licijs, mortua est, & ad ancillâ hereditas trāsīt, complens omnia facinora, quæ illa disponit. Quod si huic ancillæ pastoralem curam tractādam commiseris, quanta calamitas regno cui præficatur, inde contigerit, quis mortalium que soltolerare poterit? Iste sunt nimirū pestes mōstrofæ, quarum principatu terra cordis humani mouetur, & ad opus instabile trāsferitur. Iste sunt fane, qui nesciunt in urbē ire, quicq; cæteris anhelo peccore illuc rēdentibus iter cōcludūt.

IN IDEM CAPVT.

Tria sunt quæ bene gradiuntur, & quartum quod incedit feliciter: leo fortissimus bestiarum, ad nullius pauebit occursum: gallus succinctus lumbos suos, & aries: nec est rex qui resistat ei. Ipse quippe hoc loco leo ponitur, de quo scriptum est, Viciteo de tribu Iuda. Qui fortissimus bestiarum dicitur, quia quod in illo infirmum est Dei, fortius est hominibus: qui ad nullius pauet occursum. Dicit enim, Venit enim princeps huius mundi, & in me nō habet quicquam. Gallus succinctus lumbos, id est, prædicatores sancti inter huius noctis tenebras, uerum mane nunciantes. Qui succincti lumbos sunt, quia à membris suis luxuriæ fluxa restringunt. In lumbis uerò luxuria est. Vnde & eis à Domino dicitur, Sint lumbi uestri præcincti. Et aries, nec est rex qui resistat ei. Quem alium hoc loco arietem accipimus, nisi primum intra ecclesiā ordinem sacerdotum, de quibus scriptum est, Afferte Domino filios arietum? Qui per exemplam sua gradientem populū, quā subsequenter ouium gregem trahunt. Quibus spiritualiter regeq; uiuentibus nullus rex sufficit omnino resistere: quia quislibet persecutor obuiat, intentionem eorum præpedire non ualet. Sciunt enim, ad eum quem desiderant, & anxie currere, & moriēdo peruenire. Ponitur ergo primus leo, secundus gallus, tertius aries. Apparuit enim Christus, deinde sancti prædicatores apostoli, & tunc demum, spirituales patres ecclesiarum prepositi, uidelicet duces gregum, quia duces frequentium populorum. Sed hæc adhuc melius affirmamus, si eiusdem loci etiam reliqua exponēdo subiicimus. Nam quia post hæc & Antichristus apparebit, hoc illic apparebit, hoc illic quartū subdidit dicens, Et qui stultus apparuit, postquam eleuatus est in sublime. Si intellexisset, ori imposuisset manum. Ipse quippe in sublime eleuabitur, cum Deum se esse metietur. Sed eleuatus in sublime stultus apparuit, quia in ipsa elatione sua per aduentum ueri iudicis deficiet. Quod si intellexisset, ori imposuisset manum: id est, si supplicium suum cū superbire exorsus est, præuidisset, bene aliquando cōditus, in tanta iactatione superbiæ non fuisset eleuatus: de quo nequaquam moueat, quod superius dictum est. Quartum, quod incedit feliciter. Tria quippe incedere bene dixit, & quartum feliciter. Non enim omne quod feliciter, bene: neq; in hac uita omne quod bene, feliciter. Nam leo, gallus & aries bene incedūt, sed non feliciter: quia persecutionū bella patiūtur. Quartū uerò feliciter, & non bene incedit:

quia in fallacia sua Antichristus graditur, sed iuxta breue tēpus uita presentis ipsa illi fallacia prosperatur: sicut de eo sub Antiochi specie per Daniele dicitur, Robur datum est ei contra iuge sacrificium propter peccata, & prosterne-tur ueritas in terra, & faciet, & prosperabitur. Quod Salomō ait, Incedit feliciter: hoc Daniel dicit, Prosperabitur.

IN CAPVT XXXI. PRO-
VERBIORVM.

Noli regibus dā Lamuel, noli regibus dare uinum, quia nullū secretum est, ubi regnat ebrietas: ne forte bibat, & obliuiscatur iudiciorum, & mutent causam filiorum pauperis. Lamuel, in quo Deus, in nostra lingua resonat: mater uerò eius, quæ memoratur eum huiusmodi uisionem erudisse, sapientia est diuina. Hortatur itaq; filium suum, in quo Deus per septiformē spiritum habitabat, ne uinum regibus bibendū porrigat. Qui sint autem hi reges, quibus potus uini penitus aufertur, pater eiusdem nobis declarauit inquiens: Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Etenim argueretur dedisse uinum regibus, per quod mentes potantium alienantur, si non offenderet, quā grauius præpediat blandiens sollicitudo seculi huius animos eorum, qui sese terrenis negocijs implicuere. Is itaq; qui reticet monita salutis, si quando æger, qui poterat sanari, mortem proinde incurrerit, pro certo ictus necis intulisse feratur. Nullum inquit secretum, ubi regnat ebrietas. Licet de corporeo uino possit intelligi, nullus enim ebrius iuris est sui, & ideo utpote uas fictile cuncta diffundit: tamen est aliud uinum, quod nullum comitatur secretum. Quid igitur hoc in loco figuratur per secretum, nisi pietas quodlibet mysticum, quod constat amatoribus mundi huius non esse peruium? In nullo igitur secretum sapientia reperitur, in quo regnū ebrietatis esse probatur. Si uis ergo rimari arcana sapientia, insolens regnum ebrietatis facti bi longius abesse. Quanta uerò calamitas ex hac potione prodeat, obliuio iudiciaria, & mutatio causæ super filios pauperis exerta proclamat: tanto siquidem uiget memoria præfatorum regum in discretione iudiciorum, quanto constat eam esse longius remoram ab astu mundanarū sollicitudinū. Eo igitur sobrii sunt, quocirca labentis seculi blandimēta languescunt. Quis est iste pauper filiorum, cuius causam hī qui calice Babylonio debriati sunt peruertūt, nisi ille qui cū diues esset, pro nobis pauper factus est? Causa namq; in iudicio peruertitur, cum per iudicē iniquitatis innocens punitur, & reus ultione dignus impunitate donatur. Quod autē partikulam dubitatiuā ponit, dicens, Ne forte bibat: ut opinor facultatē liberi arbitrii pronam esse ad utrilibet, innotescere uoluit, & maximè uer-gibilem in deteriore partē, si uinculo amoris, siue timoris retenta nō fuerit, latenter innuit. Siue per Lamuelem, qui in quo Deus, ut iam diximus, interpretatur, ratio humana, quæ ad imaginem Dei facta est, competenter designatur. Mater uerò eius, gratia Dei scilicet, interminatur

tur sibi, ne potum perniciosum regibus, hoc est sensib. interioris hominis propinet: qui quādiu rationi parent, tamdiu uero regis uocabulo ritē censentur, quia actus hominis exterioris per eos regali censura comitante disponuntur. Illi nimirum si quando haustum fugitiuæ felicitatis introrsus traxerint, repente disciplinæ memoriæ expertes, quid uitandū, quid ue sit faciendum, suborta caligine fœdæ dilectionis, haud determinant. Dein causam filiorum pauperis mutant, cum operum spiritus, qui in consideratione sua debet esse pauper, futuram recōpensationē in carnalem affectū transmutant. Causa quippe nostri laboris, amor est seruus immarcescibilis quietis. Huiusmodi Salomō uinū abhorrens, carnem suam spiritui seruire compellit, ut libero gressu moueret animum ad præceptorā uerba sapientiæ haurienda, ut adderet capiti suo gratia, & torques collo suo.

IN CAP. XXVI. PROVERB.

Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij, ita qui trahit insipienti honorem. Is qui secularibus literis eruditus est, nouerit secundum errorem gentiliū, Mercurium esse deum eorum, qui mercibus mutandis instare consuecunt: & quia institores plurimum opibus congregandis unde fomes auaritiæ pullulat, omnes ferme inuigilat, conuenienter per uocabulum primatis, nomen eius qui sibi famulatur, designari uideatur. Itaq; per nomen Mercurij, qui uis aurarus exprimitur. Quid sit igitur mittere lapidem in acerū filius, considerandum est. Fuit cōsuetudo apud antiquos, ut si quempiam in sua affinitate auarum reperissent, repente ad regiam uiam currerent, & unusquisq; eorum lapidem gestans, aceruum inde ob dedecus auari congregaret. Postmodum omnis iter agēs, cum à longe aceruum lapideum cerneret, patrio more lapidē suum mens, in aceruum proruebat. Sicut ergo insipientes reputatur isti, qui magis dabant operam in collectione lapidum, quā in aurari morbo sanando: sic proculdubio expertes intellectus perhibentur, qui numerum imprudentium, qui recte lapides uocitantur, dando sibi honore augmentare conantur. Foritan si conuentus populū super eos qui cathedra pastoralī fatuos, imō lapideos homines sublimant: una quoq; super illos, qui iniuste promouentur, aceruum testimoniorum diuinorū congererent, ab importunitate tantæ pestilentia aliquantisper torpescerent. Quid enim? Putas ne quem sapientia non promouit, posse alijs prodesse, cum normā disciplinæ penitus nescierit, nec patriam, ad cuius gaudia plebs sibi subiecta inuitatur, nouerit? Minime inquis.

IN CAPVT XVIII.
SAPIENTIAE.

Cum quietum silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus Domine, exiliis de caelo à regalibus sedibus debellator in mediā exterminij terrā profligit: gladius acutus, insimulatiū imperiū tuū por-

tans, & stans repleuit omnia morte, & usq; ad caelū attingebat, stans in terra. Alia translatio habet, Medium silentiū, significans idem quod & quietum: etenim nocte media quietius silentium fieri solet. Primū silentiū est circa notionē Dei, ubi deest auditor, licet adsit, qui de Deo loqui nouerit, unde Dauid ait, Obmutui & humiliatus sum, & filii à bonis, & dolor meus renouatus est. Si let uir Dei cū maximo dolore: silēt aliter improbi, cōtempta sui creatoris maiestate. Cor nimirum unius angore proteritur, mens aut alterius inepta letitia resoluitur. Aliud silentiū de Deo sequitur, cū adest auditor, sed deest prædicator, unde per Ieremiā dicitur, Paruuli petierūt pacem, & nō erat qui frangeret eis. Hæc quotidie uidemus contingere, quoniam nequitia humanæ uitæ adeo præualuit, quod & in prælati, & in subditis huiusmodi miserā regnare nullus ambigit. Mediū itē silentiū in corde humano profundissime fit, cū desunt qui auditū uel aurium prædicatoribus applicare uelint, nec adsunt doctores qui pandant uerbū Dei. hinc etenim per Dauid dicitur, Omnes declinauerūt, simul inuitiles facti sunt, non est qui faciat bonum, nō est usq; ad unum. Nam cū unigenitus Dei filius nostram humanitatē assumptis, error iste mentes mortalium non occupat. Hoc utiq; silentium nō omnes, sed omnia tenebant: quoniam creatura præter hominē, etiam uniuersa suū opificem suā specie laudat. Cæterū nullus ferme tunc temporis circa pulchritudinē mundanae molis, laudem creatoris considerare nouerat. Ac per hoc nō solum homo, uerū cæterę creaturę medium silentium colebant. Homo cōtemnens uti ratione, inferior aut factura, quia nemo sciebat eius ordinē decentissimū plasmatori cunctorū referre, itaq; nox in suo cursu medium iter habebat. Quid per noctis uocabulū aliud, q̄ ignorantia Dei: quid uerò per cursum, nisi perseuerantia eiusdē cæcitatē figuratur? Nox siquidē medium iter solito cursu peragit, cum nusquā recedens à prauitatis proposito defleat. Mediū itē iter fuerat, qm̄ in cōmune omnium error præfatus cur-rebat. Tunc omnipotēs de caelo à regalibus sedibus profligit, utpote durus debellator. Per regales quidē sedes angelicæ uirtutes, in quibus Dñs sedet, exprimitur. Quod autē dicit eū profluisse, inopinatū aduentū eius designauit. Ipse reuera durus debellator apparuit, quia fortē armatū, qui suū atrium custodiebat in pace, cōprehendit, ligauit, spolia sibi diripuit, antiqui iuris impotē reddidit, infernū spoliavit, uictor unde uenerat, redijt. In mediā terrā exterminij salies uenit. Quid erat aliud genus humanū, nisi terra extra metam iustitiæ translata? Ad hanc reuocandā intra līmitem pietatis sermo patris descēdit, ut ipsemet illā excoleret, sereret fruges, parturiētem custodiret: uel terram exterminij Iudaicum populū, quem aper de sylua exterminauit, congruenter appellauit. In medio eorum factus est homo ex semine Dauid secundū carnem, profligens apparuit. Siue mediā terram exterminij adijt, cum cor humanum, quod

pluribus de causis medium nuncupatur, dignum esse diuina exterminatione comprobauit. Sic enim improbi nonnunquam ad uiam iustitiae reuertuntur, cum eis prius exterminium emittitur: quoniam uinculo dilectionis supernae retineri nequeunt, uel timore gehennali perterriti, ad cultum sui creatoris reuocandi sunt. Statim cum terram Dominus adit, subsequitur exterminium uitiorum, non possunt tenebrae pati lucem: uidet homo ubi iacuit, cernit funes peccatorum, unde tractus extorris factus est. Saliat & ipse in terram nostram extra terminum portenti uirtute, pellat hostilem cuneum, qui conatur antiquo more possidere denuo nostri peccatoris domiciliū. Iste sermo gladius est acutus, pertingens usque ad diuisionem animae ac spiritus, discretor cogitationum. Quid plura? Nulla creatura impenetrabilis est ante aciem illius. Iste est quidem, cuius ictu filius a patre, mater a filia: & quod est difficilius, a uoluntatibus suis homo separatur. Portat namque Dei filius in simulum patris imperium, quoniam quaecumque habet ipse, habet & filius eius. Quid est in simulatione aequali iure hominibus praedicare? Ipse est enim nunciū paternae uoluntatis, ipse fert imperium illius: ipse percutit, uulnerat & medetur: prouehit, coronat, glorificat. Quippe pater non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio, ut omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem. Qui enim derogat alteri, similiter derogat & alteri. Ipsa namque ueritas dicit, Philippe, qui uidet me, uidet & patrem. Hic uero patris imperium portauit, cum ei usque ad mortem obediens extitit: Pater, inquit, si possibile est, transeat a me calix iste: ueruntamen non sicut ego uolo, sed sicut tu uis. Portemus & nos imperium illius, mortificantes nosmetipsos cum uitibus & concupiscentiis: subiiciamus preceptis illius torosam ceruicem, suscipiamus iugum eius suauē, per quod omnia grauiā nobis leuissima esse probantur. Istud est lignum, quia amici illius uocamur, cum eius mandatis paremus. Ipse enim dicit, Vos amici mei estis, si feceritis quae ego praecipio uobis: & stans inquit, Repleuit omnia morte. Cum filius Dei carnem nostram induit, quasi surgens a lecto legis, in qua diu laetuerat, inter homines apparuit. Omnia denique repleuit morte, dicens unā omnibus, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Repleuit omnia morte, cum non solum actu, uerum cogitatione, regnum caelorum amitti posse, stans extra conationem totius maculae, utpote uirgo natus de uirgine, mundus de munda asseruit. Ait enim, Qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est eam in corde suo. Quis igitur est liber mortis imperio? Istud nempe priusquam stetit, nullus sermone nouerat, teste Apostolo, qui ait, Sed peccatum non cognoui, nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret, Non concupisces. Siue Dominus ste-

tit, cum principe mortis triumphato, a mortuis resurrexit. Quamdiu enim passionem carnis humanae sustinuit, tamdiu quasi nobiscum iacuit, sicut particeps nostrae corruptionis: uerum ubi resurrexerat, dictum est de eo, Stetit Iesus in litore, non tamen cognouerunt discipuli, quia Iesus est. Postmodum missis discipulis ad praedicandum Euangelium omni creaturae, repleta sunt omnia morte, dum & anima originali transgressione astricta esse demonstratur, & carnis illecebris exterior homo submersus esse conuincitur: quippe omnes peccauerunt, & egent gloria Dei. & usque ad caelum, inquit, attingebat, stans in terra. Sicut homo inter nos erat, tanquam Deus caelum regebat: cumque quod hominis est, agebat, in terra quidem stabat: cum uero quae solius diuinae potestatis esse perhibentur, operatus est, ad uerticem usque caeli pertingebat. Itaque cuncta gubernans, & in terra stetit, & caelum non deseruit. Stabat item in terra, cum corda terrena ad suam disciplinam persequendam conuertebat. Stabat in caelo, cum eosdem qui terrenis desiderijs impliciti tenebatur, ad confortium supernorum ciuium posse conscendere asseribat. Coelis sursum adhaerebat, cum eos quorum conuersatio in caelis erat, ne laberentur, regebat. Iste est sermo plenus ueritatis, qui solum continet formam Dominicae incarnationis. Potest hoc ipsum iuxta moralitatem interpretari. Primum, inquam, silentium est uelle peccare, sed conceptae malitiae facultatem, ad uotum hominis nequam nullatenus occurrere. Quae res quidem ex superni fontis redundanti clementia uidetur manare, dum effectus iniquitatis praeuē menti subtrahitur: ne uel, si non eam super affectu sceleroso aliquoties poenituerit, durius puniatur. Est & aliud silentium, quod animus prauū hominis seruat, dum legis utriusque sancita proponens, ex deliberatione se peccatum decernit, sed solius timore poenae coercetur. Medium autem est silentium, quod est grauius atque nefandius caeteris, hominem uelle peccare, & ea quae male uult, implere posse, nec timore diuini respectus, nec reuerentia mortaliū, id quod nefarie proponitur, agendum intermittere.

IN CAPVT XXXVIII.
ECCLESIASTICI.

DVm quidam sapiens laudibus pro qualitate operum architectos efferet, linituram figuli supposuit, dicens:

Sic figulus sedens ad opus suū, conuertens pedibus suis rotam. Qui in sollicitudine positus est semper propter opus suū, & innumera est omnis operatio eius. In brachio suo formauit lutum, & ante pedes suos curuabit uirtutem suam. Cor suum dabit, ut consummet linitionem, & uigilia mundabit fornacem.] Post haec artifices, quorum praerogatiuam descripsit, comprehendens, inquit:

Sine his omnibus non edificatur ciuitas, & non inhabitabunt, nec inambulabunt, & in ecclesia non transibunt.] Aestimans ne dubitandum, non posse ciuitatem construi sine opere

opere figuli? Quis uel demens, inquis, hoc arbitrabitur? Quo fit, ut gratia huius artificis uti caeterorum, unde in eodem loco tractat, mystico sensu intelligenda sit. Figulus igitur ad opus suum sedet, cum quilibet doctor ecclesiae mentes terrenis negocijs incumbentes conformare molitur, ut fiant uasa Dei non in contumeliam, sed in honorem assignanda. Rotam pedibus suis conuertit, cum manifestis operibus corda subditorum suae uoluntati connectit. Quid enim humani cordis uolubilitas, nisi rota circumacta? Hanc nimirum nullo modo aptius citius ue, quam per exemplum religiosae uitae ad sui nutum potest uoluerē, ut mens terrena paulatim effigata, & facibus superni amoris ad purum excocta, in uas electionis progrediatur. Illius quippe operatio penes multitudinem hominum ignota est, quia nulli potest esse scibile, quantum fructus cordibus audientium infunderit. In brachio lutum format, cum cor terrenum per exemplum laborum suorum ad id, quod idem ipse est, inuitat. Ad haec uirtus eius ante pedes suos curuatur, cum doctrina uerbi operibus eius respondere perhibetur. Item ante pedes uirtus curuatur, cum secundum robur animi opus distribuitur: siue quia status animae sola humilitate nititur, tantum enim qui uis fortis est, ut in ea fundetur: uel ante pedes uirtutis opifex praemittit, cum operibus intentio non reflectit, siue dum praefert opera uirtuti, quasi ante pedes uirtutem submittit. Post haec dat operam, ut linitionem perficiat. Quid enim aliud est linitio, quam ualis consummatio: etenim cum homo sit coelestis abiecta contagione primi parentis, tunc resplendet forma in eo peractae linitionis. Postremo est admodum sibi uigilia necessaria, ut fornacem, in qua uas coquitur, mundare prauealeat. Post peractum officium praedicationis, restat labor uigiliarum praedicatori, ut si quicquam sordium sibi inhererit, solerti manu detergat. Quid igitur est fornax, quae sufflatorio superno succenditur, nisi mens pastoris quae super perditionem membrorum suorum inuritur? Hec itaque mundaenda est, quoniam raro inuenies quempiam praedicationis officio fungentem, quem uel fauoralis aura non pulsauerit, uel inclementia iudicij non redarguerit, seu remissior censura non uerberarit: quo fit, uti necessarii uigilandum est in praedicationis administratione. Similiter expleto negotio adhibenda est opera uestigationis, ne quid lateat admixtum, per quod obfuscetur merces strenuae operationis.

IN PSALMVM XC.

QVia diabolus membra Christi in nocte, item in die tentare non desinit, testatur Psalmista, cum dicit:

Scuto circundabit te ueritas eius, non timebis à timore nocturno, à sagitta uolante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurfu & demone meridiano.] Iuxta diuersitatem horarum exprimitur qualitas tentationum. Quid est scutum ueritatis aliud, quam amor iustitiae? Omnis namque amator iustitiae, assertor esse ueritatis probatur. Porro iustitiam amplectendo,

ueritatem conatur tueri. A quinque, percito nimirum assultu animae infra scripto, mens fidelis eruitur, si scuto ueritatis praemunatur. In primis à timore nocturno liber euadit. Timor quippe nocturnus praesens est uita, cuius caligine tentantes ad patriam, circundamur: interim iter agentes sine intermissione bellum clandestinum atque forense, quod hostis antiquus administrat, toleramus. Veruntamen quam parte scius diriguntur contra nos, uelut caeca caligine noctis circumsepti, nequaquam discernere sepiuscule ad purum possumus. Quis si quando sagitta arcu dolositate emissa, te ipsum appetierit: quia summi regis praecipitis te militaturum mancipasti, extunc scutum eius arripuisti: exple promissum, caueto mentiri, ne sis quae retrograda. Sic certe casto uulnere perspicias sagittam malignitatis à teipso declinantem. Quid igitur per sagittam, nisi iniquitas incurans improuisse? quid uero diei nomine, nisi discretio figuratur? Volat igitur sagitta per diem, cum remoto discretio nis nubilo, percipit qui tentatur, id esse proculdubio peccatum quod uirtutes animi molitur expugnare. Hostis nonnunquam cum homine negotium tractare uidetur, cum eouique sibi delectationem patradī sceleris ingerat, quod etiam respuendi, uel agendi, quod ille persuadet, pendulus permaneat. Hic sane nomen negotij sonare uidetur. Negotium enim, quasi negans ocium dicitur. Omnis itaque qui diabolicam impugnationem perpetitur, ad utrumlibet uacillans efficaciam negotij sortitur. Nulla namque sibi requies conceditur, donec optio perseverantia, seu ruinae terminetur: cumque circa haec inefficax plerumque reperiatur, utpote uictus rotas uires suas aduersus agonotheam huiusmodi exercit: sed eum quem nutantem, quali negotium tractantem inspicit, imperu statim ualidissimo percutit, & ad delectationis barathrum, quibus potest uiribus pertrahit. Quae res quidem per uocabulum Incurfus exprimitur. Quid plura? Sequitur uehemens furor demonij meridiani, quod sibi consensum foedae delectationis allicit: quoniam sicut sol cum centrum plagae meridianae ascenderit, quod altius surgat, non habet: ita uero malignus spiritus, postquam animam sibi consentiendo illexerit, locum superiorem quo possit irrepere, haudquaquam inuenit.

IN CAP. VIII. SAPIENTIAE.

Sapientia attingit à sine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Qui sunt isti fines, & quod medium utrorumque, quos ista comprehendit? Nouimus quippe scriptura narrante, quod fabrica mundi senario numero in species proprias distributa, sapientia summa ab omni opere quod patrarat, septima die requieuit. Hic est primus finis, consummatio scilicet rerum caducarum, quem sequitur alter, cum fiet nouum caelum, & terra noua. Itaque ab illo, in quo cuncta quae sub rota solis uoluntur, consummata esse memorantur, usque ad illum finem, in quo transitura sunt. Sapientia quidem de, qua agitur, attingit fortiter, cum unaquaeque res uti condita est, praefixam

metam naturæ, per quam subsistit, non transgre-
ditur, & compos sui iuris, non est appetens alie-
ni, seruans pulchritudinem ordinis pulcherri-
mi. Hic eadem suauiter disponit, quia singulis
formis rerum legem suauissimæ tranquillitatis
contulit: quippe suauis & ipse, nihil asperū, ni-
hil insuauæ condere potuit: ipsa est alta profun-
ditas, quæ nemo inueniri uel penetrare potis est.

In humana anima triplex uis naturæ uigere
dinoscitur. Est enim rationalis, concupiscibilis,
irascibilis. In discernendo quid sit bonum ma-
lum uel, adminiculo rationis utitur. Quia uerò
appetit naturę iure dictante, id quo nihil est me-
lius, concupiscentiam ex rationis fonte manan-
tem, nulli dubium est ipsam possidere. Inde est
illud, Quali modò genitri infantes rationabi-
le lac concupiscite. Primò uerò, quia contra
reatum indignatur, motum iræ salutiferæ na-
turaliter habere perhibetur. Vnde Dauid pec-
cantibus dicit, irascimini, & nolite peccare. Ac
si diceret, Quia contemnentem rationem, concu-
piscentiã salubrem, iram excessus illicitos pur-
nientē spreuistis: irascimini uobismet ipsis, ex-
pellentes ab antro cordis irascendo, quod in-
gersistis male delectando. Deinceps cauete ne
eandem ruinam incurrat, attendentes illud
quod Dominus in Euangelio cuidã inquit, Va-
de, & amplius noli peccare. Postremò quæ sunt
duo, quę tribus prestat resistunt, diligenter ue-
stigemus. Constat proculdubio, quia concupi-
scentia carnis, concupiscentiæ spirituali reniti-
tur: ira uerò carnalis iustitiæ repugnans, alteri
iræ quæ comes est iustitiæ indiuidua, è conuer-
so reluctatur. Qui bene domum unam inhabi-
tare dicuntur, quoniam huiusmodi altercatio
inestina intra domicilium interioris hominis
agitur: & quod Lucas euangelista quinario nu-
mero diuisit, hic utiq; Paulus apostolus binario
comprehendit, ubi dicit, Caro concupiscit ad-
uersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.

IN VIII. CAP. PROVERB.

Necdum erant abyssi, & ego concepta eram: nondum fon-
tes aquarum eruperant, necdum montes graui mole consti-
terant. Nomine abyssi abdita mysteria prophe-
tico ore prolata: corda uerò sanctorū, unde mul-
tifidiriuiuli deriuantur, ad adaquandum gregē
sibi commissum, per fontes competenter exprimi-
mūt. Isti uerò montes, quid sunt nisi caterua
martyrum, quos amor sancti spiritus à Deo præ-
ponderat, quod nec minge, nec seculi blandimē-
ta, nec tormentorum acerbitas exquisita, nec
etiam incensæ laminæ ferri intima uiscerum ri-
mantis exuperant, inde Dauid, In populo gra-
ui laudabo te.

DE SALOMONE IUDICIUM.

Salomon, uir tantæ sapientiæ, nunquid nam
credibile est, illum in simulachrorū cultu ali-

quid utilitatis credidisse, non. Sed mulierum a-
mori ad hoc malum trahenti resistere non ua-
luit, faciens quod sciebat nō esse faciendum, ne
suas, quibus deperibat, delicias contristaret.

Quamuis peccasset Salomon, tamē egit pœ-
nitentiam, scribēs Prouerbia, in quibus ait, No-
uissimè ego egi pœnitentiam, & respexi ubi eli-
gerem disciplinam.

Salomon ille mirabilis, qui meruit asistrici
sapientiæ Dei copulari, in alienigenarū mulierū
incurrit amplexus: & in uinculo libidinis illa-
queatus, sacrilegij errore se polluit, cum Cha-
mos idolo Moabitarum simulachrum fabrica-
uit. Sed quia postea per prophetā culpam agno-
uit, nunquid medicinæ cœlestis extorris fuit?
An forsitan nūquam eum in Canone lego pœ-
nituisse, neq; ueniam consecutum fuisse? Audi
pœnitentiam eius, quæ non scribitur publicis
legibus. Fortasse ideo acceptabile aliquid di-
cam, quia non ad faciem populi, sed in secreto
conscientiæ Deo teste pœnituit. Veniam autē
ex hoc consecutus est, quia cum solutus esset à
corpore, sepultum eum inter corpora regū, qui
Deo placuerunt, scriptura commemorat: quod
tamen a libi peccatoribus regibus abnegatum
fuisse cognoscimus, qui usq; ad mortem in pro-
posita perueritate manserunt: & ideo quia in-
ter iustos reges sepeliri meruit, alienus à uenia
non fuit, ueniam autem ipsam sine pœnitentiã
non potuit promereri.

Aut libri Hebræorum, Salomonem quin-
quies tractum fuisse per plateas Hierusalē, cau-
sa pœnitentiæ. Item aiunt eum uenisse in tem-
plum, quod ipse edificauerat, cum quinque uir-
gis, de quibus quatuor dedit quatuor legis pe-
ritis, ut uerberaretur ab illis: qui communi di-
xerunt consilio, quod in Christum Domini ma-
num non mitterent: unde frustratus ab illis, à se
depositus est à regno.

Quoniã, inquit, elephantos uides tibi subdi-
tos, & leones esse subiectos, cognosce te ipsum
ohomo. Quod non ut ferunt Apollinis Pythij,
sed Salomonis sancti est, qui ait: Nisi scias te
formosa in mulieribus.

Nec mirabimur in parte contraria pessimos
reges in typo præuaricatorum præcedere prin-
cipum, cum optimos reges, Dauidem, & Salo-
monem, & Iosiam, & patriarchas ac pro-
phetas, in figura Domini salua-
toris præcessisse do-
ceamus.

SEPTIMI TOMI
FINIS.